Septimum Volumen.

ARISTOTELIS STAGIRITÆ

Extra ordinem Naturalium varij Libri.

Quibus nonnulli etiam additi ſunt Ariſtoteli aſcripti

ALEXANDRI PROBLEMATVM LIBRI DVO.

Horum omnium nomina, additamentum, & caſtigationes, verſa pagina declarat.

VENETIIS APVD IVNCTAS.
M. D. LXII.

Digitized by Google

IN HOC SEPTIMO VOLVMINE HÆC CONTINENTVR.

ARISTOTELIS problematum Sectiones duæ de quadraginta, Theodoro Gaza interprete, pleriſq; in locis ex collatione græcorum codicum emendatæ.

Quæſtiones Mechanicæ Nicolao Leonico Thomęo interprete, nuper recognitę, ac variis figuris illuſtratę.

De Mundo ad Alexandrum Liber, Gulielmo Budæo interprete.

De Admirandis Auditionibus Commentariolus, nuper Dominico Monteſauro Veronenſi in latinum conuerſus.

Phyſiognomicorum liber plurimis in locis diligenter caſtigatus, atq; in capita diuiſus.

De Coloribus libellus, à Simone Portio Neapolitano latinitate donatus.

De Spiritu libellus, in capita diſtinctus.

De Xenophane, Zenone, & Gorgia, noua nuper Ioanni Bernardi Feliciani translatione ad integritatem reſtitutus.

De lineis inſecabilibus Liber, nunquam antea nec græce, nec latine impreſſus, vná cum GEORGII PACHYMERII ea de re compendio, hactenus falſo Ariſtoteli aſcripto, nunc vero fideliſsime in latinũ conuerſo, Iulio Martiano Rota interprete.

Alexandri problematum libri duo, Theodoro Gaza interprete, nonnullis in locis ad exemplarium græcorum veritatem emendati.

De Cauſis proprietatum elementorum Libellus Ariſtoteli aſcriptus, nunquam antea impreſſus.

De Cauſis Libellus ex hebræo in latinum conuerſus, Ariſtot. ſeu Auempace, vel Alpharabio, aut Proclo aſcriptus.

Hæc autem omnia ex præfatione clarius percipies.

INDEX SVMMARVM ET CAPITVM QVÆ IN HOC SEPTIMO VOLVMINE CONTINENTVR.

Summæ Quæstionũ duarum de quadraginta sectionum Problematum Aristotelis.

SECTIO PRIMA.

EORVM, quæ ad medicinã pertinent: cuius quæstiones.59. fol.1.B

Sectio Secunda.

Eorum, quæ ad sudorem pertinent: cuius quæstines 42. 7.E

Sectio Tertia.

Eorum, quæ ad vini potum, & vinolentiam pertinent: cuius quæstiones.34. 11.E

Sectio Quarta.

Eorum, quæ ad rem veneream pertinent: cuius quæstiones.33. 16.A

Sectio Quinta.

Eorum, quæ ad laborem pertinent: cuius quæstiones. 38. 20.A

Sectio Sexta.

Eorum, quæ ad sessionem, accubitum, & habitum corporis pertinent: cuius quæstiones.7. 24.D

Sectio Septima.

Eorum, quæ ad consensum naturæ animantium pertinent cuius quæstiones.5. 24.L

Sectio Octaua.

Eorum, quæ ad rigorem, atque horrorem pertinent: cuius quæstiones.19. 25.L

Sectio Nona.

Eorum, quæ ad vibices, & cicatrices, & pelles pertinẽt: cuius quæstiones.14.27.G

Sectio Decima.

Eorum, quæ ad res naturales pertinent: cuius quæstiones. 67. 28.K

Sectio Vndecima.

Eorum, quæ ad vocis, soniq; rationem pertinent: cuius quæstiones.65. 35.K

Sectio

Sectio Duodecima.

Eorum, quæ ad res bene olidas pertinent: cuius quæstiones.13. 42.G

Sectio Decimatertia.

Eorum, quæ ad res male olidas pertinent: cuius quæstiones.12. 43.L

Sectio Decimaquarta.

Eorum,quæ ad regionum habitus pertinẽt: cuius quæstiones.16. 45.C

Sectio Decimaquinta.

Eorum, quæ ad res mathemacas pertinent, & ad cœlestia:cuius quæstiones. 12. 47.G.

Sectio Decimasexta.

Eorum, quæ ad res inanimatas pertinent: cuius quæstiones.13. 49.B

Sectio Decimaseptima.

Eorum,quæ ad res animatas pertinẽt: cuius qõnes.3.51.I

Sectio Decimaoctaua.

Eorum, quæ ad literarum studia pertinent:cuius quæstiones.10. 52.D

Sectio Decimanona.

Eorum, quæ ad concentum pertinent: cuius quæstiones 51. 53.G

Sectio Vigesima.

Eorum,quæ ad stirpium genus,& oleracea pertinent: cuius quæstiones.36. 58.F

Sectio Vigesimaprima.

Eorum, quæ ad farinam, & maßam, cæteraq; id genus pertinent: cuius quæstiones 26. 62.B

Sectio Vigesimasecunda.

Eorum, quæ ad fructus arborum pertinent:cuius quæstiones. 14.64.M

Sectio vigesimatertia.

Eorum,quæ ad mare, salsamque omnem aquam pertinẽt cuius quæstiones.41.66 D

Sectio vigesimaquarta.

Eorum,quæ ad aquas calidas pertinent:cuius quæstiones. 19. 70.E

Sectio vigesimaquinta.

Eorum,quæ ad aerẽ pertinent cuius quæstiones.22.71.K

Sectio Vigesimasexta.

Eorum,quæ ad ventos pertinẽt:cuius qõnes.64.74.L

Sectio vigesimaseptima.

Eorum, quæ ad metum, & fortitudinẽ pertinent: cuius quæstio-

quæſtiones.11. 89.L
Sectio vigeſimaoctaua.
Eorum, quæ ad temperantiam, & intemperantiam, & continentiam, & incontinentiam pertinent: cuius quæſtiones.8. 81.F
Sectio vigeſimanona.
Eorum, quæ ad iuſtitiam pertinent: cuius quæſtiones. 16. 82.E
Sectio Trigeſima.
Eorum, quæ ad prudentiam, & mentem, & ſapientiam pertinent: cuius quæſtiones. 13. 85.L
Sectio Trigeſimaprima.
Eorum, quæ ad oculos pertinens: cuius quæſtiones. 30. 89.B
Sectio Trigeſimaſecunda.
Eorum, quæ ad aures pertinent cuius qõnes.13.92.A
Sectio Trigeſimatertia.
Eorum, quæ ad nares pertinent: cuius qnæſtiones. 18. 93.A
Sectio Trigeſimaquarta.
Eorum, quæ ad hos, & ad ea, quæ in eo ſunt pertinent: cuius quæſtiones.12.95.B
Sectio Trigeſimaquinta
Eorum, quæ ad tactum pertinent: cuius quæſtiones. 10. 96.B
Sectio trigeſimaſexta.
Eorum, quæ ad faciem pertinent: cuius quæſtiones. 3. 96.L
Sectio trigeſimaſeptima.
Eorum, quæ ad totum corpus pertinent: cuius quæſtiones.6. 97.B
Sectio trigeſimaoctaua.
Eorum, quæ ad colorem pertinent cuius quæſtiones. 10. 97.I

Summæ Quæſtionum Mæchanicarum.

QVæ ſit artis Mecanice facultas.fol. 98.G
De dignitatibus, admirandiſque circuli proprietatibus. 98.K
Quæſtiones. 99.G

Sumniæ ac Capita libri de Mundo.

PRoemium.Ca.1.100.G
De mundi partibus, ac ipſarum

ipſarum inter ſe ordine. Cap. 11. 3.C
Di his, quæ in Aere generantur. Cap. 3. 113. D
De his, quæ in terra, fiunt. Cap. 4. 114. K
De his, quæ in Mari euenniunt. Cap. 5. 115. G
Dubitationis ſolutio, quo pacto mundus ex contrarijs conſtitutus, iamdiu non diſſolutus fuerit. Cap. 6. 115. G
De Deo. Cap. 7. 117. H
ARISTOTELIS *De Admirandis auditionibus comentariolus.* 121. A

Sumę ac Capita libri Phyſiognomiæ.

PHyſiognomonicam ſcię tiã reperiri. C. 1. 132. G
Priores tribus modis Phyſiognomoniã ſpeculaſſe, ac tradidiſſe, non tamen perfecte. Cap. 11. 132. L
Quid ſit Phyſiognomonia, & ex quibus generibus ſigna in Vniuerſum accipiantur. Cap. 3. 133. G
Quo pacto per Vnumquodq; dictorum generum ſigna accipiantur. Cap. 4. 133. H
Inueniendorum ex ſignis Habituum, & paſſionum modi duo. Cap. 5. 134. B
Paſſionum Habituũue multorum ſigna. Cap. 6. 134. G
Inueniendorũ Signorum methodus. Cap. 7. 135. F
Paſſionum Habituumque in animalibus diſtinctio, ex maſculini fœmininique generis comparatione. Ca. 8. 136. A
De paſſionum, habituumque ſignis, à corporis partibus ſumptis. Cap. 9. 136. K
De paſſionum, habitumque ſignis, à communibus quidem generibus deſumptis, membris tamen particularibus applicatis. Ca. 10. 138. E

Capita Libri de Coloribus.

DE coloribus ſimplicibus. Cap. 1. f. 140. A
De coloribus Medijs, ſiue mixtis. Cap. 2. 140. K
De Colorum infinitate. Cap. 3. 141. E

De

De coloribus artificialibus. Cap. 4. 142. D
De mutatione colorum ex cõ coctione. Cap. 5. 142. H
De Colore Pilorum, Pennarũ, & cutũ. Cap. 6. 144. E

Capita libri de ſpiritu.

Quæſtio de ſpiritus natiui duratione, ac auctione. Cap. 1. 146. A
Difficultas de reſpiratione. Cap. 2. 147. D
Dubitationes de reſpiratione, Pulſu, & Alimento. Cap. 3. 147. K
Dubitationes circa quamplurimas corporis partes, ac earum determinationes, multaque de ipſarum functionibus. Cap. 4. 48. F
De actione Caloris contra nõ nullos. Cap. 5. 150. G
Liber de Xenophane, Zenone, & Gorgia. 151. G
De Xenophane ibidem
De Zenone. 154. E
De Gorgia. 156. F
Liber de lineis inſecabilibus. 158. H
Georgij Pachimerij compendium. 158. K
Alexandri Problematum Liber Primus. 169. B
Liber ſecũdus eiuſdem. 188. L
Liber de cauſis proprietatum Elementorum. 204. H
Liber de cauſis. 211. L

Indicis Finis.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIONES DVÆ DE QVADRAGINTA,

Theodoro Gaza interprete.

SECTIO PRIMA,

Eorum, quæ ad medicinam pertinent: cuius quæstiones. 59.

1 B Vr exuperãtię nimiæ cõmittendi morbi vim habeant? An ꝙa vel exceſſum, vel defectũ efficiant: quã quidem re, morbum conſiſtere certum eſt.

2 Cur morbi ſæpe curari poſſunt, vbi quis abunde exceſſit? equidem nonnulli Medici eam artem exercent, vt non niſi per exceſſũ agãt vel vini, vel aquę, vel ſalſuginis, vel cibi, vel ſedię. An quoniam cauſſæ, quæ morC bos committunt, aduerſæ inter ſe ſunt: atꝙ ita efficitur, vt genꝰ alterum duci per exceſſum alterius in medium poſſit.

3 Cur tẽporũ, flatuumꝫ mu*ἀρῶν, & ita deinceps, vbi legit tps. tationes morbos intendant, tollantue, iudicent, vel cõmittant? An ꝙ aut frigidæ, aut calidę, aut hũidę, aut ſiccæ ſunt, morbosꝫ qualitatum huiuſmodi exceſſus cõmittit. Secunda etenim valetudo mediocritas quædam eſt. Quòd ſi per humidã, frigidãue materiã morbus conſtiterit, tẽpus accedens cõtrarium tollere illũ poterit. Sed ſi minus cõtrarium ſubſecutum ſit, qui ſimilis ſtatus tpis ſubuenerit, intendet ſanè, atꝙ interimet. quo etiã fit, vt qui bene valent, ægrotare tẽpore mutato incipiant: corporis enim proinde temperamentum ſoluat neceſſe eſt, quippe ꝙ non niſi temporũ, ætatum, locorũꝫ ſtatu idoneo aptũ ſit augeri, ſeruariꝫ. Quamobrẽ cùm tempora euariant, ratio tunc valetudinis habenda diligentius eſt. Idẽ aũt illud pro cauſa particulatim etiam adeſt, quod in vniuerſum F propoſui de temporibus: mutationes etenim flatuum, ætatum, atꝙ locorũ, pro temporis cuiuſdam mutatione accipi debent. Quapropter hæc etiã intendendi, vel tollendi, vel iudicãdi, vel contrahendi morbum vim habent, quemadmodum tempora, & ſyderũ ortꝰ, orionis, arcturi, vergiliarũ, caniculæ, ꝙ flatus imbresꝫ excitant, ꝙ ſerenitates, frigora, teporesue ſolẽt adferre.

4 Cur vomitus,cũ tempora im
G mutant, citari maxime debeat? An ne conturbatio redundet,cũ varia excremẽta materiæ inutilis ex mutandi rõne proueniãt: vnde fit,vt cibum alĩ parũ con coquant,alĩ parum cupiant.

5 Quamobrem qui vel cibo vitioso vescuntur, vel fame diutina laborant,pedibus intumescere soleãt? An vtrisq; per tabem, cõsumptionemq; illud accidat. Tabescunt enim & qui esuriũt, quia nullum penitus capiũt ali-
H mentum:& qui vitiose vescuntur,qa quod assumpserint, perfrui nequeunt.

6 Quamobrem cum vitia bilis per æstatem contrahi debeant, * morbi acuti, q certe ex bili cõsistunt, per hyemem potius vrgeãt? An quia febribus illi comitati, acuti propterea sunt, quia violenti.violẽtia vero cõtra naturam est. locis enim quibusdã in corpore humescẽtibus,feruẽs oritur inflãmatio, quæ cùm nõ
I nisi caloris exuperãtia fit,febres vtiq; accẽdere potest. Æstiuo igitur tpe arida calidaq; vitia male homines habent, hyberno autẽ humida calidaq; perinde acuta, celeriter nanq; interimunt,cum pp humoris supercrescẽtis abũdantiam concoqui nequeant.

7 Cur morbus pestilẽs solus ex omnib9 vitiis præcipue afficiat eos,qui ad laborantes eo morbo prope accesserint? An q is solus omniũ morborũ cõis omnibus hominibus est, itaq; pestẽ facile omnib9 infert,qui scilicet depra K uato iam habitu sunt. fit enim, vt morbo cubantis veluti quodam fomite succedente, vitium illud protinus exultet, concipiaturq; in alĩs.

8 Cur si vẽti-septẽtrionales hye mem occuparunt,ver autem austros, pluuiasq; exhibuit, æstas proxima grauis tam febribus, q; lippitudinib9 insequi soleat? An q æstas corpora nostra multum humoris alieni continentia excipit,& terra madet,& habitandi locus perhumidus est, ta-
L lisq; redditur,qualis qui grauis perpetuo cõstat. Primum itaq; lippitudines subeunt, cũ excrementa humoris in capite delinquere incipiunt,dein febres.Ita enim intelligendũ est, vt res eadem & calidissima,& frigidissima reddi possit, ceu aqua, vel lapis: feruet etenim illa, vrit hic vehementius. Fit igitur, vt aer suæ crassitudinis causa,calorem pleniorem suscipiẽs,exardescat, & corpora pari ratione,anxietate,æstuq; vexẽtur: æstus vero in
M corpore febris,in oculis lippitudo est.Deniq; mutatio quæq; calida corpus peruertit, cũ scilicet cœlo adhuc madente,æstas protinus sicca, & calida occupauit. vitium etiam augetur,si pluuia æstate accessit. Ita enim vis Solis materiam late obtinet,quam feruescere tum in corporibus,tũ in terra, tum etiã in aere faciat: qua de causa febres oriuntur,& lippitudines.

* codex græcus hęc addit. (febriũt enim in æstate maxime.

* medo ne morbosus & ita sepius.

Cur

Cur ſi hyems auſtrina & pluuioſa fuit, ver aũt ſiccũ & aquilonium eſt, corpora tam vere, q̃ æſtate morbi exercẽt? An q̃ hyemis tepor, & humor faciunt, vt corpora tempori eiuſmodi proxima in qualitate reddantur. humida enim, laxaq; fiãt, & ſoluta, neceſſe eſt. quæ cũ ita ſe habeãt, vere frigido atq; ſicco facile concreſcere poſsũt, & ĩdurari. Itaq; grauidæ, quibus tunc adeſt partus, ab ortu periclitantur, videlicet incaleſcendi, crudeſcendiq; ratione. quę res ſyderatio appellata eſt, quam ſicca illa cõmittit frigiditas, impatiens omnino excernendi humoris. Infantes vero, quos gerunt, imbecilles, læſosq; immodicam ob frigiditatem edunt. accidit enim vt qui tunc cœlo ſereno naſcuntur, ĩdẽ pluuio benigne, & conſtiterint, & nutriti fuerint intra parentẽ. Cæteris vero, cum pituita vitio ſuæ nimietatis* purgata non eſt (quod fit, vbi tepidum ſe exhibuit) ſed coacta à frigore conſtitit, cũm tepor occupauit, æſtatis vi colliqueſcit: ſi bilioſi, ſicciq; ſunt, q̃ eorum corpora minime humidam, ſed ſqualibũdam ſortiuntur naturã, excitantur quidem humores, ſed tenues: quam obrem eos lippitudo arida male habet. Si vero pituita redundãt, raucitates diſtillationesq; in pulmonem oriuntur: mulieres extorquent difficultates inteſtinorum, quia natura ſunt humida, frigidaq;: ſeniores ſtupor attonitos reddit, vbi vniuerſus reſolutus humor incubuit, exq; imbecillitate caloris natiui cõcreuit.

Cur ſi æſtas ſicca, & aquilonia fuit, autũnus ex aduerſo humidus atq; auſtrinus, hyeme, q̃ proxima eſt, dolor capitis, rauicitas, tuſſisq; oriantur, atq; in tabẽ demũ euadant? An quia hyems multũ materiæ excipit, itaq; humorem cogere, atq; pituitam in de cõficere magnum ei negotiũ eſt. {Ergo difficile eſt humorẽ denſari, conficiq; inde pituitã.} Quòd ſi in capite humor conſtiterit, grauitatem committit: & ſi nimius, frigidusq; eſt, crudorem vtiq; mouet, cui ſyderatio nomen eſt: necnon ſi ob nimiam ſui copiam cõcreſcere minus potuit, in locum defluit proximũ, atq; ita tuſſim, raucitatem, & tabem contrahit.

Cur ſi ſicca æſtas, ſiccusq; autumn⁹ aquilones habuerint, mulieribus, & oĩbus pituita abundantibus ſecunda valetudo contingat? An q̃ natura vtrorunq; in alterã exuberat partem: itaq; tempus in partem trahendo cõtrariam ad medium habitũ, bonumq; perducit. Eo igitur ipſo tempore optime valent, niſi q̃d vltro ipſi perperam agant, * aut humidi ad hyemẽ ita deueniãt, vt fomitem quendam, & incitabulum frigori ſubminiſtrent.

Cur ſi ſicca æſtas & aq̃lonia, & autumnus ſiccus ĩſdem aquilonibus perflatus morbo bilioſos infeſtet? An q̃m ad idem, cor

*ſphaceliſmus. De ſphaceliſmo, & ſyderatione vid Theo. 5. de Cauſis plãtar. cap 11.

* in vere

* Cod. Græc. leg. & nõ humidi

G pus eorũ, ac temporis habitus vergunt: itaq; veluti ignis igni adñcit. Cùm enim corpora exiccentur, quantumq; in his dulcedinis erat, euaporatum ſit, vehementerq; incaleſcãt, neceſſe eſt, vt dum humor conſumitur, aridæ lippitudines oriantur: reſiduoq;, quod bilioſum remanſerit, eodemq; recaleſcente, febres acutæ, vtpote ex bili ſyncera, in
*mania undant. Nõnullos inſaniã rapit, quorum ſcilicet natura atrabile abundat: hæc etenim large ſu-
H pereſt, cùm eius humores cõtrarij reſicceſcant.

13 Cur mutationẽ aquarum grauem, aeris vero nõ grauem eſſe affirment? An q aqua corporibus alimento eſt, quo iam habito cõplexoq; peregrinemur. aer autem nullo ſe exhibet alimẽto. Aquarum item genera multa, et varia per ſe ſunt, ſed aeris minime. Itaq; hoc etiã cauſæ eſſe poteſt, quippe cùm peregre etiam profectis in cœlo quidem prope eodem, in aquis autẽ varijs ver-
I ſari eueniat: quapropter aquæ mutationem grauem eſſe recte putandum eſt.

14 Cur ciborum mutatio min⁹, q̃ aquæ, grauis occurrat? An qa plurimum aquæ conſumimus. nã & in pane, & obſonijs, & in potu, aquæ vſus plurimus eſt.

15 Sed cur cibi, & aquę mutatio grauis ſit? An q omnis mutatio etiam temporis, & ætatis motu facilis eſt. Extrema nanq; generis cuiuſcunq; moueri facile poſ-
ſunt, qũo & principia, & fines. K
Ergo & cibi, qui inter ſe diſtãt, corrumpere ſe inuicem queunt, quippe cum aut nuper, aut nõdum adhæſerit, qui præceſſerat. Ad hæc vt varius cibus grauis eſt, (turbulenta enim, nec æqualis cõcoctio eius agitur) ſic in ijs accidit, qui aquam mutarint, ſcilicet vt variæ potionis vtantur alimento. eſtq; id alimenti gen⁹, quàm ſiccum valentius: quoniã plurimũ eſt, exq; cibis ipſis non niſi quantum dilutum eſt, vim habet enutriendi. L

Cur mutationes aquarum fa 16
ciunt, vt pediculi, in quibus haberi poſſint, multi habeant? An q humoris cruditas, quã perturbatio illa cõmittit, quæ ex aquę vario vſu in crebra cõmutatione redũdat, humoris creare copiã põt, preſertim in loco humori opportuniore. Cerebrũ autẽ natura humidũ eſt: quare caput maxime ppetuo humet. cuius rei indiciũ eſt, q pili in hoc potiſſimum exeũt. Huius aũt loci M
ũis ad progenerãdos pediculos *humor
apta eſt. Patet hoc in puerili ætate. caput enim puerorũ madet abunde, & ſæpe aut grauedine conflictatur, aut ſanguinis profuſione. Quinetiã pediculos plures illa ætas habere ſolet.

Cur à vergiliarũ occaſu ad ſa 17
uonñ vſq; flatus hi potiſſimum pereãt, q morbo lõgo laborãt, & ſenes q̃ iuuenes potius? Vtrum ſummæ illæ intereundi cauſæ duę adſint, frigus, atq; exceſſus.

Vita

A Vita eni calore foueť, ſeruaturq; tps aũt iſtud ambo illa ſortitur, frigidũ enim, & hyems tũ acerrime vrget. ſubſequẽs enim tps ver eſt. An q; qui vitiis laborant diuturnis, nõ ſecus ac ſenes effecti ſunt. lõgus etenim morbus, quaſi ſenecta iã adeſſe videť. Ea nãq; corpa ſicca, & frigida ſunt, altera, ſ. ob ætatem, altera ob languorem: hyemem vero & gelu, frigoris atq; ſiccitatis eſſe exceſſionem certum eſt. Quare fit, vt cũ vel paruo momẽto corpa pa
B teãt, hyemis rigor q̃ſi ignis igni iniũgatur, atq; ita interimat.

18 Cur* [in plenis impurisq; corporibus] vlcera capitis non magno negocio ſanentur, tibiarum aũt ægre? An humor eorũ, quia terrenus, grauis eſt: graue autẽ omne deorſum tendit. ergo ſuperiora curari facile poſſiũt, quoniã ſeorſum humor deceſſerit: inferiora propterea nequeũt, q; admodum excreſcant, & putredini pateant.

*a.l. paluſtrib⁹. a.l. vlceroſis.

19 Cur ſi poſt hyemem aquilo-
C niã, & ver auſtrinũ ac pluuium, æſtas ſicca admodũ fuit, pernitioſus oĩbus autumnus accedat, & pueris pręſertim? nam & cęteris difficultates inteſtinorum, febresq; quartanæ longe eo tpe ſolent euenire. An q; ſi aqua mediocris p æſtatẽ inceſſit, quantũ humoris collectũ eſt per ver humidum, in noſtris corporib⁹ refrigeratum quieſcit. ſed ſi nõ ita cõtingit, pueri, qui ſuapte natura humidi & calidi ſunt, vehementer eo ferueſcũt affectu, qm̃ refrigerati minime fuerint. Et ſi per æſtatem reſtiterint, autũno certe, quorum humor vltra modum ferbuerit, corripientur. Excremẽta vero niſi confeſtim peremerint, orta videlicet circa pulmonem, atq; arteriã: (ſupra enĩ primum cõſiſtunt, eo ſcilicet q; aeris tepori noſtra corpora pateant: hinc enim *lippitudines quoq; prægreſſis febrib⁹ in graui æſtate ſequi conſueuerunt:) ergo ſi nõ locis ſuperioribus excrementa humorũ exorſa (vt dictũ eſt) protinus interemerint, deſcẽdent cruda ad ventrẽ, atq; ita difficultatẽ creabunt inteſtinorũ. At ſi præ nimia ſui copia humor excerni nequiuerit, quartanæ ñs orieñ, qui euadere mortem potuerunt, ẽt ſi illud inteſtinorum vitium oĩno quieuerit. Quod enim crudi humoris ſubterſedit, ſtabile, firmũq; vehemẽter modo atræ bilis adhæret.

*humoris ferueſcentis.

*& lippitudines priuſquã febris ĩ morboſã ęſtate fieri cõſueuerũt.

D

E

20 Cur ſi æſtas, & autũnus im-
F bres auſtroſq; habuerũt, hyems grauis cõſequi ſoleat? An quòd hyems corpora præhumida excipit, mutatio ẽt ingẽs occurrit. Nõ enim paulatim, ſed repente ex calore immodico ad frigoris acerbitatẽ venitur, qñ autũnus quoq; tepidus extitit. Itaq; qui denſo corpe ſunt, hos morbi extorqueãt acuti, neceſſe eſt: his enĩ humida excremẽta ſupra potiũ colligũtur, cũ partes ſuperiores humorib⁹ huiuſcemodi opportunas, ĩferiores inhabiles illi ha-

G beāt. Ideoq; qui tali textura corporis sunt, non multa excrementa sibi admittunt. Cū igitur qui locis superioribꝰ corpis humor excreuerit, infrigescere incipit, fit vt prædicta vitia orianť, quē admodum vinolentis propè accidit, cū algēt. At quibus laxius corpus est, ijs febribus orsis euenit, vt quæ summa de eruditate febres constiterint, transeant in ardores, qm̄ his magis totū corpus ab humoribus occupatur, q̄ densa illis mole constantibus,
H exq; vi frigoris coacto eorū corpore humores incalescentes febres accedunt. superās enim calor totius corporis, febris est: & si idem nimio intendatur humore, ardor effici potest.

21 Cur annus pestilēs tunc inuadit, cùm Sol multū vaporis de terra excitat? An tunc annus humidus, pluuiusq; significet, necesse est, terrāq; madescere necessariū. Fit igit, vt quasi locis palustribus, grauibusq; proinde in-
I habitet. & corpora quoq; multis tunc excrementis redundare necessariū est, ita vt ægrotandi materiam habeant in æstate.

22 Cur grauis tunc adeat annꝰ, cū copia est pusillarum ranarū, quæ rubetarū faciem repręsentant? An res vnaquæq; loco suæ naturæ idoneo abundare solita est. itaq; eiusmodi animantium genus cū natura humidum sit, humidū pluuiumq; annū ob eā ipsam causam indicat. Anni eiusmodi vero graues proculdubio sunt. quibus enim corpora facta K
prę humida fuerint, multis idcirco excremētis p̄munt: quę causæ sunt, vt morbi proueniant.

Cur austri sicci, & nihil hu- 23
mentes febres creare soleāt? An quia calorē, humoremq; excitāt alienū. Sunt enim suapte naturæ humidi, calidiq;: qua quidē re febris cōmittit, quippe quæ, nonnisi per excessum ambarū qualitatū illarū oriri soleat. Cū igitur imbre austri vacāt, corpora nr̄a ita afficiant, necesse est: at eū flatibꝰ imber adest, nos aqua resti L
gerat. Austros tñ, quos mare miserit, prodesse stirpibus certum est. refrigerati nanq; beneficio maris, deueniunt contra ærugi-
nem, quæ humore, caloreq; alieno consistit.

Cur corpora humana se tar- 24
diora debiliòraq; sentiant, cùm austri afflant? An quia multum ex paulo tunc redundat humoris, quē deliquescere tepor coegit, exq; leui afflatu grauis humor citat. Adde q̄ vires nostræ
conditæ in articulis sunt, qui au M
strinis laxari flatibus consueuerunt. Cōstat id ex eorū crepitu, quæ pridem conglutinata tūc remittuntur, ac resoluunt. Tenax etenim humor, qui articulis inditus est, vt cōcretus nos moueri non patitur, sic nimis humefactus intendi minime sinit.

Cur per ęstatē magis aduersa 25
valetudine laboret, per hyemē vero magis qui laborant, emoriantur? An quia calor, qui per

hyemē

A hyemem intus ꝓp corporũ den
ſitatẽ coercetur, parum adiuuat,
nec labor operũ, qui amplius p
id tẽpus ſuſcipitur, excrementa
humorũ poteſt cõcoquere, ideo
validã eſſe mali originẽ neceſſe
eſt. quod cũ ita ſit, pernitioſum
morbũ vrgere rõ eſt. Contra in
æſtate, qm̃ corpus vniuerſum ra
rum, refrigeratũ, reſolutũ, atq;
laborũ impatiẽs eſt, ideirco mor
bos plures quidem oriri neceſſa
rium vr̃, videlicet ob laſſitudi-
nem, cruditatẽq; ciborum: noui
B etenim fructus tunc adſunt: non
tñ ita validos eſſe naturæ ratio
patitur, quãobrẽ facultas hiſce
ſuecurrendi datur facilius.

26 Cur poſt vtrũlibet ſolſtitiũ,
per centũ dierũ ſpatiũ mori ma
xime accidat? An quôd eatenus
vtraq; vehemẽtia, caloris & fri-
goris ſe dilatat, quę morbos, per
nitiẽq; afferre infirmis poteſt.

27 Cur ver, atq; autũnus morbis
infeſtẽt? An qa mutationes gra-
ues oẽs occurrunt: ſed autũnus
C vere grauior ẽ, quia corpore ea-
lido refrigeſcẽte, q̃ frigido inca-
leſcente potius ægrotamus. vt
igitur vere frigidũ recaleſcit, ſic
autumno calidum refrigeſcit.

28 Cur p hyemẽ minus quidẽ,
q̃ p æſtatẽ, ſed pernitioſius ægro
tẽt? An qm̃ in æſtate morbi vel
parua de cauſa exiſtũt, quod in
hyeme minime accidit ita: ſu-
mus enim tunc & ad cõcoquen
dum, & ad bene valendũ aptio-
res. Itaq; rõne maiora, pernitio-
ſioraq; mala ſunt, quę maiori de
cauſa, puenerint. Quod idem in D
athletis, & oĩno in ñs, qui ſecun-
da valetudine eſſe ſolẽt, licet per
ſpicere. aut enim nullo morbo
premunt̃, aut preſſi celeriter è ui
ta decedũt: quippe qui, niſi ma-
gna cum cã egreſcere nequeant.

Cur per autumnũ, ac hyemẽ
febres ardentes potius oriantur, 29
quæ tẽpora frigus prę ſe ferunt:
per æſtatem vero, cùm æſtus ad
ſunt, rigores magis infeſtẽt? An
quia ĩ corpore hominis bilis ca-
lida, pituita frigida eſt. Itaq; per
æſtatem quod frigidum eſt diſ-
ſoluit̃, diffuſumq; horrores, tre- E
moresq; excitat. per hyemẽ aũt
quod calidum eſt, vi temporis
preſſum refrigeſcit. Febres tamẽ
ardẽtes per hyemẽ, autũnumq;
potius conflictant, qm̃ calor pul
ſus à frigore, introrſus ſe contra-
hit. ardor enim non reſidet in
ſummis, ſed intrinſecus ſe expã-
dit, atq; ita efficitur, vt ratione
febres ardẽtes hyberno tempo-
re oriantur. Melius id in ñs intel
ligi põt, qui aqua frigida, quiq;
calida ſe hyberno tempore laue F
rint. Qui enim frigida ſe infude-
runt, ibi aliquandiu, dum dilue
rentur, friguerunt, reliquo toto
die tuti à frigore ſunt. at qui cali
da vſi fuerint, frigus diutius ex-
periuntur. Caro enim ſpiſſeſcit,
caloreq; introrſus ſe colligit eo-
rum, qui ſe aqua diluerint frigi-
da. contra autem ñs euenit, qui
calidam admiſere: caro quippe
rareſcit, caloreq; ad exterum vſq;
locum euocatur.

30 Quænã virtus ſit cataplaſma
G tis? An ut reſoluat, ut moueat ſu
dorem, vt euocet vaporem.

31 Quonam argumento conſtet
abſceſſum iam purulentũ eſſe?
An ſit aqua perfuſus calida im-
mutatur, purulentus eſt: ſin mi-
nus, nondum eſt.

32 Quænam vrenda, quęue ſint
incidenda? An quæ ore ſunt am
plo, nec breui coagmententur,
hæc vrenda ſunt, vt cruſta illic
ineumbat: ſic enim nullum pus
H cicatrice inducta occultabitur.

33 Quænã virtus medicamenti
ſupprimẽtis ſanguinẽ ſit, q̃ enę-
mũ appellamus? An vt exiccet,
& materię inutilis confluuiũ cõ
peſcat, ſine cruſta, aut carnis pu-
tredine. Ita enim efficit, vt vul-
nus ſimul & inflammatione ca-
reat, & vnitati ſit opportunũ. q̃
enim materia non ſuperfluit, in
flammatione carebit: q̃ ſiccum
eſt, unitati opportuni⁹ erit. quã-
diu nanq; pręmadet, cõcorpore
ſcere nequit. Quamobrem quæ
cruẽtis inñci ẽda cenſemus, acria
I magna ex parte ſunt, quò acer-
bitate ſua poſſint aſtringere.

34 Quænam incidenda, quæue
vrenda, quæ cõtra nõ ita curan
da ſint, ſed medicamentis? An
quæ in ala, aut in inguine abſceſ
ſerunt, medicamẽti s curandum
potius. diducta enim partim la-
borioſa, partim periculoſa red-
dunt. Vrendi ſunt illi abſceſſus,
qui lati, pceſſuq; multiplici eru-
perunt: quiq; venoſis, nõ carno-
ſis reſident locis. Incidendi, qui
in acutum ſe colligunt, quiq; nõ k
parte ſolida extant.

Cur ſi quis ęre inciſus ſit, faci 35
lius, q̃ ſi ferro, ſaneſcat. Vtrum
quia æs leuius eſt, itaq; minus la
ceret, ictũq; faciat. An è diuerſo,
q̃ ferrũ acie adactiorẽ recipiat
ſectionẽ, idcirco facilioręm, tolera
bilioremq; efficere debeat. At ve
ro æs medicamẽti vim obtinet,
& principiũ quodcunq; pars oo
tiſſima rei eſt. Quòd igitur æs ſi
mulac fuerit inciſum, medica-
mento præſentiſſimo adeſt, fa-
cit vt vulnus celerius coeat. L

Cur ambuſta ex ęre ſanent ce 36
leriter? An qm̃ à laxioribus, mi-
nusq; corpulẽtis effecta sũt. plus
emi calor corpi inhęret ſolidiori.

Vtrũ ptiſana ordeacea leuior, 37
& ad morbos accõmodatior, q̃
triticea ſit? hanc enim nonnulli
anteponunt, argumentũq; ex pi
ſtoribus capiunt, q̃ multo colo-
ratiores ſunt qui * tritici, q̃ qui * mitiocl
ordacei piſturã exercent. addũt
etiam, q̃ ordeum humidius eſt:
quod aũt humidius eſt, concoc-
tionẽ deſyderat pleniorẽ. Sed M
nihil prohibet, quò minus vt cõ
coctu quid difficilius ordeũ ha-
beat, ſic ad leuitatẽ quid vtilius
præſtet. hoc enim nõ humidius
tantum tritico eſt, ſed frigidius
etiam: qualis certe ſorbitio, ci-
busq; cõpetit febrienti, vt parũ
alat, & ſatis refrigeret. quod pti-
ſana ordeacea facere poteſt: qa
enim humidior, vel corpulẽtior
eſt, hinc alimenti parum, idq; fri
gidiuſculum præſtat.

Cur

A Cur dentium ſtuporē portu-
38 laca herba, aut ſal tollere poteſt? An portulaca, quia lentum quē dam habet humorē, qui vel mā ducanti, aut manu aliquātiſper confringenti pateſcit: hęret. n. ac trahitur. Lentor igitur ſubiens ille, a corpore educit acorē: quippe qui affinitate quadam coniū gi valeat, argumēto ſaporis, quē acidulum reddit. Sal vero mace rat, liquefacitq;, atque ita acorē quoque extrudit.

39 Sed cur lixiuium, nitrum ve
B hoc idem facere nequeat? An q̄ hæc ſuam ob acerbitatem aſtrin gunt, non liquefaciunt.

40 Cur æſtiuis laſſitudinib⁹ bal neo, hybernis vnctione mederi conueniat? An hybernis vnctio datur, ꝓpter horrores, mutatio-nesq; vrgentes: per calorem. n. laxandum eſt, qui membra tepe ſcere faciat: oleum vero calidum eſt. At in æſtate humefaciendū cenſetur, qm̄ tempus id ſiccum eſt, nec metus interpellit horro-ris, eo q̄ ſtatus tēporis ad tepo-
C rem ingenue vergit. Hinc etiam cibus parcus, potio liberalis per æſtatem admittitur, ille magis, hæc omnino. potioni nanq; per æſtatem ob temporum ſiccitatē indulgendum ex toto eſt. Parſi-monia vero cibi communis tē-porum oīum eſt, ſed magis ęſta-ti cunuenit, ne ob habitum tem poris ſeruentem corpus cibo im modico preſſum exæſtuet.

41 Cur ex medicamentis alia al-uum ſoluāt, veſicam autem mi-nime: alia veſicam ſoluant, cūm D aluum nihilo moueāt? An q̄ ea, quæ natura humida ſunt, atque aqua referta, ſi medendi obtinēt facultatem, veſicam ſoluū t: ſub-ſident enim in ea humores, qui putredine immunes euaſerunt: quippe veſica pro eius humo-ris conceptaculo habetur, q̄ mi-nime in ventre concoquit, qui non manet, nec prius q̄ agat q̄ quam, aut patiatur, excernitur, At quæ terrenam ſortiunt natu-ram, ſi vires habeāt medicas, al- E uum hæc fundere queūt. in hāc enim terrena quæq; materia ſe pr ouoluit. itaq; turbat, ſi mouē-di obtinet facultatem.

Cur alia ventrem mouent ſu 42 periorem, alia inferiorē, vt vera trum ſuperiorem, ſcāmonea in-ferioremalia vero citant vtrun que, vt elaterium, & thapſiæ ſuc cus? An q̄ ex medicamentis, q̄ ventrē mouent, alia frigida, alia calida ſunt. itaq; alia ꝓpter ſuū calorem protinus vt in ſuperio- F ri ventre fuerunt, loca petunt ſu periora, ac inde liquefaciendo, maxime quæ aliena ſint, minuſ que inſidentia, ſed etiam quæ in ſunt naturæ intima, medicamē-to ſ. vehementiori epoto, aut co pioſiori q̄ natura patiatur, tam ea ipſa, q̄ quæ excreſcentia ad fuerint, in vētriculum deducūt: hic vero feruore excrementa p-turbant, flatumq; excitant mul tum, qui obſiſtens vexansq;, de-mum vomitū mouet. Alia q̄ na tura frigida ſunt, deorſum ver-

ſus

G fus pondere ſuo labuntur, etiam priuſquam quicquã vel afficiãtur, vel agant, ac inde proficiſcẽtia, idem actitant, quod ſuperiora. vbi.n. per abdita foramina illinc aſcenderunt, atq; materiam agitarũt, eodem tramite ſecum quæ corripuerint, excrementa, colliquamentaq; deducunt. At genus medicamenti, quod qualitatis vtriuſq; particeps, miſtũque ex calido frigidoq; eſt, hoc ob eam vtranq; facultatem rem H poteſt vtranq; conficere. Hinc & Medici miſtis ſibi generibus ſæpe medicinas componunt.

43 Cur medicamẽta purgare valeant, cùm alia pleraq; amariora, cæterisq; eiuſmodi qualitatibus iſigniora id facere nequeãt? An quia non ob eiuſmodi vires purgandi obtinent facultatem, ſed quia cõcoqui nequeunt. etenim quæ ob exceſſum caliditatis, aut frigiditatis, quamuis exiguo corpore incoctilia ſint, aptaque vincere, non vinci ab aſanI tium calore, reſoluiq; eadem facile à ventre vtrolibet poſſint, hæc medicamenta habẽtur. Vbi enim ventrem adierunt, reſolutaq; ſunt, ſtatĩ ad venas per eaſdem feruntur ſemitas, quibus p meat cibus: mox eũ nihilo concoqui potuerunt, ſed victrice pſtiterint potentia, relabuntur, quæ ſibi obſiſtunt, ſecum detrahunt: quæ res purgatio vocitatur. Aes vero, argentum, cæteraq; generis eiuſdem, etſi concoqui à calore animalium nõ poſſunt, ſed reſolui à ventribus neK queunt. Oleum, mel, lac, cæteriq; eiuſmodi cibi, purgãdi quidem vim obtinent, ſed quantitatis, non qualitatis ratione. vbi.n. ob nimiam ſui copiam concoqui minime potuerunt, tum purgant, ſi quando id facere poſſunt. Duabus.n. illis de cauſis aliquid eõcoqui nequeat, aut quia generis peruicacis eſt, aut quia modum exceſſerit. quamobrẽ nihil ex prædictis medicamẽtũ eſt: quippe cum non ob aliquã L ſui facultatem purgare valeat. Acerbitas autem, acor, malusq; odor medicamenta comitãtur, eo q; genus medicamentorũ cibo contrarium eſt. quod, n. concoctum à natura acceſsit, id corporibus adhæreſcit, alimentũq; appellat: quod aũt conuinci, domariq; minime poſſit, ſed venas ingreſſum per exceſſum caliditatis frigiditatisue ſuæ perturbet, hoc naturam ſanè obtinet medicamenti.

Cur piper, ſi large ſumatur, M veſicam ſoluet: ſi parce, aluum: 44 è contrario ſcammonea ſi large ſumatur, aluum ſoluet: ſi parce, & quæ vetus eſt, veſicam? An quia ſingula magis à ſingulis mouentur: piper .n. magis vrinam ciet, ſcãmonea aluum. Itaq; ſi piper ſumptum copioſius eſt, ad veſicam defertur, nec ſe in aluum diffundit. ſed ſi exiguum ceperis, retentum id aluũ ſoluet, atq; ita medicamentũ eius exiſtet. Scãmonea vero, quæ data

copioſius

A copioſius eſt, retinetur, vt reſoluat: reſoluta iam medicamentū efficit, ob cauſam, quam ſuperius propoſuimus. at ſi exigua vnà cum epoto humore per inuiſibiles meatus imbibit, ac celerius antequam perturbet, in veſicā defertur, qua pro ſua facultate reeremenṭa, colliquamentaq; reſidentia per ſumma abducit. ſed illa multa, vt dictum eſt, q̄ diu ex virium ſoliditate permāſerit, large expurgat, ſordeſq; terB renas potiſſimum detrahit.

45 Cur inflāmationes eaſdē alij frigefaciendo ſanent, alij calefaciendo concoquant? An q̄ illis per refrigerationē, his per externum calorem, caloris ſui copiā colligere placet.

46 Cur mutari cataplaſmata debeant? An vt plenius ſentiātur. Solita.n. vt ea quæ ventriculo mandamus, non amplius medicamenta ſunt, ſed pro alimentis recipiunt: ſic etiam hæc fungi ſuo munere nequeunt.

47 Cur cibum īminuere, laborē
C augere ſalubre eſt? An quia cauſam ęgrotandi excrementorum habet nimietas, quæ tunc certe exultat, cùm aut cibus ſupereſt, aut labor deeſt.

48 Cur medicamēta, & res amaræ, aut fœdi odores magna ex parte purgare poſſint? An qm̄ amara quæcunq;, maleq; olētia concoqui nequeunt: qua de cā medicamēta quoq; amara ſunt, atq; fœtida. Quòd.n. concoctionem nullā ſibi admittunt, moue req; cum amaritudine poſſunt, D hinc medicamenti fortiunt naturā. & ſi iuſto plus data ſint, periment. Quæ aūt necant, etiā ſi exigua dent, hæc non medicamenta, ſed toxica eſſe dicimus. Ne illa quidem medicamēta vocamus, quæ non ſui generis qualitate purgare queāt. Sunt enim pleraq; in genere cibi, quæ ſi large ſumantur, facere idem poterunt, ceu lac, oleū, muſtum. Sed hæc omnia, q̄ minus facile concoquunt, idcirco purgant: nec E oēs, ſed aliquos. ſunt.n. alijs alia concoctu facilia, difficiliatie. quā obrem non eadē medicamento oībus ſunt, ſed propria pleriſq; comperiunt. Deniq; medicamētum non ſolum à concoctione īmune, ſed etiā motus efficiens eſſe debet: ſicut & exercitandi ratio extrinſecus, aut intrinſecus accedens, non niſi per motū alienam excernit materiam.

Cur odorata genera tam ſe- 49
minum, q̄ plantarum mouere F
vrinam poſsint? An quia calida, concoctuq; facilia ſunt: quo in genere ea collocamus, quæ citant vrinam: horum.n. vis inſita calefaciendi breui extenuat. Odor quoq; nullam corpulētiā gerit: nam & ea, quæ odorē plenißime reddunt, velut allia, caliditate ſua mouent vrinam, vel potius vim obtinent tabefaciendi. Semina vero odorata calida eſſe certum eſt.

Cur impuris, tetriſq; vlceri- 50
bus, ſiccis, acribus, acerbiſq; me
dic amētis

G dicamentis vtendum ſit: puris vero & ſaneſcentibus humida tãtum imponant? An ꝙ impuris detrahendũ aliquid eſt, quo non niſi humor eſt alienus, qui adimi debet. genus aũt medicamẽti, qđ mordax, acre, acerbũq; eſt, id efficere poteſt, & ſiccũ magis ꝙ̃ humidum. At quæ pura ſunt, cicatricem tãtũ deſyderãt.

51 Cur morbis, qui contrahunt̃ a pituita, libido ĩmodica proſit? An ꝙ ſemen genitale excrementi cuiuſdam detractio eſt, ideo

H naturam præ ſe fert pituitæ. ꝙ igit̃ multum pituitę concubitus detrahit, iuuare idcirco poteſt.

52 Vtrum ergo inter initia mali cibũ afferre melius ſit, an poſt? An inter initia, ne iam penitus, debilitato febris occurſet. Igit̃ vel extenuandum protinus eſt, vel ita alendum. Sorbitionibus primũ recreandũ: hæ nanq; mitiores, leniores, colliquabilioreſque ſunt, & alimentum hinc capere infirmum corpus expeditius poteſt. Nihil.n. cibũ in ven

I triculo reſolui, perſeuereq; ante oportet: qđ non niſi labore cubantis fieri poteſt.

53 Cur intuendum vrinam, an concocta ſit necne, profluuio intercepto mingendi potius, q̃ ꝑpetuo? An ꝙ ſignum concoctionis vrina exhibet ruffa, qđ quidem melius intercepto profluuio deprehendit̃. Genus enim quodq; humoris ſuũ colorẽ plenius oſtendit, cũ exiguũ eſt, q̃ cũ multũ: nam in multo figuræ, in exiguo colores conſpectio K
res ſenſui obuiant. qđ etiã in ro-
re, *ſanguine, lachrymaq; palpe *gutis.
bris adhærente pateſcet. Vrina igit̃ ſi continue dimittat̃, copioſior redũdabit: ſin intercipiat̃, index ſui coloris certior erit. Quòd ſi iam ex concoctione colorẽ trahit eiuſmodi, talis profecto apparere ẽt amplius poteſt, cũ lumen ſe refringat, & tanquã ſpeculum fiat propter intermiſſionem profluuñ.

Quã ob cauſam corpus, cui ſe 54
cundam conciliamus valetudi- L
nem, non denſum, ſed rarũ reddẽdum ſit? An vt vrbs, locuſq; quicunq; ſalubris eſt, qui placide aſpirat̃: quapropter & mare quoq; ſalubre eſt: ita ẽt corpus, qđ ſpiratius eſt, ſanitati opportunius conſtat. Aut.n. nullum recrementum exiſtet, aut qđ extiterit, quãprimum excernat̃, danda opera eſt: corpuſq; eſt ſemp ita regendum, vt ſimulatq; excremẽtum admiſit, habeat qua parte illud excernat, ſitq; motui deditũ, non quieti. Quod enim M
manet, putreſcit modo aquæ immotæ: putreſcens vero morbũ cõmittit. at ꝙ excerniť, antequã vitietur, decedit. Hoc igit̃ vt corpore denſo nunquã contingit, (fit.n. propè vt inuiſibilia foramina claudantur) ſic raro, ſolutoq; accedat neceſſe eſt. Quãobrem in Sole, nudo corpore minime ambulandũ eſt: ſpiſſatur etenim caro, & concaleſcit, corpuſq; parte interiore humidius redditur,

A redditur. quantum.n. humoris reſidet, aboletur, quantum inteſtinum eſt, manet intactū. Qua ratione quoq; carnes aſſæ lixis humidiores ſunt. Nec pectore quidem nudo ambulādum eſt: ita.n. vis Solis corporis optime partis conditæ adimet, quæ nulla egeat demptione, ſed inferna potius eam deſyderant. Inde igitur vt & remoto non niſi cum labore ſudor educit, hinc facile ob loci opportunitatem digeri
B poteſt.

55 Quā ob cauſam* pernionib⁹, & ambuſtis frigore tam aqua frigida, q̄ calida proſit? An q̄m genus id vitij ex nimio humore conſiſtit. frigida igitur humorem reſtringit, atq; ex aſperat: calida in ſpiritum vertit, carnēq; elaxans, libertatem efflandi præbet ſpiritui.

* pternionibus le. I eo. Al.

56 Cur frigus perniones, calor ambuſta & facit, & tollit? An q̄ eadem vis colliquefaciendo facit, exiccando tollit.

57 Cur potio febrientibus ſępe,
C & paulatim ſubminiſtrāda ſit? An q̄ potio multa pręceps defertur, exigua lente incedens irrorat, madefacit, ſeſeq; inſinuat corpori. Sicut.n. in humo, ſi æqua large acceſſerit, perfluet, ſi paulatim vero, madefaciet tantum: ita ēt in febribus agit. Nā & aquas fluentes ſi quis paulatim deducit, alueus humorē totum ebibit: ſed ſi tantundem aquæ vniuerſum dimiſerit, ſcaturigo velox vſq; eò profluet, quò deducere libitum eſt. Tum æger D
quieſcere, īmotuſq; , quoad maxime fieri poteſt, iacere debet. īmotus inquam, q̄ ignem quoq; emarceſcere certū eſt, vbi à nullo mouetur. Nec aduerſus flatui cubet, q̄m flatus excitat ignem, ſolicituſq; per auram ignis ex paruo magnus aſſurgit. Obuelā dus ęger, operienduſq; propterea eſt: quia ſi nullum igni concedat ſpiraculum, extinguetur. nec veſte quidem exui debet, donec inſudare occeperit. vt.n. ſubiectum hunc ignem viſui, ſic E
& delitescentem illum naturæ humor extinguit. Adde in genere febrium intermittentium balneum, & ſomenta pedibus admouenda, & veſtem pleniorem ſuperponendam, & quietē agendam: quibus præparetur, vt corpus perquā calidum ſit ante acceſſionem. Vbi.n. multum ſuper eſt ignis, lucerna nequit ardere: exiguum quippe ignem multus ille ad ſe trahit. ita fit vt multū ignis in corpore præparandum
F ſit: febris.n. exiguum continet ignem, multuſq; proinde ad ſe ducet exiguum.

58 Quartanis febribus ratio victus extenuanda non eſt, ſed ignem corpori interſerendū nec non exercitatione vtendum: & qua die acceſsio inſtat, lauādū, ſomnūq; minime quærendum. Hic victus caleſaciens prodeſt, quia febris quartana imbecilla eſt: nā niſi imbecilla eſſet, quartana non fieret. Videsne lucer-

ham,

G nã, vbi multus ignis perflagrat, ſuam aſſeruare flammulam minime poſſe: mult⁹ enim ille exiguum ad ſe rapit. ergo multum ignis accendendum in corpore eſt, vt quod exiguum febris continet, reſtinguatur. Sit igitur victus quotidiani ratio, quæ partim ignem, partim rorem indat in corpus.

59 Morborum alĩ ab igne, alĩ a rore creantur. Curat morbos ignis ros, roris ignis: hic enim exiccat rorem.

H

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO SECVNDA:

Eorum, quæ ad ſudorem pertinent: cuius quæſtiones. XLII.

1

Vr neq; intento, neque contento ſpiritu, ſed poti⁹ relaxato ſudor ꝓueniat? An qm̃ retentus ſpiritus venas implet, itaq; humorẽ exire non patit: vt in aqua fit vaſis, qd̃ in mare demiſſum, dulcẽ intra ſe colligit humorẽ, clepſydraq; obid noiatũ eſt. neq; enim effluere, cùm qs pleno iam vaſe partẽ alterã obturauit: ſed vbi ꝙ ſpirit⁹ libertatẽ ſudorem promere licuit, multus certe erũpit, qm̃ eo ipſo retentu, copia humoris paulatim collecta eſt.

2 Cur membra aquæ immerſa, calidæ non ſudẽt, etiam ſi ex ſe ipſa recaleſcant? An ꝙ aqua liqueſcere non ſinit, ſudor autem res vitioſe adiuncta corpori eſt, vt qui per calorẽ excerni debeat

K

3 Cur ſudor ſalſus ſit? An quia motu efficitur, & calore ſecernẽte quantũ alienum per adhærẽtiam, intimationemq; ineſt ĩ alimento ad ſanguinem carnesq; . id.n. ocyſſime ſegregat, qm̃ nec aptum nutritioni eſt, & foras demũ euaneſcit. Salſus vero, ꝓpter id eſt, ꝙ pars quidẽ dulciſſima leuiſſimaq; tota ad corpus nutriendũ aſſumpta eſt. Pars aũt alieniſſima, crudiſſimaq; tm̃ abſoluitur, quæ partim deorſum collapſa & ſubſidens, vrina vocat: partim ĩ corporis ſumma emergens, ſudor eſt: ambo tm̃ ſalſa ob eandem cauſam prodeunt.

L

4 Cur magis parte ſuperiore corporis, q̃ inferiore ſudem⁹? Vtrũ qm̃ calor ſurſum tendit, ſuperq; manet, propterea humorẽ ſecũ trahere poteſt. An qm̃ ſudorem ſpiritus moueat, qui ſedem habet ſuperiorẽ. An quia ſudor nõ niſi humor eſt incoctus: quo certe humore pars humet ſuperior: habitus etenim corporis ſupra potius inꝺoteſcit.

M

5 Quam ob cauſam, cùm man⁹ exercitam⁹, ſudor maxime oriatur: modo cæteræ corporis partes poſitum ſuum ſeruent? An qm̃ robur huic præcipue loco inditus eſt, hoc enim ſpiritum continemus, qui parti robuſtiſſimæ proximus eſt, dum vero laboramus, vires augemus: his auctis, magis ſpiritum continemus

A mus. Tum etiam cum hac perfricamur parte, magis, q̃ cum alia, laboramus. ſpiritu nanque retento ſimul & perfricam⁹, & perfricamur, dũ ita exercemur.

6 Cur ſudor capitis aut nullũ reddat malum odorem, aut minus, q̃ reliqui corporis? An qa locus capitis opportunus ſpirationibus eſt, & quidem laxũ ſe ipſe demonſtrat, argumento ex oriendi capilli. Loca autem, & q̃ in locis tenent, grauiter olent,
B ſi ſpirandi careant libertate.

7 Quã ob cauſam, qui ſe lucta exercent, ſi interpoſita aliquantiſper quiete luctentur, magis ſudabunt, q̃ ſi continue? An quoniã humor data requie ſeſe colligit, quem deinde luctandi exercitatio educit. Continua vero illa, modo Solis, corpora aſſicare poteſt.

8 Cur magis ſudamus, cùm nõ lõgo interpoſito tempore ſudor euocatur? An quia non humor tantum cauſa eſt vt ſudem⁹, ſed foraminũ quoq; abditorũ apertio, & corporis raritas atq; ſolu
C tio. His igitur, qui diu ſudandi intermiſerint vſum, foraminũ iter clauditur: at ĩs, qui crebro vtuntur, patefactum ſemper habetur.

9 Quare cùm Sol nuda magis, quàm induta calefaciat corpora, induta magis ſudare ſoleant? Vtrum quia Sol corporis, deurẽdo, foramina cõprimat. An qa vapores exiccet, quę minus poſſunt accidere indutis.

Cur facies maximè ſudet? An D
quia quæ laxa, humida, ſolutaq; 10
maxime ſunt, hęc ſudori ſe peruia exhibent. Caput autem fons eſſe humoris videtur. & quidẽ pilorum laſciuia ſedem hanc propter humoris copiam poſſidet: locusq; idem rarus, gracilẽtusq; eſt: igitur ſm naturam tranſitus agitur ſudoris.

Cur igne neq; vniuerſo, neq; 11
per diminutionẽ oblato, ſed per incrementa continua magis ſu- * ſudatorijs.
dam⁹? qui enim in cãldarijs ita
ſe calefaciunt, magis ſudant, q̃ ſi E
protinus tantundẽ ignis admiſerit. An eo q̃ ſe modice habeat, agat vnũquodq;: ergo ſi tm̃ agit plus ſi fuerit, non aget. An poti⁹ è diuerſo, qm̃ ſcilicet eo rẽ quod que efficiat, q̃ ſe modice habeat. hac igitur de cauſa nihilo plus ſudamus, vbi plus additum ſit. Sed quoniam modi ſinguli ſingulis reſpondent, quodq; iã egerit, non amplius agit, hinc fit, vt modo aucto magis ſudemus. neque enim quod præcedit ad ſingula, & prępарat, vt rès ſubdita F
apta ſit, idẽ põtẽt opus efficere, ſed aliud hoc fungat officio neceſſe eſt. Parũ itaq; poti⁹ q̃ multũ caloris præceſſit, p̃parauitq; corpus ad ſudãdũ: ſed ad efficiẽdũ alio certe, amplioriq; modo op⁹ eſt. hoc. n. effici ab eo nõ poteſt, quod pri⁹ agebat, ſed aliud poſt deſyderetur, quod modum obtineat conuenientem.

Cur detergenti magis profluit 12
ſudor, q̃ reſidere ſinenti? Vtrum

quoniam

G quoniã refrigerari extrinſecus contingat. An ꝙ ſudor exterior, velut operculum foraminibus adhæreat corporis, ita ne inferior ſe promere poſſit.

13 Qua de cauſa ruta, & nõnulla pigmẽta ſudores fœtidos moueant? An quia quorum odor grauitatem præ ſe fert, hæc humoribus ſordidis admiſta fœdũ mouere odorem poſſunt.

14 Cur tergo magis, q̃ priore parte ſudamus? An ꝙ in parte priore locus ſanè intus habetur,
H in quem humor deducit, quod in poſteriore non eſt, ſed foras ibi excernat neceſſe eſt. Hoc idẽ etiã facit, vt ventre minus, q̃ pectore ſudemus. Addo ꝙ ſudorẽ terga magis ſeruare poſſunt, & poſterior pars magis, q̃ prior: qm̃ prior magis, quã poſterior refrigerat. qd̃ ẽt cauſæ eſt, vt alæ citiſſime, atq; maxime valeãt releant reſudare, videlicet quia minime refrigerantur. Ad hæc poſterior carnulẽtior pars eſt, quã prior, & pinde humidior. Cauſam vero, cur humidior ſit, me-
I dulla habet, quæ per ſpinam tẽdens, multum humiditatis afferre poſſit.

Cur ea parte, qua iacemus, ſu-
15 dare non poſſumus? An quoniã pars, qua tangimus, cùm plus quã modicum ſit incaleſcẽs, prohibet, ne permeet ſudor: reſiccat enim, atq; abſumit. Item cõprimi eam partem ſic euenit: hæc vero ſanguinem compreſſa diffundit, quo diffuſo ſatis refrigerat. Argumento ſanè torpor eſt: k
quippe qui non niſi frigoris iniuria fiat, atq; effici vel afflictu, vel ictu ſoleat.

Quare qui dormiunt magis ſudant? An circũobſiſtendi ratione euenit. calor .n. parte interna collectus poteſt expellere 16
humorem.

Cur facie maxime ſudemus, 17
cùm in ea minimum carnis ſit? An ꝙ expeditius illa ſudare poſſunt, quæ humida, laxaq; ſunt. Caput aũt tale eſt: cõtinet enim
L ſuam plurimam humiditatem: qd̃ vtiq; venarum ratione patefcit, q̃ hinc pertendunt. Diſtillãtiones quoq; ex capite oriũtur, & cerebrum humidum eſt, & foramina permulta in capite habentur: quæ tam multa eſſe, ac foras vſq; pertendere, capillorũ indicio conſtat. igit ſudor non à partibus imis, ſed de capite oritur. Vnde ẽt fit, vt primum, & maxime fronte ſudemus: prima enim frons ſubdita eſt. *

*Cod. Gr ad. hum

Qua de cã qui ſudant, ſi vel 18
aqua, vel flatu refrigeſcant, nauſeant? Vtrum qm̃ humor, qui M dũ aũt ex fluxu continuo minime quie orũ flui ſcere poſſit, hic refrigeſcens, in non au parte priore vniuerſus conſtiterit. An ꝙ ſpiritus, qui foras verſus proueniens, in ſudorem ob frigoris occurſum conuertit, hic intus ante frigeſcens, quã exeat, tranſeat in humorem, atq; in eã partẽ incũbẽs nauſeam moueat.

Cur in capite, pedibusq; in-
caleſcentibus ſudores maxime 19
excitantur

excitantur? An qm̃ humorē ad
se membra incalescentia trahūt:
humor autem partem, qua absu
matur, nullā habet, cùm ea loca
ossibus scateāt: itaq; vt excidat
foras, necesse est.

20 Quare qui laborant, vbi a la-
bore destiterint, sudare īcipiūt?
nam si labor causa est, cùm labo
rant, sudáre debent. Vtrū q; in-
ter laborandum venæ spiritu in
flatę cōprimi foramina cogant,
data vero quiete laxæ cōlideāt.
itaq; per ampliora iam facta fo-
B ramina, expeditius humor per-
uadat. An qm̃, cùm laboratur,
spiritum ex cohærente humore
motus secernit, & calore qui a
motu excitatur, humor in spiri-
tum per summa corporis exte-
nuatur. cùm vero a labore cessa
tum est, simul & calor desinit, &
ex spiritu spissescēte humor, qui
sudor appellatur, consistit.

21 Vtrum per æstatem poti⁹, an
per hyemem sudor mouendus
sit? An tunc opportune sudatur,
cum humidiora corpora sunt,
C neglectaq; difficiliora reddunt:
igitur per hyemem potius con-
uenit. An magna per id tempus
mutatio sit, nec excrementa con
coqui possint, cùm cœlū contra
naturam frigeat. igitur per ęsta-
tem potius mouendum, quippe
cùm humores per æstatē potius
omnes putrescere soleant. qua-
propter exhauriendum tunc est
vt etiā veteres omnes authores
hac eadem de causa censent.

22 Quare cum corpus assidue
fluat, effluxusq; ipse de excremē D
tis proueniat, corpus leuari non
possit, nisi sudauerit? An quia
min⁹ excernitur quàm satis sit.
Cum enim ex humore mutatur
ī aerem, plus de minori existat,
necesse est. humor enim quicun
que copiosius, cùm se discernit,
redundat, diutiusq; ob eam rem
profecto excernitur. Lenta item
glutinosaq; excrementa, vt cum
humore propter mistionem ex-
cerni possunt, ita cum spiritu ne
queunt: quæ quidem res maxi- I
me officere potest. Hinc etiam E
vomitus magis, quàm sudores,
corpora leuant: quoniam ea ip-
sa excrementa educunt, vt qui
crassiores corpulentioresq; sint,
vtq; cum carni quidem procul
is locus sit, qui lentam illam glu
tinosam q; materiam continet:
itaq; nō sine magno negocio di-
mouendi datur facultas. Ventri
autem è vicino est: aut enim in
eo cōsistit, aut prope. quo fit, vt
difficile queant aliter educi.

Cur minus inter laborandū 23
sudamus, quàm cum relaxati la F
bore quiescimus? An quoniam
cum facimus, laboramus: cū feci
mus, laborauimus. igitur plus
tunc ratione excernitur. Alterū
enim fieri est, alterum esse. An
quia cum laboramus, carnis fo-
ramina retento spiritu obseran-
tur: cum autem relaxauim⁹, ape
riuntur. quo fit etiam, vt spiritu
retēto minus sudare possimus.

Quam ob rem non in curren 24
do, agitādoq; corpus, sed postea

G quam ceſſatum eſt, plus ſudoris euadat? An riu⁹ quemadmodũ manu, vel aliquo fluens vndiq; aqua obſtruſa ſe colligit, relaxataq; demum copioſior profluit q̃; ante: ſic etiam inhiberi eadẽ à ſpiritu poteſt: vt in vaſe, cui nomen clepſydra, atq; etiam in veſica. coercetur enim, detineturq; intus humor à ſpiritu. Pari igit̃ ratione cùm corpora motu vehementiori citantur, ſpiritus intus circumuenitur, coerceturq;:
H itaq; venæ ẽt diſtẽdũtur, ac intumeſcunt, cum humor ſe educere nequeat. Quòd cum vniuerſus coerceat̃, ſpiritu poſt relaxato, vniuerſus erũpat neceſſe eſt.

25 Cur ſi quis cùm biberit, cibũ ſumat, min⁹ ſudet? An qm̃ cib⁹ ingeſtus humorem attrahit quaſi ſpongia. eſt enim non parum, rei impetũ retorſiſſe. quod vel fluentorum conſtat argumẽto: ita.n. cibo quoq; ingeſto, meat⁹ apprehendiſſe plurimum valet.

26 Cur trepidãtes pedibus ſu-
I damus, non facie? Rationabili⁹ enim tunc pedibus quoq; ſudetur, cum corpore toto ſudamus: locus hic enim frigidiſſim⁹ eſt: quam obrem pedes minime ſolent ſudare. Et quidem medici in aduerſis valetudinib⁹ pedes potiſſimum operiendos præcipiunt, qm̃ frigus hi q̃; facillime ſentiunt: itaq; rigoris initium reliquo ẽt corpori expedite cõmittunt. An q; trepidatio non caloris de ſuminis locis ad ima tranſitio ẽ, vt accidit ĩ metu, ex quo

* ἀγωνιᾶν τες, cum angore certantes.

alui ẽt metuentiũ ſæpe fundunt̃, K
ſed eius incrementũ potius caloris accedit, vt in ira: quippe cum ira feruor cordi ſuffuſi ſãguinis ſit, & trepidans ipſe non metu; refrigeratiõeq; ſit ita affect⁹, ſed membri ipſius affectione.

Cur ñdẽ facie non ſudant, ſed 27
erubeſcunt? An qm̃ amplius incaleſcunt, itaq; faciẽ calor asſiccat errãs per ſumma. Pedum tñ humorẽ propterea liqueſacit, q; vt minor ẽ, q̃; vt exiccet, ſic maior inſito p̃cõditoq; calore natu L
rali eſt, vt ſudorẽ ciere poſſit. I

Cur dormientes, q̃; vigilãtes 28
ſudare magis ſolemus? An q; ſudoris origo intrinſecus eſt interna aũt calidiora habemus: ergo calor intimus humorem diffundẽs intimum, educit. An humoris aliquid ſemper à corpore effluit: ſed latet, quia nihil ſolidũ eſt, cui humor occurrens ſe colligat. Argumẽtũ cur ita ſit, q; partes cauiores aſſidue ſudant.

Cur in caldarijs tũ magis ſu- 29
damus, cùm tempus frigidũ ſit? M
An qm̃ calor, ꝓpter frigoris obſiſtentiam foras euadere nõ põt, arcetur. n. verum intus ſe puoluens ac inſidens, humorem ſoluit interiorem, ſudoremq; ex eo producit.

Cur ſudor vtilior eſt, q; corpe 30
nudo currenti prodierit, ẽt ſi minor ſit, q̃; qui ſub veſte ſe prõpſerit? An q; laboraſſe, q̃; non laboraſſe melius eſſe perpetuũ eſt: & ſudor vero, quẽ labor p̃ſtiterit, eo melior eſt, qui ſine labore prouenĩſſet

A ueniſſet: & qui maiori cũ labore melior, q̃ qui cũ minori. Maiori aũt cũ labore is eſt, q̃ nudo corpore currenti prodierit. Nam niſi admodũ curſum intenderit, ſudare nõ poterit, qui nud⁹ eſt. veſtitus contra, celeriter ſudat, ẽt ſi parum ſe cõcitarit, propter veſtis teporem. Et vero coloratiores reddũtur, qui nudi curſum æſtiuo tempore agitant, q̃ qui cum veſte. quia vt omnes q̃ loca libera aſpiratioraq; ĩcolũt,

B melius colorantur, q̃ qui impedita & ſilentia tenent: ſic ẽt ſeipſo quiſq; coloratior eſt, cum veluti ſpiritui afflanti placide patet, q̃ cùm perſtrictus, obductuſque a calore nimio angitur: q̃d certe ĩs accidit magis, qui veſtiti percurrunt. Hinc ẽt fit, vt qui nimis dormiũt, minus colore hilarent, q̃ q̃ ſe modice ſomno recreãt. nã dormiẽs q̃q; ipſe aſtringit, & propemodũ ſtrangulat.

31 Cur pedes in' trepidatione ſudant, & non facies, cũ in muneri

C bus vitæ omnibus, vt facie maxime, ſic pedibus minime ſudemus? An quia trepidatio metus quidam ſuper re inchoanda eſt, metus aũt refrigeratio partis ſuperioris eſt. Quã ob rẽ facie quoque pallent, qui trepidant: pedibus itẽ ſolicitantur, & palpitãt: ſic enim trepidantes homines faciũt, ſeſeq; quodam modo exercerit. q̃apropter ea rõne, parte ſudare ſolent, qua laborant. Manus ẽt aſſolẽt perfricare, & ſe mõ inflectunt, mõ extẽdunt, ẽt ſæpe exiliũt. neq; ẽt vnquã quieſcũt. D ſunt enim exciti, propẽſiq; ad negociũ, q̃m calor eorũ ſe collegerit ĩ pectoris loco, qui corpulẽtior ẽ, quã ob rẽ vndiq; cũ eo ipſo calore, tũ ſanguine turgeſcẽte efficiẽ, vt motu vario, crebroq; agitentur. Sed pedibus maxime inſudant, q̃n pedes perpetuo tenentur labore, cùm cæteræ corporis partes quietem aliquã conſequi per ſitus mutationem, motionisq; poſſint.

Cur in caldariis igne neq; vni- 32
uerſo, neq; decreſcente aſſiduo, E
ſed per incrementa continua oblato, magis ſudatur? plus. n. ita educitur ſudoris, q̃ ſi principio ſtatim ignis tantundẽ affuerit. An q̃ principio multũ ignis adhibitũ, carnẽ, cutemq; ſummam ſicciorem occupans vrit, atq; in modũ teſtæ indurat: q̃ cùm talis reddita ſit, ſudorẽ arcet, obtruditq;. Parum aũt contra carnem relaxans rarefacit, ſenſimq; inteſtinũ humorem excitat, vt ſecerni, educiq; poſſit. Carne aũt tra- F ra plus ignis adhibitũ, & corporis ima facile ſubiens, humores iã inde præmollitos in vaporẽ conuertit partesq; eorũ p̃tenues ſecernens educit cum ſpiritu.

Vtrum per æſtatẽ potius, an 33
per hyemẽ ſudor mouẽdus ſit? An hyeme calor intus ſe contrahens concoquit, extenuatq; ĩ ſpiritũ humores interiores: q̃ cum omnes, aut certe maxima pars conſumantur, nullam ſui excretionẽ admonent faciendã. At in

G æſtate, cùm per rarã, ſolutamq; carnem calor euadat, humores minus concoqui poſſunt inteſtini: qua de cauſa exhauriendum oĩno eſt. qm̃ ſi permanſerint, tẽporis eius qualitate putreſcent, morboſq; contrahent: putreſcit enim quodq; externo calore: nã vt ſuo quodq; calore concoquitur, ſic externo putreſcit. Igitur per æſtatem externus prævalet calor: ex quo fit, vt quæuis ĩ ęſta te putredinem ſentiat. Per hyemem vero, quia calor ſuus ille,
H ac domeſticus dominatur, hinc tempus hoc minime creare putredinem poteſt.

34 Quam ob cauſam cùm ſudor calore, vel interno, vel externo fieri ſoleat, euenit vt horror non nullis ſudoribꝰ poſſit excitari? An qm̃ ſudor, qui ex calore, pdit interno, ſe ſ. de loco amplo ĩ breuem (corporis dico ambitum) contrahente, primũ caloris meatus & circuitus pateſacit: deinde horror, carne iam madefacta ex toto, caloreq; exeunte, citaẽ.
I Calor autẽ, qui extrinſecus mouet, primũ ſumma corporis aperit, rarefacitq;: tum calor naturę internus profluens excitare horrorem poteſt.

35 Cur calidi ſudores frigidis meliores habentur? An q̃ omnis ſudor excrementi cuiuſdam ſecretio eſt. parum autem excremẽti amplius incaleſcere cõſentaneũ eſt: plus aũt non ęque, ſed minꝰ. Itaq; ſudor frigidus excrementi multi indicium eſſe põt. quocirca morbos q̃q; is facit lõgiores.
K

Cur minus ad ignem multũ 36
ſudamus, cum tñ præ calore ſudor oĩs moueri ſoleat? An qm̃ humor, aut corpore vehemẽter calente in ſpiritum diſſoluiẽ humidum, aut cũ prouenerit, adeo cito calore nimio exiccatur, vt sẽſus ſudoris multi eripi poſſit.

Cur ad Solẽ acrius calefacien 37
tẽ corpora, quæ nullo indumento teguntur, nihil penè ſudant; quæ autẽ ſatis veſta intecta sũt, copioſisſime ſudant? Eandẽ de
L hoc etiam, quã de ſuperiori, cauſam reddendam cenſemus.

Quam ob cauſam cum motꝰ 38
acuti magis, hebetes minus calefacere poſſe videãtur, ingreſſus tñ per accliuia, qui hebetiores ſunt, magis mouent ſudorẽ, proſiſtuntq; ſpiritum, quaſi amplioꝰ calefaciant, q̃ decliues? An q̃ graui cuiq;, vt ferri deorſum ſm naturam eſt, ſic ferri furſum contra naturam eſt. Itaq; caloris natura, quę noſtra prouehit corpora, vt nihil p̃ decliue laborat, ſic per accliue preſſa onere nititur, M
acriusq; ob eiuſmodi motum in caleſcit, & ſudorẽ mouet, & ſpiritum profiſtit. Quin etiam corporis varius inflexus nonnihil afferre cauſæ poteſt, vt directa ſpirandi reciprocatio auferatur.

Qua de cauſa cũ ſudor moue 39
ri ſoleat, quo magis quis ſe operuerit, nõ ñ ſudãt, qui veſtẽ plurimã admiſerũt? Eadẽ ẽt de hoc ratio, quæ prius reddenda eſt.

Quam ob cauſam cum corpo 40
ra

A ra ficciora magis per æſtatē, q̄s hyberno tēpore ſint, ſudori magis in æſtate pateamus? An q̄ p æſtatem propter corporū laxitatē non multus naturæ calor cōtinetur, humoresq̄s proinde reſoluere in ſpiritū poteſt. per hyemem aūt parte exteriori denſata, corporū calor frequens naturæ coercitus, humorem minime in ſpiritum reſolui patitur. Adhæc, æſtate humoris multū hauſtimus, hyeme ât è cōtrario agit.

B 41 Cur ſudores, qui corpori bñ valenti ſponte prouenerint, ñis deteriores habentur, quos labores citarint? An q̄ labores excrescentem humorem exhauriētes, carnem efficiūt ficciorem, vt cauernæ foraminum ſanitati ſint opportunæ, & per caloris tranſmiſſionē fieri nulla poſſit obſeptio, ſiue oppilatio. Sudores aūt ſpontini appellati, qui ex neceſſitate oriuntur, cum ſ. foraminibus naturæ ab īmodico humore conſuſis, calor nō omnino occupatur ac vincit, ſed repugnate adhuc, extrudereq̄s humorē

C poteſt: hi recte pro ſignis morbi habentur futuri. Nam etiā calor ipſe à largiori humore, q̄s q̄ modic⁹ ſm naturam ſit hebetatur: & caro plene madeſcens, peſſimum ad ſecundam valetudinē concipit habitum.

42 Cur tempore hyberno min⁹ oriuntur ſudores, nec nos per id tempus ſudandū æque cēſem⁹, quamuis corpora humidiora tū conſtent? An minus ſudamus, qm̄ humores per hyemem con- D creti, coactiq̄s ſunt vehmenter: quare minus diſſolui tū queūt. Sudādum aūt minime per hyemem cenſemus, quia corporis eiuſmodi diſpoſitio ſalubris eſt. Qui autem mouet ſudorem, labefactat, confunditq̄s habitum corporis, atq̄ etiā laxiorē q̄s cōueniat eundem habitū reddens, ſimul & intimū calorem educit diminuitq̄s, vt non æque gelido cœlo poſſit reſiſtere: & humor externus expeditius ſe corporibus inſerit, cū laxiora iā foramina pp ſudationem habeantur. E

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TERTIA.

Eorum, quæ ad vini potum, & vinolentiā pertinēt: cuius q̄ſtiones. XXXIIII.

1 QVam ob cauſam vinum cum calidum ſit, vinolenti nō calent, ſed frigent, & F dolore laterum, cęteriſq̄s huiuſmodi vitiis excipiūtur? An q̄ multum humoris cū refrigeratum eſt, multum frigoris concipit, ita vt calorem ſuperet naturalem. Fit enim ſimile intrinſecus carni: vt ſi veſtis nimio madefacta humore, rigorē proinde acris frigoris admittat.

2 Qua de cauſa, non qui vehementer, ſed qui leuiter ſe ebriauerunt, delirant? An q̄ neq̄ tam

G parum biberunt, vt ſimiles ſo-
brijs ſint: neq; adeo multũ, vt ſol
uantur & langueant, quomodo
efficiũtur, qui multũ hauſerint.
Adde, q; ſobrij ratione iudicant
penitus, temulenti ne tentant q-
dẽ aliqd iudicare, leuiter ebriati
iudicant, qm̃ quidem vino non
penitus detinentur: ſed praue id
faciunt, quia ſobrij nõ ſunt: quo
fit, vt mox & contemnant alios,
& cõtẽni ab alijs ſeipſi exiſtimẽt

3 Cur magis crapulam ſentiũt,
qui dilutiuſculum bibũt, quàm
H qui merum ex toto? V trum ſuæ
tenuitatis cauſa vinum tempe-
ratum expeditius loca plura, an
guſtiora q; ſubeat, intemperatũ
autem minus facere id poſſit: ita
que difficili9 educi poteſt quod
dilutũ eſt. An q; merum minus
bibitur, vtpote q; multum bibi
non poſſit, magis q; vomitu rej
citur. Ad hęc merũ, vt cætera cõ
coquit, quia calidius eſt, ita etiã
ſeipſum conſumit: diluto autem
illo è contrario agitur.

4 Cur ſemẽ genitale ebrioſorũ
I magna ex parte infœcundũ? An
q; habitus corporis eorũ præhu
midus eſt: ſemen aũt non quod
humidum, ſed quod cõſtat, craſ
ſum q; eſt, hoc vim obtinet pro-
creandi.

5 Cur ebrioſi tremunt, & eo ma
gis, quo liberalibus merum hau
ſerint? Abſurdum enim id eſſe
videri poteſt, quandoquidem
vinum calefaciendi vim habeat
& tremor ex frigore præcipue
ſoleat prouenire, itaque qui ri-
gent, maxime tremunt. Sed ta- K
men multi cum mero tantum ci
bi gratia vterentur, tremores ve
hementes adeo exceperunt, vt
homines præmentes reijcerent,
& aqua perfuſi calida, nihil ſen-
tirent. An quòd tremor tum ori
tur, cum corpus admodum fri-
get: ſcilicet aut calore intus cir-
cumſiſtente ob externi frigoris
violentiam, vt hyberno tempo
re fit: aut naturali calore extin-
cto, quod fieri ſolet vel qualita-
te cõtraria, vel ætate, vt ſenectu-
te, vel externi caloris exceſſu: qd L
ijs ſane accidit, qui vi Solis, aut
ignis deurũtur. Igitur ijs etiam
Idem obuenit, qui mero abutun
tur. vinum enim califica ſua fa-
cultate amplificata, plus quàm
vires corporis patiantur, calorẽ
proprium corporis ſe permiſcẽs
extinguit: quo extincto, refrige-
rato q; corpore, accidit vt tremo
res oriantur. Quin etiam prętet
omnes refrigerãdi modos, quos
præpoſuimus, ille quo q; notat,
vt deleta materia, qua quiſque
calor ſuſtentatur & alitur, calor M
etiam ipſe deleatur: quod lucer-
na inter res inanitas demõſtrat,
quippe quæ dempto oleo, lumẽ
amittere cogatur. Senect9 vero
in animatorum genere illud idẽ
efficit, & morbus longus diuti-
no conſumptu corpus in tabem
redigens. alimento nanque dele
to, vel extenuato caloris, euenit,
vt calor etiam ipſe deficiat: ca-
lor enim humore alitur, non ta-
men quolibet humore, ſed leni,

A & copioſo. Quam ob rem tum ñs, qui à prædictis tenentur vitiis, tum ætate profectis, exoleſcẽ te, alteraſcenteq; tali humoris genere, (fit enim, pleni & pingui, acre & ſiccum,) euenit vt calor ipſe deficiat. Patẽt hæc argumẽto auxiliorum, quæ ñs impendimus, qui ob marcorem è vita abeũt. fit. n. vt eorum virtus vitietur, cùm aliquid nutriẽtis humoris inſtillatum eſt, vtpote cũ eiuſmodi humoris defectu reſolutio illa eueniat. Mero igit̃ hoB minibus deditis, cauſæ id eſſe videtur. Vinum etenim calidum, corporis caliditati naturali coniunctum, efficacius porrò, quæ calor proprius ſibi ſubdita pro alimento obtinet, conſumit. Vnde fit, vt alios ex his aqua intercus p̃mat, alios fluctio, alios alia deiectio, & pleraq; alia vitia eiuſdem alui exerceant. nam & reliqui humores acerbi, ineptiq; remanent: & qui liquidi extrinſecus aduenerunt, craſſari ob imbecillitatem caloris propri ñ neC queunt. Calor autem ipſe imbecillis propterea manet, qm̃ materia, qua cõtineri adhuc poteſt imbecilla eſt: quo modo ignis, quem arundo reddiderit: hic. n. propter materiæ imbecillitatẽ infirmior eſt quàm qui a ligno præſtatur.

6 Cur vinolenti cũ vinum calidũ ſit, rigere tñ ſolent, citiſſimeque laterũ dolore, cæreriſq; huiuſmodi vitiis excipiunt? An q̃ multũ humidũ, cũ refrigeratũ eſt, in multũ frigidũ ſe cõuertit, D ita vt calorẽ ſuperet naturalem: q̃ aũt ſunt humidiora, eadẽ oſa E naturæ calidiora occurrunt. argumentum, q̃ rebus externis calefcimus, non humeſcimus. Verum ſi minus calida, q̃ humida ſint, acceder profecto, vt ſuã caliditatem potius, quàm humiditatem amittant. Humore igitur frigido remanente, non ſine cauſa vinolenti amplius rigent, & vitia rigoris propria patiuntur.

7 Cur pueri, cum natura ſint calida, vinoſi non ſint, cũ Scythas, E & viros robuſtos, qui certe omnes habitu ſunt calidiori, cõſtat eſſe vinoſos? An q̃ viri non calidi ſolum, ſed ẽt ſicci ſunt: virilis etenim habitus talis eſt: pueri calidi ſunt, & humidi. Vinoſitas aũt humoris cuiuſdã libido eſt; itaq; humiditas facit, vt pueri minus ſitiant. Cupiditas quippe non niſi indigentia, ſiue deſyderium quoddam eſt.

8 Cur temulẽti aquas ſalſas vitioſaſq; magis ſentim⁹, ſobri ñ minus? An q̃ ſuũ quodq; a ſuo niF hil afficit, ſimileq; indomitum à ſuo ſimplici perſiſtit: contraria vero à contrarijs potius ſentiũtur. Vinolentus itaq;, q̃ dulces intra ſe continet humores (nam vini naturã talẽ eſſe videmus) hinc vitioſi ſaporis ſentiẽs magis ẽ ſobrius ãt, q̃ acres ſalſoſq; hẽt, ſaporẽ eundẽ percipere non p̃ot. Admiſſo itaq; cibo, excremẽtiti ñ redũdãt illi, & fluitãt, vt & ipſi à ſuis ſiſib⁹ affici nequeãt

G & hominem ſenſus huiuſcemodi reddant expertem.

9 Cur grauiter a vino detentis omnia circũferri videanť, iamq; inter initia ebrietatis res ſemotas cernere nequeunt? itaq; indi tiũ hinc vinolẽtiæ nonnulli deducũt. An quia conſpectus frequẽter à calore vini cõpellitur, atq; cõmoueť. Nihil vero interęſt, conſpectus moueatur, an res conſpectui obuia. fit.n. ratione vtralibet, vt id, qđ mõ dixi, videať. Et cum propinquis ẽt in re
H bus conſpectũ vinolentorũ falli eueniat, multo magis idem in remotis accidat conſentaneũ eſt. quam ob rem illas videre penitus nequeunt, propinquas autẽ aſpicere quidẽ põt, ſed non quo ſunt poſita loco. Circũferri autẽ tm̃, nõ etiam prope proculq; vicisſim agitari vñr: qm̃ pcul ob circularem mouendi rõnem cõſpectus nequeat progredi: haud enĩ facile eſt contraria ſimul agi
I tari. Appetitio autẽ, quæ, pfluit ad elongatiora, vehemẽtior eſt: circularis vero, figura, quam nomen ipſum declarat, cõtinetur. Prope igitur, ac procul vicisſim cõſpectus deferri ea de cauſa nõ poteſt: & ſi ita feratur, rem tñ eãdem contingere non queat: qppe qui vice alterutra temporis eodem in loco rem, quam intuetur, relinquat, cumq; reliquerit, intueri non poſſit: circulo autẽ ſuæ figuræ cauſa videtur. Eſt.n. conus, cui⁹ baſis circulus eſt, in quo ſe agitans ipſe conſpectus, rem quidem percĩpit eandem, K quia nũquam ſibi rem ſubiectã deſerit. Fallitur tñ in loco, quia non eodem intuitu rem contingit. nihil enim intereſt, vtrũ res ad aſpectum, an ad rem aſpectus moueatur.

10 Cur vinolentis res vna, plures interdum eſſe videatur? An quia (vt dictum eſt) iã aſpectus, cum cõmoueať, euenit, vt nullo tempore idẽ viſus in eodẽ quieſcat. Quod autem eodem tempore varie cernitur, id ſerius occur
L riſſe videri poteſt. Quod.n. cernitur, non niſi conſpectus tactione ſentitur. fieri aũt non poteſt, vt idem pluribus ſimul attingatur. Quòd cum nullum ſenſum admittat id tempus, quod inter poſitũ tempori diſtinguat, quo rem conſpectus attingit, & quo repetit, efficitur hinc, vt tẽpus vnũ eſſe videať, quo attingitur, quoq; repetitur. Itaq; cũ plures aſpectus rẽ eandẽ attingant eodẽ tpe, plura eſſe vr̃, quod vnũ conſpectui ſubiacet: qm̃ fieri nõ
M poteſt, vt res eadem modo eodem attingatur.

11 Cur vinolenti concũbere nequeant? An qm̃ pars quædam magis caleat, q̃ reliquum corp⁹ oportet: quod in his fieri nõ poteſt, ob nimium totius corporis feruorem: extinguitur enim calor motionis internæ obtẽtu caloris occupantis, qm̃ multũ ĩ his ineſt, quod humidum, crudũque officiat. Ad hæc, ſemen à cibo proficiſci neceſſe eſt: cibus

autem

A autem omnis concoquitur, quo ſatiati ad venerem planè incitamur. Vnde hac de re plerique prãdere large, cœnare parce præcipiunt, vt cruda inſint, quàm cõcocta, pauciora.

12 Cur ſi quis vinũ dulce, ac merum, aut cyceonem inter potandum hauſerit, ſobrius perſiſtere poſſit? Et cur minus ebrientur, qui calice amplo, fœcũdoq; hauriunt? An omniũ eadem illa ratio eſt, q̃ ſuperficialis calor ita ſuppri-
B primitur. Vinolentia enim tum oritur, cùm calor ſedem capitis totam occupauit.

13 Quam ob cauſam cùm vinũ dulce aptũ ſit fluitare, ſi quis temulent⁹ dulce ſupadmiſit, hauſtum vinũ concoquit, minusq; infeſtat? An quia vinũ dulce lene, ac lentum eſt, itaq; foramina obſarcit, atq; interſepit: auſterũ contra, exaſperans, rigidum eſt. Facilem itẽ aſcenſum calori hoc preſtat, dulce aũt obſtruſu foraminum calorẽ arcet ac inhibet.
C Vinolentiam vero parte concale facta ſuperna oriri dictũ iã eſt. Addo etiam, q̃ vinum dulce inodorum, auſterum autem odorum eſt: odor autem omnis caput tentat, & ingrauat.

14 Cur à vino diluto, meracius tñ, caput poſtridie magis dolemus, q̃ ex mero? An merũ, quia craſſius eſt, foramina capitis angusta ſubire ipſum non põt, ſed vim ſuã, atq; odorẽ, & calorem tantũ tranſmittit. Dilutũ autem illud, qm̃ per aquæ admiſtionẽ tenuius factũ eſt, facile ipſum ſubit, ac penetrat: cùm tñ partem corpulẽtiæ, facultatiſq; meri nõ mediocrẽ adhuc retineat, cõcoctu difficilius eſt: nã & humida, omniũ difficillima cõcoqui, & corpa longe peruicaciora, q̃ facultates eorũ pſiſtere nouimus.
D

Cur inexercitati magis, q̃ exercitati ad vinolentiã vſq; potare, & vino facilius ſolui poſſint? An qm̃ qui excrementa, humoresq; in ſe continent, vrinam copioſe profundunt: quod facit, ut
E plus bibi & leuari facilius poſſit, qm̃ non multũ vinoſi humoris in vẽtre remaneat. At qui inexercitati humidi ſunt, excremẽtisq; redundant. exercitati contra, ſicci ſiticuloſiq;, vt vini humor ſeſe totũ inſinuare corporibus poſſit. Statim igit hic vini impetus vrinã retractat, & poſt humor hic in corpore inſidens grauitatẽ creare nimirũ poteſt.

Cur vinũ alios retardos, alios ſuperbos reddit, atq; inſanibundos? contrario enim affectu id
F agitur, quandoquidẽ alteri magis, alteri minus moueãtur? An (vt Chæremon ait) vinum ſeſe pro moribus vtentiũ applicat. Contraria igitur reddit, nõ quę eadẽ, ſed quæ ſunt diſſimilia: vt ignis alia exiccat, alia humefacit, ſed non eadem: & quidẽ glaciẽ liquefacit, ſalem indurat. Nã & vinũ, vt q̃ ſuapte natura humidũ ſit, homines tardiores incendit, reddit q; mobiliores: contra mobiliores diſſoluit, atq; re-

tardat,

tardat, Vnde plerosq; melancho-
*natura. licos penit⁹ resolui, labiq; in cra-
pulis nouimus. Vt enim balneū
corpa perstricta duraq; relaxat,
agilioraq; facit: humida vero, &
mobilia dissoluit, atq; infirmat:
sic vinū quasi interna hominis
diluens, ita afficere potest.

17 Quid ē cur brassica sedet cra-
pulam? An q̄ succū dulcē, discu
tientemq; obtinet: vnde Medici
eam aluo infundunt. frigida aūt
ipsa est. Argumentū, q̄ ad alui
H vehementes deiectiones Medici
ea vtuntur, excocta in plenū, &
*al. caule. suo callo purgata, refrigerataq;.
Fit igitur detētis à crapula, vt
eius succus humores in aluum
detrahat, qui vinosi, crudiq; te-
nentur, & ipsa supra in ventricu
lo remanens corpus refrigeret:
quo fit, vt tenues hūores ad vesi
cam labātur. quòd cùm humor
vtrinq; educatur, corpusq; refri
geretur, recte liberari à crapula
possint. Vinū enim humidum,
atq; calidū est. Euenit ad hęc, vt
J cū humores deorsum se trahūt,
atq; excernunt, flatū etiam secū
deducant: qui si per vinū liceat,
in caput se efferens grauitatem
creat, & crapulam: sin aūt deor-
sum se vertit, corpusq; ob cām
prædictam refrigeratum est, do
lor crapulæ omnis tollitur. Est
enim crapula feruor quidam, &
desinens inflammatio, quę plus
conflictat, q̄ temulentia: quòd
mentē illa quatit & alienat, cra-
pula autem mente sibi constan-
te, dolorē admouet. Vt etiā qui
febre vrgente lūdunt potius, q̄ K
dolēt: ĩdem vbi leuati malo fue
re, atq; ad se redierē, indolere oē
cipiunt. Hoc enim idem in cra-
pula quoq;, & in temulentia eue
nire solitum est.

Cur vinū dilutius tempera- 18
tum vomitū magis, q̄ merum;
q̄ aqua prouocat? An q̄ ea ma-
xime vomitum mouent, quæ in
natare solita, quæq; insuauia, fa-
stidiosaq; sunt. Vinum aūt repri
mēdi vim obtinet: aqua tenuis,
nec insuauis est. Quòd igit̄ te- L
nuis est, cito pro sui tenuitate de
scendit: quod non insuauis, sto-
machū non perturbat. Vinū aūt
nimis dilutū, nec ita tenue est,
vt perfluere possit celeriter: et fa
stidiosum est, q̄ parum obtinet
vini: sensum enim conturbat, qa
plures motus in eo excitat, scili-
cet quem vinum, quemq; aqua
efficere potest: ambo enim senti
ri queunt. Quod autē fuerit mo
dice temperatum, id sensum pe
nitus aquæ tollit, viniq; mollis,
delinientisq; sensum accommo- M
dat, ex quo suauiter bibi potest.
Sed cùm vinum immodice dilu
tum ita insuaue est, tum innata-
re, redundareq; solet. quod autē
tale est, vomitum id facile ciet.

Cur vinolenti aquas salsas & 19
vitiosas melius, q̄ sobrij sentire
possumus? An qm̄ dura, & tri-
stia certius ab ijs sentiuntur, qui
minime cupiunt. latent hæc eni
cupientes, & sæpe fallunt. At ve
ro qui lęte se habet, is nō cupien
ti similis est: qui autē in tristitia
est,

A est, cupiētis hic gerit affectum. Sobrius autem ita se habet: vinolentus contra satiatus repletusq; est.

20 Cur penitus vinolētis res omnes circūferri videntur, & cùm iam amplius vinum attingit, ne queunt quæ procul posita sunt, enumerare? quo circa nonnulli hinc vinolentiæ indiciū trahūt. An quia conspectus frequenter à vini calore commouetur. Quē admodū igitur, si sub oculo pressēris rem obiectā, geminari vi-

B debis: sic etiā vinolentis accidere illud potest. Nihil enim interest, vtrū suppresseris, an aspectū commoueris, nec vtrum extrinsecus, an intrinsecus: idem enim obuenire, vel accidere vtraq; ratione cōspectui potest. Itaq; res obiecta minime constare videbitur, atq; etiā magis quæ procul abest: nā eo obtinebitur minus, quo se longius aspectus deducat. Propinquitas etiam illa mouēdi amplius ad extremum absoluere interuallū potest. Itē

C si æquabili cum vehemētia sursum deorsumq; aspectus se agitet, res minus assequatur remotas necesse est. deducta aūt circū ferri omnia solent, velut sagittę, & quæ appensa dimittimus. Igitur visus quoq; suam ob imbecillitatem, quasi procul deferat, idem hoc patitur, nihil autē interest, visum, an rem visui obiectam commoueas.*

Cod. Grę. add. idem enim operat' ad videndum.

21 Quam ob causam, quod vniuersum raptimq; bibitur, ventrem id min⁹ humectat, cùm tū D ab humore copiosiore plus humectari conueniat? An q; humorem multum, ac vniuersum venter superare non potest, sed locū adire suum indomitum patitur. Locus autē crudi humoris vesica est. Exiguum vero facile vincit, & concoquit: ex quo moram hic diutius trahens, vētrem porrò humificare potest.

Quam ob rem qui ante extenuatus, merū inde multum hau- 22
serit, morte occumbat: & pleriq; vero bibaces, cùm se nihil extenuarint, multo tamē, uniuersoq; E
meri haustu sicci efficiunt? Quę rendum enim hoc est, quando-quidem vinū calidū suapte natura est, & vt vita calore contineri apparet, sic mors refrigeratione accidere. An, vt ex cicuta, sic ex mero intereundum est, videlicet dum proprius calor paulatim extinguitur, modo tamen diuerso. Cicuta enim calorem frigiditate sua extinguit, humoremq; indurat: vinum autē sua F
caliditate calorem macerat naturalem. Et qūo ab igne nimio aut Sole exiguus ignis extingui tur, sic intimus corporis calor à vini calore, si minus est, superat, atq; extinguitur.

*Cur vinolēti sunt ad lachrymandum propensiores? An effectuum huiusce modi omniū eadem causa est, quam repressio, quæ scilicet agitur, per summa afferre pōt: vinolentiā enim locis consistere capitis certum est. 23 Cod. Grr. & Lat. forte vtrique manci. ita legas. Cur vinolenti sunt ad lachrymandū propensiores?

Cur

14 Cur vinolentis ſomnus oriri
G nequeat? An ꝙ ad ſomnū crean
An qa cali di hūidiq; fiūt. debiles igr sūt. itaq; facile ex puis mouent. dum calidum adeſſe humorem opus eſt: hic enim cōcoqui expe pedite pōt. ꝙ ſi deeſt, exiguusq; humor, aut cōcoctu difficilis in eſt, ſomnus non orit: qua de cau ſa poſt cibum, ac* potum ſomno lentiſſimi fieri ob calorē ſolem⁹. Melancholicos vero, & vehemē ter æſtuantes inſomnia tenent: alteros, quia refrigerat⁹ humor penitus eſt: alteros, quia nullus, aut minimus extat. Ergo ratio- nem vtriuſq; affectus inde eſſe petendum palàm eſt.

Cur min⁹ ebrianť, q calice amplo, fœcūdoq; hauriūt? An effectū, &c. ita vt duo ſint ꝓblemata, non vnum.

H

15 Cur ebrioſi tremūt, & eò ma
a.l. labores, laſſitudines gis, quò largi⁹ merū hauſerint? cùm vinū calefaciendi vim ha- beat, tremor aūt ex frigore ma- xime proficiſcatur: itaq; qui ri- gent, præcipue tremāt. Attamē pleroſq;, cùm mero tantummo do cibi gratia vterentur, tremo- res acres adeo inuaſerunt, vt ho mines cōprimentes à ſe oēs eīce rent, & cùm aqua calida perfun derentur, nullatenus ſentire poſ
I ſent. Alīj vero cùm eo ipſo age- rent modo, perfrictioneq;, & car nibus in cibo vterētur, in ſtupo rem attonitū inciderunt: quos tremor quidem mitius, ſ. ob im- mobilitatē torquebat: dolor tīi acerrimus, & inquietudo iā in- de exercebat aſſidue. Tremoris itaq; cauſa frigiditas eſt. nam & qui rigent, ea re pati ipſa viden- tur, vt dictū eſt: & qui admodū ſenuere: quorū vtrorunq; alteri ab affectu frigido, alteri à frigi- da ætate vrgentur. vinum autē K
calefaciendi vim præcipue obti net: quocirca contrarius quidā vt proueniat effectus, rō exigit.

An nihil prohibet rem eandē à contrarīs effici, dummodo non agant modo eodem, ſed diuerſo. Exēpli gratia: vritur & à gelu, & à calore, vbi gelu calorem co- egit vniuerſum. itaq; mō quo- dam à contrarīs effectus profi- ſcitur idē: & modo quodā † non niſi idē producitur. Tremor aūt ob inopiā excitatur caloris, non cuiuſq;, ſed proprij. Corrumpit aūt calor, aut marcore, aut extin ctu: extinctu quidē à contrarīs, hoc ē, frigido atq; humido: mar- core aūt, vel indigentia nutrimē ti, vt lucerna cū fomite aut oleo caret: vel ab alieno calore, vt ignis in Sole, & lucerna apud ignē. Igitur qui ex frigore rigēt, caloris extinctu obtremunt: ex quo ēt fit, vt aqua offuſa calidā horror exoriatur. frigus enim, cùm intus includitur, atq; circū obſiſtit, pilos erigit. Et in febriū quoq; acceſſione rigor ille eue- M
niens ſimili de cauſa venit. In ſe nectute aūt calor alimento defi- ciente emarceſcit: humor enim alimentū caloris eſt: ſenectus au tem ſicca eſt. Ebrioſi vero, & ſi qui ita affecti ſunt alī, ſuo pror- ſus emarceſcēte calore, obtremi ſcunt: ſed non modo eodē, quo ſenes, ſed tertio corrūpendi mo- do, vt propoſuim⁹. Quòd enim vino vtuntur nimio, calor aduē titius ſuperās, aut extinguit, aut

† Ex codice Gre. ad. ab eodē. L

debilitat

debilitat proprium calorē, quo valemus. Fit enim tum tremor, cùm mouens quicquam rem nequit ſuperare, quā mouet: vt cū lignū quis longū, craſſumq; obtinere, firmareq; non pollet, tremit extremū. quod ideo fit, qm̄ aut ſuſcepta res maior ē, aut minor, quæ mouet. Ergo tremor, cùm calor extinguitur, accidit. hic enim dū integer inuictusq; manet, cauſa animātib⁹ eſſe vr̄, cur mouere ſe valeant. Indiciū aūt ebrioſos, ſeneſq; ob frigiditatem affectos ſic eē, q tremor his fieri ſine vllo rigore ſolitus eſt.

26 Quā ob cauſam, qui leuiter à vino tenent, magis peccant, vel delirant, q; qui aut grauiter ſeſe ebriarint, aut ſobrī manent? An q ſobrius recte iudicat: qui aūt penitus vinolētus eſt, q ſenſib⁹ interceptis, onus ſuſtinere non pōt, nihil diiudicat, atq; ita non peccat. at vero q leuiter ſe ebriarit, iudicat quidē, quia non multum hauſerit: ſed qm̄ à vino detentus aliquatenus eſt, poteſtatē C recte iudicandi amiſit: itaq; peccet neceſſe eſt. Quēadmodum q Satyrus Clazomenius propē ſus admodū erat ad maledicendum, eius aures, cùm accuſaret, penitus obſtruxerunt, vt de re ageret, nō in contumelias ſe proualueret. Poſtea tñ cùm ceſſante iā aduerſario reſeraſſent. & pauca dicēte adhuc, ille audiuiſſet, nequaquā cōtinere ſe potuit, ſed è veſtigio maledicta effundere incœpit, qm̄ ſentire iā poterat, recte aūt iudicare non poterat. D

Cur vini dulcis, quod ſuaui⁹ 27
eſt, ebrioſum neminem eſſe arbitrāmur? An q vinū dulce nullū ſaporē obtinet proprium vini, ſed alienum penitus reddit: igit dulcis rei, non vini auidus appellandus eſt, qui vini dulcis tenetur deſyderio.

Cur ebrioſi Solis calore gau- 28
dere maxime ſoleāt? An qm̄ cōcoctionem deſyderant, atq; etiā q refrigerati admodum ſunt: ex quo attoniti, ſtupidiq; mox fieri ſolent à potu. E

Cur vinolentis multa inter- 29
dum apparet quod vnum eſt? An quia cōſpectus initia intrinſecus à vino mouent, ſic vt vel caput totū ſolicitari neceſſe eſt. At cùm initia mouentur cōſpectus, idē ſeſe applicare nō quit, ſed quaſi partem rei obiectę vis vtraq; conſpiciendi attingit. Merito igit res vna ſuſpitionē recipit geminationis: quod idē vel oculo ſubter oppreſſo pōt euenire. Conſpectus enim mouetur initium, vt ei coire cū altero nō F amplius liceat: ſed hic motus extrinſecus eſt. vini aūt ille intrinſecus orit, nec quicquā intereſt: idē enim ſequetur, qualitercūq; aſpectum commoueris.

Cur vinolentorū lingua ob- 30
erret? Vtrū quemadmodum corpus totū in vinolentia titubat, ita etiam lingua labens oberrat, nec reddere articulatim vocabula pōt. An qm̄ caro linguę mollis, & inſtar ſpongiæ eſt, ampliaſ

made-

G madeſcēs, atq; extollit: itaq; ob molē retardior fit, exprimereq; ſyncere nō valet. An quòd vt in aqua ob abſentiā aeris loqui nō poſſumus, ita neq; cùm nimiū in nos humorē indidim⁹: igit q vinolentorum lingua in nimio humore ſe voluit, idcirco exprimere ſyncere nō poteſt. An animus quoq; vinolentorū compatiens erat. at ſi anim⁹ ita affect⁹ eſt. linguā etiā pariter affici conſentaneū eſt: inde enim oē loquēdi initiū ducit. Quo fit, ut ēt ſine
H vinolentia, vbi animus quēquā hauſit affectū, lingua ēt ſentiat, atq; cōpatiat, vtī metuētib⁹ p̄ɔ.

31 Cur ebrij oēs, & qui mari operam dant, libēter Solis tepori ſe dedunt? An q ebrij cōcoctionē deſyderāt, ſimulq; euenit, vt partes corporis quædā refrigerent: itaq; ſtupidos, attonitosq; poſt potum fieri nouimus. Maritimi autem illi, quoniam in humore ſemper ſuam degunt ætatem, calorem porro deſyderant.

32 Cur vinolēti cōcumbere neI queāt? An q partē corpis quandam amplius, q̄ reliquū corpus incaleſcere opus eſt, quod vinolentis contingere præ nimio calore nō p̄ōt. calor igit, qui à motu naturæ interno præſtat. obtētu caloris ambiētis extinguitur. An q partes corpis imas recaleſcere opus eſt. vinū aūt in ſublime efferri aptū eſt: itaq; calorē, quemadmodum illic excitat, ita hinc auocat, atq; abducit. Poſt cibū quoq; libido veneris mini me incitat. Vnde prādere large, K cœnare parce præcipiunt. cibo enim cōcocto ſurſū crudo, deorſum fert & humor, & calor: ort⁹ aūt ſeminis ex his eſt. Et fatigatis idcirco p ſomnū profluit genitura, q labor corpus humidū & calidū reddit. q ſi excrementum ea in parte ſubſtiterit, euenit certe, vt p ſomnū erumpat. Hæc eadē cauſa eſt, cur in aduerſis quibuſdā ualetudinib⁹ id eueniat, atq; ēt metuēti, & moriēti.

Cur iuuenes potius, q̄: ſenio- 33
res īmingāt, vbi vino ſeſe ebria- L
uere? An qm̄ iuuenes humidi ſunt, & calidi multū, idcirco excrementū humoris confluit in veſicā: exiguum enim à corpore eorū abſumitur, quā ob rem id effundi neceſſe eſt. ſenioribus vero, corp⁹ pro ſua ſiccitate humorē nimiū attrahit, atq; imbibit. An q iuniorū natura ad ſomnū propenſior, q̄ ſeniorum eſt: quo circa grauiter iuuenes conſopitos vrinę ſępe excitatio latet, vt hæc prius erumpat, q̄ illi ſurrexerint. ſeniores aūt latere mini- M
me pōt, quēadmodū nec externorū motuum quiſquā minus ab his percipi, q̄: ab aduleſcentibus ſolet. Conſtat aūt quod modo diximus, quandoquidē iuuenes ipſi tū maxime immingūt, cū arcte, & grauiter dormiunt.

Cur oleum ad arcendam vi- 34
nolentiam valet, ſorbitumq; facultatem præſtat potandi? An quòd vrinā ciere poteſt, vinoq; hauſto iter regit.

Ariſto-

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO QVARTA.

Eorum, quæ ad rem veneream pertinent: cuius quæstiones. 33.

1 QVam ob causam, q concumbit, & qui moriũ, oculos attollit: qui autem dormit, submittit? An q de parte superiore calor exiẽs, B eodem oculos vertit, quò se deflexerit: per somnũ autem deorsum se colligit: itaq; eodem conuertit. Clauduntur vero propterea oculi, qa humiditas deficit.

2 Cur ñs, qui rem venereã immodice agũt, oculi, & clunes manifeste subsidẽt, partes quarum alteræ prope, alteræ procul à genitalibus absunt? Vtrum q in se ipso etiã coitu partes hæ perspicue collaborãt, cùm rem studiosius ipse persequantur, & se cogant, nitanturq; in semine emittendo. itaq; quantum alimenti facile liquescere potest, id pressum extruditur. An q obcalefactæ præcipue contabescunt. concubitus autem caloris agitur facultate, eaq; maxime sentiunt calorem, quæ in agendo commouentur. Oculi autem, partesq; sedi proximæ perspicue collaborant. haud enim fieri potest, vt semen, pfluat, nisi partes coagãtur illæ, nisiq; oculi demittãtur: quippe cùm partibus his coeuntibus, humor quasi manu ex ve D sica premat, oculisq; coactis cerebrũ sua dimittat. Oculos vero, & locũ his proximum, vim ad procreationẽ maximã obtinere docent illinimẽta, quæ mulieres tãsteriles, cũq; fœcũdæ experiuntur, vtpote cũ vis ad semen transmitti hinc debeat. Sunt aũt & oculi, & renes omnium pingues, atq; obesi. ergo q partes hæ rem venereã efficacius adiuuant, caloris participes sunt, cuius tabifica vi extenuantur, multumq; sui succi ad semẽ excerni E patiũtur. Calor enim (si corpus vel pingue non est, vel si pingue quid est, sed nõ tũ laborat) eque liquefacere nequit, vt late in venere patet. Renes tũ omniũ maxime sentiũt, quia in vicino positi sunt. Et ipse quoque seminis trãsitus, cùm per ea loca pspicue agatur, extenuare procul dubio potest: adimit enim, non addit p suam istam propinquitatem.

3 Quã ob rẽ & qui cõcũbunt, & spadones, qui re minime vtũtur venerea, ĩ acumine oculorũ F offendunt? An q alteris ob libidinẽ, alteris ob excisionẽ partes superiores plus iusto exiccãtur: quod perspicuũ in ñs est, quorũ opus exquisitius administrat. aspectus aũt tale est. humoribus vero deorsum ductis, superiora siccari necesse est: id igitur nimirum cõcubitu fieri patet. Spadonum aũt crura intumescunt, & aluĩ faciles sunt, vtpote cũ deorsum se humoris copia seuocet.

Cur

4 Cur homo, cùm cõcumbere
G posſe incipit, tunc pubeſcit: cęte
rorum aũt animantium, quę pi
lis teguntur, nullũ tunc pubeſce
re incipit? An ꝙ per ętates muta
ri animantes in contrariũ ſolẽt.
Vox enim grauis de acuta effici-
tur, & nuda quę ante fuerũt, hir
ta redduntur. Vnde etiã animan
tes à primo natali die hirſutas
enudari debere tunc, non denſe-
ſcere conſtat, cùm ſemen habere
incipiũt: ſed ita euenit, quia quę
ſemen effundunt, ſicciora fiunt
H & laxiora: quib⁹ de cauſis pilus
oritur: quod inde ſanè patet. Pi-
lus enim neq; cicatricibus, neq;
pueris, neq; mulieribus exit: cũ
ſcilicet cicatrices ſpiſſo cõtextu,
nõ raro inducant: pueri, mulie-
resq; corpe hũido ſint, nõ ſicco.

5 Cur nuditas pedũ obeſſe in
re uenerea põt? An qm̃ corpus,
quod concubiturũ ſit, calidũ in-
tus, atq; humidũ eſſe debet, qua
le per ſomnũ potius eſſe, q̃ per
vigiliam ſolet: ex quo etiã celeri
ter, ac ſine corporis agitatione ſe
I men dormientibus profluit: vi-
gilantibus vero non ſine labore
prodit. Simul aũt fit, vt & reli-
quum corpus tale exiſtat, & pe-
des humidiores ſint, atq; calidio
res. Indicium, ꝙ cùm dormim⁹,
pedes obtepeſcere ſolent, vt qui
vnà cùm internis partibus ita af
ficiantur. At nuditas pedũ è con
trario agit: ſiccat enim atq; refri
gerat. itaq; ſiue impoſſibile, ſiue
difficile ſit, vt res agat venerea,
niſi pedibus calidis, eam tñ nu-
ditatem in vſu concumbendi in K
commodam eſſe neceſſe eſt.

Cur omniũ maxime animan 6
tium homo, poſtquã cõcubuit,
diſſoluitur, & langueſcit? An ꝙ
ſemen proportione ſui corporis
plurimum emittit.

Sed cur plurimũ homo emit 7
tit? An ꝙ minus cibum is confi- 1
cit, & omniũ maxime animan-
tiũ humidus natura, & calidus
eſt; quarũ rerũ altera ſeminis co
piam reddit: altera naturæ vim
efficit ad ſemen creandũ. ſemen L
etenim tale eſt, quãdiu ſeruatur.

Quã ob cauſam cùm ratio cõ 8
cumbendi calore cõtineatur: ti-
mor autẽ, & mors refrigerandi
vim habeant: pleriſq; tñ cùm ab 2
ipſis tenentur affectibus, ſemen
excurrit? An ꝙ cùm loca quædã
corporis refrigerantur, alia quę-
dam intepeſcunt, cùm & ſuum
calorẽ habeant, & pulſum de lo
cis refrigeratis illum ipſa ſuſci-
piant. quam ob rem frigentibus
quidẽ id euenit, verum nõ quia
frigent, ſed quia calent. Conſtat
hoc ẽt ipſo aſpectu partes enim M
ſuperiores timentium ſanguine
priuant, inferiores autem hume
ſcũt, & aluus ſoluitur, & veſica.
Calor igit̃ cùm ſe per timorem
deorſum, per mortẽ ſurſum de-
uius agitat, madificare, & ſemi-
nis excitare profluuium poteſt.

Cur neq; cõcumbere, neque 9
euomere, nec ſternuere, neq; fla-
tũ emittere oportet, niſi res tur-
gente corpore vrgeat? An quia
cùm nõ turgemus, ſimiles terræ

ſtirpibus

A ſtirpibus ſumus, quib⁹ euulſis, aut alienũ conuellitur quippiã, aut aliquid abſciſſum relinquit. quod autẽ cùm extrudi debet, minutum remanſerit, dolorem diutius id omne mouebit: & ſi quid alienum commotũ ſit, id cùm ſua ſede priuetur, dolorem creabit. Quæ certe ñs vſu euenient, qui cũ non turgent, aliqd faciũt ex ñs, q̃ modo retulimus.

10 Cur ieiuni celerius concumbunt? An ꝙ foramina corporis ieiunio inaniora, repleto aũt ple
B na habent: itaq; impediũt, ne humor ſeminis genitalis valeat pmeare. qđ latisſime in veſica patet: hac etenim plena, nunquam celeriter concũbere poſſumus.

11 Cur adoleſcẽtuli cùm primo concũbere incipiunt, quibus cũ fuerint congreſſi, eas re peracta odio habeant? An ꝙ mutatio ſumma extiterit, ſequentis triſtitiæ memores, eam fugiunt tanquam ſontem, ad quam ſeſe applicuerunt.

12 Quare qui equitant aſſidue,
C libidinoſiores euadunt? An calo ris, agitationisq; cauſa eodem afficiunt modo, quo ꝙ coitũ. quocirca ętatis quoq; acceſſione mẽbra genitalia contrectata, agitataq; plenius augentur. Quòd igitur ſemper eo vtunt motu, qui equitant, hinc fluentiore corpore, præparatoq; ad concumbendum euadunt.

13 Quare concumbendi facultatem dari per ætatẽ cùm cœptũ eſt, corpora male olẽt: prius aũt ante pubẽ non ita olẽt, nec viri, D
nec mulieres? An qñ quæ incocta ſunt, tũ ſapores hñt deteriores: aut. n. acidiores, aut ſalſiores aut amariores: tũ odores reddũt fœtidiores. Contra, q̃ concocta maturaq; sũt, ſapores aut dulces aut min⁹ amaros, & odores ſuauiores præſtant, aut certe minus inſuaues. Patet hoc in oĩbus tã terręſtirpibus, q̃ aĩantib⁹ ipſis. Detractis aũt, quæ matura concoctaq; ſunt, cætera cruda relinquuntur: vt & in cinere, portione dulci conſumpta, puluis ama E
rus relinquit. & ſudor quoq; ſalſus eadem de cauſa eſt. Calor autẽ naturalis ſemen genitale concoquit: quod quãquam exiguũ eſt, vim tũ obtinet maximam, quippe quod ex multo admodũ tam exiguum conſtitutum ſit. Quam ob rem vbi id ſeceſſit, reſoluimur magna ex parte vehementius, atq; refrigeramur: itaq; humores icoctiores reddũtur, pateſactis meatib⁹ propter ſeminis excurſum: quo fit, vt ſudor ob cruditatem & ſalſior, & F
fœtidior tũc ſit, q̃ in puerili ætate. Quòd ſi cui forte talis natura ſit, vt partem ſubſidentem ſudoris fœtidam habeat, huic magis, magisq; res innoteſcet, ac p̃ſertim eiſdẽ in locis, quibus & cæteris maxime conſiſtit, velut in alis.

Cur ſi ex noſtro ſemine, pcreatum aĩal eſt, prolem id noſtram 14
appellare ſolem⁹: ſed ſi ex aliquo alio nr̃o vel excremẽto, vel parte prodñt, nr̃m id eſſe nunquam

G fatemur? multa enim ſemine putreſcente proueniunt. Quid igit̃ cauſę ſit, vt ſi quales nos ſumus, tale fuerit, noſtrū id ſit: ſin diuerſum, id alienum ſit? aut. n. oīa noſtra eſſe oportet, aut nulla. An primū, qm̃ quod ex ſemine nr̄o prodr̄it, id ex nr̄o eſt: quod ſec⁹, id ex alieno, ſ. quæ purgam̃tis, excrementisq; enaſcunt̃. Deniq; nihil ex oībus, quę animanti tribuim⁹, gignere aīantem poteſt, niſi ſemen genitale. Quod aut̃ nocet, quodq; malum eſt, id ſuū
H nulli⁹ eſt: nec quod alienum eſt, id ſuum eſſe poteſt. haud. n. id̃ illa ſignificant, ſuum eſſe, & alienum eſſe, vel diuerſum, vel malum. Excrementa aut̃, & putredines nō noſtra, ſed diuerſa, alienaq; ſunt à noſtra natura. Non enim quæcunq; in corpore exti terunt, corporis hæc eſſe putandum. nā & papulę ſæpe erūpūt, quas tollimus, atq; excidimus. oīno quæ præter naturam conſtiterīt, hæc aliena oīa ſunt: multa autem præter naturam, vel re
I bus coniuncta naturalibus, pdeunt. Quòd ſi ex rebus noſtris ſolo ſemine natum animans ſit, recte quod ita prouenerit, prolem id eſſe noſtram tm̃ putabimus. ex ſemine vero ipſo ſi quid exti tit aliud, vt vermis, vbi vel foris putruit, vel corruptū in vtero eſt, vt q̄ monſtra appellam⁹, prolem id eſſe nr̄am haudquaquā dicendum eſt. Cum. n. corrupto creetur ſemine, non inſup ex noſtro creatur, ſed alieno: quē admodū quod excrementis cō- K
ſtiterit, vt qd̄ ex ſtercore. Omnia vero huiuſcemodi ex corrupto creari ſemine hinc indicat̃, q̄ ex non corrupto creari tale natura ſtatuit, quale illud eſt, de quo ſemen genitale prodierit: exempli gratia, ſi de ęquo equ⁹, ſi de hoīe homo. Nec ſemen magnificimus ipſum, nec aliquid, quod inter generandū confici ſolitū eſt. tunc. n. humor, & corpulentia quædā, & caro conſiſtūt, quorum nihil nobile eſt: qm̃ nō dum naturā obtinent deſtinatā, L
ſed eatenus naturam attingunt, quatenus ita ſe habeant, vt ex illis tale creari poſſit, quale nos ſumus, modo ſeruent̃. corruptis aūt nihil tale enaſci poteſt. Cauſa ē hęc, cur nec alia ex re noſtri corporis, nec ex ſemine ipſo corrupto, aut imperfecto prolē noſtram oriri arbitremur.

Cur minus in aqua homines 15
concumbere queunt? An q̄ res nulla in aqua liqueſcere pōt, q̄ ab igne liquefieri apta eſt, ceu M
plūbū, aut cera. ſemen aūt hominis igne plane liqueſcere videmus: haud enim prius fluere incipit, quàm per attritū recaleat. Piſces tamē ſine attritu coire fatendum eſt.

Qua de cauſa res oīum ſuauiſ 16
ſima concubitus eſt? Et vtrum neceſſitate impellant̃ ad concūbendū animātes, an rei cuiuſpiā gratia genus hoc libidinis datū eſt? An ſuauiſſime quidē concū bimus, qm̃ aut toto ex corpore ſemen

A ſemen profluit, vt aliqui volũt, aut quia quãuis non toto ex corpore, tñ per eã partẽ ſe promit, in quam meatus omnes, venæq; oẽs applicent, & coeãt. Cùm igitur voluptas ſimilis in libidine, atq; in prurigine ſit, efficit pariter, vt corp⁹ geſtiat vniuerſum. Prurigo.n. ſeceſſio humoris ſpirituoſi incluſi contra naturã eſt: & genituram vero ſeceſſionem humoris eiuſmodi eſſe ad rẽ naturalem conſtat. Suauis autẽ tũ ex neceſſitate, tum rei cuiuſpiã
B gratia concubitus eſt. Ex neceſſitate, inquam, q̃ via omnis pertinens ad rẽ naturalẽ ſuauis eſt, ſi modo à ſenſu p̃cipi queat. Rei vero cuiuſpiã gratia eſt, vt ort⁹ ſit aſſantium perpetuus. facit.n. voluptas, vt animãtes ad coitũ ardentius excitentur.

17 Cur venus ĩmodica morbis pituitæ nõnullis commoda eſt? An q̃m excrementi quidam exitus eſt, ita vt multum vacantis materiæ cũ ſemine detrahi poſ-
C ſit: pituitam autem excrementũ eſſe nulli dubium eſt.

18 Cur res venerea ventrẽ refrigerat, & ſiccat? An refrigerat, q̃m calor in concũbendo excernitur. & ſiccare quidem coitus vener⁹ poteſt: quippe cùm euaporari, dũ calor exit, neceſſe ſit: exit aũt, cũ refrigeratur. Adde etiam, q̃ feruor coeundi ſiccare nimirum poteſt.

19 Cur ſalaces hi ſunt, quibus pili palpebrarũ defluunt? An ob id ipſum, quo ẽt calui: fũt. n. hæc ambo partes rei eiuſdẽ. Quicun D
que aũt ex pilis congenitis ætate iã prouecta non creſcunt, hi omnes decidunt libidinis vſu ĩmoderato. Capill⁹. n. & ſuperciliũ, & cilium genere congeniti pili continent, exq; his ſupercilia tm̃ nonnullis ætate prouectis obdũ ſant. Quod cur ita ſit, alibi rõnẽ attulim⁹. Reliqua aũt vtraq; genera eadẽ illa de cauſa deficiũt, q̃ partes ſupiores ſanguinis parum obtinẽtes libido refrigerat. Ita enĩ efficitur, vt locus hic ali-
E mentum concoquere nõ poſſit: cùm autem pili alimento caruerint, defluant neceſſe eſt.

Quam ob cauſam qui mingẽ 20
di deſyderio tenentur, concũbere nequeunt? At q̃ meatus ĩplẽtur. quod autem plenum humoris eſt, id nullũ præterea humorem poteſt ſuſcipere.

Cur gignẽdi facultas ñs tollit, 21
q̃ à varicibus tenent, ſiue hõſiue aliquid ex cæterorũ animantiũ nũero eſt? An q̃ varix flatu trãſlato fieri ſolet, quocirca in vitiis
F atræ bilis accommoda eſt. fit autem concubitus quoq;, cum flatus excurſu. quam ob rem, ſi impetus ille agitur, cũ varix exercet, ſemen non inſuper excitat, ſed refrigeratur. fit igitur inde, vt penis tentigo emarceſcat.

Quare qui concumbunt, re- 22
ſolui, atq; lãguere magna ex parte ſolent? An q̃ ſemen oĩ ex parte corporis ſecretio eſt: itaq; vt ædificij conſtructio, ſic corporis compactio quatitur, dum

G ſemen decedit, quaſi ſanguinis multum, aut aliqua pars alia decedat. ita quod exit, peroppportunum eſt, & quod exiguum ex multo alimento conficiat, quem admodum amylum ex farina.

23 Cur iſs, qui cõcumbunt, ſi de ſyderio mingendi tenentur, penis intendi vehemẽtius poteſt? An ꝙ foramina plena reddũtur humoris, ſemẽ per anguſta ſe p-mẽs, molem efficit ampliorem, atq; extollit: penis etenim ad ipſos meatus eſt poſitus.

24 Quam ob cãm tentigo, & am
H plificatio penis illa exiſtere poſſit? An duplex cã eſt. Vna, ꝙ pondus vrgẽs poſt teſtes facit, vt penis erigatur: teſtes.n. vicem fulmenti vectorĩ capiunt. Altera, ꝙ foramina ſpiritu admiſſo implentur, ita vt genitale membrũ intumeſcat, atq; ſe erigat. An humor auctus, trãslatusq; facit, vt moles amplior redundet: penis tñ, qui menſura inſigni adoleuerit, minus ſe patitur efferri: fit.n. vt ita pondus à fulmento vectis remotius maneat.

I Qua de cauſa qui rem agunt
25 veneream, aut qui ea ætate ſunt, quæ ſufficiat veneri, male olent, virusq; hirci reddunt: pueri aũt non ita olent? An ſpiritus puerorum (vt dictũ iam eſt) humorẽ, ſudoremq; concoquere poteſt: virorum autem nequit.

26 Cur per æſtatem viri minus, mulieres magis concumbere valeant?* quod Heſiodus quoque poeta inquit:

qđ poeta quoque I ſcolymo inquit.

Fœmineo venus eſt vſu magis effera ſexu. K

Mitior illa viris, & ſæpe accita relanguet.

Vtrum ꝙ teſtes eo tempore magis demittunt̃, & flaccent, q̃: per hyemem, cùm qui concubitur⁹ eſt, retrahat, ac ſuſcipiat illos, ne ceſſe ſit. An qñ naturæ calidæ præ nimio calore æſtiui tẽporis æſtuant, collabunturq; : frigidæ vero refouentur, & vigent. eſt aũt vir calidus & ſiccus, mulier frigida humidaq; : ergo virorũ tunc vires infirmantur, mulie- L
rum corroborantur, & vigent ꝙ cõpẽſationẽ qualitatis cõtrarię.

Cur nonnulli rem veneream 27
cum voluptate patiantur, & alĩ vel ipſi agere cupiãt, alĩ pati tãtummodo geſtiant? An ꝙ excrementis ſingulis loc⁹ determinatus à natura eſt, in quem inſtitu- 3
to ſecerni naturali debeat, ſolicitataq; natura ſpiritus excurrens tumorem admouet, excrementumq; vna extrudere ſolet. verbi cauſa, vrinam in veſicam, ci- 5
bum conſumptum in aluum, la M
chrymam in oculos, mucorem in nares, ſanguinem in venas naturæ deduci placuit: his autem proxime genituram quoque in teſtes, & penem deferri conſtitutum eſt. Quibus itaq; meat⁹ habitu ſuo naturali priuantur, vel quia obcæcati ſunt, qui ad penẽ tendant, (quod ſpadonibus hiſque ſimilibus euenit,) vel etiam alĩs de cauſis, his talis humor in ſedem confluit, quippe qui hac tranſ-

A transmeare ſoleat: quod eius loci contractio in coeūdo, & partiū ſedi appoſitarum cōſumptio indicāt. qui ſi admodū ſemine genitali abundant, excrementum illud large in eum locum ſe colligit. Itaq; cum excitata cupiditas eſt, attritum pars ea deſyderat, in quam confluit excrementum. Cupiditas autem excitari tum a cibo, tum ab imaginatione poteſt. Cum enim alterutra de cauſa libido cōmota eſt, ſpiritus eodē concurrit, & gen⁹ id
B excrementi confluit, quo ſecedere notū eſt. Et ſi tenue, ſpirituoſum ve eſt, cùm diffiatum id fuerit, requieſcunt: quemadmodū pueris, & adoleſcentibus interdum nullo ſecreto humore ceſſāte tentigines poſſunt. Sed ſi craſſum, corpulentumq; eſt, niſi extruſo quieſcere nequeūt. Quod ſi neutrum eorū accidit, cupiūt, quouisq; alterutrū accidat. Quorum vero natura mollis, & fœminea eſt, ita ñ conſtant, vt genitura vel nulla, vel minima con-
C ueniat, quo illorum ſecernitur, qui p̄dicti natura integra ſunt, ſed ſe in partem ſedis diuertat: quod propterea euenit, quia p̄ter naturæ normā conſtiterunt.

Cum enim mares crearentur, ita degenerarunt, vt partem virilem mancam, atq; oblæſam habere cogerentur. Læſio aūt aliarem omnino corrumpit, alia puertit, & viriat. At genus illud corrumpens, vt ī his ſit, fieri nō poteſt: ita enim mulieres, non virī crearentur. ergo peruerti, citaD riq; aliorſum, q; ſecernendū natura voluit, neceſſe eſt. Vnde fit, vt inſatiabiles etiam ſint modo mulierum: humor. n. ſolicitans ille exiguus eſt, nec quicq; ſe p̄mere conatur, refrigeraturq; celeriter. Quibus itaq; ſedem humor ex toto adiuit, ñ pati tantū modo auent: quibus autem in vtranq; partem ſeſe diſpertīt, ñ & agere, & pati concipiunt: idq; amplius, quo tandē plenius fluxerit. Sed ſunt, quibus vel ex cōſuetudine affect⁹ hic accidat. fit E enim, vt tam geſtiant, quām cū agunt, vtq; genituram nihilominus ita emittere valeant. Ergo agere cupiunt, quibus hæc ipſa vſu euenerunt. & conſuetudo magis veluti ī naturam idcirco illis euadit, quibus non ante pubem, ſed in ea vitium patiendi inualuit, qm̄ his recordatio rei, cum deſyderant, oritur. Vna autem cum recordatione geſtiens exultat voluptas: deſyderant autem perinde ac nati ad patiendū. Magna igitur parte, vel ob conF ſuetudinem res exiſtit. ſed ſi accidat, vt idē & ſalax, & mollis ſit, longe expeditius hæc oīa euenire poſſe putandum eſt.

Cur homines rē agere veneream cupiētes, confiteri ſe cupere maxime pudet: bibendi, aut edendi, aut aliquid eiuſmodi faciendi deſyderio cùm teneātur, confiteri non pudet? An q; rerū plurimarum cupiditates neceſſariæ ſunt, & nonnullæ niſi ex-

G pleantur, interimũt. Rei autem venereę libido ſuperfluit, & abũdantiæ index eſt.

29 Cur viri per hyemem, mulieres per æſtatem rei venereæ appetentiores ſunt? An ꝙ viris calidior natura, & ſiccior ē: mulieribus autem humida, frigidaq;. Quam ob rē illis humor, & calor ſatis cupiditatem veneris hyberno tempore accēdere queũt, quibus rebus ſemen oriri certũ eſt. mulieribus aũt & calor mi-
H nor, & humor concretus, ppter caloris inopiam tunc eſt. At per æſtatem contra mulieribus calor modicus, viris largior q; ſatis ſit: nimius. n. vires frangit, atque diſſoluit. Quapropter, pueri quoq; per æſtatem tenuiores reddunt: incidit. n. vt ignis igni coniungatur.

30 Cur quib⁹ natura calida eſt, ſi modo robuſti, pleniq; ſint, niſi concumbant, ꝗs ſæpe bilis proſtit, & aluus amara ſecedit, & pituita ſalſa cõficit, & color corpo-
I ris immutat? An ꝙ ſemper cum ſemine vnà excrementi aliquid exit. Vnde etiam nonnullorũ excrementis abundantiũ, genitura lauamentũ piſcium redolet: igit excrementũ quoq; illud concumbẽti decedit: itaq; nihil eſt, quod poſſit affligere, abſtinenti autem manet, & amarum, ſalſumve redditur.

31 Cur libidinoſi ſunt, qui melãcholici? An ꝙ flatu redundant: ſemen aũt deceſſio flatus eſt: ergo quibus idipſum amplificatũ hos ſæpe purgari appetere neceſ-
K ſe eſt: ſic. n. efficitur, vt leuentur.

Cur aues, & piloſi hoĩes libi-32 dine vehemẽter agunt? Vtrum ꝙ multum humoris continent. An non ea ratio eſt: fœmina. n. q̃ humida eſt, pilis vacat: ſed poti⁹ ꝙ genus illud vtrunq; naturæ multi humoris concoquens pp caloris copiam eſt. Indicio pil⁹ eſt, atq; penna. An ꝙ & multum ineſt humoris, & id a calore ſuperatur. neq;. n. ſi multum non eſſet humoris, neq; ſi non à calo-
L re vinceret, pennæ auibus, pili hominib⁹ poſſent vnquam oriri. ſemen aũt vel loci, ac temporis portione, vel ratione creari plurimũ poteſt, vt in aere, vt in vere: nam eius natura calida, & humida eſt. Fit etiã ratione cõmuni, vt aues, & claudi homines ſalaces nimirum ſint. alimẽtum enim vtriuſq; ſeorſum quidem exiguum profluit propter vitium cruris: in ſublime vero affatim effertur, atq; in ſemen conuertitur.
M

Cur homini, cùm concũbit, 33 oculi potiſſimum infirmantur? An ꝙ humore deficiente id accidit. Argumentum vero frigidã eſſe genituram, ꝙ humida nunquam redditur, niſi calefiat, nec vllam deſyderat liquefactionẽ: quandoquidem per vniuerſum corpus expaſa eſt, quemadmodũ ſanguis.

Ariſt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO QVINTA.

Eorum, quæ ad laborem pertinent, cuius quæstiones. 38.

1 CVr ambulationes prolixæ quidem per plana laboriosiores sunt, q̃ per incompta: breues autem leuiores? An q̃ membra tum à multo, tũ a vehemen
B te motu frangant. est autem vehemens, qui passim per loca inæqualia agitur: multus vero, qui continens, vnusque est. Locis igitur inæqualibus; tametsi longa motio acta est: tñ requiẽ mutatio præstat, facitq; vt longa nõ sit, ne ipsorum quidem equorũ propter mutationem. Planis autem habitus similitudo, & paritas nihil interpellat, nec mẽbris vllam præstat quietem, sed efficit, vt mouẽdi ratio continuet.
C At vero si breuis sit, nimietas q̃dem motus nulla in planis fatigabit: accliuibus aũt, qm̃ immutatio vehemens, & cõtraria corpus modo sursum, modo deorsum vexat, fatigetur necesse est. Talis vero mot⁹, vt dictum est, qui per ardua agitur: contrari⁹, qui per plana.

2 Quam ob causam qui animo deficiunt, & qui prę nimio excitandi labore dissoluuntur, mole corporis contractiore existunt, vocemq; reddere acutiorem putantur? An quia voces minores D mittuntur, ideo acutiores eẽ videntur. Argumẽtum, q̃ qui clamantes à longe imitantur, acute proferunt. Moles autem corporum minores idcirco reddunt, q̃ sanguis à sũmis corporis partibus se vocat ad imas.

3 Cur venter tãtummodo extenuatur eorum, qui se exercitationi dederunt? An qm̃ venter pingue amplectitur plurimum.

4 Cur pingue eorum absumit, qui se laboribus dedunt: caro autem nullatenus emaceratur? An E1 qm̃ pingue cõcalefactum liquescit: quod carni non euenit, motio autem concalefacit.

5 Cur venter opimus admodũ esse solet? Vtrum q̃ cibo propinquus est: dumq; cætera membra ex ventre hauriunt, venter ipse sibi sæpius ingerit. An qm̃ minime; venter laborat: flexibus.n. hic nullis contorquetur.

6 Cur melius fatigationes tum cessant, cum quis ex aqua oleo permista se perfricuit? An qm̃ oleum magis subire cum aqua F potest, q̃; si per seipsum est: ducitur.n. suapte natura, vt innatet, & fluitet. vbi aũt subiit, corpus subinde amplius emollitur. An quia oleum natura calidum est: calidum aũt quod q; & siccat, & ĩdurat. at mẽbris fatigatis, siccitas, & durities incõmodæ oĩno sunt: mistum igitur aquæ eo pl⁹ iuuat, quo minus siccat.

7 Cur lassis corporibus euomẽdum præcipue, cùm tñ vomitus

G ſit laborioſus? An ꝙ lasſitudo colliſis oſſibus, aut preſſatis, aut fatigatis conſequi ſoleat: quos q dem effectus patiuntur extrinſe cus, aut intrinſecus: idq; bifariã: aut.n. cũ copia carnis vires exu perauit oſſim, aut cùm frequẽs corp⁹ ſe cętero corpori miſcuit, quo locũ ſibi obtinere apte non poſſit: quale genus excremento rum eſt. Pondera enim quæcun que extrinſecus corpori applicẽ tur, laborioſiora fiunt, quàm ipſa corporis mẽbra, ẽt ſi pondere le
H uiora illis eſſe contigerit. Argu mentum, ꝙ qui plus ęquo vel ederint. vel biberint, hi minus quãuis laborarint, quàm ieiuni, grauius tñ fatigant: qm̃ cibus lo cũ ſuũ non obtinet, vtpote q ad huc maneat crudus. Cùm ãt fati gatio maceret, atq; colliquefa ciat: colliquamentũ aũt non niſi excrementũ ſit: hoc eſt, qđ lasſi tudinẽ mouet, dũ temere vagaẽ, occurſatq; oſſibus, & neruis, & intimis carnis, q̃ rara, ſoluta, pa tefactaq; ſubſtant. Vomitus igit
I cùm id extrudat, quod fatigatio nẽ ĩducit, merito hoĩem recreat, liberatq; à lasſitudine: corpus.n. quale principio fuerit, tale reſti tuit. Elaxat aũt vomitus, nõ ni mñ motus rõne, ſed ſi ita fuerit, vt non plene agatur. Copia.n. ciborũ, q̃ in ventriculo remanſe rit, & excrementa, q̃ hiſ incidãt cibis, faciunt, vt lasſitudo vomi tũ conſequaẽ, quemadmodũ in corporib⁹ nimiũ impletis dictũ iam eſt. Quòd ſi nec illis cãm laſ ſeſcendi labor inferat, ſed cùm K ita ſeſe haberent, laborarint, nec ñs qui non totũ cibũ eiecerint, vomitus cauſa foret laſſeſcendi. Nã ſi hoc eſſet, haud erat, ꝙ nõ omnibus euomentibus lasſitu do incideret: nunc vero multi poſt, vbi euomuerũt, alacriores certe redduntur.

Cur laborioſi⁹ brachio ẽ ina 9 nẽ iactaſſe manũ, quàm cũ lapi de? An ꝙ inani iactura brachiũ quaſi conuellit vehemẽtius: nul la.n. in re nititur, quemadmodũ cum mittit, miſſili obdito, fulci L re ſe põt. Huic proxime ſaltans quoq; ponduſculis ſuſceptis in nititur. Et qui currit, manus ob quatiens, ſe ſuſtentat. Quam ob rem ille plus proſilit, halteres te nens, quàm non tenens: hic velo cius currit, manus obquatiens, quàm non obquatiens.

Quam ob cauſam curſus ve 9 lox tam in hoĩum genere, quàm in cęterorũ aĩantium facit, vt ca pita a morbo tententẽ? quanquã curſus vnuſquiſq; detrahere ad imagenusoẽ excrementorũ pu M taẽ, vt ambulatio. quapropter crura eorũ implentẽ, qui nimiũ ambulant, qm̃ de parte ſuperio ri ad imam labiẽ, & alimentum oẽ, & excrementum. An motus quidẽ vbiq; agere idẽ põt. Verũ motus velox, cùm vires intẽdit, & ſpiritum retinet, caput conca 2 lefacit, eiusq; venas nimirum in flat, & attrahentes redit faculta tis externæ, vt frigoris, vt calo ris. adde q̃ ĩ pectore cõtinentẽ: nã

ea

A ea quoq; attrahi, reſorberiq; inde credendum eſt. Quibus reb⁹ admiſſis, locum ægrotare illum neceſſe eſt.

10 Cur locis æqualib⁹, q̃ inęqualibus magis fatigatur: ocyus autem iter æquale, q̃ inæquale cõficitur? An minus laboris tunc eſt, cùm motus nõ ſemper eodẽ habitu agitur, quod ingreſſu inæquali potius fit: ocyus enim ingredimur, vbi minus contra naturã mouemur. Ergo per locum æqualem parce, atq; frequenter
B & ponitur, & attollitur, per inæqualem aũt cõtra. Atqui ratio attollendi cõtra naturam eſt: vi nanq; omnẽ attollendi vſum exequimur. Quod aũt per ſingulos gradus paulũ reddit, id multum per multos demũ exultat.

11 Cur in planis laborioſius accubamus, quã in concauis? An eadem ratio eſt, cur etiam in cõuexis laborioſius, q̃ planis. Cũ enim pondus corporis ſe eundẽ in locũ, in ſedendo, accubãdoũe colligit, facit per afflictationem,
C vt laboretur. Incuruum igit̃ q̃ rectum, idq; q̃ cõcauum magis tale ſe exhibet: noſtrum etenim corp⁹ in orbẽ ſe colligit potius, q̃ dirigat in proceſſum. quæ autem eiuſmodi ſunt, hæc per plura attinguntur à concauis, q̃ à planis. His eiſdem de cauſis etiã fit, vt quæ cedunt, minus q̃ dura, & retinentia fatigent, & in accubando, & in ſedendo.

12 Cur breues deambulationes fatigationẽ mouere amplius ſoleant? An quia euariant, inter m- D
ptæq; ſunt: faciunt enim vt ſæpe ſubſiſtatur. De contrario aũt in contrariũ frequenter mutari laborioſum eſt: neutri nãq; aſſuefcere ſinit. quę qdẽ aſſuefcendi rõ vacat fatigatione. vtriq; autẽ ſimul vt aſſuefcas, fieri non põt.

Cur qui equo vehuntur, quo 13
longius equus decurrerit, eo magis emittere lachrymas ſolent? Vtrum qñ aer, qui ſe obiectat, ſubinde eo frigidior eſt, quo minus teporis corpus attigerit: qđ
E ijs etiã euenit, qui curſum nudo corpore agunt: frigus aũt mouere lachrymã poteſt. An contra. res enim calida lachrymã ciet, velut Sol. motus aũt nimirũ calorẽ efficere poteſt. An propter ictum illatum ab aere illud accidit. qũo enim venti aduerſi oculos perturbant, ſic aer occurſans eo magis ferire poteſt, quo equ⁹ velocius agitatur.

Cur cętera membra cùm per 14
fricant̃, pleniora euadant, vẽter aũt ſoleat extenuari? An perfrictione protinus vehemẽtiore ex F
tenuatur, cùm is etiã impleri ſoleat illa fricãdi rõne, quam paulatim amplificãdo admouem⁹, ſed non æque proficit, atq; caro, qua de re quæriť: quippe cũ omnino in exercitando, laborãdoq; venter pręcipue extenuetur. Ratio igitur, q̃ opima quęq; concalefacta liqueſcunt, & ea magis, quæ intenſa ſuapte natura ſunt: venter autẽ cuteus eſt, cutis vero ſua natura tenſionem habet.

Sed

G Sedenim ꝙ vẽter celerrime opimat, ideo & pingue aliquid ſemper obtinet, niſi morbo laboret. Cuius rei cauſam dixerim, ꝙ cibo ex vicino poſit⁹ eſt. Cùm igitur oĩno pingue res propria naturæ non ſit, ſed aduentitiũ, nec ita neceſſariũ, vt caro adhæreat: ideo & exercitandi, & perfricandi agitatio ventrẽ cõcalefaciẽs, liquefacit, & macerat, alimentumq; quod inde redundet, mẽbris cæteris diſpertit. quam ob rem ſedile ventrem opimat, reliH quum corpus extenuat. motiones vero, perfrictionesq; ventrẽ extenuant, reliquum corpus implent, & augent.

15 Cur peracto lõgo itinere, aut curſu, ſi quis ſe ſup ſummos conſtiterit digitos, calces pedum cõquatiuntur, proniq; deorſum labuntur? An pp continuatũ, vehementẽq; motum cõcitati nerui nondũ requieſcunt? Fit enim ſæpe, vt animus euincere corp⁹ totũ poſſit: membra aũt ſingula inhibere non poſſit, vbi ſe quenI dam in modũ commouere. non enim cor, non penẽ excitum reſidere animꝰ cogere poteſt. Ratio aũt rei, quam quærimus, eſt, ꝙ multũ ſpiritus circa neruos deuritur, ꝙ nõ ſimul ac ſubſtiteris, refrigeſcere poteſt. Is igitur ſpiritus cõcutiens, veluti ſubtrahendo ſuo motu deducit, facitq; vt pars remotiſſima minime contineat. itaq; calces tremiſcũt, quẽ admodũ imum labrũ hoĩs irati.

16 Qua de cauſa qui nõ cõcitate admodũ currunt, numẽroſe reſpirant? Vtrum ꝙ numerus oĩs menſurã certo recipit motu: talis aũt motus eſt, qui per æquas agitur portiones, quẽadmodũ agunt, qui currunt leuiter. Ergo ſimulatq; agere curſum incœperint, reſpirãt ita, vt cùm ſpiratio per cõpares vices propter parẽ metiendi motũ reddatur, numerum ſiue modulationẽ poſſit cõtinuare. An ꝙ omnis ſpirãdi ratio compari viciſſitudine confici ſoleat, modo quis nõ retineat, L ſed tenori trahendi à natura determinato vtatur. Igitur cùm ſedemus, aut ambulamus, ꝙ motus corporis mediocris eſt, numerus palàm nõ fieri poteſt. cũ itẽ curſum concitatè agimus, ꝙ ſenſus conſequi motũ nequeat, numerum percipere reſpirandi haudquaq; valemus. At cũ mediocriter noſipſi cõcitemus, motus ipſe mediocris modũ reſpirandi ſenſibilem præſtans, explicare numerum poteſt.

Quare inter currẽdum aer in 17 flatum cõuerti nobis videatur? M Vtrũ qm̃ dum per curſum agitamur, aerem corporib⁹ noſtris continentẽ excitamus, quod nõ niſi flatum mouere profecto eſt, quocirca nõ ſolũ videtur, ſed ẽt vero in flatũ aer cõuertitur. An ꝙ in currendo aerẽ impetu noſtro violemus: quo facto, ſenſu aeris ꝑ motũ magis afficiamur. ergo recte in flatũ aer ſe conuertere videatur: hoc enim ratione impetus poteſt euenire.

Quã

19 Quam ob rem currentes potius cadimus, q̃ ambulãtes? An q̃ magis, quàm moueamur, attollimus. hoc enĩ inter curſum, & ambulationem intereſt.

19 Cur aſcendentes genibus, deſcendẽtes femorib⁹ elaboram⁹? An qm̃ dum aſcendimus, corp⁹ ſurſum iactamus *diſtenſionẽq; corporis, genuumq; mouemus, ex quo genibus laborandũ eſt. procliuis aũt locis, eo femorib⁹ laboratur, q̃ ñs ipſis enixi crura ſubmouemus. Ad hæc oẽ, quod præter naturã fit, laborem, dolorem q; mouet. eſt aũt ſm naturã genibus, vt ante flectãtur: femoribus aũt, vt retro. at locis accliuis genua retro flectuntur, nam inniti, firmariq; volumus: procliuis autem femora ante cogun tur, corpus enim ſe pronũ, propenſumq; ita defert.

*diſtẽſioq corpis, & a gembus multa fit.

20 Cur in itinere media femoris ꝑte potiſſimũ fatigari ſolemus? An q̃ longi cuiuſq;, atq; cõtinui pars potiſſimũ media laborat, cùm, ſ. ſtabilitĩ, fixumq; manet: quã ob rem hæc præcipue rum pitur: femur autem tale eſt. ergo pattem potiſſimum mediã eius fatigare merito ſolemus.

21 Quã ob cauſam qui humida conſtant natura, facile à labore, æſtuq; ſtrangulantur? An q̃ humor concalefactus trãſit in aera, itaq; acrius vrit. ergo cùm ob nimietatẽ facultas ſubmouẽdi nõ dat, refrigeratio nulla ſubſequitur, atq; ita celeriter hõ calore inſito, & aduentitio exardeſcit. Quapropter ſudor, ſpiritusq; ceſſio eos iuuant, qui ſe exercẽt, qui deniq; laboribus ſe dederũt. Cùm enim humor diſcernitur, atq; extenuatur, ſpiritum inde enaſci neceſſarium eſt. D

Quare corpora, quæ modice conſtant, tẽperataq; ſunt, in morbum ſæpius incidunt, & facilius curantur? An vtrunq; eadem de cauſa euenit. eſt enim æquabile, quod modicũ eſt: quod autem æquabile, id compatibilius eſt. quã ob rem ſi qua ei⁹ pars laborauit, protinus totũ collaborat. Immodicum aũt contra, vtpote q̃ ſeiunctius ſit, partiũ ſuarũ vitia minus haurit, minusq; cõſentiens eſt. Ergo ſæpius id in morbum hac de cauſa incidit. facili⁹ aũt curatur, qm̃ malum partiũ cõe omnium eſt: eo nanq; debilius redditur, quo ſe in plura digeſſerit: itaq; curabilius eſt. Immodicum vero illud, vt q̃ rem communem cum partibus non habeat, minus quidem ęgrotat, ſed difficilius curatur, quoniam malum vehementius vrget. 22 E

Cur æqualibus, q̃ inæqualibus locis magis fatigari ſolem⁹: ocyus aũt iter æquale, q̃ inęquale expedimus? An q̃ min⁹ laboris tum eſt, cùm non aſſidue habitu eodẽ mouemur, quẽadmodũ ingreſſu æquabili potius agitur: ocyus vero ingredimur, cũ vbi minus pari tpe attollimus. Ergo per locũ æqualem vſus attollẽdi exiguus eſt, atq; frequẽs: per inæqualem aũt è contrario. 23 F

Quod

G Quod vero per ſingulos gradus paulum redditur, multũ id per multos demum exultat.

24 Cur femora in deſcendendo, tibiæ in aſcendendo laborant? An labor in aſcendendo eſt, qua corpus attollitur: fit enim vt totum corpꝰ nobis oneri ſit. Itaq; eui totũ incumbit, & quo totũ attollitur, id præcipue premit, atq; laborat: hoc autẽ tibia eſt. poſtremã enim hæc longitudinem tenet, nec modo pedis latitudinẽ aliquã ſortitur. vnde fit, H vt hoc minus ſe valeat ſtabilire. Itaq; vt humeris, ita tibijs pondus ſuſtinemus, laborẽq; ob eã rem, quo humerus maxime affici ſolet, tibia quoq; patiat, neceſſe eſt. At in deſcendendo, qm̃ corpus deorſum ſe defert, ppellitq; contra naturã, hinc labor, & vexandi ratio prouenit: itaq; laborem huic pręcipue admouet, cui incũbit, quodq; vexat. Atqui tibia manet, thorax ponderi eſt, femur ſuſtinet atq; vacillat, eo q; & porrectum in longitudinem I eſt, & ſuperne verſatur, qua ſcilicet thorax procumbit.

25 Cur iter longius tum eſſe vr̃, cùm ignari quantũ ſit ambulamus, q; cùm gnari, ſi modo res cæteræ pares adſint? An q; noſſe quantũ ſit, nõ niſi noſſe eius numerum eſt, remq; non determinatam pluris q; determinatam eſſe perſpectũ eſt. Ergo quemadmodum, ſi noſti quantũ ſit, finitum id eſſe neceſſe eſt: ſic etiam ſi ignoras, quaſi reciproceť, animus cauillatꝰ oberrat, infinitũq; K id eſſe videtur, quod finitũ eſt. Quã ob rem ſi quantum quodlibet determinatũ non eſſe puteť, velut infinitũ id eſſe videbitur; eo q; aptum eſt, vt ſit determinatum. at ſi determinatũ non ſit, infinitum eſt: ergo id quoq; infinitum quodammodo videri neceſſe eſt, quod determinatum eẽ nequaquam videtur.

Cur femora magis, q; tibię fa 26
tigantur? Vtrũ q; prope abſunt ab ea parte, quæ excrementũ cõtinet. itaq; vbi ea pars agitata nimium recaluerit, femora expeditius ac plenius attrahere poſſunt, q; tibiæ. An q; femora continentiore cõſtant natura: laboratur enim præcipuè pp̃ continui diſtractionem: quippe cùm etſi nullo excremento ſubſtante feſſi ſumus, tñ femoribꝰ, ac lumbis acrius laboramꝰ. An qũo inguina per ictum oriri nouimus, propter venarũ & neruorum ſocietatẽ, ita etiam latitudo potiꝰ in femur incumbit: quod quidẽ ab initio proprius abeſt. An q; M femur eadẽ habitus ratione ſungiť ſuo munere magis, q; tibia: quæ quidem res laborioſior eſt. An q; femora carnis copiã ſuſtinent, itaq; res aſſatim ĩ his ineſt, quã naturæ rationi tribuimus.

Quam ob cauſam tubercula, 27
& vlcera nõnullis ex labore prouenĩt? An corpore impuro motus concalefaciens, excrementa alia etiã cum ſudore vaporatim deſtringit, quę craſſa & humore

prauo,

A prauo, hoc eſt acuto, aut amaro, aut ſalſo cõtenta, ſecerni penitus ſuã ob concretionem nõ queũt: itaq; per carnem intumeſcunt atq; exulcerantur propter amari humoris violentiam.

28 Cur non protinus ab exercitatione, aut à medicamento epoto cibus aſſumi debeat? An q; adhuc corpus purgatur, nec dum à labore quieſcit, excrementaq; excita redundant.

29 Quã ob rem currere, q̃ ambulare difficili⁹ eſt? An q; plus oneris fert qui currit: is enim elat⁹, B ac pendens, onus ſuper ſe totum ſuſtinet. Atqui ambulat, parte inſiſtente viciſſim ſuſtentatur, quaſi pariete admotus requeſcat.

30 Cur non protinus ab exercitatione eſurire incipimus? Vtrũ ppter colliquefactionis reſidua, dum penitus cõcoquat. An propter ſpiritũ, quem labor ex humore ſubdito mouet. An ppter ſitim, quam laboris calor inducit, hæc enim accidunt omnia.

31 Cur genitura ĩ ſomnis ĩjs pro C fluere ſolet, qui aut labore laſſeſcunt, aut tabe cõſumuntur? An *in nocte polluunt. q; oĩno ita incõtinentes ſunt, q; natura calida & humida cõſtat: ſemẽ enim tale natura eſt. Quod aũt tale eſt, ex ĩjs, qui tali habitu ſunt, potiſſimũ profluit, cùm calor ſomni acceſſit, quippe cùm *exigua p pẽſione egeãt, eaq; corpora tantiſper exiguum momentũ deſyderent, id; q; intrinſecus, nõ extrinſecus. Laſſi aũt, & tabeſcẽtes ita affecti ſunt. redundant enim, & elaſſati colliquamentis calidis propter fatigationem, & motũ, & tabefacti propter diſtillationem, & calorem, quem inflammatio mouet. D

32 Quã ob cauſam crus ſuum ſiniſtrum diutius perfricare cui; q; difficilius eſt, q̃ dextrum? An q; parte dextra laborare valemus: rebus aũt præter naturã proficiſcentibus, annumerãda cruris ſiniſtri frictio eſt: fit enim dextra tranſuerſa in partem obiectam. Quæ aũt præter naturam fiunt, hæc factu ſunt difficilia. Siniſtra vero manu partem perfricando E dextrã, nil tale percipimus: quoniam hæc neutrã in partẽ apta potens q; eſt.

33 Cur breues deambulationes laborioſiores ſunt? An q; crebro ſubſiſtimus, neq; æquabili inceſſu mouemur, cùm flectimus: q̃d certe laborioſum eſt.

34 Cur in Sole cùm ſtamus, amplius recalefcimus, q̃ cum mouemur: cùm tñ motus oĩs vim calefactoriã habeat? An non oẽ mouendi genus calefacit, ſed eſt F etiã quod refrigeret. quod etiã in ollis feruentibus patet, quoties eas afflamus, aut verſamus. An quia cùm ſtamus calor permanet: is aũt cùm permanet, amplius calefacit, q̃ cum mouetur. Corpus enim noſtrũ vaporẽ de ſe quendã mittit aſſidue tepidũ, qui proximũ aerem tepefacit, quẽadmodum initio. Cùm igit quieſcimus, aer nos circunfundens, calidus ob prædictam cãm reddit. At cùm mouemur, flat⁹ excitat,

G excitatur, qui refrigerare nos po teſt. flatꝰ enim quiſq; frigidꝰ eſt.

35 Quam ob cauſam qui equo currunt, quo contentius curſum arripit equus, eo magis lachrymas mittunt: & qui pedibus, eo magis, quo intẽderint vehemẽtius? Vtrum quoniam aer occurſans frigidus eſt. frigus enim lachrymas mouet, quippe q̃ contrahendo, condenſandoq; carnem, humorẽ exprimat. An potius contra. calor enim ſudorem

H elicit: lachryma autẽ ſudor quidam eſt. quapropter à concalefactione vtrunq; mouetur, & ſudor, & lachryma, ſalſaq; pariter ambo ſentiuntur: calorem autẽ efficere motꝰ poteſt. An propter aeris ictum. quomodo enim flatus aduerſi oculos perturbãt, ita etiam aer, qui ſe obiectat, quò quis cõtentius equũ agitat, aut ipſe currit, eò magis ictu quodã molli obuerberat, & ferit. quo fit vt ſe lachrymæ promant, ſcilicet meatibus oculorũ relaxatis

I appulſu eiuſmodi. Omnis etenĩ ictus vim aut ſecandi habet, aut collidendi, & contundendi.

36 Quã ob rem qui curſum concitate agunt, conuulſis maxime corripiantur, vbi quis inter currendum eis ſubſtiterit? An q̃ ea potiſſimum diuelluntur, quæ in partem contrariam vehemẽter trahimus, atq; mouemus. Cùm igitur homini currenti, vehemẽterq; membra vltra propellẽti, quis obuiam factus obſtiterit, accidit vt in partẽ retorqueant contrariã, quæ adhuc ante pertendunt, atq; proripiunt. Itaq; diuulſio eo vehemẽtior incidit, quo curſus contentius agitur. K

Cur ambulationes minus laborioſæ ſunt, quæ inæquales, q̃ quæ recte agũtur? An quòd elatio erecta ſecundum naturã corporis vniuerſi eſt. ideo ambulationes, quas loca æquabilia præſtãt, laborioſiores, quàm inæquabiles ſunt, quòd in eaſdem partes laborem admouent, quod inæquales illæ non faciunt: diſpertiunt enim magis in omnes corporis partes. Calidis vero temporibꝰ arctę ambulationes plus valent, quàm frigidis: quippe quæ partibus externis laboris plus afferant, & quidem ſudorẽ ob eam rem euocãdo extenuẽt. 37 L

Frigidis cõtra carnem reddũt conſtantiorem, & ſtomachum excitent, ciborumq; faciunt auidiorem. Partibus enim internis calorem augent, membrisq; ad frigoris appulſum torpentibus, locum intimum calore amplificato efficacius purgant. Carnẽ vero ſolidiorem efficiũt, vt quę per eam vniuerſam nequeant ſuperare. Accliues etiam ambulationes laborioſiores ſunt, quàm decliues, magisq; extenuant. Faciũt enim accliues, vt lumbi potiſſimum laborent, decliues vt femora: pondus enim totum femoribus incumbẽs grauiſſime premit: quod item, cum prætẽr naturam ſurſum efferri à calore cogatur, maiorem in modum calefacit. M

A lefacit. Itaq; efficitur, vt arduũ ambulandi genus ſudores moueat, ſpiritum ſuſpendendo extenuet, lumbis dolorẽ infligat: crura enim magna cum difficultate ſe in ſublime recipiunt, lumbos inflectunt, frangunt, euellunt: quibus de cauſis labor præcipuus ſequatur neceſſe eſt. Locis autem duris, ac renitentibus habitę ambulationes muſculos, *tendines & nẽruos cruriũ effatigãt: quippe quæ cõtentiones tam neruis quàm muſculis moueant, cùm B enixu agantur violento mollibus vero & cedentibus locis facta ambulatione, articuli potiſſimum ſentiunt. flexus enim articulorum percrebreſcit, cùm ſolum ſuccumbat, dilabatur, & cedat. Eadem autem quæſtio eſt.

38 Cur locis arduis difficili⁹ ambulemus? An quoniam omnis *ſimis ingreſſus attollentia, & poſitione cõficitur. attollere igitur prẽter naturam eſt, ponere ſecundũ naturã, proponere medium tenet. In ambulando autem locis C arduis, multũ ſortis illius auerſæ à natura proculdubio eſt.

39 Quare qui curſum ex quo arripiunt minus decidunt? An quòd *magis cauent, quàm timent.

* timent, magis cauent.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO SEXTA.

Eorum, quæ ad ſeſſionem, accubitum, & habitum corporis pertinent: cuius quæſtiones. 7.

QVr ſedile alios impleat, alios extenuet? Vtrum habit⁹ corporũ diſtent inter ſeſe, ut alĩ calidi, alĩ frigidi ſint. ergo ſi ita eſt, ca- 1
lidi implentur: cibum enim corpus vi ſui caloris exuperat. frigidi autem, q̃ aduentitium calorẽ deſyderant, quem ex mouendi ratione potiſſimum corpus acquirit, concoquere nequeunt, dum quieſcunt. An q̃ alĩ excrementis redundant, & ob eam rẽ motum, qui ea conſumat, deſyderant, alĩ non.

Cur partes corporis diſtẽdendæ ſint, quod qui ſe exercitãt, facere cõſueuerunt. An q̃ meatus ſpũ ſuo perpurgari oporteat. 2 E

Cur inflexo corpore cubare melius eſt, quod ẽt Medici plerique præcipiũt? An q̃ venter cũ recaleſcit, cõcoquere celerius poteſt: ſic autem fit, vt recaleat. Ad hæc, locũ flatibus dare, in quem incumbant, & innitantur oportet: ita enim minime infeſtabũt. hinc enim & varices, & cæteri abſceſſus iuuant, q̃ ventriculos cõtinent, in quibus flatũ recipere queunt. Ergo corpore extẽto, caſ uerna nulla eiuſmodi adigi põt: 3

locũ

G locum etenim omnẽ viſcera occupant. inflexo autem, ſingula laxantur, & ſinuantur.

4 Cur vertigo ſurgenti potius accidat, q̃ ſedenti? An qm̃ quieſcenti humor vniuẽrſus vnũ in membrũ ſe colligit: ex quo cruda etiã oua nequeũt circũuerti, ſed protinus decidunt: mouenti autẽ humor ſe æque expandit. Surgim⁹ igitur à quiete, qua ita affecti ſumus: ſedem⁹ vero à motu, quo humor æquabili modo H quaq; verſus ſe porrigit.

*cõfertim vniuerſus

5 Quam ob cauſam cùm parte corporis dextra cubamus, ſomnus magis accedit? Vtrũ q̃ vigilantes contra, q̃; dormientes habemus. ergo cũ vigilando parte accubemus ſiniſtra, contrarium ſequetur in dormiendo, initio, cùm id contrariũ ſit. An q̃ ſomnus priuatio motionis eſt. partes igiť, quarũ mouere intereſt, quieſcãt oportet: dextrarũ autẽ partium mouere intereſt. Cùm aũt ita accubamus, velut initiũ quoddam reſurgẽdi detentum, I obligatum q; habemus.

6 Cur torpeamus, & cur man⁹ potiſſimum, & pedes? An q̃ tor por refrigeratio eſt: fit enim pp ſanguinis priuationẽ, translatio nem q;. Manus autẽ, & pedes, omniũ maxime partium carnis inopes, nerui vberes sũt, ſed prę cipue pedes. itaq; ad refrigerationem celerem ſua natura nimirum habiles redduntur.

7 Cur libenter in latus accubamus ſiniſtrũ, in dextrum aũt potius dormimus? Vtrum qm̃ conuerſi ad lucẽ, min⁹ dormire poſſumus, ſomn⁹ enim in tenebris ocyus obrepit. An q̃ dum in latus accubamus ſiniſtrũ, vigilare magna ex parte conſueuim⁹, & operum functio ſic nobis expeditior eſt. Itaq; ad cõtrarium opus contrarius habitus, ſiue ſitus requiritur. inuitatur autem quis q; magis ad opus fungendũ habitus ſui ratione. K

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO SEPTIMA.

Eorum, quæ ad conſenſum naturæ animantium pertinent: cuius quæſtiones. 5. L

1 In duabus ſequẽtib⁹ ſectionib⁹ in qõnum nũero, & or die Græcus codex a Launo valde diſſentit.

VRà morbis nõnullis ęgrotant, qui appropinquarint, à ſanitate nemo ſanari poteſt? An qm̃ morbus motio eſt, ſanitas aũt quies: ergo ille mouere poteſt, hæc nõ poteſt. An q̃ alterũ non voluntarie, alterum volũtarie accidit: res aũt nõ voluntarię à volũtariis, cõſultis q; plurimũ differũt. M

2 Cur oſcitanti ſæpe in oſcitando reſpõdemus: & cùm mingentem quempiã videmus, ad mingendũ mouemur? quod iumentis pręcipue accidit: An propter memoriã: mouemur enim ea ipſa parte, quot: es meminerimus. hominibus tñ, quia ſenſu præditi ſunt facilori, ſtatim vbi viderint,

derint, euenit, vt moueantur, re
mini ſcanturq; iumentis autē vi
diſſe non ſatis eſt, ſed alio quoq;
ſenſu opus eſt. Quambrē addito
etiam olfactu, mouētur. qm̄ ſen-
ſus hic in brutis mobilior eſt.
Vnde fit, vt eodem in loco ſequē
tia mingant omnia, quo primū
eminxerit. tum enim præcipue
mouent, cùm olfaciunt: olfaciūt
aūt, poſteaq̄ appropinquarūt.

3 Quāobrem cùm ſecari quē-
piam, aut vri, aut torqueri, aut
aliqua re tetra affici videm⁹, ani
B mo vicē eius doleamus? An q̄
omniū cōis natura humana eſt.
ignoſcimus ergo, cùm tale quip
piam inſpeximus, propter natu
ræ conſortionem, & familiarita
tem. An qūo nares, & aures deli
bationes quaſdam rerum obdu
ctarum pro ſua facultate conci-
piunt, ſic etiā aſpectus afficitur,
& à re delectabili, & à triſti.

4 Cur à tabe, & lippitudine, &
ſcabie capiuntur, qui appropin
quarint: ab aqua autem inter cu
te, aut febre, aut ſtupore attoni-
C to, aut aliquo ex numero cæte-
rorum malorū capi nequeunt?
An à lippitudine, quoniā ocul⁹
pars noſtri corpis mobiliſſima
eſt, cæterarum maxime omniū
rei ſibi obiectæ ſimilis reddi po
teſt, quippe qui facile moueatur
ab eo quod moueat: itaq; fit, vt
cum perturbatum obſpicit ocu
lum, facile ipſe etiam perturbet.
Talis aūt contagio ideo fit, quo-
niam ſpiritum vitiat, grauemq;
reddit, celerrime autem omnes
morbis arripiuntur ñs, qui ſpi- D
ritu corrupto proueniūt, quale
eſt omne peſtilens genus: qui au
tem appropinquarint, talē pro-
fecto ſpiritum trahit, qualē eger
ille reddiderit. Ægrotat igitur,
quia morbiferum eſt, quod ſpi-
ritu trahitur: ab vno aūt morbū
excipit, qm̄ vnus ille ſic ſpirat,
cæteri ſecus: eundem vero, quia
quo ægrotarit, hoc nō aliter ſpi-
rat, q̄ fuerit affectus. Sed ſcabies
magis, q̄ lepra, cęteraq; vitia ge
neris eiuſdē, afficere poteſt: quo
E niā per ſumma corporis errat,
& humore manat glutinoſo: ge-
nus nanq; prurientiū omne tale
eſt. Itaq; idipſum quia per ſum-
ma oritur, glutinoſumq; eſt, ni-
mirum idcirco attingere poteſt,
cætera nequeunt, vel quia non
per ſumma proueniūt, vel quia
perſiſtere ſuam ob ſiccitatē non
poſſunt, quamuis per ſummam
cutem oriantur.

Quid eſt, q̄ nonnulla ex ñs, q̄ 5
auditu triſtia nobis occurrunt,
vt inhorreſcamus, efficiant? vt
ſerra cū exacuitur, et pumex cū
F ſecat, lapis cum mola frangitur?
Quæ aūt notæ affectionū patēt
aſpectui, hæc genera affectionū
ipſa in nobis creāt? dentes enim
ſtupeſcunt, cùm aliquos rem aci
dam edentes aſpicimus. Et ple-
riq; cùm hoſtes laqueo ſuſpendi,
vel aliter ſtrāgulari viderēt, ipſi
defecerūt? An q̄ vox omnis, ge-
nusq; oē ſtrependi ſpiritus eſt, q̄
noſtrum ſubiens ſenſum, moue
re nos ſolet: cumq; ſuum motū

G vel magnitudine, vel pulſu vehemẽtiore amplificauit, aliquid ex ĩjs, quæ noſtro in corpore latent, immutat, & ſæpe ĩterimit. Ergo ſpirit⁹, qui quãuis magni, lenes tñ adierunt, ñ ſedẽ ipſam cõmouent ſentiẽdi, & lætitia ob eam rem nos afficiũt. Aſperi autem, qñ ictum inferũt vehemẽtiorem, ſedem vtiq; illam concutiunt, longeq; pro ictus ſui facultate ſe porrigunt: quod idem res quoq; frigidæ faciunt. Frigiditas enim vis quædã eſt: ſed hanc
H horrorẽ inuehere poſſe, dictũ iã eſt. Aſperitas vero, ꝙ pulſu frequenter initiũ pilorum concutiens, in partẽ pellit aduerſam, efficit, vt pili ſe erigãt. pulſo nãq; initio, cacumen pilorum ſe tranſferat in partẽ aduerſam, neceſſe eſt. itaq; fit, vt pili exurgant: oẽs enim deorſum procumbunt. Et ſpiritus quoq;, qui per aures cor pori ſe inſinuat, de ſummis ad ima ſe defert. Ergo cũ ſoni, quos modo diximus, aſperi ſint, horror vtiq; ob cauſam prædictam
I moueri poteſt. Sed euenit, vt cæteris partibus potius, ꝙ in capite moueatur: qñ vt pili partiũ cæterarũ imbecilliores ſunt, ſic affectus hic imbecillus occurrit. Cùm vero ſenſus audiẽdi, ꝙ videndi obtuſior ſit, affect⁹ quoq; hebetiores per ſumma etrãt, qui ab eo ipſo proficiſcũtur. horror aũt talis eſt: quamobrẽ multis, ac varijs cauſis exiſtit. Senſus videndi vero, cùm omniũ exquiſitiſſimus certe ſit, euenta quoq; ipſa pro ſua præſtantia ſolet in- K gerere, quo circa efficit, vt ipſi veri affectus proficiſci ex eo poſſint, quãuis vero leuiores. At in ſenſu audiẽdi, vt ipſos minime, ſic eorum expectationem nimirum horremus. rei enim triſtis, & anxiæ expectatio exiſtit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO OCTAVA.

Eorum, quæ ad rigorem, atq; horrorem L pertinent: cuius quæſtiones. 19.

QVa de cauſa liuidi, 1 qui rigent, efficiuntur? An quoniã ſanguis appulſu frigoris gelaſcit, gelatus autem nigreſcit propter caloris inopiam: albedo nanq; igni tribuit. Quapropter ĩjs maxime, qui ætate proceſſerunt, caro liueſcit, eo quòd calorem minimum obtinent.

Cur extrema corporis maxi- M me rigẽt? An propter anguſtiã. 2 foramina enim, quæ in his inſunt anguſta, parũ obtinent ſanguinis, & ob eam rem parum caloris ſortiuntur: ſanguis enim calidus eſt.

Cur pedes magis tunc rigẽt, 3 cùm ſuſpenſi tenentur? Vtrum ꝙ frigus amplius ad eos aſpirat. An ꝙ ſanguis in breuiorẽ ſe contrahit partẽ: itaq; reliquum frigori opportunius redditur, cũ calor deſit.

Cur

4 Cur tpe frigido maxime vis
A illa famis intolerabilis incidat,
* Βουλιμος qui cāninus appetitus vocatus
est,& hyberno potius,q̄ æstuo?
An ꝙ vitiū hoc ob inopiā alimē
ti sicci solet accidere. tpe aūt fri-
gido & hyberno, cùm calor in
angustā se cōtrahit,ocyus inter-
dum deficit alimentū: quod cū
defuerit,vitiū id esuriendi acci-
dere consentaneū est. At si in ea
cibi uitiosa cupiditate resolutio,
imbecillitasq; secuta est,materia
B statim interna corpis à collecto
calore colliquescit. quæ si ad lo-
cum cibo à natura destinatū in-
fluxerit, pro cibo seipsam corpo
ri applicabit:sed si spirandi sedē
adiuerit, obmutescere, atq; lan-
guescere necesse est. obmutesce-
re inquā, qm̄ spirādi meatus in-
tersepitur, atq; obsidet: langue-
scere aūt est pp inediam, cōsum
ptionēq; corporis. Celeriter tñ,
pauciscq; remedñs subuenit, eo
ꝙ eius mali ort9 extrinsecus est.
frigus enim calorē corporis no-
C stri intro compellens,ac contra-
hens,insatiabilem edendi illam
cupiditatē inñcit, atq; intendit.
Quāobrē quo modo,qui in me-
tuendo tremebant, pallebantq;,
periculo demū liberati, subito
ad priorē redeunt statum: sic ēt
esurientes illi, vbi parū sumpse-
runt panis,citissime recreantur:
vt qui vi paulo â naturę ratione
summoti aberrent,nō qui peni-
tus corrupti desciscant.quod.n.
naturæ tenorē in partem aduer-
sam violat, idē suæ naturæ eun-
dem restituit. Ergo dimissse tā- D
tummodo sat est, quēadmodū
cùm aduersi inter se pueri funē
enixi retrahunt: quippe qui fu-
ne dimisso, resupini protinus
decidant.

Cur homines pleni admodū 5
rigent, cùm tamē pingue omne
calidum sit? An propter ampli-
tudinem molis. vt longe à calo-
re interiore distant partes extre-
mæ corporis, sic prope ab extre
mo frigore absunt.

Cur exercitati frigus vehemē 6
tius sentiūr,q̄ inexercitati? Vtrū E
qm̄ pingue consumptū a labori
bus est, quod vtiq; teporē præ-
stare potest: calidū enim opimū
est. An ꝙ spiratiora, solutioraq;
corpora eorū ideo sunt,qm̄ pin-
gue, excrementumq; omne de-
tractum est, ita vt frigus arcere
nequeant. An ꝙ meatibus p su-
dationem patefactis veluti ostia
complura aperiuntur. habitum
aūt non eundem sanitati, & ro-
bori esse idoneum manifestum
est:alteri nanq; pinguis,alteri la
xus videtur planè conuenire. F

Cur vt aqua frigida,sic ēt ca- 7
lida infusa horrescimus? res enī
cōtrarias inter se idē efficere pos
se absurdū est. An frigida infusa
calor interior extinct9 horrorē
mouet:calida autē frigus exter-
num circumobsistens in vnum,
seq; profugū intercolligens effi-
cere identidem potest. Quāob-
rem vtrūq; ab eodem agitur: ve-
rum alias ab interiore, alias ab
exteriore,vt dictum iam est.

D ñ Cur

8 Cur pili in cute inhorreſcũt?
G An vbi cutẽ cõtraxerũt, merito eriguntur, contrahunt aũt & rigore, & alijs pleriſq; affectibus.

9 Cur ad extremam vrinæ miſſionẽ inhorreſcere ſolemus? An dum humor calid⁹ ille ineſt, veſica, & meatus qui circa eam poſiti ſunt, pleni, expertesq; frigoris ſubſtant: poſt vero, vbi effluxerit, aere frigido replẽtur: quippe cùm inane nihil eẽ naturæ ratio patiat, ſed aut aeris, aut corporis plenũ eſſe vnũquodq; neH ceſſe ſit. Quòd igitur aer ſe induxerit frigidus, recte vt inhorreſcamus, euenire ſolitum eſt.

10 Cur lingua rigentium, quem admodũ vinolentorum errare ſoleat? Vtrum quod a frigore cõ creſcit, ac indureſcit, mouẽti difficilis redditur, itaq; explanare non poteſt. An quia partes exteriores appulſu denſantur frigoris, humor intus collapſus linguam madificat, ex quo ſuo fungi officio lingua nequit, vt de vinolentis etiã diximus. An q̃ per
I tremorem à rigore inductũ motus temere agitur, articulate vocabula lingua edere non poteſt, itaq; oberrat, & hæſitat.

11 Cur pili rigentiũ eriguntur? An q̃ ex refrigeratione calor in partẽ interiorẽ ſe colligit: vbi autem carni caloris beneficium defuit, magis coagiũt: quod cùm fit, pili erectiores effici coguntur.

12 Cur hyeme cũ currimus, magis rigemus, q̃; cùm ſtamus? An q̃ aer noſtra ambiens corpora, cum ſtamus, vbi ſemel concaleK factus eſt, nullã præterea moleſtiam infert: cum aũt currimus, alius atq; alius ſubinde frigidus occurrit: itaq; facit, vt magis rigeamus. Ad hæc, aer cũ mouet, frigidior redditur: quod quidẽ in currendo maxime incidit.

Cur tpe matutino frig⁹ acri⁹ 13
eſt, cùm tñ Sol propius adſit? An q̃ plus tpis abſentiæ Solis exultat, itaq; terra magis refrigerata eſt. An q̃ die inſtãte ros, &
pruina cadere ſolent, quæ frigiL da ſunt. An hæc etiã ideo cadũt, qm̃ calor, qui ſurſum ſe extulit, vi frigoris ſuperat, idq; non niſi Solis abſentia euenit. Quocirca cum longe diſtat, nõ cadunt: cũ propius, tum cadunt, atq; gelantur, q̃ locus vehementius refrigeratus eſt, propter Solis diutorniorem abſentiã. An die inſtãte potius flatus incitantur noctur ni, quigelidi admodum ſpirãt. An nobis frigus acrius idcirco eſſe videatur, q̃ cibi concocti iã ſunt. inaniores autem cùm ſumus, frig⁹ vtiq; acrius ſentim⁹, M
argumentum, q̃ à vomitu maxime frigere ſolemus.

Cur vbi ſternimus, vel min- 14
ximus, plerunq; inhorremus? An q̃ ratione vtraq; venis ſubtrahitur: quæ cùm redditæ ſint inaniores, aer ingreditur frigidus, qui rigorem ciere poteſt.

Qua de cauſa qui vehemẽter 15
frigent, ſi ſtatim copioſo igne cõ calefiant, indoleſcũt: ſi paulatim vero tepefiant, ſine magno do-

lore

A recreabũtur? an ꝙ oĩno cũm ex contrarijs in contrariũ proficiſcitur, magni effici commutatio ſolet. vt in arbore, ſi quis paulatim deflectit, nihil é quod ſtirps ipſa laboret. at ſi vehementius corripit, nec ſenſim abducit, frãgatur neceſſe eſt. Ergo ſi ſimile à ſuo ſimili affici nihil põt: vt aũt calor hominis frigentis intus ſe cõſiſtit, & colligit, ſic humor, & rigor parti exteriori relinquunt contrariumq; ſui cõtrarij corrumpens eſt: efficitur recte, vt ſi
B ſenſim, paulatimq; tepefiant, calor prouocet, & exeat, itaq; minus doleãt: ſin ſubito recaleſcãt, amplius adducat, & aſtringat, itaq; dolendum acrius ſit.

16 Cur refrigerati magis ab eodẽ calore vrimur, atq; dolem⁹? Vtrum caro fuæ cauſa denſitatis calorem occurrentem ſibi tenacius ſuſcipit, ex quo plumbũ calidius redditur, ꝙ lana. An calor vi penetrat, eo ꝙ foramina nimio frigore congelauerunt.

17 Quã ob cauſam non rigent,
C qui irafcunt? An ꝙ ira & excandeſcentia timiditati contrarij affectus ſunt. Eſt autẽ ira ex igne proficiſcẽs. cùm enim intus copiã ignis retinemus, concaleſcimus: quod maxime ĩ puerili ętate ꝓſpicere licet. pueri nanq; primum ſpũs copiã retrahũt, deinde rubeſcũt. calor enim cùm intus affatim ſubſtat, atq; humificat, facit vt erubeſcãt. nã ſi quis large aquã frigidã his infuderit, irã ſedabit: ſic enim calor extinguitur. Pauidi aũt, & ꝑterriti eã D tra: rigẽt enĩ, & frigidi, pallidiq; reddunt. calor nãq; eorũ ſe ſummis de partib⁹ ſeuocat ad imas.

Quamobrẽ quoties inhorre- 18
ſcimus, pili eriguntur? An ꝙ in humore occluſi cõtinẽtur: humor enim a pili altitudine vincitur. horror aũt pulſu frigoris fieri ſolet. frigus vero calidũ humorẽ congelet, naturę ratio vult. ergo vbi cõmutatus, cõgelatusq; humor eſt, in quo pili inhærent, pilos ipſos mutari cõſentaneũ eſt. Aut igit in partem aduerſam ſe E transferrent, aut in eadẽ manebunt, ſi rurſus vincere humorẽ potuerint. at veriſimile non eſt, vt humorẽ gelatũ, coactũq; pilus vincere ſuo ponduſculo poſſit. Ergo ſi pilus vndiq; gelido humore obſeſſus, ne quò valeat inclinari, reſtat ſanè vt erectus cõſiſtat. An qm̃ calor pulſus frigore ad locũ interiorem ſe colligit. vbi autẽ calor ſe a carne dimouit, caro plenius cogitur, coactaq;, pilos eminẽtius erigi cogit: quo modo, ſi cũ terræ feſtu- F cam, aut aliud quodlibet infixeris, cõſtruas, atq; vndiq; terram colligas, efficies, vt magis erigi poſſit quod infixũ eſt, ꝙ ſi terra minus eſſe coactum ſiueris.

Quam ob cauſam qui rigent 19
maxime, dormire non valeant? An qm̃ qui riget, ſpiritum magis retinet, ꝙ laxat: qui dormit, magis reddit, ꝙ attrahit. facit igitur rigor, vt contra agatur, quàm cùm dormitur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO NONA:

Eorum, quæ ad vibices, & cicatrices, & pelles pertinent: cuius quæſtiones. 14.

*fugillata, & cicatrices, & vibices ponét

1 CVr pelles recenter detractę, maximeq; arietum, verberū vulneribus, & vicibus admotæ, & oua ſuper cōfracta prohibent vlcera, ne conſiſtant? An H ratione vtraq; humor colligi, intumereq; prohibeť. Pars enim colliſa humorē trahit, intumeſcitq; propter feruorem: oua ſua lentitia glutinant, atq; ita intumeſcere non ſinunt, vt etiam in ambuſtis glutine agitur. Cōglutinare poſſunt pelles quoq;, ob ſuam lentitiam hærentes nimirum, ſimulq; ſuo calore concoquunt, inflammationēq; ſedāt. neque enim detrahere eas ſolemus, niſi diebus aliquot poſt. Etiam qui ex ſale acetoue perfri I candum cenſent, inflammationem tollere volunt.

2 Cur cicatrices reliquo quidē in corpore nigræ, oculis albæ inducuntur? An ꝙ cicatrix colorē priori cōtrarium trahit, ſcilicet quēadmodū omnia, quæ ęgrotarint: vlcera autem parte oculi nigra contrahi ſolent. veruntñ neq; in corpe ſtatim nigreſcūt, ſed principio albæ ſunt: neq; in oculo ſp nigrę, ſed demū vel ex toto, vel magna ex pte reddūť,

Cur ferula oras ſiue ambitū 3
plagæ rubidum, medium albū K
facit? Vtrum ꝙ ſanguinem pellit ex medio, ꝙ maxime ferit, ęa in orbem ſe colligit, & rotunda eſt. An ea quidem de cauſa ſanguinē deinde redire oporteret. Rubedo autem non niſi concurſus ſanguinis eſt, iſq; in eum locum, qui ictus eſt.

Quare cùm membra à ferula 4
vehementius feriuntur, mediū carnis albū, oręq; rubræ reddunť: ligno autē contra, medium amplius rubet? An ꝙ ferula ſuā ob E
leuitatē, vbi vehemēter percuſſit, ſanguinē reſidentē p ſumma diſſipat. itaq; vnde ſanguis defueriť, mox ea pars alba exiſtit: quò aūt pleniꝰ fluxit, hic rubor ambit. Cūq; plaga intumuit, ſanguis citꝰ ſuā ſedē repetere nō poteſt, qñ & exiguus eſt, & relationē per accliue agat neceſſe ēt nō enim niſi copia magna referri poteſt cōtra naturā. At ictus, quos dura corpora inferant, affligunt, collidūtq; ponderis ſui ratione, ac robore. Afflictum itaq; M
mediū cauum reddiť, colliſum aūt rarum exiſtit: colliſio nanq; diſſectio, & diſtractio leuis eſt. Quod cū cauum, colliſumq; reddatur, ſanguis ad id ſummus deoris vndiq; ferť: nā & aptus ferri deorſum eſt, & laxa expeditius ſubit, ꝙ ea cedunt facilius. Vbi aūt ſanguis eò ipſe ſe collegit, efficitur merito, vt medium rubore tingatur: oræ aūt, quas deſeruit, albedine decolorentur.

Cur

5 Cur nigræ cicatrices horum
A sunt, qui vitio lienis tenent? An
q̄ sanguis eorum corruptus est,
p̄p admistionem morbosi, diluti-
q; sanguinis, qui à liene procedit. Cicatrix igit̄ cute prætenui,
summaq; consistit. sanguis vero
ille, quia vt dilut⁹ & calidus sit,
niger est, cicatricē nigrā transpectus vtiq; ostendit, & quidē sæpius. Hac eadē de causa cicatrix
nigrior fit: sanguis etenim cutis
imbecillitate frigescit, & calore
euaporāte atrior reddit. Senio-
B rib⁹ ēt pari rōne cutis magis nigrescit, & natiuę cicatrices atriores, q̄ iunioribus habentur. est
enim quasi vibicatū corp⁹ eorū
totū, non ob aliquā cutis tenuitatem, sed q̄ calor defecerit.

6 Vtrū quęcunq; rei eiusdē causam obtinēt, vim habent eandē
ad agendum, an non? verbi causa, cū vibices discuti & abęre, &
à ridicula, & à faba cōmanducata, & à pulmone, & ab argilla, &
ab alīs huiuscemodi possint, sin
C gulane vi eadē hoc sufficiant, an
diuersa? An æs ideo tollit, q̄m rubiginē præ se fert, quæ pro medicamento accipi pōt. Faba vero, & pulmo, & argilla, eo q̄ ad
se attrahūt, p̄p sui corporis raritatem: cæteraq; prædicta alīs ex
causis idē faciunt. An vltimum
quidē in his oībus idē est. quod
aūt antecedit, hoc discrimini fore, nihil est, quod prohibeat.

7 Cur cęteræ cicatrices nigræ,
oculi albæ cōsistunt? An q̄ cicatrices colorē contrahunt cōtrarium parti, in qua efficiunt: at in D
parte oculi nigra fieri solēt: ergo
albæ efficiantur necesse est.

Cur ictus ferulæ dolorē am- 8
plius mouet, q̄; aliquod durioru̇m? ita enim deprehendet, siqs
cū verberat, rōne cōsyderat: cū
tñ ictū durioris, vehemētiorem
esse rō potior exigit. acrius enī
ferit, quod durius est. An q̄ caro non solū cùm percutitur, sed
ēt cùm repercutit, dolet. Igitur à
duris percuti tantū potest: cedit
enim propter eorum duritiem.
At vero à ferula vtrunq; sanè ac E
cidit, vt & percutiatur, & reper
cutiat, propter ponderis leuitatem, cū s. non cedat, sed renitat,
ita vt ictus possit duplicari.

Cur thapsia, & cyathus, quæ 9
cōtraria planè inter se sunt, pari
ter vibices possint discutere, hic
principio, illa post? cyathus enī
frigidus est, quod etiā poeta inquit Homerus: Et gelido dentes
defixit in ære: thapsia vero cali- "
da, & vrens. An q̄ vt animo deficiētib⁹ aqua, sic cyath⁹ vibicatis occurrit. Obuiās enim refri- F
geratio calorē prohibet educi è
sanguine, q̄p ictū ad summa cō
fluere corpis, atq; cōcrescere solet, vbi calor decesserit. fit. n. vt
pinde ac si extra sit, congelet, cū
sub cute ē, p̄pęq; abest, vt extra
sit. at vero cū calori exit⁹ negat,
nō cōcrescit, sed se rursū diffundit, & sedē vñ effluxit, repetit.
Quod idē thapsia quoq; p̄stare
pōt, quippe q̄ caloris sui facultate, phibeat, ne sanguis gelascat.

10 Cur ęneis quibuſdã admotis, G ut cyathis, alĩſq; generis eiuſdẽ vibices reprimi, reſoluiq; pñt? An qm̃ æs natura frigida eſt: ergo calorẽ effluere vetat è ſangui ne, quẽ ictus collegit. eo nãq; per ſumma corpis exhauſto, vibex exiſtit. itaq; celeriter admouẽdũ eſt, antequã geletur. Et thapſia vero ex melle illita eadẽ de cauſa iuuat: quia enim calida ẽ, ſanguinẽ refrigeſcere prohibet.

11 Cur ſi eodẽ in loco ſæpius vlcus extiterit, cicatrix atra duceť? H An quacũq; pte vlcus ſe oſtẽderit, hęc admodũ debilitať, eoq; magis, quo vlceratũ ſæpius ſit: debile ãt oẽ frigeſcit, humoriſq; plenũ ẽ: quo fit, vt nigrũ quoq; appareat. Et qdẽ vlcera magna, & vetera cicatrice atra obducta videm⁹. Sæpe aũt vlcus cœpiſſe ñ aliud ẽ, niſi vlc⁹ diu habuiſſe.

12 Cur vibicib⁹ cyathos admoueř ſolem⁹? An cp loc⁹, q̃ icti fuerim⁹, refrigerať, calorq; inde oĩs ꝺceſſit. cyath⁹ itaq; admot⁹ facit I ęris frigiditate, ne calor abeat.

13 Cur pili cicatricib⁹ nequeũt exoriri? An cp omnes meat⁹ obcæcantur, & variant, è quibus pili ſe promouere ſolent.

14 Cur ictus tumorẽ, liuorẽq; ſuſcipiãt? An cp de loco pcuſſo humores diſiecti ĩ loca ꝓxima ruunt, ĩ qb⁹ offendẽtes retorquẽť. itaq; coniuncta, conglutinataq; humorũ copia, tumor per collectionẽ exurgit: & ſi quæ venulę ruptę ſint, cõfluuiũ id humoris ſubcruentum fiat neceſſe eſt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMA.

Eorum, quæ ad res naturales pertinent: octauus quæſtiones. 67.

CVr in animantium genere alia tuſſiunt, alia non? verbi gratia, hõ tuſſit, bos minime. A Vtrũ cp cæteris maxima ex parte excrementũ aliorſum ſe vertit: homini aũt eò conuerti natura uoluit. An cp homo maximũ, humidiſſimumq; cerebrũ continet. tuſſis autem pituita diſtillante fieri ſolet.

Cur homini tantũmodo ex 2 omni animantium numero ſanguis è naribus defluit? An qm̃ plurimũ cerebri, idemq; humidiſſimum homo continet: vnde venæ excrementis per ora eodẽ tendentia nimium repletæ, profundere inde coguntur. Sanguis enim vitiatus quiſq; integro tenuior reddiť. talis aũt eſt, qui ſe M cerebri excrementis miſcuerit, & quaſi in ſaniem degenerat.

Cur alia ex animantibus ſub 3 cutẽ, alia intra carnẽ, alia vtroq; modo pingueſcere cõſueuerũt? An quibus denſa eſt caro, ĩs inter cutẽ & carnẽ humor prætenuis cogitur: cp is ſemper ſua natura eminet, atq; reſidet, qui tandem concoctus pingue effici ſolet. Quæ aũt carne ſunt rariore, cutẽq; gerunt obuiã, hæc opima

intra

A intra carnem redduntur. Quæ vero vtroq; mõ se habent, vtroque etiam pinguescunt.

4 Cur vitiliginem pueri, mulieresq; minus habent, q̃; viri, & in eo ipso fœminino sexu, quæ prouectæ ætate sunt, magis hñt, q̃; minores? An q̃ vitiligo exitus spiritus est. Corpora autem puerorum contextu denso, non facili expiratu constant. & mulierũ minus expirant: q̃; virorum: spiritus nanq; in menstrua se auertit fœminæ. densitatem vero leB uitas eiusdẽ satis declarat. Quæ autẽ corpora ætate procsserint, aut consenuerint, respiratiora euadunt: hæc. n. modo ædificij veteris structuram suarum partium laxiorem iam habent.

5 Cur homo tantum habeat vitiliginem? Vtrum q̃ tenuissimã is ex omnibus animalibus cutẽ habet, simulq; flatibus redũdat. indicium vero, q̃ vitiligo partib⁹ tenuissima cute obtectis, maxime, primumq; existit. An &
C his ipsis de causis, & præterea q̃ homo vnus ex omnium animãtium numero canescit: quippe cùm in vitiligine pili canicie immutentur. itaq; fieri non potest, vt vitiliginem habeant, quę nũquam canescere soleant.

6 Cur capris, & ouibus lac plurimum demulgetur, quæ corpore non maximo sunt: homini autem, & boui minus, s. ad corporis proportionem? Vtrum q̃ his copia in corpus absumitur, cæteris in excrementum se cõfert: ouibus autem, & capris quantũ D excrementi accesserit, omne in lac transit. An q̃ plura gignunt, q̃; quæ magno sunt corpore: itaque plus attrahunt excrementi. qm̃ plura alendũ sit. An his grauidis plus excrementi propter corporis imbecillitatem redundat: lac autem excremento consistere certum est.

7 Cur animãtium alia cũ aquã mutarint, colorem suum amittunt, similiaq; loci illius domestiE cis redduntur, vt capræ: alia vero nunquam amittunt, vt hõ.

8 Ad summam cur alia mutantur, alia non: vt coruus, qui semper incommutabilis persistit? An quorum natura vincere, perdomareq; humorem nõ potest, vt auium, quæ vesicam quoque nullam ob eam rẽ obtinent, hæc nusquam mutari possunt.

9 Sed cur non illa eadem, sed q̃ nata ex his sunt, hæc mutentur? An q̃ recens nata suis parentib⁹ sunt infirmiora.

10 Cur mares corpore maiori ex toto penè sunt, q̃; fœminæ? F Vtrum q̃ mares calidiores fœminis sunt: quæ res vim obtinet augendi. An q̃ mares prędita natura integra sunt, fœminæ manca, oblæsaq; desciscunt. An q̃ mares longo temporis spatio perficiuntur, fœminæ breui.

11 Cur in animantium genere alia breui tempore pariunt, alia diu gestant? An longius perfici solent, quibus longiora sunt vitæ spatia. sunt autem partu tardiora

diora, quę lōgo tempore viuūt. Sed non vſr id eſt. equ⁹ enim vt tardius maxime q̄ homo parit, ſic viuere minus poteſt. Cuius rei cauſam vuluæ, ſiue vteri durities habet. quomodo. n. ager ſi tiens haud cito ſuas ſtirpes enutrit, ſic durior vulua equarum in formando, nutricandoq; ſuo fœtu remoratur.

12 Cur proles cæterorum aīantium magis, q̄ hominis ſuis parentibus ſimilē gerit naturā? An q̄ homo vago, varioq; plurimū animo in coitu eſt. prout autem H pater, materq; in conceptu affecti fuerunt, ita partus euariant. Cætera vero animantia omnia, aut certe plurima, rei tm̄ ipſi intēdunt, totaq; ſeſe veneri dedūt. Adde, q̄ ob eam auiditatem minime repleri magna ex parte patiuntur.

13 Cur alibi tam hoīes, q̄ equi oculis magna ex pte cæſiis sūt? An cum oculi triplici coloris genere diſtīguant, nigro, caprino, & cæſio, corporis totius colorē oculi quoq; color cōſequit: itaq; I haud immerito cæſius eſt.

14 Cur hoīes nana ſtatura, pueniunt? Vel potius quærendū in vniuerſum, cur in animantium genere alia paruo, alia magno cōſiſtāt corpore? Cauſa duplex ſanè reddi poteſt: aut enim loc⁹, aut alimentum id facit. locus, ſi anguſtus eſt: alimentum, ſi exiguū: quod ēt partu iā edito non nulli efficere conant, vt qui catellos i caueolis occluſos educāt. Quibus itaq; cauſæ locus eſt, hi K pomiliones reddunt. Sunt. n. latitudine quidē, profunditateq; pro magnitudine ſuorū parētū, breues tm̄ oīno. cuius rei cauſa eſt, q̄ recte lineæ in aduncas ſe flectunt. igit quō tabernarū picturæ, quamuis breues, tm̄ diſtētæ in latitudinē, profunditatēq; cernunt: ita pomiliones quoque formari ex loci anguſtia incidit. At vero qui ob alimenti inopiā perfici non potuerint, hos membris quoq; puerilibus conſtare videmus. fitq; vt aliqui, quāuis L breues admodum ſint, modice tm̄ coagmentatas oēs ſui corporis partes habeant, vt Melitēſes catelli. Ratio. n. q̄ non vt locus, ſic natura ſuū efficere op⁹ ſoleat.

Cur in animantiū genere alia 15 maris ac fœminæ coitu creant, alia concretis quibuſdam proueniunt, ſimulatq; primus eorum ortus extiterit? quemadmodū qui de natura docēt, primū animātium ortū, mutatione, dimotioneq; mundi, vniuerſiq; orbis ingente diſſerunt extitiſſe: & q M nunc, ſi rurſum ortus eiuſmodi futur⁹ ſit, tales motiōes aliquas præcesſiſſe oportebit. Principiū enim rei cuiusq; maximum eſt, quippe q̄ rei dimidiū ſit. ſemen autem genitale principium eſſe certum eſt. ergo minutorū animalium quorumq; ortus nullo agi mutuo concubitu ſolet. cauſa, cur vt principio extiterunt, creari nunc etiam poſſint, ſeminis exiguitas eſt. rei nanq; minoris

G noris minus quoq; principium
esse conuenit. Quamobrem hu-
ius etiã seculi mutationes semẽ
animantiũ minutorũ generi sa-
tis contrahere possunt, quod sæ
pius vsu euenit. tum. n. maxime
oriuntur, cum mutationes tem-
porum incesserunt. Maiorũ au-
tem genus mutationem quoq;
pro sui magnitudine desyderat
ampliorem.

16 Cur animantium alia partu
sunt numeroso, vt sus, canis, le-
pus: alia nõ, vt homo, vt leo? An
H ꝙ alia vuluas, siue vteros conti-
nent multos, totidemq; forman
di loculamenta, quibus impleri
percupiunt, quibusq; semen ge-
nitale diuidendum, inferendũq;
est: alia contra se habent.

17 Cur homo inter animantes
oculorum minimũ pro sua ma-
gnitudine habet interuallũ? An
ꝙ omnium maxime naturali so
lertia homo constat. Sensus au-
tem contuẽdi partẽ versus prio-
rem natura posuit: id. n. conspi-
cere oportet, in quod nos ducit
I ratio mouendi. quanto aũt ocu-
lorum plus diſcriminis sit, tanto
magis conspectus vergent in la-
tus: qui si ſm naturã sedẽ debeãt
obtinere, q̃; minimum esse inter
uallo certe oportet. sic enim par
tem versus priorem ingredi ma
xime possumus. Ad hęc cæteris
aĩantibus cum careant manib⁹,
despiciãt prorsus in latera neces
se est: itaq; plus eorum oculi di-
stãt ĩter seſe, & maxime ouiũ, eo
ꝙ maxie ꝓno capite ĩgrediunt.

Cur cæteris animantibus par K
tim nunquam profusio seminis 18
per somnũ incidere assolet, par-
tim raro? Vtrum ꝙ nullũ hoĩe
excepto resupinum cubare con
sueuit. nullum aũt nisi resupinũ
semen prosundere potest. An ꝙ
cætera non pariter, vt homines
somniant. seminis aũt per quie-
tem illa profusio non nisi cum
imaginatione fieri potest.

Cur aĩaliũ alia caput moueãt 19
alia nõ moueãt? An ꝙ quæ collo
carent, ea caput mouere nequeunt: nonnulla autẽ carent collo. L

Cur in animantiũ genere ho 20
mo sternutare maxime solet?
Vtrũ ꝙ meatus obtinet amplio
res, per quos spirit⁹, odorq; sub-
eunt: his. n. spiritu repletis ster-
nuimus. Indicium vero datos
esse meatus homini laxiores, ꝙ
is olfactu minime oĩum valet.
quo nãq; arctiores meatus sũt,
eo magis vim obtinent olfacien
di. Quòd si in ampliores pl⁹ hu-
moris ingrediẽ, quo inflato ster-
nutamentum fieri solet: tales au
tẽ genus hoĩum oĩum maxime M
animãtiũ obtinet: merito hõ so-
l⁹ sternuere sæpissime cõsueuit.
An ꝙ homo breuissimis nari-
bus est, ita vt humor concalefa-
ctus celeriter commutari in spi-
ritum possit, cùm cæteris refri-
gescat præ longitudine prius, q̃
mutetur.

Cur nullius animalis lingua 21
est pinguis? An quoniam pin-
gue vnumquodque dẽsum est.
Lingua autem rara sua natura,
pro-

G propterea eſt, vt percipere poſ-
ſit genera ſaporum.

22 Cur fœminæ intento corpo-
re mingunt, mares minime? An
ꝙ fœminarum veſica remotius,
tum profunditate, tum longitu
dine ſita eſt: iacet enim vulua ea
rum interius ſedem, atq; veſicã.
itaq; humor emittendus vim, p
pter ſpatiũ vuluæ deſyderat ple
niorem, quæ per ſpiritũ corpo-
re intento acquiritur.

23 Cur ſues hybernum pilum
amittere non ſolẽt, cum cæteræ
H quadrupedes ſoleant: nam & ca
nes, & boues certe amittere aſſo
lent. An ꝙ ſus calidiſſimꝰ oĩum
eſt, partiq; calenti corporis eius
pili adhærent: quippe cum pin-
gue tale eſſe neceſſe ſit. Cæteris
itaq;, vel qa humor refrigeſcit,
pili defluunt: vel quia ſuus calor
alimentum concoquere non po
teſt. Suibus vero non idem inci
dit, vel qa nihil humor interior
affici poteſt, vel quia bene alimẽ
tum concoquitur. nam & ſi qñ
cauſa, cur defluãt, ſit, tñ pingue-
I do vetare poteſt. Oues, ac homi
nes propter ſui pili tum denſita-
tem, tum copiam, non ita affici
pulſu frigoris poſſunt: non. n. al
tiꝰ refrigerationi ſubire licet, vt
poſſit vel humorem gelare, vel
calorem concoquẽdo ſeuocare.

24 Cur ouibꝰ expilatis mollior
pilus ſubnaſciť, homini durior?
An ꝙ ouiũ pili ſummæ cuti co-
hærent, euelliq; ob eam rem ſine
vllo poſſunt labore, cum initiũ
alimẽti integrum maneat, quod
carni iunctum eſt. meatibus ita- K
que patefactis, excremẽta reſpi-
rare melius poſſunt. vellus. n. ꝑ
prio carnis veſcitur alimẽto: ca-
ro autem molli, dulciq; alitur pa
bulo: Hominum contra, ꝙ altiꝰ
pili inhærẽt, per vim, ſummoq;
cum dolore euelluntur. conſtat
id, quandoquidem ſanguinem
ſecum detrahunt. Corpore igiť
ſaucio euenit, vt tãdem cicatrix
obducatur. vnde fit, vt vel ſinẽ
pili amplius promendi faciant,
qui euulſi fuerint, vel quandiu
præterea promere poſſint, duri L
extrudantur, eo ꝙ omne valẽs
alimentum carnis exhauſtũ eſt
nec niſi materia inutili, & ſuper
uacua pilus prouenit. Inditiũ,
ꝙ hominũ omnium plagam in-
habitantium meridianã pili du
ritiem præ ſe ferunt: qm̃ calor ex
terior altius corpus ſubiens, ali-
mentũ concoctu facile abſumat
in vaporem. cõtra eorum, q ſub
aquilonem incolunt, molles, la-
ſciuiq; funduntur, ꝙ his ſanguis
dulciſq; ſapor per ſummam po-
tius fluitat formam: quamobrẽ M
his color quoq; hilarior eſt.

25 Cur ouium pili eo duriores
ſunt, quo prolixiores: hominũ
contra molliores, quo prolixio-
res? An ꝙ ouium pili, qui quale
diximus capiunt alimentũ, vbi
procul ſe ab ſuo deduxerunt ini
tio, ieiunius veſcuntur: & alimẽ
tum, quod ineſt vi caloris, facile
pro ſua inconcoctione euapora-
tur. itaq; ſiccati duriores reddũ-
tur: molle nanq; humidum eſt.

Homi-

A Hominū vero pili minus alimē
ti, ſed plus ſuo initio hauriunt,
cōcoquitur autem plenius, qm̄
minus eſt. cōcoctum aūt pilum
efficit molliorem: concocta et-
nim quæq; molliora incōcoctis
redduntur. Inditium, q; oues re
centes vellera molliora gerunt,
q; vetulæ: copia nanque excre-
menti pilum & ouis, & homi-
nis procreat.

26 Cur hirti hoſes, & aues vene
ris ſunt auidiores? An q; natura
humida, & calida ſunt, qua qui-
B dē vtraq; qualitate opus ad coi-
tum eſt; calor enim excernit, hu-
mor excernitur. Hæc eadem ra-
tio eſt, cur etiā claudi homines
ſint ſalaciores. his.n. vt parum
alimenti deorſum propter cru-
rium vitiationem labit, ſic mul-
tum loca petit ſuperiora, ſeq; in
ſemen conuertit.

27 Cur homini nulla iuba data
a natura eſt? An qm̄ barba data
eſt: ergo quod excrementitium
alimentum cæteris animantib⁹
in ceruicem ſe confert, id homi-
ni maxillas adire ſolitum eſt.

28 Cur pedes animalia pares ha
C beant? An q; fieri non poteſt, vt
aliquid moueatur, niſi parte ali
qua ſui conſiſtat, dummodo nō
proſiliat. cum igitur ex duobus
illis, motu & ſtatu confici ingreſ
ſum neceſſum ſit, paritatis iam
inde ratio patet. Bipes enim alte
ro pede mouetur, altero ſtat. Et
quadrupes quoq; cum duobus
mouetur, reliquis duobus inni-
titur. Pariq; modo de cæteris, q̄
vel ſenis, vel etiam numeroſiori D
bus pedibus ingrediuntur, ani-
maduertere licet.

Cur equis, & aſinis pili è cica 29
trice, pmere ſeſe poſſunt, homi-
nibus autem nō poſſunt? An q;
cæteris animalibus tergus pars
per ſe corporis eſt: hominis aūt
cutis veluti affectus carnis exul
tat, quippe quæ ſumma illi⁹ for
ma refrigente, ſolidiuſcula exi-
ſtere videatur: quemadmodum
cruſtæ in pulte ſuperducuntur,
quas vetulas appellamus. cū ita
que illæ nō niſi farina elixa ſint, E
hominis quoq; cutis nominata,
non niſi caro putanda eſt. Vbi
igitur hæc vel vulnus acceperit,
vel attrita fuerit, incidit, vt hoīs
quidem caro condēſetur. quam
obrem ſumma corporis parte
immutata, vulnus non eandem
compagem capit, qua corpus iā
inde ab ortu naturę extitit. cum
itaq; hæc immutata ſit, nihil p-
fecto abſurdū fuerit, ſi ex ea non
idem præterea proficiſcatur. Si-
cut ī areis quoq; appellatis licet
percipere: nam illas etiam corpo F
ris ſummi corruptionē, immu-
tationemq; eſſe nouimus. At iu-
mētis attritis, vbi ad ſanitatem
redierunt, partes vitiatæ corpo-
ribus denuo eiſdē replent, quā-
quam debiliorib⁹, q; principio
fuerint. Sed cum etiam cutis eo-
rum pars ſit, confici pili, proue-
nireq; poſſunt: cute nanq; pilos
enaſci certum eſt. ſed cādidi pro
pterea oriuntur, qm̄ vt ſecunda
hęc cutis imbecillior, q; prima
eſt

G eſt,ſic pilus candidus ille imbecillimus exit.

30 Cur in animalium cæterorũ genere ſeruari æque gemini poſſunt,quanquã ſexus ſunt vtriuſque:in hominũ autem non poſſunt? An ꝙ homini maxime partus geminatio contra ſuæ naturæ legem accidit:ſingulos.n.parere ſancitum eſt, tũ in geminis ipſis marem, ac fœminã creari natura oĩno recuſat. Ergo quod maxime contra naturam eſt, id
H & imbecillum eſſe rõ poſtulat.

31 Cur equis,& aſinis pili è cicatribus poſſunt euenire, hominibus autem non poſſunt? An ꝙ cicatrix vel ſuam ob denſitatẽ impedimẽto eſt,vel quia deprauat nutrimentũ hominibus. itaque ex toto hominibus propter pili infirmitatẽ impedimẽto eſt: equis autem,ne pili exeant, nunquã eſt, ſed deprauat, facitq; ne prior integritas ſeruetur.

32 Cur pares pedes natura animantibus dedit? An cuiꝙ cum
I mouẽt,partem aliquam requieſcere neceſſe eſt. Quòd ſi pedes ĩpares eſſent,ne hoc fieri poſſet, accideret:agitur.n.motꝰ ſitu obuerſario pedum.

33 Cur aĩalia, vt minus temporis dormiunt,q̃ vigilent, ſic nõ continue,ſed vicisſim modo vigilando,modo dormiendo,ſomnũ ſuũ perficiunt? An ꝙ non ſimul uĩs vacans materia coquit, ſed vbi pars aliqua eſt cõcocta, leuatũ iã aĩal expergiſcit. Et vero ſæpiusilli expergiſcunt, quibus ea pars frigida eſt, quæ quidẽ excrementũ domat, & cõcoquit.fit.n.vt celeriter,ſæpeq; ceſſetur:ceſſatio aũt non niſi expergefactio eſt. Suauis quoq; res ea ipſa,qm̃ requies eſt, non immerito eſſe vĩ.ſed nihilo quidẽ plꝰ temporis in munere naturaliũ actionũ conſumimus. nam etſi eſſe ſuauius eſt,q̃ non eſſe, non tñ plꝰ tẽporis propterea edimꝰ. q̃ a cibo abſtinemus. k

Cur animãtiũ alia ſtatim pa- 34
rentes ſectantur,alia ſero,vt homo,vel vix,vel nũquàm? An ꝙ L
alia cito vim recipiũt cognoſcẽdi,alia ſero,& alia rei ſibi cõmodæ ſenſum obtinent,alia carent. Quę igit hęc ambo ſenſum dico rei cõmodæ,ſuiq; corporis perfectionẽ ſortiunt, hæc parentẽ ſectari protinus queunt. Quæ nõ vtrunq; illorũ habeãt,hæc id facere ipſum nequeũt: opus.n.eſt & viribus,& ſenſu.

Cur genus vitiligĩnis,qđ leu 35
ca appellatur, quaſi albam dixeris,cæteris animantibus contrahi nequeat? Vtrum ꝙ hominibꝰ M
morbo hæc eſt: cæteris aũt aĩalibus tergora varia, piliq; eodem modo albedine afficiuntur. Attamẽ ambiget aliquis,quęretq;, cur non poſtea, ſed ſtatim ab ortu naturæ varietas illa exiſtere ſoleat. An ꝙ cæterorum animãtiũ tergora dura ſunt:homo aũt è natura prætenui cute continetur. Vitiligo autem ſpiritꝰ ſecretio eſt,qui cæteris aĩantibus excerni tergore denſo prohibetur.

Cur

A Cur vbi vitiligo, canities quo-
36 que est: reciprocari autem nõ li-
eet, vt semper vbi canities, sit ẽt
vitiligo? An ꝙ pili omnes cute
proueniunt: canities autem pu-
tredo veluti quædam est. cũ ita-
que cutis morbo laborat, pilum
etiam laborare inde necesse est:
cùm autem pilus, cutem male af
fici necesse non est.

37 Cur animãtium alia post par
tum sequire solẽt, vt canis, vt sus:
alia nihil efferant, quod perspi-
cuum sit, vt mulier, vt ouis? An
B q̃ superuacua redundant mate-
ria, hæc suam clemẽtiam seruãt.
quantum.n. dolori esset, secretũ
in partu est. Quib⁹ autem secre-
tio non a vacãtibus, sed integris
fieri materijs solet, hæc exasperã
tur, & sæuiunt. Vnde fit, vt exte
nuatio quoq; iram ratione habi
tus moueat: vt etiam gallinæ fu
riunt, non cũ pepererint, sed cũ
incubant, ratione inediæ.

38 Cur spadonibus cætera in se-
xum fœmineũ vitiata mutant,
(vox enim tenuis, corpus imbe-
C eillum. denicq; ita hoïes cõmutã
tur, vt etiã cęterorũ aïantiũ quę
cunq; castrata. nam & tauri, &
verueces sua cornua è contrario
gerunt: ꝙ fœminæ quoq; eorũ
contra, quàm mares armantur
cornibus: itaq; alĩ maiora excisi
gerunt, alĩ minora.) magnitudo
vero tantummodo, spadonibus
dico, ad sexum virilem cõmuta
tur: maiores nanq; redduntur:
quę quidẽ res maris sua pfecto
est, quippe cũ fœminæ minores
maribus esse soleãt. An ne id qui D
dem ad marẽ, sed ad fœminã per
tinet. haud.n. omne magnitudi-
nis genus, sed longitudinis dũta
xat acquirit, cum mas profundi
tate etiam augeatur, & latitudi-
ne: sic enĩ perfici ipse aslolet. Ad
hæc, vt fœmina ad marẽ, sic fœ-
minæ ipsius virgo se habet ad
mulierẽ: altera.n. generosa iã est
altera nondum est. In eam igit
ipsam fœminę magnitudinem
mutant: crescere nanq; in longi-
tudinem corpus aslolet fœmina
rum. Vñ carmen illud Homeri: E
Virgo Diana dedit prælongi ,,
corporis vsum.
Vtpote cùm rem, quã suam ob
virginitatem haberet, largiri ni
mirum posset. Ergo non magni
tudine in marem mutatur, cùm
non in magnitudinis genus per
fecte commutetur. spadones. n.
longitudine tantum in magnitu
dine proficiunt.

Cur spadones, vel oĩno varici 39
bus vacant, vel minus hñt, quã
cæteri? An qm̃ naturam suã dũ
castrarent, in genus feminis in- F
fœcundũ cõmutarint. Talis aũt
est puer, & mulier: quorum neu
trum habere varices solitũ est,
præterquam si mulier raro.

Cur homo omnium maxime 40
aïantiũ oriri claudus põt? Vtrũ
ꝙ cæterorum crura robustiora
sunt: osse nanq;, & neruo tã qua
drupedum, quàm auiũ constãt,
hominum carne redundant. Ita
que facilius hæc ob suã mollitiẽ
lædi pñt, cum se ĩ vtero mouẽt.

An

An ꝙ ſolus ex omnium animantiũ genere varia generationis tẽpora obtinet: nam & ſeptimo, et octauo, & decimo menſe venire in lucem poteſt: cæteris tempus vnum perficiendi ſine mora ſtatutum eſt: hominum generi tẽporis multum, pro varia ratione immorandi conſumi neceſſe eſt. Itaq; cum fœtus mouent, extrema, ꝙ tenerrima ſunt, facile infringuntur, & eo magis, quo plus temporis interceſſit.

41 H Cur ſpadones cruribus putridis, vlceroſiſq; ſunt? Vtrum ꝙ etiam mulieres crura habẽt eiuſmodi: ſpadones autem effœminati omnino ſunt. An hoc accidit. Cauſam aũt mulieribꝰ quoque reddere illam debemus, ꝙ calor deorſum ſe vertit, quod ẽt mẽſtrua declarant. Vnde fit ẽt, vt præ nimio humore, neq; ſpadones, neq; mulieres pilis valeant redundare.

42 I Cur nullum animal, niſi homo, calculoſum fieri poteſt? An ꝙ iumenta, & q̃ vnguibus ſunt numeroſis, veſicæ meatus obtinent ampliores. Quæ autem nõ protinus, ſed poſt parere intra ſe animal conſueuerunt, vt piſces nõnulli, ex his nullum veſicam habere nouimus: ſed humor ſub ſidens ille totus in aluũ cõſtringitur, ſicut etiam in auibus fit: itaq; celeriter exit per ſedem. At homo veſicam habet, & ceruicem eius canali anguſto pro magnitudine porrectam. Ergo ꝙ mẽbrum id adeſt, quantum terreni humoris ſeuocatur, in veſicam contrudit, ex quo vaſa quoque vrinaria, i. matula, eo ipſo tinguntur. Loci autem calore efficitur, vt amplius concreſcere, atq; craſſeſcere poſſit. Retinetur vero, augeturq; propter canalis anguſtiam. cum enim terrena illa ſubſidẽtia prodire ex facili nequeant, reuerſa cohærent inter ſeſe, calculumq; ita conficiunt. K

Cur non iumẽta, non boues, aut omnino quæ cornua gerũt, non aues ructare ſoleant? An, propter ventris ſiccitatem. celeriter enim conſumitur, percolaturq; humor: qui dum immoratur, inflaturq;, ructationẽ mouere poteſt. Iumentis tñ ob colli ẽt prolixitatem flatus deorſum ſe vertit: quamobrem his crepitus vẽtris maxime incitatur. Auium, cornigerorumq; genera neutrũ faciunt. Quinetiam ruminantibus ructare negatũ eſt, qm̃ plures continent ventres, & quem reticulum appellamus: facultas etenim meãdi tam ſuper, q̃ ſubter flatibus multifariam præſtatur. Itaq; humor conſumitur antequàm in flatum vertatur: qui flatus moueat vel ructum, vel crepitum. 43 L M

Cur in animantiũ genere q̃cunque domeſtica, eadem etiã fera reperimus: quæcunq; autẽ fera, non vtiq; eadem domeſtica natura creauit? etenim homines feri nõnuſquam cernuntur, & canes apud Indos, & equi alibi: ſed non leones, non pãtheras, 44

non

A non viperas, non alia complura domestica esse nouimus. An q̃ res praua, & facilis ortu est, & mutari quoq; expedite i eã rem potest. Naturam. n. non quæ prima, sed quę vltima est, atsequi statim perdifficile est. Quapropter oĩa etiam domestica, principio fera poti⁹, q̃; domestica esse solent. vt puer feracior profecto, q̃; vir: quip qui omniũ edax, & iræ deditus sit, quanquam infirmus. Ergo quomodo in operibus artis, sic etiam in naturæ li
B cet perspicere. Nam in his quoque praue omnia facta sunt, & plura sunt praua, q̃; proba, vt lectus, vestis, quodursaliud. quod que probum est, id omne prauũ etiam cõperiri potest: quod autem prauum, id non omne probũ quoq; reperies: vt si quis vetustissimorũ pictorũ, fictorũq; opera cogitet: nondum. n. perite pingebatur, aut ex ære ducebatur, sed pingui minerua omnia effigiabantur. Natura etiam pra
C ue omnia facit, & plura praua, quàm pba: proba vero pauciora præstare, non omnia põt. Atqui domesticũ omne melius est. ferum aũt, atq; syluestre prauũ natura, s. non quæ initia ortusq; cõtinet, sed cui opinor factu difficile sit, probum illud, vrbanũ, atq; domesticum. Contrarium vero aut nunquam, aut raro efficitur. Attamẽ vel temporum, locorumq; conditione, temperamentoq; vniuersi quodam fieri potest, vt vrbana, & mitia reddantur omnium animalium ge. D
nera. Hocidem in omni etiã stirpium genere intelligere licet. q̃cunq; enim vrbana sunt, eadem etiam comperiri syluestria possunt. at quæ syluestria extitere, eadem omnia mansuescere non possunt. Non tñ desunt, quę suis locis quibusdã peculiariter ita se habeant, vt neglecta, feraq; p-
uenire præstantiora possint, & mitiora, quã quæ alibi summo cum studio colantur.

Cur hominum vmbilici am 45
pliores, cęterorum aũt animantium exigui incertiq; fiunt? An F
cæteris, qm̃ temporis multũ gestentur, vmbilicus arescit, inq; directum porrigitur, deniq; vlceribus intumescit: quamobrẽ nõnulli vmbilici deformes fũt. at vero homo imperfectus prodit: itaq; humid⁹ atq; sanguinolentus sequitur eius vmbilicus. Indicium vero, cætera perfecta, hominem imperfectum prodire, q̃ illa statim indeab ortu naturæ viuere sua opera queunt: pueri curam desyderant, nec ser F
uari nisi alieno beneficio põt.

Cur animantiũ alia semel co- 46
eunt, alia sæpe: & alia anni tẽpore certo, alia nullo statuto tẽpore, sed prout inciderit? homini semper concubitus opportunus est, feris non sæpe: & quidẽ sues agrestes semel concumbunt, domestici sæpe? An propter pabulum, calorem, atque laborem: quippe cum venus comes satietatis sit: nam eadem alibi semel,

G alibi fæpius pariunt, vt oues in Magneſia, & Aphrica pariunt bis. Cauſam vero tempus pariẽdi prolixius obtinet. vbi. n. ſe ĩpleuerunt, non amplius concupiſcunt: quomodo nec cibum affectant. quæ ſatiata ſunt. quæ autem grauida iam eſſe incœperĩt minus auida veneris euadunt, qm̃ menſtruæ purgationes nullæ præterea veniant.

47 Cur homines, qui raris dentibus ſunt, magna ex parte breuioris ſunt vitæ? An indicium H. hoc eſt, dẽſum os eſſe capitis: ergo cerebrum inualidũ eſt, quia minus ſit reſpirationib⁹ opportunum: itaque celeriter putret, vt ꝙ ſua natura humidum ſit. nam & cætera, cum non mouẽtur, neque exhalant, facile corrumpuntur. Quo etiam fit, vt homo capite piloſo maxime ſit: & mas, q̃ꝫ fœmina diuti⁹ viuit, ſuturarum ſui capitis beneficio. An in cæteris quoque idem ſit cogitandum.

48 Cur qui manus cęſuram per I totam obtinent palmam, viuere diutius poſſint? An quoniã minus viuere poſſunt, quæ carent articulis, ĩcompactaq; ſunt, qua leg⁹ omne aquatile eſt. Quòd ſi quæ articulata non ſunt, vitã breuiorem agere ſolent, conſtat contra ſeſe habere, quæ articulata. Cuius profecto generis illa etiam ſunt, quæ cum ſua natura omni articulo careant, tamen articulata nonnunquã quoad maxime licet, conſiſtunt. Manus autem pars interior penitus ar- K. ticulo vacat.

Cur animantiũ homini, vel 49 vni, vel maxime oculi depraua-tur? An ꝙ homo, vel ſolus, vel maxime morbo comitiali capi in puerili ætate ſolet, cum certe deprauari omnibus accidit.

Cur animantium homo maxime fumo affici poteſt? An ꝙ 50 homo lachrymã maxime emittit: fumatio autem non niſi cum lachryma eſt.

Cur equ⁹ equo, homo homi- 51 ni, atq; omnino cognata cogna- L. tis, ſibiq; ſimilibus gaudẽt, atq; cupiunt? Non. n. quia pulchrũ vr̃: cupiditas autẽ formã ſequit elegantiorem. Nam ſi id eſſet, rẽ pulchram ſuauiorem eſſe oporteret. nunc autem contra potius euenit, vt quia iucundũ ſuaueq; eſt, ideo pulchrum eſſe videat. Nec etiam omnibus res eadem voluptati eſt, nec pulchrũ idem lætitiæ: alĩs enim eſſe, aut bibere, alĩs concumbere lætabilius eſt. Sed cauſa, cur vnũquodq; iũctũ ſuo cognato maxime, ſuauiſ M ſimeq; concumbat, in aliam cadit quæſtionem. Pulcherrimũ vero id ẽt eſſe, nõdum aſſeri vere poteſt: ſed nobis quod ad concumbendũ ſuauius eſt, pulchrũ certe videtur: qm̃ rei, quam cupimus, aſpectu quoq; nimirum delectemur. Et quidem in cæteris ẽt cupiendi generibus res pariter ſeſe habet. cum enim ſiti detinemur, humorẽ ſuauius cernimus. Qđ itaq; ad vſum aliquẽ

pul-

A pulchrũ eſt, & qđ idẽ maxime cupere ſolemus, ſuauiſſimũ id eſſe ipſum vr. qđ autem per ſe tale eſt, nõ ꝓterea ſic eſſe videbitur. Argumentũ, ꝙ aduleſcẽtuli plerique formoſi, aptiq; nobis eſſe videbunt, cum ad concumbendi vſum reſpeximus. Nunquid igitur ita, vt ẽt plus geſtiamus, q; ſi deformes quoſdam intuemur? Nõ hercle, niſi eorũ auidi ſum⁹, qũo potio quoq; vr pulchrior. nam ſi ſiti detinemur, humorẽ multo ſuauius aſpiciemus.

B Cur hoĩs prior pars piloſior, 52 q; poſterior eſt: quadrupedum cõtra poſterior, q; prior ſetoſior? An ꝙ oẽ aĩal bipes partem priorem hẽt piloſiorẽ: nã aues quoq; eodẽ modo, quo homines ſe habent. An partes infirmiores natura ſemper integere potius conſueuit: infirmum autem vnumqđq; loco ſui corporis aliquo ẽ. Quadrupedum vero oĩum partes poſteriores infirmiores loci cauſa ſunt, q; priores: affici nanque â frigore, æſtuq; ampli⁹ poſſunt. Hominũ priores infirmiores ſunt, incommodisq; illis eiſdem

C opportuniores.

53 Cur animantiũ homo maxi- 52 me ſoleat ſternutare? An ꝙ etiã grauedine maxime homo tentatur. cuius rei cauſa eſt, ꝙ calor, qui circa cor eſt, ſurſumq; ſua natura effertur, cæteris animantibus in armos ſe effert. vnde per refractionem diſiectus, partim ceruicem caputq; petit, partim in ſpinam lumboſq; defertur: hæc. n. linea recta, iuxtaq; baſim

D ſita oĩa ſunt. Quôd cùm æque corpus penè totum recaleſcat, humores quoq; ĩ ſeſe pariter digerit, planeq; partitur: humores enim calorem ſequunt. ex quo fit, vt neq; a grauedine admodũ infeſtari, neq; ſternutaĩ quadrupedes ſoleant. Sternutamentum enim vel ſpiritus vniuerſi delatio eſt, humore ſ. plus aliquid exhalãte, vel crudi humoris conatus, excurſusq; quocirca deſtillationes ſolent præcedere, quæ quidem animantibus cæteris mini

E me incidunt, eo ꝙ caloris illa delatio ante, retroq; portionibus æquis ſe digerit. Homini vero, ꝙ erecta baſi ſe in ſublime modo ſtirpiũ attollit, euenit, vt caloris elatio plurima, & vehemẽtiſſima caput adeat: elatusq; eo calor, meatus concaleſacit rarefacitq; capitis: qui tales demum effecti, nimirum capaciores humorũ, q; meatus cordis inferiores reddunt. Quoties itaq; accidit, vt caput humeſcat, refrigeraturq; extrinſecus amplius q; ſatis ſit, efficitur vt calor, q & alimentum hẽt, & ſe in partem interiorem contrahit, nimirũ creſcat: creſcens ſeſe in caput, meatuſq; capitis efferat, quò humores ꝑtenues, crudiq; ſectantes, ĩplent meatus, deſtillationesq; faciunt, & ſternutamẽta rõne ſiĩ mouent. Nã inter initia deſtillãdi calor humorẽ ſurſum ꝓcedẽs, inflansq; meatus, ſternutamẽta expulſu ſpiũs, ductuq; humoris

F tenuis

G tenuis,acrisq; incitat. Vnde fit, vt post grauedinis sternutamentum, pituitam aquæ similem abstergamus. Hæc cùm omnia sese mouerint, humores coacti, crassiq; subsidunt, & foramina capitis nasiq; intersepiunt. facta.n.tumidiora, distentioraq; caput dolore infestant. Argumētū, q̄ nullus per eas spiritus foras mittit. ex quo sequit, vt neq; sternuere, neq; olfacere possint, qui grauedine detinent. Sternutamēta autem, quæ fine grauedine mouen
H tur, has quidē easdem ob causas veniunt, sed exiguis, leuibusq; initijs. Itaq; vbi vi caloris collecti humores sunt, facile ab eodē calore pro sua exiguitate spirascentes, in nares interrumpunt. Strepitum vero spiritus non minus violentia sese efferendi, quā sua copia mouet. Cum.n.calor directo tramite se ad cerebrū vsque extulerit, eiq; ipsi īpegerit, ad nares reflectit, eo q̄m meatus illac foras de cerebro pertendāt: q̄ cùm illa foras reflectendi delatio spiritus nares versus contra
I naturā agatur, vehemēs vt fiat, nimirum euenit: itaq; strepitum mouet. Cæterorum aūt animantiū aues maxime grauedinē sentiunt, q̄ formam corporis maxime similem hoībus gerunt. verum minus quàm hoies afficiūtur: q̄m caput magna ex parte deorsum tenent, vt quæ victum abs terra petere soleant.

54 Cur maris animalia maiora, vegetioraq; sunt, quàm terræ? An q̄ vis Solis consumēdo quæ K terram ambiunt, copiam detrahit nutrimenti: quamobrē quæ abdita vitam agunt, vegetiora sunt. His igitur omnibus incommodis cum genus maritimū sit immune, merito tum adolescere potest corpore ampliori, & vegetiori.

Cur cętera aīalia cibum sępi⁹ 55 siccum, quàm humidū capiant, homo humidū fæpius, quā siccū? An q̄ homo natura calidissima est, plus refrigerationis desyderat. L

Cur spadones calui effici ne- 56 queant? An eo q̄ multū cerebri obtinent: quod sanè his contingit, quia rē veneream non agūt: semen enim labi per spinā è cerebro videtur. Qua de causa boues quoq; castrati cornua gerere maiora putantur: necnon & mulieres, & pueri cur calui non sint, eadem ratio esse creditur.

Cur animantiū alia, vbi pri- 57 mū in lucem edita sunt, nutriri per seipsa possint, alia nequeāt? An ea possunt, quę in genere, qđ M memoriæ capax est, breuius viuunt: quocirca ocy⁹ quoq; morte eadē omnia occumbunt.

Cur homo plus excrement. 58 humidi egerit, quàm sicci: equi & asini plus sicci, quā humidi? An q̄ hæc animantium genera sicco pabulo largiori vtuntur: homo humidis magis; quā aridis vesci solet. ex cibo autē omne proficiscitur excrementū, & ex copiosiori copiosius. Igit alia humi-

A humido potius, alia ſicco largiori vtuntur pabulo: qm̃ alia ſicca natura ſunt, alia humida. Itaq; humidũ potius capiunt quæ ſicca conſtant natura: huius nanq; ſũt indigentia. contra ſiccũ affectant, quæ humida ſunt natura, vtpote quę qualitatis eius inopia magis teneantur.

59 Cur aues, & homines, & genus quodq; animãtiũ forte, corpore ſunt duriori? An q̃ animoſitas cum calore eſt: metus. n. refrigeratio eſt. quorũ igitur ſanB guis amplius feruet, hæc & robuſtiora, & animoſiora ſunt: ſanguis aũt alimẽto corporib⁹ eſt. Et quæcunq; vero ex ſtirpibus terræ aqua tepida irrigaueris, omnia duriora euadent.

60 Cur monſtra paruæ quadrupedes pariunt: homo aũt, grandesq; animantes omnes minus, vt equi, & aſini? An q̃ paruæ, vt canes, ſues, capræ, oues, lõge sũt fœcundiores, quàm grandes: illarum. n. aliæ omnino ſingulos pariunt, aliæ magna ex parte. MonC ſtra aũt tum confici ſolent, cum plura ſemina inter ſeſe cohæreſcunt confunduntur q; , vel cum prodeunt ex mare, vel cum ſe in fœmina permiſcent. Vnde aues etiã monſtra edere poſſunt. ouanq; vitello pariunt germinato. monſtrũ aũt ex geminatis illis conſiſtit, quorũ vitelli nulla ſteriecta mẽbrana diſtinguunt.

61 Cur hominum caput piloſi⁹, quàm reliquũ corpus, nec ex proportione piloſum eſt: cæterorũ autem contra? An cætera vel in D dentes exuperant præ nimia alimenti copia, vel in cornua, vel etiam in ſetam. Quæ igitur ĩ cornua, capite minus ſetoſo hæc ſunt: abſumptum enim illam in rẽ eſt. Quę autẽ in dentes, plus quidẽ pili, quàm cornigera obtinent, capronarum enim nõnihil ſortiuntur, ſed minus quàm aues. His. n. illud etiã, quod homini genus integendi natura tribuit: ſed quod illis pro copia nutrimenti multis luxuriat locis, id in capite homini abũdat. nec E enim nullũ habet, nec adeo multũ, vt pilorum vndique excreſcat congeries.

Cur vnus omniũ animantiũ 62 homo caneſcit? An q̃ pars animantiũ maxima pilũ quotãnis deciduũ gerit, vt equus, vt bos: nonnulla deciduum non gerũt, tempus autem viuunt breue, vt oues. & quædã alia, quorũ pilus vtpote non ſeneſcens caneſcere nõ poteſt. At homo nec deciduũ gerit pilum, & longã degit ætaF tem: itaq; tempore conſeneſcit, atq; inueteratur.

Cur vita breui, imbecilliſq; 63 viribus ſunt, qui partem vmbilico ſubiectã maiorẽ, quàm ſuperiorẽ habent pertinentem ad pectus? An q̃ venter ſuã ob breuitatem frigidus eſt: itaq; vt vim paruã obtinet concoquendi, ſic excrementis redundare aptiſſimus eſt. Morbis aũt nimirũ patent, qui tali ventre cõſtiterint.

Quã ob cauſam aĩantiũ alia 64

G nō ſolum coitu, ſed etiam ſpōte naturæ procreantur, alia coitu duntaxat proueniūt, vt homo, vt equus? An ꝙ etſi non aliā ob cām tñ ꝙ alīs gignendi tempus breue ſtatutū eſt: itaq; fieri non poteſt, vt tempus, quod vim obtinet generandi, amplificet, prorogeturq; ſed tēporū vicisſitudine, commutationeq;, vt procreētur, contingit. Alīs multo generatio ampliari ſolet: etenim vel anno, vel decem menſiū ſpatio confici aſſolet. quapropter vel
H nullo pacto, vel ex coitu procreētur illa, neceſſe eſt.

65 Cur Æthiopum dentes cādidi, & cādidiores, q̄ cæterorum, vngues aūt non dentibus in candore reſpondeant? An vngues ideo nigricāt, qa cutis ēt nigra ē, & nigrior q̄ cæterorū: vngues aūt ex cute proueniunt.

66 Sed cur dentes candeant, quę nā ratio ſit? An ꝙ albeſcere illa ſolent, quibus vis Solis humorē detrahit, dummodo nihil ſuperīficiat, quo modo ēt cerā albeſce
I re nouimus. At cutē ſuperinficit calor, dentens minime, ſed totus eorū humor in vaporem a calore conuertitur, atq; exhalatur.

67 Cur animantium alia præciſo capite vel protinus moriunt, & paulo poſt, alia minime? An ita afficiant q̄ ſanguine carent, exiguoq; cibo contenta ſunt: qppe quæ neq; continuo cibum deſyderent, neq; in humore calor eorum diffundat: quibus rebus priuatum animal ſanguine conſtans, viuere nequit, illa vero ſi- K
ne reſpiratiōe viuere multo diutius poſſunt. Causā cur ita, alias abunde reddidimus.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VNDECIMA.

Eorum, quæ ad vocis, ſoniq; rationem pertinent: cuius quæſtiones. 65.

1 CVr ſenſuum auditus maxime ab ortu naturæ offendi poteſt? An ꝙ auditus, & vox ab eodem initio proficiſci videātur: atqui locutio ex facili poſſe deprauari vī, quæ ſpecies vocis eſt, eademq; perfici difficillime poteſt. Indicium huius eſt, ꝙ poſteaquam nati ſumꝰ, diu obmutescimus, deinde balbutire tandem incipimus: principio nāq; nullum proferre penitus verbū valemus. Cū itaq; facile peruerti locutio poſſit, idemq; initium M
audiendi, loquēdiq; ſit, (vox.n. quædā audiendi quoq; primordium eſt) ſequit vt quaſi per accidens, non per ſe omnium facillime ſenſuum auditus interimi poſſit. Argumentū autem, facile omnino loquendi principiū deſtrui poſſe, vel ex cæteris animantibus erui licet. nullum.n. loqui ex cæteris poteſt, ſed hoſ tm facultas hæc data eſt, & hic tm ſero (vt dictū eſt) loqui īcipit.

2 Cur omnes ſurdi vocem reddere

A dere per nares aſſolent? An ꝙ ꝑpe adſunt, vt muti ſint: muti autem per nares vocem extrudūt. eo nanq; ſpiritus illorum cōpellit, quia ore compreſſo ſunt. qđ compreſſum ideo eſt, qm̄ līgua his ad vocem reddendam vſui nullatenus eſt.

3 Cur oēs, qui natura ſunt calida, magnā vocē emittere ſolēt? An ꝙ multū in his aerem, feruidumq; ineſſe neceſſe eſt: vis.n. caloris facile ad ſe & ſpiritū trahit, & aerē: eoq; amplius id agit,
B quo amplior eſt. Vox autem magna tum oritur, cum aeris multum agitatur: vtq; acuta, cum celeriter, ſic grauis, cum tarde aer incitatur.

4 Cur oēs ſurdi per nares loquūtur? An ꝙ ſurdi violentius ſpirant, quippe qui prope ad ſunt, vt muti ſint. meatus itaq; nariū ductu ſpiritus laxior reddit: ex quo fit, vt niſi per nares loqui non poſſunt.

5 Cur melius audiri quæq; in
C nocte, q; die poſſūt? An ꝙ reges oīum noctu amplior eſt, qm̄ calor abeſt. vnde trāquilliora quoque magna ex parte oīa ſūt: Sol enim eſt, qui omnia mouet.

6 Cur voces è longinquo acutiores eē vīr? itaq; cum hoīum procul admodū abſentium clamorē imitamur, vocem acute emittimus, & ſimilem ñs, qui ſuā vocem in ſonū aſtringunt tenuiorē. Et ſtrepitus quoq; reſonandi acutior venit, quā procul abeſſe palam eſt: non enim niſi per refractionē exiſtere poteſt. Cū D
igitur in ſtrepitus ratione, acutum quod velox ſit, tardum autem quod graue, voces è longinquo delatas tardiores videri oporteret. quæ enim feruntur, eo tardius omnia mouentur, quo longius à ſuo diſceſſerunt principio, tandemq; collabuntur, & decidunt. Vtrum igitur qui imitantur, voce exili ſimulant, & ſono tenui agere tentant vocem, q ſe è longinquo defert: tenuis aūt grauis non eſt. neq; exiguus, exiliſq; vocis proferendæ vſus gra E
uis eſt, ſed acutus ſit neceſſe eſt. An non modo qui imitantur, eade cauſa ita ſimulāt, verumetiā ſtrepitus ipſi acutiores exiſtūt. Cauſa vero cur ita ſit, ꝙ aer, qui defertur, ſtrepitū excitat. & quē admodū primū illud obſtrepit, ꝙ aerem mouerit: ſic rurſus aer ſubinde mouēdo agat, oportet, vt partim moueat, partim moueat. quo fit, vt cōtinuari ſtrepitus poſſit, qppe cū ꝑpetue mouenti mouēs ſuccedat, donec oīs
F conatus mouendi emarceſcat: q quidem res in corporibus nō niſi cadere eſt, cū aer non amplius impellere vel telū, vel aerē pōt. Vox enim cōtinua redditur, cū aer aerem propellit: telum autē fertur, cū corpus ab aere mouetur. Hic igitur corpus idem deferē aſſidue vſq; ad eū finem, dū corruat. at ibi alius atq; alius aer perpetua vicisſitudine profluit præcedenteq; ſubſequēs minor eſt, itaq; velociꝰ qdē mouet, ſed

G per minus ſubinde aeris: qua de cauſa voces acutiores è longinquo tenuiores ſentim⁹: ẽ. n. acutũ, quod velocius eſt, vt ambigẽdo ſuperius propoſuimus. Hæc eadem cauſa eſt, cur & pueri, & ęgrotantes acute, viri autem, & bene valẽtes grauiter vocẽ emittant. Cur vero propinquis auribus vox grauior, acutiorve eſſe minime pateat, & oĩno cur ſiſis proiectis ponderibus nõ fit, cauſa, ꝙ proiectũ illud, cũ vnum aſ-
H ſidue ſit, identidem aſſidue ferẽ: ſtrepitus aũt aer propulſus ab aere eſt. itaq; fit, vt pondus vnũ in locum cadere tantummodo poſſit: vox autẽ quoquouerſus ſpargat ſeſe, nõ ſecus ac ſi proiectũ pondus, dum ferẽ, in partes frangaẽ innumeras, atq; etiã ſe retrorſum diſpertiat.

7 Cur dom⁹ nuper illita magis reſonat? An ꝙ maior refringẽdi datur facultas propter leuitatẽ. Leuis autem ideo eſt, qm̃ continẽs adhuc, rimiſq; immunis penitus extat. Non tñ admodum
I humidã volo intelligi: nulla. n. refractio de limo effici põt. Hęc profecto cauſa eſt, cur ẽt opus oẽ tectorium magis reſonet. Quinetiam aeris immobilitas fortaſſe aliquid facit: congeſtus enim
* procedit vniuerſuſq; cùm * ſit, occurrentem illum retorquere vehementius poteſt.

8 Quam ob cãm ſi quis doliũ, & lagenas, & cætera id genus figulina inania obruat, operiatq;, domicilia reſonare amplius poſſint: necnon ſi puteus, vel ciſterna, vel aliqua fouea in domo ſit, magis magisq; ita fiat, neceſſe eſt? An ꝙ ratio reſonandi nõ niſi refractio eſt, * ſic. n. potiſſimũ reſonandi illa reciprocatio naſcitur. Ergo puteus, & quælibet fouea anguſtiam obtinet, & aerẽ colligere poteſt. dolia, cæteraq; fictilia denſitatẽ quoq; ſuæ ambientis formæ p̃ ſeſe ferunt. Itaque vtraq; de cauſa illud euenit. concaua. n. oĩa magis ſonant, & æs quoq; ob eam rẽ ſonitũ præcipue oĩum reddit. Nec vero ab ſurdum, ꝙ obruta illud faciant: vox. n. non minus in ima ſe defert. deniq; quoquo verſus, atq; etiam in orbẽ ferri putandũ eſt.

Cur ſi vaſa quis inania obruerit, faciet vt magis ædificiũ reſonet? An ꝙ vaſa ſoliditate, perpetuitateq; ſua melius & cõcipiũt, & continẽt aerẽ ſimulq; accidit, vt ict⁹ vehemẽtior effici poſſit.

Cur aqua frigida de eodẽ profluens vaſe acutius, quã calida
10 obſtrepit? An ꝙ delatio aq̃ frigi
M dæ velocior ẽ: grauior. n. frigida eſt. acutiorẽ aũt ſtrepitũ reddit, q̃ velocior eſt. calor vero & raritate alleuat, & elatione. Proximũ illud eſt, ꝙ faces quoq; ardentes ictum faciunt imbecilliorem.

11 Cur homini qui vigilauerit, vox aſperior redditur? An ꝙ ei⁹ corpus ob cruditatẽ humeſcit, maximeq; loco ſuperiori, vñ caput quoq; graueſcit. Et cũ fauces humore redundent, vocem aſperiorem exiſtere neceſſe eſt.

K

* Cod. Gr. hæc addit cõprehenſum aerẽ congeſtũ vniuerſũque eſſe oportet, ac occurrẽtẽ denſum leuẽque, a quo tefrangaẽ habere.

L

aſpe-

A asperitas enim ob inæqualitatẽ, grauitas propter obseptionem exultat, retardius enim fertur.

12 Cur cibo ingesto mox tenor frangit vocis? An ꝙ membrum illud voci tributum crebro cibi occursu percluſum concalescit, cõcalescẽs humorẽ attrahit, qui ob assumpti cibi humefactionẽ & largior est, & paratior.

13 Quare qui flent, vocẽ mittũt acutiorẽ, qui ridẽt, grauioremꝫ? An ꝙ alteri suã ob debilitatem B parũ spiritus mouent, alteri vehementer intẽdunt: quod facit: vt spiritus velocius ferri possit. velox aũt omnis acutꝰ est, quippe qui ab intento proiectus corpore, feratur uelociter. cõtra qui ridet, resoluitur, & debilitatur, itaꝙ vocẽ grauius edit. Quanquam ægri acutã emittunt vocem, parũ enim aeris mouent. At vero qui rident, non solũ parum, sed etiã leuius mouent. Ad hæc qui rident, spiritũ calidiorẽ emittunt, qui flent frigidiorem. C dolor enim refrigeratio pectoris est. Calor itaꝙ multũ aeris mouet, ita vt tarde ferat: frigor autẽ parũ ciet. Idem vel in tibijs fieri nouimus. enimuero ꝙ spũ inflãt calidiori, multo tardius agunt.

14 Cur pueri, cæteraꝙ recens nata animalia vocẽ reddũt acutiorem, q̃ quæ perfecta ætate sunt, cùm tñ omne acumen vehemẽtia sit? An ꝙ vox motio aeris ẽ, & acutior quæ velocior: facilius aũt, & velocius parum, q̃ multum aeris mouetur. Mouetur autem quoties vel a frigore cogit, D vel a calore discernitur. Sed cũ ispiratio frigida admissio sit, interior nimirũ aer tantisper cogitur, cùm spiritũ capim⁹. cumꝙ expiratio caloris emissio sit, aere sanè a calore citato, vox effici potest: cũ enim spiritũ reddim⁹, nõ cùm capimus, vocem formamus. Cum aũt nouella calidiora sint, q̃ vetusta, suosꝙ meat⁹ habeant arctiores, min⁹ in se aeris possunt continere. cumꝙ calor qui moueat, amplior ĩ his insit, res autẽ quæ moueatur, minor E subsitet, velocius vtraꝙ de causa aer moueri potest. at si velocius, vox certe acutior dabitur, ob ea ipsa, quæ ante retulimus.

Cur vocẽ qui flent, acutiorẽ 15 emittunt, qui rident, grauiorẽ? An qui flent, intẽdendo, contrahendoꝙ os, vociferantur: itaꝙ propere aer interior corpore intento mouetur. cumꝙ ꝙ os transeat anguſtũ, ferri velocius põt. vtraꝙ igitur ratione fit, vt vox acuta edatur. Contra qui ridẽt, remisso corpe, hiscenteꝙ ore ri- F dent. cũ igitur ob eam rem late, tardeꝙ profundant aerẽ, merito vocem emittunt grauiorem.

Cur vocẽ reddunt acutã, qui 16 expertes seminis sunt, vt pueri, mulieres, ☞crepiti, spadones: gra uem aũt viri, qui firmissima sũt ætate? An ea causa est, qua linea, cæteraꝙ tenuia dimensionẽ vnã dumtaxat sortiuntur: crassa autẽ, plenaꝙ plures obtinent: itaꝙ vox etiã tenuis vnã dimensionẽ habuerit.

G habuerit. vnum aũt & efficere, & mouere facilius eſt, q̃ plura. Ergo cũ prædicta illa ſpiritum habeant imbecillũ, non niſi parum aeris moueri ab illo ſpiritu poteſt. Minimus aũt eſt, qui dimenſione vnica conſtat, quem prædictis rationibus tenuẽ eſſe, vocemq; talem ab eo proficiſci neceſſum eſt: vox aũt acuta, quę tenuis eſt. Igit̃ qui prolifico illo ſemine carent, vocẽ hinc merito reddunt acutiorẽ. Viri robuſti, qm̃ ſpiritu valeant, multũ aeris
H incitare queunt: quod cũm multum ſit, lente mouet̃, vocemq; efficit grauiorem. motu enim veloci, & tenui vocẽ reddi acutam iã conſtitit, quorũ neutrũ, vt in viro poſſit exiſtere, accidit.

17 Cur voces noſtræ grauiores ſint tpe hyberno? An q̃ aer interior tunc, & exterior craſſior ẽ: craſſior aũt cum ſit, tardius mouetur: itaq; mox grauior nõ immerito fit. Adde q̃ ſomnolentiores hyberno tpe ſumus, q̃ æſtiuo, plusq; tpis obdormire ſolemus: ſomnus aũt facit, vt membris grauiorib⁹ ſimus. Quo igit̃ tpe plus dormim⁹, q̃ vigilam⁹ (q̃ hybernum profecto eſt) hoc vocẽ effici grauiorem, q̃ qui è
I contrario agitur, ratio eſt. cũm enim tempus vigilandi quod interuenit, breue ſit, habitus corporis, qui inter dormiendũ cõmittitur, ꝓmanere vſq; ad ſomni repetitionẽ nimirum poteſt.

18 Cur ex potu, vomitu, atq; frigore vocẽ emittimus grauiorẽ? An faucibus interſeptis, quam
K rem pituita ſubſiſtendo cõmittit: quippe quæ aliquid fluxiõis in eas detrahat, alĩs vomit⁹, aut potus, alĩs præſentis tpis qualitas ꝓ obſtrictionẽ fauces reddit anguſtiores. itaq; delatio ſpirit⁹ tardius agitur: quæ aũt tarda delatio eſt, grauẽ hęc efficit vocẽ.

Cur vox grauior è ꝓpinquo 19
magis, q̃ è longinquo ſentiri poteſt? An q̃ grauior plus quidem aeris mouet, ſed nequaq̃ in longitudinẽ. ergo à longe min⁹ ſentitur, qm̃ per minus ſpacium ſe
L deducit: è propinquo autẽ magis, qm̃ plus aeris ſenſorium ferit audiendi. Acuta proculideo audiri poteſt, qm̃ tenuior eſt: tenue aũt omne augeri in longitudinẽ poteſt. Dixerim etiã, q̃ motio, quę vocẽ reddat acutiorem, velocior eſt: quod fieri poteſt, ſi vt denſus, ſic anguſtus ſpũs ſit, qui aerẽ mouet. nam & exiguus aer mobilior eſt, quippe qui ab anguſto moueri queat: denſus plures efficit ictus, qui ſtrepitũ reddãt. Licet hoc in muſicis per
M ſpicere inſtrumẽtis, fides nanq; tenuiores cæteris eiſdem ſubſtãtibus acutius conſonant.

Cur vox acutior illis eſſe vr̃, 20
qui longius abſunt? cũm tñ acuminis ratio ſita in eo ſit, vt velocius ferat̃, & quod longius ferr̃, moueri tardius ſoleat. An q̃ vocis acumen nõ ſolum in velocitate mouendi, ſed obſtrepẽdi ẽt nimia tenuitate cõſiſtat. Qui autẽ longius abſunt, uocẽ tenuiorẽ

excipiũt

excipiunt ob aeris, qui mouet, exiguitatē. motus enim ita marcescit: vtq; numerus emarcescēs in vnitatē relabitur, sic corpus in vnicam dimensionē extenuatur, quę tam in corpore, q̄ in voce tenuitas est.

21 Cur vocem acutam & exercitati reddunt, & debiles? An debiles, quia parū aeris mouent: parum autem, q̄ multū velocius fertur. Exercitati vero aerem excitant vehementius: aer excitus vehementer velocius fertur: acutum autem in voce id est, quod velox in delatione.

22 Cur vox corrumpi his soleat, q cibo ingesto clamitarūt? itaq; dēs, qui vocē exercēt, vt histriones, saltatores, & cæteros generis eiusdem, mane, ieiunoq; ore exercitationē adire licet inspicere. An vocē corrumpi non aliud est, q̄ membrū, qua spiritus trāsmeat, corrūpi. Quocirca rauci quoq; voce corrupta sunt, nō q spiritus vitiatus est, qui vocē afformat, sed q exasperata arteria est, quæ vehemēte cōcalefactione exasperari maxime solita est. Quamobrem neq; qui febriūt, neq; qui vehementer febrierūt, statim cùm febris cessauerit, cantare queūt: sunt enim asperis nimio ex calore faucib⁹. Cibis autem spiritū & largum reddi, & feruidum cōsentaneum est: qui talis autē est, exulceret arteriam transmeando, atq; exasperet, ratio est. quod cùm inciderit, merito vox destrui potest.

23 Cur vox, cùm aer quidā formatus sit, & qui cùm fertur, formam sæpe illā amittat, echo, id est resonantia fiat? cùm enim aer vehementius in aliquod solidū offenderit, vox non dissoluitur, sed eandē expresse reciprocantē audimus. An q refractio est, nō perfractio: sic enim cū totū permanet, tū partes ab eo duæ vniformes proficiscuntur, quippe cùm per similem angulum refractio existere soleat: itaq; vox resonandi similis primæ efficitur.

24 Cur cæterorū animalium nouella, recensq; edita vocē mittūt acutiorē, q̄ quæ perfecta ætate sunt: vituli aūt grauius mugiūt, q̄ boues perfecti? An q infans quoq; in genere similis fœminæ eiusdem generis est. boum autē fœminæ grauius mugiūt, q̄ mares, cùm cætera è cōtrario agāt: at vituli similiores fœminis q̄ maribus sunt: ergo vocē hi grauiorem emittere debent.

25 Quā ob causam paleis in orchestra sparsis, chori vox minor sentiatur? An propter asperitatem: vox enim pauimento min⁹ leui occurrēs, vt minus vna, ita minor existit, quippe quæ min⁹ continua sit: quomodo etiā lux amplior resplēdet in leuibus, eò q nihil impedimēti interuenit, quo interpelletur.

26 Cur sal igni ingestus mouere crepitū soleat? An quia sal parū humoris intra se continet, quod mox à calore ignis cōuersum in spiritum, violētoq; exiliens impetu

G petu ſalem rumpit: oē autē qđ rumpitur, mouere crepitū ſolet.

27 Cur pueri nonnulli, antequā ętas veniat, qua vocabula ſuo tē pore explanare poſſint, fari inci piant, & vbi aliquid expreſſe di xerint, rurſus obmuteſcant, atq; vt prius degant, quouſq; ſolitū tempus loquendi accedat? quæ quidē à pleriſq; portenta eſſe pu tantur. iā aliquos etiam ſtatim cūm in lucē euenerunt, locutos eſſe proditū eſt. An magna qui-

H dem ex parte ſm naturā homi nes prodeunt, itaq; illud paucis accidit, ſed naturæ rōne ſimul hæc contingere, ac perfici ſolēt. quāobrem ſimul & audiunt, & vocē emittunt, ſimul & intelli gunt facultate audiendi, & lo quuntur, & explicāt. Euenit tñ interdum ne hæc ſimul contin gant, ſed vt alīꝰ prius intelligāt, q̄; membrū id abſoluatur, quo loqui poſſumus: alīꝰ contra, qui ſcilicet quę loquātur, intelligere nequeant. Quæ enim audierint,

I ſimulate eadem reddunt: ſed cū tempus affuerit, vtroq; iam mu nere naturæ fungi incipiāt. Qui bus autē prius ſenſa auditus in animo valeant, q̄; membrum id abſoluaſ, quo primo vocē mo uemus, orationemq; condimus, ꝫs nonnunquā, vbi iam multa intellexerint, facultas quoq; mē bri illiꝰ, & abſolutio propere cō tingit, maxime quidē à ſomno. Cuius rei cauſa eſt, q; ſomnꝰ da ta requie tum corpora tota, tum membra ſingula facit ſegniora. Sed fieri poteſt, vt vel ob aliam K huiuſcemodi mutationē idem eueniat. Cōplura aūt ſunt, quæ vt efficere valeamus, breuiſſimi tpis adiumento opus eſt, & tñ eadem poſtmodum æque agere nequaquam poſſimus. Quoties itaq; membrū illud ita ſe habet, vt liberū abſolutumq; ſit, efficiē quod per auditū intelligentiam mouit, idē cūm pendet, fluitatq; in ſenſu, remeet, verbumq; red dat. Hinc nobis & carmina, & vocabula ſępenumero nō ex vo luntate occurrunt: & quæ prius L voluntate petita diximus, eadē poſtea nō voluntarie dicimus. hinc etiā ſæpe quę nouimus, ore explicare non quimus. ita fieri poteſt, vt pueri aliquid dicant, rurſusq; membrū, cui fandi da ta poteſtas eſt, redeat ad ſuā na turam, ac obmuteſcat, dum tem pus corroborandi, abſoluendiq; vltimum veniat.

Cur aliqua obſtrepunt, mo- 28 uenturq; ſubito, vt arcæ, q̄ nullo mouente, quod ſenſus mouerit, M concitantur, & crepant, cūm tñ potentius eſſe debeat, quod mo uet, q̄; quod mouetur. quæ eadē quæſtio etiā de corruptione, ac ſenectute eſt: quippe cūm à re in ſenſibili oīa corrumpantur, quę à tempore pereunt. An ſimile guttis hoc eſt, & lapidibꝰ, quos plantæ emergētes attollunt, atq; reñciunt. nō enim quod vltimū actionis ē, id vel attollit, vel mo uet, ſed hæc vniuerſa cōtinuatio efficit: qua quidē re inſenſibili

accidit,

A accidit, vt mot⁹ ille ſenſibilis naſcatur. Sic ēt res cōtenta ſpacijs ſenſibilibus rpis mouetur, atq; in partes digeritur inſenſibiles: vniuerſi tñ, & continui ratione exultat, & motus, & obitus. Cō tinuum aūt illud nō in inſtanti tpis, ſed in tpe, quod ab inſtanti determinat, ſitum profecto eſt.

29 Qua de cauſa oſcitātes minus audire poſſim⁹? An q̄ multum ſpiritus effluentis inter oſcitandum aures ēt intrinſecus ſubit,

B vt motio vel ſenſu p̄cipi poſſit, quā trudit ad aures, maximeq; poſt ſomnū: ſtrepitus autem vel aer, vel aeris affectio eſt. Igit̄ cū interior renitit̄ exteriori illi occurrenti, efficitur, vt motus interioris ſtrepitus motū exterioris retorqueat, atq; offuſcet.

30 Cur pueri magis, q̄; viri lingua hæſitāt? An vt etiā manib⁹, pedibusq; pueri minus valem⁹, & infantes ambulandi oīno facultate caremus, ſic etiā linguæ parum cōpotes pueri ſumus, &

C infantes verbū nullum referre poſſum⁹, ſed more brutorū animantiū vociferamur, videlicet cauſa imbecillitatis, quæ non ſolum hæſitatē linguæ, ſed etiā balbutiē, blæſitatemq; faciat: quippe cùm blæſitas ſit literā quandam exprimere nō poſſe, eamq; non quālibet, ſed certam: balbu ties vel literā prætermittere, vel ſyllabā: hæſitas alterā alteri ſyllabā iungere propere nō poſſe. Quæ quidem oīa imbecillitate eueniunt, lingua enim ſubmini ſtrare intelligentiæ non poteſt. D Itidem ēt vinolenti, ſeneſq; afficiuntur p̄ debilitatē: viris autē hæc minus vſu eueniunt.

Cur vox hominum tam metuentiū, q̄; trēpidantium obtremiſcere ſoleat? An q̄ emigrante calore cor cōquatitur. nā utriq;, & trepidantius, & metuentibus accidit, vt ita afficiantur. cū cor aūt conquatitur, ictus nequaq; effici vnus poteſt, ſed plures proficiſcantur, vt è fidibus laxius intentis, neceſſe eſt. 31 *cū angore certantium. E

Cur vocē homines trepidantes grauē, metuentes acutā reddant? An q̄ metuentibus locus cordis refrigeratur, cū calor deorſum ſe defert, ita q̄ parū aeris excitare poſſint: vires enim poſitæ in calore ſunt. Trepidantibus aūt calor loca petit ſuperiora, vt ēt pudore affectis effert idē ſeſe ad faciem: cuius indicium eſt, q̄ plenius erubeſcūt. Reſoluit igit̄, multumq; aeris, quo loquimur, efficit: hic āt tarde propellit̄: tardū vero nō niſi graue in voce ē. 32 F

Cur nox ad audiendū aptior eſt, q̄; dies? Vtrum (vt Anaxagoras ait) q̄ aer interdiu ſtridet à Sole concalefactus, & obſtrepit: noctu requieſcit, vtpote cū omnis calor abfuerit. tūc aūt q̄q; audiri melius poſſunt, cùm nullus ſtrepitus eſt. An q̄ p̄ inanius facultas audiēdi amplior, q̄; plenius datur. Eſt aūt aer interdiu denſus, vt qui luce, radijſq; refertus ſit: noctu aūt rarior, q̄ ex eo ignis, & radij decceſſerunt, q̄ cor 33

pora

G pora esse dixeris. An ꝙ corpora multifariã interdiu vim intelligendi dispertiuntur, inꝙs res varias deducunt: itaꝙ clara audiẽdi eripit sensio. Et eo ꝙ oĩa die magis quàm noctu agim⁹, ipsa quoꝙ intelligentia negocijs corporis impedita est. sensus autem vbi seiunctus ab intelligentia ẽ, laborẽ velut insensibilẽ habet: vnde dictum, mens videt, mens audit. At vero noctu cũ noster intuitus omni sit munere liberatus, magisꝙ intelligentia requie
H scat, meat⁹ aurium vel amplius patent, vel nihilominus ꝙ die, vt capax sonorum pariter est, sic melius eosdẽ sonos referre ad intelligentiam potest: quoniã nec ipsa intelligendi vis quippiam agat, nec ab aspectu tentetur, vt fieri interdiu solet.

34 Cur oẽs, qui humore prolifico vacant, vt pueri, mulieres, decrepiti, & spadones, vocem reddunt acutã, viri autẽ, qui firma ętate sunt, grauiorẽ? An propter membri imbecillitatẽ, quod mo
I uere aerẽ solet. mouet enim exiguum aerẽ, quod imbecillũ est: exiguus velocius fert: quod velociter fertur, acutum est. An ꝙ primus meat⁹, qua vox permeare solet, oĩbus semine vacuis pusillus est: itaꝙ exiguum proficisci ab eo potest, quod aera moueat: exiguum vero cũ sit, velociter p amplas superiores fauces fertur. At viris ætate vigẽtibus hic amplior habetur, vt etiã qui ad testiculos pertinet: itaꝙ aer plurimus est, qui inde propellit K
tardior: ergo cum transeat, merito grauior reddi potest.

Cur hoĩes lingua hæsitantes 3
loqui nequeant voce submissa? An ꝙ offensaculo quodam vox sistitur, retineturꝙ. Sed cùm nõ pares requirãtur vires, aut similis motus, cũ quicquam nõ impedit motũ, cumꝙ impedit, enitendum oĩno est: vox aũt mot⁹ est, vocemꝙ altiorẽ solent emittere, qui pro viribus conantur: ergo cũ ad expellendum quod L
obstat, enitendum sit, altius eos loqui necesse est, ꝙ linguæ huiusmodi vitio tenentur.

Cur ĩdem illi trepidãtes ma- 36
gis, ꝙ vinolẽti, hæreant lingua? An qm̃ affectus hic similis generi stuporis, quã apoplexiam vocamus, parti interiori cuipiã tribuendus est, quã partem mouere nequeãt impedientẽ propter suam refrigerationẽ. Vinum igitur, quod sua natura calidũ est, refrigerationẽ tollit, trepidatio facit. Est enim trepidatio metus M
quidam: metus autem refrigeratio est.

Cur strepitus extrinsecus ma- 37
gis intus auditur, ꝙ intrinsecus foris? An ꝙ intrinsecus cùm vasta, immensaꝙ adeat spacia, discerpit, dissipaturꝙ, vt pars ei⁹ vel minime, vel min⁹ sentiri possit. Extrinsecus vero cũ vox fese in locũ arctiorem, stabilioremꝙ aerem conferat, vniuersa ingreditur: itaꝙ cũ maior sit, non immerito melius potest audiri.

Quã

38 Quam ob cauſam qui lingua
A hæſitant, melancholico habitu cõſtãt? An ꝙ propere ſequi ima
ginationem, non niſi eſſe melan
cholicum eſt. Hæſitantes aũt illi
tales proculdubio ſunt. impetus
nanꝙ dicendi præruit, ãtece-
(ditꝙ facultatẽ eorũ, vtpote cum
animus viſa ſequatur. Balbis ẽt
idem accidit: hos etenim omnes
membra voci accõmodata tar-
diora habere certũ eſt. Indiciũ
vero, ꝙ tales vinolenti reddun-
tur, cũm ſuas maxime imagina-
B tiones, non rationem ſequũtur.

39 Cur porrũ profit ad vocẽ ſo-
norũ? nam & perdici cõmodum
eadẽ in re nouimus. An ꝙ alliũ
quoꝙ elixum delinit: & quidẽ
c porrũ lentitiã quandã obtinet,
quæ fauces detergere poſſit.

40 Cur cætera animalia vocem
tum acutiorẽ emittunt, cùm va
lidiora ſunt: homo aũt, cũ inuali
dior eſt? An ꝙ homo inualidus
exiguũ aera mouet, aer exiguus
velociter permeat, velocitas ſtre
pitum reddit acutiorem.

41 Cur melius audim⁹ cùm ſpi-
C ritum retinemus, ꝙ cùm reddi-
mus? itaꝙ minus ſpirare in ve-
natione ꝓcipitur. Vtrum ꝙ per
venarũ elationem vis ſentiendi
locũ ꝓpetit ſuperiorẽ. cùm enim
dormimus, deorſum ſe defert, et
crebrius tunc reddimus, ꝙ duci
mus ſpiritum, minimeꝙ audire
valem⁹. An ẽt ſanguis, cùm red-
dimus ſpiritum, aſcendit: itaꝙ
pars ſuperior impletur, cùm ta-
men per inane audiamus. An ꝙ
efflatio ſtrepitus quidem eſt: hic D
autem expirando eueniens vim
obtundit audiendi.

Cur ſal exiguus ocyus crepat, 42
& exilit: vehemẽtius aũt & cre-
pat, & exilit, qui plenior eſt? An
ꝙ exiguus rumpi celerius põt:
haud enĩ multũ id eſt, ꝙ ſubeat
ignis oportet, cùm ſal ipſe totus
exiguus ſit. Plenior aũt ille len-
tius domatur, ꝙ plus negocĩ eſt
magnum diſrupiſſe, q̃ paruum.
crepat paruus parũ, quia paru⁹
inuehit ictus: maior magis, quia E
magno agit ictu: crepitus autẽ
ictus eſt. quod ẽt robuſtius eſt,
magis exilit, qm̃ minus cedit.

Cur ſi ſalem eadẽ magnitudi 43
ne, qua modico igni ingeſt⁹ cre-
pet, nimio inieceris igni, vel ni-
hil, vel min⁹ crepabit? An quòd
prius ab igne corrũpitur, ꝙ rũ-
pi poſſit. cõburit enim humor,
ꝙ conſumptus eſt, crepat ꝙ di-
ſciſſus, diſruptusꝙ eſt.

Cur oſcitantes minus audire 44
valemus? An ꝙ ſpiritũ intercłu
dimus, qui ſe ad aures trudat. In F
diciũ, ꝙ ſtrepitus in auribus na
ſcitur, cũ oſcitamus. circunuen-
tus aũt, intercluſusꝙ illis ſpirit⁹
facit, vt minus adiamus. Ad hęc
vox oſcitantibus quædã oritur,
quæ vim audiendi interpellare
poteſt: & comprimi vero aures
neceſſe eſt, quoties corpus ſe di-
ſtrahit, atꝙ intendit.

Cur vox, cũ apta ſua natura 45
ſit in ſublime efferri, vt quæ aer
quidẽ ſit, nõ inferius ſurſum, ſed
ſuperius deorſum melius audiri
poteſt?

G poteſt? An ꝙ vox aer quidã iunctus humori eſt, qui põdere humoris graueſcẽs deorſum labit, non ſurſum efferẽ: humoris nãq; ſm naturã intereſt, vt deorſum feratur: itaq; ab imis ſentiri plenius poteſt. An hoc voci dunta xat animaliũ reddi debeat, hæc enim non ſine humore profluit illud vero accidere nimirũ vel in cæteris oĩbus ſtrependi generibus nouimus. Ergo vt viſus ſi ſuperius deorſum pciderit, ſurſum verſus reflectetur, ſed ſi in-
H ferius ſurſum pertenderit, deor ſum ſe flectet: ſic vox, quę ſua natura cogit̃ ſurſum ferri, vbi aeri ſibi aduerſo occurrerit, cum per vim nequeat eũ propellere, qui & amplior & grauior ẽ, reflexa in partem aduerſam deorſum ſe defert. itaq; aer, qui ore motus pcurrerit, retorquet̃, & ad ima collapſus ſentiri inferius magis poteſt. Tale ẽt eſt, quod in reſonãdo fieri ſolet: vocis enim reflexus in partẽ contrariam agitur.

46 Cur vinolentis potius, q̃ ſo-
I brĩs frangi vox ſoleat? An repletio facit, vt vox celeriter frangi poſſit. cuius rei argumẽtum, ꝙ neq; chori, neq; lũdiones ſtatim
* ὀρχησται à prãdio, ſed ieiuni vocem exercere conſueuere. cũ igitur vinolenti impleti ſint, meritò voces eorum potius frangi ſolent.

47 Cur vocem acutiorẽ longius audire poſſumus? An ꝙ vocis acumẽ velocitas eſt: moueri aũt ocyus ſolẽt, quæ vehemẽtius ferunt̃: quæ aũt vehementius ferunt̃, hæc longius ferri poſſunt. K

Cur ſpiritu retẽto melius au- 48
dire valemus? An ꝙ reſpiratiõ nihil ſtrepit? mouet. merito ergo tunc melius ſentimus, cùm ſtrepitus minus eſt: minus autẽ ſtrepit? tũ eſt, cũ ſpm̃ retinem?.

Quamobrẽ lux quę tenuior, 49
& velocior, & deductior eſt, corpora penetrare denſa nõ poteſt, ſtrepitus autẽ poteſt? An ꝙ lux directo itinere fertur: itaq; ſi qd recte illi profluentiq; lucis obuiũ ſepiat, lucẽ penitus diſcludi ne-
L ceſſe eſt. At ſtrepitus quia ſpũs eſt, ferri non recte etiam poteſt: itaq; efficit̃, vt ſtrepitum ſentire vndiq; liceat, nõ eum tm̃, qui ſe recte noſtris auribus obtulerit.

Quare qui rident, vocẽ gra- 50
uiorẽ emittunt, qui flent acutiorem? An ꝙ corpore intento vox acuta depromitur: infirmum autem quod acutũ eſt. Quę vtraq; in flentibus ineſſe potius nouimus: ſunt enim & intentiori corpore, & infirmiori.

Quamobrẽ cùm vox aer qui 51
dam formatus ſit, & ſæpius diſ- M
ſoluatur, cùm fertur: echo autẽ, id eſt reſonãtia fiat, icto eiuſmodi aere in ſolidũ quippiam: vox ipſa nõ diſſoluatur, ſed expreſſe eadem percipi poſſit? An ꝙ aer refringitur, ideoq; totum à toto proficiſcitur. Tum etiã affectus hic non niſi de re ſimili exiſtit: quippe cùm aer reflecti de aere ſoleat in cauo, non de cauo.

Quãobrem cùm ſimul vocẽ 52
multi emittunt, vnusq; tantum

quantũ

A quantum ſinguli reddit, multorum uox illa neque parem uoci unius offert ſeſe, neq; lōgius pro ratione deducit? An q̄ ſinguli proximum aerem propellūt, nō eundem, niſi paulo tenus: quod ſimile euenit, ut ſi multi quidē proñciant lapidem, ſed ſingula, aut magna eorū pars mittat diuerſum. neq; enim ibi longius, aut pro ratione longe lapis ullus deueniet, neq; hic longius cunctorum, q̄ unius uox poterit audiri: uox etenim tanta nō unius
B eſt, ſed multorum. Recte igitur propinquo uox multa eſſe pro ratione uidetur, quādoquidem lapides quoq; illi multi ita uideri, atq; idem aſſequi poſſunt. at è longinquo plus, quàm ſingulę ſint, ſentiri non poteſt.

53 Cur trepidantes uocē reddimus grauiorē, metuētes autem acutiorem? quanquā etiam pudor genere metuendi continet. An multū inter ſe affectus hi diſtant. quos enim puduit, erubeſcunt: trepidatio aūt pudor quidam eſt. qui uero metuunt, pal-
C lent. Conſtat igitur calorē in metu partem ſuperiorē deferere, ut parū aeris præ ſua exilitate mouere ſpūs poſſit; uelociter autē ferri poteſt, quod exiguum eſt: uocis uero uelocitas nō niſi acumen eſt. Iis cōtra, quos puduit, calor partē ſuperiorē, ideſt pect⁹ petere ſolet: cuius rei indicium erubeſcens facies afferē. ampliorem aūt aerem amplior potētia mouet, tardius uero omne ferē, quod amplius eſt, tarditaſq; in D uſu uocis non niſi grauitas eſt.

Quæ cauſa eſt, vt liugua hæſi 54
tantes aliqui fiant? An membri, quo loquimur, refrigeratio cauſam habet, & tanquam ſtupens, & attonitum membrum id eſt: itaq; uino, continenteq; oratione cōcalefacti, uerba facilius poſſunt copulare.

Cur homo ſolus ex omnium 55
animantiū numero lingua hæſitans oritur? An q̄ ſolus compos ſermonis eſt, cætera uocem tantum obtinēt. Qui autem lingua E
hæſitant, uocem quidem producunt, ſed uerba copulare, ſermonemq; condere nequeunt.

Cur ſobrij tpe hyberno uocē 56
acutius mittimus, uiolenti autē ęſtiuo grauius? An uox acutior, quæ uelocior eſt: uelocior autē, quæ corpore intento ſe promit. Sobriorum uero, hyemeq; corpora magis conſtant, quàm uinolentorum, æſtateq; : calores enim, teporesq; corpora reſoluunt, atq; elaxant. F

Cur homo ſolus omniū ani- 57
mantium lingua hæſitans prouenire poteſt? Vtrum q̄ etiā mutus ſolus exiſtit: linguæ aūt hæſitatio mutitas quædam eſt: nec membrum, quo loquimur, abſolutum habetur. An q̄ homo ſolus compos eſt ſermonis, cætera autem uocem duntaxat ſortiuntur: linguæ autē hæſitatio, ut nomen declarat, unū non eſt, nec promptam, continentemq; parit orationem.

58 Cur homini vox ſerius pfici
G ſolet, q̃ cæteris, quibus data eſt
vocis proferẽdæ facultas? An q̃
vocis humanæ genera, & diſcri
mina quãplurima ſunt: cætera
enim animantia literas, vel nul
las, uel paucas exprimere poſ
ſunt. quod autem ſumme uariũ,
plurimisq; diſtinguendum dif
ferentiꝫ eſt, id tempore longiſſi
mo perfici neceſſe eſt.

59 Cur cęteræ ſpeciei eiuſdẽ ani
mantes vocem fundunt eandẽ:
homines autem uariam, & mul
H tiplicem agunt? An hominum
etiam uox una eſt, multa autem
genera loquendi.

60 Sed cur cõmunis hæc una ho
minum uaria eſt, cæterorum au
tem ſimplex? An homines mul
tas proferre literas poſſunt, cęte
ra uel nullam, uel duas, aut tres
exprimunt inſonas, quæ uocali
bus iunctæ locutionẽ conficiũt.
Oratio autem non voce, ſed vo
cis affectionibus ſignificãdo ab
ſoluitur: at vocis affectiones lite
ræ ſunt. Quinetiam pueri nõ ſe
I cus, ac beſtię ſuas exprimunt ap
petitiones, vtpote qui nondum
proferre literas poſſunt.

61 Cur aſpect⁹ corpora penetra
re ſolida non poteſt, vox aũt po
teſt? An q̃ aſpiciẽdi delatio ſim
plex eſt, quæ per directum pro
fluere ſoleat ad lineã: cuius rei in
diciũ, Solis radius eſt, & q̃ niſi
è regione cernere non poſſum⁹:
vox autẽ motu multiplici ferri
poteſt, quippe cũ vndiq; liceat
audire. Quoties igitur aſpectui
directus ille impeditur progreſ- K
ſus, eo ſcilicet, quòd res obiecta,
meatuũ in cõdita, ſiue indiſpo
ſita turba conſtipatur, tranſpice
re nequit. at vox, qm̃ quoquo
verſus profertur, omnia prore
petat, penetrat, translapſa audiri
vndiq; poteſt. in humoribus tm̃
facultas tranſpiciendi oculis da
ta eſt: voci autem nulla, vel mi
nima, quanquã humor tenuior,
q̃ terra eſt: qm̃ humoris meat⁹
parui, denſi, cõtinuatiq; ſunt, vt
minime aſpectus impediat, quo
minus tramite directo ingredi L
poſſit. Hæc eadem cauſa eſt, cur
etiam per vitrum, quod denſiſ
ſimum eſt, tranſpicere liceat: per
ferulã, quæ rara, ſolutaq; eſt, nõ
liceat: in altero enim meatus re
ſpondent inter ſeſe, in altera va
riant. Nec quicquam iuuat am
plos eſſe meatus, niſi recte ad li
neam poſiti ſint. Vox autẽ mini
me in aqua ſentiri poteſt, quo
niam minus aqua inanit, q̃ vt
aerem capere, vocemq; trãſmit
tere poſſit: vox enim aer quidã
eſt. Haud enim omne rarius per M
meari ſe patitur, niſi etiam mea
tus ei reſpõdeant, quod permea
re conetur, & congruant, vt vis
etiam colligẽdi, & contrahendi
ſeſe deſit, niſi meat⁹ capaces cor
porum ſint: quanquam quod ra
rum eſt, molle eſt, & tale, vt in ſe
ipſum coire poſſit. Verum non
nulla præ nimia ſuorũ meatuũ
anguſtia colligi impediũtur, vt
vitrum: quippe ut flecti, contra
hiq; non queat, quamuis rarius

ferula

A ſerula eſt, ratione prædicta: vt ẽt aqua, & quicquid aliud generis eiuſdem. Vnde illud quoq; palã fit, non qđ rarius raro, molliq;, vel eodẽ, vel proximo eſt, id magis in ſeipſum colligi poſſe, & adduci: cauſa enim omnibus eadem reddenda eſt.

62 Cur vox quamuis minor reddatur adimendo, ſpeciem tamẽ ſeruat eandem? An q̃ cũ his ipſis miſcetur, quæ dempſeris. res autem miſta non partim eſt, par

B tim non eſt, ſed vſquequaq; talis eſt. ęque igitur quibuſdam vndiq; detractis, æque contrahitur, vt neceſſe ſit ſimul & minorem eſſe, & ſimilem.

63 Quid eſt, quod linguã faciat hęſitare? Vtrum calor efficiat, vt procaciores ſint: vtiq; offendendo adhærent quaſi in ſalebris, quomodo affici iratos homines nouimus: incenduntur enim, incitantur, anhelitant, qui ſpiritu redundant: igitur præ nimio caloris feruore. Anhelant autem,

C quoniam frequens ſpiritus eſt, nec anticipat, quatenus ſe tempore reſpirandi promere poſſit. An potius cõtra, vt loci, quo vocem mittimus, refrigeratio cauſam det, tanquam membrum id attonitum obſtupeſcat: itaq; afficiatur, vt vel concalefacti à vino, aut perpetua oratione verba expeditius poſſint copulare.

64 Cur tempore hyberno voces grauiores redduntur? An q̃ aer craſſior eſt: talis autem cùm ſit, motus tardior prouenit: itaq; vox redditur grauior. An quòd D aer perfectus lentius permeat, fauces autem interſepiri, & conſtringi à frigore, pituitaq; deſtillante coguntur.

Cur pueri, mulieres, ſpadones, ſeneſq; vocem reddant acutam? An q̃ motus velocior, qui acutior eſt. & cùm genus idem ſit, motu facilius eſt, quod minus, quàm quod plus eſt. Quam obrẽ, qui firma ætate ſunt, plus aeris trahere poſſunt: plus igit illud tardius permeans vocem E efficit grauiorem. Pueris, & ſpadonibus contrà res euenit, quoniam minus aeris capiunt. Senes autem ideo tremũt, quoniã vocem continere non poſſunt, quomodo imbecillibus, ac pueris vſu venit, cùm lignum prælongũ parte extrema ceperint. alterum enim extremum quatitur, quia nequeunt ſuperare quod tenent, & vincere: quod idem & trepidantibus hominibus, & metuentibus, & rigentibus cauſam vocis tremulæ affer F re credẽdum eſt. Cùm enim qui vocem ira emittit, ei⁹ calor pulſus ab affectibus illis intro ſe colligat maxima ex parte, reliquũ quod exiguum extat, vocẽ continere non poteſt: quapropter quatitur, atq; intremit. Vnde artium liberaliũ profeſſores, qui ſe ſolitos trepidare nouerũt, præcipio agunt voce ſubmiſſa, dum reſideãt, & ſtabiliantur: vocem enim exiguam vincere, continere q; facilius poſſunt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DVODECIMA:

Eorum, quæ ad res bene olidas pertinent: cuius quæstiones. 13.

1 CVr suffimenta omnia minus è ꝓpinquo sentire possimus? Vtrum quòd odoris delibatio aere temperata validior reddit, vt myrrha medicinalis suauior est. An contra agit, vt ignis vi sua cremandi tollit odorem, qui per suffitum effluat. & quidem apud carbones ipsos nihil redolent, longius vero purius, tenuissimumq; fert, quod oleat.

effluxio

H

2 Cur odores tam suffimentorum, q̃ florum minus suaues è proximo sentiantur? Vtrũ vnà cum odore terræ quoq; particulæ prodeunt, quæ præ suo pondere ante currunt, q̃ ad sensum odor deueniat: itaq; longius ille syncerum se offert. An neq; cum principiũ proximum est, neq; cùm admodum semotum, odor abunde effluere potest. Nam si proximũ, nondũ large emanat: si remotissimum, discerpitur.

I

3 Arbores reddi odoratas aiũt, in quas cœlestis arcus decubuit. Vtrum verũ hoc sit, an falsum? Et si verũ, quam ob causam ita eueniat? ergo nec oẽs arbores, nec semper aliquas odorẽ ita acquirere palã est. Etenim sæpe arcus cœlestis constitit, & tñ arbores nihil odoris spirarunt, quod quidem sensum mouere posset: cumq; odor cõtrahitur, (accidit enim id aliqñ, itaq; narratur) nõ in quaq; materiæ contrahi põt. Causa vero ꝑ accidẽs ad arcum referenda est, præsertim si arcus ipse nulla natura sit, sed obtuit? refrangendi tantũ affectio. Prouenit aũt odoris ille affectus, vt dictũ iam est, non qualitercũq; se materies habeat: neq; enim in viridi, neq; in arida: sed in vsta post aquã, quæ arcui superuenerit, certã reddi suauitatẽ odoris pastores referũt, maximeq; vbi aspalathus, aut etiã rhamnus ẽ, & genus ex ñs aliquod, quorum flos suauiter olet. Ratio aũt odoris eadẽ est, quã etiam de terra animaduertimus: hæc enim cũ feruet, atq; inuritur, quod ediderit, principio bene olet. Enimuero quæ parce humido quẽdam in modum recaluerint, odorata reddunt: humor enim concoqui calore nimirũ põt. Qua de causa totius quoq; orbis terrarũ, quæ ad Solem orientẽ spectãt, odoratiora exurgunt, q̃ quæ ad aquilonẽ: & eorum ipsorum, quæ ad ortũ plus vergũt, q̃ quæ ad meridiẽ, eo ꝙ loca Syriæ, & Arabiæ pleniora sunt, atq; terrenosiora, Aphricæ vero arenosa, siticulosaq;. nec enim humorẽ nimium inesse oportet (cõcoqui nanq; nimius nõ põt) nec nullum: sic.n. nullus vapor inde extringi põt, quod vel in ea materiæ solet accidere, quæ & nuper cõbusta sit,

K

L

M

& tale

A & tale habeat gen⁹, vt secū odoris ferat suauitatē: quæ quidem res floribus declarari pōt, odor enim in eos trāsmittitur. Sed fieri putant in ijs, quibus cœlestis arcus insti terit, qm̄ nunquā id sine aqua effici potest. Cùm enī materies immaduerit, caloreq; interiori cōcoxerit, respirare iā incipit, vaporemq; intra se cōceptum emittit. Nec vero aquā nimiam accessisse oportet, eluit.n. atq; extinguit calorē ab igne iectum, quę nimia venerit. Quę
B aūt aquæ post arcum solent incidere, nō multæ, sed semper pene mediocres adueniunt: & si plures constiterint arcus, aqua non large, sed sæpe, & parce accedit. Quamobrē non immerito, cùm hoc ita fiat, qui rem insignē prę ter arcum nullam aspicerēt, causam odoris illi attribuere.

4 Cur flores, & suffimenta suauius è longinquo olent, è propinquo autem herbam alia potius redolent, alia fumū? An ga
C calor quidam natura odoris est, odorataq; omnia calida sunt: calidum aūt quodq; leue est. itaq; cùm longius permeant, odorem deferunt suum secretiorem, vendicatumq; ab cæteris tum foliorum, tū fumi, qui vapor aqueus est, odoribus, qui comitent eum ipsum. An cùm in propinquo sunt admista illa, cū ijs vnà redolent, quibus inhærent, atq; ita odorem deprauant.

5 Cur oia plenius olent, cū mouentur? An q excita plus aeris implēt, q̄ quiescētia: itaq; ocyus D ad sensum nr̄m odor trāsmittit.

Cur tpe hyberno minus olfacere possum⁹, minimeq; per gelu, & glaciem? An q aer à frigore immobilior reddit, itaq; motus non æque proficisci à corpore odorato potest, scilicet, ppter difficilem delibationis motum, & aeris, quo inuehitur. 6

Cur acrius aromata olent cinere suffita, q̄; igne, & plenius, ac diutius suum seruant odorē, 7
cùm cinere suffiuntur? An q in E cinere minus concoqui odor potest, itaq; plenior est. ignis autē, q celeriter vires eorum domat, & concoquit, odorē cōmutat. Concoctio enim rei concoquendæ cōmutatio est, siue alteratio.

Cur rosæ suauius olent, quibus vmbilicus asper, quàm quibus leuis? An q suauius olent, quæ modum consecuta sunt suę naturæ: rosa autem spinosa natura est: ergo suauissime ideo olēt, quòd magis secūdum naturam constiterunt. 9

Cur odores è proximo min⁹ F suaues tam suffimentorū, q̄; florum spirant? An q portio terrena vnà cum odore se defert, quę vt in proximo mista vim hebetat, sic in longinquo prona defertur, ac decidit. Hinc ēt flores contusi suum amittunt odorem. 9

Vtrum odoris natura fumus 10
sit, an aer, an vapor. hæc enim inter se differunt, qua alterum ab igne, alterū & sine igne effici potest. Et vtrum à sensu aliquid in

G res odoratas proficiſcatur, an ab illis in ſenſum, ꝙ aera proximū moueat. At ſi ab illis aliquid delibaret, minora certe ob eā rem reddi oporteret: nunc autē quæ odoratiſſima ſunt, hæc potiſſimum eadem videmus edurare.

11 Cur aromata cinere ſuffita acrius olent, q̄s igne? An ꝙ in cinerem minus cōcoqui odor poteſt, itaq; plenior ē: multū ergo partis quoq; terrenę reſpiratur, fumusq; reddit. At ignis terre-

H num propere illud rapit: itaq; odor purior, ac ſyncerior ſine vllo fumo ad ſensū deuenit. Vnde etiam fit, vt flores triti hebetius oleant: partē enim terrenā vt cō tritus mouere poteſt, ſic lentus calor abſumere non poteſt.

12 Cur oīa odorata, tam ſemina, q̄s plantæ vrinam ciere poſſint? An ꝙ calida, & tenuia ſunt: tale aūt quod q̄s vrinam ciat: celeriter enim calor inditus ille extenuat: nec odor ipſe aliqua corpulentia cōcretus eſt. Nam & quæ

I nō bene olent, velut allia, vi ſui caloris vrinā mouēt, vel potius vim reſoluendi, liquefaciendiq; obtinent. Calida vero ſemina, q̄ bene olent, ideo ſunt, ꝙ odor oīno calore efficitur: fœtida ſanè inconcocta ſunt. Nec ſolum calida. verum etiam plene eſſe concocta debent, quæ prouocatura vrinā ſint, vt vnâ deſcendendo humores poſſint extenuare.

13 Cur vinū dilutū olere ocyus deſinit, q̄s merum? An ꝙ dilutū imbecillius mero eſt: quòd autē imbecillius ē, ocyus à quocūq; R mutatur, quàm quod validius. Tum etiam vinum dilutum facilius affici poteſt, q̄s merum: ꝙ aūt affici facilius poteſt, id & recipi à quouis, & recipere quod-uis facilius pōt: ita fit ut merum odorum, dilutum inodorū ſit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMATERTIA:

Eorum, quæ ad res male olidas pertinent: cuius quæſtiones. 12. L

Vr fœtidior vrina 1 redditur, quo diutius in corpe manſerit, ſtercus autem minus? An ꝙ ſtercus, quo diutius retentum ſit, eo magis ſiccatur: quod autem ſiccius eſt, minus id putredini patet. vrina cōtra effici craſſior ſolet, recensq; potioni ingeſtæ ſimilior eſt.

Cur eſculenta male olida mi- M 2 nime his olere videntur, qui illa ederūt? An quòd olfactum peruium ad palatum habemus, idcirco ſenſus hic propere impletur: itaq; nec interiorem odorē æque amplius percipere poteſt. Principio enim omnes ſentire queunt: vbi autem tetigerunt, non inſuper poſſunt, quaſi iam res conſociata, natiuaq; reddat, & exterior ſimilis ille oblat⁹ deliteſcit obtentu interioris.

Cur

3 Cur flores cõtuſi deteri⁹ olẽt?
A An ꝙ pars terrena, quæ flori inhæret, odori permiſcẽs ſeſe, vim hebetat odorandi.

4 Cur animantiũ nullum ſuauiter olet, excepta pãthera? quæ etiã ipſa non niſi beſtijs ita olet: ferunt enim ſuauem illis olentiã ab hac reſpirari. Stirpium autẽ multæ, & integræ bene olent, & corruptæ, ac aridæ magis magisq; ſuauẽ reddunt odorẽ. Vtrũ ꝙ mali odoris cauſa cruditas q̃dam excrementi eſt: quamobrẽ
B ſudores etiam aliqui, atq; aliqñ ita olent. Sed è morbo maxime vitiantur, quibus tales eſſe non ſolent: & flatus etiam, ructusq; crudorum fœdius olent. quam candẽ cauſam de cæteris quoq; pportione animaduertiſſe oportet: proportione inquam, ꝙ animalium carne vacantium generi æſtimãdum aliquid eſt, quod carnis vice habeatur: nam excrementũ crudũ vel in hoc eſſe nouimus. Hoc igitur & viuis cauſæ fœdi halitus eſt, & mortuis,
C cũ putreſcit. Quam ob rem pingue, os, pilus fœdũ nunquã reddunt odorẽ, ſcilicet illam ob cauſam, ꝙ pingue cõcoctũ eſt, oſſa, & pili humore vacant. At gen⁹ plantarũ nullum intra ſe contrahit excrementum. An etiã plantis aliquid ineſt: ſed quia ſicca et calida ſunt natura, humor eorũ nõ fæculentus eſt, ſed concoqui expeditius põt. Conſtat hoc ẽt plagis terræ, quę vt feruẽti ores, ſic odoratiores ſunt, vt Syria, vt Arabia: & muneribus earundẽ D
regionũ, quæ ſicca & calida nouim⁹ hoc idem probari poteſt: nullam aũt ſentire putredinem poſſunt, quæ huiuſmodi ſunt. At animaliũ genus tale non eſt: itaq; excrementa eius cruda, fœtidaq; ſunt, flatusq; itidẽ olent. Peremptis quoq; animantibus humor putret, plantis minime: quippe cùm humore plantarũ genus haudquaquã redundet.

Quã ob cauſam res male oli- 5
dæ grauius olent cùm calent, q̃ cum frigent? An ꝙ natura odo- E
ris uapor quidam, & delatio eſt, quæ calore exiſtunt: motus etenim quidam ſunt. calor autem mouendi vim obtinet: frigus cõtra efficit, vt res conſiſtat, & contrahatur. Deorſum etiã refrigerata omnia feruntur: calor autẽ, odoresq; omnes ſurſum ferunt, tum quia ſiti in aere ſunt, tum quia ſenſorium eorũ ſupra, non infra habetur: quippe cùm odor ad cerebrum penetrans mouere ſoleat ſenſionem. F

Cur ſi quis allia ederit, vrinã 6
redolentẽ allium reddet? cùm tamen alia pleraq; odoris vehemẽtioris ingeſta, nihil in ſuã qualitatem vrinã poſſint conuertere. Vtrũ, vt quibuſdã ſcholæ Heraclitęæ placet, ꝙ ſicut in vniuerſo, ita etiã in corpore noſtro expiratur, deinde vapor denuo cõ creſcit, vtq; ibi humor, ſic vrina hic eſt: exhalatio autem alimẽti vbi reuertit, vnde, pdierat, odorem eundẽ non ĩmerito recipit,

G quippe quæ illud reddat, in qđ ſeſe cõmutarit. An ſi ita eſſet, cętera quoq; idẽ facere deberent, quæ vehementẽ ſpirãt odorem: nunc aũt nullum hoc poſſe efficere nouimus. Ad hæc vapor, q poſtea cõcreſcit, nõ ad ſtatũ priſtinũ redit. verbi cauſa, ſi vapor vini exhalarit, nõ poſtmodum in vinum cõcreſcit: ſed in aquã: ita falſum id ẽt illi referũt. Ergo allium ſolũ ex omniũ numero, quæ odorẽ ſimul & vehementẽ, & vrinæ mouentẽ reddunt, in-
H flare ventrẽ inferiorẽ poteſt: cętera enĩ vel ſurſum mouere ſpiritum ſolẽt, vt radicula, vel vrinã citare non queũnt. Allium vero tria nimirũ hæc facit, vt & vrina augeatur, & ſpũs exciteť, iſq; deorſum, nõ ſurſum: quæ quidẽ ſitus veſicę, teſticulorumq; ideo ſentit, q & in vicino eſt, & ſpiritui oportunior habetur, vt tentigo abunde declarat. Cõſtat igitur, vt excrementũ allĩ omniũ maxime huiuſcemodi ad veſicã
I poſſit vnà cũ ſpiritu deuenire, q permiſcens ſeſe odorem plene vrinæ committat.

7 Quam ob cauſam ora hominum, qui nihil ederint, ſed ieiunarint, grauius olent (quod ieiunam graueolentiã appellant) eorum aũt qui aliquid ederint, nõ olent, cùm tñ eorum magis olere debeant? An q ventre inani, minusq; agitato aer factus calidior, ſpiritũ, excrementaq; pituitoſa ſua immobilitate putrefacere poteſt. calidiorem autẽ effici argumentum eſt, q vel ſitim parere ieiunium ſolet. At vbi ederimus, odor ciborum grauem illam olentiam offuſcat, vt maior minorem: calor enim ciborum calorem præcedentem illũ exuperat, ita vt nihil affici poſſit. K

Cur alæ omniũ maxime partiũ noſtri corporis male olent? 8
Vtrum q omnium minime reſpirare poſſunt: malus aũt odor locis huiuſmodi contrahi maxime ſolet, quoniã putredo quietę interioris qualitatis conſiſtit. An ideo quòd immobiles, inexcitataq; habentur. L

Cur homines, qui virus redolent hirci, fœdius oleant, cùm ſe odorifice vnguentarint? An hoc in multis accidere ſolet, velut cùm acido dulce cõmiſtum eſt, dulcius totum exultat. Tum etiam oẽs, poſtq; ſudarunt, grauius olent: vnguentum aũt concalefaciendi vim habet, itaq; ſudorem poteſt prouocare. 9

Cur hominũ incuruorũ, gibborumq; halitus grauior, ac fœdior eſt? An q locus pulmoni ac M
commodatus, concluſus, deflexusq; à ſua proceritate eſt: itaq; ſpiritũ tranſmittere expedite nequit, ſed euenit, vt vapor, ac ſpũs amplius intercluſus putreſcat. 10

Cur vnguẽtorũ magna pars ſudori pmiſta male olet, aliqua uero ſuauior reddiť, aut nihil deterior? An quæ motu, tractuq; cõmutari ſolent, hæc deteriora reddunť: quæ aũt eadẽ perſiſtere poſſunt, hæc ſuauius redolẽt. 11

At

A At ſunt quæ reſiſtere queunt, quomodo etiam ſlorum, quib⁹ odores conficimus, alij contuſi, vel concalefacti, vel excitati exoleſcunt, vt violæ albæ: alij ſibi ſimiles, vt roſæ. Et vnguentorũ igitur, quæ ex floribus huiuſmodi ſunt, commutari vtiq; pñt quæ non ſunt, nequeunt: vnde roſaceum commutari minime nouimus. Et quidem quo ſudores fœdius olent, eo grauius vnguentum quoq; redolere videt, qm̃ rei ſibi contrariæ ſe permi-
B ſceat: vt mel cum ſale non magis, ſed minus dulce ſentimus.

12 Cur omnia plenius olent, cũ mouentur? An q̃ aera implent, itaque odor citius ad ſenſum reducitur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMAQVARTA.

Eorum, quæ ad regionum habitus pertinent: cuius quæſtiones. 16.

1
C VT efferis & moribꝰ, & aſpectibus ſunt, q̃ in nimio vel æſtu, vel frigore colunt? An eadem cauſa eſt. optima enim temperies non corporis ſolum, verũ etiam intelligentiæ hominis p̃deſt: exceſſus autem omnes dimouent, & vt corporis, ita etiã mentis temperamẽtũ peruertũt.

2 Cur frumentum in Ponto frigori expoſitum diu reſeruari integrũ poteſt? An ꝓpterea, quia humor alienus vnà cum calore B euaneſcit, vt in vuis fieri nouimus: alia enim frigore, alia calore exhalant.

Cur potiꝰ in frigidiſſimis ter 3
ris ardores febrium fiant? An q̃ frigus calorem intus circumobſiſtit: cuius rei cõtrarium æſtiuo tempore agitur, partes nanq; interne frigidiores reddunt: ardor autem febris eſt: ergo partibus refrigeratis exterioribus, caloris copia interiores redundant.

Cur blęſis pedibus Æthiopes 4
ſunt, & Ægyptij? An quemadE
modum lingua, ita etiam corpora animantium deprauari a calore ſolent. quod etiã pili declarant, quos illi criſpiores, q̃ cæteri gerunt: criſpitudo nanq; veluti pilorum blæſitas eſt.

Cur temporibus auſtrinis ini 5
tus fœminam potius generant? An q̃ largior humor tardiꝰ craſeſcit: auſtrinis humor temperamenti facit, vt ſemen reddatur humidius.

Cur locis paluſtribus vlcera 6
capitis curari celeriter poſſunt, F
crurium autem tarde? An q̃ humor eſt grauis, quia terreꝰ eſt: omne autem graue tendit deorſum: ergo vlcera ſuperiora concoctioni ſunt opportuniora, qm̃ humor delapſus ad ima eſt: inferiora autem ipſa multo excremẽto, putrefactuq; facili redũdant.

Cur qui loca edita, apertaq; 7
colunt, tardius ſeneſcunt: qui autẽ caua, & paluſtria ocyus? An ſenectus quædã putredo eſt: putret

G tret autem,quod quieſcit. nullo modo, aut minus ita afficitur quod mouetur,vt aqua,pfluens & concluſa.igitur vt locis editis aer vndique afflante ſpiritu agitatur,ita cauis manet immotus. Ad hęc locis apertis purus,ac diuerſus aſſidue propter agitationem aer habetur,paluſtrib⁹ impurus,idēq; ſemper emarceſcit.

8 Cur timidi ſunt, qui loca feruida incolūt:fortes, qui gelida? An quòd natura contra, q̄; loca, & tempora ſe habet:quoniam ſi H ſe ſimilem ageret, cito periret. ſunt autem fortes,qui calida sūt natura:timidi,qui exangues, refrigerati q̄; ſunt.fit igitur, vt qui loca inhabitant calida, refrigerētur:qui frigida,concaleſcāt. vtrique tamen corpore magno adoleſcunt, eo quòd qui frigida colunt,inſito calore abundant:qui calida,calore loci refouent: quippe cùm in calidis, & a calore incrementum ſequatur:frigus autem vim aſtringendi,conſtipandi q̄; habeat. Cum igitur alteri principiū inter ſe vehemens augendi obtineant,alteri nullo extremo frigore impediantur,merito vtrique augeri poſſunt plenius. Homines noſtræ regionis augeri ideo minus poſſunt,q; & principiū illud in ſe imbecillius continent,& frigore aliquantiſper conſtipantur.

9 Cur diutius viuunt,qui locis calidis ſuam degunt ætatē? An quia natura ſunt ſicciore: firmi⁹ autem, diuturniusq;, quod ſiccius eſt:mos autē putredo quædam eſt. An quòd mos caloris interioris refrigeratio eſt. refrigerari autem omnia ſolent ambientis aeris qualitate,qui vt locis calidis calet, ſic frigidis friget:itaq; interiorem calorē ocy⁹ magisq; corrumpit. K

Quam ob cauſam,qui calida 10
loca habitant,viuere diuti⁹ poſſint? An quòd humorem, caloremq; amplius ſeruant,quarum rerum interitus mors eſt.

Cur locis paluſtrib⁹ effici sō- 11
nolentio res ſolemus? An quòd L
magis in his ipſis refrigeramur: refrigeratio autem cum requies quædam ſit, ſomnum nobis cōciliat,qui inter quieſcendum ſolet accidere.

Cur qui in nauibus degunt, 12
quamuis ſaqua, coloratiores tamen ſunt, q̄; qui in paludibus? An loca commode aſpirata coloris prębere hilaritatem poſſunt. Pallidos autē humor efficit, cū putreſcit: quod euenire immobilitatis cauſa ſolet. quamobrē ſub pallidi ſunt, qui loca paluſtria colunt. M

Cur locis hybernis æſtus fie- 13
ri vehementiores, q̄; tepidis ſoleant? Vtrum propter nimiū aeris humorem. enimuero caloris opera eiuſdē aqua reddi poteſt calidior,quàm aer:ergo aer quoque humidior acrius. quàm tepidus ille recaleſcere poteſt. An nō calidior aer locis huiuſcemodi eſt, ſed eſſe ob vehementiam qualitatis contrariæ videt:quomodo

A modo Sol cùm è nube illuxit, ca lidior esse ob cõtactum vmbræ videtur.

14 Qua de causa qui meridiem versus habitãt, nigris oculis potius nascuntur? An quòd vt oculi cæsii caloris interioris exuperantia redduntur, sic eiusdẽ absentia nigri efficiuntur, vt Empedocli etiam placet. Ergo quẽadmodum qui aquilonem versus positi sunt, oculis cæsiis ideo nascuntur, quôd calor interior effluere à frigore exteriori vetaB tur: ita qui ad meridiẽ vergunt; continent quidem suum humorem propter aeris circunfusi teporem obuium: sed calorem cõtinere non queunt, quod nihil extrinsecus est, quod obsepiat, atque arceat. itaque humor, qui relíquitur, nigrescit: lucis enim absentia omnia obfuscari, opacaríq; solent. An reliqui corporis colorem oculorum color imitatur. itaq; qui aquilonem versus inhabitant, vt ipsi albo corpore sunt, sic oculos quoq; cæsios haC bent: hic etenim color prope album est: & qui ad meridiẽ sunt, vt ipsi nigri, ita etiam oculos nigros sortiuntur.

15 Cur locis calidis homines sapientiores sunt, quam frigidis? Vtrum eadem de causa, qua etiã senes, quâm iuuenes, sapientiores. etenim qui sedes frigidas habent, frigore loci obsistente, longe calidiores quám sua sint natura, redduntur. itaque vinolentis admodum similes esse videntur: nec ingenio valent, quo prò D spiciant, rerumq; rationes inquirant, sed fortes fidentes, sperantesq; sunt. contra qui loca calida habitant, sobriũ propterea sunt, quia possunt satis refrigerari. Fit autem quaque in re, vt qui metuunt magis, quâm qui confidunt, velint inquirere: itaque magis valeant inuenire. An q antiquius genus hoc hominum est, cæteri enim eluuie perierunt ita vt tanquam iuuenes sint ad senes, qui loca habitant frigida, ad eos, qui calida colunt. P

Cur timidi, qui loca habitãt 16 calida: fortes, qui frigida? An quod natura contra, quàm loca, & tempora se habet: quoniã si se similem ageret, periret breui. fortes autem sunt, qui natura calida constant: timidi, qui frigidi sunt. accidit ergo, vt qui calida colunt, refrigerari nimirum possint: cùm enim solutum rarumq; corpus eorum sit, calor foras profluere potest. qui autẽ in frigidis sedent, sua concalescunt natura, quod a frigore exteriori caro denseretur, cuius densitate calor colligi intus potest.

Arist.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMAQVINTA.

Eorum, quæ ad res mathematicas pertinẽt & ad cæleſtia: cuius quæſtiones. 12.

1 CVr linea de angulo ducta in angulum, ſola ex omnibus, q̃ figuras rectis cõſtãtes lineis bipartito ſecant, diameter vocitata eſt? H An ꝙ diameter, vt nomen deſignat, duas in partes figuram æq̃ dimetiendo digerit, nihilo deſtruens quod ſubiacet menſurãdum. ergo quæ per cõmiſſuras, hoc eſt angulos diuidit, appellãda diameter eſt, qm̃ hæc figurã non deſtruat, ſed diuidat: quomodo faciũt, qui vaſa militaria partiuntur. At quæ per lineas ſecat, figurã compoſitã deſtruit: angulis etenim conſtant, quæ rectis lineis continentur.

2 I. Cur diameter appellata eſt? Vtrum qm̃ ſola bipartitio figuram diuidat. An ꝙ ſola figuram ſecat per partes, ſiue mẽbra, quibus inflexa coarctatur, cum cætera per latera diuidant.

3 Cur homines omnes, tã Barbari, q̃ Græci, ad decem vſque enumerare conſueuere, non ad aliquem aliũ numerũ, vt duo, tria, quatuor, quinque, tũ repetendo vnum quinque, duo quinque, ſicut vndecim, duodecim: nec vero vltra denarium numerum ceſſantes, inde replicare incipiunt? eſt. n. numerus quiſq; quod præcedit, ac vnũ, aut duo, & deinceps quantitas aliqua: enumerant enim ſtatuto termino denarĩ numeri. haud. n. forte, caſuq; id facere ſemper, omnibusq; in rebus putari debent, cũ nõ fortuna, ſed naturalis res ſit, quæ ſemper, atq; vbiq; effici ſoleat. Vtrum ꝙ perfectus numerus denarius ſit: continet. n. oĩa numerandi genera, vt par, quadratum, quadrantale, longum, planum, primũ compoſitũ. An ꝙ denarius fons, atq; principiũ eſt, quippe qui ex vno, duobus, tribus, & quatuor conſtet. An quia corpora, quæ feruntur, numero nouenario continent. An qm̃ decem proportionibus quatuor cubales numeri conſumantur, è quibus numeris vniuersũ cõſtare Pythagoreis placet. An ꝙ omnes homines digitis decẽ lege naturali creantur: itaq; ſui numeri calculos quaſi adipiſcentes, hac eadem multitudine cętera quoq; enumerant. Vna gens quædam Thracum ad quatuor numerandi ſeriem terminat, eo ꝙ ampliꝰ meminiſſe modo puerorum non poteſt, neq; vſum habet rerum multarum.

4 Quamobrem cum Sol eodẽ cum vigore feratur, non pari tẽpore idem incrementum, decremẽtumq; vmbrarũ exultet? An ꝙ anguli, quos radĩ ſub æquis circumferentiæ ſpatĩs ad res cõſpectas efficiunt, æquales inter ſe

K 1

L 4

M 5

A se omnes cõsistunt. ꝙ si illi ęquales sunt, eductos quoq; ide ęquales esse necesse est, ſ. quos radij faciant in triangulo, qui radio primo, & re conſpecta, & vmbra continetur. At ſi anguli æquales inter ſe ſint, radium ab re cõſpecta, & prolapſum longius maiorem eſſe propinquiorem neceſſe eſt: quod pro certo recipimus. Igitur totam circũferentiam in partes quaſuis æquas inter ſe digeramus: ſitq; res conſpectui obuia G. Cum itaq; Sol in G in-
B gruens de A, vmbram in G I aliquam reddet, radius in I ꝓlabaſ neceſſe eſt. Vbi vero ad B deuenit, radius inde proficiſcẽs intra G I, radiũ decidet: ac rurſus cum idem ad C ſe contulerit, pari modo ſuũ radium mittet. aliter efficiet profecto, vt linea recta rectã partibus duabus contingat. Cum ergo A B circũferentia æqualis B C circunferentiæ ſit, anguli quoq; illis ſubiecti apud D, ęquales iter ſe cõ
C ſtant, quippe qui ad centrum ſe colligant. qui aũt in triãgulo habentur, æquales illis D angulis proueniunt, vtpote qui ſe ꝓ verticem illis iungant. Ergo cum totus angulus in æqua ſecetur, angulus D E maior, ꝙ E F angulo D G eſt. Pari modo cæteri anguli ſe habebunt, quos radij circunferẽtia profecti reddiderint. Simulq; etiam conſtat vmbram meridie minimam eſſe neceſſario, minimasq; tum effici acceſſiones: quippe cum Sol meridie maxime, è perpendiculo ſeſe no D bis exhibeat. Æſtus quoq; meridies accenditur, tum ob eã, quã modo diximus cauſam, tum ẽt, ꝙ omnis ſpiritus ceſſat. tunc. n. ſpiritꝰ excitari ſolet, cum Sol aerem terræ familiarem diſcernit. Quòd ſi Sol cùm medium cœlũ proreptat, minus id faciat, merito noctes mediæ, atq; meridies a ſpiritu ſilent.

Figura varias Solis vmbras deſignans.

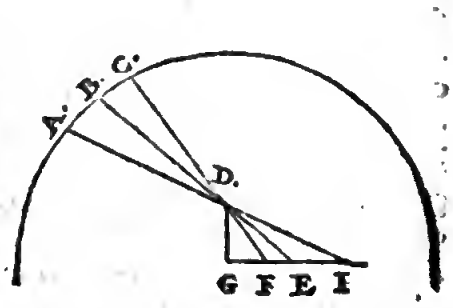

Cur Sol per quadrilatera profluens, non rectis lineis figuram deſcribit, ſed circulum format, vt in cratibus patet? An ꝙ aſpectuum procidentia turbine agitur: turbinis aũt baſis in orbem F ſe colligit: quamobrem quocunque radij Solis ĩcurrerint, nimirum circulares apparent. An ꝙ Solis quoq; figurã rectis lineis contineri neceſſe eſt: ſiquidẽ radij recti proueniunt. Cum enim recte in rectam incidunt figurã, rectis contentam lineis formãt: quod certe in radijs accidit: ad rectam. n. cratium ſeſe tradũt, aut ad quodlibet, per qđ liceat translucere: ac ipſi recti procul-

dubio

G dubio ſunt:itaq; procidere ad re
ctam debuerũt. Verum quia ra-
dñ,qui de aſpectibus ad extima
linearum rectarũ diſcindunt,im
becilli admodũ ſunt,i dcirco an-
gulo concerni non poſſunt, ſed
quantum recti i turbine ſit, hoc
tm̃ rectam agere poteſt: reliquũ
non poteſt, ſed conculcati aſpe-
ctus,indiſcretiq; latitant. nec mi
rum,cũ multa videre nullo pa-
cto poſſimus, quãuis noſtro at-
tinguntur aſpectu,vt ea quæ te-
H nebræ opacant. proximum eſt,
cum quadratum ſpeciem multi
anguli repreſentat, atq; etiã cir-
culi,ſi amplius remoueat. Cum
enim aſpectus procidentia tur-
binis ſpecie figuretur,quoties fi
gura vlterius ſepoſita eſt, aſpe-
ctus,qui ſe in angulos ſpargunt,
qm̃ & imbecilli & pauci ſunt,rẽ
aſſequi nequeunt: qui autẽ me-
diam in partem concurrunt, hi
nimirum perſiſtere poſſunt, vt-
pote vniuerſi,& validi. Ergo cũ
figura ꝓpe poſita eſt,anguli quo
I que aſpici poſſunt. aucto inter-
uallo non poſſunt. Quam ob rẽ
circularis etiam linea remota re
cta eſſe videtur, & Luna rectis
contineri die octauo videtur, ſi
aſpectus non latitudinem, ſed li
neam circundantem ineant. Vt
enim cum circunferentia prope
poſita eſt,quanto pars altera or
bis,q̃ altera propius ſit, aſpect⁹
diſcernere poteſt:ita cùm procul
abeſt recte ſentire nõ poteſt, ſed
ex æquo partium ſitu cernere ſi
bi vr̃:itaq; rectã etiam iudicat.

Cur Lunam, quæ in ſphæræ 6
faciem conglobatur, rectam, cũ k
ſemiplena eſt, cernimus? An qm̃
eodem in plano aſpectus noſter
verſatur,& circuli ambitus,quẽ
Lunæ Sol ingruens facit: quod
cùm agit, Sol recta linea videt.
Cùm enim quod ſuũ aſpectum
ſphæræ admouerit,orbem vide
re neceſſe ſit: Luna aũt ſphæræ
faciẽ gerat,eamq; Sol aſpiciat:or
bis profecto id eſſe debet,q̃ a So
le efficitur. Hic ergo cùm è re-
gione ſe nobis præbet, totus vr̃:
itaq; plenilunium iã apparet.cũ L
aũt mutatur,& præterit, ꝓpter
Solis diſceſſum,portio ei⁹ aſpici
poteſt:itaque fit, vt Luna altera
parte recta videatur, cùm altera
orbem colligat, qm̃ hemiſphæ-
rium aſpectui ex diuerſo poſitũ
eſt,quod ſemicirculũ repreſenta
rit.Semper enim aſpectui obuia
Luna eſt: quoties tm̃ Sol radios
admouerit ſuos, aſpici nequit.
Repletur poſt diem octauũ de
medio, quia paulatim euadens,
orbem nobis exhibet propenſio
rem.Cumq; ita circul⁹ aſpectui M
ſe opponit, ſectionem turbinis
imitatur,curuat'in cornua', iam
Sole dimoto.Vbi.n.circunferen
tia Solis ad puncta deuenerit vl
tima,per quam orbis æqua por
tione ſecari videt, circunferẽtia
ipſius orbis apparet.non.n.inſu
per ex aduerſo oculis eſt, ſed iã
præterire incœpit. Quod cum
ita agat,ac circulus, ſiue orbis p
eadem ducatur puncta, curuari
in cornua neceſſe eſt, pars enim
aliqua

A aliqua orbis prioris aduerſi protinus aſpectui ſe obducit, vt de parte lucida abſcidi aliquid poſſit. Tum etiam extrema in eodē perſiſtunt, vt curuari in cornua neceſſe ſit: ſed tñ plus minusve, pro Solis dimotione. cùm enim Sol dimouet ſeſe, circulus quoq; in eadem reuertitur puncta: qppe cū fieri poſsit, vt infinito numero inclinetur: ſiquidem ſummi circuli per eadem puncta deſcribi facile infiniti poſſunt.

7 Cur Sol, & Luna plana eſſe vi
B dentur, cùm tñ cōglobari ī ſphæram certū ſit? An vt plura, quorum quod nā plus minusve diſtet, incertum ſit, æque poſita eſſe videntur: ſic etiam quod partes obtinet, niſi color varius adſit, partes ex æquo omnes collocatas habere videri neceſſum ē: quod autē ex æquo aſpectu obuiam fit, idem æquabile, compoſitum, & planum neceſſe eſt.

8 Cur Sol oriens, atq; occidens vmbras efficit longas: efferens ſe, minores: obtinēs cœli mediū,
C minimas? An ☉ oriēs principio vmbram terræ æque diſtantem reddit, ac infinitam pene protrahit, deinde longam, atq; ita minorem ſubinde: quia linea, quæ recta de puncto ſuperiori elicit, interius per diminutiones aſſiduas cadit. Gnomon A B, Sol, vbi C, & vbi D. Radius igitur ex C proficiſcens C F exterius procidet, q̄ radius D E. At vmbra B E Sole ſuperiori exiſtit, vmbra autem B F. inferiori. Ergo quo Sol ſupior fuerit, eo minor vmbra exultabit, minimaque tunc erit, cum Sol ſuper capita noſtra verſabitur. D 18

Figura, Solis vmbras orientis, ac ſe efferentis delineans.

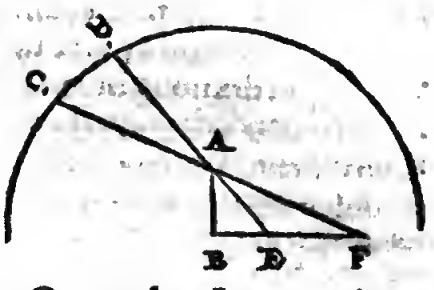

Cur vmbræ Lunæ maiores, 9
quam Solis ſint, cum eodē pueniant perpendiculo? An ☉ Sol ſuperior, q̄ Luna eſt: itaq; radiū, qui de ſuperiori prodierit, inferius cadere neceſſe eſt. Gnomon A D, Luna B Sol C. Lunæ radius B F: ergo vmbra Lunæ D F. ſequetur Solis radius C E: ergo vmbram D E fore neceſſe eſt.

Figura vmbras Lunæ, Solisq; oſtēdens.

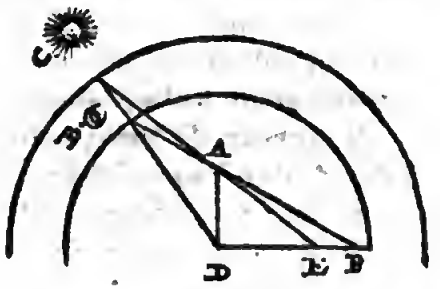

Cur deficiente Sole, ſi quis ☉ 10
cribrum, aut frondes veluti platani, vel alicuius ex cæteris latifolijs, aut digitis manuum inuicem perplexis inſpiciat, ſplēdores ſpecie Lunæ nōdum cōpletæ incernat

G incernat? An ꝙ quemadmodũ cum per angulatum foramẽ lux nõ angulata, ſed orbiculata, turbinataq; prodit: cuius ratio, ꝙ gemino, directeq; commucrona tõ turbine agitur, i. eo qui de Sole ad foramen deuenit, & qui de foramine ad terram: ſic etiam in Solis defectu figura, qua radij̃ veniunt, vt diximus, innoteſcit. Ergo cũ pars orbi ſuperiori detrahitur, quod ex aduerſo ſuper terram eluxerit, ſpẽm illam lunatam gerat neceſſe eſt: quippe cum prout orbis defecit, ita radij̃ profluere debeant: digitis tñ, & cribris, pro foraminũ exiguitate res certius explicatur, q̃ cũ per foramina ampliora trãſmittitur. Luna autem idem percipi non poteſt, neq; deficiente, neq; increſcẽte, neq; decreſcẽte: quia eius extrema non plene ſplẽdẽt, ſed medio potiſſimum lucet. Lunatam autem illam, minutamq; faciem, medio aſtringi exiguo manifeſtum eſt.

H

11 * Cur Sol nũquam cælo ĩ medio geminatur, nec ſupra ſe faciẽ illam oſtendit ſecundam, ſed ex lateribus tm̃? An ꝙ tum geminari Sol poteſt, cùm Solem verſus aſpectus refrangitur. Aeris autem concreſcentis illa ſoliditas, cui aſpectus incurrens refrãgitur, neq; prope Solem, neque procul effici poteſt. nam ſi ꝓpe ſit, reſoluetur a Sole: ſi procul, aſpectus refrangi non poterit. cũ enim longe de paruo ſpeculo remeet, imbecillus reddetur: quãobrem area quoq; fieri non põt è regione. Quòd ſi ſupra, & in ꝓpinquo inchoatur, a Solis feruore diſſoluitur: ſin procul, aſpect⁹ minor euadet: ſed ſi in latere, tñ nimirum ſeruari integer poterit dummodo ſpeculum ita diſtet, vt nec Solis feruore abſumi poſſit, & aſpectus vniuerſus recurrat. Nam ſi in terra ſparſus ferat̃, deuenire ad Solem non poteſt. ſub Sole etiam fieri non poteſt, quia ſi prope terrã extiterit, conſumitur feruore: ſi autem ſupra, cœlo in medio aſpect⁹ diſtrahet̃, & euaneſcet. deniq; nec è latere quidem effici illud poteſt: cum Sol cœli vmbilicum perreptat. qm̃ ſi aſpectus admodum ferat̃ in terram, exiguus ad ſpeculum veniet: itaq; refractus omnino imbecillus recedet.

K

L

12 Cur Solis vmbræ extremum tremere videat̃? Haud enim ꝙa Sol ferĩ, idcirco id contremiſcit: nam fieri nõ poteſt, vt Sol ĩ partes moueat̃ contrarias i tremorẽ autem fieri ita manifeſtum eſt. Ad hæc mutatio vmbræ incerta eſt, quomodo etiam Solis ipſius ꝓgreſſio latet. An ideo moueri videat̃, ꝙ corpuſcula contenta in aere agitant̃, quæ vulgo ramenta nominant̃, conſpicua in Solis radijs, qui tranſmeant ꝑ feneſtras: hæc enim moueri ſolent etiam ſine vllo ſpiritu. Ergo cũ vicisſim, modo de vmbra in lucem, modo de luce in vmbram moueant̃ aſſidue, terminus quo que lucis, ac vmbræ communis

M

*Cur parelius ſi nr, neq; cum ſol cęlime diũ obtinet, neque ſupra terrã, ſed ex lateribus uñ? Aq.

continuo

A continuo moueri videtur. partim enim veluti vmbrā, partim lucem ſua ipſa mutatione efficiunt: itaq; moueri vmbra videtur, cum non hæc, ſed illa hunc in modum ſoleant agitari.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMASEXTA

Eorum, quæ ad res inanimatas pertinēt: cuius quæſtiones. 13.

B

1 QVr baſis bullarū candida aquæ inſidit: & ſi Soli expoſita ē, nullam efficit vmbrā: ſed reliquum quidem vmbellæ corpus vmbram facit, baſis autem ſola non facit, ſed circum a Sole vndiq; cingitur? Et quod longe mirabilius eſt, nec ſi lignum per aquam in Sole appoſueris, vmbra ligni continua exultabit, ſed iuxta baſim bullæ a Solis luce ſecabitur. Quod ſi vmbra eſt, qđ â Sole non aſpicitur, ſequeť porro, vt moles bullæ circum tota

C aſpici poſſit, quod nunquam fieri poſſe ī opticis, id eſt, aſpectuū rationibus demonſtratur: quippe cum ne minimū quidē a maximo totū circumaſpici poſſit.

2 Cur bullæ ſpecie hemiſphærĭ exurgere ſolent? An quod tā quam de centro in aera ſurſum æqualiter circūundiq; adnituntur: quo quidē modo hemiſphærium exurgat neceſſe eſt. Portio autem ſpheræ inferior aquę pla D nitie abſcinditur, in qua ſcilicet centrum ſitum eſt.

3 Cur in magnitudinibus, quę profunditate ſunt inæquali, accidit, vt ſi partem moueas leuiorem, circūferatur quod iacitur: vt in talis fieri opplumbatis videmus, ſi quis partem leuiorem ad ſe vertens proĳciat? An q̄ fieri non poteſt, vt grauius æque ac leuius feratur, cum eiſdem viribus iactum eſt: ſed cum totum quidem moueri neceſſe ſit, fieri vero non poſſit, vt ęque E oĩ ex parte moueatur, ſequitur prorſus, vt ſi parili celeritate ferant̄, eandem lineam peragant. ſin autem alterum altero feratur celerius, circulo ferri neceſſe ſit, cūm hoc ſolo ī genere figuræ efficiatur, vt puncta eadem ſubalterna lineas inæquales poſſint eodem tempore permeare.

4 Cur ea quæ in terram cadūt, atq; reſiliunt, angulos ad planitiem reddant ſimiles vtraq; ex parte puncti, quo planū tetigerint? An q̄ omnia ſua natura ad F rectam lineam ferunt̄. Quæ igiť in locū æqualem decideŕāt, vbi ex perpendiculo, diametroq; ſeſe plano impegerint, pares angulos ideo faciunt ſuo reſultu, q̄ ęqua diameter diuidit. Quæ aūt in latera corruerunt, quoniam non perpendiculo, ſed puncto ſuperiori locum feriant, accidit, vt repulſa a loco dicto contrariā in partem ſe conferant: rotunda quidem, quod delapſa protinus

G in aduerſum ſui appulſus ſeſe euoluũt, ſiue quieſcat eorum medium, ſeu locum ſoleat permutare: rectis vero compacta lineis, ꝙ perpendiculum eorum in partem priorem adductum retorquetur: vt his accidit, * quibus aut pars inferior raditur, aut colei violantur. hi nanq; omnes aduerſam in partem, retrorſumq; corruunt: quoniam eorum perpendiculum æquatur, pendet, atq; priorem in partem expelli-
H tur: contrarium enim in his retro, deorſumq; eſſe accidit. cum aũt deorſum ferant, grauiora eſſe fatẽdum eſt. Quod igitur his caſus idem reſultantibus * latus euenit, ergo ī angulum rectum neutra eorũ reſultant, eo ꝙ perpendiculum pondere bipartito diuidit corpora, quæ ferunt. Fieri aũt non põt, vt plura perpendicula idẽ ad planum exiſtant, quibus illa ſecent: quod ſ. ita acciderẽt, ſi perpendiculũ, dum reſiliunt, oriret, vbi rem delatam planum offendit, diuidẽdumq;
I rurſus ſecundo perpendiculo foret. quocirca primo illo perpendiculo, quo ferebatur, ſecare neceſſe eſt. Sed cũ, aduerſam qdẽ ī partem feratur, rectum vero in angulum non feratur, reliquum eſt, vt acutus reddat angul⁹ parte altera puncti, quod plano incurrerit. Aduerſorum enim inter ſeſe angulorum terminus rectus angulus eſt.

5 Cur cylinder propulſus ferẽ in directũ, ſuisq; terminantibus orbibus lineas rectas deſcribit: K turbo vero ſuo manente mucrone circunferẽ, atq; ī ſuo terminãte orbe, orbẽ deſcribit? An quod circũ vterq; ferẽ. Verũ cylinder rectas lineas plano ducit, turbo orbes deſcribit: eo ꝙ inæquales orbes turbinis inter ſe ſunt, ferriq; velocius põt, qui amplior circa idem centrũ conuertit. qui cum ſimul oẽs poſiti in turbine orbes ĩæquali ferant ſpatio euenit vt extimi, qui voluunt, plurimũ loci & lineæ tpe eodem de
L currant. Vnde fit ẽt, vt circũ omnes agant: quippe cũm oẽs eadẽ recta linea deſcribant, quæ cum conuertitur, nõ oĩa ſita in ea pũcta æqualem producere lineam eodem tẽpore poſſunt, cũ æqualem non niſi ex directo agere ſoleant. Cylindri vero, ꝙ oẽs orbes pares inter ſe ſunt, centrumque idem ambiunt, euenit, vt ſimul ſuis omnibus punctis planũ contingẽdo parili celeritate voluant, cum nulla inæqualitate cylinder euariet, & rurſus in
M planũ ſimul omnes deueniant, vbi ſuam quiſq; conuerſionem abſoluerit. Vnde lineas quoque ductas per directũ in plana, pares inter ſe eſſe neceſſe eſt. ſua nãque tactione orbes æqui, pariterque volubiles illas duxere. Atq; rectas confici patuit, quas linea eadem deferens ſeſe in directum peregerit. Cauſa hæc eſt, cur cylinder recto deferri tramite poſſit. Nil enim refert, vtrum qua linea prima cylinder planum tetigit

* quibus crura abraduntur, & coles ſubripiuntur.

* latus latio.

A tigit, hanc firmo cylindro protrahas, an volubili circũagas. semper enim vt æqualinea, similisq; illis in cylindro contentis planum attinget, siue protrahatur cylinder, siue prouoluatur.

6 Cur sectio chartarum, siue papyri, si quis æque a basi plana, rectaq; dimetiendo abscideri, recta euoluetur: sin autem inclinarit, cõtorta exiret? An euenit vt cùm orbes sectur æ alteri⁹ eodem in plano positi sint, declinans illa cæsura non æque oppo
B sita sit, sed partim minus: itaque cum euolueris: orbes quidẽ, qui plano eodem continentur, suũq; initium in plano habent eodem lineam explicabunt, quam suo ipsi conficiunt ordine: quippe cum ea ipsa extenta linea non nisi profecta ex orbib⁹ sit, qui plano eodem continetur: itaq; vel rectam eã quoq; esse necesse est, quę eodem in plano se porrigat. At obliquæ illius sectur æ linea,
C quoniam primæ non æque apposita est, sed partim pl⁹ distãs, partim minus, vtpote cum ipsa quoq; sectura ita se habeat, hinc eodem esse ĩ plano nequit. itaq; nec recta hæc esse potest: etenim fieri non potest, vt rectæ lineæ pars alia in alio plano colloceť.

7 Cur omnis magnitudo diuisa minor esse suo toto videatur? An φ omnia numerum diuisa recipiunt: quanq̃ magnitudinis ratione minora, quàm vnum illud, existunt. Magnum enim, eo quòd continuum, quantumq; quoddam est, magnum dicim⁹: D
numerus vero partium omnis omni suæ magnitudinis numero maior est. Quamobrẽ, vt partibus diuisis maius appareat totũ, consentaneum est. cum enim partes, totumq; idem sint, totũ naturam potius magnitudinis præ se fert, vt constans, & continuum. partes vero naturam numeri magis sortiuntur.

Quæ in vase eueniunt, quod 8
clepsydram vocamus, omnino quidem referri ad causam debent, quam Anaxagoras expli- E
cat. Aer enim qui in ea excipit, causę est, ne aqua ingredi possit, fistula scilicet obturata. Non tamen simplici, absolutaq; ratione aer causam habere putandus est. nam si quis eã fistula apprehensa transuersam immergat, humorẽ admitti, nihil est, quod prohibeat: quamobrem non satis author ille exposuit, quemadmodum aer causam daret. Ergo causam aera quidem tenere fatẽdum est: sed hic siue impellitur, F
siue per se ipse fertur, nec quicq̃ cogitur, ferri per directum solitus est, vt etiam cætera elemẽta Itaque clepsydra transuerse immersa, aer qui è directo situs est, pulsus ab humore libere effluit per ea foramina, quæ demersis in aqua foraminibus oppositæ sunt, eoq; cedente humor subiẽs implet. At si erecta ĩ aquã descẽdat, aer impotens sese efferendi per arduum, qm̃ conseptæ sunt partes superiores, circa prima

G res odoratas proficiſcatur, an ab illis in ſenſum, ꝙ aera proximũ moueat. At ſi ab illis aliquid deliberet, minora certe ob eã rem reddi oporteret: nunc autẽ quæ odoratiſſima ſunt, hæc potiſſimum eadem videmus edurare.

11 Cur aromata cinere ſuffita acrius olent, q̃ igne? An ꝙ in cinerem minus cõcoqui odor poteſt, itaq; plenior ẽ: multũ ergo partis quoq; terrenę reſpiratur, fumusq; reddit. At ignis terre-
H num propere illud rapit: itaq; odor purior, ac ſyncerior ſine vllo fumo ad ſenſũ deuenit. Vnde etiam fit, vt flores triti hebetius oleant: partẽ enim terrenã vt cõtritus mouere poteſt, ſic lentus calor abſumere non poteſt.

12 Cur oſa odorata, tam ſemina, q̃ plantæ vrinam ciere poſſint? An ꝙ calida, & tenuia ſunt: tale aũt quod q; vrinam ciet: celeriter enim calor inditus ille extenuat: nec odor ipſe aliqua corpulentia cõcretus eſt. Nam & quæ
I nõ bene olent, velut allia, vi ſui caloris vrinã mouẽt, vel potius vim reſoluendi, liquefaciendiq; obtinent. Calida vero ſemina, q̃ bene olent, ideo ſunt, ꝙ odor oĩno calore efficitur: fœtida ſanè inconcocta ſunt. Nec ſolum calida. verum etiam plene eſſe concocta debent, quæ prouocatura vrinã ſint, vt vnâ deſcendendo humores poſſint extenuare.

13 Cur vinũ dilutũ olere ocyus deſinit, q̃ merum? An ꝙ dilutũ imbecillius mero eſt: quòd autẽ imbecillius ẽ, ocyus à quocũq; K mutatur, quàm quod validius. Tum etiam vinum dilutum facilius affici poteſt, q̃ merum: ꝙ aũt affici facilius poteſt, id & recipi à quouis, & recipere quodquis facilius põt: ita fit ut merum odorum, dilutum inodorũ ſit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMATERTIA:

Eorum, quæ ad res male olidas pertinent: cuius quæſtiones. 12. L

Vr fœtidior vrina 1
redditur, quo diutius in corpe manſerit, ſtercus autem minus? An ꝙ ſtercus, quo diutius retentum ſit, eo magis ſiccatur: quod autem ſiccius eſt, minus id putredini patet. vrina cõtra effici craſſior ſolet, recensq; potioni ingeſtæ ſimilior eſt.

Cur eſculenta male olida mi- M
nime his olere videntur, qui illa ederũt? An quòd olfactum peruium ad palatum habemus, idcirco ſenſus hic propere implętur: itaq; nec interiorem odorẽ æque amplius percipere poteſt. Principio enim omnes ſentire queunt: vbi autem tetigerunt, non inſuper poſſunt, quaſi iam res conſociata, natiuaq; reddat, & exterior ſimilis ille oblat⁹ deliteſcit obtentu interioris.

Cur

3 Cur flores cõtũſi deteri⁹ olẽt?
A An ꝙ pars terrena, quæ flori inhæret, odori permiſcẽs ſeſe, vim hebetat odorandi.

4 Cur animantiũ nullum ſuauiter olet, excepta pãthera? quæ etiã ipſa non niſi beſtijs ita olet: ferunt enim ſuauem illis olentiã ab hac reſpirari. Stirpium autẽ multæ, & integræ bene olent, & corruptæ, ac aridæ magis magisq; ſuauẽ reddunt odorẽ. Vtrũ ꝙ mali odoris cauſa cruditas q̃dam excrementi eſt: quamobrẽ
B ſudores etiam aliqui, atq; aliqñ ita olent. Sed è morbo maxime vitiantur, quibus tales eſſe non ſolent: & flatus etiam, ructusq; crudorum fœdius olent. quam candẽ cauſam de cæteris quoq; pportione animaduertiſſe oportet: proportione inquam, ꝙ animalium carne vacantium generi æſtimãdum aliquid eſt, quod carnis vice habeatur: nam excrementũ crudũ vel in hoc eſſe nouimus. Hoc igitur & viuis cauſæ fœdi halitus eſt, & mortuis,
C cũ putreſcit. Quam ob rem pingue, os, pilus fœdũ nunquã reddunt odorẽ, ſcilicet illam ob cauſam, ꝙ pingue cõcoctũ eſt, oſſa, & pili humore vacant. At gen⁹ plantarũ nullum intra ſe contrahit excrementum. An etiã plantis aliquid ineſt: ſed quia ſicca et calida ſunt natura, humor eorũ nõ fæculentus eſt, ſed concoqui expeditius põt. Conſtat hoc ẽt plagis terræ, quę vt feruẽti ores, ſic odoratiores ſunt, vt Syria, vt Arabia: & muneribus earundẽ D
regionũ, quæ ſicca & calida nouim⁹ hoc idem probari poteſt: nullam aũt ſentire putredinem poſſunt, quæ huiuſmodi ſunt. At animaliũ genus tale non eſt: itaq; excrementa eius cruda, fœtidaq; ſunt, flatusq; itidẽ olent. Peremptis quoq; animantibus humor putret, plantis minime: quippe cùm humore plantarũ genus haudquaquã redundet.

Quã ob cauſam res male oli- 5
dæ grauius olent cùm calent, q̃ cum frigent? An ꝙ natura odo- E
ris uapor quidam, & delatio eſt, quæ calore exiſtunt: motus etenim quidam ſunt. calor autem mouendi vim obtinet: frigus cõtra efficit, vt res conſiſtat, & contrahatur. Deorſum etiã refrigerata omnia feruntur: calor autẽ, odoresq; omnes ſurſum ferunt, tum quia ſiti in aere ſunt, tum quia ſenſorium eorũ ſupra, non infra habetur: quippe cùm odor ad cerebrum penetrans mouere ſoleat ſenſionem. F

Cur ſi quis allia ederit, vrinã 6
redolentẽ allium reddet? cùm tamen alia pleraq; odoris vehemẽtioris ingeſta, nihil in ſuã qualitatem vrinã poſſint conuertere. Vtrũ, vt quibuſdã ſcholæ Heraclitęæ placet, ꝙ ſicut in vniuerſo, ita etiã in corpore noſtro expiratur, deinde vapor denuo cõ creſcit, vtq; ibi humor, ſic vrina hic eſt: exhalatio autem alimẽti vbi reuertit, vnde, pdierat, odorem eundẽ non ĩmerito recipit,

G quippe quæ illud reddat, in qđ ſeſe cõmutarit. An ſi ita eſſet, cętera quoq; idẽ facere deberent, quæ vehementẽ ſpirãt odorem: nunc aũt nullum hoc poſſe efficere nouimus. Ad hæc vapor, q poſtea cõcreſcit, nõ ad ſtatũ priſtinũ redit. verbi cauſa, ſi vapor vini exhalarit, nõ poſtmodum in vinum cõcreſcit: ſed in aquã: ita falſum id ẽt illi referũt. Ergo allium ſolũ ex omniũ numero, quæ odorẽ ſimul & vehementẽ, & vrinæ mouentẽ reddunt, in-
H flare ventrẽ inferiorẽ poteſt: cętera enĩ vel ſurſum mouere ſpiritum ſolẽt, vt radicula, vel vrinã citare non queũnt. Allium vero tria nimirũ hæc facit, vt & vrina augeatur, & ſpũs excitẽ, isq; deorſum, nõ ſurſum: quæ quidẽ ſitus veſicę, teſticulorumq; ideo ſentit, q & in vicino eſt, & ſpiritui oportunior habetur, vt tentigo abunde declarat. Cõſtat igitur, vt excrementũ allij omniũ maxime huiuſcemodi ad veſicã poſſit vnà cũ ſpiritu deuenire,
I q permiſcens ſeſe odorem plene vrinæ committat.

7 Quam ob cauſam ora hominum, qui nihil ederint, ſed ieiunarint, grauius olent (quod ieiunam graueolentiã appellant) eorum aũt qui aliquid ederint, nõ olent, cùm tñ eorum magis olere debeant? An q ventre inani, minusq; agitato aer factus calidior, ſpiritũ, excrementaq; pituitoſa ſua immobilitate putrefacere poteſt. calidiorem autẽ effici argumentum eſt, q vel ſitim pa K
rere ieiunium ſolet. At vbi ederimus, odor ciborum grauem illam olentiam offuſcat, vt maior minorem: calor enim ciborum calorem præcedentem illũ exuperat, ita vt nihil affici poſſit.

Cur alæ omniũ maxime par- 8
tiũ noſtri corporis male olent? Verum q omnium minime reſpirare poſſunt: malus aũt odor locis huiuſmodi contrahi maxime ſolet, quoniã putredo quiete interioris qualitatis conſiſtit. An ideo quòd immobiles, inex- L
citataq; habentur.

Cur homines, qui virus re- 9
dolent hirci, fœdius oleant, cùm ſe odorifice vnguentarint? An hoc in multis accidere ſolet, velut cùm acido dulce cõmiſtum eſt, dulcius totum exultat. Tum etiam oẽs, poſtq; ſudarunt, grauius olent: vnguentum aũt concalefaciendi vim habet, itaq; ſudorem poteſt prouocare.

Cur hominũ incuruorũ, gib- 10
borumq; halitus grauior, ac fœdior eſt? An q locus pulmoni ac M
commodatus, concluſus, deflexusq; à ſua proceritate eſt: itaq; ſpiritũ tranſmittere expedite neq;t, ſed euenit, vt vapor, ac ſpũs amplius intercluſus putreſcat.

Cur vnguẽtorũ magna pars 11
ſudori pmiſta male olet, aliqua uero ſuauior reddit, aut nihil deterior? An quæ motu, tractuq; cõmutari ſolent, hæc deteriora reddunt: quæ aũt eadẽ perſiſtere poſſunt, hæc ſuauius redolẽt.

At

A At ſunt quæ reſiſtere queunt, quomodo etiam florum, quib⁹ odores conficimus, alĩ contuſi, vel concalefacti, vel excitati exoleſcunt, vt violæ albæ: alĩ ſibi ſimiles, vt roſæ. Et vnguentorũ igitur, quæ ex floribus huiuſmodi ſunt, commutari vtiq; pñt quæ non ſunt, nequeunt: vnde roſaceum commutari minime nouimus. Et quidem quo ſudores fœdius olent, eo grauius vnguentum quoq; redolere videt, qm̃ rei ſibi contrariæ ſe permiſcet: vt mel cum ſale non magis, B ſed minus dulce ſentimus.

12 Cur omnia plenius olent, cũ mouentur? An q̃ aera implent, itaque odor citius ad ſenſum reducitur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMAQVARTA.

Eorum, quæ ad regionum habitus pertinent: cuius quæſtiones. 16.

1 C VR efferis & moribꝰ, & aſpectibus ſunt, q̃ in nimio vel æſtu, vel frigore colunt? An eadem cauſa eſt. optima enim temperies non corporis ſolum, verũ etiam intelligentiæ hominis, p-deſt: exceſſus autem omnes dimouent, & vt corporis, ita etiã mentis temperamẽtũ puertũt.

2 Cur frumentum in Ponto frigori expoſitum diu reſeruari integrũ poteſt? An ꝓptereà, quia humor alienus vnà cum calore B euaneſcit, vt in vuis fieri nouimus: alia enim frigore, alia calore exhalant.

Cur potiꝰ in frigidiſſimis ter 3 ris ardores febrium fiant? An q̃ frigus calorem intus circumobſiſtit: cuius rei cõtrarium æſtiuo tempore agitur, partes nanq; interne frigidiores reddunt: ardor autem febris eſt: ergo partibus refrigeratis exterioribus, caloris copia interiores redundant.

Cur blęſis pedibus Æthiopes 4 E ſunt, & Ægyptĩ? An quemadmodum lingua, ita etiam corpora animantium deprauari a calore ſolent. quod etiã pili declarant, quos illi criſpiores, q̃ cæteri gerunt: criſpitudo nanq; veluti pilorum blæſitas eſt.

Cur temporibus auſtrinis ini 5 tus fœminam potius generant? An q̃ largior humor tardiꝰ craſſeſcit: auſtrinis humor temperamenti facit, vt ſemen reddatur humidius.

Cur locis paluſtribus vlcera 6 capitis curari celeriter poſſunt, F crurium autem tarde? An q̃ humor eſt grauis, quia terreꝰ eſt: omne autem graue tendit deorſum: ergo vlcera ſuperiora concoctioni ſunt opportuniora, qm̃ humor delapſus ad ima eſt: inferiora autem ipſa multo excremẽto, putrefactuq; facili redũdant.

Cur qui loca edita, apertaq; 7 colunt, tardius ſeneſcunt: qui autẽ caua, & paluſtria ocyus? An ſenectus quædã putredo eſt: putret

G tret autem, quod quieſcit. nullo modo, aut minus ita afficitur quod mouetur, vt aqua, pfluens & concluſa. igitur vt locis editis aer vndique afflante ſpiritu agitatur, ita cauis manet immotus. Ad hęc locis apertis purus, ac diuerſus aſſidue propter agitationem aer habetur, paluſtrib⁹ impurus, idēq; ſemper emarceſcit.

8 Cur timidi ſunt, qui loca feruida incolūt: fortes, qui gelida? An quòd natura contra, q̄ loca, & tempora ſe habet: quoniam ſi H ſe ſimilem ageret, cito periret. ſunt autem fortes, qui calida sūt natura: timidi, qui exangues, refrigerati q; ſunt. fit igitur, vt qui loca inhabitant calida, refrigerētur: qui frigida, concaleſcāt. vtrique tamen corpore magno adoleſcunt, eo quòd qui frigida colunt, inſito calore abundant: qui calida, calore loci refouent: quippe cùm in calidis, & a calore incrementum ſequatur: frigus autem vim aſtringendi, conſtipandi q; habeat. Cum igitur alteri principiū inter ſe vehemens augendi obtineant, alteri nullo extremo frigore impediantur, merito vtrique augeri poſſunt plenius. Homines noſtræ regionis augeri ideo minus poſſunt, q; & principiū illud in ſe imbecillius continent, & frigore aliquantiſper conſtipantur.

9 Cur diutius viuunt, qui locis calidis ſuam degunt ætatē? An quia natura ſunt ſicciore: firmi⁹ autem, diuturniusq;, quod ſiccius eſt: mos autē putredo quædam eſt. An quòd mos caloris interioris refrigeratio eſt. refrigerari autem omnia ſolent ambientis aeris qualitate, qui vt locis calidis calet, ſic frigidis friget: itaq; interiorem calorē ocy⁹ magisq; corrumpit. K

10 Quam ob cauſam, qui calida loca habitant, viuere diuti⁹ poſſint? An quòd humorem, caloremq; amplius ſeruant, quarum rerum interitus mors eſt.

11 Cur locis paluſtrib⁹ effici ſōnolentio res ſolemus? An quòd magis in his ipſis refrigeramur: refrigeratio autem cum requies quædam ſit, ſomnum nobis cōciliat, qui inter quieſcendum ſolet accidere. L

12 Cur qui in nauibus degunt, quamuis in aqua, coloratiores tamen ſunt, q; qui in paludibus? An loca commode aſpirata coloris prębere hilaritatem poſſunt. Pallidos autē humor efficit, cū putreſcit: quod euenire immobilitatis cauſa ſolet. quamobrē ſub pallidi ſunt, qui loca paluſtria colunt. M

13 Cur locis hybernis æſtus fieri vehementiores, q; tepidis ſoleant? Vtrum propter nimiū aeris humorem. enimuero caloris opera eiuſdē aqua reddi poteſt calidior, quàm aer: ergo aer quoque humidior acrius. quàm tepidus ille recaleſcere poteſt. An nō calidior aer locis huiuſcemodi eſt, ſed eſſe ob vehementiam qualitatis contrariæ videt: quomodo

A modo Sol cùm è nube illuxit, calidior esse ob cõtactum vmbræ videtur.

14 Qua de causa qui meridiem versus habitãt, nigris oculis potius nascuntur? An quòd vt oculi cæsii caloris interioris exuperantia redduntur, sic eiusdẽ absentia nigri efficiuntur, vt Empedocli etiam placet. Ergo quẽadmodum qui aquilonem versus positi sunt, oculis cæsiis ideo nascuntur, quòd calor interior effluere à frigore exteriori vetaB tur: ita qui ad meridiẽ vergunt; continent quidem suum humorem propter aeris circunfusi teporem obuium: sed calorem cõtinere non queunt, quod nihil extrinsecus est, quod obsepiat, atque arceat. itaque humor, qui relíquitur, nigrescit: lucis enim absentia omnia obfuscari, opacaríq; solent. An reliqui corporis colorem oculorum color imitatur. itaq; qui aquilonem versus inhabitant, vt ipsi albo corpore sunt, sic oculos quoq; cæsios haC bent: hic etenim color prope albus est: & qui ad meridiẽ sunt, vt ipsi nigri, ita etiam oculos nigros sortiuntur.

15 Cur locis calidis homines sapientiores sunt, quam frigidis? Vtrum eadem de causa, qua etiã senes, quàm iuuenes, sapientiores. etenim qui sedes frigidas habent, frigore loci obsistente, longe calidiores quàm sua sint natura, redduntur. itaque vinolentis admodum similes esse videntur: nec ingenio valent, quo prospiciant, rerumq; rationes inquirant, sed fortes fidentes, sperantesq; sunt. contra qui loca calida habitant, sobríj propterea sunt, quia possunt satis refrigerari. Fit autem quaque in re, vt qui metuunt magis, quàm qui confidunt, velint inquirere: itaque magis valeant inuenire. An q antiquius genus hoc hominum est, cæteri enim eluuie perierunt ita vt tanquam iuuenes sint ad senes, qui loca habitant frigida, ad eos, qui calida colunt. P

Cur timidi, qui loca habitãt 16 calida: fortes, qui frigida? An quod natura contra, quàm loca, & tempora se habet: quoniã si se similem ageret, periret breui. fortes autem sunt, qui natura calida constant: timidi, qui frigidi sunt. accidit ergo, vt qui calida colunt, refrigerari nimirum possint: cùm enim solutum rarumq; corpus eorum sit, calor foras profluere potest. qui autẽ in frigidis sedent, sua concalescunt natura, quod a frigore exteriori caro densetur, cuius densitate calor colligi intus potest. D

Arist.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMAQVINTA.

Eorum, quæ ad res mathematicas pertinẽt & ad cæleſtia: cuius quæſtiones. 12.

1 QVr linea de angulo ducta in angulum, ſola ex omnibus, q̃ figuras rectis cõſtãtes lineis bipartito ſecant, diameter vocitata eſt? H An q̃ diameter, vt nomen deſignat, duas in partes figuram æq̃ dimetiendo digerit, nihilo deſtruens quod ſubiacet menſurãdum. ergo quæ per cõmiſſuras, hoc eſt angulos diuidit, appellãda diameter eſt, qm̃ hæc figurã non deſtruat, ſed diuidat: quomodo faciũt, qui vaſa militaria partiuntur. At quæ per lineas ſecat, figurã compoſitã deſtruit: angulis etenim conſtant, quæ rectis lineis continentur.

2 I Cur diameter appellata eſt? Vtrum qm̃ ſola bipartitio figuram diuidat. An q̃ ſola figuram ſecat per partes, ſiue mẽbra, quibus inflexa coarctiatur, cum cætera per latera diuidant.

3 Cur homines omnes, tã Barbari, q̃ Græci, ad decem vſque enumerare conſueuere, non ad aliquem aliũ numerũ, vt duo, tria, quatuor, quinque, tũ repetendo vnum quinque, duo quinque, ſicut vndecim, duodecim: nec vero vltra denarium numerum ceſſantes, inde replicare incipiunt? eſt. n. numerus quiſq; quod præcedit, ac vnũ, aut duo, & deinceps quantitas aliqua: enumerant enim ſtatuto termino denarij numeri. haud. n. forte, caſuq; id facere ſemper, omnibusq; in rebus putari debent, cũ nõ fortuna, ſed naturalis res ſit, quæ ſemper, atq; vbiq; effici ſoleat. Vtrum q̃ perfectus numerus denarius ſit: continet. n. oĩa numerandi genera, vt par, quadratum, quadrantale, longum, planum, primũ compoſitũ: An K L q̃ denarius fons, atq; principiũ eſt, quippe qui ex vno, duobus, tribus, & quatuor conſtet. An quia corpora, quæ feruntur, numero nouenario continent. An qm̃ decem proportionibus quatuor cubales numeri conſumantur, è quibus numeris vniuersũ cõſtare Pythagoreis placet. An q̃ omnes homines digitis decẽ lege naturali creantur: itaq; ſui numeri calculos quaſi adipiſcentes, hac eadem multitudine cætera quoq; enumerant. Vna gens M quædam Thracum ad quatuor numerandi ſeriem terminat, eo q̃ ampli⁹ meminiſſe modo puerorum non poteſt, neq; vſum habet rerum multarum.

Quamobrem cum Sol eodẽ 4 cum vigore feratur, non pari tẽpore idem incrementum, decremẽtumq; vmbrarũ exultet? An q̃ anguli, quos radij ſub æquis circumferentiæ ſpatijs ad res cõſpectas efficiunt, æquales inter

ſe

A se omnes cõsistunt. ꝙ si illi ęqua
les sunt, eductos quoq; ide ęqua
les esse necesse est, ſ. quos radij fa
ciant in triangulo, qui radio pri
mo, & re conſpecta, & vmbra
continetur. At ſi anguli æquales
inter ſe ſint, radium ab re cõſpe-
cta, & prolapſum longius maio
rem eſſe propinquiorem neceſſe
eſt: quod pro certo recipimus.
Igitur totam circũferentiam in
partes quaſuis æquas inter ſe di
geramus: ſitq; res conſpectui ob
uia G. Cum itaq; Sol in G in-
B gruens de A, vmbram in G I
aliquam reddet, radius in I, p-
labat neceſſe eſt. Vbi vero ad B
deuenit, radius inde proficiſcẽs
intra G I, radiũ decidet: ac rur
ſus cum idem ad C ſe contule-
rit, pari modo ſuũ radium mit-
tet. aliter efficiet profecto, vt li-
nea recta rectã partibus duabus
contingat. Cum ergo A B circũ
ferentia æqualis B C circunfe-
rentiæ ſit, anguli quoq; illis ſub-
iecti apud D, ęquales iter ſe cõ
ſtant, quippe qui ad centrum ſe
C colligant. qui aũt in triãgulo ha
bentur, æquales illis D angulis
proueniunt, vtpote qui ſe p ver-
ticem illis iungant. Ergo cum to
tus angulus in æqua ſecetur, an-
gulus D E maior, ꝙ E F angu-
lo D G eſt. Pari modo cæteri an
guli ſe habebunt, quos radij cir-
cunferẽtia profecti reddiderint.
Simulq; etiam conſtat vmbram
meridie minimam eſſe neceſſa-
rio, minimasq; tum effici acceſ-
ſiones: quippe cum Sol meridie
maxime, è perpendiculo ſeſe no D
bis exhibeat. Æſtus quoq; meri
dies accenditur, tum ob eã, quã
modo diximus cauſam, tum ẽt,
ꝙ omnis ſpiritus ceſſat. tunc. n.
ſpiritꝰ excitari ſolet, cum Sol ae
rem terræ familiarem diſcernit.
Quòd ſi Sol cùm medium cœlũ
proreptat, minus id faciat, meri
to noctes mediæ, atq; meridies
a ſpiritu ſilent.

Figura varias Solis vmbras deſignans.

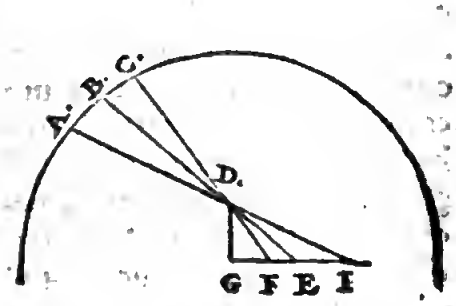

Cur Sol per quadrilatera pro
fluens, non rectis lineis figuram
deſcribit, ſed circulum format,
vt in cratibus patet? An ꝙ aſpe-
ctuum procidentia turbine agi-
tur: turbinis aũt baſis in orbem F
ſe colligit: quamobrem quocun
que radij Solis ĩcurrerint, nimi-
rum circulares apparent. An ꝙ
Solis quoq; figurã rectis lineis
contineri neceſſe eſt: ſiquidẽ ra-
dij recti proueniunt. Cum enim
recte in rectam incidunt figurã,
rectis contentam lineis formãt:
quod certe in radijs accidit: ad
rectam. n. cratium ſeſe tradũt,
aut ad quodlibet, per qđ liceat
translucere: ac ipſi recti procul-

dubio

G dubio ſunt: itaq; procidere ad rectam debuerũt. Verum quia radij, qui de aſpectibus ad extima linearum rectarũ diſcindunt, imbecilli admodũ ſunt, idcirco angulo concerni non poſſunt, ſed quantum recti ĩ turbine ſit, hoc tm̃ rectam agere poteſt: reliquũ non poteſt, ſed conculcati aſpectus, indiſcretiq; latitant. nec mirum, cũ multa videre nullo pacto poſſimus, quãuis noſtro attinguntur aſpectu, vt ea quæ tenebræ opacant. H proximum eſt, cum quadratum ſpeciem multi anguli repreſentat, atq; etiã circuli, ſi amplius remoueat. Cum enim aſpectus procidentia turbinis ſpecie figuretur, quoties figura vlterius ſepoſita eſt, aſpectus, qui ſe in angulos ſpargunt, qm̃ & imbecilli & pauci ſunt, rẽ aſſequi nequeunt: qui autẽ mediam in partem concurrunt, hi nimirum perſiſtere poſſunt, vtpote vniuerſi, & validi. Ergo cũ figura ppe poſita eſt, anguli quo I que aſpici poſſunt. aucto interuallo non poſſunt. Quam ob rẽ circularis etiam linea remota recta eſſe videtur, & Luna rectis contineri die octauo videtur, ſi aſpectus non latitudinem, ſed lineam circundantem ineant. Vt enim cum circunferentia prope poſita eſt, quanto pars altera orbis, q; altera propius ſit, aſpect9 diſcernere poteſt: ita cùm procul abeſt recte ſentire nõ poteſt, ſed ex æquo partium ſitu cernere ſibi vr̃: itaq; rectã etiam iudicat.

Cur Lunam, quæ in ſphæræ G
faciem conglobatur, rectam, cũ k
ſemiplena eſt, cernimus? An qm̃ eodem in plano aſpectus noſter verſatur, & circuli ambitus, quẽ Lunæ Sol ingruens facit: quod cùm agit, Sol recta linea videt. Cũm enim quod ſuũ aſpectum ſphæræ admouerit, orbem videre neceſſe ſit: Luna aũt ſphæræ faciẽ gerat, eamq; Sol aſpiciat: orbis profecto id eſſe debet, q; a Sole efficitur. Hic ergo cùm è regione ſe nobis præbet, totus vr̃: itaq; plenilunium iã apparet. cũ L
aũt mutatur, & præterit, ppter Solis diſceſſum, portio ei9 aſpici poteſt: itaque fit, vt Luna altera parte recta videatur, cùm altera orbem colligat, qm̃ hemiſphærium aſpectui ex diuerſo poſitũ eſt, quod ſemicirculũ repreſentarit. Semper enim aſpectui obuia Luna eſt: quoties tm̃ Sol radios admouerit ſuos, aſpici nequit. Repletur poſt diem octauũ de medio, quia paulatim euadens, orbem nobis exhibet propenſiorem. Cumq; ita circul9 aſpectui M
ſe opponit, ſectionem turbinis imitatur, curuat' in cornua', iam Sole dimoto. Vbi.n. circunferentia Solis ad puncta deuenerit vltima, per quam orbis æqua portione ſecari videt, circunferẽtia ipſius orbis apparet. non.n. inſuper ex aduerſo oculis eſt, ſed iã præterire incœpit. Quod cum ita agat, ac circulus, ſiue orbis p eadem ducatur puncta, curuari in cornua neceſſe eſt, pars enim

aliqua

A aliqua orbis prioris aduersi pro tinus aspectui se obducit, vt de parte lucida abscidi aliquid pos sit. Tum etiam extrema in eodē persistunt, vt curuari in cornua necesse sit: sed tñ plus minusve, pro Solis dimotione. cùm enim Sol dimouet sese, circulus quoq; in eadem reuertitur puncta: qp pe cū fieri possit, vt infinito numero inclinetur: siquidem summi circuli per eadem puncta describi facile infiniti possunt.

7 Cur Sol, & Luna plana esse vi
B dentur, cùm tñ cōglobari ī sphæram certū sit? An vt plura, quorum quod nā plus minusve distet, incertum sit, æque posita esse videntur: sic etiam quod partes obtinet, nisi color varius adsit, partes ex æquo omnes collocatas habere videri necessum ē: quod autē ex æquo aspectu obuiam fit, idem æquabile, compositum, & planum necesse est.

8 Cur Sol oriens, atq; occidens vmbras efficit longas: efferens se, minores: obtinēs cœli mediū,
C minimas? An ꝙ oriēs principio vmbram terræ æque distantem reddit, ac infinitam pene protrahit, deinde longam, atq; ita minorem subinde: quia linea, quæ recta de puncto superiori elicit, interius per diminutiones assiduas cadit. Gnomon A B, Sol, vbi C, & vbi D. Radius igitur ex C proficiscens C F exterius procidet, q̄; radius D E. At vmbra B E Sole superiori existit, vmbra autem B F inferiori. Ergo quo Sol supior fuerit, eo mi- D
nor vmbra exultabit, minima- 18
que tunc erit, cum Sol super capita nostra versabitur.

Figura, Solis vmbras orientis, ac se efferentis delineans.

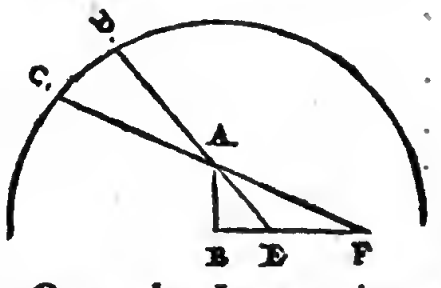

Cur vmbræ Lunæ maiores, E
quam Solis sint, cum eodē pue- 9
niant perpendiculo? An ꝙ Sol superior, q̄; Luna est: itaq; radiū, qui de superiori prodierit, inferius cadere necesse est. Gnomon A D, Luna B Sol C. Lunæ radius B F: ergo vmbra Lunæ D F. sequetur Solis radius C E: ergo vmbram D E fore necesse est.

Figura vmbras Lunæ, Solisq; ostēdens.

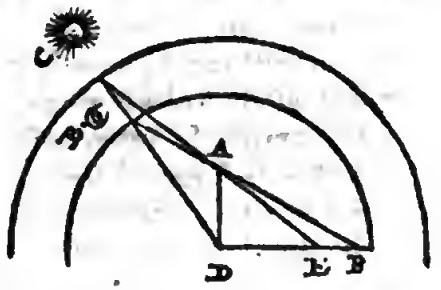

Cur deficiente Sole, si quis p
cribrum, aut frondes veluti pla- 10
tani, vel alicuius ex cæteris latifolijs, aut digitis manuum inuicem perplexis inspiciat, splēdores specie Lunæ nōdum cōpletæ incernat

G incernat? An ꝙ quemadmodū cum per angulatum foramē lux nō angulata, ſed orbiculata, turbinataq; prodit: cuius ratio, ꝙ gemino, directeq; commucrona to turbine agitur, i. eo qui de Sole ad foramen deuenit, & qui de foramine ad terram: ſic etiam in Solis defectu figura, qua radij veniunt, vt diximus, innoteſcit. Ergo cū pars orbi ſuperiori detrahitur, quod ex aduerſo ſuper terram eluxerit, ſpēm illam lunatam gerat neceſſe eſt: quippe cum prout orbis defecit, ita radij profluere debeant: digitis tū, & cribris, pro foraminū exiguitate res certius explicatur, q̄; cū per foramina ampliora trāſmittitur. Luna autem idem percipi non poteſt, neq; deficiente, neq; increſcēte, neq; decreſcēte: quia eius extrema non plene ſplēdēt, ſed medio potisſimum lucet. Lunatam autem illam, minutamq; faciem, medio aſtringi exiguo manifeſtum eſt.

H

11 * Cur Sol nūquam cælo ī medio geminatur, nec ſupra ſe faciē illam oſtendit ſecundam, ſed ex lateribus tm̄? An ꝙ tum geminari Sol poteſt, cùm Solem verſus aſpectus refrangitur. Aeris autem concreſcentis illa ſolidi-tas, cui aſpectus incurrens refrāgitur, neq; prope Solem, neque procul effici poteſt. nam ſi ꝓpe ſit, reſoluetur a Sole: ſi procul, aſpectus refrangi non poterit. cū enim longe de paruo ſpeculo remeet, imbecillus reddetur: quā-

*Cur parelius ſi fit, I neq; cum ſol cęlime diū obtinet, neque ſupra terrā, ſed ex lateribus tm̄? An.

obrem area quoq; fieri non pōt K è regione. Quòd ſi ſupra, & in ꝓpinquo inchoatur, a Solis feruore diſſoluitur: ſin procul, aſpect⁹ minor euadet: ſed ſi in latere, tū nimirum ſeruari integer poterit dummodo ſpeculum ita diſtet, vt nec Solis feruore abſumi poſſit, & aſpectus vniuerſus recurrat. Nam ſi in terra ſparſus ferat, deuenire ad Solem non poteſt. ſub Sole etiam fieri non poteſt, quia ſi prope terrā extiterit, conſumitur feruore: ſi autem ſupra, cœlo in medio aſpect⁹ diſtrahet, L & euaneſcet. deniq; nec è latere quidem effici illud poteſt: cum Sol cœli vmbilicum perreptat. qm̄ ſi aſpectus admodum ferat in terram, exiguus ad ſpeculum veniet: itaq; refractus omnino imbecillus recedet.

Cur Solis vmbræ extremum 12 tremere videat? Haud enim qa Sol ferī, idcirco id contremiſcit: nam fieri nō poteſt, vt Sol ī partes moueat contrarias: tremorē autem fieri ita manifeſtum eſt. Ad hæc mutatio vmbræ incer- M ta eſt, quomodo etiam Solis ipſius ꝓgreſſio latet. An ideo moueri videt, ꝙ corpuſcula contenta in aere agitant, quæ vulgo ramenta nominant, conſpicua in Solis radijs, qui tranſmeant ꝑ feneſtras: hæc enim moueri ſolent etiam ſine vllo ſpiritu. Ergo cū vicisſim, modo de vmbra in lucem, modo de luce in vmbram moueant aſſidue, terminus quo que lucis, ac vmbræ communis

continuo

A continuo moueri videtur. partim enim veluti vmbrā, partim lucem sua ipsa mutatione efficiunt: itaq; moueri vmbra videtur, cum non hæc, sed illa hunc in modum soleant agitari.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMASEXTA

Eorum, quæ ad res inanimatas pertinēt: cuius quæstiones. 13.

B

1 QVr basis bullarū candida aquæ insidit: & si Soli exposita ē, nullam efficit vmbrā: sed reliquum quidem vmbellæ corpus vmbram facit, basis autem sola non facit, sed circum a Sole vndiq; cingitur? Et quod longe mirabilius est, nec si lignum per aquam in Sole apposueris, vmbra ligni continua exultabit, sed iuxta basim bullæ a Solis luce secabitur. Quod si vmbra est, qđ â Sole non aspicitur, sequeť porro, vt moles bullæ circum tota C aspici possit, quod nunquam fieri posse ī opticis, id est, aspectuū rationibus demonstratur: quippe cum ne minimū quidē a maximo totū circumaspici possit.

2 Cur bullæ specie hemisphærą exurgere solent? An quod tāquam de centro in aera sursum æqualiter circūundiq; adnituntur: quo quidē modo hemisphærium exurgat necesse est. Portio autem spheræ inferior aquę pla D nitie abscinditur, in qua scilicet centrum situm est.

3 Cur in magnitudinibus, quę profunditate sunt inæquali, accidit, vt si partem moueas leuiorem, circūferatur quod iacitur: vt in talis fieri opplumbatis videmus, si quis partem leuiorem ad se vertens proīciat? An q; fieri non potest, vt grauius æque ac leuius feratur, cum eisdem viribus iactum est: sed cum totum quidem moueri necesse sit, fieri vero non possit, vt æque E oī ex parte moueatur, sequitur prorsus, vt si parili celeritate ferant̄, eandem lineam peragant. sin autem alterum altero feratur celerius, circulo ferri necesse sit, cùm hoc solo ī genere figuræ efficiatur, vt puncta eadem subalterna lineas inæquales possint eodem tempore permeare.

4 Cur ea quæ in terram cadūt, atq; resiliunt, angulos ad planitiem reddant similes vtraq; ex parte puncti, quo planū tetigerint? An q; omnia sua natura ad F rectam lineam ferunt̄. Quæ igit̄ in locū æqualem decidērāt, vbi ex perpendiculo, diametroq; sese plano impegerint, pares angulos ideo faciunt suo resultu, q; æqua diameter diuidit. Quæ aūt in latera corruerunt, quoniam non perpendiculo, sed puncto superiori locum feriant, accidit, vt repulsa a loco dicto contrariā in partem se conferant: rotunda quidem, quod delapsā protinus

G in aduerſum ſui appulſus ſeſe euoluũt, ſiue quieſcat eorum medium, ſeu locum ſoleat permutare: rectis vero compacta lineis, ꝙ perpendiculum eorum in partem priorem adductum retorquetur: vt his accidit, * quibus aut pars inferior raditur, aut colei violantur. hi nanq; omnes aduerſam in partem, retrorſumq; corruunt: quoniam eorum perpendiculum æquatur, pendet, atq; priorem in partem expelli-
H tur: contrarium enim in his retro, deorſumq; eſſe accidit. cum aũt deorſum ferant, grauiora eſſe fatẽdum eſt. Quod igitur his caſus idem reſultantibus * latus euenit, ergo ī angulum rectum neutra eorũ reſultant, eo ꝙ perpendiculum pondere bipartito diuidit corpora, quæ ferunt. Fieri aũt non põt, vt plura perpendicula idẽ ad planum exiſtant, quibus illa ſecent: quod ſ. ita accideret, ſi perpendiculũ, dum reſiliunt, oriret, vbi rem delatam planum offendit, diuidẽdumq;
I rurſus ſecundo perpendiculo foret, quocirca primo illo perpendiculo, quo ferebatur, ſecare neceſſe eſt. Sed cũ, aduerſam qdẽ ī partem feratur, rectum vero in angulum non feratur, reliquum eſt, vt acutus reddat angul⁹ parte altera puncti, quod plano incurrerit. Aduerſorum enim inter ſeſe angulorum terminus rectus angulus eſt.

5 Cur cylinder propulſus ferī in directũ, ſuiſq; terminantibus orbibus lineas rectas deſcribit: K turbo vero ſuo manente mucrone circunferī, atq; ī ſuo terminãte orbe, orbẽ deſcribit? An quod circũ vterq; ferī. Verũ cylinder rectas lineas plano ducit, turbo orbes deſcribit: eo ꝙ inæquales orbes turbinis inter ſe ſunt, ferriq; velocius põt, qui amplior circa idem centrũ conuertit. qui cum ſimul oẽs poſiti in turbine orbes ĩæquali ferant ſpatio euenit vt extimi, qui voluunt, plurimũ loci & lineæ tpe eodem de currant. Vnde fit ẽt, vt circũ om- L nes agant: quippe cũm oẽs eadẽ recta linea deſcribant, quæ cum conuertitur, nõ oĩa ſita in ea pũcta æqualem producere lineam eodem tẽpore poſſunt, cũ æqualem non niſi ex directo agere ſoleant. Cylindri vero, ꝙ oẽs orbes pares inter ſe ſunt, centrumque idem ambiunt, euenit, vt ſimul ſuis omnibus punctis planũ contingẽdo parili celeritate voluant, cum nulla inæqualitate cylinder euariet, & rurſus in planũ ſimul omnes deueniant, M vbi ſuam quiſq; conuerſionem abſoluerit. Vnde lineas quoque ductas per directũ in plana, pares inter ſe eſſe neceſſe eſt. ſua nãque tactione orbes æqui, pariterque volubiles illas duxere. Atq; rectas confici patuit, quas linea eadem deferens ſeſe in directum peregerit. Cauſa hæc eſt, cur cylinder recto deferri tramite poſſit. Nil enim refert, vtrum qua linea prima cylinder planum tẽ-

tigit

* quibus crura abraduntur, & colei ſubripiuntur,

* latus latio.

A tigit, hanc firmo cylindro protrahas, an volubili circũagas. semper enim vt æqualinea, similisq; illis in cylindro contentis planum attinget, siue protrahatur cylinder, siue prouoluatur.

6 Cur sectio chartarum, siue papyri, si quis æque a basi plana, rectaq; dimetiendo abscideri, recta euoluetur: sin autem inclinarit, cõtorta exiſtet? An euenit vt cùm orbes sectur æ alteri⁹ eodem in plano positi sint, declinans illa cæsura non æque oppo

B sita sit, sed partim minus: itaque cum euolueris: orbes quidẽ, qui plano eodem continentur, suũq; initium in plano habent eodem lineam explicabunt, quam suo ipsi conficiunt ordine: quippe cum ea ipsa extenta linea non nisi profecta ex orbib⁹ sit, qui plano eodem continetur: itaq; vel rectam eã quoq; esse necesse est, quę eodem in plano se porrigat. At obliquæ illius sectur æ linea,

C quoniam primæ non æque apposita est, sed partim pl⁹ distãs, partim minus, vtpote cum ipsa quoq; sectura ita se habeat, hinc eodem esse ĩ plano nequit. itaq; nec recta hæc esse potest: etenim fieri non potest, vt rectæ lineæ pars alia in alio plano colloceẽ.

7 Cur omnis magnitudo diuisa minor esse suo toto videatur? An φ omnia numerum diuisa recipiunt: quanq̃ magnitudinis ratione minora, quàm vnum illud, existunt. Magnum enim, eo quòd continuum, quantumq; quoddam est, magnum dicim⁹: D numerus vero partium omnis omni suæ magnitudinis numero maior est. Quamobrẽ, vt partibus diuisis maius appareat totũ, consentaneum est. cum enim partes, totumq; idem sint, totũ naturam potius magnitudinis præ se fert, vt constans, & continuum. partes vero naturam numeri magis sortiuntur.

Quæ in vase eueniunt, quod 8 clepsydram vocamus, omnino quidem referri ad causam debent, quam Anaxagoras explicat. Aer enim qui in ea excipit, E causq; est, ne aqua ingredi possit, fistula scilicet obturata. Non tamen simplici, absolutaq; ratione aer causam habere putandus est. nam si quis eã fistula apprehensa transuersam immergat, humorẽ admitti, nihil est, quod prohibeat: quamobrem non satis author ille exposuit, quemadmodum aer causam daret. Ergo causam aera quidem tenere fatẽdum est: sed hic siue impellitur, F siue per se ipse fertur, nec quicq̃ cogitur, ferri per directum solitus est, vt etiam cætera elemẽta Itaque clepsydra transuerse immersa, aer qui è directo situs est, pulsus ab humore libere effluit per ea foramina, quæ demersis in aqua foraminibus oppositæ sunt, eoq; cedente humor subiẽs implet. At si erecta ĩ aquã descẽdat, aer impotens sese efferendi per arduum, qm̃ conseptæ sunt partes superiores, circa prima

G foramina arceat, quippe qui ſupprimi in ſe, contrahiq; non poſſit. Argumentū vero, aquam arceri poſſe ab aere immoto, q̄ in ipſa clepſydra deprehēſum eſt. nam ſi aluum eius aqua repletā ad fiſtulam obturatā inuerteris, humor per fiſtulam in os minime defluere poterit: quippe cū ore patefacto non protinus, ſed paulo poſt de fiſtula pfluat, vt qui non in ipſo ore fiſtulæ conti neatur, ſed poſtmodum in hoc per fiſtulam veniat, poſtq̄ pate H factum iam eſt, Plena autem, erectaq; clepſydra, fiſtula patefacta protinus per colum, id eſt, foramina inferiora effluit, quia illud attingit, extremam vero fiſtulā non contingit. Clepſydram igit humor ingredi ob prædictam cauſam nequit. Egreditur autem fiſtula patefacta, eo q̄ aer contentus in fiſtula, ſurſum deorſumq; agitatus, humoris contenti in clepſydra motum excitat pleniorem: cumq; deorſum pellatur, eodemq; ipſe etiam ſua I natura propenſior ſit, merito effluit vim inferens aeri, qui clepſydram extrinſecus circunfundit, excitus quidem, & compar potentia aeri ſuperius impellenti, ſed renixu infirmior: quoniā per anguſtam fiſtulam influēs, ille ocyus ac vehementius labitur, vrgetq; humorem. Cauſa vero, cur obturata fiſtula humor effluere non poſſit, quod humor dum clepſydram ſubit, aera omnem per vim ab ea expellit. Cuius rei indicium ſpiritus, ructusq; murmurans dant, quos ingrediente humore, nimirum intus excitari ſentimus. Cùm igitur humor ſubiens vehementer aera cogit, ſeſe ad clepſydræ fiſtulam trudit, ac modo lignei cunei, aut ærei diſiectu oppreſſus, aſtrictusq; hæret ſine vllo alio vinculo, quouſque alia vi expellatur, quo modo præruptos clauos expellimus: quod ſane aperta fiſtula incidit ratione, quam ſuperius expoſuim⁹. Aut igitur ita effici poteſt, vt humor L effluere nequeat, aut q̄ aere exiens inflatur, emergitq; impetu violento, vt ſtrepitus indicat, humor idcirco a ſpiritu ſurſum attrahitur, quemadmodū multis in rebus accidere certum eſt. Attractus autem humor, ſibiq; continuus omni ex parte cōſtās manet, oppreſſus ab aere, donec pulſus ab eodem recedat. cumq; initium ita retineatur humoris, reliquus & omnis humor vnitus, atque continuus ex ſuo pen deat initio neceſſe eſt. Nec vero M temere ita agitur, quandoquidē eiuſdem intereſt rei, & dimouere quicquam ſuo de loco, & idē in eo continere, ad quem mouerit: idq; diutius facere, ſi vel potentia quod tenet, quodq; tenetur, ſimili inter ſe contendunt, vel quod tenet, potentius eſt, vt in re, de qua agitur, accidit. Spiritus enim potentior, quàm aqua eſt.

Cur partes tam ſtirpiū, quā 9 ani-

A animantium, quæ nullis instrumentarijs officijs deputatæ sunt in orbem sese omnes colligant? stirpium quidem caudex, & rami formari in orbem solent, & animantium crura, femora, pectus, lacerti ad hanc eandem speciem enituntur: triangulum vero, aut multiangulum nullum neq; ex toto, neque parte aliqua est. An, vt Architas author est, quoniam in motu naturali æqua proportio inest: moueri nanque proportione omnia censet. hanc
B autem solã in sese æqualiter soluí, atque reuerti, vt orbes, rotundaq; afformare possit, cum constiterit.

10 Cur extrema formari in orbẽ soleãt? An q̃ natura res optimas & pulcherrimas creat, quoad fieri potest. Figura autẽ ea pulcherrima est, quæ eadem vndiq; est, sibiq; ipsa simillima constat.

11 Cur si circul⁹ proñciatur, primam lineam rectam ducet, deinde cochleam, siue clauiculam
C aget, dũ decidat? An principio rectam ideo agit, q̃ æqualiter ab aere hinc inde dirigitur. Cũ igitur pari momento vtroque de latere pergat, lineam quoque effici talem necesse est, quæ locum æqualiter hinc atque inde possit diuidere. talis autẽ recta est. At vbi ĩ partem alterutram vergere ob inæqualitatem circunfusi aeris cœpit, non ampli⁹ æqualẽ illã parte interiore, exteriorẽq; ducit, sed circularẽ, necessitate scilicet aeris diuersi, & ĩcõpositi.

Cur in magnitudinibus, quę D
profundo sunt inęquali, accidit, 12
vt si partẽ moueris leuiorẽ, circunferat? quemadmodum in talis fieri opplũbatis videmus, quoties quis partẽ leuiorẽ ad se vertens, pñciat. An q̃ fieri non potest, vt quod grauius est, æque cum leuiori ferat, cum ꝓiectum eisdem a viribus est: quod cum moueri necesse sit & tamẽ fieri non possit, vt æque omni ex parte, directoq; tramite moueatur, circunferri necesse
E est, dum se introuertit: quemadmodum si quid medio eius immobile suo põdere penitus eẽt, alterum profecto extremum vltra ĩ partem moueret priorem, alterum intra ad eum tenderet, qui dimisit. Sed qm̃, cùm totum moueri possit, põdus suo medio gerit, illud idẽ sequat necesse ẽ.

Quamobrem corpora quę se 13
runt, vbi alicui occurrerunt, resilire partem in cõtrariam, solẽt, q̃; suapte natura ferri cogãtur, F
nec nisi ad similes angulos resultare soleant? An q̃ non solum eo ferunt? impetu quo ꝓ sua parte ipsa ferri aptissima sunt, verum etiam illo, qui a mittente proficiscit. Suus igit cessat cuiq; impetus, cum suum ad locum peruenerint: omnia nanque requiescere solent, vbi eam in sedem se se contulerunt, quam suapte natura desyderant. Sed externo illo, quem habent, impetu necessitas orit amplius mouẽdi: quod cum in partem priorẽ effici ne-

G queat, quia re prohibetur obiecta, vel in latus, vel in rectū agi neceſſe eſt. Omnia autem in angulos reſiliunt ſimiles, qm̄ eodē ferri cogātur, quo motus ducat, quem is dedit qui miſerit: eo autem vt angulo vel acuto vel recto ferātur, omnino incidit. Cū ergo quod retorſerit vetet, quo minus directe motus agatur, pariter & rem quę fertur, & eiꝰ impetum nimirum prohibere poteſt. Vt igit in ſpeculis extremū lineæ rectæ, quo ſe aſpectus con H iecerit, idem refrangitur: ita in ijs q̄ ferunt̄, fieri ex aduerſo ſolet quippe cum angulo tanto retorqueantur, quanto vertex conſtiterit. Ita.n. intelligendum eſt, vt trāsferri ſimul & angulus, & de latio debeat: quo facto in angulos reſultare ſimiles, eſſe neceſſe palam eſt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMASEPTIMA.

Eorum, quæ ad res animatas pertinent: cuius quæſtiones. 3.

1 QVr homines, qui corpore conſtant immodico, maiores tunc eē videnī, cum appoſiti modicis iſpiciunt̄? An q̄ res modica vnū eſt, & moderatio vnū quam maxime. vnū autē quod eſt, id indiuiduum eſſe poſtulat, indiuiduum autem minus: res vero immodica multa q̄ ſui diſcriminis ratione oſtendit. Quā K obrem vt cum per ſeſe magnitudines inſpiciuntur quales nam ſint, latere facili⁹ poſſunt: ita cū collatæ in propinquo ſpectant̄, latere non poſſunt. Ergo vnum eſſe apparet, quod indiuiduum eſt, ſpectatusq; eius vnus modici ratione exultat: immodicum porro, vt q̄ plura ſit, ſuſpectionē plurium ſuggerit. Et mai⁹ q̄ propterea eſſe vī, q̄ vnū cū ſit, plura eſſe videat̄. naturam.n. & magnitudinis habet q̄ cōtinētiā, & numeri propter partium in- L æqualitatem. itaq; cum vtrunq; obtineat incrementum, merito magis tum eē apparet, cum ſpectatur ad id, quod ſimplex eſt, atque vnum.

Cur animantia omnia, & ea, 2 quorum ſtirpes terra continentur, creſcere potius in longitudinem ſoleant? An q̄ ter longitudo augetur, bis latitudo, ſemel profunditas. longitudo enī principio fit, primoq; principio exiſtit: itaque primo ſola, ſecundo cum latitudine, tertio cum pro- M funditate augetur. latitudo aūt bis, videlicet per ſe, & vnà cū altitudine creſcit.

Quo nam modo prius, & poſterius capi debeant? Vtrū quē- 3 admodum qui tempore Troiano vixerunt, nobis priores ſunt, & his ipſis priores, qui ſuperiores: atque ad hunc modum in infinitum, vt qui ſuperiores ſunt, ijdem priores habeantur. An ſi quod initium, & medium, & finis

nis ſint vniuerſi,& cum quis ſe-
neſcēs ad finem peruenerit, rur-
ſus ad initium reuertatur, prio-
raq; ſint, quæ propius ab initio
abſunt, quid verat nos ab initio
minus diſtare? At ſi minus di-
ſtamus, eſſe quoque priores poſ-
ſumus, vt ſi cœli, ſyderisq; cu-
iusq; delatio quędam agitur cir-
cularis: qui non etiam rerum ca
ducarum ortus ſit talis, atque in
teritus, vt eadem rurſus orian-
tur, ac pereant: veluti etiam vul
go dicitur, circulum res eſſe hu
manas. Igit̄, homines numero
quidem eoſdem ſemper eſſe cen
ſere, furor eſt: ſpecie vero ſeruа-
ri eoſdem, probari melius po-
teſt. Itaque, vel priores nos eſſe
poſſumus, talemq; aliquis ſta-
tuet ſeriem, vt eodem ſit repetē-
dum, vnde ortus extiterit, cogi-
tandumq; ordinem cōtinuum,
ac ſemper eodem conſtantem te
nore. Homines enim idcirco pe-
rire Alcmæon inquit, quòd ſuū
initium fini coniungere nō poſ-
ſunt. Scite perhercle, ſi quis non
arctius recenſeat, ſed formula
quadam eius verba accipiat.
An ſi circulus ſit, circulus autē
vnà & principio, & fine careat,
priores neque nos illis, ne-
que illi nobis eſſe
propinquitate
initiī poſ-
ſunt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMAOCTAVA.

Eorum, quæ ad literarum ſtudia pertinēt; cuius quæſtiones. 10.

CVr alios ſi legere cœ-
perint, ſomnus occu-
pat, etiam nolentes:
alios vigilare volētes
liber ſuſceptus reddere peruigi-
les poteſt? An in quibus motus
ſpiritales ſunt, ſ. ob frigiditatem
vel naturæ, vel materiæ melan-
cholicæ, qua excrementum ſpi-
ritale crudum cauſa frigiditatis
conſiſtit, his, cum intelligentia
mouetur, inſiſtensq; alicui intel
ligere nequit, repellit̄ motus al-
ter, qui refrigerandi vim hēt: ita
que potius dormire incipiunt.
At vbi aliqua in re ſuam intelli-
gentiam firmarunt, quod lectio
facere ſolet, nimirum a motu ſpi
ritali illo mouent̄, cū nihil ſit, qđ
eū repellat: itaq; dormir̄ nō pñt.
Quorum aūt ſm naturā habit⁹
eſt, eorū virtus intelligēdi cum
aliqua in re cōſiſtit, nec varie ſe
diſpergit, cętera quoq; ſita eo in
loco hærent, quorū requies ſom
nus eſt. Vbi aūt mens conſtite-
rit, & quaſi fatigata ſuccubuerit
caput aggrauat, vtpote q̄ ſita in
eo ſit, ſomnū̄q; inducit. at cū ſm
naturam animus noſter agitat̄,
nullo tum ſomno premitur: tū
enim maxime viuit. vigilàntia
aūt, q̄ ſomnus cauſa potius eſt,
cur viuere valeamus.

2 Cur contẽtioſa diſputatio in-
G genia exercere poſſit? An q̃ in eo
diſputãdi genere accidit, vt cre-
bro quis aut vincat, aut vincaſ:
protinus ergo contẽtioſus hinc
homo reddiſ, qñ vel vincendo
per lętitiã magis, magisq; addu
ciſ, vt in contendendo perſeue-
ret: vel victus enititur, vt quod
amiſit, recuperet. Quod idẽ vel
in cæteris certandi generib⁹ eue
nit. Quamobrem ſæpe inter pu-
gnandum, quanquam quis in-
ferior eſt, tamen ceſſare minime
H patitur.

3 Cur homines in orando exẽ-
plis, & fabulis potius gaudent,
q̃ commentis? An gaudẽt, quia
& diſcunt, & celeriter diſcunt.
atqui per exẽpla, & fabulas faci
lius diſcitur: ſunt.n. quę explora
ta habeãtur, & particularia ſint.
Ratio aũt commentandi demõ
ſtratio ex vniuerſalibus eſt, quę
minus q̃; partes nouimus. Ad
hæc ñs credere magis ſolemus,
quæ plurimum teſtimonio con
firmanſ. exẽpla aũt, & fabellæ te
I ſtimoniorũ ſpẽm gerunt: fides
autem per facilis eſt, q̃ teſtimo-
nii fecerit. Additur, q̃ veriſimi
le quiſq; libentius diſcit: exem-
plum autem, & fabellæ rem nõ
niſi ſimilem docent.

Cur oratorem, imperatorẽ,
4 & mercatorem callidum appel-
lare ſolemus: tibicinem, hiſtrio-
nem hoc appellare noſe non ſo-
lemus? An q̃ horũ facultas ſine
cupiditate eſt: nititur enim tan-
tummodo ad oblectationẽ: illo-
rum autem conatus oſs ad plus K
acquirendum ſibi contendit. bo
nus enim orator, & imperator,
& mercator eſt, qui plus ſibi ac-
quirere poteſt: calliditas aũt in
acquirendo maxime ſita eſt.

Cur hoſem philoſophũ differ 5
re ab oratore putemus? An q̃ al
ter quidnam iuſtitia ſit cogitat,
alter qui iniuſtus ſit aliquid ſpe
ctat, & alter qualis nã tyrannic⁹
tenor ſit, alter tyrannum quem-
piam eſſe animaduertit.

Cur in r̃s ſtudñs, quæ aliqui 6
ſibi delegerint, quãquam inter- L
dum prauis, libentius tñ q̃; i ho
neſtioribus verſanſ? verbi gra-
tia pręſtigiatorem, aut mimum,
aut tibicinem ſe potius eſſe, q̃;
aſtronomum, aut oratorẽ velit,
qui hæc ſibi delegerit? An volũt
quidem nonnulli res honeſtiſſi-
mas tractare, ſed qñ minus ſibi
confidunt poſſe efficere, ideo nõ
ita agunt. An vero rem, in qua
ſeſe quiſq; poſſe p̃ſtare arbitraſ,
eam deligit ſibi: quã aũt deligit,
eidem operam dat, illi obſequẽs
partem diei maximam, vt ſe ip- M
ſe vincat, ſeq; ſit p̃ſtantior. Quin
etiam, quæ principio aliqui ſibi
delegerĩt, quibusq; inſueuerint,
in ñs ne iudicare quidẽ poſſunt,
quidnam melius ſit: animus.n.
eorum corruptus iam eſt, ppter
prauas delectiones.

Cur alios ſi legere cœperint, 7
ſomnus occupat, vel nolentes:
alios vigilare volẽtes liber ſuſce
ptus reddere puigiles põt? An ſi
quibus mot⁹ ſunt ſpiritales, ob
frigi

A frigiditatem vel naturæ, vel humoris, multipliciq; humore excrementum ſpiritale cauſa frigiditatis conſiſtit, ijs cùm intelligentia mouetur, inſiſtensq; alicui intelligere nequit, expellitur motus alter: itaq; potius dormire incipiunt, cùm non multum ſua intelligentia mutentur: motus enim ſpiritalis ille ſuperat, & vincitur. At vbi aliqua in re ſuam intelligentiam firmarint, quod lectio facere ſolet, nimirũ à motu illo ſpiritali mouentur, B cum nihil ſit, quod illum repellat: itaq; dormire non poſſunt. Quorum autem habitus ſecundum naturam eſt, eorum virtus intelligendi cũ aliqua in re vna conſiſtit, nec varie ſe diſpergit, cætera quoq; ſita eodem in loco hærent, quorum requies ſomnus eſt. vbi enim pars vna, quæ potiſſima ſit, inſtiterit, cæteræ quoq; partes inſiſtere ſolent: perinde ac in copijs, quæ verſæ in fugam fuerint, agitur. Natura enim ſurſum effertur, quod leue C eſt, deorſum autẽ defertur, quod graue eſt. Cùm igitur anima ſecundum naturam mouetur, nõ dormit, ita enim ſe habet. at vbi conſtiterit, & quaſi fatigata ſuccubuerit, mens immutatur, & vapores craſſiores ſurſum ſeſe eſferentes ad caput, faciunt ſomnum. Lectio vero, phibere ſomnum videri ſanè poteſt: quod nõ propterea eſt, quia tantiſper intelligimus, (anima enim tunc magis definit) ſed quia mutat, & ideo inſomnia euenit. nam in D tellectiones illæ vigiles ſunt, quibus anima quærat & dubitet, non illæ, quibus aſſidue cõtempletur, cùm illæ faciant indefinitionem, hæ non faciant.

Cur in diſputationibus con- 8
tentio ſit, nugatio nunquam incidat? An quòd apparens ſyllogiſmus, id eſt ratiocinatio eſt, ratiocinatio autem in paucis continetur. quinetiam ſi prolixius agatur, interpoſito tempore paralogiſmus, ideſt peruerſa ratio- E
cinatio interea deprehendetur, & reuocare quod dederit, aduerſarius poterit.

Quamobrem libẽtius eas hi- 9
ſtorias audimus, quæ rem vnã exponunt, quàm quæ plures? An q; rebus magis attendimus notioribus, easq; libentius audimus. notius autem eſt, quod definitum. vnũ itaq; finitum eſt, plura autem infinito participãt.

Cur nos rerum narratio oble- 10
ctat, quæ nec nimium veteres ſunt, nec admodum nouæ? An 11
quòd rebus diffidere procul abſentibus ſolemus, quibus vero diffidimus nunquã ijs oblectamur. at quæ noua admodum ſunt, adhuc quaſi ſentim?: itaq; de his cùm cupimus, minime oblectari poſſumus.

Ariſto-

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMANONA:

Eorum, quæ ad concentum pertinent: cuius quæstiones. 51.

1 Vr tam in laborando, q̃ in fluendo ſolatio tibiam adhibere ſolemus? An vt laborãtes minus angamur, fruẽtes magis oblectemur.

2 H Cur idẽ voce eadem longius ſentiri cũ alĩs cantans, aut vociferans, q̃ ſolus poteſt? An quia virib⁹ vniuerſis agere quippiã, vel premere, vel impellere non tantuplũ eſt, quantus ſingularũ numerus eſt: ſed quẽadmodum linea bipedalis non duplum, ſed quadruplũ quiddam deſcribit, ſic compoſita oĩa plus valent, q̃ eadem diuiſa. Ergo cùm vniuerſo agitur ore, vocis potentia cõſtans, vnaq; reddit, ſimulq; aera propellit, vt prodire multiplex I valeat: quippe cùm vox, quæ à multis proficiſcitur, multiplex ſit, q̃ quæ à ſingulis.

3 Cur maxime in cantãdo parhypatẽ, vox rũpi non minus ſoleat, q̃ in nete, ſupremisq;, quanquã cũ interuallo ampliori? An q; ei⁹ cantus & perdifficilis eſt, & cantandi primordiũ obtinet. Difficilis aũt propter intentionem, preſſurãq; vocis eſt, quib⁹ in rebus nimirũ vrget: corrũpi autẽ quæq; maxime ſolent, quoties labore acrius opprimũtur.

Sed cur hac difficile, hypate facile cantaſ, cùm non niſi dieſi diſcrepant? An q; hypate remiſſior eſt, atq; ẽt leuius à conſtitutione aſcẽditur. hæc eadem cauſa eſt, quã ob rem ad vnã cantari videantur, quæ ad hanc, parane tenq; cantantur: agendum eſt enim cũ intentione, cõditioneq; aptiſſima moribus, pro voluntate, & inſtituto. At cõſonantia, vt exiſtat, quæ nam cauſa ſit? 4 K

Cur ſuauius cantilenam, quã nouimus, audire ſolemus, q̃ eã, quã ignoramus? Vtrum quia cũ quod cantatur, agnoſcimus, tũc melius patet, quia veluti calcẽ; quod ſpectat, aſſequitur: id autẽ contemplatu ſuaue eſt. An q; diſcere lætabile eſt: cuius ratio eſt vel in capienda doctrina, vel in vtenda, agnoſcendaq; verſatur: Addo etiã, q; res ſolita ſuauior, q̃ inſolita auribus accidit. 5 L

Cur immutatio, & varietas in cantando tragicum ſit? An ratione inæqualitatis hoc euenit. afficit nanq; triſtitia, quod inæquale eſt, accõmodaturq; magnitudini calamitatis, aut mœroris: contra quod æquale, atq; cõtinens eſt, minus id flebile auribus accidit. 6 M

Cur veteres cùm ſeptẽ fidib⁹ concẽtus diſponerent, hypaten, nõ neten relinquebãt? An falſo id dĩ: earum enim vtranq; ſeruarunt, ſed triten adimere ſolebãt. An nõ, ſed quia grauior ſonum põt acutioris, idcirco neten reliquerũt: ergo hypate magis antiphonũ, 7

Fides, ſeu chordæ in muſicis inſtrumẽtis ita ab Antiqs ordinabant, ac appellabãtur.

Hypate
Parhypate
Lichanos
Meſe
Parameſe
Trite
Paranete
Nete

Hypate grauiſſimi erat ſoni, Nete acutiſſimi: reliquę vero

A

phonũ, q̃ nete reddebat: nam ut acutũ vim deſyderat pleniorẽ, ſic graue exprimi facilius põt.

8 Cur grauis ſonum uleat acute? An qa maius quod graue eſt: quippe tum vt graue obtuſo, ſic acutũ acuto angulo ſiſe habeat.

9 Cur ſolitarias cantilenas ſuauius audire ſolemus, ſi ad tibiã, aut ad lyram vnã cantant, cùm tñ ad fides, canticum q̃ idẽ modo vtroq; peragatur. nam ſi idẽ ita amplius ſit, plus ad plures tibias, atq; ẽt ſuauius eẽ oportet. An qm̃ euidentius in aſſequendo quod ſpectatur eſt, cũ ad vnã vel lyram, vel tibiam cantatur: ad plures vero ſuauitas ſeruari non poteſt, cùm cantilena offuſcetur, totaq; penè deleatur.

B

grauioris, acutioris-ue, prout extremis magis, minusue, proximæ erant. Varia aũt ex his inſtrumẽta parabant, vt Tetrachordũ, Heptachordum, Octo chordũ, aliaq; multa, de

10 Cur ſi vox hoĩs ſuauior eſt, nõ eius, qui ſine ſermone cãtat, ſuauior puenit, verbi gratia teretantis, ſed tibia, lyraue ſuauiꝰ ſonat? An ne illa quidẽ, quæ vocabulis articulata emittit, æque ſuauis eſt, niſi per ſimulationem formetur. Cæterum opere ipſo efficit, vt gratior ſit: vox enim hominis ſuauior conſtat. oris autem inſtrumenta pulſandi vim obtinent pleniorem: quãobrem ſuauius cantatur, q̃ teretatur.

C

q̃bꝰ nõ eſt nũc habẽdus ſmo. ea vero in Boethi Muſica legere poteris.

11 Cur vox, aut ſonus deſinens acutior ſit? An quia minus, vt quæ facta imbecillior ſit.

12

*nã ſi ꝓxima quoq; a media cũ tenui media pulſanda ſit, media tantum, nihilominus

Quãobrem quæ grauior è fidibus eſt, huic ſemper actus modulãdi cõmittitur? *nam ſi proxima quoque à media pulſanda reddi mediũ poteſt. at ſi media ſubiungẽda eſt, per proximam à media idem reddi non poteſt. An quia magnũ, quod graue ẽ, itaq; validũ eſſe neceſſe eſt: & in eſt profecto in magno quod parum eſt: & quidẽ duę nete in hypate efficiũtur, ſi intercipiatur.

D

ſanda ſit, nihilominus mediũ redditur. at ſi media, cũ vtranque oporteat, tenuis nõ redditur. An

Cur in conſonantia diapaſon graue quidẽ acuti antiphonum accipi põt, grauis vero acutum nõ põt? An maxime q̃ in vtroq; modulus vtriuſq; cõtentus eſt: ſed ſi minus, certe in graui acutum eſt, maius enim hoc eſt.

13

E

Cur antiphonũ diapaſon cõſonantiæ ita latitat, vt vniſonũ eſſe videat, velut in punico, aut atropo? quæ nanq; poſita in acutis ſunt, non vniſona, ſed ex proportione ſibi diapaſon cõcinentia reſpõdẽt. An modus proportionis facit, vt ſonus quaſi idem eſſe apparear: proportio enim in ſonis æqualitas eſt: æquale autẽ omne ad vnitatẽ referendũ eſt. Hoc idẽ in fiſtulis etiam euenit, vt falli aures poſſint.

14

F

Cur genus cãtilenæ, quod lex appellatũ eſt, non per antiſtrophos olim agebat, cùm tñ cæteris chorearũ cãticis antiſtrophi vſus non deeſſet? An q̃ olim leges à magiſtris certandiq; peritis agebant, qui cùm iã egregie ſimulare, valenterq; pertendere poſſent, cantũ & prolixũ, & varium cõficiebãt. itaq; vt verba, ita ẽt moduli, nũeriq; varie ſubinde ſimulationẽ inſequebant: imitari nãq; modulamĩe poti9,

15

q̃

G q̃ vocabulis neceſſe eſt. Quamobrem dithyrambi ẽt, poſteaq̃ ſimulari cœperũt, antiſtrophis amplius non vtuntur, quanquã plurimũ ante vterentur. Cuius rei cauſa eſt, q̃ olim hoĩes liberi atq; ingenui ad choreã adire ſolebant: itaq; multos eſſe, qui fungi cantu certatorio poſſent, erat difficile. quapropter illis in more fuerat, vt modulos enharmonios cantarent. Vnus enim crebro cantilenam mutare, variãq; contexere facilius poteſt, q̃ multi: & q certat, facilius q̃ qui mores cõſeruat: quocirca ſimplici illi modulari debuerãt. Antiſtrophus aũt ſimplex eſt, quippe q numerus ſit, vnitateq; mẽſuret. Hæc eadẽ cauſa eſt, cur in ſcena nullus, in chorea plurimus antiſtrophi vſus ſit. Hiſtrio nanq; ſimul & certator, & ſimulator eſt: chorus autem minus imitatur.

16 Qua de cauſa diſſonantiũ copulatio, quod antiphonũ nominamus, ſuauior, q̃ conſonũ eſt?

I An q̃ expreſſius ita cõſonantia percipi poteſt, q̃ cũ voce conſona addita cantat: alterã enim vocem idẽ ſonare neceſſe eſt, itaq; duas ad vnam reſonare, quæ tertiam offuſcare facile poſſint.

17 Cur ſola diapaſon conſonantia canitur? hanc enim magadare, nec vllam aliã cõſueuerũt. An q̃ hęc ſola ex fidib⁹ inter ſeſe obſonis cõſtat: atqui in obſonis etiã ſi alterã canis, idẽtidẽ efficis. voces enim ambarum vna quodãmodo illa continet. Ergo in hoc conſonandi genere cũ uel K vna canitur, cõſonãtia tota perfici poteſt: & cùm ambæ, aut cũ altera canitur, altera tibia ſonat, vna quaſi de duab⁹ exultat. atq; ita efficit, vt ſola hæc cantilenã patiatur, eo ſcilicet, q̃ obſona uocem obtinent nerui eiuſdem.

Sed cur ſolis obſonis datum 18
hoc ẽ? An q̃ ſolæ pari interuallo diſtant à media: itaq; medietas ſimilitudinem quandam ſonorum efficit, vt ſenſus auriũ ambas, & eandem, & extremas eſſe dñudicare videatur. L

Cur in diapente, & diateſſaron cõſonãtñs nunquã antiphonis cantatur? An q̃ non eadem cõſonandi ratio in ñs eſt, quæ in diapaſon cõcinentia: quippe cũ in illa grauis eundẽ ad proportionẽ modum obtineat, quẽ acuta acuminis: itaq; fit, vt & eadẽ quaſi & diuerſa vox oriat. at vero in diapente, atq; diateſſaron cõcinentñs non ita eſt: quãobrẽ ſonus vocis oppoſitæ perpendi non poteſt, qm̃ idem non eſt. M

Cur ſi quis cęteris oĩbus ner- 20
uis concinnatis, medio vero inconcinno pulſet inſtr̃m, non ſolum cũ ad medĩ ſonum deuenerit, ſed etiam cęteris modulandi partibus anget aures, modumq; incompoſitũ diſſipatũq; eliciet: ſed ſi lichano, aut quẽ ſonũ aliũ mouerit, tum diſcrimen dumtaxat apparebit, cũ eum pulſarit, quẽ mouerit? An rõne hoc euenit optima, quandoquidem oĩa egregia modulandi genera me-

μαγαδίζειν magadare, vel forſan magadiſſare, pro magadidvti. Quid magadis, vide apud Cælium.

dio

A dio neruo ſæpe vtuntur, oēsq; probi fidicines crebro ad mediū veniunt, & ſi diſceſſerint, mox redeunt eodē, nec vllum aliū toties repetunt. Ergo quēadmodū ademptis ex oratione quibuſdā cōiunctionibus, vt τε & τοι, oratio min⁹ greca relinquitur: alīs vero quibuſdā detractis, nihilo inſuauior accidit, eo q; alīs ſæpe in dicēdo vti neceſſe eſt, alīs minime: ſic etiā medius veluti conjunctio eſt ſonorum, maximeq; elegantiorum, quoniam eius ſo-
B nus aſſumi ſæpiſſime ſoleat.

21 Qua de cauſa, qui grauius cantant, ſi abſonant, deprehendi facilius poſſunt, q; qui cantāt acutius. nec vero ſecus in numeris accidit, euidentiores enim, qui peccāt in grauiori. Vtrū q; plus tpis graue obtinet: plus autē plenius à ſenſu auriū percipi pōt. An q; in tempore ampliori agit, hinc etiam plus ſenſus adhibet: velox autē, & acutum facile ſuā ob velocitatem laceſcit.

22 Quam ob cauſam multi cum
C cantant, melius numeros ſeruāt, q; pauci? An q; multi meli⁹ vnū, ſuumq; ducē aſpiciūt, tardiusq; incipiunt: itaq; facilius aſſequi idem poſſunt, quippe cùm in accelerando eueniat, vt plus erroris committatur.

23 Cur nete duplo acutior ē hypate? An primū, q; cùm neruus parte ſui dimidia pulſatur, & totus diapaſon cōcinētia exultat: quod vel in fiſtulis æque perſpicere licet: vox enim, quæ p me-
diū foramen emergit, diapaſon D
reſonat cū ea, quæ per totā fiſtulam promitur. Quinetiā in cæteris duplo interuallo capi diapaſon conſonantiā nouimus. nā & qui tibias perforant, ita diſponere ſolent: & qui fiſtulas apte concinnāt, extrema tantū cera marginant foraminis principalis, neten vero ad dimidium implent. Et in triquetris nerui, quorum alter lōgitudine dupla, alter ſubdupla eſt, æque intēti diapaſon cōſonantiā reddunt. Genus aūt
E cōcinendi, quod diapente nominatur, ſeſquialtera cōſtat. quod vero diateſſaron vocam⁹, interuallo ſeſquitertio continetur.

Cur ſi quis neten pulſatā ap- 24
prehenderit, hypate ſola reſonare videbitur? An q; tinnit⁹, qui ex hac proficiſci ſolet, ſono illi⁹ maxime conciliat, & congruit, vtpote qui conſonus ſit. ergo q; ſuo conſimili cōcreſcit, ſolus apparet: cęteri vero incerti ſuā ob exiguitatem occultantur.

Cur neruum mediū in cōcen- 25
tibus appellamus, cū inter octo F
nullū mediū ſit? An q; olim concentus ſeptē neruis conſtabant, ſeptem aūt medium obtinent.

Cur in acutū magna ex parte 26
vox aberrare conſueuit? Vtrum q; facilius acutū q; graue cātat. An q; acutū graui deterius eſt: peccare autem non aliud eſt, q; rem agere deteriorem.

Cur inter oīa, quæ ſenſum pa- 27
tiuntur, ſolū id mores obtinet quod obuiā auribus eſſe poteſt?

Nam

G Nam etſi quid ſine ſermone mo dulamur, mores tñ præ ſe ipſa modulatio fert, quos non color, non odor, non ſapor gerere pōt. An ꝙ motū ſolum hoc obtinet, nō dico quem ſtrepitus reddit, (talis enī vel cæteris adeſt: quippe cùm etiam color noſtrū mouere aſpectum poſſit) ſed eū intelligi volo, quem genus id ſtrepitus ſubſequentē ſentimus. hic enim ſimilitudinē gerit, tum in numeris, tum in ſonorū ordine acutorū & grauium non in miſtione, quod eſſe in cæteris ſenſibilibus non poteſt. Atqui motū eiuſmodi ſibi actio vēdicat, quę morū index proculdubio eſt.

H

28 Cur leges pleræq; cātilenę appellentur? An ꝙ hoīes prius q̄s literas ſcirent, leges cantabant, ne eas obliuioni mandarent: quod etiā noſtra ætate Agathyrſis in morem eſt. Ergo primas quoq; poſteriorū cantilenarum eodē appellauerunt nomine, quo omnes ſuperiores vocabantur.

29 Cur numeri muſici, & modi qui voces ſunt, moribus ſimiles ſeſe exhibēt: ſapores vero, aut colores, aut odores nullā eiuſmodi ſimilitudinē gerūt? An ꝙ numeri muſici, & moduli motibus cōtinent, quo modo etiā actiones. At omnis efficientia moralis res eſt, moresq; condere poteſt: ſapores vero, aut colores hoc idem æque conficere non queunt.

I

30 Cur neq; ſubdorium, neque ſubphrygium genus in Tragœdiis choricū habeatur? An quoniam antiſtropho cārent, vt pote quæ ſcenica ſint, imitationiq; accommodata.

K

31 Cur Phrynicus, cęteriq; eius ętatis muſici, modulandi potius ſcientiā exercebant? An ꝙ tum in Tragœdiis carminis vſus modulaminū longe amplior erat.

32 Cur diapaſon conſonantiā dicimus nō rōne numeri diaocto, vt diateſſaron, vt diapente? An ꝙ priſcis nō pluribus vti neruis q̄s fuit in morē: deinde Terpander tertia exempta, neten adiunxit, ac eius temporib⁹ diapaſon hæc appellata eſt cōſonantia, nō diaocto, quippe quæ ſeptem, nō octo conſtaret.

L

33 Quamobrem aptius de acuto in graue canitur, q̄s de graui in acutū? Vtrum ꝙ ita fit, vt à ſuo inchoetur principio. neruus. n. qui medius & dux eſt, acutiſſimus primi tetrachordi habeť: illo autē modo non à principio, ſed à fine exordiretur. An ꝙ graue generoſius, ſonātiusq; ab acuto oriri poteſt.

M

34 Cur bis diapente, aut bis diateſſaron conſonantia cōponi nō poteſt, bis aūt diapaſon poteſt? An ꝙ non bis diapente, neq; bis diateſſaron inſtrui pōt, ſed diateſſaron, ac diapente proportiones apte in vnam diapaſon continentiam copulantur.

35 Cur diapaſon cōſonantia omnium pulcherrima eſt? An ꝙ integris terminis hui⁹ proportiones continentur: cæterarum aūt nō integris. Cùm enim nete du-

pla

A pla ad hypaten ſit, quocunq; in genere nete duo tenuerit, hypate vnum habebit: & vbi hypate duo, nete quatuor reſonabit, ac ita deinceps. At vero eadē nete mediæ ſeſquialtera eſt, ꝓportio nanq; ſeſquialtera, qua cōſonantia diapēte cōcludit, nō integris numeris poſita eſt: maior enim minorē intra ſe cōtinet totū, & partē ei⁹ dimidiā: quāobrē non integri cū integris cōparantur, ſed partes ſupſunt. Cōſonantia quoq; diateſſaron proportione
B ſeſquitertia cōtinet, quæ terminis cōſtat, quorū maior minorē intra ſe totū cōtinet, & inſuꝑ tertiā eius partē. An ꝙ ex ambabus cōſiſtit perfectiſſima eſt. & qm̄ modulādi mēſurā hæc tenet, merito oīum elegatiſſima conſtat.

36 Cur ſi neruus medius ex ſuo intēctionis modo dimotus ſit, cęteri quoq; oēs ſonos incompoſitos reddēt: ſed ſi integre illo manente, aliquis ex cęteris ſit dimotus, ſolus hic aberrabit, qui mō ſuo caruerit? An ꝙ rō concinēdi
C neruis oībus apta intētione cōtinetur, quæ nō niſi per habitudinem quandā ad mediū accōmodanda omnibus eſt, ordoq; rōne illius diſponi ſingulis debet. ergo ſublata cōtinendi, concinendiq; cauſa, cōcentus æque cuſtodiri præterea non poteſt. cùm tñ neruo medio ſibi conſtante vn⁹ ex cęteris aliquis diſcreparit, merito illius pars dūtaxat deeſt: cęteri nanq; oēs modum ſuæ concinentiæ ſeruant integrum.

Quare cū vocis acumen effi- 37
ci momēto poſſit exiguo, grauitas autē non niſi magno proueniat? vt enim graue ob multitudinē graue eſt, ita acutū ob velocitatē acutū exiſtit. Cur inquā, ſi ita eſt, maius negotiū canticū ceciniſſe acutum, q̄ graue ſit: & quidē pauci reperiuntur, qui ſuperna cantare valeant? Leges quoq; acutæ, & arduæ difficile idcirco cantant, quia intēte vehementius ſunt⁊ quanquā min⁹ negoci ſit mouiſſe qd̄ exiguū, q̄ quod multum eſt. itaq; vel in E
aere hoc idē accidere oporteret. An vocem è natura mittere acutam, nō idē eſt, quod acutū cantare: ſed mittunt quidē acutā vocem oīa, quæ natura ſunt imbecilla, eo ſ. ꝙ aeris parum, nō multum ciere poſſunt: parū autem aeris velociter fertur. Vnde hectici, id eſt, qui cōſumpto corporis habitu emarcuerint, acutam proferūt vocē. at vero acutum, niſi viribus valeant, cantare nō poſſunt. Cuius certe indiciū, ꝙ velociter ferri ſolet, quod vehe- F
menter ferē: ita bonarū virium index acutū eſt, cū ſuperna cantare admodū difficile ſit: grauia aūt locum tenent inferiorem.

Cur numeris, modulis, canti 38
cis deniq; oībus concinendi generib⁹ oblectari oēs cōſueuere? An ꝙ motib⁹ naturalibus oblectari datū à natura omnib⁹ eſt. Indiciū, ꝙ pueri adeo nuper ędi ti his ipſis moueri, oblectariq; poſſūt: modis tñ adiectitijs canticorū

G ticorum vt delectemur, efficere assueſcendi ratio põt. Sed enim numeri propterea mulcẽt, quia ratum, ordinatũq; computandi numerũ habent, mouentq; nos pro ſua æquabili ſerie ordinate. Motus enim familiarior naturæ eſt ordinatus, q̃ inordinat⁹: itaq; ſm naturam hic magis eſſe probatur. Argumentũ, ꝙ cùm ordinate & laboramus, & bibimus, & comedim⁹, naturã, viresq; noſtras & ſeruamus, & augemus. Contra, inordinate cùm agim⁹,
H deprauamus naturã, atq; de ſuo ſtatu dimouem⁹: morbos enim naturalis ordinis corporum eſſe motiones nullũ dubiũ eſt. Conſonãtia vero demulcere ideo poteſt, ꝙ miſtio, ſiue tẽperatio contrariorũ eſt iunctorũ apte inter ſeſe, portionẽq; inuicẽ cuſtodientiũ. Portio igitur ordo eſt, quẽ modo natura ſuauẽ eſſe propoſuimus. Et temperatũ quoq; oẽ ſuauius, q̃ intemperatũ eſt: pręſertim ſi cũ ſenſibile ſit, pariter vim habeat vtriuſque extremi,
I quẽadmodũ conſonãtia ex portionib⁹ temperat. Et proportio ipſa amborũ extremorũ potentiam æque in cõſonantia tenet.

Cur ſuauius antiphonũ æqui
39 ſono eſt? An ꝙ obſonũ quoq; cõſonũ diapaſon eſt, quippe cùm ex aduleſcentibus, virisq; conſtat, qui ita diſtãt inter ſe tonis, vt nete, & hypate. At omnis cõſonãtia ſono ſimplici ſuauior ẽ. cur autẽ ita, dictum iam eſt. atq; omniũ ſuauiſſime diapaſon per ſonat: ęqſonũ aũt illud ſimplici contineri ſono conſpectum eſt. K

Cur ſola in diapaſon cõſonantia magadari ſolitũ eſt? An quia 40
vt pedes carminũ portionẽ, aut paris ad par, aut dupli ad ſubduplum, aut aliquã aliã inter ſe obtinent: ita ſoni, quibus cõſonantia cõtinetur, motus portionem inter ſe aliquã ſeruant, & rõnẽ clauſulæ. Cæterarũ igitur cõſonantiarum alterius termini imperfecti ſunt, cũ finiant ad partem: quãobrem fieri non poteſt, vt pari ſint facultate. Cumq; diſpares ſint, diſcrimen aurib⁹ accidit, qũo in choreis, cùm ad finem deuentũ eſt, dria ex amplio re voce aliquorũ exultat. Adde ꝙ hypate accidit, vt exitũ ſoni circuitalis habet cũ neta: vltim⁹ enim à nete ictus aeris factus hypate eſt: ꝙ cùm finiant in idem, quãuis nõ idem fecerint, euenit vt opus abſolui vnũ cõmuneq; poſſit, non ſecus ac illis accidit, qui ſub poſtremã cantilenã pulſent. Nam etſi cætera operis non L
adhibita tibia peregerunt, tamẽ M
quod in idẽ deſierint, eo ipſo fine magis delectant, q̃ diſcrimine angunt, quo ante finẽ diſcreparint. Cũ igitur in diapaſon cõſonantia ex diuerſis, quod cõe exulter, ſuauiſſimũ ſit, magadare aũt ex contrarijs vocibus cõſiſtat, hinc magadare conſonantia diapaſon conſueuerunt.

Cur ſuauius cantũ audimus, 41
quẽ ſcimus, q̃ quẽ ignoramus? Vtrum qm̃ cùm cantilenã agno

ſcimus,

A scimus, melius patet, qui veluti calcē, quod spectat, assequitur. hoc aūt contemplationem facit suauiorē. An incidit, vt auditor vnà cū eo afficiat, qui notā illā exprimit cantilenā, quippe qui aliqd succinat, sociūq; sese præbeat cantāti. Solet aūt quisq; hilari, securoq; aīo cantare, nisi aliqua coact⁹ necessitate id faciat.

42 Cur nō bis diapente, aut bis diatessaron reddi cōsonantia potest, vt bis diapason coaptari solet? An q diapēte consonātia posita in ꝓportione sesquialtera ē, B diatessaron vero in sesquitertia. Quòd si tres sesquialteri, aut sesquitertij numeri ordine disponant, extremi nullā inuicem portionē habebūt. neq; enim super particulares, neq; multiplices eē poterūt. At diapason cōtinētia, qm̄ duplari proportione consistit, hac geminata quadruplam inuicē proportionē extremi tenebunt. itaq; cùm consonantia sonorū inuicē proportionē obtinentiū sit, proportionēq; inuicē C soni habeant, quibus diapason interuallum cōtinetur: penitus vero careant, q diatessaron, aut diapēte habitudine copulantur: idcirco soni bis diapason esse cō soni possunt, cęteri nō possunt, ob eam, quā reddidimus cām.

43 Cur si quis neten cū pulsauerit, apprehēdat, sola hypate sub sonare videat? An q nete cū desinit, elanguescitq;, in hypatem trāsit. Indiciū, q post hypatem ꝓtinus neten canere aptissime li cet: etenim quasi neten præ se ip D sa ferat, similitudo ex ea petitur. Cùm aūt echo quoq; ipsa cātus quidā esse probet, (est enim vocis nete iam desinētis tactio) tinnitusq; ipse sono respōdeat hypate, merito ob suā affinitatem nete mouere hypatem posse vī. Nete enim, vbi se moueat apprehensa, certo nouimus. at hypatē cū videamus in apprehēsam, & tñ eius sonum percipiamus, ipsam sonare credimus: quod in multis accidere solet, in quibus scilicet neq; sensu, neq; cogitatio E ne perpendere veritatem possumus. Ad hæc, si nete ictu intente accidat, vt iugū moueatur, nihil sanè mirū fuerit: eius autē motu neruos oēs commoueri, sonūq; reddere aliquem probabile est. Sonus igitur nete alienus ab cæteris est, & cùm desinit, & cū incipit: cum hypate vero cùm desinit, idē existit. Quòd si ei⁹ propriæ motioni adiūctus ipse tot⁹ esse illius videat, absurdū haud quicquā haberi debet. Amplior autem, q̄ sonus reliquorum ner F uorum promiscuus hic exultat: qm̄ illi quidem à nete quasi impulsi, submisse vel lente, & leuiter ac molliter sonant: nete autē ipsa fidium omnium vehementissima sua tota potentia sonum reddit. itaq; secundaria eiusdem actio merito superior esse, q̄ cęterarum potest, præsertim cū leuissimo motu ipsa moueatur.

Cur suauius cātilenā audim⁹, 44 cū ad tibiā, q̄ cū ad lyrā cantat?

G An oē ſuaue, quod miſtū cum ſuauiori eſt, ſuauius reddit: atq; tibia, q̄ lyra ſuauior ē: ergo cantilena quoq; miſta cum tibia, q̄ lyra ſuauior ſit, qm̄ quod miſtū eſt, non miſto eſt ſuauius, modo quis ſenſum amborū percipiat. Vinū enim aceto mulſo ſuauius eſt, qm̄ quæ natura permiſcet, longe amplius temperantur, q̄ quæ à nobis miſcentur. vinum quippe ex acido, ac dulci ſapore miſtū eſt. Probari hoc idem poteſt vel malis punicis, quæ vino

H lenta appellamus. Ergo cantilena, & tibia miſceri ſibimet admodū ſuã ob ſimilitudinem poſſunt: ſpiritu nãq; vtraq; cõficit. Sonus aũt lyræ, qm̄ non ſpiritu fit, aut minus ſenſibili, q̄ tibiarum, min⁹ voci immiſcere ſe poteſt: q̄ cùm ad ſenſum diſcrimẽ pariant, nõ immerito minus demulcent, qũo dictum de ſaporibus eſt. Adde q̄ tibia ſonitu, cognationeq; ſua errores multos cantilenæ occultat. Sonus lyræ cùm tenuis, vociq; cõmiſceri mi-

I nus idoneus ſit, ipſe per ſeſe patens, ſuumq; genus ſyncerũ cuſtodiens, omnes cantilenæ errores poſita quaſi regula patefacit. Cum vero multa perperam in cantando agantur, quod promiſcuum ex erratis, rectéq; actis prouenit, deterius eẽ neceſſe eſt.

45 Cur neruum mediũ inter ſeptẽ vocamus, cũ inter octo nullum mediũ ſit? An q̄ olim concent⁹ neruis ſeptẽ cõſtabat, quorum mediũ eſt. Eorũ item, quæ inter extrema continẽt, ſolum mediũ principiũ quoddam eſt. quod enim in medio ſitũ eſt eorum, q̄ in aliquo interuallo ad vtrunq; vergunt, extremũ hoc principiũ, & mediũ eſt. Cũ autẽ extrema cõcentus nete, & hypate ſint, hiſq; interiaceant reliqui ſoni, quorũ medius noĩat⁹, ſolus principiũ alterius tetrachordi eſt, iure medñ nomẽ habuerat. principiũ enim idẽ eſſe dũtaxat patuit, quod mediũ eſt eorũ, q̄ inter aliqua claudunt extrema. L

Cur melius multi cùm can- 46
tant, ſeruare numeros poſſint, q̄ pauci? An q̄ multi magis vnũ, ducemq; reſpiciunt, tardiusq; incipiunt: itaq; facilius aſſequi idẽ poſſunt: plus enim erroris ſolet committi in celeritate. Accidit aũt, vt ſuo duci multi, q̄ pauci ſint attentiores. Segregans vero ſeſe, nemo eorũ exuperata multitudine clarere potuerit, quanquam inter paucos facilius proculdubio poterit. quamobrem inter ſeſe ipſi per ſe potius, q̄ cũ principe certant. M

Cur vox in partẽ acutã can- 47
tus magna ex parte degenerat? An q̄ acutum facilius, q̄ graue cantatur. acutũ igitur crebrius cantant: dumq; id faciunt, errorem crebrius committunt.

Cur veteres cũ neruis ſeptem 48
cõcentus diſponerent, hypaten, nõ neten reliquerũt? An nõ hypaten, ſed eã, quæ parameſe noſtra tẽpeſtate vocatur, toniq; interuallũ reliquerũt. vltima vero

denſi

denſi in acutum pro media vſi ſunt, quãobrem mediam quoq; eã appellarunt. An q; ſuperioris tetrachordi finis principiũ erat inferioris, & medium tono proportionẽ extremorũ tenebat.

49 Cur Tragœdiarũ choris neq; ſubdorio, neq; ſubphrygio cantandi genere vti mos eſt? An q; modulũ præſtare concentus hi nequeunt, quo certe choris magnopere opus ẽ. Mores vero ſubphrygiũ obtinet vſui rerũ deputatos. quã ob rem in Geryone excurſus, & arma eo ipſo cõcentu aguntur. Subdorium vero magnificum conſtans, graueq; eſt: quocirca omniũ maxime cõcentuum citharę accommodandũ. Sed hæc ambo, vt choris minime cõgruunt, ſic ſcenis eẽ familiariora probantur: etenim ſcena heroum facta, dictaq; ſimulat. Veterũ aũt ſolos duces fuiſſe heroas conſtat: populi hoĩes ſunt, quib⁹ chori cõſiſtunt. Quapropter choro cõpetunt mores, moduliq; trãquilli, & flebiles: hæc enim humana potius ſunt, quæ minus cæteri cõcentus prę ſtare queunt: minimeq; ipſe ſubphrygius: hic enim animos lymphatis ſiles reddit, cogitq; debacchari. At vero mixolydius nimirũ illa pſtare põt: itaq; eo ipſo affici poſſum⁹. Sunt aũt patibiliores, q; inualidiores: quãobrẽ id gen⁹ choro tribuim⁹. ſubdorio vero, atq; ſubphrygio agimus, quod choro nõ cõuenit. Eſt enim chorus cliens quidã, curatorq; ocioſus: quippe q; beneuolentiã dun taxat his exhibeat, quib⁹ adeſt.

Cur ſono grauiori mollior modulatio cõtineat? An q; modul⁹ ſua q̃dẽ natura mollis ẽ, & quietus, ſed admiſti nũeri rõne aſperior reddit, & mouẽtior. Cũ igit grauis ſon⁹ mollis, quietusq; ſit, acut⁹ cõtra mouẽs, & irritans, prorſus eorũ quoq;, q; eundem modulũ habent, mollior eſſe debet, qui grauior eodem modulo continet. Modulum nanq; mollem eſſe eorum dictum iam eſt.

Cur pariũ, ſimiliumq; doliorum, ſi alterũ inane, alterũ dimidiatum ſit, echo diapaſon cõſonantia reſultabit? An q; echo dupla dimidiati ad inanis exiſtit. Quid enim in iſtis potius, q̃ in fiſtulis res euariet? motũ nanq; eundẽ acutiorẽ putamus, quem velociorẽ. Ampliorib⁹ vero aer tardi⁹ occurrit, vt duplis duplo, & cęteris ad proportionẽ. Vtris quoq; duplus diapaſon ad ſubduplum conſonat.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMA:

Eorum, quæ ad ſtirpium genus, & olera cea pertinent: cuius quæſtiones. 36.

Vr aquam ſalſam apiũ recipit, porrũ recuſat? An q; alterius radix imbecilla, alteri⁹ valida ẽ. impatibilius aũt, q̃d validius.

2 Cur in prouerbio eſt, Mentã
G belli tpe neq; edito, neq; ſerito?
An quia menta refrigerare cor-
pora poteſt, vt corruptione con
ſtat ſeminis genitalis: id autem
ipſum aduerſum omnino eſt ad
fortitudinem, atq; animoſitatẽ,
quamuis genere ſit idem.

Cur aliqua fructu vacent, cũ
3 florem habeant, vt cucumer, cu
curbita, malus punica? An his
fructus nõ deeſt, ſed ipſa pro fru
ctibus habentur, quibus flos in-
ſidet. fructus enim ideſt, quod
H florem gerit. cucumeri autẽ flo-
rem inhærere perſpicuum eſt.

4 Cur eorum, quę terra gignit,
alia cocta, alia cruda ſunt cibo
idonea? An qbus ſuccus eſculen
tus nõ protinus eſt, ñs decoctis
dulcior reddit à calore: quibus
aũt ſapor vel protinus grat⁹ cõ-
ſiſtit, hæc etiã cruda eſitantur.

5 Cur alia elixa, alia aſſa meli⁹
edi poſſint? An q; humidiora
non eatenus humectari, ſicciora
nõ amplius exiccari oportet: eli
xa autẽ humidiora, mollioraq;
I omnia reddũtur: quæ vero mi
nus humida ſunt, hæc igne con-
fecta ſicciora prorſus euadunt.

6 Cur alia eſculenta, alia ineſcu
lenta experiamur? An cauſæ ſuc
cus eſt. quod enĩ & ignis expers
ſuccũ cõtinet immitem, & igne
confectũ nihilo min⁹ redditur,
hoc cibo ineptum penitus eſt: q;
aũt ſucco eſculento quidem, ſed
vehemẽtiuſculo cõſtat, hoc pro
condimento recipimus. quod
enim exiguo corpore vim ma-
gnã obtinet, id naturã cõdire po K
teſt ampliorum eſculentorum.

Quã ob cauſam ſtirpium alię 7
ad ſemen vſq; viuere tantũmo-
do poſſint, deinde cũm ſemẽ tu-
lerũt, exareſcãt, vt genus herbę,
& quæ olera nominamus: aliæ
nõ, ſed ſæpius fructificare ſolitæ
ſint. Ipſarũ etiam viuẽtium ad
ſemen vſq; ferendum cũ magna
pars annua ſit, genus apñ, quod
ab equo hippoſelinũ appellatũ
eſt, quaſi equapiũ dixeris, anno
poſtero fructũ affert, cumq; attu
lit, exareſcit: cur ita? An oĩa eate L
nus vigent ętate, quatenus ſemi
ne quoq; valeant: nam & homi
nes ad annũ trigeſimũ vſq; pro-
ficiunt, aut copia, aut craſſitudi
ne. vbi aũt ſemen ferre non am-
plius poſſunt, modo ſtirpiũ ob-
areſcũt, atq; ſeneſcunt: quanquã
alia ocyus, alia ſerius occidunt,
idq; portione. Sed quã ob cãm
alñs longũ vitæ ſpatiũ, alñs bre
ue datum eſt, porrõ alterius in-
tereſt diſputatiõis declarare. ſed
cũm omnibus finis, ac termin⁹
ſit perfectio ſeminis, quibus vi- M
ta breui tpe continetur, hæc ſe-
mel, aut certe nõ ſæpe: quæ autẽ
eſſe longęua natura voluit, hæc
ſępe fructificare neceſſe eſt. Quã
ob rẽ quæ imbecillima ſunt, fer
re nõ plus valeant, q̃ ſemel, tum
exareſcãt neceſſe eſt: ac eorũ ip-
ſorum alia anno primo ſimul &
ſemen reddere, & vitam exple-
re naturæ rõ ſancit: alia poſtero,
vt equapiũ. Quæ vero præuali-
da ſurgunt, hæc annis pluſculis

poſt

A post fructificare incipiũt, diuq; vitam agere possunt, fructificare sæpius, vt arbores.

8 Cur si quis apiũ radice tenus circũfodiat, partiq; imę panicũ vndiq; ingerat, deinde terrã accumulet, itaq; irriget, radices mira magnitudine adolescent? An q̃ natura panici fungosa, & cãa pabulũ attrahit, cõceptũq; nõ sursum transmitti patit. Sed iter radicẽ cõtentũ calore sibi in dito cõcoquit, vt radicis amplissimũ seq; incremetũ necesse sit.

B

9 Cur si quis cucumeres, aut cucurbitas protinus paruulas condiderit in terrã, maiores multo efficiet? A q̃ spũs, & Sol exiccando incrementũ impediunt, molemq; tum minorẽ, tum crispiorem reddunt: quẽadmodum & arbores, quæ loca vento, Soliq; expolita tenent, quæq; in cauis manẽt, & riguis: alterę enim magnæ, fungosæq; fiunt, alteræ paruæ, & spissæ. Ast vero iter terrã occulta, qm̃ cõtra afficiantur, cõ

C tra euadãt, necesse est. Quinetiã q̃ vasis includimus, vt cucumeres in ferulis cauis, aut tegulis, et mala punica, aut quæuis mala i ollis, ampla reddunt, et fungosa. cõtra quæ detecta sunt, parua solidaq; augescũt nullo ambiente operculo, qd̃ alimoniã faciat largiorẽ. id.n. obiectũ facit, ne pabulũ, aut euanescat, aut arescat.

10 Cur plantarũ acrium semina acriora sunt, q̃q; radices, & folia? An q̃ semina oĩa oriuntur, inq; cęteras oẽs partes ex eo veluti fon

D te quodã (vt quidã aiunt) sapores, & odores deriuari necesse ẽ: nam ẽt odores omniũ vnà cum seminibus esse suaues incipiũt. Quòd si acritudo cęteris ex semine proficisci solita est, semen ipsum maxime eẽ tale rõ exigit.

11 Cur tenues radiculæ acriores sunt? An q̃ ampliores illæ spatio tẽporis longiori plenius concoctæ miteſcunt.

12 Cur capparis locis prouenire cultis haud facile potest? multi nanq; tentarũt & radice transla

E ta, & semine sparso, cũ apud nõ nullos cõmodior capparis sit, q̃q; rosa: sed tñ efficere nihil potuerunt. Quid ergo causæ sit, vt cultis nescíat hospitari, inculta & auia pęsequat, & maxime sepulchris adhæreat? Igitur de hoc, cęteris q; generis eiusdẽ accepisse illud oportet, q̃ non oĩa eadẽ ex materia cõsistere solẽt, aut augeri: sed sunt q̃ ex aliorũ corruptione, & principio cõsistãt, & post augeantur, vt pedunculi, & pili corrupto alimẽto, aut qua labe

F alia corpis prodeũt. Ergo vt in corpe nõnulla excremento proueniunt alimẽti, quod certe cruditas est, & vbi naturæ vires superare nõ queũt, abscedunt q̃dẽ in vesicã, & aluum, quæ i promptu maxime sunt: aliqua vero aĩal producunt, itaq; in senectute, & morbis: hæc augent: sic in terra alia cõcocto alimẽto & cõsistunt, & augent, alia excrementis, aduersaq; cõcretiõe oriunt. Culturæ aũt officiũ est, vt conco

G quat, reddatq; efficax alimentū, quo genus mite, vrbanumq; fructuū cōsiſtit. Quæ igitur mitigatione, informationeq; huiuſcemodi creant, hæc vrbani vocabulo ſignificamus, eo q; ſolertia hoīs educata q̄ſi, eruditaq; meliora euadant. Quæ aūt cura adhibita miteſcere nequeunt, aut ēt aduerſo habitu loci ſui generis, pdeunt, hæc ſylueſtria ſunt, & ruſtica, cultisq; viuere nolūt. Cultus enim dum ea meliorib⁹ inſtituere moribus cōtendit, de
H prauat, atq; peruertit: qppe cū â ſua natura deſciſcere nequeāt, q̄ orta ſunt ex corruptione: quo ingñe capparis quoq; pfecto eſt.

13 Cur ſi quis radicularum folia tpe hyberno, cū maxime vigēt, abſciderit, & terrā pedibus cōplanarit, cōculcaritq; vt imbrē nullū admittere poſſit, radiculæ ipſæ p æſtatē amplitudine mira increſcent? An propterea, qa ne corrūpantur, cauſa conculcandi ſoliditas eſt, quæ humorē putre
I facere prohibet: alimentū vero, qđ aliter ad germē ſurſum tranſmitteret, radix ſibi ipſa totū diſpenſat: itaq; vel amplior fiat neceſſe eſt, vel ſuo de latere radices alias mittat geminās modo ceparū. has enim multiplices effici nouimus, ſi quis annuas non euellat, ſed tpe hyberno relinquat. At cùm vim iſtā procreandi, ut lateri ceparū natura dedit, ſic radicularum negarit, neceſſe profecto eſt ipſas illas craſceſcere nimiam ob copiam alimenti.

Cur ſi quis cucurbitas, aut cu- 14
cumeres apud puteum ſitos in K
ipſum dimiſerit puteū tempeſtiuos, beneq; operuerit, virides p annum totū ſeruabit? An q̄ vapor aquæ refrigerās efficit ne aſſiccentur, ſeruatq; virides, & vegetiores: & obturatio illa, & ſpiritus ſatis alere poſſunt, quæ iā in plenū creuerunt: permanēdi vero facultas propterea dat, q̄ relictis radicibus ſuppetit alimētum. Nā ſi quis, cùm fructificarunt, detractis ſarmentis, præci
ſaq; planta terrā aggerarit, con- L
culcaritq; circum radices, cucumeres faciet præcoques, vtpote cū radix valeat cōſeruari. haud enim cucumer annuam ſortitur naturā, ſed viuere vlterius pōt. Ferent aūt iſti fructū maturius, q̄ qui ſemine prodierunt: qm̄ radix bona pars, ſ. operis præcondita iam naturæ habetur, quod illis ſeminatis prius cōficī neceſſe eſt. Terræ aūt aggregatio, & conſtipatio teporē inducit, quo radix, & ſeruari, & germen mittere celerius queat. vnde etiā fit, M
vt ſi quis per hyemē cucumeris ſemen in quallis ſitum aqua irriget tepida, & mō ſoli exponat, modo collocet apud ignē, pręcoques admodum cucumeres faciat, ſi tpe cōgruo ad ipſum cū quallis in terram demittet.

*ἐν τῳ καλαθῳ ἐκεινῳ, in quallī, ſeu calathulis

Cur non meridie, ſed mane, 15
noctuuè irrigare cōſueuerunt? Vtrum ne Solis feruor humorē abſumat. An q̄ ſi aqua calſa ſit, necabit quæ irrigantur.

Cur

16 Cur omne odoratū genus, tā
A seminū, q̄ stirpium, mouere vri
nam potest? An quia calidū est,
cōcoctuq; facile: cuius sanè gene
ris sunt, quæ vrinā ciere valent.
calor nāq; īterior cito extenuat,
nec aliqua corpulentia odor cō-
tinetur. Nam & ea, quę minime
odorata sunt, vt allia, caloris sui
rōne vim mouendi vrinam ha-
bent, vel potius colliquandi. Se-
minum aūt genus oē odoratū,
calidum esse proculdubio noui-
mus: odoris enim natura calore
B aliquo oīno creat. At vero quæ
male olēt, haud quaquam apta
concoctioni sunt. Esse aūt nō ca
lida soluni, sed etiam cōcoctu fa
cilia debent, quæ sint prouoca-
tura vrinā, vt scilicet vnà descē-
dendo humores extenuent.

17 Cur ocyus olus excaulescat,
q̄d semine vetustiori, vt trimo,
aut bimo prodierit, q̄; quod no-
uo? An q̄ sicut in animantiū ge-
nere semen id celerius affert, q̄d
viget, ita ēt seminum, quæ vetu
C sta admodū sunt, vim suā omnē
exhalarūt: quę recentissima, im
becilliora propterea sunt, q̄ ex-
crementum adhuc procreationi
minime cōueniens continent: q̄
media tpe, hæc humore inutili
oī exacto, validissima esse pro-
bantur. celerius igit̄ semen pro-
fundunt. id autē ipsum non nisi
excaulescere est, quippe cùm se-
men ex caule proueniat.

18 Quā ob causam ruta insita in
ficum, pulcherrima, plurimaq;,
proueniat? inserit̄ vero inter cor
ticem, limoq; obducto fouetur. D
An q̄ rutæ radix fomentū tepo
remq; desyderat: itaque cinere
quoq; cireūdata iuuat: ficus aūt
cali da est, quod eius succus om-
niū acerrimus docet, & fumus,
quē multū emittit: habet igitur
calorē, atq; humorē talē, qualē
ēt cinis. Quāobrē si ille iuuare
possit, ficus porrò copiā, ac vigo
rem eo magis præstabit, quo hu
mor cineris quidē nō perpetue
affluit: fici vero irrequieto con-
fluuio manat, vtpote cū arboris
succus cōsumi ex toto nō possit. E

Cur stirpiū nōnullę caulem 19
sp edāt inanē? An illis, quarū na
tura im becillior ē, has rerū, ina-
nēq; emittere caulē necesse est.

Cur in terra Attica fructus cę 20
teri dulcissimi fiunt, thymū ve-
ro acerrimum est, cùm id ēt ip-
sum fructus quidē existat? An q̄
ager ille tenuis, siccusq; est: quā
ob rem non multū humoris cō-
tinent, quæ in eo nascunt. Ergo
quæ dulcia sua cōstant natura,
hæc ob humoris cōtenti medio
critatē, vbi Sol partē cōsumpsit F
maximam, facile reliqua conco
quunt: etenim multū concoqui
negociū magnum est, mediocre
expeditius cōfici pōt. Vnde fit,
vt fructus, qui lege suæ naturæ
dulces creant, dulciores euadāt:
qui sicci ē natura, minimeq; dul
ces proueniunt, suā ob inopiam
tm̄ humoris retinēt, quantū suo
cōueniat generi, quod dulce ne-
quaquā est. Sol aūt quantū dul-
cissimū sit, & leuissimū eximit.

G itaq; acerrimi relinquũtur, qui humore ſuperuacuo carent, quẽ fructus cæteri obtinent.

21 Cur pulegiũ, & liriũ, & cepę ſuſpenſa florent ſolſtitiũ tpe? An ineſt crudũ in his alimentum, quod vt hyeme concoqui ex frigore nequit, ſic ſolſtitio ex cãlore cõcoquens auget. Vtrũ quia influxu carẽt aſſiduo, breui marceſcunt. etenim quæ nullũ alẽdi initiũ, nullum influxũ aſſiduũ habent, intereunt, exiccanturq;.

H Qua de cauſa, accidit apud Scythas, vt frumentum diu in terra maneat, ꝓp copiã niuis: & vbi emerſerit, celeriter creſcat.

22 Cur cepę vnũ tã acriter mordere oculos poteſt? vnde nomẽ quoq; à Græcis crommyon impoſitũ putant, perinde quaſi pupillam cõprimi cogeret. Origanus vero nihil huiuſcemodi facit, nec aliud quippiã ex cęteris, quanquã acre: neq; enim naſturtiũ, quod mordacius eſt, oblatũ oculis efficit ęque vt lachrymæ profluunt: at cepe & cùm oculis

I admouẽt, & cũ comedit, lachrymas mouet. An ꝙ acriũ gen⁹ diſcrimine euariat numeroſo, quo ſua cuiq; vis conſiſtit, rataq; habẽt. Naſturtiũ ergo, quia calidi⁹ ẽ, reſiccare quod colliquauerit, amplius poteſt: nã extrudere lachrymã cũ editur, põt: admotũ tñ ad oculos, nihil ꝓpterea mouet, quia nullũ mittit vaporem: eſt enĩ id & ſiccius, & calidius. Origanus, cętera q; id genus calida ſunt leniter, & ſicca: quod lachrymas aũt moueat, mordax K id eẽ debet, & humidũ, & lentũ. Quas ob res, oleũ quoq; lachrymã excutit, quãuis leniter mordeat: ſubiẽs enim, irreptãsq; ſuã ob lentitiã, atq; tenuitatẽ dolorẽ mouet, ac proinde humorẽ tabificat. At cepe vim eiuſmodi ſanè habet, vt quod & humore & vapore ſit calo, tenui, & lẽto: itaq; oculis admotũ, eo ꝙ vapor eiuſmodi eſt, humorq; tenuis commeat, lachrymas mouet: cumq; ediť, itidẽ tranſmiſſa reſpiratiõe facere põt. Alliũ calidũ quidem L eſt, & acre, & humoris aliqd cõtinens: ſed lentũ non eſt: itaq; lachrymã mouere non poteſt.

Quã ob cauſam myrta colliſa in manu dulciora ſentim⁹, q̃ſ integra? An quemadmodum racemorum acini vindemiati dulciores ſunt, q̃ſ non vindemiati. etenim muſto, quod natura ſuaue eſt, excerpti acini quaſi condiunť: quippe qui vel extrinſecus muſtũ reſudent: at qui in racemo cohærent, vtiq; incõditio M res cõſtant. Ergo myrta quoq; natura dulcia, intusq; ſuam dulcedinẽ acinorũ in modum vuæ continentia, vbi manu cõpreſſa conflictataq; ſunt, diffuſa inteſtina dulcedine, parte quoq; exteriore inopplentur: itaq; dulciora non immerito ſentiuntur.

Cur myrta enucleatiora ſunt, 24 q̃ minora, & palmulę nucleo penè vacant, quæ minutę adoleuerunt, & vuarũ acini, q paſſim cõſtiterũt, exigui vinacea uel nulla cõtinẽt,

A continent, vel pauciora, minoraq; An quia min⁹ pfecta sunt, quæ minora, idcirco semen continent indiscretum, cui perinde, vt finis nucleus deputatus est. quam ob rem & minora sunt, vtpote surculi quidē agnati exteriores, partusq; imperfecti, & minus dulcia, q̄; quæ iustum cō tinent nucleum: sunt enim min⁹ concocta. Concoctio autem nō nisi perfectio est.

25 Quam ob causam fructuum alī partem radici proximā ha-
B bent amariorem, vt cucumeres, alī postremam superiorem, vt glandes? An q̄ alīs pars ista radici proxima crudo vescitur alimento, qm̄ escæ confluuium p radicem frequētat: alīs quia sicci è natura sunt, postrema pars succo dulci, concoctoq; inde absumpto iam plenius siccat, amarescitq; modo salis. Redditur. n. vnumquodq; amarū, cū ampli⁹ exiccatur: vt oliuæ, vt glādes inueteratæ efficiuntur amaræ.

26 Cur aliqua germinare nō ter
C ra cōtenta, sed abscissa, aut euulsa, vel recondita possint, vt caules liliorum, vt allia, vt cepę? An q̄ omnes alimentum intra se cō tinent, nec certo, definitoq; loco omnes oriuntur. Crescere autē vnumquodq; potest, non eo q̄ in se continet alimentum, sed q̄ decoctum iam, & digestū illud pabulum est. Continent igitur vel antehac alimentum, sed augeri tum duntaxat incipiūt, cū tempus ad id adest, cuius opera res illa effici potest: velut ēt oua crocodilorum tempus tute operiri sibi commodum nouimus: incrementum tī continuari nō licet, quoniam aliud non suppetat alimentum. D

Cur allia, & cepæ, quo siccio- 27
ra ferantur, eo meliora possint euadere: cætera autem deteriora? An q̄ omnia istiusmodi maxime plena humoris conficiuntur: itaq; terræ commissa siccio-
ra temperamēto commodo germinare incipient. Adde q̄ min⁹ putrent, cum sicciora seruntur. E

Cur allia, & cepæ solæ ex plā- 28
tis recōditæ germinare possint? An q̄ humore, alimentoq; sunt refertæ. Copia igitur alimenti est, quæ germen efficere queat. idq; constat argumento tū squillarum, tum etiam bulborū, qui idem facere possunt. Crescere autem quodque solet, cùm tempus venerit.

Quam ob causam quæ aqua 29
frigida irrigamus, dulciora, q̄; quæ tepida, euadant? An q̄ sic intercluſum calidum salsius est, F
vt calidius, quod salsius: dulce autem ita contrarium, vt frigidum est, & alimento oleribus humor est, vnde saporum genera oriuntur.

Cur allia cum excaulescunt, 30
plenius q̄; recens edita olēt? An q̄ recentia humoris multum adhuc extranei continent, quo fit, vt vim suam integram habere nequeant. cum autē decocta iā sunt, secreto humore illo inutili,

tum

G tum ſuum odorem ſyncere adi-
piſcuntur, qui ſacer eſt. Quin
etiam cęteri nuper editi fructus
dilutiores ſunt, & cepas recētio
res ob eam cauſam minus acres
ſentimus.

31 Cur fructus myrtorum non
conditarū magis q̄; folia defluāt
conditarum autē reſeruatarū q̄;
alga, vt fit, folia defluant, fruct⁹
adhæreant? An ita euenit non
conditis: qm̄ natura ſancitū eſt,
vt fructus peracta decoctione
flacceſcant, ac decidant, quę qui
H dem decoctio repoſitis agi non
poteſt, ſed eatenus tm̄ efficit, vt
algæ vapor, phibeat, ne humor
fructus immutetur: folia contra
cum ſiccent, decidunt. Algæ au
tem, vt ſalſa exiccandi vim hñt.
Ergo non idem ſolīs accidit ar-
bori adhærentibus, & conditis,
modo quo dictum eſt.

32 Quā ob cauſam cucumeres,
cognomēto pepones, optimi pa
luſtribus planis, i. humidis fieri
ſoleant, vt apud Orchomētum,
& in Ægypto: aquarum etenim
I vberem terram eſſe Ægyptum
putamus. Cur ergo cucumeres,
qui humidi ſunt, & ob id hortē
ſes, ac rigui minime laudati, lo-
cis paluſtribus, quæ madida
ſunt, egregie fiant? Vtrum q̄ ob
terræ duritiam altius coguntur
deſcendere: ſolū nanq̄ limoſum,
ac planum maxime indureſcit.
qui autem altius innitūtur, me-
liores euadunt. An q̄ terram ſic-
cam eſſe oportet, qm̄ cucumeres
natura humidi ſunt: ita.n. ſeque
tur, vt per retractum in mediū K
veniant. Paluſtris vero ſi plana
altaq; ſit, alimētum nec exiguū
præbet propter ſoli altitudinē,
locumq; ipſum: neq; nimiū, qm̄
ſolum reſiccari neceſſe eſt.

Quam ob cauſam ruta, & nō 33
nulla pigmenta odora ſudorum
faciant fœditatem? An quorum
in odore grauitas eſt atq; acritu
do, ea cum excrementitīs miſta
hūorib⁹ deprauare odores p̄nt.

Qua de cauſa rutam faſcina- 34
tionis remedium eſſe aiunt? An
propterea, quia tum effaſcinari L
ſe credunt, cum aut voraciter
edunt, aut incommoditatum ali
quarum tenent ſuſpitione, aut
cibum habēt ſuſpectum quem
capiunt, itaq; cum de menſa ea-
dem qui priuate ſibi aſſumunt,
participem intuentē quēpiā fa-
ciūt, affanturq; cum impertiāt,
ne me faſcines: ergo cibum cum
perturbatione ſumēt, nec quid
bibent, aut edent ſine turbatio-
ne & flatu, qui vna hauriatur,
& ingeratur. Quam ob rem fla-
tu ipſo vel cum extrudendus ef- M
fertur, cibus quoq; vna elatus
ēj̄citur: vel cum intercluſus per
humorem tenetur, tormina mo
uentur, & cruciatus. Igitur ruta
præſitata, vi ſua & poteſtate ca
lefactoria, vas q̄d recipit cibos,
elaxat, & reliquum corpus itidē
afficit: ex quo fit, vt flatus ille in
tercluſus tranſmitti, atque fece-
dere poſſit.

Quænā cauſa ſit, vt origanus 35
muſto iniecta vinum dulce effi
ciat?

A ciat? duas.n. in amphoram iniecisse heminas satis est. An ꝙ tollit quantū in musto est aquabīdum, & fęculentū, sua siccitate in seipsa recipiens, quibus s. sapo rem confici austerū censem⁹: argumento, ꝙ vina, si quid aquæ habeant sibi illibatū, min⁹ mollia redduntur: atq; & si diutius stare ī fęce sinant, itidem fiet: & cum vinū dulce molimur, vuas multum temporis Soli exponimus, vt Sol quantum sit dilutū auferat, & reliquum decoquat.

B hoc autem idem facere vel organus potest, quippe quę sit & sicca, & calida.

36 Cur nigræ myrti fronde sunt frequentiore, q̄; albæ? An ꝙ nigræ generis sunt sylvestrioris: cui⁹ indiciū, ꝙ locis rusticis istę proueniunt, minimeq; ex cultu mutant: humida autem oīa frōde crebriore conduntur. Quod enim minus suos fructus decoquere possunt, idcirco ad frondē alimentum se vertit.

CARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMA PRIMA.

Eorum, quæ ad farinam, & massam, ceteraq; id genus pertinent: cuius quæstiones. 26.

1 CVr ptisana, & farina triticea oleo instillato reddi possint candidiora, cū rufum oleū sit? An ꝙ spumare solet, dū cum humore miscetur, quod non nisi albescere est. Mistio vero versatu agitatuq; fit, & cum corpulētis humor committi melius potest: quod sanè in ꝟs accidit, quę aqua decoquit, atque ita candidiora efficiuntur. D

2 Cur cibus triticeus maxime corporibus nostris competentior, atq; vescentior est, q̄; ordeaceus? An ꝙ hic mediocrem hēt lentitiam, quam cibus habeat, oportet: quippe qui adhærere, conglutinariq; corpori debeat, quæ res non nisi lētore effici potest, Ordeum vero rigidius est: itaq; massa eius longe ptritat validius alit, q̄; parum attractata. E

3 Cur farinæ triticeæ primum ordeaceæ vltimū * cādidius est? An alterum vt durius circūfrāgitur, idq; agit, cum plurimum temporis molit: alterum vt mollius atq; tenuius quamprimum exprimitur. candidius autem in vtriq;, quod interius est. * lucidius.

4 Cur panes frigidi albiores cernunt, q̄; calidi? An eadē quodāmō cā est, cur inueteratū quoq; oleū cādidius sit, q̄; recēs. cā nanque nigroris humor ē: hic aūt ī hisce vtriq;, vt recentibus vberius cōtinet, sic tpe ,puectis parcius in supficie residet pp euaporationē. Euaporat prorsus oleū vel tempore, vel Sole: panis aūt calore inde egrediente per refrigerationem, humor itaq; frigidis iā euanuit, calidis adhuc iest F

5 Cur panes non saliti plus pō derēt, q̄; saliti, mō cætera omnia pari

G pari habeantur mẽſura? contrarium nãq; veriſimilius dixeris, cum ſal adñciatur, & grauior ſit q̃ aqua. An quia ſal exiccare poteſt, ex quo incorrupta ſeruant, quæ conſecta ſale reponim⁹. ab ſumitur. n. a ſale, reſiccaturq; humor, qui ex calore putreſcit. & in pane igitur humor a ſale conſumitur, extraq; afflatur. quocirca panes pridie facti leuiores, q̃q; calidi ſunt, vtpote frigidiores: contra ñs qui ſale vacãt, humor largior inſidẽs efficit grauiores.

6 H Cur panes frigidi humefacti, ſi inuicẽ tãgãt, nõ cohæreãt, calidi cohæreãt? An q̃ frigidi lentorẽ ſuũ cũ vapore vnà emiſerũt, q̃ exacto cõglutinari non ampli⁹ queunt: humor enĩ quo madure, rigidus eſt. Calidi contra lentoris aliquid continent: ex quo fit, vt cũ madefactis vapor emigrat, calor ob ſuam tenuitatẽ reſpiretur, & euaneſcat. Glutinoſum autem illud cũ calore egrediens, ſeq; cum humore permiſcens, facit vt inter ſe panes cohæreant. I

7 Cur farinæ triticeæ primum, ordeaceæ vltimũ candidius p̃deat? An q̃ ordeum, vt rigidi⁹, protinus obfrangi, diffundiq; aptum eſt: quod maxime fit, cũ diu contunditur. triticum mollius eſt, atq; ob eã rem parte exteriore leuiter diducta, interior, quæ candidior eſt, expreſſa, primum cũtundit. eſt autẽ in vtriſque candidius, quod interius ẽ. 7 8

8 Cur maſſa ordeacea, quo plenius tractet, teraturq; eo minus aluum ſubducere, læuigareq; poteſt: triticea contra, quo plenius, eo magis? An q̃ triticea maiorẽ in modum contrita minuitur: lentum etenim quoq; affici ita ſolet: tum ignis humorem panis vndiq; eximit, itaq; rigidiuſculum humore ſublato relinquit. deniq; quanto plenius cõtrecta tur, & teritur, tanto rigidior reddit: partes enĩ ſingulas deminui adeo agitatas, extenuarique neceſſe eſt. rigidi⁹ autem omne concoqui facilius poteſt. Ordea cea contra, quo amplius preſſatur, & teritur, eo lentior, & tenacior humore imbibito euadit. Tenax autem omne, ac lentũ diuidi ſanè haud facile poteſt: qua quidem diuidendi facultate fit, vt ægre concoquatur. quod. n. concoctionem recepturum eſt, digeri in minima debet. K L

9 M Cur maſſa ordei contrita minor, tritici amplior reddi põt? An q̃ ordei farina maſſata, contritaq; cõpeſcitur atq; conſidet, ſ. glutinamento humoris, quia rara, & craſſiuſcula eſt: triticea, qm̃ ſpiſſa admodum eſt, colleuatur atq; extollitur. ſpiſſa etenim omnia ſubacta, pertritaq; incaleſcunt, & incaleſcendo inflant ac extolluntur: quomodo etiam caro perfricata extollitur.

10 Sed cur maſſa triticea in igne amplior, q̃ ordeacea reddatur? An q̃ humorẽ triticea cõtinet i-diſcretũ, qui cum calefact⁹ egredi nequeat, ſ. ex p̃tritionis cõpreſſu

A preſſu,mox ſpiritus de eo concalefacto humore naſcitur:largior autem humor largiorem pariat ſpiritum neceſſe eſt.

11 Quam ob cauſam cū mel tenacius,q̄ aqua ſit, farina mulſo ſubacta rigidior reddatur, vbi decocta eſt,q̄ aqua ſubacta? An q̄ aqua feruore ignis cogitur, atque conſiſtit:mel contrahit quidem,ſed nō ſine asſiccatione:itaque rem facit rigidiorem .cauſa nanq; rigoris in ſiccitate eſt.

12 Cur biſcoctus panis refrige-
B ratus minus duritiem præ ſe ferat? An q̄ triticum dulcem quē dam ac lentum ſuccum in ſe cōtinet,qui veluti anima eius eſt. indicium,q̄ cum ſiccet,omnino exinanitur: cū autē vaporis aliquid ſentit,mox erumpit,& coaleſcit. Ergo cum humor hic in farina quoq; tritici inſit, maximeq; in ea quæ puriſſima eſt,efficitur,vt in maſſa ex ipſa farina confecta idem ſeruetur.argumētum,q̄ decocta in pultem reddi
C tur lentior.Vbi igitur panis primo igni cōmiſſus eſt, portio rigidi & leuis cum humore euaporatur,& quantum in farina furfureum maxime eſt,totum deuritur:mox planè educto cum denuo maſſa retritaē, preſſaturq;, pars farinę tenuiſſima,& humoris lentiſſima,quæ ſolæ ſupſunt miſcentur amplius ſibi,tum quia tales amplius euaſerunt, tumq; propter ignitionem. fit enim miſtura eorū tincturæ conſimilis, ita vt maſſa poſt trita ſimilis farinæ illi elixæ efficiatur:quippe D
quæ pertrita iā prima, relictaq; parte farinæ tenuiſſima, & humoris lentiſſima, glutinoſa, & reſiccabilis redditur,vbi ignem præſenſit.nam & diſſiungi facile quod lentum eſt nequit, & humorem nullū per ſeipſum emittit,quod ſpiſſum eſt. Hac igitur eadem re panis quoq; biſcoctus ob cauſas prædictas efficitur.ita que min⁹ dureſcit, cùm ſemper inter ſe humiditatem cōtineat.

Cur nōnullis de genere cibi, 13
tum humidi,tum ſicci,multum E
temporis ſine faſtidio vti poſſimus,vt cibo,quem triticea ex farina,ordeaceave conficimus,& vinis auſteris,& aqua:aliꝭ vero quamuis ſuauioribus,non tā ſine faſtidio toties vti poſſimus? An q̄ eorum,quę in cibo aſſumimus, alia validius alunt, ſuntq; ad inundādū aptiora: itaq; vel vbi cibo priore conſumpto vacui ſumus, ineſt præterea facultas multa in corpore, q̄ ad priorem corporis confectionē decocta eſt,ſic ad finem, & ad ſuccedentem coquendi vicem cruda
F animaduertitur.Cuius ſanè generis pars plurima ſuauium eſt. quæ enim pinguia & dulcia & optima ſunt,ea nobis guſtu ſuauiſſima ſunt, eademq; oīa valide nutriūt,& decoqui poſſunt, ſolentq; inundare, quocunq; inter ſe ipſa diſcrimine diſtant.Vnde efficitur,ſi quis ſeſe implerit, vt facultas eorum diuti⁹ immoretur, nec breui ſenſus deficiat.

non

G non enim ſolum pleno ventricu
lo ſatietas oriť,ſed digeſta quoq;
alimonia cæteras in partes iden
tidem vſu euenit. An non id ſo-
lum ipſum cauſę eſt,verum etiã
q; nonnulla per quã modice na-
turæ vſui ſunt,nobisq; familia-
riſſime conueniunt. Hæc.n.om
nia,quia ſm naturam ſunt,idcir
co melius a corpore q; dulcia re
cipiuntur, vt quæ præter natu-
ræ rationem facile reſpuuntur.
Alia vero alĩs temperationibus
congruunt:vt mel apib⁹ ſm na-
H turam ſic ſuppetit,vt eo veſci tã
tummodo poſſint, quanquam
viribus ſunt imbecillis. Itaque
relinquendum quidẽ eſt quan-
tum abſumatur, ſed id ex ꝓpor
tione ad vires hominis. Quę igi
tur è ſuauibus ita ſeſe habent, ea
qm̃ naturæ minus propria con-
ueniunt,ſuauia quidem ſentiun
tur,ſed parũ temporis morã fa-
ciunt,& faſtidium pariunt.Quę
autem ſm naturam pro cibo de
putata homini ſunt, ea ſemꝑ ap
petimus.itaq; fit ratione naturæ
I vt vſu quoq; eorum aſſiduo mi
nus q; ſuauiũ faſtidiri poſſim⁹.
14 Cur eadem & aſſueſcentibus
ſuauia,& admodum crebro vtẽ
tibus inſuauia ſentiantur , cum
tñ aſſueſcere ſit ſæpe, & crebro
quicquam facere? An quia con-
ſuetudo habitum rei cuiuſpiam
capientem in nobis efficit, non
ſatietatem.frequens autem vſio
deſyderium explet: quod & ip-
ſum quaſi cauſa quædã eſt. Ha-
bit⁹ ergo cùm exercitanť, augẽ
tur,atq; proficiunt. conceptacu K
la vero infarta nihilo ampliora
reddũtur. Quam ob rem , cõſue
tudo cùm exercitatio ſit, auget
habitum illum capientẽ. Quod
autem vſu crebro ĩ cibo aſſumi-
tur,infarcit quidem, expletq; de
ſyderium,quo expleto,non am-
plius eſcam recipimus: ſed auge
re illud idem nõ poteſt , ob eam
ſ.rem,quam modo de infartio-
ne retulimus. Ad hæc, non ideo
ſuauis conſuetudo eſt, quia ſem
per delectet:nam res etiam ſoli-
tæ moleſtæ ſunt, ſi vſu quis agit L
crebriori:ſed eo certe ſuaui⁹ agi
tur,qm̃ operis principium libẽ-
ter adimus,& diutius rem face-
re eandem aſſueti,q; non aſſueti
valemus. Qua igitur re moleſtũ
hoc eſt,quãquam ſuaue ſit , hac
eadem cætera quoq; ſuauia effi
cere poſſunt : vtraq; enim cùm
crebro vel fiunt, vel pro cibo ſu
mũtur,tædio nos certe afficiũt.
cuius ſanè cauſa eſt,q; nos vires
ſiue virtutes vel recipientes,vel
agentes,nõ infinitas , ſed finitas
habemus:quæ vbi quidem ſibi M
quod modice cõpetat, obtinue-
rint,(id.n.eſt, quod cõtinue am
plificari ſentiat) alteræ ſatis ex-
plent,alteræ agere nequeunt.

Cur panes,vt parum triti,ſic 15
nimium triti rumpantur? An q;
parum triti, qm̃ partibus min⁹
connexis inter ſeſe continentur,
idcirco rumpi facile queunt:tri-
tatio enim partes copulat & cõ
iungit:ergo ſuo ipſi diſcrimine
diſruptionem paratiores regun
tur.

A tur. Adde, ꝙ multum humoris, & impromiscuum cõtinent, qui minus trituram, pressuramq; recepere: at quos nimiũ tritos igni mandauimus, ñ sicci admodum sunt, qm̃ humoris parũ immodica agitatio tritandi reliquerit idq; decoctis totum exactũ est. Igitur rumpi vtroscp necessum est, qm̃ humoris multum educitur. multum. n. vt absolute ī his continetur, quos parum tritaueris: sic reliqui comparatione in
B ñs est, quos immodice agitaris.

16 Cur massa triticea candidior pertrita efficiatur, ordeacea nigrior? Vtrum ꝙ per summa ordeacea nimium assiccatur: calor autem humori permistus cãdorem gignit. An quia cum calefacta est, humorem ad seipsam trahit, vt quæ partibus maiusculis constet.

17 Quãob causam farina aqua subacta melius coeat, q̃; oleo subacta, quod tenacius est, quanq̃ glutinatius, quod lẽtius est: oleũ autẽ lenti⁹, q̃; aqua? An ꝙ aqua
C tenuior est, vt vsquequaq; subire, mollireq; valeat. Cohæret itẽ & comprimitur inter se melius farina aqua subacta, quãquam etiã sine cõtritu comprimi q̃at.

18 Cur massa tota leuior sit, q̃; seorsum humor, & farina? Vtrũ quia cum miscentur, spiritus intercluditur. An quia pars aquæ a calore farinæ indito euaporat: itaq; min⁹ id redditur, quod ex vtroq; mistum consti terit. aer autem aquæ tametsi miscetur, nihilo tñ leuiorem faciat: nam ipse quoque aer cum aere pondus auget. D

Quam ob causam lac, vinũq; 19
dulce quoties cum farina ordei bibitur, dulcius sentitur? Vtrũ ꝙ ad non dulce dulciora istæc esse videntur: farina enim dulcis non est. An propterea* quia farina, quæ dulcedinem in se habet, aliquãdiu immoratur: itaq; diu tius sensio habetur.

* afr: quia hũor dulcis mistus cũ farina

Cur eadem potio minus mera appareat, si farina ordei īsperfa bibatur? Vtrum ꝙ diuersa sibi miscentur, & temperantur. An qm̃ farina humori obducta in sese retrahẽs abolet q̃litatem. 20 dibitius imoratur. R

Cur alica plus aquæ recipiat, 21
q̃; triticum, vnde confecta est? An ꝓpterea, ꝙ alica farina quodammodo est: farina autem pl⁹ aquæ imbibit: moles enim amplior eius, q̃; tritici est. præsius nanq;, & constipatius triticum est. at quod amplius est, plus id capere potest. An non solum ea ipsa de causa ita fit, sed etiam ca-
S lore, quem intra se continet & farina & alica, efficitur, vt bibaci⁹ hauriant. quod enim calidũ est, humorem id & efficacius ad se trahit, & expeditius in vaporem consumit.

Cur farina tritici massata, p- 22
trita q; longe amplior reddatur, quãm ordei, s. ex proportione? An ꝙ altera multum humoris sibi admittit, altera parum. Sed qua de causa plus admittat? congruens enim potius dixeris, vt ordea-

G ordeacea bibacior ſit: quippe cũ ordeum toſtum, triticum, non toſtum ſit. An propterea ita fit, quia trituram pleniorem triticea patitur: cui⁹ cauſa eſt, quòd partibus minutioribus conſtat. Fit igitur quaſi vt quãtuplo partibus contineri poteſt minoribus, tantuplo humorem ſibi largiorem admittat, quippe quæ ipſum humorem proglutine ſibi capiat, vt Empedocles quoq; ſuis in Perſicis diuerticulo quo-
H dam ait:

„ Munus vbi larga cæteris conſ iunxerit vnda,

„ multũq; humoris proinde abſumere queat.

23 Cur etiam igni mandata maſſa tritici amplius augeatur, q̃ ordei? An quòd humorem in ſe continet indiſcretum, qui recalefcens extrudi nequeat. hic ergo cum in ſpiritum tranſeat, nec ſe ſe, pmere pariter, atque ex maſſa ordei poſſit, videlicet propter tritici ſpiſſitudinem (ſpiſſius. n. eſt, quod partibus conſtat minu-
I tioribus) idcirco extollit, molẽque agit ampliorẽ. Ad hæc plus iſta humoris continet, quo recalefcente ſpiritus prouenire ſolit⁹ eſt. Ex quaq; re autem pluri pl⁹ proficiſcatur neceſſum eſt.

24 Cur piſtorum, cæterorumq; officio fungentium frumẽtario, qui ordeum attractant, imbecilli efficiantur, & deſtillationibus infeſtentur: qui autem triticum, corpore ſint bene habito? An q̃ facilius triticum concoqui, q̃ ordeum poteſt, atque ea re deliba-
K menta inde manantia eſſe faciliora neceſſe eſt.

Cur panis toſtus durior, tepe 25
factus humidior reddi aliquantiſper poſſit? An quoniam cum torrefit, humor extruditur, itaque panis relinquitur durior. leniter autem cum recaleſcit, humor conſiſtens ab igne diffundi tur, humidiorq; proĩde exiſtit.

Cur farina tritici reſiccata 26
minus cõſtipetur, quàm ordei? An quòd intercapedine vacant, quæ ex partibus conſtant minutiſſimis: & plura quæ grauiora
L ſunt, compreſſa ſuopte pondere tantundẽ occupãt, quantũ pauciora. Sed farina ordei craſſiuſcula ẽ, itaq; ſiccata cõpeſci, atq; in minus cõtrahi põt, vt qđ minus eſt ſuo cõpreſſu, plus illud conſtipet in ſeipſum, capeſſatq;. triticea porro particulis minutiſſimis iã cõſtat, itaq; non ideo reſiccaẽ, vt partes reddant minores, ſed vt leuiores efficiant, minuſq; conſtipent ſuo compreſſu & nutu: natura. n. grauior farina triticea, q̃ ordeacea eſt. M

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMAPRIMA

Eorum, quæ ad fructus arborum pertinẽt: cuius quæſtiones. 14.

1 Vã ob cauſam poma non ita prius, vt poſtea eſitata, ĩ repletionis mole reſpondeãt? An

A An qm̃ cæteris esculentis genus pomorum longe grauius est: q̃ argumento ficuum cõstat, quæ nouissime esitatę, vltimę tñ euo muntur. Poma igitur ingesta suo pondere in imum delapsa, spatiũ amplitudinem relinquunt superius, vt cibum sequentẽ admitti facile liceat. At si è contrario sumant, vsu eueniet, vt qm̃ deorsum ferri expedite non queant, innatent, & partem totam ferè occupent inanem.

2 Quamobrem cum dulcia nobis similiora, quàm acria sint,
B ocyus a dulcibus impleamur? congruum enim, vt contra eueniat, quandoquidem a similib⁹ minus satiari cõsentaneum est. An qm̃ nõ æque præmature cõceptaculum, ex quo hausimus, & corpus quod vescitur, impletur: sed venter quidem repletus aliqñ est, vt eorum qui sitiunt: sitis autem nihilomin⁹ supereſt. Nõ. n. ea de causa sitis cessat, qa venter plenus humoris est, sed quia membra corporis omnia humorem commodũ sibi attraxerint: q̃ vbi illa satis suum de-
C syderium expleuerunt, tunc sitire cessamus. ita etiam fames, nec aliter tolli potest.

3 Cur ocyus a dulcibus, q̃ acribus satiemur? An quia ocy⁹ dulce, quàm acre appetere desistimus. Sed an perinde, vt venter impletur, nos quoq; dulcib⁹ satiari possimus, confessum non est. Cum igitur desyderium celerius his ipsis expleri possit, docendum est. Alimẽti desyderiũ, D
siue cupiditas, vt simpliciter loquar, indigentia est, cum cibum vel nullum, vel pauculum habemus. Quòd cum acria non valide nutricare queant, sed parum alimoniæ, multum habeant excremẽti, merito amplius hæc appetimus, parumq; eorum cupiditatem explemus, qm̃ alimẽto item indigem⁹, quo ipsa careãt. At dulcia tota ipsa cibus idone⁹ sunt, atq; ex paruis quibusdam eiusmodi escã corpus capit vberiorem. quod qm̃ se abunde re- E
ferfit, nihil edere præterea põt. plus enim tolerare non potest: atque ita efficitur, vt ocy⁹ à dulcibus satiemur.

Cur fructus arborum, & car- 4
nes, & cætera id genus vtribus 3
vehementer inflatis contenta, valeant incorrupta edurare: nec minus quæ diligentissime picata, obturataq; circumundiq; fuerint? An qm̃ corrumpi omnia solent, cum mouentur: quæ aũt plena sunt, immota persistunt: F
haud enim fieri potest, vt mot⁹ sine inani spatio agatur. atqui isthæc, quæ ita inclusa sunt, plena vndiq;: constat ergo incorrupta seruari ratione.

Cur vinum post pomum pu- 5
tre epotum, amarum sentiatur? An amarorem putredo habet. itaq; quod de pomo per summa insidet, linguæ humori, qui bibitur, permistũ, diffusumq;, amaram efficit potionem. Ipsum autem pomum per se esitatum mi-

G nus deprehendi propterea poteſt, quia ſaporis id genus multa attingat, inque exigua diſcernatur.

6 Cur edenda bellaria ſint, vſuſq; ſecundarum menſarū adñi ci debeat? An vt ſatis bibamus. nō enim ſitis gratia ſolum, quæ per mēſam primam nos teneat, bibendum, ſed etiam poſt hauſiſſe aliquid iuuat.

7 Cur nuces toſtæ refrigeratæ deteriores redduntur, & panis quoq;, & glādes, & multa id ge-
H nus alia, rurſusq; calefacta eadē meliora euadāt? An propterea, q; refrigeratis ſuccus concreſcit, & conſtat: tepefactis rurſus dilabitur. ſuauitas autem non niſi p ſuccum percipi poteſt.

8 Cur poſt fructuum eſitationem, vt ficuum, cęterorumq; generis eiuſdē, vel vinum merū, vel aquam ſuperbibere debeamus, quæ quidem aduerſa inter ſe ſunt? An quia genus pomorū & calidum, & humidū cauſa ſuę
I generationis eſt: habet enim tū ignis copiam, tum humoris. ita que ſuccus pomi veluti feruorē intus per ignem excitat, quomodo muſtum foris efferuet, vi tamen hebetiore: humor autem nimius cruditatem committit. Aqua igitur ſuo frigore feruorē illum frangit, atque extinguit: & vinum ſuo calore idem plerū que efficere poteſt. quippe q; pinde atque ignis igni mult⁹ pau co vires ſubtrahat, amplius tamen humoris copiam ſuo calore emollit, & cōcoquit, ſuoq; pō K dere innatantem illum feruorē vincit, ac reprimit.

Quam ob cauſam caricæ biſi 9 dæ tantum dulciſſimæ ſint, nec multifidæ, aut omnino infiſſæ dulcedinem præſtent? An q; ex multifidis reſpirauit, euaporauitq; cum humore pars dulcedinis plurima. In ñs autem, quę in fiſſæ coierint, humoris diluti copia eſt, q; nihil ferè inde exactū fuerit. At quæ fiſſæ quidem, ſed tamē fiſſura multiplici ſunt, immunes vtroque iſto incommodo caruerunt. L

Cur ſi ficus in furno ſiccant, 10 duriores efficiuntur, q̄ ſi exemptæ foris refrigerentur? An quoniam in furno humor totus eximio calore euaporatur, foris aer circunfundens humorē contrahi, emanareq; prohibet: ita enim vt leuiter euaporetur potius accidit. Sunt autem quę ficent dura, quæ hument mollia.

Cur ab acerbis vinum, aut 11 aqua epota dulcior ſentiatur: exempli gratia, ſi quis glandes, aut myrta, aut tale quid ori mā- M dauerit? An merito ita fiat, quēadmodum vel in cæteris agitur: omnia nanq; plenius eadē apud ſua contraria innoteſcunt. cōtrariorum autem ſapores oppoſiti fermè inter ſe ſunt. An vt res in ñs eſt, quæ colore inficimus, ita etiam lingua acerbis conficitur illis, meatusq; ſuos patefieri patitur, vt dulce ſubire ampli⁹ poſſit. Res enim quaſq; inficiendas hu-

A humoribus quibusdam acerbis ante immergimus, vt inde affectæ infici colore plenius, atq; ineluibilius possint.

12 Cur dulcia, minus dulcia sentiantur calida, quàm refrigerata? Vtrum propterea q̄ simul sẽ sus duo existunt, id est calidi, & dulcis: itaque calidi sensus reliquum depellit, atque obfuscat. An quòd etiam succus dulcis calidus est, itaq; ignis igni adñcit: ergo calor est, qui impediat. An q̄ ignis vires omnium minuit,

B quia vim obtinet commutãdi. calida igitur propiora mutationi sunt, refrigerata residẽt, sibiq; iterum constant.

13 Cur paleæ fructus duros, atque inconcoctos emolliunt, in maturitatemq; adducunt: mites autem, & concoctos non putrefaciũt? An qnòd palea calida, & attrahens est. suo igitur calore concoquit, & per vim illã attrahendi saniem omnẽ seuocat, atq; imputridos seruat.

14 Qua de causa ficus, cùm molles, dulcesq; sint, dẽtes offendãt? An quia gingiuis sua lentitate adhærent, seq; præmolles inter dentes insinuant, & putredinẽ per suum calorem cito cõficiũt. Forsitan & ob granorum suorũ duritiem dẽtes celeriter ef-

C fatigant, cùm mandu cantur, confici- unturq;.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMATERTIA.

Eorum, quæ ad mare, salsamq; omnem aquam pertinẽt: cuius q̄stiones. 41.

1 QVr fluctus prælti pelagi superfrangi non soleant, sed parui tm̃, & breuis? An qa parũ humoris, cum fertur, discerni à spiritu facilius potest, q̄ multũ.

2 Cur nauigia onustiora i portu, q̄ in alto esse videntur? celerius etiam de alto in terram veniunt, q̃ de terra in altum proue huntur? An q̄ plus aquæ, quàm minus reniti validi⁹ potest: pauca enim oppressa onere cedit, vt demergi necesse sit: multa è contrario repellit, ac sustinet. Vis, n. ea est aquæ, vt sursum versus cõpellat inferius: ergo vt in portu maris parum, sic multum in alto est. Itaque plus oneris conuehi in portu videbitur, etiam mouebitur ægrius, quia magis immergitur, & aqua minus reniti F potest. At uero in alto res cõtra vsu euenit.

3 Cur fluct⁹ interdũ prius eueniant, quàm venti? An quoniã primo spiritus ortu maris pars prima impulsa partẽ sibi continuã ipsa compellit, itidemq; deinceps vice pari, serieq; agitatur q̄ petua. Quam ob rem cum mare ipsum continuum sit, efficitur, vt quasi vnus ictus cõtinuus ex his oĩbus exultet, idq; fieri vno

G in tempore posſit. itaq; euenit, vt prima, & vltima pars ſimul moueant: quod aeri nunquam accidit: quia corpore vno continuo hic eſſe nō poteſt, eo q̄ multiplici vndiq; repulſu retorquetur, atq; cōquatitur, vt primus, validisſimusq; mouendi impetus refringatur, impediaturq;. quod mari accidere propterea nequit, qa grauius aere, motuq; difficilius eſt.

4 Quam ob cauſam cum aliqd in mare vndabūdum, & æſtuās
H iactum eſt, vt anchora, vnda reſidet, & quieſcit. An q̄ mare pōderi cedit, quod defert, quo cum aer delabat: qui cum per directū in imum defertur, atq; attrahit, ſecū eodem id trahit, quod mare de latere concitat: æſtus autē maris nō deſuper tēdit ad ima, ſed per ſumma verſatur, quo ſedato trāquillitas oritur. Adhæc, cum mare in ea ſpacia coit, quæ ponderi deſcendenti ceſſerint, vertiginem mouet, quæ nō niſi circulo agitatur. At cum linea
I recta circulum per punctum attingat, fluctusq; ad lineam rectā oblique ferantur, fieri poteſt, vt fluctus ipſi per punctum horas vertiginis attingant: nec prædictam ob cauſam tm̄, ſed etiam q̄ ipſa vertigo accedens, ſuo impetu circum vndiq; illos depellit. q̄ cùm itaq; fluctibus pars ea vertiginoſa careat, merito vnda iacta anchora relidet, tranquillaturq;. Adde q̄ aer, qui cū pondere illo delapſo deſcendit, mox ſeſe referens, vndāq; ſurſum cō- K pellens, bullas excitat: quippe cùm bulla humore cōſiſtat, qui de imis ad ſupera pulſus ab aere efferatur. omnis autem bulla lenis, ſerenaq; eſt. Indicium vero, q̄ vnda, qua pondus in imū corruit, ſubmiſſa in cauum paulo poſt reſurgit, & mari circundanti æquiperat.

Cur interdum nauigia, dum 5
curſum agunt in mari quieto, repente abſorbentur, totaq; ita pereunt, vt ne nauſragium quidem fluitans vſquam appareat? L
An cùm locus cauernoſus terræ ſubditæ mari diſrumpitur, ſimul in mare nauigia introrumpuntur, introrſumq; ſpiritus impetu trahuntur: cumq; impulſu pari circum vndiq; agitent, deorſum ferant neceſſe ē. Hoc idē apud Maſanam quoque in freto fluctu reciproco euenit. Fiunt enim eo ipſo vertigines, quæ in imum obſorbent, tum ob eam, quam diximus cauſam, tum ēt q̄ mare illud prælatum eſt, terraq; ad longinquū vſq; ſubhiat M cauernoſa. Vertigines igitur eouſq; per vim ductitant: itaq; effi citur, vt inibi fragmenta nulla valeant fluitare. Fluxus autem ille fieri ſolet, cùm flatu deſiſtente priore, mari item fluēte, flatus aduerſus primo occurrit, maximeq; cum auſter. Cùm enim vnde inuicem curſitant, inflictu p̄tereunt mutuo: quod ſ. modo in fluminibus fieri nouimus: atq; ita mare in gyrum vertitur, quę

ver-

A vertigo, aut vertex vocata est. Fertur autem vnda in anfractū, initio motus valido desuper irruente. Igitur cum vndas vrgere in latus non liceat, (impulsu nanq; repelluntur mutuo) compelli prorsus in imū necessariū est. quam ob rem id, quoq; deferri eodem vna cogitur, quod vertigo prehenderit. Eademq; causa est, cur etiam nauigia resimentur, repandaq; deferantur, cū deuorantē a vertigine. iā. n. aliqua
B erecta ex toto descēdisse memoriæ proditum est.

6 Cur mare Pontici candidius, q̄ Ægæi est? Vtrum propter visus refractionē factā de mari in aerem. Est enim aer Ponti crassus, & albidus: itaq; fit, vt etiam maris pars summa talis esse videatur. Ægæi vero q̄m a longinquis vsq; purus, & liquidus est, ceruleus cernitur: quocirca mare quoq; aeri renitens, colorem eundem representat. An q̄ lac⁹ omnes, q̄ mare cādidiores sunt.
C pontus autem in lacus speciem propemodum transit, eo q̄ multi in eum fluuiī effluunt. Nec vero mari solum candidior lacus est, verum etiam fluuiīs. Vnde pictores flumina pallida, mare cœruleum, lacum candidū pingere non inepte consueuerunt. An quia per aquā bibi idoneā visus penetrare facile potest, aerem versus reflectitur: è mari autem nec sursum reflecti potest, q̄m leuis aqua non est, & deorsum progrediens fatigatur: itaque fit, vt mare nigrum esse vi- D deatur. Atqui mari, quod lacū simulat, pars dulcis per summa natat: salsa vero in imo est. quā obrem q̄ id penetrare aspectus nequit, sed ad lucem reflectitur, albedinē per summa ostendit.

Cur mare minus, q̄ aqua bi- 7
bi idonea, frigidū est, omnesq; salsi humores, non vt dulces frigidi sunt? Vtrum q̄ mare spissi⁹ & corpulentus est: tale autē q̄d- que minus refrigerari potest: sicut etiā amplius īcalescere aptū est, quippe q̄ calorē seruare suā E
ob densitatem meli⁹ possit. An quia mare pinguius est, quocirca flammam æque extinguere, atq; cæteræ aquæ, non potest: calidius autem quod pingui⁹ est? An q̄m multum terræ in se continet, propterea siccius est: quod autem siccius, idem calidius est.

Qua de causa qui mari se laue 8
rint, ocyus reficcentur, cum mare graui⁹ sit, quàm aqua dulcis? An quia crassius, & terrosius ē: ergo cùm parum humoris hēat, merito siccari potest celerius. F

Cur perflante aquilone, ma- 9
re perspectius atq; translucidi⁹ sit, quàm austro? An quia mare cùm serenum est, colorem trahere sibi assolet: inest enim aliquid pinguis in succo salso. indicium, q̄ die tepidiore oleosum quiddam secerni videmus. Ergo trā- quillo, tepidioriq; mari succus iste sua leuitate per summa panditur, quod aquilone fieri min⁹ potest causa frigoris. Est autem

G aq̃ trãslucidior q̃ oleũ. id.n.colore obducit:aqua vero expers coloris visu obuia, apertiorẽ sui præstat suspectionem.

10 Cur fluctus ventũ præ se oẽs ferant? An quia flatus futuri indices sunt:flatus.n.impulsus aeris est. An quia vice propellendi successiua consistunt. propellit autem flatus nondum cõtinuꝰ, sed exoriens. Primus igit quasi emarcuit, mox autẽ hunc alter propellit,factaq; altera densitate elanguescit.quare cum hoc,p
H pulsum iã adest, propellens quo que illud vẽturum esse palã fit: facit enim idipsum, cùm ĩcipit.

11 Cur fluctꝰ ante,q̃ flatus,erũpit? An quia non simul flatus desistit,& mare vndabundũ sedatur:sed mare postea cessat. ideo fieri põt, vt qui mouerit spiritꝰ ante occidat,q̃ sensu obuius sit. itaq; nõ fluctus spiritu prior ẽ, sed ille latet,hic patet. An flatus non vndiq; simul spiret,sed primũ vnde exortus sit. simul aũt spirat, & mare sibi proximum
I agitat,quod exitũ subinde,pximũ mouet:atq; ita fieri potest, vt fluctus flatum possit anteire. motꝰ.n.ille velocior a mari, nõ a flatu principium ducit.

12 Cur in mari meliꝰ, q̃ fluuijs, natare possumus? An q; qui natat, sedulo aquæ adnitendo natat: adniti autem firmius ad id possumus, quod corpulentius est:at aqua marina fluuiali corpulentior est:crassior.n.& ad renitendum validior.

Cur mare deuri potest, aqua 13
non potest? An & aqua deurit, K
sed mare minus ignẽ extinguit, qm̃ pinguius est. cuius rei indicium oleũ facit,quod ex sale depromi põt. An etiam meatꝰ maris minus cõgruant igni, vt qui crassiores sint,& eo magis, q; salis ratio nõ deest. Vt igit quod siccum est,minus extinguere, q̃ quod humidum potest, ita etiã quod amplius siccum est, idem ex ratione vrentius esse debet, & alterum magis altero: quo enim siccius,eo calidius est. mari L
autem istæc ambo inesse pleniꝰ palam est.

Quam ob causam demersi in 14
mare plus temporis valeant tolerare,q̃ influuio? An quia fluuialis humor tenuior,subiẽs igitur copiosius strangulat.

Cur mare perspectius & dilu 15
cidius est,q̃ aqua potu idonea, cum crassius sit? dulcis enim salsa tenuior est. An tenuitas causa non est,cur mare dilucidius fit, sed directi meatꝰ id faciũt, quos tum plurimos, tũ amplissimos M
continet. ergo illa potu idonea spissa ex tenuitate suarum partium est,salsa amplioribus interstitijs inanit. An quia mare purius & syncerius est. terra enim nulla in eo permanet: arena suo pondere delapsa, in imum subsidet. At humor dulcis mistus cũ terra est,quę interueniens facit, vt cito perturbetur.

Quam ob causam mane aura 16
frigida de mari nõ spirat, de flumini-

A minibus spirat? An qm̃ mare locis spatulis, spatiosisq; dilatat, flumina angustissimis concluduntur. Aura igitur maris per multa, vastaq; spacia dispalata redditur imbecillis, fluminū autem vniuersa extinguitur: itaq; amplius valet, & frigidiuscula merito occurrere põt. An causa non in eo est, sed vt flumina sua natura frigida sunt, sic mare nec frigidum, neq; calidum est: aura aũt, omnisq; respiratio, humore
B vel calescente, vel frigescente excuti solet. Vtrum.n. ex his fuerit, humor aerescit, quo aerescente, aer, qui inde ortus spirat, aura ẽ: qui sia frigidis proficiscit, frigidus merito spirat: si à valde calidis, cito refrigerat. Fluuios igit frigidos cõperire omnes possumus: mare aũt neq; frigidum, neque calidum valde est. itaq; nec frigidū esse id potest, quod ex eo respirat, cùm s. mare frigidū ipsum non sit, nec cito refrigerat, quia calidum valde non est.

17 Cur fluct⁹ altioris pelagi tar-
C dius desistant, q; breuioris? An quia res oīs serius ex motione multa. quàm pauca requiescit: æstus aũt magni pelagi amplior quàm parui est: ergo nihil temere agitur, si tardius quietatur.

18 Cur aqua salsa frigida bibi nõ potest, calida, refrigerata ve, post quam calefacta est, melius põt? An propterea, q; de contrario in contrariũ res quæq; mutari soleta est. aqua autem salsa dulci opposita est, & cùm calescit, portio salsi decoquitur, cùm refrigerat, D in immum defertur, & subsidet.

Cur aquę positæ propter ma 19
re, dulces magna ex parte, nõ salsæ comperiant? An quia percolatæ potu aptiores reddunt: percolari autẽ id melius potest, quod mari propius situm est.

Cur aq̃ salsa, pfluere nequeat? 20
An quia stabile quod graue est. salsa aũt aqua grauis est. quapp calidæ tantummodo ex salsis, pfluere possunt: habent.n. sibi leuitatem, quæ pondus salsuginis E superat: calidum nanq; leui⁹ est. Adde q; aquæ profluentes p terram nimirũ percolari queunt: itaq; quãtũ crassius, & graui⁹ ẽ, id assidue magis, magisq; defertur, & subsidet, quãtum leuius, atq; syncerius, id seuocatur, & profluit. vt. n. salsum graue, ita dulce leue ẽ: atq; ita efficitur, vt sint dulces, quæ profluunt. Hæc eadem causa est, & cur aqua salsa, cum mouetur mutaturq;, dulcior fiat: leuior.n. per motum, at que syncerior redditur.

F

Cur si quis in Africa propter 21
mare infoderit, aquã principio dulcem, post breui salsam eandẽ comperiet, cum cæteris in locis minus idipsum eueniat? An prima loci illius aqua concocta sub terra est, q̃ cum diutius mãserit, salsior a mari trãsmisso efficit, vt q̃ nup cõstiterit: cæteris ãt locis aqua vel nulla est, vel plurima nulla, phibente siccitate est.

Cur sal eliquari ocyus aqua 22
salsa, quã dulci possit? An q; eli-

G quari nõ aliud eſt, niſi ab humore, caloreve ſubeunte reſolui, & dirimi ita, vt liquidũ ſit: eliquare autem nequeunt quæ vel ſubire omnino non poſſunt, vel q̃ ita ſubeunt, vt tangere nequeãt. Vix illa vero eliquant, quæ facile tranſmeant: contra celerrime dirimunt, quę per vim ſe intrudunt. Subire autem nequeũt, q̃ amplius admodum partib⁹ cõſtant, quippe quæ meat⁹ rei ſubeundæ excedant: contra quæ minutioribus conſtant, tranſeunt
H ſine tactione. Atqui vt dulcis aqua tenuior, ita ſalſa craſſior eſt: ergo altera ſua tenuitate facile penetrans vix liquefacit, altera ſubit quidem, ſed minus, ꝓpter ſuarum partium magnitudinẽ: itaq; cogere, & proinde dirimere celerius poteſt.

23 Cur aqua minus candeat, ſi moueatur? quod vel maris ęſtu inſpici poteſt. Vnde Homerus, flatu oriente, inquit:

" Et flatu nigreſcit pontus eodẽ.

An duabus de cauſis. nam ſi ex
I propinquo contuimur, cauſa ẽ, ꝙ viſio magis tranſmeat aqua manente, quàm mouente: eripitur nãq; trames omnis directus cum mouetur. Candidum autẽ id eſſe videtur, quod perſpectũ atq; perlucidũ eſt: per quod.n. viſus tranſire nequeat, id atrum eſſe affirmant. quam ob rem aerem quoq; nigrum è lõginquo, candidum ex propinquo videmus. & maris, vt qd̃ ꝓpe adeſt, candidum, ita quod procul, cœruleum, & nigrum. ſed ſi è lõginquo ſpectatur, cauſa eſt motus quidam, quo aſpect⁹ mouetur, cum ſe ad elongatiora deducit. Quinetiam cùm aqua quieſcit, aſpectus vniuerſus in lucem reflectitur: quod fieri nequit, cum illa mouetur. K

Cur fluctus prælti pelagi ne 24
queant ſuperfringi, quemadmodum parui? An qm̃ aqua parua diſtrahi ab aere magis poteſt, q̃ multa, propterea percuſſa facilius frãgitur. Atqui in alto multa, in breui pauca eſt, quæ in fluctus compellitur. L

Cur loca auſtrũ verſum ſpe- 25
ctantia aquas continent ſalſiores? An propterea ꝙ mare in terram ſub auſtro interrumpit, dulces cum ſalſis miſcentur.

Cur aqua ſalſa vino dulci ma- 26
gis, q̃ auſtero ſupernatat? Vtrũ ꝙ dulce plus terræ continet, ſicuti vua paſſa. An quia grauius, & lentius dulce eſt, itaq; minus miſcetur, immiſtumq; reſidet, atq; innatat.

Sed cur omnino poſſit inna- 27
tare, cùm terrena ſit? nanq; delatio huius deorſum eſt. Vtrũ pro M
pter calorem modo ſalis:* excre- * ἐξαντμὸς
mento nanq; per ſumma erum- πι.
penti res ſimilis eſt. An alia cauſa ſit. nam ſi non propterea ita fiet, vel dulci innatare minus incredibile erit: calidiſſimũ.n.eſt.

Cur fluctus ante interdũ ve- 28
niant, quàm venti? An ea de cauſa, qua etiã poſtea deſiſtunt. Primus etenim flatus prius quaſi

langue

A languescit,quàm fluctus ille impulsus.deuenit autem in terram non ea vnda, quæ prima impulsa est,sed id vice pari subìde impellitur,quod proximum deinceps exceperit.

29 Cur littora fluctuosiora solida sæpe efficiantur, adeo vt plane pauimenta videant:& vt soli da sunt,quæ frequentia fluctuũ concalluerũt, ita pars remotior soluta sit admodum, & cedens? An propterea ꝙ fluctus arenam

B nõ minutissimam,sed maiusculam procul eĩcit,vt & manꝰ nõ quod minimum est, id maxime longe iacere potest.Tum etiam, cùm permulta & varia promiscue conquatiãtur, versenturq;, pars minimorũ interlapsa spissat,atq; consolidat: mox fluctus residẽtis motio nihil propterea ꝓtrudit,sed opprimit,pauimentatq;.ergo ꝙ exigua procul exilire non queunt, incidit vt ex paruulis moles coagmentètur:quę, qm̃ motu frequenti agitatũ est,

C continua redditur,arena s. interlapsante prætenui, dum compages contentione perpetua consistat,cùm fluctu vltimo pauimẽtatur,&humor leniter,sensimq; irrorans conglutinet. At pars seposita oræ arida disgregatur, & findit. lapillis etiam constat maiusculis,minusq; cõplanata est.

30 Cur superius mare salsius, & calidius sit,quam inferius:&puteis quoq; potu idoneis pars superna salsior sit,ꝙ ima? quãquã esse è contrario debuit: grauius enim,quod salsum est. An quia D Sol,& aer partem humorum leuissimam assidue detrahũt:dulcissimum aũt quod leuissimum est, potissimumq; de propioribus locis hauriunt. Et maris igitur,& aquarum dulciũ summa, vis Solis exercet, itaq; salsius id esse necesse est,quod his resiluũ extat, vnde humor dulcis exactus est,ꝙ vnde nihil, vel minꝰ abñt. propterea calidior quoq; pars eadem superior est: salsum enim, quàm dulce calidius est.

E Quapropter quibusdam exñs, qui a disciplina Heracliti sunt, placet,vt dulci ex aqua siccata, concretaq; lapides, terraq; creentur:mare autem sit, vnde Sol exhalationes eliciat.

31 Cur maris pars terræ proxima dulcior est? An quia frequẽtius mouetur: salsus autem humor cùm mouetur,dulcior redditur.An qm̃ aqua in profundo salsior est: minus autem alta, q̃ proxime terram est. Quam ob rem, quæ statim a terra præcipiti altitudine descendit, salsa est, F nec dulcedinis tantundem reddere potest.cuiꝰ rei causa est, ꝙ salsa suo pondere in imum potius deferatur.

32 Cur mare solũ omniũ aquarum deuri potest? non enim pluuia,non fluuialis,non aliqua potu idonea.Vtrum quia multum continet terræ, quod salis argumento ipsius cõstat? An qm̃ pinguiusculũ est,qđ oleũ demrat, quod in sale resudetur.

Cur

33 G Cur lacꝰ arenam vel nullam faciat, vel minus, qꝫ mare, & fluuius? An quia ſaxa in mari conſiſtunt, & terra deuſta maxime eſt, arena ãt ſaxum in parua, minimaq; perfractum eſt, qđ ictu fluctuũ frangitur. At in lacũ ſaxa non æque conſiſtũt pura ſyncera q;, neq; frangi itidẽ poſſunt, eo ꝙ fluctus non pari modo excitantur. Sed in fluuiis cõfici arenam potiꝰ dixerim, qm̃ terram hi detrahunt, ſaxaq; ſuo fractu perfrangunt.

34 H Quam ob cauſam cùm lacus vel diminutꝰ, vel exiccatus eſt, frumentũ in campo acrius geluꝫ deuritur? Vtrum ꝙ humor lacꝰ aerem ſuo vapore tepefacit, vt minus atq; imbecillius congelaſcat, qꝫ locis paluſtribꝰ, & cauis. An de terra, vt vulgo dicitur, frigus incipiat, & ſubeat ſenſim. lacu igit abſumpto, frigus per terræ ſpatia ampliora plenus inuadẽs gelu ĩſtringit, deuritq; amplius. Locis aũt cauis, atq; paluſtribus frigora de imis aſpirant, quod etiam vulgo credit. & quã I qꝫ terra caleat tẽpore hyberno, tñ quia humida eſt, calor ꝙ ſumma inſidens, refrigeratur, & perit. Humor.n. nec adeo procul ẽ, vt refrigerari caloris interioris beneficio nequeat: nec adeo paucus, vt nihil madeat: madet.n. terra vbertim. fit igit eo ipſo cõgelaſcente, vt quaſi ſuper glaciẽ & ambuletur, & habitetur.

35 Cur mare ſimul ſalſum, & amarum eſt? An plures eẽ in mari ſapores nihil prohibeat, quippe cùm genus ſalſum amaro cõiungi, eſſeque ſimul latisſime pateat. K

36 Cur lapides, & teſtæ in mari rotunda reddantur? An quia extrema compari ademptu circũfracta, in rotundam ſe colligunt ſpeciem: hæc enim ſola ſimili extremo clauditur, mare autẽ quo quo verſus agitando pariter circum vndique frangit, atque obtundit.

37 L Quam ob rem nonnuſquam ſi quis circa mare infodiat, aqua dulcis prĩcipio emanet, poſt vero ſalſa efficiatur? An propterea ꝙ mare ipſum dulcem illum humorem ſub terra tranſmittit, ꝓcolaq;, merito principio dulcis eſt: leuior.n. dulcis, qꝫ ſalſus eſt, itaq; prior occurrit. & mare dulcis aliquid humoris in ſe habet, quod terrę permiſtũ facilius innatare poteſt. ſalſum vero, quoniam & grauius eſt, & aptius ad ſecandum, in imum defertur. Siue igitur ita eſt, ſiue ꝙ venas ex continente in mare dulcis pro- M fluat humor, non immerito per maris ſumma extare poſſit, qua ſe cum eo committat: ergo meatibus poſtea patefactis humor ſalſus copię ſuæ ratione vincendo, ſalſugine totam afficit aquã. Accidit enĩ, vt ſuperis obſeptis meatibus, confluuiũ ſalſi, humoris iterꝫ aliud faciat, contraq; patefactis totum iſtuc perferatur, quomodo in corporis venis fieri nouimus.

Cur

38 Cur mare, cùm grauius, quã aqua potu idonea sit, clarius atque perspectius est? Vtrũ qa pinguius est. nam si oleũ affusum efficere põt, vt melius per aquam incernere sit, merito cùm ipsum mare in se pinguis aliquid hẽat, perspectius & dilucidius fit. ipsum. n. oleũ aqua leuius est, quã uis nõ perspectius. An mare nõ perspectius est, sed esse tale videtur: quippe cũ aqua dulcis, aut fontis, aut fluminis sit, fons suã aquã nõ fine terra emittit, vt purissima esse nequeat, flumen tũ terrã, tum fecem detrahat. Causa igitur hæc fit, cur dulcis min⁹ perlucida appareat.

39 Qua de causa qui mari natãt, vẽtre salubriter euacuant? haud enim quia laborant: nã qui curriculo eunt, vehementius elaborant, sed tñ non ita euacuantur. At nõ omnis labor id faciat, sed solus, qui nullã dat causam tabescendi inteſtinorum. maris aũt mora vel omnino edaciorem, & ventris inanitate aduſtiorẽ hominẽ reddi videmus: est etenim vapor maris calidus, & siccus.

40 Cur lacus Pæsa, qui potu idoneus est, lauat simul, & purgat vestimenta? humor. n. dulcis lauare potest, amar⁹ purgare atq; abstergere, quæ quidẽ haberi simul non possunt. An nullus humor vestimẽta suo amarore possit purgare, sed lentore tantummodo: quam ob rẽ trunculi, & quæcunq; mucosa, vim abstersoriã obtinent. igitur & amara, quæ fermè lenteſcunt, purgare queunt, cætera nequeũt. In hoc aũt lacu accidit, vt nitrosę virtutis amarum totũ deustũ sit, pingue, & lentũ remaneat. Hoc igit abstergit, & purgat, lauat autẽ suo dulci humore.

Cur maris vndabundi quod desistit, albicat: quod prouoluit, nigricat? An quia quod minus cernimus, nigrius id esse videt: minus autem cernimus qđ mouetur, q̃ quod quiescit. An qm̃ candet, quod transpicitur: nigrescit, quod aspectu peruium non est. minus autem id transpicit, quod mouetur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMAQVARTA.

Eorum, quæ ad aquas calidas pertinent: cuius quæstiones. 19.

1 CVr aqua perfusi calida, minus calorẽ percipimus, cũ peruncti oleo sum⁹? An ꝓpter corporis leuitatẽ facile aqua dilabitur, minusq; immorat, quã vt calor subire valeat.

2 Cur puteorũ aquæ tepidæ a meridie ęstate reddant? An qa tunc frigiditate aeris iã superata, calor plene inualuerit: ante ãt frigor calore soluitur, & cessat. Nõ enim simul alter cessat, alter inualescit, sed spatio temporis.

3 Cur aqua interdum facta calidior, q̃ flamma, ligna deurere ne-

G nequeat, flamma queat? An quia flamma prætenuis eſt, ſpiritusq; ex ea proficiſcẽs partib⁹ tenuiſſimis conſtat: aqua profecto crasſiuſcula eſt, itaq; ſubire non poteſt. At vero flamma, carbonumq; ignitamentum ſuam ob tenuitatem facile ſubeunt, atque reſoluunt.

4 Cur aqua feruens liquefacere nequeat, venter queat? Vtrum ventris calor ſua tenuitate ſubire poteſt, aqua ſua craſſitudine nequit. An ꝙ cętera quoq; lique
H fieri humor prohibet. nulla.n. res eſt, quæ inter humorem dilabi, & tabeſcere poſſit. At in ventre humore in veſicam ſecluſo, facultas reſoluendi acquiritur.

5 Cur fund⁹ vaſorum nõ vrit, quæ aquam feruentiſſimam cõtinent, ſed pleriq; fundo ſuſtinẽtes deportãt: aqua vero ipſa exẽpta vrere poteſt? An eo ꝙ calor in fundum vaſis contractus extingui ab aqua poteſt. Quo fit etiã, vt eliquari res nequeat eli-
I q̃bilis, ſi quid hĩoris admittat.

6 Cur aqua nõ perinde hyberno tempore, vt æſtiuo efferueat, non ſolũ pari concalefacta igni, ſed etiam pleniori, & tantundẽ calens, atq; etiam vehementius? An propterea ꝙ aquæ efferuentia bullarum elatio eſt: aqua igit ipſa non minus hyeme, q̃ æſtate calefieri poteſt: ſed bullas efferri frigus ambiẽtis aeris prohibet, itaq; minores, paucioresq; conſiſtunt: at æſtate cõtra omnino ẽ. Ille autem efferuendi æſtus non niſi frequentia, magnitudineq; K ſpumæ exultat.

Cur calida aqua rugare põt, 7 ignis qui tam calidus eſt, nõ poteſt? An quia ignis ſpiritũ agit, vt tumefacere valeat: circum.n. cutis obtẽditur: ruga autem cutis contracti uncula eſt.

Cur fundi vaſorum, quibus 8 calefacimus aquam, tandiu calidiores ſunt, dũ aq̃ ipſa frigidiuſcula eſt? An qm̃ aqua adhuc frigida, calor concludatur circum, obſiſtatq; int⁹, cùm ei exitus oĩs L denegẽt. At vero aqua concalefacta, ꝙ nihil præterea color arceẽt, ſed libere reſpiret, diminaturq;, fund⁹ frigidior redditur, non ſecus ac balneæ: has.n. hyeme, q̃; æſtate calidiores experimur, qm̃ calor hyberno potius, q̃; æſtiuo tempore aeris circumfundentis frigore intercludit.

Cur aqua feruens nunquam 9 expaſſat, freſum omne, atq; lenticula ſolida expaſſantur? quanq̃ his leuior aqua eſt: leuius aũt procul proĩci facili⁹ põt. Quin- M etiam argentum cum decoquit, idem hoc facit. itaq; qui in officinis argentarĩs defecandi fungũtur officio, argenti reliquias colligunt lucro. An quia expaſſationem calor agit euaporando, cogendoq; ea, quæ ſuo naturali impetu obſtãt. Aqua igitur qm̃ leuis, & prætenuis eſt, nihil pervim reĩcit: itaq; nimi⁹ calor col ligi non poteſt, ſed ante q̃; cõtrahatur, reprimitur omne, atq; excutitur, quod ſubinde acceſſit.

At

A At vero quæ corpulẽtiora sunt, vt polenta, vt argentum, hæc vt per sui corporis grauitatem arcent, repelluntq; ita vi per renixum erumpunt, vt calor qua vi cerit, exiliat vehemens. Facit.n. corpulentiæ spisſitas, ne trãseat, sed arceatur, dum ictu caloris superfluentis extrusus sit, atq; eiaculatus. Fit ergo ictus, non ĩpulsus, vtpote cùm calor inferi⁹ sursum versus efferatur celeriter.

10 Qua de causa, quæ parum tẽporis calido in humore madue-
B re, tument: quę multum, hęc collabuntur, & rugant? An qm̃ calor, vt ex concretis humorẽ elicit, ita ex humore spiritũ creat, densaq; omnia laxat. Principio igitur concreta tepefaciens, facit humidiora, cùm spiritum ex humidis ducens diffundit, & tumefacit. cumq; amplius calefacit, partem summam elaxat, vt vapor ĩde respiret: hũorq; exiccatus facit, vt moles concidat: q̃ collapsa, cutis omnium summa rugatur. quo aũt magis contra-
C ctione inæquali flaccescunt, eo rugosa multiplici asperitate efficiuntur.

11 Cur aquis calidis poti⁹, q̃ frigidis lapides concrescant, atque coagmententur? Vtrum q̃ lapis defectu humoris consistit, caloreq; potius, q̃ frigore humor deficit, & lapidescit calore: vt etiã Empedocles, Lapides, inquit, & saxa feruentium aquarum opera conficit. An non solum calor elapidat, sed frigor etiam humorem nimio gelu absumendo in- D durat, facitq; lapidẽ. q̃ si nimiũ frigus ita agit, simplr quoq; ita agi posse certum est.

Cur si ĩter aquam pedẽ quis 12
teneat calidam, pede quiescente aquam minus calidam sentiat, mouente calidiorem? An idem, quod velĩ toto corpore accidat. si quis enim curriculo it, aerem, qui subinde obuiã fuerit, sentit frigidiorẽ, eoq; magis, quo cursum agit prolixiorem.

Cur amplius in Sole res cali- 13
dæ, q̃ in vmbra refrigerantur? E
Vtrum quia minor calor a maiori absumitur. An q̃ in vmbra frigor circunfundens calorẽ interiorem reprimit, nec effluere sinit. quod idem moribundis, aqua offusa frigida aduehit, quippe quæ calorem concludat, & arceat, ne foras se promat. denique per hyemem omnibus accidit, calidiorem suam esse partem interiorem. At in Sole vi nulla arcente calor effluit, atque ocyus euanescit.

Cur aqua minus salubris bal 14
neo sit, quam Sol tepefecerit? F
Vtrũ quia corpori adhuc ĩsidẽs refrigeratur, horrorẽq; mouet. An est etiam istud: verũtñ & si quis ea sæpe vtatur, valetudini fiat obnoxius. Res enim calida, omnino vim coquendi, siccandiq; obtinet: frigida cõpescere, atq; cõtrahere põt. itaq; vtraq; aliquid boni affert: quapropter aqua & frigida, & calida ex igne balneum præstat commodum.

at

G at q̃ ſub Sole tepuerit, ob ſui caloris imbecillitatẽ, p̃bere illorũ neutrũ habet, ſed humificat tantum, perinde ac Luna.

15 Cur aqua Sole calefacta parũ ſalubris ſit? An quia rigorem adhuehit, vbi refrigeratum eſt.

16 Cur aquæ Magneſiæ, & Artanæ feruidæ ſatis ſint potu idoneæ? An qm̃ aq̃ copia dulcis ad profluẽtem calida ſeſe applicat, eo tum modo, vt ſalſugo tollat, & calor eduret.

17 Cur aquæ Magneſię feruidæ
H feruere quidem aliqñ deſierunt, ſalſę tñ nihilo eſſe deſierunt? An q̃ aquæ copia frigidæ aliũde fuſa in fontes feruidos calorẽ oẽm extinxit, itaq; terra tametſi ſalſa perſiſtere potuit, calida tñ eſſe, p̃pter aquæ adiunctæ copiã non potuit. Proximũ igit̃ id accidit aquæ, quam per cinerẽ tranſmiſſam colamus. hæc. n. tranſmiſſa p̃ calidũ cinerẽ, nec ipſa ſuũ frigorẽ amittit, & cinerẽ frigidum reddit: ſalſa tñ, amaraq; per cinerẽ ẽ. Sed cùm aqua, q̃ frigida ac-
I ceſſerat, alienigena eẽt, calor vernaculus terræ frigorẽ illũ pauciorem euincere vice verſa potuit: atq; ita ſuum calorem aquę receperunt.

18 Cur aquæ feruidæ ſalſæ magna ex parte proueniant? An q̃ pleręq; oẽs p̃ terrã aluminoſam p̃colant: qd̃ odore earũ conſtat: exuſtorũ ãt oĩm cinis ſalſus ẽ, ſulfurq; redolet. quapp feruida oĩa mõ fulminis vrũt: & qdẽ plura fulminis tactu calida extiterũt.

Cur calidæ balneæ factæ ha- 19
beant? An propterea q̃ ſulfure K
atq; fulmine, rebus ingenue ſacris proueniant.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMAQVINTA

Eorum, quæ ad aerem pertinent: cuius quæſtiones. 22.

Cur membra corporis 1
noſtri in vtribus obtenta inflatis doleãt? L
Vtrũ propter preſſurã aeris. vt. n. extrinſecus vtrem prementi aer nõ cedit, ſed repellit: ſic ẽt q intus tenent̃, aer comprimit, atq; afflictat. An quia p̃ vim aer retinet̃, ſtipaturq;, foras verſus ſuapte natura vndiq; impetẽs, nimirum ad id corp⁹ enititur, quod medium continet.

Cur paludibus iuxta fluuios 2
poſitis fieri ſoleant, qui bomugi appellant̃, quos tauros numinis religioſos fabulæ narrant? eſt id
ſane fremit⁹ mugitui tauri adeo M
ſimilis, vt qui voces audiũt, nõ ſecus afficiant̃, q̃ſi taurũ ſenſerint mugiẽtem. An cùm aut fluuñ in paludes ſe fundunt, aut paludes reſtagnant, & vel a mari offenſæ retorquent̃, vel flatum vniuerſum emittunt, tũ fremit⁹ ille excitat̃. Cauſa vero, q̃ terræ cauernæ infodiunt̃, ĩ quas aqua interrũpens, qm̃ fluctus in eiuſmodi redundatione mouet̃, aerem per anguſtias, ceu ſi quis in

am-

A amphorã inanẽ strepitũ p oscu-
lũ mouerit, mugimento sissis so-
nus exultabit: mugitus etenim
bobus per id ipsum figurę gen⁹
proferẽ. Multas aũt, mirasq; vo-
ces informare figuræ cauernarũ
variæ possunt. nã & amphoræ
fundum si quis detracto opercu
lo, vicissim mõ intus attrahens,
modo extra depellens perterat,
sonũ per intercapedinem tã in-
genuum reddet, vt belluæ perti
mescant, & fugiant: qđ pomario
B rũ custodes emoliri cõsueuere.

3 Cur aer, cùm aquã tangit, nõ
humescit? nihil. n. de cæteris est,
quod si tetigerit, humidum non
reddatur. An ita eorum extima
coeunt, vt simul sine vllo inter-
stitio sint, nec plano diuerso di-
stinguant. igit̃ cętera qñ grauio
ra sunt, subsidunt, itaq; humorẽ
sibi admittunt. aer vt leuior, ni-
hilo inferius vergit, q̃ extremũ
limitet. tangit ergo, quia nihil
interiacet: remanet expers hu-
moris, qa semp sup aquã extat.

4 Cur nocte media, & meridie
C maxime cœlum soleat tranquil
lari? An quia venti trãquillitas
aeris statio & requies est, qui tũ
constare maxime assolet, cũ aut
vincit, aut vincitur: etenim quã
diu pugnat, mouet, atq; inquie-
tatur. vincit autem maxime no
cte dimidiata, vincitur meridie.
vt enim medio noctis Sol remo
tissimus, sic meridie proximus
est. Ad hęc, flatus vel ortu Solis,
vel obitu incipit: cessat qui ortu
cœperit, cùm victus est: qui ve-
spera, cùm parta victoria desi- D
nit. itaq; fit, vt alij meridie, alij
noctis medio cessent.

Cur prima luce, & iam mane 5
frigus sit amplius, q̃ nocte, cùm
Sol à nobis, ppius absit? An qm̃
cũ dies ĩstat, ros cadit, atq; prui-
na, q̃ frigida sũt: ergo ĩsperfis lo
cis oĩbus frigido humore, meri-
to acrius refrigeratur.

Cur in Põto intentius & ęst⁹, 6
& frigora fiant? An aer regionis
illi⁹ sua crassitudine nec hyeme
tepescere, nec æstate refrigerari
potest. An propter variũ Solis E
cursum. recedit. n. per hyemẽ,
accedit per æstatem.

Cur noctu poti⁹, q̃ interdiu 7
serenum sit? An q & flatus, & p
turbationis causa Solis vis est.
istæc enim motu accito quodã
oriuntur. Calor igitur causę est,
ob eamq; rem cùm is adest, quie
scunt omnia, & Sole abeũte ma
gis, quam veniente, & quòd di-
ci solet.

Nauibus hyberno vẽtos dat ter ,,
ra secundos. F
Tunc mare fert sæuos: calidi sed ,,
mensibus anni.
Terra dabit sæuos, Ponti feret ,,
vnde secundos.

hoc sibi vult, q vbi motus maxi
mus est, ibi minime quicquam
vel seruari, vel consistere potest:
æquabili nanq; statu, viribusq;
efficaciorib⁹ esse id debet, quod
consistendum, conseruandum q;
sit. mare aũt hybernis tẽporib⁹,
terra æstiuis sæuire illum in mo
dum solita est.

Quam

8 Quam ob cauſam humor ple
G no contẽtus in dolio, diffuſus in
vtres, non ſolum cũ vtribus re-
cipi ab eodẽ dolio poſſit, ſed etiã
locum relinquere, quo etiã plus
humoris capiat? An qm̃ aer in
humore ineſt, qui dum in dolio
eſt, excerni propter dolij magni
tudinem non põt: fit.n. vt expri
mi de maiori vel humor, vel ſpi
ritus difficilius poſſit: quemad-
modum ẽt de ſpongijs ampliori
bus minus exprimitur. At cum
in parua digeritur, extrudi iam
de vtribus expediti⁹ poteſt. ita-
que dolium, & vtres, & humo-
H rem etiam alium capit. magiſq;
in vino id accidit, quia plus in
vino aeris ineſt, q̃ꝫ ĩ aqua. Huic
ſane proximũ, cineris & aquæ
tantundem ſimul vas idem ca-
pere poſſe, quãtũ plurimũ vtri-
uſq; ſeorſum infuſi capiat. Cine
ris.n. complura caua, & inania
eſſe videntur, quibus aqua ſeſe
inſinuat, vt quę tenuior ſit: & cõ
ſtipat vero, ſpiſſatq; arctiſſime,
qm̃ particulatim cõſtipatio agi
tur. denſantur.n. adductanturq;
I omnia pleni⁹, cùm paulatim cõ
ſtipãtur, q̃ꝫ cùm vniuerſa. quod
cùm ita fiat, cinis collabit̃, & ſub
ſidet, ſimulq; humorem ĩ ſe per
cauorũ ſuorum opportunitatẽ
admittit. At ſi cinis, qui in aquã
immittit̃, calidus eſt, aquam di-
rimit, vertitq; in aerem. idem il-
lud ageret etiam, ſi primũ aqua in
fundatur, poſt cinis inijciat̃: vn-
de aquam etiã ipſam caua quæ-
dam, & hiantia in ſe continere
putaueris. An non aqua cinerẽ k
ſibi admittat, ſed cinis aquam.
quod.n. tenui⁹ eſt, ſubire id poſ-
ſe congruum eſt. Conſtat item
experimento. cum enim cinis in
ſpergitur: eodem reliqua aqua
confluit, quo loco inſperſum eſt:
cuius contrarium certe fieri de-
buit, ſi aqua cineris eſſet capiẽs.
An ſi prius aqua vas ex toto im
pleuerit, nihil præterea capiet,
ſed addito quolibet effundetur.
Sin autẽ vbi ſemel aliquid aquę
infuſum eſt, cinis deſcenderit, iã
tunc quod dixi eueniet: quippe L
cùm cinis ſit ipſe, qui capere va-
leat. Hæc eadem ratio eſt, cur fo-
ueæ terram exemptam recipere
nequeant. locus enim ab aere oc
cupari videtur: itaque fieri non
poſſe, vt tantundem recipiatur.

Cur aer, qui luce craſsior eſt, 9
ſolida valeat permeare, lux ipſa
non valeat? An quia lux per di-
rectum tantũmodo fert, ob eãq;
rem oculus, qui tranſpicere per
rara non poſſit, vt per pumicẽ,
quia meatus euariant, per vitrũ
facile poſſit, quia meatus poſiti M
è directo ſunt. At aer impedimẽ
to nullo arcetur, qm̃ qua trãſit,
tendere è directo non ſoleat.

Cur aer per aquæ tactionem 10
frigidus reddi poſſit, humidus
non poſſit, etiam ſi quis in aqua
vehementer inflarit, vt fluctus
inde moueatur, & inundet? frí-
gidum aũt reddi conſtat, eo ꝙ q
ex aquis aſpirat, refrigerat. An
frigidus eſſe, calidusve naturæ
ſuę habilitate poteſt, vt rei tactu

immu-

A immutetur, quam tetigit: humi dus esse idcirco non potest, quia leuior est, neq; ima humoris vn quam sua ipse petit natura, sed summa semper, planumq; attin git: & si deorsum cogat, humor quoq; feretur inferius, ita vt nũ quã in profundũ sese ire patiat.

11 Cur aer bullis contentus, aut de imis aquæ ascendẽs, haud vn quã madidus emergat? An quia humor non insidet, sed dilabit: qui tñ cõtinet bullas, vel minor B est, q; humefacere valeat.

12 Cur aer madere non possit, aqua autem queat, quippe quæ etiam translata in aerẽ madeat? An eadem causa sit, qua & lapis madere nequeat. haud.n. madẽ di oĩbus vis data est, sed ñs tm̃, q̃ lenta sunt, & humida.

13 Cur vtres inflati valeant fluitare? An, pptera, q aer sursum effertur. vtres.n. vt inanes deor sum ferunt, sic inflati supra ideo resident, q ab aere sustinentur. Sed si aer eleuet, atq; prohibeat quo min9 deorsum ferat, cur in- C flati grauiores efficiantur? & q fieri põt, vt cùm grauior sit, emi neat: cùm leuior, deferatur?

Cur aer non sursum feratur? 14 Nam si ex motu caloris spiritus excitari debeat, ignisq; sublimia petere natus sit, spiritus eo- dẽ currere debuit: siquidem mo uens illud sursum versus impel- lit, quodq; mouetur, eodẽ ferri aptissimũ est. nunc ẽnim trami *autem. te ferri obliquo latissime patet.

15 Cur aurora frigidior, quam vespera est? An qm̃ altera noctis D medio, ppior ẽ, altera meridiei. est aũt, vt diei medium calidissi mũ, quia Soli pximũ est, sic no- ctis medium frigidissimũ, quia remotissimum.

Cur temporis feruidi noctes 16 molestiores, q; dies sunt? An qa flatus omnes tunc consilescunt: anniuersarñ nanq; illi, & præuñ minus nocte, q; interdiu spirãt.

Cur ĩcorrupta durare possint 17 quæ vtribus continent inflatis, aut vasib9 bene optis? An quia putrent oĩa, cùm mouentur: im E motaq; oĩa sunt, quæ plena: istęc autem plena.

Quam ob causam aere sudo, 18 apertoq; frigus fit acri9, q; nubi lo, cùm stellæ sint calidæ, & cœ- lum? An quia nihil tunc est, qđ vaporem arcere, continereq; va leat, sed diffundat necesse est: at cœlo nubilo arcetur, & aquilone magis, q̃ austro, eadẽ illa de cau- sa. auster.n. nubes colligit, aqui- lo dispellit. & quidem aquilone magis q; austro euaporari vide- mus, & hyeme potius q; æstate, F aut propter dissimilitudinẽ, aut quia vapor non nisi refrigerato humore calido depromi põt.

Cur minus, q; plus aeris cali- 19 dius sit, cũ angusta oĩa sint cali- diora? An quia magis mouetur, qui pluris est: motus autem fri- gorem acciere potest. cuius indi cium, q calida cùm mouentur, refrigerantur.

Cur aqua & terra putreant, 20 aer & ignis nõ putreant? An qm̃

G omne,quod putret, calidissimũ fiat necesse est: igne autem calidius nihil est. An quia refrigerari prius oportet, quod putredinem concepturũ est: ignis autẽ calidissimus semper est, aer vero igne refertus est. nihil autem putret,cùm calidũ est, sed refrigeretur ante oportet,q̃ putreat. At aqua,&terra vicissim mõ calida,modo frigida effici possũt.

21 Cur cœlum nubilũ tepidius sit,q̃ apertũ,& placidũ? Vtrũ, vt veteres authores dixerunt,

H quia stellæ frigidę sint. An id absurdũ admodũ est, sed quia cœlo sereno vapor extringi melius potest. indicium,q̃ vento silente ros,& pruina consistunt. Cũ igitur serenum est, calor difflat, quo humor eruitur, atq; efferẽ, itaq; aer frigidior fit: qua de causa humor a calore demissus irrorat. ast cum nubilum est, arcet, & constat: quocirca nec ros, nec pruina contrahi potest, cum nubilum est: ergo calor ad terrã re-

I manens facit, vt tepor amplior esse possit.

22 Cur altis ędibus aer soleat vẽtilari, reciprocariq;, p̃sertim cũ tempus quietum est? An q̃ aer prælaxo quodã contextu,& hiatu lento est: ergo cum hic extrinsecus introire incœperit, cedit, & contrahitur aer, quem dom⁹ cõtinet: quo collapso, adductoq; inanior reddit, q̃ foris est: & spacia multo laxiora capesit: quæ in spacia aer domesticus relabitur, ferturq; expedite eodẽ, qm̃ & ipse pendeat,& natura inanis k reniti nequeat. quod cũ q̃ multa eius membra eueniat, proxim⁹ hunc aer sectatur, adductus propulsione primoris. tum eo large foras iam profluente, locus ĩternus inanis redditur & vacuus, externus contra repletur, spissescitq;, ac deinde in hunc modũ reciproco fluxu actitatur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMA SEXTA: L

Eorum, quæ ad ventos pertinent: cuius quæstiones. 64.

Vr ventus cæcias sol⁹ g ex oĩum ventorũ numero nubes ducẽ ad se posit? Vtrũ q̃ ventus aduersus reflat eodem tẽpore. An qm̃ de locis eminentioribus spirat: sunt enim partes, quę ad Solem orientẽ vergunt, eminentiores, quã quę ad occasum. indicium maris occidui magni- M tudo facit,& latitudo. Quòd cũ desuper ĩ aduersum spiret, lineã sua delatione ista terram versus conuexam agit, regionemq; inuadens, vt dixi occiduã, nubesq; per lineæ suæ figurã contrahẽs, ad se suo inde reflexu eas vocat, atque impellit: quod solus hic, p̃terea facit, quia cęteris loca vel editiora sunt, vel submissiora, q̃ versus, vt aut de imo, aut è directo flatus feratur deuexus, terram versus necessum fit, ita vt

ad

A ad postremū reflexus effici nullus queat, eo q̄ flatus non ad terram subditam aeris amplitudini finem protrahendi faciat, nec vbi aer cogi ſ nubes possit. Subsolanus, ac cæteri min⁹ caui, q̄m humidi non sunt, nubes non cogunt: itaq; vel nullaten⁹, vel minus idipsum facere possunt.

2 Cur aquilones anniuersarij fiant: austri non fiant? An austri quoq; fieri possunt, sed continui quia initium austri longe a nobis est, aquilonis in vicino est,

B quippe cùm sub aquilone habitemus. Item aquilones anniuersarij tranquillo aere spirant, quippe qui per æstatem moueri soleant: austri vere oriuntur, cum aer minus quiescit. Addo etiam q̄ auster humidus est, humido autem superior locus alienus. Quam ob rem humores, qui eo in loco consistunt, cito resoluuntur, & euanescūt: & cum humores erratici vagabundiq; sint, accidit vt aer quoq; eodem ducat,

C quo humores ipsi varie dilabantur. qui cum nō loco eodem agitetur, efficitur porrò vt flatus diuersi oriantur: flatus enim non nisi motus aeris est.

3 Cur auster post pruinam spirare soleat? An quia pruina nisi facta decoctione haud vnq̄; consistere potest: mutatio autē post concoctionem, purgationemq; fieri in contrariū sinet: aquiloni aūt contrariū auster est. Hæc eadem causa est, cur post niuē auster spiret. oſno. n. & nix, & grando, & imber, & omnis id genus

D purgatio concoctionis indiciū est. Vnde fit etiā, vt post imbres, cæterasq; eiusdem generis tempestates flatus desistant, & consternentur.

Cur procellæ, hoc est venti, q 4 excussi nubibus fæuiunt, imbre superueniēte ocyus cessant? An q̄m aqua expressa ventres nubium considant, vnde flatus origo est.

Cur non ēdem venti imbrē 5 vbiq; afferāt? An quia non ēdē montibus vbiq; occurrunt, sed alīs partes aliæ sūt obiectæ. Nu E bes. n. ibi magis consistunt, vbi ventus vix quasi loca ardua superans depellere p̄terea nequit: cum aūt consistant, premuntur, rumpunt, imbremq; demittūt.

Quam ob causam cœlū purū 6 & placidū serenum indicat, tempus turbulentū hyemē prænunciat? An propterea, q̄ hyems aere consistente, spissescenteq; fieri solet: ergo cum Sol euincit, discernit, illustratq; aerem: cum F euincitur, nubib⁹ obfuscat, atq; incrassat. Quod si cōstitutio valida, hyems cōtinuo luce prima erūpit. sed si imbecillior sit, nec tamen ex toto succumbēs, occasum versus depellit. quod consistit, ac inibi manet, eo q̄ aer terræ proximus hyeme instante crassissimus est, & mox reliqu⁹ quoque cōsistit, q̄m initiū, firmamē tumq; obtinet stabilitatis, quod suscipere, atq; colligere possit, quātū subinde accesserit. Vt. n.

G in acie cõuerſa in fugam vno reſiſtente, cæteri quoq; omnes inſiſtunt, ſic in aeris ratione fieri ſolitũ eſt. quam ob rẽ cito, imo repente interdum fit, vt cœlũ nubilũ reddat. Cũm igitur occaſus eſt perturbatus, conſtitutionem minime victam eſſe à Sole diu pugnante firmiſſime indicatur: itaq; plus item poſſe conſiſtere conſentaneũ eſt. Et quidem minus timendũ, cùm hyeme p̃greſſa, q̃; cum poſt ſerenũ id accidit, quippe cùm illa rõne veluti reli
H quias quaſdã reſtare, ac initium conſiſtendi oriri videatur.

7 Quid eſt, quod flat⁹ moueat tropæos, i. quos verſarios, aut reciprocos appellam⁹? An eadem ratio ẽ, qua euripi mari recipro cante agitant. nã & mare, & aer eatenus fertur, quaten⁹ profluere licet. deide cum obice quadã amplius, pgraſſandi licentia his tollitur, qui terra pergunt ob eã ſcilicet rem, q; ſuæ motionis, delationisq; primordia parum ha
I beant valida, tunc reciprocant, & redeunt.

8 Cur ẽdem illi tropæi de mari ſpirare ſoleant? Vtrum quia mare vicinum eſt. An quia tropęus apoegeæ, i. flatui abterraneo cõtrarius eſt. Verſarius. n. tanquã reuerſio abterranei eſt: quippe cum abterraneus flatus ex terra in mare profluens ſit, cuius reciprocatio verſarius ẽ: itaq; de mari terrã verſus ſpirare neceſſum eſt. An venire inde putãdũ, q̃m aer collectus in mari eſt, qui illo fluxerat. Sed ratio, cur nec in ter K
rã conſiſtat, & reflectat, cum profluit, q; mare in cauo eſt. aer autẽ modo aquæ ad id fluit, quod cauiſſimum eſt.

Cur dici ſolet, Tertia lux nun 9
quam nocturno aquilone laborat? An q; flatus ſeptẽtrionis imbecilli ſunt, cũ nocte ſpirare incipiunt. argumentũ. n. non multum aeris eſſe motum, quod eo tempore ſpirare exorſus eſt, quo caloris exiguum eſt. exiguũ nãque caloris exiguũ aeris mouet: atqui flatus minimi omnes ĩtra L
triduum finiunt: ergo nec is diu turnior eſſe debet.

Cur aquilo crebri⁹, q; auſter 10
ſpirat? An q̃m aq̃lo parti orbis terrarum habitatæ vicinus eſt, ideirco latere non poteſt. ſimul enim ex ſui temporis breuitate & ſpirat, & adeſt. at auſter, quia è longinquo admodũ, niſi vehemens ſit, venire non poteſt.

Cur auſter minus hybernis 11
noctibus, quã diebus ſpirat? An eſt quidem Sol noctis ẽt tempore auſtrali regioni propinquus, M
& noctes ibi tepidiores, q; dies aquilonẽ verſus, itaq; aeris multũ mouetur, & nihilominus, q; interdiu. Sed calor dierũ vehementior oẽm abſumẽdo humorem, efficit, vt minus ſpiretur.

Cur auſter canicula oriente 12
moueat, idq; lege naturæ certiſſima fieri ſoleat? An propterea, q; regio inferior orbis Sole ſcilicet remoto minus calida eſt. itaque vapor inde large emigrat,

&

A & multi profecto austri spirarẽt nisi anniuersarĩ prohiberent.

13 An oĩbus austris tum orienti bus, tũ occidentibus, aer soleat commutari, sed cane præcipue: quod quidem flatibus latissime constat, qui eius ortu, & post ortũ sequunt. q̃ cum æstus tũc vigeant, spiritus calidissimos per idem tempus oriri congruũ est. Auster autem calidus est: & cũ ex contrarĩs in contrarium maxime commutari solitum sit, ortumq̃ canis præuĩ nuncupati

B antecedant, qui aquilones sunt, merito post eum auster spirat, quandoquidem assignari necesse est, idq̃ austris fieri orientib⁹. Huic aũt verbo cum assignari dicimus, subiecta notio est, aerẽ insigniter cõmutari, & quidem mutari flatuũ omnia genera in ventos aduersos, aut dextros solent. q̃ cum aquilo non trãseat in latus dextrũ, reliquũ est, vt in aduersum, hoc est, vt in austrũ transeat. Quinetiã dies post bru mam quintusdecimus austrum

C præ se fert, eo q̃ bruma initium quoddam est. moueturq̃ a Sole is potissimum aer, qui brumæ vicinus est: Solem aũt tunc ad austrũ vergere certũ est. Vt igit cum ortũ perreptat, flatus excitat subsolanus, ita cum meridiẽ adit, austros euocat. nec tñ statĩ a bruma id facit, quoniam breuissimas tunc agit distãtias, sed quintodecimo, quia tempus id modice se habeat ad primam di scessus sensionem. totum enim id tempus pars conspicua est. D

Qua de causa orionis exortu 14 dies maxime varient, flatusq̃ i portuni moueantur? An qm̃ in mutatione varia maxime omnia sunt, quæ non vno, certoq̃ tempore, motuve describuntur: atqui oritur orion ineunte autũ no, occidit hyeme: ergo quia nõ vno tempore constat, sed alio incipit, alio cessat, flatus etiam inconstantes esse necesse est, vtpote cum ancipiti conditione p ueniant, quos sibi tempus vtrũ que sortitum est. Et quidẽ diffi- E cilem esse orionem, & cum oritur, & cum occidit, ex temporis varietate recte affirmant: turbulentum.n. atq̃ inæquabilem esse necessum est.

Cur aquilo nocte exorsus die 15 tertia cessat? Vtrum quia ex paruo, imbecilliq̃ initio prodit, tertius autem dies decretorius est. An qm̃ vniuersus mõ ἐκπυρώσεων, idest procellarum, & nubib⁹ ex cussorum flatuũ funditur, idcirco compendio cessat.

Cur plurimi aquilones spi- 16 rent? An qm̃ pars orbis terræ ha F bitata septentrionibus subdita, est eminentior, & extra solstitiũ posita, & niuis plena, quæ nix montibus nonnullis nunquam deest. Cum igitur cõcreti humores tabescũt, flat⁹ magna ex parte oriunt: is aũt aquilo est, qui a septentrionibus mittitur.

Cur austri hyeme, atq̃ ineun 17 te vere, atque autumno cessante spirare soleant, vndabundique

G ſint,& contortuoſi, atq; Africæ non minus frigidi, q̃ regioni noſtrati aquilones? An propterea, q̃ Sole propinquo ſpiritum moueri neceſſe eſt: Sol autem per hyemem auſtrum verſus perfertur,& ineunte vere, deſinentéq; autumno iam calefacere ſcipit: æſtate contra, ſeptentriones petit,& loca relinquit meridiana. Calidus autem propterea eſt, quia ſpiritus aeri Africæ miſcetur,qui calid⁹ eſt. hinc etiam in mare corrumpens ingentes ex-
H citat fluctus, facitq; auſtralem æſtatem.

18 Cur auſter fœtidi halitus cauſæ ſit? An q̃m humida, & calida corpora reddit,quę maximè putredini opportuna ſunt.

19 Cur auſter profectus ex mari commodus ñs ſit,quorũ ſtirpes terra continentur? nam & Thriaſio campo terræ Atticæ auſter de mari occurrit. An q̃m refrigeratus accedit: rubigo autem per humorem calidum, alienumq; conſiſtere ſolet.

I

20 Cur ventus magna ex parte ante Lunæ defectus excitet initio noctis, cùm defectus medio incipit noctis, medio vero cùm manet? An q̃m calor Lunæ, ppterea hebetatur, quia curſus iã, proxime eſt, q̃ defectus exultet. remiſſo itaq; calore, quo retentus aer quieſcit, rurſum moueri, ac ſpiritus reddi incipit.

21 Cur auſter non incipiens, ſed deſinẽs imbrem afferat? Vtrum q̃ aerem cogit è longinquo, quo coacto, aqua exprimitur: cogit K autem poſtea quam cœptũ eſt. An quoniam incipiente calidus adhuc aer eſt, quippe qui profectus à calido ſit: proceſſu autem temporis refrigeratus in aquam melius conſiſtere poteſt.

Quã ob cauſam cùm minor 22
auſter eſt, nubes nullas obducit: maior nubilus, & diuturnior ẽ? Vtrum, vt quidam aiunt, initiũ cauſa ita accidat. nam ſi ex minori proficiſcatur, liquidus, ſudusq; eſt: ſi ex ampliori, nubilus & craſſus. An quia minor cùm L incipit, eſt, itaq; non multum aeris compellere poteſt, ſed ad poſtremum amplificari conſueuit. Vnde illud Prouerbium, Cum ceſſat boreas, cumq; auſter ſurgere cœpit.

Cur tempore hyberno flatus 23
parte veniunt exortiua, ęſtiuo occidua? An vbi Sol amplius nõ euincit, aer libere profluit. cum igitur nobis occidit, nubes relinquit, quibus fauoniũ prodeunt: cumq; ſcolis ſuperioris hemiſphæriũ oritur, ſpiritum illis parte ex- M
ortiua producit: cõtra cum parti inferiori occidit, fauonios illis ſubſolanos nobis conſectante aere facit. Vnde fit, vt ſi quem aliũ ventum occupauerit, augeat, eo ſ. q̃ nonnihil adiunxit.

Cur afflãte fauonio canes ve- 24
ſtigia minus valeãt comperire? An quia plurimum hic ventus confundit, q̃m ventorum oĩum continentiſſimus eſt, maximeq; terram attingit.

Quam

25 Quam ob causam cum stellæ
A prosiliunt, venti indicium dat? An propterea ꝙ à flatu ferũtur, priusq; ibi, ꝙ apud nos flatus excurrit. Quo fit etiã, vt vnde stellæ feruntur, huc flatus accedat.

26 Cur nubes maximas fauoni⁹ agit? An quia de alto spirat, regionéq; maritima nubes per ampla spatia colligit ampliores.

27 Cur venti ad postremum vehementissime spirant? An quia vbi vniuersi efflarũt, caloris parum relinquitur.

28 Cur si circa æquinoctiũ afri-
B c⁹ spirauit, aqua fiat necesse sit? An quo loco orbis Sol fuerit, inde soleat spiritus excitari: itaque ꝙ Solis discursu vicissitudo spirituũ agat. Quòd cum æquinoctium hyemis atq; æstatis confinium sit, dum Sol nobis conspectũ æquinoctium agit, aut iustũ transgressus limitem regioni se dedit hybernæ, accidit, vt venti partis illius vernaculi spirent, quorũ primus africus est natura humidus: & cùm Sol partem orbis terrarum hybernã perlu-
C strat, statusq; regionis eiusdem mouet, euenit vt hyems suis fungat muneribus: cuius generis ĩber est. Ad hæc cũ æquinoctiũ, tanquam parib⁹ examinatis viribus hyemis, atq; æstatis constet, si alterutris quicquam additum sit, obitus momentũ exultabit cõspicuum, vt in æquilibrio pondus lanci adiunctum alteri efficit. Quòd cum afric⁹ hyberni ordinis sit, naturaq; humid⁹, æquinoctio additus, hyemem, D imbremq; merito affert: imber enim hyems est flatibus familiarissima.

Cur auster, atq; eurus, cũ fla- 29
tib⁹ sibi obiectis calidiores sint, alter aquilone, alter fauonio, aq̃ fertiliores sint? quanquã frigor est, qui humorem ex aere depromat. Haud enĩ ꝙ aquilo nubes hinc pellit, idcirco aqua nõ prouenit. nam & fauonius, & eurus nubes abigit, quippe qui ex altero pari modo proueniat. quin etiam cęteri omnes vnde spirãt, E inde depellunt. Vtrum quia frigor amplius introrsum circumobsistit, cũ calor extrorsum amplius vrget. An etiam regio facit, vnde spirant, vt sereni illustresq; veniant. eurus nanq; ex ortu, fauonius ex occasu aduentat. Quinetiã ratio sit, ꝙ aer præcalefactus celerrime ac plenissime refrigeratur, quomodo etiã aqua. igit̃ euri aer de ortu calid⁹ austri de meridie fert: cumq; frigidissimũ locũ adiere, compendio concrescunt, atq; in aquam F consistunt: magisq; eurus aquã agit, qm̃ aerẽ de Solis parte, nec minus calidum ducit. Auster aquam mittit, cum cessat: quoniam aer, qui primus ex mari accedit, frigidus est: vltimus autẽ tepid⁹ ex terra occurrit. An nõ id solũ cã sit, sed ẽt, ꝙ ad postremũ auster crescit. Vnde illud ꝓ- «
uerbiũ, Cumq; auster surgere cę pit. Atqui frigidiores q̃ vehemẽti⁹ spirãt: igit̃ merito ĩ nubes ae-

G rem poſtea cogit. An ea ipſa rō
ſit cur poſt, q̄ principio fertilior
aquæ occurrat.

30 Cur venti ſiccāt, cùm frigidi
ſint? An qm̄ q frigidiſſimi ſunt, vaporem eliciunt.

31 Sed cur amplius ſiccent, quā Sol? An quia vaporem non ſolū euocant, verum ēt abducūt: Sol autem relinquit: itaq; vt magis humificat, ſic minus afficcat.

32 Cur vnus ventorū cęcias nubes ad ſe vocat? quod etiam prouerbiū illud declarat. Vt cęcias nubes, ſic ille opes trahens. cæteri nanq; vnde ſpirant, inde tan-
H tūmodo expellunt. Vtrum ventus aduerſus eodem in tempore ſpirans id facit. An ſi hoc eſſet, haud vnquam latere potuiſſet: etenim ſpiritus hic ſuapte natura circulari linea fertur: ergo cæteri per terram vagantur, hic cę lū verſus ſuæ lineæ cauū erigēs, non ad terram reſupinans, ſuam originem repetit: itaq; nubes facile ad ſe ducit.

33 Cur fauonius ſeren⁹, ac iucūdiſſimus ventorū ōmnium eſt? & qualem Hómerus flare per cā
I pos elyſios carmine illo dixit: Sed zephyri aſſidue ſpirant, auræq; ſalubres. An primum, q̄ aeris temperiem plene obtinet. neque enim calidus eſt, vt qui de meridie, ortuq; ſpirant: neq; frigidus, vt qui de ſeptentrionib⁹ euenīunt: ſed medium frigidorum, & calidorū flatuum tenet. Quòd cùm vtriuſq; ī vicino ſit, particeps vtrarūq; virium euadit: itaq; temperatiſſimus eſt, & K
vere maxime ſpirat. Adhæc, flatus omnes tranſire vel in ſibi aduerſos, vel in dextros conſueuerunt: itaq; cùm poſt aquilonem fauoni⁹ ſpiret, (dexter enim hic eſt) efficitur adeo tanquā mitis ad immitem, & ſimul vbi deſtitit hyems, ſerenū magna ex parte ſubſequi ſolitum eſt. atqui flatus hybernus aquilo eſt. Subſolanus, quamuis inter calidos & frigidos ſitus, minus qualitatis eorum particeps eſt. hic.n. cum
ſpirat, flatus vergētes ad auſtrū L
motitat quidem, (iſtuc.n. tranſferre aſſolet) ſed miſceri tñ cum his minime patitur. At vero fauonius & mouetur ab auſtro, & ipſe cùm ſpirat, mouet aquilonem: huc enim vſq; progrediēs vicisſitudo ſpirituū finē ſui circuitus facit. Quòd cùm vnus facit alterius finē, alterius initium ſecum habeat, merito ſuaui⁹ & eſt, & eſſe videtur.

Cur fauonius horis poſtmeri 34
dianis ſpirare, non mane ſoleat?
An q̄ Sol magna ex parte vel o- M
riens, vel occidens, author ſpirituū eſt. quoties.n. aerē humidū tepefaciendo percoquit, atq; diſcernit, in ſpiritū ſane illū extenuat. q̄ ſi tantiſper acciderit, vt aer ſpirātiuſculus ſit, magis magiſq; â Sole vertet in ſpiritum. Quoties igit Sol in exortu eſt, p
cul à fauonio abeſt: hic.n. ab occaſu ſe, pmit: & cū iā occidere, proxim⁹ ē, aer oīno extēuat⁹, diſcretuſq; fluit, at dū cōfecto meridie

per-

A pgat ad postmeridianũ, tantisper ad aerẽ tepefaciendum, discernendumq; modice admodũ habet. Subsolanus quoq; ob eã rem mane spirare incipit. aerem enim, qui supra terrã sublimis impendens nocte humefactus, solo sui ponderis ratione appropinquarit, Sol mane discernens proximũ sibi excitat primũ: qui autem ex Sole oriẽte spirat, subsolanus hic appellatus est.

35 Cur Sole se attollente, spiritꝰ & sternuntur, & augentur? An

B quia spiritus vel aeris, vel redũdantis humoris commotio est: quæ vt cùm parua est, compendio â Sole consumitur, itaq; nullus spiritus inde existit: ita cùm magna est, Solis exortu amplior redditur. Sol enim author, & parens motuum est.

36 Cur fauonius horis postmeridianis spirare soleat? An q; spiritus oẽs Sole humorẽ diffundente proueniunt. humor enim, qui ante hac concrescebat, tabescit, cũ vis caloris in propinquo est:

C itaq; spiritum mouet. atqui fauonius de occasu spirat: recte igitur postmeridianis exorit: tunc enim Sol eius ad locum accedit.

37 Cur aquilo, & auster sæpissime spirant? An quia cõtrarium à suo contrario, è directo scilicet oppugnatũ minime edurare potest, sed ex latere potiꝰ aduersam vim tolerat: auster vero, & aquilo ex cursus Solis lateribꝰ spirãt, cæteri aduersi potius occurrũt.

38 Vtrũ spiritus fonte quodam emergat, quẽadmodum aqua, D supra quẽ fontẽ efferri nequeat, an non? Et vtrũ vno ex puncto, an ex loco, pfluat amplioris? Sũt certe nonnulla in aere, quæ vel in aqua accidere pari ratione videmus: quippe cùm aqua p pronа ocyus fluat, q; cùm in planis atq; æqualibꝰ stagnat: hoc enim & spiritus faciunt: nam locis editis, atq; excelsis aer assidue mouetur, cauis è cõtrario sæpe quiescit, & consilescit. Ad hæc, super excelsissimos montes spũs nulli excitãtur, vt super Athon, ac re E liquos generis eiusdẽ. inditium, q; quæ reliquerint, qui anno superiori sacrificarunt, posteriori incorrupta cõperire affirmant. Constat igitur spũs quoq; prolationem veluti ex fonte quodam actitari, super quem nihil præterea efferre se potest. Vnde fit, vt locis excelsis, quod modo diximus, accidat: quod idem datum etiã aquæ putauerim. nec enim aquã vehementẽ, nec spiritũ rapidũ locis excelsis fieri nouimꝰ. F

39 Cur austro spirante cœruleũ mare fiat, aquilone obscurius, atriusq;? An propterea, q; aquilo minus mare perturbat. omne autem, quod tranquillius est, atrum esse videtur.

40 Quã ob causam austri cùm leuiter spirant, nequeãt nubilare: cũ intente nimirum queant? An quoniam cùm leuiter frequentiam nubium agere nequeant, itaq; breue sit, quod obduci nubibus possit, at vero vbi excreuerunt,

A An quod auster talis est, vt nubes large, & aquã colligat. Cùm igitur boreas tali tpis cõditioni superuenit, gelu indurat, hyememq; efficit. Vnde celebre illud est, Offendente lutũ borea, mox terra gelascit. Lutũ enim, & oĩno aquã ab austro vel maxime, vel frequentissime fieri palã est.

49 Cur post austrum cito aquilo spirat, post aquilonẽ non cito auster? An qm̃ alteri ex propinquo, alteri ex longinquo venien
B dum est, quippe cùm sedes nostra aquilonẽ versus posita sit.

50 Cur flatus frigidi veniunt, cũ caloris cõmotione orientur? An motionẽ à calore profectã calidũ esse necessum non sit, nisi modo quodã prodierit. Nam si vniuersa interrumpit, calida est: sin per angustum, paulatimq; extinguitur, nec ipsa calida prouenit: & aer, qui inde cõmotus est, talẽ efficit motũ, qualis ipse præfuerit: qũo etiam eodem de corpore modo calidũ, modo frigidum
C posse spirari inquiunt. Sed id verum nequaquã est. semper enim quod exit, calidũ est: cuius indicium, quod tale proprius admouenti percipiẽ: sed interest, quo prodierit modo. Nam si multo post hiante ore emisim⁹, calidũ idcirco videt, qm̃ sentire id possumus: sed si per angustũ extrudamus, calidius profecto extrictum aerẽ sibi proximũ impellit, atq; ille sibi cõtinuum. sed q aer frigidus est, motio ei⁹ quoq; frigida profluit. Nũquid igitur in flatuum quoq; rõne hoc idẽ D eueniat, sitq; per angustũ prima eorũ motio, cũ aere priore prolato subinde alius affluat? Quapropter hyeme frigidi, æstate calidi oriuntur, eo scilicet, q talis eorũ temporum aer præest. nec enim à se ipsum aerem moueri, neq; à calore conuictum eo motu proferri constat, nõ solum q calore ampliori cõtento spiritus calefaciunt, verum q sursum ẽt efferunt. Ignis enim natura huiuscemodi est: frigidum contra deorsum ferri aptissimũ est. Spi E ritus autẽ merito in latus se vertunt. cùm enim alterũ sursum, alterũ deorsum versus nitatur, & neutrum alterũ superet, nec fieri possit vt maneat, oblique perferri necesse est.

Cur austri frigidi ĩ Africa sint, 51
vt apud nos aquilones? Primũ, quia vt nobis aquilonũ origo, sic Africę austrorũ proprior est. Nam si, vt dictum est, flatus per angustũ extrudi soleant, propio ribus certe frigidiores occurrẽt, propter vehementiã sui motus, quã diffundi, hebetariq; necesse est, cùm se lõgius protrahit. qua de causa aquilones frigidi apud nos sunt: colimus enim propius, immo iuxta ipsos septẽtriones.

Cur austri sicci, & aquæ oĩno expertes, febres contrahant? An qm̃ humorẽ calidum alienũ in corporibus creant, quippe q natura humidi, & calidi sint: quæ quidẽ qualitates febrificæ sunt. febris enim earũ consistit exuperantia.

G rantia. Quoties igitur per Solis ardorem omni viduati humore ſpirãt, habitu plane huiuſcemodi ſunt: at cum vna veniũt cum aqua, refrigerari nimirum aquę ipſius beneficio poſſunt.

53 Cur flatus anniuerſarij eodẽ tpe atq; modo afflare ſemper ſoleant: & cur deſinẽte die deſinũt, noctuq; nõ ſpirant? An id quidẽ ipſum, qm̃ nix liquefieri ceſſat à Sole, cùm veſperaſcit, totamq; noctẽq; manet indomita: oĩno H aũt ſpirandi tempus tunc eſt, cũ Sol vincere, atq; reſoluere glaciẽ ad aquilonẽ poſitam cœpit. cũ igit incipit, præuñ appellati ſpirant: cùm iam amplius reſolutũ eſt, anniuerſarij.

54 Cur fauonius ventorũ oĩum leniſſimus, & frigidiſſimus eſt, duobusq; temporibus maxime ſpirat, vere ac autũno, cumq; veſperaſcit, potiſſimũq; terram attingit? An lenis, qa ex mari, campisq; planiſſimis ſpirat. Frigid⁹ tametſi minus, qñ aquilo eſt: qm̃ I aqua inflata, non niue ſpirat: cęteris tamẽ frigidior eſt, quia vel poſt hyemẽ, Sole adeo nuper reuigente, vel autũno, cùm Sol amplius non viget, ſpirare incipit. Vicin⁹ hic maxime terræ afflat, q; è directo, nullaq; aduerſante vi ex mari ad terrã tranſit: haud enim vt per terrã materia obſiſtente arceẽ, ſed libere quoquo verſus vagatur, qm̃ humorem perreptat, & æquabili quoq; diſcurſu hac eadẽ de cauſa, pfluit. Nõ enim ex mõtibus, neq; niue per vim tabeſcente, ſed tanquã K per fauces expedite profundit. pars quippe ad aquilonẽ, aut ad auſtrũ vergens, montoſa eſt: occaſum verſus null⁹ mons, nulla terra eſt, ſed mare Athlanticum ſpatiatur: itaq; efficitur, vt terræ proximus, atq; ſibi æqualis permaneat. Spirat, cũ veſpera prope eſt, loci ipſius ratione: tunc.n. Sol proxime ad locũ accedit, vñ fauonius oritur. Noctu quieſcit, qm̃ tunc Solis motio deeſt.

Cur euro ſpirante omnia ma 55
iora videantur? An quoniam eo L
flatu aer obſcurior, caliginoſiſſimusq; reddatur.

Cur tpe hyberno flatus de or 56
tu ſpirare mane, æſtiuo de occaſu poſt meritiẽ cõſueuit? An propterea q; flat⁹, qui nobis æſtiuo veniunt, hyberno his ſpirãt, qui oppoſitũ terræ hemiſphæriũ tenent. Nobis aũt hyberno mane, atq; de ortu ſpũs veniunt, quod præhumidus noctis aer diſcernit, mouetur q; mane à Sole: atq; is primus, qui proxime Solẽ eſt: quod etiã ante ſuum exortũ Sol M agere poteſt, ex quo auræ ſpirare non minus ante Solis exortũ ſolẽt. Ergo cùm Sol humores ad ſe attrahat, moueatq; ante ſuum ortũ aera, qui per hyemẽ humidus apud nos eſt, conſtat vel ad ſe poſſe attrahere, cùm inferius hæmiſphæriũ inſpicit, idq; poſt meridiẽ ibi efficere, quod tẽpus nobis antelucanum eſt. Quã ob rem accidit, vt aer qui ante ortũ hinc Sole attrahit, fauonius inſe

ris

A ris sit, aspiretq; horis postmeridianis. itaq; flat⁹ hyemis nostrę exortiuus nobis, postmeridian⁹ illis est: & nostræ æstatis nobis postmeridianus, illis exortiuus accedit. æstas enim apud illos ē, cùm apud nos hyems: nostrūq; postmeridianū, illis antelucanū est, quo illis auras exortiuas, nobis fauonios aspirare prædicta euenit rōne. Nihil de ortu p ęsta tē spirare solet, eo q; Sol ad aera sedis nostræ sicciorem exoritur: parū enim tpis abfuit. Fauonij
B post meridiē nulli per hyemem aspirant, q; exortiui eodem tpe nulli inferiori hemisphærio flare ob eam, quam modo dixim⁹, causam possunt. Sol enim humores inde ad se attrahens, nobis fauonios præstat.

57 Cur fauonius illustris, seren⁹, atq; gratissimus vētorū omniū est? An quia mediū calidorū & frigidorū flatuū tenet, vicinusq; illis oriens particeps qualitatū generis vtriusq; euadit, temperatusq; proinde accedit. Snbsola
C nus quāuis inter eosdem posit⁹ sit, minus tamē cōem se exhibet: hic enim mouet quidē cùm spirat flatus, qui austrū versus spectant: eo nanq; transire solitus ē, sed misceri his nescit. At vero fauonius & mouetur ab austris, et spirans ipse agitat aęlones. istuc enim vltimus spirādi circuitus ducitur. vnde cùm idem in se alterorum finē, alterorum initiū contineat, iurē gratissimus & ē, & esse videtur.

Cur vēti alĩ locis alĩs imbrē 58
afferant? verbi causa, helleſpon- D
tias terræ Atticæ, insulisq; vicinis: aquilo Helleſponto, atq; Cyrenæ: auster Lesbo. An vbi frequentia nubiū, inibi imbrē obuenire necesse est: ibi enim frequentia cogitur, vbi assidere nubes, accersiq; est: itaq; montibus magis, q̄ planis pluit. ergo apud Helleſpontū aquilo multas desuper nubes cōpellit: quod idē ad atticā, multasq; vicinas helle spontias, quasi iam conditā nactus materiem efficit: quippe cū E
copia larga congesta ab aquilone sit. Lesbo eurus, atque auster nubes affatim ex alto adducunt, atq; in hunc modum vel de cęteris cogitare par est.

Cur dici solet, Nauib⁹ hyber 59
no ventos dat terra secundos,
Tūc mare fert sæuos: calidi sub „
mensibus anni, „
Terra dabit sęuos, ponti feret „
vnda secundos.
An qm̄ mare per hyemem calidius est: itaq; si quid in eo constitit, initio cōstitisse validiori certum est. nam si inualidū esset, facile maris tepore absumeretur. At per ęstatē mare frigidum est, F
spiritusq; maritimi oēs frigent: terra è contrario tunc calida est. qua re quid ex terra tunc fertur, primordio id cōstitit ampliori. nā si exiguum, imbecillūq; eēt, facile solueretur, & euanescceret.

Cur apud Archadiam, qui lo 60
cus excelsus est, flatus nihilo frigidiores, q̄ cęteris locis sentiāt:

& cùm

A interiore siccata solet accidere, nec aliter agi videtur, q̃ in ñs, quos epiala exercet, qui simul et frigent, & sitiunt. nec enim illis pars eadem corporis inalgescit, & concalescit.

3 Cur homines cũm excandescunt, calore, s. introrsum collecto, feruidi, furibundiq; redduntur: cũ metuunt, contra efficiuntur? An non eundem in locũ calor se colligat, sed homini irascẽti cor calore circunfusum efferB uet, ex quo fidibundus, rubicundus, spirabundus efficitur, cùm calor sursũ versus se efferat: metuẽti sanguis, & calor in imum perfugiũt, vnde fit etiã, vt aluus fundatur. Nam & cordis cõpulsio nõ similis agitur, sed metuenti: vtpote ex caloris inopia frequens, ac feriẽs est: irascenti è cõtrario, vtpote cũ calor collectus sit copiosior. Quã ob rem efferuescere animo, excitari, perturbari, cęteraq; id genus verba nõ inepte, sed accõmodate dicunt.

C Nunquid igitur sitis ea de causa obueniat: nam & siccũ expuere, & linguã hęrere, & reliqua huiꝰ spiritus elatio facit, & sanguis. Sitim quoq; excalescente corpore nasci certũ est: sed quẽadmodum pars eadem corporis, qua sitis lacessit, resiccari vtriq; metuenti, & irascẽti possit. Metum enim sitim posse afferri constat militũ argumento, qui superati fugã rapuerint: nunquam enim tam grauiter sitibundos sese fuisse fatentur. Et vero* qui in dicendo conturbantur, sitire vehemẽter consueuerunt: itaq; eluunt, et nonnihil subsorbent, vt Parmenon Histrio facit. An hosce conturbatos nõ sitis, sed siccitas pulso sanguine teneat: vnde etiã accidit vt pallescant. indicium vero, q̃ non multũ ebibunt, sed interdum desorbuisse tm̃ satis est. at qui se in fugã verterunt, laborant, itaq; sitiunt: & quibus tormenta instant, eadẽ ipsa efficiendi ratio est. Nec mirũ quicquã id est: fit enim in re bellica, vt nõ nulli etiã viri fortes, ac strenui, E vbi structa acie hostes sunt peti turi, obtremiscant, non pterriti, sed fidentes. qui etiã sua corpora verberare lata ferula, aut suis manibus assolent, ut vndiq; vorsum pari calore inferueant. quidam enim inæqualis, ac tumultuarius motus in eorũ corpib⁹ p acumen, & nimiũ impetũ caloris oriri fermè animaduertit.

Cur homines fortes magna ex 4 parte vinosi sunt? An qa fortes calidi sunt: calor autem in pecto re conditus est. Ibidem enim me F tum quoq; refrigeratione quadam effici nouimus, vt cor fortibus caloris copia fultũ persistat, timidis refrigeratũ insiliat. Ergo qui sanguinolentum habent pulmonẽ, calidum hunc modo vinolentorũ gerũt, ita vt rei aduersæ suspitione refrigerari non queant. At qui ita se habent, bibendi auidi esse cõsueuerunt: nã & bibẽdi cupiditas mẽbri eius calore oritur, vt alias dictũ est:

* ἀγρυπνίαν τις,

et

G & cupiditas ipſa nõ niſi rei vim ſedandi habẽtis deſyderatio eſt. Vinum aũt etſi natura calidum eſt, ſitim tñ amplius, q̃ aqua extinguere poteſt, maximeq; id genus hominũ. Quam ob cauſam dictũ aliàs eſt, ex quo & qui *ſpirandi difficultate laborant, aut inſania vexantur, vinum admodum cupiunt: quanquã alteris ex inſtrictiõne, alteris ex perturbatione pulmo efferueat. Cùm igitur magna ex parte homines eoſdem ſitibundos, ac fortes eſſe
H obueniat, vini aũt auidi, qui ſitibundi, talesq; geſtiunt, naturas viciſſim inter ſe cõſectari neceſſe eſt. vnde fit etiam, vt vinolenti, q̃; ſobrñ fortiores ſint.

* peripneumonia laborãt, aut mania *calore,

5 Cur fortitudinẽ maxime honore proſequuntur reſpublicæ, quæ tñ virtutum præcipua nõ eſt? An quia ſemper vel ipſæ bellum alñs inferũt, vel ab alñs ſibi illatũ patiuntur: hæc aũt virtus perutilis vtranq; in partem eſt. honorant vero nõ quæ optima
I ſunt, ſed q̃ optia ſibi exiſtimẽt.

6 Cur voce, & manibus, & labro inferiori tremant, qui metuunt? An qm̃ hic affectus caloris defectio ex locis ſuperioribꝰ eſt, ex quo, vt palleant, accidit. Quòd igitur calor pectꝰ deſerit, vox obtremit: id enim refrigeratur, quod vocẽ mouet: & manꝰ quoq; pari ratione ſunt, ſed quę optimæ, vtpote quæ ex pectore pendeant. Inferius tñ non ſuperius labrum quatitur. quia ſuperius eo pendet, quo ſuapte natura vergit: inferius ſurſum calo- K
ris beneficio ſtabilitur, atq; quieſcit, quo ſublato, inalgeſcit, et tremit. Et vero in excandeſcendo imum labrũ eadem de cauſa laxatur, & pẽdet: quod late in pueris patet: calor etenim in cordis ſedem conferre ſe conſueuit.

Cur hoĩes metuẽtes tremũt, maximeq; vocem, & manus, & 7
imum labrũ? An uocem, quia calor hinc deficit, quo in loco vox poſita eſt: labrũ vero & manus, qm̃ partes iſtæ nobiliores ſunt, minimeq; ſanguinolentę. Bilem L
quoq; ñdem deñciũt, & teſticulos contrahunt. deñciũt, quia calor deſcẽdens diffundit, & liquefacit: contrahunt, quia metus in uectus extrinſecus eſt, vt fugam in aduerſum agi oporteat.

Cur homines metuentes & al 8
gent, & ſitiunt, quæ quidẽ affectiones aduerſę inter ſe ſunt? An algent refrigerati, ſitiunt calefacti. Calor enim in metuendo ſuperiora deſerit loca, quod facie aluoq; cõſtat: facies enim pallet, M
aluus interdum funditur. ergo q̃ calor locis ſuperioribus deficit, algor oritur: q̃ humor deficit, ſitis exultat.

Quã ob cauſam cũ & metus, 9
& dolor quędã ſit ægritudo, qui dolent, clamant, qui metuunt, ſilent? An qui dolẽt, ſuum retinẽt ſpiritũ, itaq; is vniuerſus erumpens, cũ clamore emittitur: metuentibus corpus refrigeraſ, calorq; ima petit, qui ſpiritum mouet. Quò igitur hic ſe cõtulerit,

ibidẽ

A ibidem spiritū potissimū excitabit: quapropter venter eorum, qui metuunt, obcrepare solit⁹ c̄. Vox aūt spiritus sursum versus elatus est, partibus quibusdā veluti instrīs conficiendus, absoluendusq;. Causa vero, cur hoīes dolentes sunū retineāt spiritum, est, q̄ oēs inditis à natura nobis præsidijs, aliquo detrimento affecti, sine vlla cogitatione vti solemus, vt etiam cęteræ oēs animantes: aliæ nāq; cornibus, aliæ dentibus, aliæ vnguibus repu-
B gnant, seseq; defendūt. atqui ad dolores vel oēs certe, vel plurimos calor adiuuat, quem profecto is auget, qui suum cohibet. calefacit enim doloris incitabula, cōtracto introrsus calore per spiritum, atq; excoquit.

10 Cur metuētibus alui fundantur, libidoq; vrinæ lacessat? An q̄a calor insitus nobis, quasi animans est. hic ergo rem quāc⁹ timuerit, defugit: q̄ cùm extrin-
secus, tum cōturbandi, tum cæterorū metuendi generum ratio
C inuehat, atq; in ima de superis defluat, & è summis ad intima sese penetret, efficitur vt alui, vesicæq; fundant, facilesq; reddantur. Nam & ānethum, & absin-
* anisum, thium, & quæcunq; vrinā moueant, eadem calida esse manifestum est. Quin etiā medicamenta aluo accommodata calorifica esse nouimus, & partim eorum soluendi vim tm̄ obtinent, partim vel aliter tabefacere queūt, vt alliū vrinæ tabificū est. Hoc igitur idem, quod ea ipsa calor D quoq; efficere pōt, q̄ de summis ī hæc loca sese cogit, & cōtrahit.

Cur hoīes metuentes suos te- 11
sticulos cōtrahunt? contrarium enim, vt remittat, & flacceant, cōgruum dixeris, cùm calor metuentiū in eum locū se colligat. An metuētes oēs ferè similes frigentibus sint. Cùm igitur calor summa corporis deseruit, retrahendū sanè est. quā ob rem ventris quoq; murmur citatur, cū timor vehemens detinet. Cutē quoq; algentiū summā videm⁹ E
cōtrahi, vtpote cùm calor inde destituerit oīs, ex quo subsequi horror consueuit. Scortum ergo sursum cōuellitur, atq; eo cōtracto, vnà testiculi contrahuntur, quod melius ī coitu venereo patet. metus enī excernit, multisq; conturbatis, aut perterritis, genituræ mouetur profluuium.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMA OCTAVA. F

Eorum, quæ ad temperantiam & intemperantiam, & continentiam & incontinentiam pertinent: cuius quæstiones. 8.

QVr aliqui ęgrotēt, vbi 1
vitam luxuriosam viuere assueti, agere luxurioſe cessarunt? vt Dionysius tyrannus, q̄ in vrbis suæ obsessione aliquantum temporis à potu solito destitit, tabe

G protinus interea laborauit. An
consuetudo res magna cuiq; sit:
iam enim in naturæ habitū fer-
mè absoluitur. Ergo vt pisces in
ter aerem, aut homo in aqua de-
gens male habeāt necesse est: ita
qui morem mutarint solitum,
ęgre atq; molestè ex consuetis di
scedunt: & eodē redīsse sibi salu
berrimum habēt, perinde quasi
ad suæ naturæ statum redierint.
Tabescunt item alimento caren-
tes, quo ante hac copioso, suauis
simoq; vti solebāt. q; enim cibo
H solito non vescuntur, perinde af
ficiuntur, ac si nullum penit⁹ ca-
piant. Quinetiā materia excre-
scens, atq; inutilis mista cum ali
moniæ copia, hebetascit exsole-
scitq;: immista aūt ipsa innatat,
fertur q; in oculos, aut in pulmo
nem. quapropter cibo deinde in
gesto solito tēperat, dilutaq;, &
innoxia reddit. Redundat præ-
terea vacās illa materia homini
immoderate, luxurioseq; viuen-
ti, vbi luxuriari aliquātis per de-
I sīit, eo q; multā in se materiā cō-
tinet indigestam, vitæ scilicet su
perioris congerie, qua tabescen-
te, calore genuino, ac intimo effi
cit, vt fluenta vberius veluti co-
pia niuis liquefacta moueātur.

2. Cur duorū tantummodo sen
suum rōne homines incontinen
tes vocamus, id est tactus, & gu
stus? An q; voluptates, quæ pa
riter nobis, ac cęteris animātib⁹
oibus per hosce sensus adminis-
trantur. Quòd igitur cōes eas
cū bestijs habemus, spernimus,
& solas omniū, aut maxime vi- K
tio, probroq; damus. Itaq; homi
nem eis addictū vituperamus,
etiā incontinentem, atq; intēpe-
rantē appellamus, qm̄ à teterri-
mo voluptatū genere ducatur.

Cur homines incōtinentes ra 3
tione tantū cupiditatis dicim⁹;
cùm etiā in irascēdo incontinen
tia sit? An quia inconiinens est,
qui contra rationē aliquid agit,
& incōtinentia est assuetudo ra-
tioni contraria. Sunt aūt cupidi
tates ferè omnes contra rationē,
L iræ vero cum ratione: non tamē
ita cum ratione, vt ratio iubeat;
sed inuectam contumeliam, cau
samtie significet.

Cur cōtinentiā, & temperan- 4
tiam in iuuenibus, atq; ditibus
maxime recensemus: iustitiā ve
ro in pauperibus? An quia si qs
re abstinet, cuius maxime indi-
get, laudabilior est, q; si è contra
riō. pauper igit facultatib⁹ indi
get, iuuenis, & dives fruitione.

Cur minus sitim, q; famē to- 5
lerare possimus? V trū quia siti
res magis anxia est. cuius indi- M
ciū, q; suauius sitientes bibim⁹,
q; esuriētes comedimus: tristius
aūt, quod suauiori aduersum ē.
An quia calor, quo viuimus, hu
midū magis, quam siccū desyde
rat. An quia sitis rerū duarū libi
do est, potionis inquā, & cibi: fa
mes vnius cibi tantūmodo est.

Cur minus sitim, q; famē pa- 6
tiamur? An quia siti amplius cō
tristamur, q; fame: cuius indiciū
voluptas sanè facit, quam inter
bibendū

A bibendum capimus vehementiorē. Tum ēt qui sitit, res duas desyderat, cibum, atq; refrigerationē: isthęc enim ambo potio exhibet. at q esurit, alterius tantum appetens est.

7 Cur incontinentes eos appellare solemus, qui voluptati contrectandi, aut gustandi exuberarunt? nā qui immodice re vtunt venerea, & qui luxu delectātur ciborū, incōtinentes vocamus. Ciborum tñ non eadē ratio est,

B sed partim linguam, partim gulam sua mouent suauitate: vnde Philoxenus gruis collum à Dñs immortalib⁹ sibi dari optabat. At vero qui in videndo, audiendoue modū excedunt, non eodē vocabulo significamus. An qm̄ voluptates sensibus hisce accōmodatas, cōes cum cæteris animantibus habemus: ergo vt cōmunes spernimus, notamus, solasq; omnium, aut maxime probro damus: itaq; hominē his deditum reprehendimus, & incon

Ç tinentē, intemperantēq; appellamus, q̄ victus à teterrimo voluptatū genere ducitur. Sed cùm sentiendi genera quinq; sint, cętera animalia duob⁹ tantū, quæ modo dixi, voluptatem sibi acquirunt, cæteris vel nihil oīno delectantur, vel per accidens ita afficiuntur. Quòd enim videt, aut olfacit, tātisper gaudet, quo ad gustus, tactusq; officio fruiscatur. cùm genus idipsum cōcupiscendi expleuit, illorū quoq; suauitas desiit: vt etiā nobis sal-

D samenti odor cum indigemus, suauis est: vbi satiati, repletiq; sumus, amplius suauis non est. Rosæ aūt odor semper suauis est.

8 Cur min⁹ risum retinere possimus, cùm amicos nostros, familiaresq; videmus? An volubilius, quod elatius, atq; suspēsius sit: atqui beneuolentia fermè huiusmodi est: ergo merito tūc ad surridendum mouemur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMANONA:

Eorum, quæ ad iustitiam pertinent: cuius quæstiones. 16.

1 QVam ob causam cū maior iniuria sit offensa, quæ maius in bonum accepta est, honorq; maiꝰ sit bonum, maior iniuria pecunię ęsti metur, q̄ honoris: & homines iniusti potius in re pecuniaria esse videantur? An quia multitudini pecunię honori anteponuntur, omnibusq; communes maxime habentur: honor aūt paucis, raroq; vsu contingit.

2 Cur depositum denegare iniquius sit, q̄ mutuū? An q̄ amico iniuriā facere turpe est. depositum igit̄ qui negat, amico iniuriam facit: nullus enim quicquā deponit, nisi credēs, cōfidensq; at is cui debetur, amicus nō est: nō.n. mutuat, sed dat, q amicꝰ ē.

G An quia maior iniuria commit
titur. præter damnũ enim fides
negligitur: cuius gratia quãuis
nil aliud cogat, abſtinendum ab
iniuria eſt. Ad hæc, nõ par pari
reddere vitio datur. hic igit rem
ſuã credidit tanquã amico, ille
denegat tanquã inimico. at qui
mutuauit, non dedit vt amico.
Itẽ qui depoſuit, cuſtodiẽdi, red-
dendiq; gratia dedit: qui mutua
uit, fructꝰ ẽt ſui gratia dedit. mi-
nus aũt ægre ferimus iacturam,
H ſi quæſtum emolumentũq; no-
bis petimus. vt piſcatores factã
iacturã retium, æquo animo fe-
runt: periculũ enim exploratũ
ſibi habebãt. Addo ẽt, q; qui ſuũ
deponũt, hominũ vitantes per-
fidiam, fortunaq; laborãtes ad-
uerſa plerũq; id faciunt: qui ve-
ro mutuant, pecunꝝs abũdant,
fortunateq; degunt. Iniquius au
tem eſt iniuriã homini infortu-
nato, q; fortunato intuliſſe.

3 Quã ob rem in foris nõnullis
familiæ potius, q; teſtamenti ra-
tione ſententiã fieri ſolitum ſit?
I An propterea q; de familia emẽ
tiri non licet, ſed vera fateri ne-
ceſſe eſt: teſtamẽta aũt multa iã
falſa eſſe redargui potuerunt.

4 Cur paupertas apud homines
bonos potius eſſe, q; apud pra-
uos ſoleat? An quia oĩbus odio
habet, atq; expellitur, ad probos
perfugit, rata maxime apud eos
ſalutẽ, permanendiq; locum ſe
poſſe aſſeq; è contrario, ſi ad pra
uos venerit, nunquã eos fortuna
iſta fore contentos, ſed vel furta,
vel latrocinia adituros: quibꝰ re K
bus futurũ, vt ipſa amplius apud
illos manere nequeat. An quia
hoĩes probos optime ſe vſuros
exiſtimat, nec ſibi petulanter cõ
tumelioſeq; quippiam facturos.
itaq; vt nos pecuniarũ depoſita
tute hominibus bonis credimꝰ,
ſic etiã hæc ſibi diſpenſat, & ſta-
tuit. An libẽter ſe ad viros opti-
mos cõfert, quia fœmina eſt, in-
opſq; proinde & viriũ, & conſi-
liꝝ, vt eiuſmodi hominibus com
mendatã ſe eẽ magnopere velit,
atq; deſyderet. An quia mala ẽ, L
nunquam ſe malis iũgere velit.
nam ſi ita maluerit, omnino ma
lum irremediabile ipſa reddet.

Cur non quẽadmodũ ampli 5
ficant iniuriæ in pecunꝝs, ita cæ
teris ẽt in rebus valeant augeri?
verbi cauſa, qui leue aliquid di-
xerit, non propterea rem quoq;
reticendã aperiet: neq; qui vnũ
prodiderit, vel totã rempublicã
prodere propterea velit: ſicut q
obolũ abſtulerit, ẽt talentum au
feret. An quia ſunt, quæ paucis
quidẽ per impotẽtiã, ſed volun- M
tate amplius inique cõmittant.

Cur depoſitum etiã paruum 6
denegare turpius eſt, q; debitũ
magnum? An qui depoſitũ ne-
gat, hominem fraudat, à quo bo
nus ipſe exiſtimatus eſt. An quo
niam qui hoc facit, illud etiã fa-
cere velit.

Cur homo, qui adeo eruditio 7
ne præditus eſt, animantiũ om-
nium iniuſtiſsimus ſit? An quia
ingenio, cogitationeq; plm valet.

volu-

A voluptates igitur, & felicitatem rimatur maxime, atq; perpensat, quæ nisi cum iniuria nemo assequi potest.

8 Cur diuitiæ magna ex parte ab hominibus prauis potius, q; bonis habeantur? An quia* fortuna cæca est, discernere sibi, atq; seligere quod melius nõ potest.

* πλοῦτος mente eq; eus est.

9 Cur iustius habitũ est hominibus uita functis opem ferre, q; viuis? An quia viui præsidio eẽ possunt, illi defuncti nihil præterea possunt.

B

10 Quã ob causam qui moram cũ homine sano traxerit, nihilo reddi integriori corpore possit: neq; qui cũ robustiori, aut pulchriori versat, quicquã in eiusmodi habitus proficiat: iusto autem, & tẽperato, & bono qui se iũxerit, melior in his ipsis bonis animi euadet? An qm̃ bona corporis aio imitari non possum⁹, bona animi possumus: est autẽ quisq; bonus virtute animi, sanus virtute corpis. Assuescit igi

C tur exẽplo melioris recte modo lętari, modo contristari. quod is assuescere nequit, q cũ sano est. haud.n. quisquã sanus in eo est, vt lętẽr, quibus reb⁹ lętandũ: tristẽt, quib⁹ tristandũ sit. nihil.n. ex his sanitatẽ creare potest.

11 Cur mulierem interfeciſſe iniquius sit, q; virum? quanquã naturæ rõne mas fœmina pręstantior est. An quia mulier imbecillior est, minusq; proinde facere iniuriam potest. Itẽ eniti aduersus id, quod longe infirmius est, nihil uirile, immo stolidum, atq; iniquissimum est.

D

Quam ob causam reo dexter 12
apud iudicẽ locus datur? An vt ratio cõpensandi habeatur. Cũ igitur res faciat accusatorẽ superiorem reo, status concedit melior, vt se aduersario possit ęquare. Tum etiã reus magna ex parte cauere cõsueuit, quod melius facere ita possit, si locum dextrum obtineat.

Cur si suffragia pari numero 13
accusatori, & reo fuerint, reum vincere sancitũ est? An quia cũ F
agitur causa, tunc primũ ea audit reus, atq; respõdere, testesq; adhibere debet, aut aliquid facere aliud, vnde sibi pręsidiũ eruere possit: facile aũt nemini est diuinare, quæ sibi præmolienda, præparãdaq; sint, vt testes, aut aliquã fidem aliã, qua se innocẽtem ostẽdere valeat. At vero accusator, & antequã in iudicium vocet, rẽ disponere, atq; statuere põt, prout sibi libitum est, & cùm iam accersiuit, & fictis veri quibusdã similibus agere: quib⁹ F
rebus, cùm legũ author minui partes rei videret, fauẽdum censuit ei, quoties sententiæ iudicũ pares inter se fiãt. Quinetiã hoc in ñs maxime intelligere licet, quos metus terruerit. multa enĩ ibi põtermittunt, quæ vel dictu, vel factu sibi necessaria statuerunt. Atq; reus periculo semp ferè vtiẽ grauiori, vt amplius metuat: ergo si ea põtermittere cogitur, quibus possit suã augere de-

G sensionē, dubiū nullū est, quin niſi prætermitteret, vincere aduersariū posset: qñ illis ptermiſſis, potuit tñ sui iuris præsidio æqparare. Ad hęc, nost rū vnuſquiſqꝫ nocentē potius velit liberare, qꝫ innocentē condemnare: vt si de assertione libertatis, aut homicidiꝫ agit, reū liberare potius velimus nocentē, qꝫ cōdemnare innocentē. cùm enim quis ambigit, errorē ſuſcipere debet leuiorē. Nam etſi iniquum ēt est liberū asseruisse, qui seruus est:
H longe tñ iniquius, seruum sanxisse, qui liber est. Itē, quēadmodū si Q. inuehit crimen C. litigat, nō protinus rem criminati restituendā censemus, sed possidenti tenendā vsquequo iudicatū sit: ita ēt de pluribus pars esse putamus, cùm s. iudiciū asserentium iniuriā, & negantiū parē numerum esse cōstat. Vt enim in principio cū alter criminat, alter insicias it, legū authorē non criminanti fauere, sed reū iubere dominū rei esse tātisper debere, dū
I accusator superet, oportere existimam⁹. Itidē cùm pari suffragiorū iudicat examine, reū suorum cōpotem esse censemus, cū sentētiꝫs paribus nihil exuperantię legum author accusatori requerit. Magnis itē delictis, magna supplicia statuta sunt, itaqꝫ si iudices iniusta sentētia hoiem capite damnarint, post suū erro rem emēdare nullam tpis facultatem nanciscētur. sed si minus integre liberarint, si hoc ita caute tuteqꝫ fecerint, vt nihil præterea delinquere ille vellet, quid quæso errauerint iudices, qꝫ hominē vsqꝫ eo emendatum liberarint? Sed si posthac ēt delictum idem cōmiserit, morte tū vtriusqꝫ delicti causa multandū lex præcepit. Itē, hominis est profecto iniquioris ea cōmittere, quę crimini asignari inique minus consentaneum est. Iniuria enim vel p irā, per metū, per libidinē, per multas alias hmōi causas adK L uehi pōt, non tantūmodo ex cō sulto: crimen aūt ex cōsulto magna ex parte iniuste obꝫcit: quā ob rem cū sententiæ accusatorē iniuste agere, pariter & reū deliquisse affirmēt, improbusqꝫ habitus sit, qui iniuste accusat, victoriam lex iure optimo reo impertit. Itē, nos ēt ipsi nostris cū familiaribus ita agimus, vt cū eos ꝺliquisse aliqd suspicamur, & tñ nihil certi habemus, sed pariter culpa vacare existimam⁹, nō protin⁹ ad plectendū veniamus: atqꝫ si nihilo rem amplius
M percēsere possim⁹, culpa eos omnino absoluimus. Itē, grauiorem is facit iniuriā, qui ex consulto, qꝫ qui non ex consulto iniuriat. Atqui planus, atqꝫ calūniās sem per ex cōsulto lacessit: qui aūt in iuste aliquid fecit, aut per necessitatē, aut per imprudētiam, aut prout aliter fors tulerit, delinqt: cumqꝫ pares sententiæ sint, accusator iam ex consulto iniuriam facere dimidio iudicatur sententiarū: reum autē facere quidem

iniuriā

A iniuriã reliquo ſententiarum dimidio aſſeritur, ſed facere tñ ex conſulto non conſtat: ergo cum grauiorẽ accuſator, q̃ reus facere iniuriã iudicetur, merito legũ author eum vincere cenſuit, qui iniuriam fecit leuiorẽ. Addo ẽt, q̃ ſemper iniuſtior eſt, qui ſe latere nõ putat, & tñ facit iniuriã, q̃ qui ſe latere poſſe exiſtimat. Atqui iniuſte crimen cuiquam obñcit, eum quidem ipſum, quẽ ſuis vexat calũnñs, haud vnquã latere ſe poſſe arbitratur. Cæteri
B qui iniuriam faciunt, latere ſeſe pleriq̃ omnes eum exiſtimant, in quem iniuriam animaduerterũt: ergo iudicari iniuſtiores accuſatores debent, q̃ rei.

14 Quam ob cauſam qui ex balneis furatus eſt, aut ex palæſtra, aut ex foro, aut ex aliquo eiuſmodi loco, morte multat: qui autem ex domo priuata, furti preciũ duplũ exoluit? An quia ĩ domib⁹ rem cuſtodire melius poſſumus. nã & paries firm⁹, & clauis eſt, & familiaribus res domeC ſticæ curæ oĩbus ſunt, vt tuto ſeruent. At in balneis, cęteriſq̃ publicis locis facilis cuiq̃ facinoris perpetratio ẽ: nil enim ad cuſtodiam ſatis qui ſua poſuerit, hẽt, p̃ter oculos. itaq̃ facultas dat furandi, ẽt ſi aſpectũ pauliſper diuerterit. Quã ob rẽ legũ author, rat⁹ ſua ipſos cuſtodire ſatis nõ poſſe, legẽ adhibuit minitãtem acerrime, vitã futurã nemini, q furtũ publicis locis commiſerit. Itẽ in domo penes dñm ip̃m ẽ, quem uelit recipere, & cui min⁹ D credat, cauere. At ei qui in balneis quicquã poſuit, prohibere neminẽ licet, nec ingredi, nec ingreſſum veſtẽ ſuam ibi deponere, vnde ſurrepturus ſit, ſed, put libitum eſt, eodem in loco ſurrepturi, & amiſſuri amicula, pmiſcue iacent. Quapropter legum author hominis rebus, qui ſua ſponte furem ſuã in domum exceperit, ſibiq̃ errauerit, non magnis admodũ ſupplicñs cenſuit conſulendũ: ñs vero, qui cõem balnearũ aditũ, cõuerſationẽq̃ E habeant neceſſe eſt, ſupplicium furti grauiſſimũ p̃ſidio ſtatuit. Itẽ, qui locis, quorũ aditus omnibus patet, furtũ committunt, omnibus patent eo animo eſſe, vt & vitæ ſeruati ne ſui quidem cõmodi gratia probi eẽ vnquã videri velint, vtpote qui fruſtra ſe probos apud eos ementiãtur, qui rem norunt. iã ergo palam ſuã nequitiam, prauitatẽq̃ exercere incipient. At qui vni tantũ palam fuerint, diſſuadere vel pecunia, vel re aliqua conãtur, ne F facinus patefaciat: quocirca nõ tota vita hi praui perſeuerent. Itaq̃ legũ cõditor damna his leuiora præſcripſit. Item ea potiſſimum delicta dedecus reipublicæ afferunt, quæ in cõuentibus, collegñſq̃ publicis committuntur: vt è contrario honorem cõparant ſummum ea maxime, quæ integre publice agũtur. ita enim fit, vt ciues & ſibi, & cęteris conſpicui ſint virtutẽ præ ſe

G ferre,& colere. At qui eiuſmodi furtis,nõ ſolũ priuatim, qui ſuũ amiſit, detrimento afficitur,verum ẽt tota reſpublica conuicijs laceſſitur,& maledictis. Igitur dãnis merito grauioribus is punitur, qui locis publicis, q̃ qui priuatis in ædibus furtum egit. Item qui ex domo priuata rem ſuã amiſerit, ſine vlla contumelioſa affectione domi manens, ſuũ perferat caſum. Atqui in balneis, aut alio id genus loco amiſere,ægre inde nudi diſcedũt,& H pleriq; oẽs irridentur:quod longe moleſtius, q̃ rei iactura eſt. Qua de cauſa legũlator damna his ſtatuit grauiora. Quin etiã alia complura ſimili rõne leges prçcipiunt: vt qui homini magiſtratu p̃dito maledixerit, grauiter multari:qui priuato,nullo affici detrimento. & recte quidẽ: ſic enim nõ tm̃ in magiſtratũ deliquiſſe.qui maledixit, iudicatur,ſed in rẽ publicã ẽt contumelioſe egiſſe. Pari ſanè rõne, & q in portu furatus eſt, non ſolum I priuatim offendiſſe, verũ ẽt reipublicæ dedecus adiexiſſe putatur. Hæc eadẽ vel in cçteris reddenda rõ eſt, vbi aliquis ſit publicus conuentus,& compitũ.

15 Cur ſi iudicũ ſententiæ pares aduerſarijs fiãt, reum vincere ſolitũ eſt? An q̃ reus nullo ab aduerſario detrimẽto affect9 ſit,ſed ſuffragijs parib9 victor euaſerit.

16 Cur ſup furto damnũ capitale ſtatutũ eſt, ſuper contumelia, quæ grauior iactura eſt,çſtimat q̃ pati ſuo corpore, aut quantũ K ſoluere debeat, qui deliquerit? An propterea, q̃ agere cõtumelioſe humana quædã affectio ẽ, oẽsq; hoies plus minusue eius participes ſum9: at furari nulla neceſſitate hũana cogimur. Adde q̃ q furtũ cõmiſerit, idẽ agere quoq; maluerit cõtumelioſe.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMA: L

Eorum, quæ ad prudentiam, & mentem, & ſapientiam pertinent: cuius quæſtiones. 13.

QVr homines,qui ingenio claruerunt, vel in I ſtudijs philoſophiæ, vel ĩ republica adminiſtranda, vel in carmine pãgendo, vel in artibus exercẽdis,melancholicos oẽs fuiſſe videam9: & alios ita, vt ẽt vitijs atræ bilis infeſtarent? ceu inter heroas de Hercule fertur. hic enim ea ipſa M fuiſſe natura putat, & morbum comitialẽ ſacrũ ab illo,& Herculeum priſci nominauere. Puerorum quoq; motio mẽtis idẽ hoc explicat, & eruptio vlcerũ,quæ mortẽ interdũ antecedit. id enĩ pleriſq; atra bile conſiſtit. Et Lyſandro Lacedçmonio ,pxime añi obitũ genus id vlcerũ emerſit. Adde Aiacẽ, & Bellerophontẽ, quorum alter penit9 ad inſaniã prorupit, alter loca pſequebat. Vnde illud Homeri:

Aſt

„ Ast hic quando etiam grauior
A Dñs omnibus errat.
„ In campos solus latos, inque a-
uia rura.
„ Ipse suum cor edens, hominum
vestigia vitans.

Quinetiã plerosq; alios ex heroum ordine morbo eodẽ laborasse compertum est. Annis vero posterioribus Empedoclem, Socratẽ, Platonẽ, & alios cõplures viros insignes hoc fuisse habitu nouimus, atq; ẽt partẽ ordinis poetarum ampliorem. Nam
B & multos id genꝰ hominũ morbi ob eiusmodi habitum corporis exercent, & aliqui suapte natura in eos ipsos affectus perspicue vergũt: omnes tñ ferè, vt dictũ iã est, natura huiusmodi extitere. Ergo causam primũ exẽplo haud sanè incommodo vini capiemus. Vinum enim immodicũ tales maxime homines reddere videtur, quales melancholicos esse affirmamꝰ, moresq; varios id condit, cũ bibitur, vt iracũdos, humanos, misericordes,
C audaces: quorum nihil mel, aut aqua, aut lac, aut eiusmodi aliquid efficere potest. Intelligi planè, q̃ varios reddat homines licet, si quis potantes ipsum animaduertat, vt gradatĩ euariat. Vbi.n. vinum hosem frigẽtem, tacitur nũq; a sobrietate accepit paulo liberaliori poculo resouet excitatq; ad verba: tum largiori potu verborum vberẽ, eloquentem, fidentemq; reddit: posthac processu potandi ampliori, audacem, propẽsumq; facit ad agẽ D
dum: deinde plenius amplificato, in contumeliam, & petulantiam vertit: mox ad insaniã propemodum accendit: postremo, nimio ex potu resoluit, stultũq; agit in modum eorũ, qui a pueris morbo laborãt comitiali, aut ẽt eorũ, qui vitñs atræ bilis maiorem in modũ continentur. Igitur vt homo idem inter bibendum moribꝰ immutatur varñs, viniq; mensura quadam idẽ cerebro a se discrepat, ita sunt q̃ singulis morũ generibus adeo in- E
ualuerint, vt aliorsum nequeãt commutari, qualis enim vinolẽtus hic est, talis quisquam alius factus a natura est, s. aliꝰ loquax, alius mente commotus, alius lachrymabundus: nam tales vinum quoq; informat. Ex quo illud Homeri:

Me victum Baccho lachrymas „
effundere dicunt.

Quippe misericordes interdum redduntur, & alias efferi, alias taciturni. Sunt enim qui rursus taceant, & maxime qui ex melan- F
cholicis mente fermè summota, cogitabundi esse soliti sunt.

Quinetiam ad amandũ propensiores vinum facere idoneũ est. indicium, q̃ sæpe qui potat, vel osculari eos adducitur, quibus nemo sobrius dare osculũ velit, vel quia deformes sunt, vel quia ætate prouecti: vinum tñ nõ lõgo hæc auget tempore, sed breui. Natura sanè dum vita eduret assiduis incremẽtis amplificat.

Alñ

G Alĩ nãq; audaces, & temerarĩ, alĩ taciturni, alĩ miſericordes, alĩ timidi per naturã & inſtituũ tur, & augent. quas ob res eandẽ eſſe cauſam conſtat, qua vel vinũ, vel natura mores cuiq; iſemi nare poſſit, & augere: confici nã que in dies vi caloris omnia ſo lent. Habitui igit, naturæq; atræ bilis flatus ciere datum eſt. Quo circa vitia corporis, quæ flatum præ ſe ferunt iliũq; dolores atræ bili Medici tribuunt: & vinum vere flatus mouere nimirũ põt:
H quã ob rẽ ſimilẽ ambo iſtæc ſor tiuntur naturã, atra bilis, & vinũ. Cõſtat vinũ eã habere vim è ſpuma, quã excitat. oleum. n. quamuis calidũ, nihil ſpumat: vinũ large, ampliusq; nigrum, q; albũ, quia calidi⁹, & corpulẽ tius eſt. Vnde fit, vt cupiditatẽ Veneris accẽdere vinum poſſit quare non inepte Venerẽ iunctã Baccho autumant. Et melãcholici quoq; magna ex parte libidi ne affluentius concitant: concubitus. n. flatus copia agit. cuius
I indiciũ, q penis ex paruo citiſſi me in molẽ augeſcit inſignẽ. niſi enim flatus, non ita extumeſce re poteſt. atq; ẽt prius, q; temp⁹ promendi ſeminis ſit, voluptas quædam geſtiens pueris adhuc oritur, cũ iã pubi propinqui teſticulos per libidinẽ pruriũt: q f. ob id ipſum fit, quia flatus per meat⁹ trãſit, quã poſtea humor perfertur. Et ſeminis quoq; i cõ cumbendo profuſionẽ, eiectionemq; a ſpiritu impellente fieri perſpicuũ eſt. igit vel in eſculen K torũ, vel potulẽtorũ ordine me rito ea libidinẽ mouent, quæ lo cum genitalem flatu implẽt. Ex quo fit ẽt, vt vinũ atri coloris ta lem hoiem reddat, qualis melan cholicus flatulentus eſt. quod la te in nonnullis pateſcit: ſunt. n. magna ex parte duri, venisq; tu midi, quibus atra bilis redũdat. cuius ſanè cauſa eſt, non ſangui nis, ſed flatus copia. Sed cur non oĩbus melancholicis, aut fuſcis, colore inuecta duritas eſt, ſed ñs tñ, quibus vitium amplius in- L ualuerit, alia ratio eſt. Nunc de eo, qd principio explicare malui mus, agendũ eſt. Humoris id ge nus, quã atrã bilẽ vocamus, pti nus ſeſe conſtãtiæ, naturæq; vni uerſi corporis ĩtermiſcet, cõfun ditq;. Temperamentũ. n. oẽ cali di, & frigidi eſt: quippe cũ ex his duobus natura & ſeruet, & con ſtet. Quã ob rẽ atra ẽt bilis & ca lidiſſima, & frigidiſſima reddi põt. pati nanq; iſtæc ambo eadẽ aptiſſima ſuapte natura ẽ. vt ẽt aqua, tametſi frigida eſt, tñ ſi ſa- M tis concalefacta eſt, velut q ſer uet, calidior, q; flamma ipſa ſen titur. & lapis quoq;, & ferrum ignita carbõe calidiora euadũt, q quidã natura frigida eſſe nul lũ dubiũ ẽ. Sed de his dictũ pla nius eſt, vbi de ignis natura, & opa docuimus. At aũt bilis non per ſumma, ſed natura penitus frigida oĩno ita ſe hẽt, vt dictũ iam eſt. ſi modũ excedit, hoiem facit attonitum, aut obtorquen

tem,

A tem, aut anxium, aut formidolo
sum: sed si admodū incalescit, se-
curitatem animi, cātilenasq; pa-
rit, & mentis alienationē, & vlce
rū eruptionē, & alia pleraq; ge-
neris eiusdē. Parti igit hoiuz ma
xime victu quotidiano redun-
dans mores nihilo immutat, sed
morbū melancholicū tantūmo
do creat: at quibus habitu natu-
ra tali cōstiterit, mox his multa,
& varia morū genera exoriunt,
prout s. alius aliā habitus intem
perie sortitus est. Exempli grā,
B in quibus multa & frigida bilis
est atra, hi stolidi sunt, & ignaui:
in quibus permulta & calida, ñ
perciti, & ingenioſi, amasii, pro-
pensi ad oēm excandescentiam,
& cupiditatē, nonnulli ēt loqua
ciores. Multi ēt propterea q; ille
calor sedi mentis in vicino est,
morbis vesaniæ implicant, aut
instīctu lymphatico inferuescūt
ex quo Sibillæ efficiunt, & Bac-
chæ, & oēs, qui diuino spiracu-
lo instigari credunt, cùm s. id nō
morbo, sed naturali intēperie ac
C cidit. Maracus ciuis Syracusan⁹
poeta ēt prestantior erat, dū mē
te alienaret. At quibus minus il
le calor remissus ad mediocrita-
tē sit, ñ prorsus melācholici qui-
dem, sed longe prudentiores. &
quanquā aliqua in parte minus
excedant, multis tñ in rebus cæ
teris sunt oībus p̄stantiores, alī
in studīs literarū, alī in artib⁹,
alī in republica. Magnum ēt ad
subeunda pericula discrimē hic
habitus affert: quippe cū multi
metu varie moueant, ob eā s. rē, D
q; ita a se ipsi differunt, prout in
cidit, vt vices eius habitus gere
rent. habitus. n. melancholicus,
vt morbos varios creat, ita etiā
ipse inæquabilis est: quippe qui
alias frigidus in modū aq̄, alias
calid⁹ sit. Quā ob rē cùm formi-
dolosum quicquam denūciatū
est, si habitus iusto⁹ frigidior sit,
timidū reddet: iam. n. metui adi
tū patefacit, & metus ipse refri-
gerat, vt ex ijs constat, qui metu
perculsi obtremiscūt. Sed si am-
plius caleat, metus inuectus ad E
mediocritatem reducet, tēpera-
bit, intrepidumq; proīde homi-
nem seruabit. Quin etiā cū spō-
te molestijs animus tabescit, qđ
frequenter vsu euenit, ratio per-
quam similis est. Fit enim sæpe
numero, vt angamur, & animo
succumbamus: sed cur ita nullā
reddere causam habemus. alias
cōtra, vt securitate animi gestia
mus: sed quam ob rem, minime
constat. Affectus igitur tā isti, q̄s
illi superius explicati, paulisper
quidem consistere in omnibus F
solent. oēs. n. aliquid illius mate
riæ, facultatisq; sibi intermistū
proculdubio continent: sed qui-
bus alte, ampliterq; cōstiterint,
ñ iā morū qualitate quadam no
tescunt, & nominant. vt. n. sp̄e
inter se distant, nō quia faciē ha
bent, sed quia faciē talē, i. alī pul
chrā, alī turpem, & qui nihil su
peruacui gerunt, ñ stata sunt for
ma: sic ēt q; leuiter habitu illo cō
stant, ñ mediū tenent: qui plene,

ñ iam

G ñ iã diſſimiles multitudini euadunt. Nam ſi omnino merus bilis atræ habitus ſit, melancholicos admodũ cẽ neceſſum eſt: ſin aũt quendam in modum tẽpere tur, egregñ, ſingularesq; ĩſtituũtur. hi tñ ſi parũ ſuæ valetudini cõſulũt, facile in vitia bilis atræ labuntur, alñ parte alia ſui corporis: alñ nahoc in morbũ comitialem incidũt, alñ attoniti fiũt, alñ vehemẽtiſſime anxñ, aut formidoloſi redduntur, alñ maiorẽ in modum ſibi confidunt, & ſpe
H rant: quod ẽt Archelao regi Macedoniæ vſu eueniſſe accepim⁹. Cauſam vero tã variæ poteſtatis ipſe habitus dat, ſ. prout frigidus, calidusvé conſtiterit. Nam ſi vltra modum frigidus ſit, moleſtiæ, anxietatesq; ſpõte ſine vlla ratione naſcẽtur: ex quo mortem laqueo ſibi conſciſcunt, maxime quidem iuniores, interdũ tñ & ſeniores. Multi etiam vino lenti ſeſe interimunt. Nonnulli
I vero ex melancholicis, vbi abũde potarunt, dolent, & aĩo vehementer ſuccumbunt: calor etenĩ naturalis à calore vini extingui tur. calor autẽ qui eam continet ſedem, qua ſperamus, & ſapim⁹, facit vt ſecuro aĩo ſimus: qua de cauſa omnes ad vinolentiam vſque prompto animo bibimus. Oẽs animi ſpe bona vini copia afficit, quemadmodũ iuuentus adoleſcẽtulos. Senectus. n. parũ ſperare poteſt, iuuentus ſpe plena eſt. Non deſunt, quos angor inter potandũ eadem illa de cauſa comprehendat, qua etiã poſt K potum nonnullos occupat. Quibus igitur calore natiuo emarceſcente oritur ægritudo, ñ ſibi laqueum potius petunt. quare iuuenes potius, q̃ ſenes laqueo ſe interimunt: alteris. n. calor p ętatem marceſcit, quod naturæ agitur ordine: alteris per vim ipſi⁹ affectus, quod contra naturam eſt. Quibus autẽ calor extinctus ſubito eſt, ñ repẽte ſe interficiũt, vt omnes mirentur, eo q̃ nullũ indicium præceſſerit. Cum igit atra bilis perſriget (vt dictũ eſt) varias animi moleſtias, anxietates q; gignit: calidior autem cũ L eſt, ſecuritatem, & lætitiam præſtat. quocirca pueri lætiores, ſenes triſtiores eſſe conſueuerunt: alteri enim calidi, alteri frigidi ſunt. quippe cùm non niſi refrigeratio quędam ſit ipſa ſenectꝰ. Accidit vero vt calor ſubito cauſis quoq; externis extinguatur, quemadmodũ quæ præter ſuã naturam candent, ceu carbones aqua ſuperinfuſa extinguuntur. Vnde fit ẽt, vt ſedata ebrietate nonnulli ſeipſos enecent. calor M enim ex vino adiectus eſt, quo extĩcto, vſu euenit illa pernitioſa affectio. Et poſt coitum quoque venereum animo plerique oẽs ſuccũbunt, redduntur q; triſtiores. qui tñ copiam excremẽti ſuo cum ſemine effuderint, ñ lætiores, hilarioresq; euadunt: quippe qui ſic excremento, & flatu, atq; calore nimio leuẽtur. cæteros triſtiores, demiſſioresq;

ſæpe

A fæpe venus reliquit, eo q̃ parti neceſſariæ aliquo ſubtracto re-
frigerantur: quod humoris eius paucitate, qui effluxerit, patet. Summã igitur rationũ colligamus. Homines melancholici va rĩ, inæquales q̃ propterea ſunt, quia vis attæ bilis varia, & inæqualis eſt: quippe quæ vehementer, tum frigida, tum calida reddi eadem poſſit, & qm̃ vim eandẽ morum obtinet inſtituẽdorum, (mores. n. calidum condit, & frigidum oĩum maxime,
B quæ noſtro in corpore habent) idcirco nos morum qualitate afficit quadam, informatq̃, vt vinum, quod prout pl⁹, minusve corpori intermiſtũ, infuſum q̃ eſt, varios reddit. flatuoſum aũt vtrunq̃ eſt, & vinum, & atra bilis: cũq̃ ratio ſit, vt portio quoque aliqua temperata illius inæquabilis ordinis habeatur, flatusq̃ modo quodam acquirat integre, habitusq̃ reſpõdere ca-
C lidior, frigidior q̃ poſſit ob exuperantiam qualitatis, hinc efficitur porrò, vt melancholici oẽs non per morbum, ſed per naturam, ſint ingenio ſingulari.

2 Cur per aliquas ſcientias habitum nos habere cenſeamus, p aliquas non? An habitum non niſi p eas tm̃ adipiſci putamur, quibus vim inueniendi acquirimus: inuentio. n. ex habitu eſt.

3 Cur oĩum animantiũ homo prudentiſſim⁹ eſt? Vtrum quia capite minimo eſt, ſ. ad ſui corporis proportionẽ. An quia varie minimo eſt. ob id enim ipm̃ D
capitis quoq̃ minutio accidit, & ĩter homines ipſos, qui minori ſunt capite, prudentiores naſcuntur, q̃ qui ſunt grandiori.

Cur ſeniores amplius mente 4
valeamus, iuniores ocyus diſcimus? Quia natura parens, & author oĩum inſtrumenta nobis duo inſeruit, quorum opera inſtrumentis extraneis vti valeremus: manum, inquam, corpori dedit, animo mẽtem. eſt. n. mẽs quoq̃ rebus à natura nobis im-
peritis annumeranda, vicem ſa- E
nè gerens inſtrumenti. Cæteræ oẽs ſcientiæ, artesq̃ noſtræ opera ſunt: mentem ipſam opus eſſe naturæ fatendum eſt. Vt igitur manu non iam inde ab ortu naturæ vti poſſum⁹, ſed cùm eam natura abſoluit, perfecit q̃, (procedente nanq̃ ætate, manus ſuũ opus maxime efficere poteſt) ita etiam mẽs, quę res naturalis eſt, nõ protinus, ſed in ſenectute maxime nobis contingit, atq̃ tunc potiſſimũ conſumatur, atq̃ abſoluitur, niſi detrimento aliquo F
lacera, læſa q̃ ſit, quemadmodũ cætera quoq̃ opera naturę. mẽs vero poſterior, q̃ manuũ facultas accedit: qm̃ inſtrumenta etiã mentis poſteriora ſunt, q̃ manuũ inſtrumenta: eſt. n. mentis inſtrumentum ſcientia: menti nanq̃ vtilis ſcientia eſt, vt tibicini tibia. Manuum inſtrumenta res pleræq̃ naturales ſunt: natura autem ipſa, eiusq̃ res omnes priores ſunt, q̃ ſciẽtia. Quorum

G rum autem inſtrumenta priora ſunt, facultates quoq; eorũdem prius contingere congruum eſt: his.n. crebro vtentes, conficere habitum ſolemus. & iſta ſic reciprocantur, vt quam vicem hæc inter ſe gerunt, quorum inſtrumenta ſunt, eandem inſtrumenta quoq; ipſa inter ſe habeant, viciſſimq; quam inſtrumenta inter ſe, eandẽ illa, quorum ſunt inſtrumẽta. Mens igitur ea de cauſa nobis ſenioribus potius cõtingit: diſcimus autem ocy⁹ iuniores, H quia rem fermè nullam tenemus. cum.n. res pleraſq; ſcim⁹, non æque præterea capere alias poſſumus. quomodo etiam meminiſſe melius ea valemus, quę mane primum percipimus: deinde procedẽte die memoria hebetamur, quoniam multa iam perreptauimus.

5 Cur homini potius, q̃ cuiq; ex cæteris animantibus credendũ eſt? Vtrum, vt Plato Neocli reſpondit, quia homo ſolus omnium animãtium nouit enume- I rare. An quia ſolus Deos veneratur, & colit. An quia omnium maxime vim obtinet imitandi: hinc enim diſcere tam multa & varia poteſt.

6 Cur nihil in eo delectamur, q̃ triangulum duobus rectis pares angulos internos vel habere ſpectamus, vel habiturum ſperamus: neq; ĩ aliquo generis eiuſdem, niſi forte ĩ ſpeculatione ipſa delectandum ſit: hæc tñ æquo modo iucunda ſanè ſit, etiam ſi tribus rectis, aut etiam plurib⁹ K pares angulos habeat: ſed nimirum tunc delectari eſt, cum aut ludis Olympiæ nos viciſſe meminim⁹, aut apud Salamina naual pugna hoſtes ſuperaſſe, aut tale quid futurũ ſperamus, non cum his ipſis contraria expectamus? An in rebus iſtiuſmodi delectemur, q̃ vel fuerũt, vel ſunt conſilio noſtro, aut omnino humano, & opera. Quæ autem natura lege incommutabili ita eẽ voluerat, hæc ſuæ tãtummodo rationis contemplatu nos alli- L ciunt, & oblectant. ſed cum rerũ geſtarum perquam aduerſa rõ ſit, efficitur porrò, vt quæ inde profecta ſint, in parte lætabilia, in parte triſtia veniant. Omnia aũt lætitiæ, triſtitiæve rõne, aut vitamus, aut perſequimur.

Cur medicus ad ſanitatẽ vſque tantummodo ſuam operã 7 præſtat? Primum enim corpus extenuat, dehinc ſiccat, tum ſanitatem inducit, poſthac nil vlterius agit. Vtrum q̃ fieri non põt vt ex ſanitate aliud quicquã effi M ciatur. An ſi quid fieri poſſit, ad aliam ſpectet ſciẽtiam, afferriq; præterea ex ſanitate aliquid licebit. Ergo ſi oĩa fieri, vel ex cõtrariis, vel ex mediis ſoleant, cõſtat vt illud ęgrotet, quod vel ſicci⁹, vel humidius, vel tale aliquod eſt. igitur ex nimis frigido in minus frigidum, & poſtremo in iuſtam vicem caloris, vel ſiccitatis, vel humoris medicus adducit, transferẽs ſeſe ex contrariis,

aut

A aut medijs, dum ad eũ deueniat habitum, qui sanitati accommodatus est: ex quo quidem nihil eẽ natura fert, nisi quid mediũ. Ergo aliquid præterea facere potest: vt enim eatenus venit, sic retrorsum abire potest. Sed ars nõ istuc profitetur: semper.n. quod melius ẽ, id artis ratio & spectat & facit. itaq; nec vlla alia, nec ipsa medendi ratio de sanitate qcquam aliud faciet, cũ vel nihil eſt ei necesse sit, vel rei destinandæ contrarium, quãdoquidem
B eadẽ est scientia contrariorum. Itaq; vel inædificandi rõne nihil est, quod contrarium faciat. Nec vero vlla ars alia est, quę ex hoc quicquam faciat, nisi veluti ex parte, quemadmodum suendi ratio ex prosciſſo calceũ reddit. fieri nanq; bifariam aliquid ex aliquo ita potest, vt vel cùm illud componitur, vel cum hoc destruitur, consistat.

8 Cur hominem philosophum differre ab oratore putam⁹? An
C quia philosophus in rerum speciminibus agitandis, exquirendisq; suum studium posuit: orator his rebus versatur, quæ consortes illorum speciminũ sunt. verbi causa, alter quid iniustitia sit nouit, alter quis iniustus est: & alter quid tenor tyrannidis sit, cognitum habet, alter qualis ipse tyrannus sit.

9 Cur genus id hominũ, quod Dionysiacos technitas, id est artifices bacchanales, aut histriones appellamus, improbis esse morib⁹ magna ex parte consue- D uerũt? An quia minime sese studio sapientiæ dedunt, eo s. q̃ in artibus necessarijs magnam ętatis suæ partem consumunt, vitamq; plurimũ traducunt incõtinentem, partim etiam cum inopia, quod quidem vtrunq; vitia & gignit, & auget.

Cur veteres præmia certami 10
nibus corporum posuerunt, sapientiæ null⁹ quicquam statuerit? An quia iudices, quod ad ingenium attinet, vel præstantio- E
res, vel nihilo deteriores nimirũ esse ijs debent, qui inter sese certant. Quòd si homines sapiẽtia excellentiores certare deberent, præponereturq; prę̃mium, arbitris sanè sibi carerent: at vero in certaminibus gymnicis quisq; suo tantum aspectũ iudicare integre potest. Item author ille p̃miorum tale suis hominib⁹ certamen proponere noluit, vnde inimicitiæ, seditiõesq; maximę exorirentur. homines.n. cum in re sui corporis aliqua improbãtur, non molestè omnino ferũt, F
neq; ijs infesti reddũtur, qui ita iudicarint. at si stolidiores iudicati sunt, iudicibus admodũ ipsis succensent, ægreq; vehementissime ferunt: quæ quidem res seditiosa, & stolida est. Ad hæc, præmium præstantius esse suo certamine decet: itaq; certaminum gymnicorum præmiũ optatius & præstantius, q̃ ipsa cõ certatio est: prudẽtia vero q̃dnã præmiũ p̃stantius esse possit.

Cur

11 Cur homo maxime aliud in-
G telligat, aliud faciat? An quia cō
trariorum eadē ſcientia eſt. An
quia mentis officium plura con
tingit, appetitus in vnum tantū
modo profluit. atqui homo mē
te magna ex parte viuit & ratio
ne: beſtiæ appetitu, ira, cupidita
teq; ducuntur.

12 Cur nonnulli pecunias acqui
rere, non impendere conſueue-
runt? Vtrum q; ſuis moribus vi
uunt. An oblectamine, quod in
ſpe poſitum eſt, alliciuntur.

13 Quam ob cauſam qui graui-
H ter, & ſuauiſſime dormiunt, ni-
hil ſomniāt? An quia & ſenſus,
& intelligentia hominis tūc ſuo
fungi officio poteſt, cum anim⁹
tranquillatur, & requieſcit: qua
quidem requie, vel ipſa ſciendi
ratio conſtare videtur, quippe
quæ animū ſiſtat, atq; ex remera
ria agitatione in tranquillitatē
adducat. cum enim animus mo
uetur, vagaturq;, fieri nō poteſt,
vt aliquid vel ſentiatur, vel in-
telligatur. Ex quo fit etiam, vt
amentes ſint pueri, & ebrij, & in
I ſani: facit etenī calor, qui nimi⁹
in his eſt, vt motu plurimo, ve-
hementiſſimoq; inquietentur:
quo motu deſiſtente, prudētio-
res eſſe incipiunt. cum enim vis
illa intelligendi ſedata eſt, facili⁹
ſiſtitur, rerumq; rationibus adſi
ſtit. Et quidē qui inter dormiē-
dum ſomniant, non alia de cau-
ſa videre ſibi illa videntur, q; in
telligentia conſtante, requieſcē-
teq;: quod quidem ſomno cōtin
git leuiori. iactat. n. animus no- K
ſter maxime in ſomnis, calore ſ.
qui vndiq; in partem ſe colligit
interiorem: atq; ita efficitur, vt
plurima vehementiſſimaq; illa
obſtanre iactatione, nullū inter-
uenire ſomnium poſſit. Nec pu
tandū, vt animus tunc conquie
ſcat, & per ſe maxime ſit, cū nul
lum ſomnium trahitur, vt mul-
titudinis opinio eſt. ſed contra
omnino incidit, vt qui in motu
plurimo eſt, nec pauliſper quie-
ſcit, hic intelligere nequeat. Plu-
rimus aūt motus cum ſuauiſſi- L
me quis obdormiſcit, merito, p-
pterea eſt, q; tunc maxime larga
caloris copia in partem contra-
hitur interiorem. Animū vero
concitatum non ſolum inter vi-
gilandum, ſed ne per quietē qui
dem intelligere poſſe, argumen-
tum illud etiam eſt, q; ſi ſomnis,
quos cibo ingeſto primos agim⁹,
nulla facultas vidēdi ſomnū da
tur, cum maxime accidit, vt ani
mus propter cibum ingeſtū cō-
citetur: ſomniū vero ipſum oc-
currit, cum cogitantibus nobis,
& ante oculos rem ponentibus M
ſomnus accedit. Quapropter ea
maxime ſomniamus, q; agimus,
aut acturi ſumus, aut volumus.
de his enim maxime cogitatio-
nes, imaginationesq; obueniūt.
& qui inſtructi virtutibus ſunt,
meliora ſomnia vident, quod ēt
vigilantes meliora animaduer
tūt: qui deterius vel animo, vel
corpore ſunt affecti, deteriora
concipiunt, quippe cum etiam
affectio

affectio corporis faciat ad somni visionē. hoīs. n. morbo laborātis proposita quoq; animi vitiosa sunt, atq; ēt propter corporis perturbationē animus quiescere nequit. Melancholici idcirco in somnis crebro excitari consueuerunt, q̄ calore largiore vrgente, animus moueri æquo amplius cogitur: q̄ cum motus vehementior sit, merito dormire minime possunt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMA PRIMA.

Eorum, quæ ad oculos pertinent: cuius quæstiones. 30.

1 CVr oculo pfricato sternutare cessamus? An ob eam rē humoris respiratio moueatur. lachrymam. n. oculus perfricatus emittit: sternutamētū humoris copia excitatur. An quia pl⁹ caloris min⁹ corrūpit, absumit q̄s. Oculus autem perfricatus plus caloris sibi acquirit, q̄s nares cōtinēat: quam ob rē etiam si quis nasum perfricuerit, ipsum sternutamentum desistet.

2 Cur vno oculo exquisiti⁹ cernitur, q̄s duobus? An quia plures motus duobus, q̄s vno excitantur: quemadmodum oculis peruersis multiplicē agitari motum certū est. ergo duorū vnus motus nō est, vnius vnus & simplex est, itaq; efficit, vt exquisitius vno, q̄s duobus cernatur.

3 Cur homines irati oculis maxime erubescunt, pudefacti auribus? An qm̄ oculi refrigerantur eorum, quos puduit. pudor. n. in oculis est, nec respicere valēt, quos pudor tenet. & timor quoque refrigratio loci eiusdem est. calor autē in partem transit aduersam, quæ posterior est: aures vero satis ex aduerso positę sūt: itaq; pudor̄ maxime erubescūt. Iratis porrò præsidium in eam partē tanquā violatā transmittit, quę & sensu, & motu facilior est: nam & in metuendo calor eā ipsam maxime deserit.

4 Cur altero oculo apprehēso, alter constantius cernat? An qa oculorū initia ex eodem dependent. cū igitur alter mouetur, cōmune quoq; illud mouet initiū, quo mouente, alter etiā oculus moueat necesse est. quam ob rē altero apprehenso, vis illa cōis tota alterū mouebit: itaq; pleni⁹ contendere poterit.

5 Quam ob causam qui cęci ab ortu naturæ sunt, calui nunquā efficiant? An quia humor cum redundat in capite, oculos vehementer infestat. qua de causa, q̄bus fluctiones oculos vrgēt, venas tēporum ferro candente Medici tangunt, quo humoris foramina obcæcent, atq; spissescant, & caput quoq; dissecta cute, ob scalpere cōsueuere. Cùm igit̄ humor excrescens, vacans q̄s in capite oculis detrimento sit, fieri potest, vt minus humoris in cal

G uaria ob id ipſum cõſiſtat, quia magna parte lapſus ĩ oculos eſt: & cùm excremẽtis humorum, materiaq; inutili capillus proueniat, (quæ quidem in capite cæcorum ab ortu naturæ large redundant) merito nunquam iſti calui efficiuntur.

6 Cur hoíes, qui oculis prominentioribus ſunt, magis a fumo infeſtantr? An quia fumus citiſſime oculis protẽdẽtibus ĩcurſat.

7 Quam ob cauſam vtrunque aſpectum ſimul diuertere dextro, ſiniſtroq; verſus, & ad nares demittere, atq; ẽt alterum dextrorſus, ſiniſtrorſusq; deducere poſſimus: vtrũq; vero ſeorſum, alterum ſiniſtrorſus: alterũ dextrorſus ſimul diſtrahere nunq; poſſumus? Quinetiã deorſum, ſurſumq; haud quaquam ita cõuertere licet, quamuis facultas ſimul dimittendi in idẽ deť, vt dictũ eſt? An propterea, q̃ quanquã duplex aſpectus ſit, ex eadẽ tñ origine, æquo modo nexus, aptusq; depẽdet. vbi aũt ita eſt, quoties alterum extremũ mouetur, reliquũ conſequať eodẽ neceſſe ſit: alterius enĩ extremi prĩcipium extremũ reliquum eſt. Quòd ſi res vna ſimul, ac eodẽ in tempore nunquam in partes aduerſas moueri queat, nec aſpectus ita moueri poterit: quippe cùm ita committatur, vt extrema ĩ partes moueanť aduerſas, ſiquidem alter ſurſum, alter deorſum mouebitur, initiumq; ſequi vtrunque neceſſe ſit, quod impoſſibile eſt. Oculorum vero limitas euenit, quia globi continentur prĩcipio, quo & ſurſum, & deorſum, & latera verſus lubrico ſeſe vertere poſſint. Cum igitur ita poſiti ſunt, vt ſitu inuicem ſimili reſpondeant, atq; medium teneant, mouendi ſe ſe ſurſum, deorſum, latusq; verſus, eodemq; in puncto ſibi pupillam habeant, tunc ſitu integerrimo cõſtant, præcipueq; mobiles circũaguntr. at qui eodem in pũcto pupillas continẽt, limi quidem non ſunt, diſcrepare quãq; inter ſe poſſunt: & alĩs parte alba retracta, nigrę nonnihil occulitur modo eorũ q ſtemutaturi ſunt: alĩs in angulum exteriorem nigra conuelliť, vt furioſis: alĩs in interiorem mares verſus incumbit, vt tragicis, laruis, hominibusq; acerbis, ſeueriſq; : ſunt.n. contuitu graui, cogitabundoq;. Quoties vero ſitu diſſimili globi poſiti ſunt, ſed puncto eodem radĩ profluunt, aut ſitus ſimilis eſt, ſed punctum non idẽ, limis oculis hoíem eſſe neceſſe eſt. itaque hic ſuſpicit, & oculos cõtrahit: globũ.n. eundem in habitũ collocare conatur, atq; alterum firmũ continet, alterum agitat. Haud enim fieri poteſt, quin limus ſit, qui non eodem de puncto radios depromat, quippe q̃ dimotum contuendi principiũ habeat, perinde ille, cui res vna geminari oculo ſuppreſſo videtur. Ergo ſi oculꝰ ſurſum dimotus eſt, terminus inſpiciendi deorſum

A orsum est:sed si oculus lapsus de orsum est, terminus sursum habet.Oculo tñ vno situ suo dimoto moueri quidē res visa sursū, deorsumve ob idipsum videt, quia pupilla ita se mouet:sed geminari haud vnquā videri pōt, nisi duplex cōspectus sit,peruertaturq; ratio videndi.ita fit, vt strabonib⁹ res eadē geminari videatur.causam situs hēt, eo s. q; oculus non suo medio nexus, locatusq; est.

8 Quam ob rem qui cognomē
B luscioſi habuerunt,literas minutas scribere consueuerunt? mirū enim vt qui obtusis sunt oculis, rem faciāt,quā eorum facere interest,qui acumine valeant oculorū.Vtrum quia proxime posita magna esse videntur:illi autē oculis proxime admotis scribere solent.An quia contractis palpebris scribant:fit. n. per imbecillitatē,vt si laxatis, diductisq; oculis scribant, aspectus distractus,passusq; hebetescat:si adductis & conniuentibus, vniuer-
C sum deprōptus acutius videat. Quòd tñ angulum iformat exiguum,efficit necessario, vt exiguæ literæ scribantur.

9 Cur nonnulli post lippitudinē acutius videant? An quia purificati oculi sunt.fit.n.sæpe, vt exterior densitas pupillæ aciē arceat: q̄ lachryma emissa laxat, atq; resoluit. quā ob rem,psunt interdū q̄ mordēt, lachrymam euocāt,vt cepę:obsunt q̄ tm̄modo assiccant,vt origanum.

Cur vno videre oculo impa- 10
tibilius sit? An quia minus aīo, D
qui ita cernit, afficit:quo fit, vt minus affectionis contrahatur.

Cur distracta conspectuū so- 11
cietate,res vna geminari videatur? An,ppterea q̄ oculi vtriusque radius non ad punctū idem deuenit:ergo q̄d bis noster aīus inspexit,inde geminum se inspexisse existimat. Proximum euenit,cum digitos mutatis vicib⁹ implicamus, itaq; aliquid tangimus:duo nanq; sentimus, eo q̄ vnum bis tangimus. E

Cur sensus dextri nihilo sini- 12
stris p̄stantiores sint,cùm in cæteris oībus sinextra sinistris commodiora habeamus? Vtrum ex consuetudine ita fiat. statim.n. cū nati sumus, vtrunq; sensum exercere incipimus.Pars autem dextra exercitatione insuescere, inq; frugē euadere meliorē vī: effici nanq; vtrinq; dextri per consuetudinem possunt. An qa sentire effici est.pars aūt dextra præstantior propterea est,q̄ efficacior: & affici peruicacior, q̄ F
sinistra est.

Cur in cæteris dextra suis si- 13
nistris prę̄stantiora sunt, sensus nullus dexter suo sinistro interest? An quia parte sentiēdi vtraque pariter vti a prīo natali die consuescimus. Adde tamen q̄ ratio sentiendi affectio quędam est: dextrarum autem partium differentia in efficiendo,non patiendo sita est.

Cur exercitatio corporis incō 14

G moda oculorum acumini eſt? An quia exercitatio ſanguinem efficiat ſiccioré, ſicut ēt reliquū corpus. ſiccitas aūt totam cutē indurat, ergo vel eā, qua pupilla integitur. Quapropter hoīes natu iam grandes obtuſius vident: oculi nanq; ſenum tunica dura, ſimulq; rugoſa teguntur: itaq; vis illa conſpiciendi cooperitur, & deliteſcit.

15 Cur homines luſcīj cognominati, qui obtuſe vident, literas ſcribere minutiſſimas poſſint,
H cū rem minutam perſpicere illi valeant, qui acumine oculorū præſtant? An qa conſpectu ſunt imbecilli, palpebras contrahant in anguſtū. Cum.n. radius profluit vniuerſus, acutius explorare poteſt: contra laxo, diductoq; oculo, diffunditur, ob eamq; rē hebetaſcit. Ergo imbecillitas facit, vt palpebras contrahant in anguſtum. ꝙ cùm ex anguſto ſpiciant, exiguam magnitudinē videant, quantaq; vident, tanta
I perſcribant neceſſe eſt.

16 Sed cur ēdem illi contractis palpebris videant? An propter ſui conſpectus imbecillitatem. Vt.n. manū reb⁹ ſepoſitis admouent, ſic palpebras iuxta poſitis perinde quaſi manum adīciūt. quod ſanè faciunt, vt radius per locum ſeſe depromens anguſtiorem, congeſtior profluat, ne protinus ex patulo proficiſcens diſtrahatur. videt aūt is acutius, qui frequentior, collectiorque prodierit.

Cur non res vna geminari vi 17
deā, cū in lat⁹ oculum vertim⁹? K
An quia conſpiciendi primordium eadem item ī linea ſitum eſt. tunc.n. res geminari vī, cum illud mutatū ſurſū, deorſumve eſt. in latus vero nil refert, niſi vna etiam ſurſum moueat.

Cur in ratione videndi tantū 18
fieri poſſit, vt res vna geminari videatur, ſi quodammodo inuicem oculi locētur: in cæteris ſentiendi generibus fieri idētidem nequeat. An etiam in ratione tā L
gendi, cum digitos mutatis vicibus implicauim⁹, fit vt res vna duæ ſentiatur. in cæteris hoc idē fieri nequit, quia cętera mēbra, quibus ſenſio adminiſtratur, neque foras verſus deducta, neque bina tā inter ſe apta, colligataq; ſuo funguntur officio. Fit ita in ratione videndi, eadem de cauſa, qua in tangendo perplexis, vt dictum eſt, digitis. tactus.n. viſum æmulatur, & ſequitur.

Cur oculus ſiniſter nihilo im 19
becillior eſt, ſed æquo modo, at- M
que dexter videre poteſt, cū reliquæ corporis partes omnes ſiniſtræ inualidiores, q̄ dextræ ſint? An quia pars dextra in eo diſcrepat a ſiniſtra, ꝙ efficacior eſt, non in eo, ꝙ affici aptior. Videndi autem vires non vt afficerent, ſed vt afficerentur comparatum a natura eſt.

Quā ob cauſam cùm cæteras 20
intuimur res, conſpectus noſter fatiſcit, atq; deterior reddit: cū ad virides, & herbeſcentes inſpi

cimus,

A cim⁹, vt olera, cæteraq; his simi
lia, recreaſ, meliorq; euadit? An
conſpectum in alba, nigrave in-
tendere minime poſſumus, pro
pterea q̄ vtrunq; id genus colo-
ris videndi viribus officit: colo
res aũt illi, quibus oculi acquie-
ſcunt, mediũ albi, nigrive obti-
nent: itaq; aſpectus cũ mediocri
leniq; obuio afficiaſ, nihil debili
taſ, immo vero corroboraſ, atq;
reficiſ. Et forſan quẽadmodum
cùm corpora noſtra vehemen-
ter laborant, deterius hñt, cũ me
B diocriter, optime afficiunſ: ita ẽt
oculi, cum ad res ſolidas conten
dunt, laborant, laſſanturq;: cum
ad humidas, molleſq;, q̄ nihil ſi
bi obſtat, pasſim oberrant, & li-
centia perliqueſcunt: cum ad vi
rides, q̄ iſtæ vt ſolidæ mediocri
ter ſunt, ita ſatis humoris conti-
nent, neq; vllo detrimento affici
untur, & ad immorandũ in hi-
ſce amplius innituntſ, eo q̄ colo-
ris huiuſmodi habitus modice
ſe conſpectui offert.

21 Cur cætera meli⁹ vtroq; ocu
C lo cernimus, rectã verſuum vir-
gulam vni literis admouẽtes in
ſpicimus exquiſitius? An quia
radñ oculi vtriuſq; non ſine per
turbatione in idẽ cõcidũt, vt au
thores conſpiciẽdi rõnum affir-
mant: itaq; cum vnó inſpicim⁹,
ad rectũ conſpectũ, tanquã regu
lam meli⁹ quod rectũ eſt, depre
hendere, iudicareq; habemus.

22 Cur fumus oculos potius in-
feſtat? An quia ĩfirmiſſimi ſunt:
infirmiſſima nanq; oĩa, quę cor
pori interſerta occulunt. Idciũ, D
q̄ acetũ, & quodq; acre carnem
non exteriorẽ, ſed interiorem de
mordet. An quia laxiores, refer-
tiq; meatibus ſunt. conſpect⁹.n.
per quoſdam meatus protrudũ
tur, & excidũt. itaq; qđ his mor
dacisſimũ eſt, cæteris corporis
partibus obuiũ ſubire denſiora
non põt, ſed perreptat, & deci-
dit. æquo modo & cepę, & q̄cun
que talia oculos mordent. Oleũ
oĩum maxime humorũ id facit,
quia tenuiſſimũ eſt, ob eamq; rẽ
meatibus ſe expedite inſinuat: E
acetũ reliquis partib⁹ corporis
pro medicamento eſt.

Cur oculus ſolus omniũ mẽ- 23
brorũ non rigeat, cũ infirmiſſi-
mus ſit? An quia opimus eſt, nec
carnis quicquam in ſe continet.
quod aũt tale eſt, ſecurũ manere
a frigore põt. Haud.n. audiendi
ſunt illi, qui ꝓpterea rigere ocu-
los negant, quia vis illa conſpi-
ciẽdi ignis eſt. non.n. talis ĩ ocu-
lo ignis eſt, vt calefacere valeat.

Cur lachrymæ, quas mœren 24
do emittimus, calidæ ſunt: quas F
oculis laborãdo, frigidæ? An qa
frigidũ, quod incoctũ, crudũq;
eſt: calidũ, quod concoctũ. Lan-
guorẽ aũt oẽm ex cruditate pro
ficiſci nullũ dubiũ eſt. q̄ cum la
chryma cruda eorum ſit, qui va
letudine oculorum laborant, nõ
immerito frigida eſt. Hinc Me-
dici ſudorem frigidũ argumen-
tũ grauis eſſe morbi exiſtimãt:
calidum contra decretorium eſ-
ſe, & ſalutarẽ. cum.n. vacãs ma-

G teria multa eſt, ſatis a calore interiori cõcoqui minime põt: itaq; frigidã eſſe neceſſe eſt. cum pauca eſt, plene a calore victa concoquitur: morbos aũt copia vacãtis materiæ confici certum eſt.

25 Quare cũ partes corporis noſtri dextræ mobiliores ſint, oculus ſiniſter expeditius, q̃ dexter contrahit? An propterea, q̃ oĩa ſiniſtra dextris humidiora ſunt: humidiora aũt cõtrahi plenius poſſunt. An dexter amplius effi cere poſſit: ſiniſter vel ex ſe, vt

H humidior, obſequentior ſit.

26 Quam ob cauſam cum & ſenex, & luſcius per imbecillitatẽ parũ oculis valeant, alter proxime admouet, ſi quid inſpicere vult, alter, pcul abducit? An qa diſſimilis eorũ ĩbecillitas eſt. Senex. n. quia videre non põt, vbi minus radĩ coeunt, rẽ videndã eò abducit, vbi viſur⁹ maxime eſt: procul. n. coire radĩ ſolẽt. Luſcioſus ille videt quidẽ rẽ iſthic põt, ſed quænã rei conſpectæ caua ſint, quæve excedant, diſcernere nequit, itaq; in his fallit. ca-

I ua quippe, & excedentia ſplẽdore diſcerni maxime põt: quẽ q̃m procul percipere, quẽadmodũ rei obuiæ ingruat, nequeant, pxime adducunt.

27 Cur homo ſolus, aut certe maxime aĩantium oĩum oculis deprauet per limitatem? An quia vel ſolus, vel maxime comitiali morbo in tenera ætate laborat, cũ deprauari omnibus accidit.

28 Cur vni aĩantiũ hominu trãſ-

uerti, deprauariq; per limitatem K
oculi poſſint? Vtrũ q̃ oculos minimo interſtitio diſcretos, è directoq; poſitos homo hẽt, perſpici idcirco mẽda in eo maxime poſſit. An quia cæterorũ animãtiũ oculi vnicolores maxime ſunt: nec deprauatio ſequeret, ſi vno quolibet colore p̃ditus oculꝰ eſſet. An quia ſolus ex omniũ animantium genere morbo comitiali rapit: qđ genus morbi trãſuertere oculos, ſicut cætera etiã mẽbra põt. nonnullis tñ, vt ſero eo morbo vexari incœpere, ſic L
lumina ſero deprauantur.

Quam ob cauſam manu præ 29
lucerna, aut Sole obiecta melius inſpicere poſſumꝰ? An qa lucernæ, Solisve lux noſtris occurrẽs luminibus, reddit ſuã ob nimietatem infirmiora, quippe quæ rem etiam ſibi cognatam interimere prę ſua poſſit exuperãtia. at vero manu ita arcente, nec luminum acies offici poteſt, & res viſui obuia nihilominus in luce poſita eſt. vñ fit, vt & acies plenius agat, & res inſpectanda ni-
hilominus videatur. M

Cur manus dextra & pes dex 30
ter a ſuis ſiniſtris differunt, oculus & auditus nullo diſcrimine diſtant? An quia immiſta, ſynceraq; elementa ſuſq; deq; ſunt. diſcrimen vero ſitum in his eſt, quæ elementorum coitu cõſtãt. ſunt autem ſenſus iſti ſynceris illis, ímiſtiſq;: viſus ſ. ex igne, auditus ex aere.

Ariſt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMA SECVNDA:

Eorum, quæ ad aures pertinent: cuius quæstiones. 13.

1 GVr aures, quæ oĩum maxĩme partium nostræ faciei exangues sunt, rubore magis afficiunt, vbi nos pudor apprehẽderit? Vtrum ꝙ peregrinus humor partẽ adire inanẽ aptus natus est; itaq; cùm calore per pudorem orto resoluitur, statim se in aures colligit. An quia temporibus appositæ sunt, quo versus maxime humor confluit. Cum enim hoĩem pudet, călor se in faciem recipit, itaq; ruborẽ adducit: aures vero minimo in ea profundo extant, naturaq; calidissimæ sunt, & coloratę, nisi longe frigoris rigore obtorpuerunt. ideo hæc particula oĩum faciei particularũ coloris est optimi. quam ob rẽ passus disperſusq; C calor, ꝙ per summa res tenet, rubicundas reddere potest.

2 Cur vrinantibus aures, dum inter mare sunt, rumpi soleant? Vtrum quia retentus spiritus impetu cogit vehementiori. An si causam hoc haberet, idẽ vel in aere fieri posset. An quod non cedit, disrũpi ocyus potest, & a duriori, q̃ molliori facilius. Quod itaq; inflatũ est, minus cedit: aures vero, vt dictum iã est, spiritu retento inflant: itaq; ab aqua, q̃ aere durior est, obtundunt offen D sæ, atq; rumpuntur.

Cur vrinantes spõgias alliga 3 re auribus cõsueuere? An ne mare per vim occurrẽs aures rumpat. haud. n. ita stipatæ impleri, vt inanes, exẽptis spongĩs, pñt.

Cur sordes auriũ amaræ? An 4 quia putri sudore contrahunt, qui salsus, amarus est.

Cur spongiarũ suas dissecant 5 aures, & nares? An vt spiritum cõmodius reddant: hæc. n. esse spirandi itinera videntur. Labo rare quippe difficultate spirãdi E eos affirmant, dum foras emitte re aĩam non possunt, leuariq;, cũ propellentes extrudunt. Mirum tñ, si respirandi assequi facultatẽ refrigerationis gratia nequeant, se esse id necessariũ magis videatur. An merito plus in reti nendo laboris sit, cũ corpus extumeat, distendaturq; : spiritus vero foras spõte efferri posse videtur. An intus etiam tẽdere ita possit: cogitandũ tñ æque videtur. Pleriq; vero lebete demisso, respirandi viã vrinatoribus mo F liuntur. haud. n. aqua lebes impletur, sed aera seruat ad demersum hominem vsq; : quippe qui erectus per vim dimittat, vt vndiq; ęquali nutu descendat. nã si quantũlibet inclinauit, humore protinus interrumpente implea tur necesse est

Cur nonnulli, cũ suas inscal- 6 punt aures, tussiunt? An quia sẽsus audiendi foramen cũ pulmone, canaliq; ab aspiratione cogno

G minato ſortiť.indiciũ, ꝙ his ipſis repletis,obſceptisq; hõ ſurdeſcit.Humoris itaq; aliquid è frictione iſta auriũ liqueſcit, atq; i canalẽ,quem modo dixim⁹,per foramen illabitur, quod tuſſim mouere poteſt.

7 Cur ſiniſtra auris ocyus magna ex parte perforata conſolidari,q̃ dextera põt:q̃circa, mulieres alterã marem vocant, alteram fœminã.An quia partes ſiniſtræ humidiores, calidioresq; ſint: q̃ aũt habitu huiuſcemodi
H ſunt,conſolidari posſint facili⁹. Vnde in plãtis etiã tenellis, atq; viridibus coitus, concorporandiq; vnio facilius agitur. Et vero vlcera iuniorũ prompti⁹ cõpaginant,q̃ ſeniorũ.Argumentum,partes ſiniſtras eſſe humidiores,ꝙ molliores ſunt, atque effœminatiores.

8 Quam ob cauſam pudefactis aures ſummæ rubeſcant, iratis oculi? An quia pudor in oculis refrigeratio quædam cũ timore eſt: itaq; calor iure oculos deſe-
I rit.ꝙ cùm inde ſecedendũ ſit, locũ ſui capacisſimũ petat neceſſe eſt,quales certo ſummæ ſunt aures,cæteræ nanq; partes longæ oſſibus omnes cõpactæ ſunt.Ira tis contra calor in oculos, totãq; faciem reuocatur:ſed cõſpectior in oculis eſt, videlicet albi eorũ coloris ratione.

9 Cur auriũ ſonitus accito ſtrepitu ceſſet? An quia minorem ſtrepit⁹ amplior pellit, & eruit.

10 Cur ſi aqua lapſa in aurẽ ſit, oleum,quo humor effluat, ĩſtillamus? nullo nãq; humore alio effluere poteſt.Vtrũ,ut qm̃ oleũ per ſumma aquæ innatat, eiq; aqua p̃lentitate adhæret,effluente oleo aqua etiam ipſa effluat. An vt per lubricã aurem labẽs aqua excurrat. oleum enim vtpote leue,facit, vt propere labeſcere poſſit. K

Cur minus aures vrinantib⁹ 11
rumpãtur,ſi oleum ſibi inſtillatum habentes, in mare interrũpant? An ratio,cur rumpi aures
L posſint,ante expoſita eſt.oleum vero in aures ĩſtillatum facit, vt mare ſuperueniens relabi facili⁹ posſit: quomodo in partes corporis exteriori perũcta fieri nouimus.labens autem ictum parti interiori auris nullũ inuehit, itaq; diſrumpere non poteſt.

Quam ob cauſam aures cum 12
exangues adeo ſint,pudore erubeſcere posſint? An res quæque ferri in eũ ſoleat locũ, qui ſui vacuus eſt. cũ ergo ſanguis efferri ſurſum calidus videat,aures maxime,partemq; inanisſimã adit:
M itaq; rubore inibi afficit. Quod idem intelligendum de genis ẽt eſt. Adde quòd tenuisſima cutis, quæ diſtẽta eſt,ita fit,vt rubor percipi in aurib⁹ præcipue posſit.

Cur nemo oſcitãs aurẽ inſcal 13
pere ſuam audeat? An quia mẽbrana etiam,per quam audim⁹, inflatur,cũ oſcitamus. indiciũ, ꝙ audiẽdi facultas tollit,cũ oſcitamus.ſpiritus enim vt i os, ita

etiam

A etiam in aures interrūpens, mē-
brānā expellit, ac prohibet, quo
minus sonus ingrediatur. Quod
cū ita sit, si sedē audiendi, cū osci
tamus, auriscalpio tetigerimus,
plurimū membranā lędemus.
Ictus enim ad obūcientem, reni
tentemq; spiritum, nō ad ceden-
tem inferetur, & membranā ab-
iunctam solidis esse certum est:
q̄re dolor ita moueri, vulnusq;
excipi facile potest.

ARISTOTELIS
PROBLEMATVM
SECTIO TRIGESIMATERTIA:

Eorum quæ ad nares pertinent: cuius quæstiones. 18.

B
1 QVr singultus sternuta
mento sedari queat,
ructū nequeat? An qa
nō ptis eiusdē vtraq;
ista affectio est, sed ructus ven-
triculi, singultus vero refrigera-
tio, cruditasq; spiritus, atq; hu-
moris pulmoni cōiunctissimi ē.
sedes aūt cerebri rem cum pul-
C mone cōem sortita ē: quod qui-
dem ratione constat aurium. in-
terdum enim surditas accidit, si
mul et morbus ipse auriū in pul
monis vitiū transit, & nōnullis
tussis statim mouet suas scalpen
tibus aures. locū aūt sternutan-
di rem naribus esse cum pulmo-
ne cōem respiratio docet, quæ
cōis vtriq; est. sternuimus itaq;,
loco eo ipso calefacto. calorē au-
tē eius locus sentit inferior, cui
singultus est. calor vero vim ob D
tinet & cōcoquendi. Quamob-
rem aceto ēt, retentioneq; spiri-
tus finiri singult⁹ leuior potest:
spiritus enim retentus satis con
calefacit. Vnde fit ēt inter sternu
tandum, vt spirādi retentio idē
obducta efficiat. Et conueniēter
quoq; expirātia superiori de lo-
co educitur: quippe cū fieri ne-
queat, vt quis sternutet, nisi ex-
piret. Impetus itaq; spiritum in
tercluſum rumpit, dispellitq;, q
singultum ciere potest. E

Cur si quis sternutaturus ocu 2
lum perfricauerit, minus sternu
tet? An propterea q; sternutamē
tum à quodā excitatur calore:
fricatio aūt calorē ciere potest:
qui calor, qm̄ locus, quo sternu-
tamus, oculis in propinquo est,
alterū sternuendi calorem tollit,
quēadmodū minor ignis ab am
pliori emarcescit, atq; absumit.

Cur bis sternuere magna ex 3
parte solemus, non semel, aut sę-
pius? An quia binis naribus su-
mus. per vtranq; itaq; narem ve F
nula partita discurrit, qua spiri-
tus solet permanare.

Quam ob causam, qui Solem 4
aspexerint, sternutare magis cō-
sueuerūt? An quia Sol calefaciēs
mouet perinde, atq; qui nares
penna solicitāt. idē enim vtriq;
agunt: quippe qui per motū ca-
lefaciētes ocyus spiritum ex hu-
more eliciant, cuius excursio spi
ritus sternutatio est.

Cur singultus sternutamēto 5
finitur, & retentione spiritus, &
aceto?

G aceto? An ſternutamẽto, qa ſpiritus cohibet inferior, atq; circũ obſiſtit: quẽadmodũ medicina parti ſupiori adhibita aluus ſentit, ac immutat. Spiritus retẽtione leuiores tolluntur ſingultus, eo q exiguus ſpirandi impetus, ſi pauliſper retinuim⁹, vt ĩ tuſſi deſiſtit, ſic etiã in ſingultu reprimitur, cogitur, ſtrangulat. Aceto idcirco ſedat, quia humor circumſtans, ac prohibẽs eructãdi licentiã, in ſpiritũ per vim aceti calefactoriã extenuat? Fit enim
H ructus, cùm vẽtriculi humor recaleſcens inflatur, atq; concoquitur: ſingultus vero, quoties ſpũs vacans ab humore in loco ſpiritui deputato retinetur. Hinc enĩ dum enititur, nec erumpere poteſt, diſtentionẽ inducit, quæ diſtentio appellata ſingultus eſt. Inde fit, vt ſingul⁹, vbi inalguimus, oriat. frigus enim humorẽ ſpiritui obductũ coangit, ſpirit⁹ circumuẽtus exilit, cuius cõmotio non niſi ſingultus eſt.

6 Cur aquam nonnullis frigi-
I dam in faciẽ fundim⁹, cùm è naribus ſanguis effluit? An ita calor intus ſe colligit, atq; circumobſiſtit, qui ſanguinem ſummũ reddit liquidiorem.

7 Cur ſternutamentum pro numine habetur, non tuſſis, neque grauedo? An quia de capite mẽbrorum præcipue omniũ diuino, vnde cogitatio eſt, ſuum ducit principium. An quia cęteri illi affectus ratione morbi eueniant, hic ſecus exultet.

Cur oculo perfricato ſternu- 8
tamenta deſiſtunt? An quia hu- K
mor ſic reſpirat: lachrymã quippe oculus poſt frictionẽ emittit: ſternutamentũ aũt humoris copia excitatur. An quia minor calor corripi ab ampliori, conſumiq; põt. oculus aũt perfricatus plus caloris ſibi acquirit, q; fit, quem naſus complectitur. Hinc ẽt fit, vt ſi naſum quis perfricet, ipſum ſternutamẽtum deſiſtat.

Cur eruptio cęterorũ, vt fla- 9
tus, vt ruct⁹, ſacra haudquaquã
habetur, ſternutamenti ſacra ha L
bita eſt? Vtrũ qm̃ cùm tres partes principes ſint noſtri corporis, caput, thorax, & aluus, flatuſq; alui expiratio ſit, ruct⁹ vẽtriculi, ſternutamẽtum capitis, quæ pars ſacra præcipue eſt, ſpiritum hinc exeuntẽ, vt ſacrum veneramur & adoramus. An qa ſpiritus omnis eruptio, partes, quas modo dixi, melius ſeſe habere ſignificat. cùm enim min⁹ ſternuere queunt, ſpiritus erumpens leuat, ac mitigat. Ergo ſternutamentum quoq; bene caput M
valere, poſſeq; concoquere, indicio eſt. cùm enim capitis calor humorẽ, ſpiritumue conuincit, tunc moueri ſternutamentũ ſolitũ eſt. Quamobrẽ, moribũdos interdum ſternutatorio excitamus, tanquam ſi hoc affici nequeant, ſpes nulla ſalutis ſit. Perinde igitur quaſi bonæ indiciũ valetudinis partis optimæ, atq; ſacerrimæ ſternutamentũ adorant, beneq; augurantur.

Cur

10 Cur homo omnium maxime animantiū sternutare solitus ē? An quia foramina sui corporis obtinet latiora, per quæ spiritus interrūpere potest: his enim spiritu impletis sternuimus. Latiora aūt esse indiciū, q̄ omniū minime animantiū homo olfactu valet: foramina quippe tenuiora sentiunt exquisitius. Quòd si latiores meatus plus humoris, ac sæpius subeat necesse est, quo inflato sternutamētum moueri solet, tales'q̄ homo maxime animantiū habet: merito ꝙpissime sternuat, p̄sertim qui narib⁹ breuissimis est. sic enī humor cōcalefactus celerius effluere conuersus in spiritum potest: cęteris vero prę longitudine narium ante refrigeratur, quàm effluat.

11 Cur sternutamenta, quæ de medio noctis ad meridiem vsq̄ moueant, damnem⁹, quę de meridie ad noctis mediū, approbemus? An quia cùm rem aliquā exordimur, tūc sternutamentū potius obseruandū sit, itaq̄ cùm rem agere pergimus, atq̄ inter initia sternuisse acciderit, amouemur, remq̄ incœptā prosequi temperandū censemus. Dies igitur, & aurora, & de medio vsq̄ noctis quasi initiū quoddā est: itaq̄ ominosum tātisper sternutamentū esse putamus, temperamurq̄ sternutare, ne pergentem quempiā ad agendū reuocem⁹. post meridiem vero, atque mediū vsq̄ noctis, finis veluti quidam est, tempusq̄ illi contrarium: itaq̄ contra tunc & existimatur, & agitur.

12 Cur senes laboriosius sternutant? Vtrū q̄ his foramina, per quę spiritus permanare solet, adducta atq̄ coniuncta sunt. An qa senes facile eleuare nequeūt, p vim demittunt, atq̄ cōcassāt.

13 Cur si spiritum quis retineat, singultus desistat? An quia refrigeratio est, quæ singultum inducat: quamobrem & qui timent, & qui algent, singultiunt. spiritus vero retentus partem corporis calefacit interiorem.

14 Cur homines surdi è naribus magna parte loqui cōsueuerūt? An quia pulmo eorū vitiatus ē: surditas enim detrimentū pulmonis est, vox itaq̄ ferri expedite nō potest: sed quemadmodū qui spirandi laborant difficultate, spiritū vniuersum suā ob imbecillitatē reddunt, sic vocē illi emittunt. Nitunt̄ itaq̄ naribus, etiam dum loquuntur, qua vox protrudens sese, sono per attritū rancido illo profertur. fit enim vt verba per nares afformētur, cùm pars nasi superior, qua per palatū foramina patent, causa ē: resonāt enim tintinabuli instar, ob claustri inferioris angustiā.

15 Cur sternutamentū solū non dormiētibus, sed propè dixerim semp vigilantibus fiat? An quia fieri sternutamentum non pōt, nisi à calore, qui partē eā cōmoueat, qua effici solet: ex quo faciē Soli obijcimus, cū sternuere placet. Dormiētib⁹ āt calor int⁹ circū-

G eircũobſiſtit.quam ob rem imę dormiẽtiũ partes calidiores reddũtur,ſpiritusq; abundat:quæ quidẽ res cauſam habet,cur genitura ĩ ſomnis prę libidine profluat. Merito igitur dormientes non ſternutamus.cũ enim calor ſecedat capitis, qui ei⁹ partis humorem natus mouere aptus eſt, quo in aera extenuato, ſternutamentũ exultat,affectionẽ conſequentẽ illam obuenire nõ poſſe conſentaneũ eſt. Crepitus tamẽ inferius, ructusq; ſuperius dor-
H mientes magis, q̃ vigilantes extrudimus. Quod enim vẽter inflari in ſomnis amplius ſolet,accidit,vt eius inflati humores loca ſibi proxima adeant:eo nanq; vel à ſpiritu per quietem excito cõpelluntur. Retinere enim potius,q̃ emittere poteſt, qui ſopitus eſt:itaq; intus calorẽ contrahit.at qui ſpiritum retinet,deorſum impellat neceſſe eſt:quippe cũ imum deferri ſpiritũ præter ſuam naturam ſit.vnde fit ẽt,vt perdifficile ſit ſpiritũ retinere.
I Quin etiã cur dormiamus, hæc eadẽ ratio eſt. cùm enim vigilia motus ſit, qui mẽbra ſentiendi officio accõmodata magis,cum vigilamus,exercet, conſtat ſomnum poſſe accedere,cùm eadem illa membra quieſcunt.Cùm vero vis ignea ſit, quæ mẽbra corporis nr̃i mouere poſſit, & hæc intus ſe contrahat,circũſiſtatq;, in ſomnis caput relinquens, qđ ſenſus retinet oẽs,tunc maxime ſenſuum ſedes quieſcere poſſint, quæ quidem res cauſam afferat K dormiendi.

Quam ob cauſam,vbi ſternu 16
tauimus,aut minximus,mẽbra noſtra inhorreſcere ſolent? An quia vtraq; re illa venę aeris inanes redduntur, quem calidum ante cõtinebant. inanis aer extrinſecus ali⁹ſubit illo frigidior, qui ante in venis fuerat, q̃ ſternutaremus,aut mingeremus.q̃ cùm talis ſubeat aer, merito facit,vt membra inhorreſcant.

Cur ſingultus ſternutamẽto 17
deſiſtere poteſt? An ,ppterea, q̃ L ſingultus non quẽadmodum ructus à ventre, qui cibi conceptaculum eſt, ſed à pulmone proficiſcuntur,quod maxime refrigeratione, aut rigore, aut dolore, aut medicatione ſuperiore accidere ſolet.q̃ enim membrum id calidũ ſua natura eſt, quoties refrigeratum ſit,totum admittere ſpiritum non poteſt, ſed bullas quodãmodo excitat. Quam ob rem,retento ẽt ſpiritu,ſingultus finitur: ſic enim pars iſta recaleſcere incipit.& aceto quoq; hau M ſto,deſiſtit: qñi vis aceti calefactoria eſt. Cum itaq; calidum quodq; concalefactũ reddetur, ſedesq; cerebri foraminibus per uia pulmoni reſpõdeat,efficitur vt retentio ſpũs, quæ ſternutationi anteceſſit,repreſſusq; deſuper illatus,affectionẽ iſtã pulmonis mẽbri calidi abigere valeãt.

Cur homines capillo criſpo, 18
& tortili magna ex pte reſimiores ſint? An ſi criſpitudo ſita in craſſi-

A crassitudine est, & crassitudo nō sine duritia cōstat, & durus sanguis calidior est, & calor materiam excrescere inutilem minus patitur, & os ex vacāte materia cōsistit, & cartilago non nisi os est, merito diminutio nasi cōsequatur. Indicium ætas adhibet puerilis: sunt enim pueri omnes naso resimato.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMA QVARTA:

Eorū, quæ ad os, & ad ea quæ in eo sunt, pertinent: cuius quæstiones. 12.

B 1 Vr homines qui raris dentibus sunt, vitam longe agere nequeāt? An ꝙa longe animantia viuunt, quæ dentiū ordine p̄dita sunt numerosiore, vt mares q̄ fœminæ longius: viri nāq; diutius q̄ mulieres. atq; in pecudum genere, cęterorūq; animaliū perspici identidē licet. Qui C itaq; raris dentibus sunt, habere quasi pauciores indicantur.

2 Cur dentes, qui longe solidiores, q̄ caro sunt, frigus amplius sentiant, q̄ caro? An quia meatibus nitunt infixi tenuib⁹, quorum exiguus calor celeriter à frigore vincit, mouetq; dolorem.

3 Cur dentes frigidū amplius, q̄ calidum sentiant: caro è contrario? Vtrū propterea, ꝙ caro mediocri, tēperatoq; habitu est, dentes vero p̄frigidi sunt, itaq; rem frigidā sentire plenius pos- D sunt. An q̄m meatibus continentur tenuibus, quibus calor inditus exiguus est: itaq; re aduersa potius patiunt. caro quia calida est, vt nihil affici à frigido pōt, ita calidum compendio sentit. ignis enim quasi igni adh̄citur.

Cur lingua rerū index pluriū 4 esse potest? nam & febris ardentioris, & grādinū, si quæ insunt, & pecoris versicoloris varia ē. An quia humoris capiens est, & super pulmone posita, vnde fe- E brium principiū ducitur. versicolorum aūt ratio referri ad humorum varietatē debet. inficit tñ id primum, per quod humor primū manat, colaturq; cuius generis lingua est. Grādines vero lingua propterea contrahit, ꝙ inanis, spōgiosaq; est: quippe cùm grando veluti panis incoctus, crudusq; parte interiore corporis nasci soleat.

Cur lingua amara, salsa, & aci 5 da fieri pōt, dulcis non pōt? An ꝙ naturæ corruptiones isthæc F sunt: constantiam vero ipsam, naturamq; sentire nequaquam fieri potest.

Cur totidē coloribus lingua 6 euariat, quot cutis? Vtrum ꝙ ea quoq; in membrorum numero exteriorū recipitur, quanquam in ore abdita est. verū quia pręnui cute integit, vel minima in ea varietas deprehēdi potest. An ꝙ aquæ rō est, quæ facit, vt colores mutentur: lingua aūt affici ex potione maxime pōt.

Cur

7 Cur halitum ex ore tum cali
G dum, tum frigidū reddere poſſu
mus? quippe qui frigidum effle
mus, calidum vero exhalemus.
indiciū ꝙ manus ori admota ex
halanti calefieri pōt. An vtroꝙ
modo aer commot⁹ calidus eſt.
ſed qm̄ qui efflat, nō vniuerſum
aera mouet, ſed ore anguſtiori
extringit, paucū expirat, quod
multum externi aeris excitat.
Itaꝙ calor ore profectus, paſſus
in eo ſuam ob exiguitatem deli-
teſcit: at ꝙ exhalat, vniuerſum,
H ob eamꝙ rem calidiorē expirat.
eſt enim efflatio ſpirit⁹ ſtrictim
protruſus: exhalatio vero ſpiri-
tus vniuerſim profuſus.

8 Cur ſi vehemēter, vniuerſūꝙ
expirarimus, iterū expirare ne-
queamus? quod idē in reſpiran-
do ēt accidit: bis enim ex ordine
id facere nequimus. An qm̄ alte
rum dilatatio, alterum contra-
ctio loci eſt: idcirco quadanten⁹
non vſquequaꝙ poſſunt. con-
ſtat igitur ambo viciſſim fieri
I eſſe neceſſum, bis vero ex ordi-
ne poſſe neutrum.

9 Quam ob cauſam cū alius lo
cus ſit, qua cibus, potusꝙ tran-
ſeunt, alius, qua ſpiramus, vbi
grandiorē buccellam deuorau-
mus, ſtrangulemur? An nihil ab
ſurdū id eſt. nō modo enim ſi ali
cuius interuentu locus ſpirandi
ſtipatus ſit, verū & ſi adductus
ſit extrinſecus, æque, immo ma
gis ab ſtrāgulamur. iſthæc vero
proxima inter ſeſe poſita ſunt, quo
cibū excipim⁹, & quo ſpiram⁹.
quare vbi iuſto amplius fruſtū K
incidit, locū ſpirādi proximum
adducit, inſtringitꝙ, vt via ſpi-
ritui omnis denegetur.

Cur hoīes, qui virgulam ſitæ
palmę ductā per totam latitudi 10
nem habent, vitæ longiſſimæ eē
poſſunt? An quia breuis ætatis,
imbecillaꝙ ſunt, quæ artuū be-
neficio carent. Imbecillitatis in-
dicium ætas prima, atꝙ tenerri
ma affert. vitæ aūt breuis teſti-
monium dat genus oē aquatile:
quæ cū ita ſint, coartata, compa
ctaꝙ oīa cōtra ſeſe habere liqui- L
do eſt. quo in genere illa ēt ſunt,
quę cū ex natura artubus maxīe
careant, articulari tñ contigerit.
palmæ aūt partem interiorē pe-
nitus carere articulo certū eſt.

Quā ob cām dum longe ſpira
mus, vēter trahētibus adducit, 11
reddētibus diducit, atꝙ replet?
veri enim ſiſe dixeris eſſe, vt cō
tra veniat. An quia cum reſpira
m⁹, vēter adductis coſtis ī imū
cōprimit: idcirco diſtēdi in am-
pliorē molē folliū iſtar appeat. M
Quā ob cauſam ſpirare neceſ 12
ſe habeam⁹? An quēadmodum
humor diſſolui ī ſpiritū poteſt,
ſic ſpūs tranſire pōt in ignem.

Calor itaꝙ naturalis, vbi bo
nam ſpiritus partē in ignē con- 13
uertit, dolorē admouet, atꝙ etiā
meatus diducit, & ampliat. quā
ob rem ignē cū ſpiritu expelle-
re cogimur: quib⁹ extruſis mea-
tus cōtrahunt atꝙ refrigerant:
itaꝙ dolor iterū tentat. rurſum
igitur aerem trahimus: atꝙ vbi

poſthac

A posthac spirandi meatus patefe
cimus, vocēq; reddidimus, ignis
iterū oritur, atq; iterū præ dolo
re spiritū reddim⁹, idq; vicissim
ordine perpetuo agimur: sicuti
ēt palpebras agitare solemus, vt
corpus oculorū refrigeretur, as-
sicceturq;. & vero cum ambula
m⁹, ingressui nostro attēdim⁹, s.
ex ordine gubernandi, atq; regē
di, quem vis nostra intelligendi
percōmode astruit. Hunc ergo
in modū spirandi quoq; vsum
exequimur: ingenio quippe tra
B hendi aeris reddimus, atq; illico
rursum attrahimus.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMA QVINTA:

Eorum, quæ ad tactum pertinent: cuius quæstiones. 10.

1 CVr inhorrescere ma-
gis solemus, cū alius
modo quodā nos tan
git, q̄; cū nos ipsi tan-
C gimus? An quia tangendi sedes
rem plenius externam, q̄; suam
sentit: quod enim natiuum, atq;
insitum est, id sensum effugit.
Qui netiā quod clanculo atq; su
bito fit, terribilius certe occur-
rit. met⁹ aūt refrigeratio q̄dā ē.
at vero tactus extraneus prę suo
vtrūq; id hēt. Deniq; affici vnū
quodq; ab alio vel tātundē, vel
magis aptū natura est: quod ēt
in titillando constat accidere.

2 Cur in alis, & pedū vestigijs
titillamur? An ꝓpter cutis tenuita- D
tem. An quia tactus earum par-
tium insolens est, vt etiā auris.

Cur non eisdē in rebus inhor 3
rescere oēs soleamus? An quēad
modum nec in eisdem oēs dele-
ctamur, nec in eisdem angimur
oēs, ita nec in eisdem omnes hor
rescimus. Quædā enim refrige-
ratio æqua omnibus ratione in-
uehitur. sed alī tamen, cū vestis
rumpitur, inhorrescūt: alī, cùm
ferra vel acuiť, vel trahitur: alī,
cùm pumex secatur: alī, cum la-
pillus mola perfrangitur. F

Quam ob causam cùm æstas 4
calida, hyems frigidissima sit,
corpora tactu frigidiora ꝓ ęstatē
sint, q̄; per hyemē? Vtrum qm̄
à sudore refrigerari corpora pos
sint, qui, vt fieri per æstatem so-
let, sic ab hyeme alienus est. An
quia in contrariū tempori tum
frigor, tum calor circūobsistit,
intusq; per æstatem calor refu-
git: itaq; sudorem potest expri-
mere. per hyemem vero vis fri-
goris arcet, & corpus perinde
quasi terra euaporat. F

Quæ nam causa pilos inhor- 5
rescere faciat? An merito cute
cōtracta exurgant, q̄ cōtrahi tū
à pleriscq; alijs affectionibus pōt.

Cur nemo seipsum valeat ti- 6
tillare? An ne ab alio quidē titil-
letur, si rem pręsensit, vel potius
si ipsum videat titillantem: ergo
minime titillari quis possit, si
quæ tactio affertur, non lateat.
Risus vero lapsus quidā, & frau
datio ē, qua cū ī sede p̄cordiorū

quis

G quis verberatur, rideat: haud enī locus quilibet eſt, quo ridemus: clandeſtinū aūt oē fraudulentū eſt. Qua de cā fit, vt illa eadē res & moueat riſum, & nō moueat.

7 Cur labris maxime intitillamur? An quia membrū, quod titillari poſſit, non longe à ſede potiſſimum ſentiēdi abeſſe debet: labra aūt eo maxime in loco poſita ſunt: ſed omniū maxime locorū capitis propterea titillanť, H q̄ carne ex toto conſtant, quare mobiliſſima eſſe poſſint.

8 Cur ſi quis locū noſtrarū alarum moueat, in riſum continuo labamur, ſi quā aliā moueat partem, nullā poſſit ridendi cauſam afferre? Et quæ nā ratio eſt, cur naribus penna tentatis ſternutamentū moueatur? An quia loca quædā venularū habemus, quibus vel refrigeratis, vel cōtra affectis, venulæ ipſæ aut humectā tur, aut in ſpiritū ex humore diſ ſoluuntur, quēadmodum ſi venas ceruicis dormienti quis premat. Lętitia itaq; geſtiens concalefactio quædā eſt: ſpiritū autē, cùm redundarit, foras mittim⁹ vniuersū. Sternutamēti quoq; rō illa eadem eſt. cū enim penna mouemus, atq; tepefacimus nares, humor in ſpiritū ſōluiť, quē mox redundantem expellimus.

9 Cur ſępenumero vſu euenit, vt ingeſto cibo inhorreſcamus? An q̄ cib⁹ frigidiuſculus admiſſus vincit principio magis naturalem calorem, quàm vincitur.

10 Quam ob cauſam quod digitis vice mutata implicatis circū K agitur, duo eſſe videatur? An qa duplici ſentiendi parte attingimus. nunquā enim fieri poteſt, vt lateribus digitorū exterioribus vtriſq; idem cōplectamur, & agitemus, dum manus ordinem ſuum obtinet naturalem.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMA SEXTA.

Eorum, quæ ad faciem pertinent: cuius quæſtiones. 3. L

1 Vr faciē effigiare cō ſueuerūt? Vtrum q̄ quales nā ſimus, ea ipſa corpis parte intelligi poſſit. An q̄ ea p̄cipue qui ſim⁹, agnoſci pōt.

2 Cur faciē maxime ſudare ſolemus, quæ carnis oīno expers, atq; gracilis eſt? An q̄ ea propē- M ſiora ſunt ad ſudorē, quæ humida, laxaq; ſunt. Caput autē tale eſt, quippe q̄ humorē ſuum plurimū habeat, quē venæ tendentes inde declarant, & deſtillationes, quæ è capite venire ſolent. Cerebrum item humidum eſt, & foramina capitis permulta. Capilli profecto foraminū multitudinē foras vſq; productā latiſſime indicant. Sudor igiť non ex parte inferiore, ſeđ ex capite oritur. quāobrem frons prima, & maxime ſudat: prima enim ſubiecta vertici eſt: humor autē deorſum, non ſurſum fluit.

Cur

3 Cur in facie maxime tubercu
A la oriri solent, quos varos voca-
mus? An qa locus iste rarus, atq; humidus est. indiciũ pilorũ eruptio, & sentiẽdi potentia faciũt. Tuberculorum aũt genus id veluti pustula, minutusq; abscessus cuiusdã incõcocti hũoris est.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO TRIGESIMA SEPTIMA:

Eorum, quæ ad totum corpus pertinent: cuius quæstiones. 6.

B

1 VAm ob causam cùm corp⁹ assidue fluat, defluxusq; ab excrementis, pficiscat, leuari nõ põt, nisi exudet? An qa nõ satis secerni sic põt, diutius tñ secernit. Cũ enim ex hũore mutat in aera; plus certe orit ex minori. plus nãq; qd secernit est: quare ipe ampliori secerni necesse est.

2 Sed cur ita fiat? An qa toramin⁹ longe angustiorib⁹ effluit.
C Pars enim hũoris lenta, glutinosaq;, vt excerni pmista cũ liqda põt, ita cũ spiritu nequit: q̃ qdẽ res maxime infestat. Quapp vomitus magis, q̃ sudores leuare queũt: qm̃ ñ partẽ illã lentã secũ educũt, ut q crassiores, corpulentioresq; sint. An ẽt qp locus, q partẽ hũoris lentã, glutinosamq; cõtinet, semot⁹ à carne ẽ, vẽtri aũt in ppinquo manet, aut.n. in eo, aut ĩ uicino lentũ illud cõtrahit: vñ fit, vt aliter educi vix possit

Quã ob cãm frictionis carnẽ 3
augeãt? An quia vim pcipuã ob D
tinẽt augẽdi ea, q̃ nostro in corpore calida habemus. molẽ qdẽ adipiscit ampliorem, qd assidue ipm in motu ẽ, sursumq; effert, & in spiritũ humores extenuat intestinos, quæ certe fieri in pfricando videmus. quare vbi vsus defuit pfricãdi, corp⁹ decrescit, atq; minuit. An ita fieri possit, vt vel p alimentũ auctior caro reddat, cõcalefaciendi, s. beneficio. calidũ enim oẽ humoris detrahẽs est: alimentũ aũt, quod in E
carnẽ digerit, humidũ est. plus quoq; alimẽti caro ex laxitate si bi admittit, quippe q̃ laxior copiosius capere instar spõgiæ possit. Frictio aũt nimirũ carnẽ elaxat, & spiritib⁹ reddit opportuniorẽ, & phibet, quo min⁹ inutiles coitiones ĩ corpe cõtrahant. quæ si absunt, tabes nulla consequit, *vitiosum enim illud ieiu- * ἀτροφία
niũ corpis, & tabes nasci ex materia solet, q̃ inutilis cõgesta est. Quôd si caro spiratior, laxiorq;, F
atq; æquabilior sit, molẽ capiat ampliorẽ cõsentaneum est. nã et alimenti capacior, & excrementorum secernentior redditur.

Quã ob causam vbi perfrixi- 4
mus, eodẽ à calore uehementius vrimur, atq; dolemus? Vtrum qp caro sua densitate calorẽ interrũpentem coercet: quare plumbũ calidius, quam lana est. An quia caloris transitio p vim agit, qm̃ corpus strictũ à frigore constat.

Cur siccæ fricationes carnis so 5

G liditatē molianť? An ꝙ caro per
frictione recaleſcit, humor cōſu-
mit. Adde ꝙ caro ꝓfricata dēſat.
q̄ autē frictionē, attritūq; plenio
rē experiunť, oīa maiorē in mo-
dum dēſari, reddiq; ſolida cōſue
uerūt: qđ multis in rebus plane
intelligi pōt. Nā & farina, & ter
ra, & reliqua generis eiuſdem, ſi
aq̄ infuſa trahas, humida tituba
būt, & fluida: ſed ſi plenius atte-
ras, longioremq; tractationē ad-
hibeas, ſpiſſeſcunt, ſolideſcunt,
H lenteſcuntq; celeriter.

6 Cur ampli⁹ frictio, q̄ curſus
corpus implere pōt? An ꝙ cur-
ſus carnē refrigerat, nec alimēti
reddit capaciorē, ſed pars ī imū
conuertit, pars à naturali calore
penitus extenuata tranſit in ſpi-
ritum. at manus carnē permul-
ceat, laxat, capacē alimonię facit.
Et vero exterior iſta intētio pre
mendo, ſtipādoq; refringit inte-
riorum impetum, obſiſtensq; ar
I ctius continet, & carnē attollit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMA OCTAVA:

Eorum quæ ad colorem pertinent: cuius quæſtiones. 10.

1 CVr oleū, & cera Solis
calore candefiūt, caro
nigreſcit? An illa Sol
propterea cādefacere
poſſit, ꝙ humorē nimiū eximit:
nigricat enim ꝓ naturam, quod
præhumidū eſt, ꝓp humoris ter
reni miſtionē. carnē vero ꝙ hul K
lam inde humoris copiā detra-
hit, adurit, atroq; afficit colore.

Quā ob cām piſcatores, & pur 2
purā, & oīno qui rē exercēt ma-
rinā, ruſſo ſunt oēs colore? Vtrū
ꝙ mare ſua ſalſugine calidū, &
ſqualidū eſt: tale aūt quodq; pi-
los cōficere ruſos pōt, vt lixiuia,
vt auripigmentū. An parte exte
riore calidiores, interiore frigi-
diores reddāť, eo ꝙ ſumma cor-
poris viciſſim modo madefiūt,
modo à Sole reſiccātur, idq; per
petuo agiť. Itaq; pili aſſiccati ex L
tenuantur, & rutilantur: & oēs
quidem incolæ plagæ ſeptētrio
nalis ruſo ſunt pilo, & tenui.

Qua de cā curſus, quē induti 3
agim⁹, & olei ſub veſtē punctio
pallidulos reddat? An ꝓpterea
ꝙ vt ſpiratio cōmoda gratū af-
fert colorē, ſic obſeptio, & ſtran-
gulatio cōtra afficiat neceſſe eſt.
Quōd itaq; humor paſsus per
ſumma corpis cū incaluerit, re-
frigerari non quit, pallorē facile
trahit. quod idē vtrūq; illud ſu- M
dor, & oleū ſub amictum cōmit
tit: calor.n. introcluditur, atq; ar
ceť. Curſus vero, quē nudo cor-
pore agim⁹, colorē pręſtat amœ
niorē, ſ. rōne cōtraria: delibamē
ta quippe excremētitia, q̄ ſubſi-
ſtunt, aer refrigerat, corpusq; ita
diffiat, euaporaturq; cōmodius.
Adhæc oleū cū tenue, atq; humi
dum ſit, ſubter perunctum, mea
tusq; corpis interſepiēs, neq; hu
morē ac ſpiritū è corpe ꝓfluere
ſinit, neq; ſpiritū exteriorē ad-

mitti

A mitti patiť. quapropter materia vacãs in corpore humida, putre
scens pallorẽ inducere potest.

4 Qua de causa spiratio cõmoda colorẽ parit amœniorem? An quia pallor putredo quædam ꝑ summa corporis est. cùm itaq; humor summũ obtinens corpꝰ, calidus ẽ, ut palleat accidit, nisi refrigeretur, diffleturq;.

5 Quare q mediocriter insudarint, statim ab exercitio colore hilarantť amœno, athletæ vero pallidi lõge euadũt? An quia la-
B bor mediocris colorẽ leuiter ꝑuocat, & ad corpis summa inuitat: nimius uero cũ sudore, & spiritu extrudit, dũ corpus inter laborandũ rarescit, atq; laxatur. Cũ igiť calor ꝑ summa residet corpis, color ille exultat, quẽadmodũ calefactis, aut pudefactis euenire solitũ est. vbi vero inde euanuit, pallor continuo succedit. Cęteri itaq; mediocriter se exercent, athletæ prorsus vehementer laborant.

6 Quã ob causam q se exercẽt,
C amplius â Sole vruntur cùm sedent, ꝙ cùm mouẽtur? An cùm in motu sunt, aera agitant, itaq; spiritu quasi ventilantur: cũ vero sedent, quia aer immotus est, vim Solis acriorem experiunť.

7 Cur Solis calor summũ adurere ꝑt, ignis nõ põt? An ꝙa Sol tenuior est, carnẽ subire amplius põt: ignis vero ẽt si adurat, per summa tm colorẽ ĩducit nigrũ, quas phœdas nominãt: interius aũt subire minime potest.

Cur ignis hoiem nigrũ non 8
reddit, fictile reddit: Sol contra D
hoiem nigrore afficere põt, fictile nõ põt? An nõ eadẽ vterq; ratione agit, sed Sol adurẽdo nigrificat, ignis fictile replet, obducitq; fuligine, q̃ fauilla prętenui, dũ carbones franguntť, siť & flagrãt, cõtrahiť. hoiem nigrũ Sol reddit, ignis minime: qm̃ Solis calor lenis, mollisq; ẽ, & præsua tenuitate cutẽ ipsam leniter per summa adurit, qm̃ itaq; carnem nõ attingat, dolorẽ nullũ põt in E fligere: qm̃ vrat, nigrorẽ ĩuehit. Ignis, pfecto vel nihil tangit, vel intro irrũpit: nã arbusta quoq; igni atra reddunť. verũ hic non eatenꝰ tantũmodo vrit, quatenꝰ color ater se pandit, & auget.

Cur hoses cũ senescũt, nigrio 9
res reddantť? An ꝙa res oẽs, excepto situ, nigriores, cũ putrescũt, euadãt: senectus aũt nõ nisi quędam putredo est. Ad hæc cũ sanguis ficcescens nigrior reddi soleat, merito senes sunt nigriores: F
sanguis etenim ẽ, q nr̃a corpa colore intingere valeat naturali.

Quã ob cãm oleũ Sol cãdefa- 10
cit, carnẽ nigrificat? An ꝙa olei terrenã eximit partem q̃ nigroris cã est, vt ẽt vinũ fortis rõne terrenę nigrũ est. Carnẽ vero nigrã propterea reddit, qm̃ vrit. terrenum nanq; oẽ cùm vritur, nigrum effici solitum est.

Sectionum duarum de quadraginta Problematum finis.

ARISTOTELIS
QVAESTIONES MECHANICAE,

Nicolao Leonico Thomæo interprete.

Quæ ſit artis Mechanicæ facultas.

G MIraculo ſũt ea quidẽ, quæ natura cõtingũt, quorum ignorantur cauſæ: illa vero, quæ prẽter naturã, quæcunq; ad hominũ vtilitatẽ arte fiũt. In multis enim natura ei, quod nobis vſui eſſe põt, contrariũ facit. natura etenim eundem ſemper habet modũ, et ſimpliciter: vtile autẽ multifariam cõmutatur. Quando igit quippiam præter naturã oportuerit facere, difficultate ſua hẽſitationem præſtat, arteq; indiget. quã ob rem eã artis partẽ, quæ huiuſmodi ſuccurrit difficultatibus, Mechanicã appellamus. Quẽad modum enim Antipho ſcribit poeta, ſic ſe res habet: arte enim ſuperamus ea, à quibus natura vincimur. Huiuſmodi aũt ſunt, in quibus & minora ſuperãt maiora: & quæcunq; momentum paruum habẽtia, magna mouẽt pondera: & oſa ferè illa, quæ mechanica nũcupamus, pblemata. Sunt autẽ hæc neq; naturalibus oſno quæſtionibus eadem, neq; ſeiugata valde; verum mathematicarum contemplationum, naturaliumq; communia. k

De dignitatibus, admirandisq; Circuli proprietatibus.

DE numero aũt eorũ, quę hoc in genere dubitant, illa eſſe dicuntur, quę circa vectem fiũt. Abſurdum enim eſſe videt, magnũ moueri pondus ab exigua virtute, cũ pluri præſertim pondere. quod enim ſine vecte quiſpiam mouere nõ poteſt, idipſum ponderis citius mouet, vectis ad illud põdus ad iungẽs. Omniũ aũt huiuſmodi cauſæ principiũ habet circulus. Iſtud vero rõne contingit: ex admirabili etenim mirandũ accidere quippiã, non eſt abſurdũ. L

Maxime aũt eſt admirãdum ſimul cõtraria fieri. Circulus vero ex huiuſmodi eſt cõſtitutus. ſtatim enim ex cõmoto effectus eſt, & manente, quorum natura ad ſe inuicẽ eſt contraria. quam ob rem iſthæc cernentes minus admirari conuenit cõtingentes in illo cõtrarietates. In primis enim lineæ illi, quæ circuli orbẽ amplectitur, nullã habenti latitudinẽ, cõtraria quodammodo ineſſe apparent, concauum, ſ. & M

curuum.

A curuum. hæc aũt eo à ſeinuicem diſtant modo, quo magnum & paruum. illorũ etenim medium eſt æquale: horũ vero rectum. quapropter cùm ad ſeinuicem cõmutantur, illa quidem prius æqualia fieri neceſſe eſt, q̃ extremorum vtrũlibet: lineam vero, rectam, qñ ex curua cõcaua, aut ex huiuſmodi rurſum curua fit, & circularis. Vnum quidem igitur iſtuc abſurdũ ineſt circulo.

Alterum ſ aũt, q̃ ſimul contrarijs mouetur motionibus. ſimul
B enim ad anteriorẽ mouetur locum, & ad poſteriorẽ. Et ea, quę circulum deſcribit, linea eodem ſe habet modo ex quo enim incipit loco illius extremũ, ad eundem rurſus redit. illa enim continuo cõmota, extremum rurſus efficitur primũ. q̃ ob rem manifeſtum, q̃ inde mutatũ eſt. quapropter (vt dictum eſt prius) nõ eſt inconueniens ipſum miraculorum omnium eſſe principiũ. Ea igitur, quæ circa librã fiunt, ad circulum referuntur: quæ ve
C ro circa vectem, ad ipſam librã: alia autẽ ferè omnia, quæ circa mechanicas ſunt motiones, ad vectem. Prętera etiam, qm̃ vnica exiſtente, quæ ex centro eſt, linea, nullũ aliud alñ, quæ in illa ſunt punctorũ ęqua velocitate feratur, ſed citius ſemper quod à manente termino eſt remotius, pleraq̃ miraculorũ accidunt in circuli motionibus: de quib⁹ in ñs, quæ poſthac adducent̃, quę-ſtionibus erit manifeſtum.

Quoniam autem ſ m contra- D
rias ſimul motiones mouet̃ circulus: & alterũ quidem diametri extremum vbi A, in ante mouet̃; alterũ vero vbi B, ad retro: efficiũt nõnulli, vt ab vnica motione multi contrario ſimul moueant̃ circuli: quẽadmodũ ſunt illi, quos in locis ꝓponũt ſacris, aneos, & ferreos fabricãtes orbiculos. Si enim A B circulũ alter cõtigerit circulus ī quo C D, mota circuli in quo A B, diametro ī ante, mouebit̃ C D ad retro, diametro circuli vbi eſt A, circa idẽ E
mota. In cõtrariũ igit̃ mouebit̃ circulus vbi C D, ad illũ vbi A B, & rurſus ipſe cũtiguum vbi E F, in contrarium ſibiipſi mouebit propter eandem cauſam.

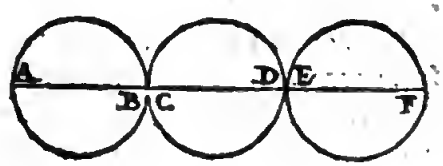

Eodẽ ẽt modo ſi plures fuerint, F
idẽ facient, vno ſolo commoto. Hanc igit̃ in circulo exiſtentem animaduertẽtes naturã architecti, inſtr̃m fabricãt, celãtes principium, vt machinæ ſolum manifeſtũ ſit illud, quod admirationem præſtat, cauſa vero lateat.

In primis igitur, quæ accidũt circa libram, dubitare faciunt, quam nã ob cauſam exactiores minoribus maiores ſunt librę. huius autem rei principium eſt,

G quã ob rem, in ipſo circulo, quæ plus à centro diſtat linea, eadem vi commota citius fertur, quàm illa, quę minus diſtat. Citius enĩ biſariã dicitur. ſiue enim in minori tempore æqualem pertranſit locum, citius feciſſe dicimus: ſeu in æquali maiorẽ. Maior autem in æquali tempore maiorẽ deſcribit circulum. qui enim extra eſt, maior eo qui intus eſt. Horum aũt cauſa, qm̃ duas ferẽt lationes ea, quæ circulum deſcribit, linea. Quando quidem igiẽ
H in proportione fertur aliqua id, quod fertur, ſuper rectã ferri neceſſe: & hęc diameter efficitur figuræ, quam faciunt illæ, quæ in huiuſmodi ꝓportione coaptantur, lineæ. Sit enim proportio ſecundum quã latum fertur, quã habet A B ad A C: & A quidem feratur verſus B, A B verò ſubterferatur verſus M C: latum autem ſit A quidem ad D, vbi autem eſt
D A E verſus E: quoniam igitur lationis erat proportio, quam A B habet ad A C, neceſſe eſt & A D
I ad A E hãc habere proportionẽ. Simile igiẽ eſt proportione paruum quadrilaterũ maiori: quã ob rem & eadem illorũ eſt diameter: & A erit ad F.

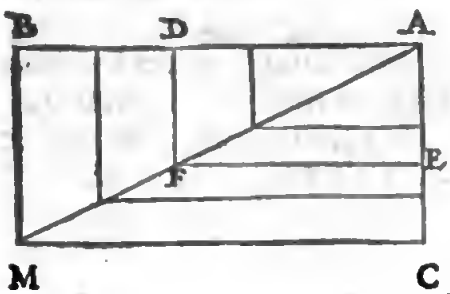

Eodem etiam oſtendetur mo K
do, vbicunq; latio deprehendatur: ſemper enim ſupra diametrum erit. Manifeſtum igitur, ꝙ id, quod ſecundum diametrum duabus fertur lationibus, neceſſario ſecũdum laterum proportionem fertur. Si enim ſecũdum aliam quampiam, nõ feretur ſecundum diametrum. Si autem in nulla feratur proportione ſecundum duas lationes nullo in tempore, rectam eſſe lationem eſt impoſſibile. Sit enĩ recta. Poſita igitur hac pro diametro, & L
circumrepletis lateribus, illud quod fertur, ſecundum laterum proportionem ferri neceſſe eſt: hoc enim demõſtratũ eſt prius. non igitur rectã efficiet id, quod ſecundum nullam proportionẽ in nullo fertur tempore. * Si autem ſecundum quampiam feratur proportionem, & in tempore quopiam. hoc neceſſe eſt tempus rectam eſſe lationem, per ea quæ retro ſunt dicta. Quam ob rem circulare eſt id, quod ſecundum nullam proportionẽ nullo in tempore duas fertur lationes.

* Hoc vſq. ad id, ꝑ ea quæ retro ſũt dicta. iõ aſteriſco ſignaui, qm̃ nõ vĩ philoſophi breuitati conuenire. fruſtra. n. replicat qđ dictũ é ſupra, & iteriectæ cuidam gloſſulę ſile é, q̃lia in ijs ipſis cõmẽtarijs plerąq. alia eſſe animaduerti põt. M

Quòd quidem igitur ea, quæ circulum deſcribit, duas ſimul feratur lationes, manifeſtum eſt cum ex iſtis, tum quia ſecundũ rectum lata, ad perpendiculum peruenit, vt ſit rurſus ipſa à centro perpendiculum. Sit circulus A B C D: extremũ autem vbi eſt B, feratur ad ipſum D: peruenit ſanè aliquando ad ipſum C. Si quidẽ igitur in proportione feratur,

A ratur, quam habet B E, E C: ferť vtiq; ſecũdum diametrum vbi B C. nunc aũt quoniam in nulla proportione, in circunferentia certe fertur vbi B E C.

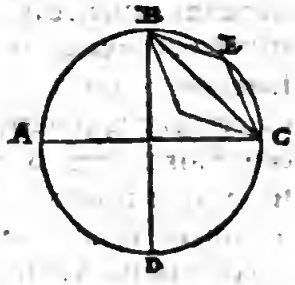

B Si aũt duobus ab eadem potẽtia latis, hoc quidẽ plus repellatur, illud vero minus. rationi cõſentaneũ eſt tardius moueri id, quod plus repellitur, eo quod repellitur minus: quod videtur accidere maiori & minori illarũ, quæ ex cẽtro circulos deſcribũt. qñi enim propius eſt manenti, eius quæ minor eſt, extremũ, q̃ id quod eſt maioris, veluti retractum in contrarium ad mediũ, tardi⁹ fertur minoris extremũ. Omni quidem igitur circulum C deſcribẽti iſtuc accidit: ferturq; eam quæ ſm naturam eſt lationem, ſm circunferentiam: illam vero quæ præter naturã, in trãſuerſum, & ſecundum centrum. maiorem aũt ſemper eam, quæ præter naturã eſt, ipſa minor fertur. qa enim centro eſt vicinior, quod retrahit, vincitur magis: Quòd autẽ magis quod præter naturã eſt mouetur ipſa minor, q̃ maior illarũ, quæ ex cẽtro circulos deſcribunt, ex ꝙbus eſt manifeſtũ. Sit circulus vbi B C D E: & alter in hoc minor vbi M N O P, D circa idẽ centrũ A: & proꝺciant diametri in magno quidem, in quibus C D, B E, in minori vero ipſæ M O, N P: & altera parte longius quadratũ ſuppleat D K R C: ſi quidẽ A B circulũ deſcribẽs ad id perueniet, vnde ẽ egreſſa, manifeſtũ eſt, q̃ ad ipſam ferť A B. Siſt etiam A M ad ipſam A M perueniet. Tardius aũt fertur A M, q̃ A B, quemadmodum dictum eſt: qa maior fit repulſio, & magis retrahitur A M. Ducatur igitur ipſa A L F, & ab ipſo L perpẽ E diculum ad ipſam A B, ipſa L Q in minore circulo: & rurſum ab L ducatur iuxta A B L S, & S T ad ipſam A B perpendiculũ, & ipſa F X: ipſæ igitur vbi ſunt S T, & L Q, æquales: ipſa ergo B T minor eſt, q̃ M Q. æquales enim rectæ lineæ in æqualibus coniectę circulis perpendiculares diametro, minorem diametri reſecãt ſectionem in maiorib⁹ circulis. eſt autẽ ipſa S T æqualis ipſi L Q. In quanto autem tempore ipſa A L ipſam M L lata eſt, in tãto tẽ F poris ſpatio ĩ maiori circulo maiorem, quàm ſit B S, latum erit extremum ipſius B A.

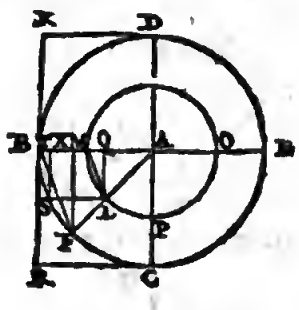

* enim G Latio quidem igitur ſecundū naturam æqualis: ea autem quę præter naturam eſt minor, videlicet B T, quàm M Q. Oportet autem proportionabiliter eſſe, ſicut quod eſt ſecundum naturā, ad id quod eſt ſecundum naturam, ita quod eſt præter naturā, ad id quod eſt præter naturam. maiorem igitur circūferentiam pertranſiuit, quàm ſit ipſa S B. Neceſſe autem eſt ipſam F B in hoc tempore pertranſiſſe. hic.n. H erit, quando proportionabiliter vtrinq; accidit quod eſt præter naturam, ad id quod eſt ſecundum naturam. Si igitur maius eſt quod eſt ſecundum naturam in maiori, & quod eſt præter naturā, magis vtiq; hic coincidet vno modo: ita quòd B ſit latum per ipſam B F in tanto tempore, in quo M punctū per ipſam M L. hic enim ſecundum naturā quidem ſigno B fit X F: eſt enim ab ipſo F perpēdiculum: præter naturam vero ad ipſam X B. Eſt au I tem quēadmodum F X ad X B, ſic L Q ad M Q. manifeſtum autem, ſi coniungātur ab ipſa B M ad F L. Si autem minor, aut maior, quàm ſit F B, erit illa quam latum eſt B, non ſimiliter erit, neq; proportionabile in vtriſq; quod eſt ſecūdum naturam, ad id quod eſt præter naturā. Quā igitur ob cauſam ab eadem potentia celerius ferē id quod plus à centro diſtat punctum, ex ijs quæ dicta ſunt, eſt manifeſtum.

Queſtiones. K

QVr autem maiores libræ exactiores ſūt minorib⁹, palā eſt exijs. Spartum enim fit centrum: id nanq; manet, quod aūt libræ vtrinq; eſt, exeuntes à centro. Ab eodem igitur pōdere citius moueri neceſſe eſt extremū libræ, quo plus à ſparto diſceſſerit. Et nonnulla quidem in paruis libris impoſita non manifeſta ſenſui ſunt pōdera: ī magnis aūt manifeſta. nihil enim prohibet minorē moueri magnitudinem, q̄; vt viſioni ſit manifeſta. L In magna aūt libra idem pōdus viſibile efficit magnitudo. Quedam vero manifeſta quidē ſunt in vtriſq;, ſed multo magis ī maioribus, q̄m multo maior inclinationis fit magnitudo ab eodē pondere in maioribus. Quā ob rem machinantur ijs, qui purpuram vendunt, vt pendendo defraudent, tum ad mediū ſpartū nō ponentes: tum plumbū in alterutrā libræ partem infundentes: aut ligni quod ad radicē ver M gebat, in eam quā deferri volūt, partem conſtituentes: aut ſi nodū habuerit, ligni enim grauior illa eſt pars, in qua eſt radix, nodus vero radix quædam eſt.

Exēplaria hac in qōne ad eo sūt mēdoſa, p̄cipueq; ī ſecunda eius pte, vt vix ex eis ſenſus elici poſſit, ac eum difficultate rei ipſi aptari valeant.

2 Cur ſiquidem ſurſum fuerit ſpartum, quando deorſum lato pondere, quiſpiam id amouet, rurſum aſcendit libra: ſi autem deorſum conſtitutum fuerit, nō aſcendit, ſed manet? An quia ſurſum quidem ſparto exiſtente,

plus

A plus libræ extra perpendiculũ fit: ſpartũ.n. eſt perpendiculum: quare neceſſe ẽ deorſum ferri id quod plus eſt, donec aſcendat q̃ bifariã libr̃ diuidit, ad ipm̃ perpẽdiculũ, cum onus incũbat ad libræ partẽ ſurſum raptũ. Sit libra recta vbi B C, ſpartũ aũt AD. hoc igit deorſum proiecto perpendiculũ erit vbi A D M. Si igit in ipſo B ponat onus, B quidem erit vbi E, C aũt vbi H. quã ob rẽ ea quæ bifariã libram ſecat, primo quidem erit D M ipſius perpendiculi: incũbente aũt onere erit D G. quare libræ ipſius vbi E H, quod extra perpendiculum eſt A M, vbi eſt P Q, maius eſt dimidio. Si igit amoueatur onus ab ipſo E, neceſſe ẽ. deorſum ferri H. min⁹. n. eſt ipſum E. Si quidẽ igitur ſurſum habuerit ſpartum, rurſum propter hoc aſcendit libra. D 4

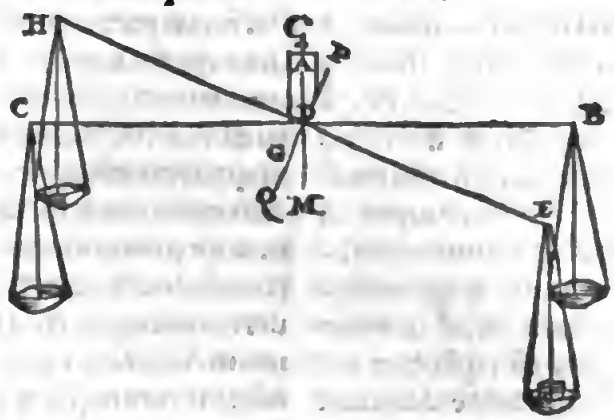

Si aũt deorſũ fuerit, id q̃d ſubſtat cõtrariũ facit. plus. n. dimidio fit libræ, q̃ deorſũ ẽ pars, q̃s q̃d ꝓpẽdiculũ ſecet. quapp non aſcẽdit: eleuata. n. pars leuior ẽ. Sit libra recta vbi N C, ꝓpẽdiculũ aũt K L M. bifariã igit ſecatur K G. Impoſito aũt onere in ipſo N, erit quidẽ N vbi O, ipm̃ aũt G vbi R, K L aũt vbi L P. q̃re maiꝰ eſt K O, q̃ L R, ipſo P K L. Et ablato igitur onere, neceſſe eſt manere. incũbit. n. ceu onus exceſſus medietatis eius vbi eſt F. C F

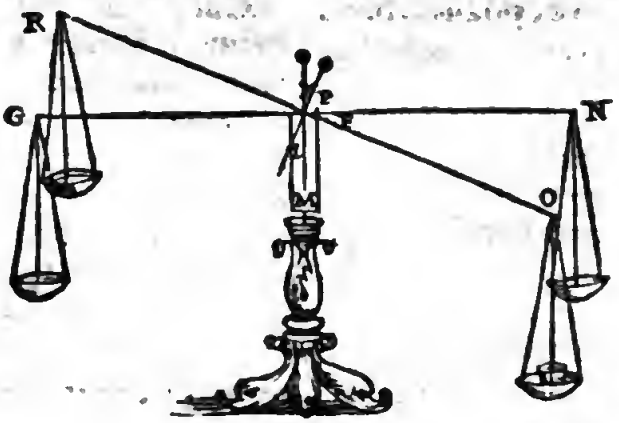

3 Cur exiguæ vires (quemadmodum a principio dictum est) vecte magna mouent pondera, vectis insuper onus accipiētes? cum facilius sit minorem mouere grauitatem: minor autem est sine vecte. An qm̄ ipse vectis est in causa libra existens, spartum inferne habens, in inæqualia diuisa. hypomochlion enī est spartum. ambo nanq; stant, vt centrum. qm̄ autem ab æquali pondere celerius mouetur maior earum, quæ a centro sunt: duo vero pondera, quod mouet, & qđ mouetur: quod igitur motū pōdus ad mouens, longitudo patitur ad longitudinem. semper autem quanto ab hypomoclio distabit magis, tanto facilius mouebit. Causa aūt est, quæ retro commemorata est: qm̄ quæ pl⁹ a centro distat, maiorē describit circulū. quare ab eadem potentia plus separabitur mouens illud, quod pl⁹ ab hypomochlio distabit. Sit vectis vbi A B, pondus vbi C, quod mouet autē vbi D, hypomochlion vbi E. quod autem vbi est D mouens, vbi F. motū aūt vbi C, pōdus, vbi G.

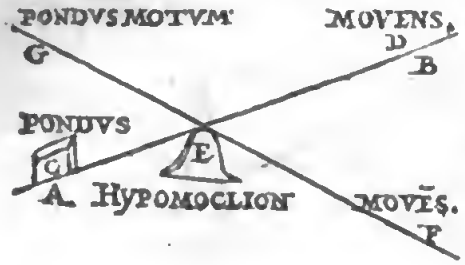

4 Curñ qui in nauis medio sūt remiges, maxime nauē mouēt? An quia remus vectis est: hypomochlion aūt fit scalm⁹, stat. n. ille: pondus vero mare est, quod propellit remus: vectem autem mouens ipse est remex. Semper autem pl⁹ mouet ponderis, quā to magis ab hypomochlio distabit, quicunq; id mouet. maior enim ita fit, quæ ex centro. scalmus autem hypomochlion existens, centrum est. In medio aūt nauis plurimum remi intus est: illa enim parte latissima est nauis: quare maior vtrinq; remi pars vtrorūq; nauis parietū intrinsecus est. Mouetur autem nauis, qm̄ appellēte ad mare remo extremum illius quod int⁹ est, in ante promouetur. nauem vero scalmo alligatam simul ꝓmoueri contingit, quo remi extremum. vbi enim plurimū maris diuidit remus, eò maxime ꝓpelli necesse est. plurimum autem diuidit, vbi pars plurima remi a scalmo est. Et eam ob causam remiges, qui in media sunt naui, mouent illam maxime. maxima. n. remi pars a scalmo in nauis medio intus est.

5 Cur paruum existens gubernaculum, & in extremo nauigio tantas habet vires, vt ab exiguo temone, & ab hominis vnius viribus alioquin modice vtentis, magnæ nauigiorum moueātur moles? An qm̄ gubernaculū vectis est: onus aūt mare: gubernator vero mouens est. Non autē ſm latitudinē, veluti remus, mare accipit gubernaculum. nō. n. in

A in ante nauigium mouet, ſed ipſum commotum mare accipiēs inclinat oblique. qm̄ enim pondus eſt mare, contrario innixū modo nauem inclinat. hypomochlion enim in contrariū verſatur: mare vero interi⁹, ſi illud extrerius. illud aūt ſequitur nauis, qm̄ illi eſt alligata. Et remus quidem ſm latitudinem onus propellens, & ab eodem repulſus, in rectum propellit: gubernaculū autem, vt obliquum iacet, hinc inde in obliquum motionem fa
B cit. In extremo aūt, & non ī medio iacet, qm̄ mouenti facillimū eſt ab extremo motum mouere. Prima enim pars celerrime fert: qm̄ quemadmodum in ñs quæ feruntur, in fine deficit latio, ſic ipſius continui in fine imbecillisſima eſt latio. imbecillisſima autem ad expellendū eſt facilis. Propter hæc igitur in puppi gubernaculū ponitur. Nec min⁹, qm̄ parua ibi motiōe facta, multo maius interuallum fit in vltimo. quia æqualis angulus ſemp
C maiorem ſpectat itātoq; magis, quāto maiores fuerint illæ, quæ continent. Ex ñs etiam manifeſtum eſt, quā ob cauſam magis in contrarium pcedit nauigiū, quam remi ipſius palmula. eadem enim magnitudo ñſdē mota viribus, in aere plus, q̄ ī aqua progreditur. Sit. n. A B remus, G vero ſcalmus: A autem in nauigio ſit remi principium, B vero in mari palmula. Si igitur A vbi D translatum eſt, non erit B vbi E: æqualis enī B F ipſi A D. æqua D
le igitur trāslatum erit. ſed erat minus. erit igit vbi eſt F. minor enī B F, ipſa A D. quare ipſa C F, ipſa D G. ſimiles enim ſunt trianguli. Stans autem erit medium, vbi eſt C. in contrarium. n. ipſi, quod in mari eſt, extremo videlicet B procedit, vbi extremum in nauigio eſt A. Nō procederet autem vbi eſt D, niſi commoueret nauigium, & eo transferret, vbi remi eſt principium.

Eadē eſſe ta vriqu figuræ do ſeruiunt.

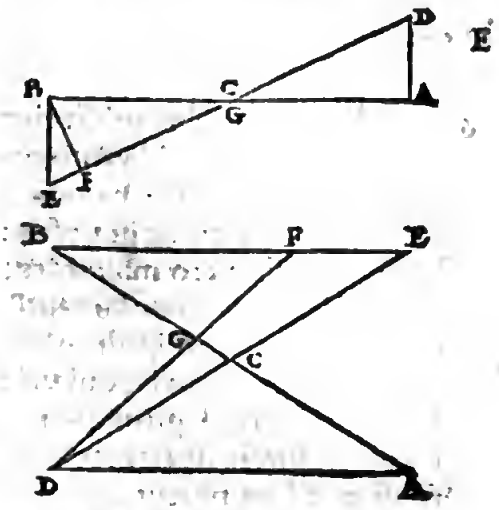

Id ipſum etiam facit gubernaculum, niſi q̄ (vt dictum eſt retro) F
nihil nauigio ad id, quod in ante eſt, cōferet, ſed ſolū puppim in obliquum pellit, vbicunq; fuerit. in contrariū enim eo modo vergit prora. Vbi igitur applicatum eſt gubernaculum, id oportet rei motę, ceu quoddam intelligere medium: & quemadmodum ſcalmus remo. Medium autem procedit ſm q̄ gubernaculum transfertur. ſiquidē introrſus agit, & puppis eo transferī.

prora

G prora vero ad contrarium vergit. in eodem enim exiſtẽte prora, totum trãsfertur nauigium.

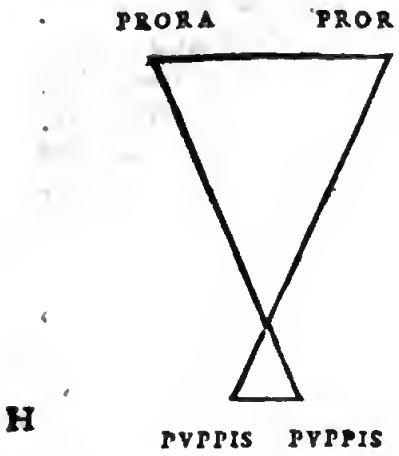

6 Cur quãto antẽna ſublimior fuerit, ẽ̃ſdem velis, & vento eodem celerius feruntur nauigia? An quia malus quidẽ fit vectis: hypomochliõ vero mali ſedes, in qua collocatur: pondus autẽ, quod moueri debet ipſum nauigium: mouens vero is, qui vela tendit, ſpiritus. Si igitur quanto remotius fuerit hypomochliõ, facilius eadem potentia & citiꝰ idem mouet pondus, altius certe ſublata antenna, velum a mali ſede, quæ hypomochlion eſt, remotius faciens, id efficiet. I

7 Cur qñ ex puppi nauigare voluerint, non flante ex puppi vẽto, veli quidem partem, quæ ad gubernatorem vergit, conſtringunt: illam vero quæ prorã verſus eſt, pedem facientes relaxãt? An quia retrahere quidem multo exiſtente vento gubernaculũ non poteſt: pauco autem poteſt, quẽ conſtringunt. Propellit qui dem igitur ipſe ventus: in puppim vero illum conſtituit, gubernaculum retrahens, & mare compellens: ſimul & nautæ ipſi cum vento contendunt: in contrariam. n. ſe reclinant partem. K

8 Cur ex figurarum genere, q̃cunq; rotundæ ſũt & circinatæ, facilius mouentur? Trifariã autem circulum rotari cõtigit: aut enim ſm abſidem centro ſimul moto, quemadmodũ paluſtri vertitur rota: aut circa manens centrum, veluti trochleæ ſtante centro: aut in pauimento L manente centro, ſicut figuli rota conuertitur. An celerrima quidem huiuſmodi ſunt, qm̃ parua ſui parte planum cõtingunt, veluti circulus ſecundũ punctum: & qm̃ non offenſant. a terra. n. ſemotus eſt angulus. Præterea etiam cui obuiam fiũt corpori, id rurſum ſm puſillum tangũt. ſi aũt rectilineum eſſet, ſrectitudine ſua multum plani contingeret. Ad hęc quo nutat põdus, eò motor mouet. cùm igitur ad rectũ ſuper plano circuli fuerit M diameter, planum ſm punctum contingẽte circulo æquale vtrinque pondus diſterminat diameter. cùm autem mouetur, plus illico, ad quod mouetur, ceu inde nutans, ab impellente facilius in ante mouetur. quò enim vnum quodq; vergit, mouet ex facili: ſiquidem difficulter ad contrarium nutus ſui mouet modum. Præterea nonnulli autumant q̃ circuli linea in perpeti verſatur motu,

A motu,quemadmodum manentia propter cõtrarium nixũ manent:ſicut maioribus contingit circulis ad minores. Celerius.n. ab æquali mouent potentia maiores circuli,mouẽtq; onera,qm̃ circuli maioris angul⁹ ad minoris angulum circuli nutum hẽt quendam: & ſicut diameter ad diametrum, ita maior circulus ad minorem. infiniti autẽ ſunt minores.

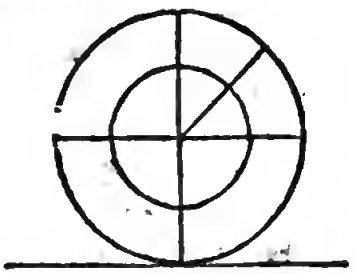

B

Si autem ad alterũ nutũ habet circulus,ſiſt eſt bene mobilis. Et aliã ſanè habet inclinationẽ circulus,& ea quæ a circulo mouẽtur, licet planitiem abſide non cõtingat,ſed aut iuxta planitiẽ, aut veluti trocleæ. etenim hoc ſe habentes modo facillime mouẽ

C tur,& onera cõmouent. An non quia parua ſui portione cum tãgit,tum offenſat circul⁹, ſed aliã ob cauſam. ea aũt eſt, quæ dicta eſt prius, q̃ circulus ſ. ex duab⁹ effectus eſt lationibus:quam ob rẽ illarũ alteram pro nutu ſemp habet,& veluti continuo motũ illũ mouent,quicunq; mouent, qm̃ ſm circunferentiã illum mouerint:latã. n. ipſam mouent. Eã quidem igitur, quæ in obliquũ eſt motionẽ,ipſum impellit mouens:ſm vero illam, quæ ſuper D diametrum eſt, ſeipſum mouet circulus.

Cur ea,quæ per maiores circulos tolluntur & trahuntur, fa 9 cilius & citius moueri cõtingit, veluti maioribus trochleis quã minoribus,& ſcytalis ſimiliter? An qm̃ quanto maior fuerit illa quæ à centro eſt, in æquali tempore maius mouetur ſpatium. Quam ob rẽ æquali inexiſtente onere,idẽ faciet: quemadmodũ diximus & maiores libras mi- E noribus exactiones eſſe. ſpartũ enim in illis centrum eſt: libræ autem vtrinq; partes,quæ ex cẽtro ſunt,exiſtunt.

Cur facilius qm̃ ſine pondere 10 eſt,mouetur libra, q̃ cum pondus habet? Similiq; modo rota, & huiuſmodi quippiã, qđ grauius quidem eſt,maius autẽ minore & leuiore? An quia non ſolum in contrarium quod graue eſt,ſed in obliquum etiam difficulter mouetur. In contrarium enim ei,ad quod vergit on⁹,mo uere difficile eſt:quo autem ver F git,eſt facile. in obliquum autẽ haud quaquam vergit.

Cur ſuper ſcytalas facili⁹ por 11 tant onera,q̃ ſuper currus, cùm tamen ñ magnas habeant rotas, illæ vero puſillas? An qm̃ in ſcytalis nulla eſt offenſatio, in curribus autem axis eſt,ad quem offenſant. deſuper enim illum premunt,& lateribus. quod autem eſt in ſcytalis,ad iſthæc duo mouetur,& ĩferne ſubſtrato ſpatio,

&

G & onere ſuperimpoſito. in vtriſque.n.ijs reuoluitur locis circulus,& motus impellitur.

12 Cur longius ferũtur miſſilia funda,q̃ manu miſſa, cum alioquin proiector manu magis põdus comprehẽdat,q̃ cum illud ſuſpendit? Præterea ſic quidem duo mouet pondera, fundæ videlicet,& miſſilis:illo aũt modo ſolum miſſile. An quia in funda quidem commotũ miſſile funditor proijcit:fundam. n. circulo ſubinde rotans, id iaculatur:

H ex manu autem a quiete eſt initium:oſa aũt cũm in motu sũt, K q̃ cum quieſcunt,facilius mouẽtur.An & eã ob cauſam eſt. ſed nec minus etiam,quia in fundæ vſu manus quidem fit cẽtrum: funda vero,quod a centro exit. quanto autẽ productius fuerit id,quod a centro eſt, tanto citiꝰ mouet.iactus aũt qui manu fit, fundæ reſpectu breuis eſt.

Cur circa idem iugum maio 13
res collopes facilius, q̃ minores mouentur? & item ſuculæ, quæ graciliores ſunt,ab eadem vi, q̃ craſſiores? L

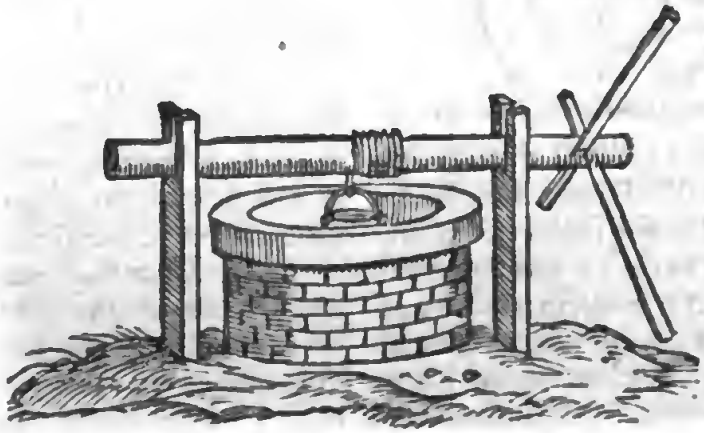

I

An quia ſucula quidem, & iugum centrũ eſt:prominentes autem longitudines eę,quæ ſunt a centro. Celerius aũt & plus mouentur quæ maiorũ ſunt circulorum ab eadem vi, q̃ quæ minorũ.ab eadem.n.vi plus tranſfertur id extremũ, quod longiꝰ a centro diſtat. Quã ob rem ad iugũ quidẽ inſtrumenta faciũt collopas,quibꝰ facilius verſant: in gracilius autem ſuculis plus fit id,quod extra lignũ eſt. hoc autem. id efficitur, quod a cen- M
tro exit

Cur eiuſdem magnitudinis 15
lignum facilius genu frangitur, ſi quiſpiam ęque diductis manibus extrema comprehendẽs fregerit,q̃ ſi iuxta genu:& ſi terræ illud applicans pede ſuperimpoſito,manu longe diducta confregerit,q̃ prope? An quia ibi quidem genu cẽtrũ eſt,hic vero ipſe pes. quanto autem remotius a centro fuerit,facilius mouetur

quod-

A quodcunq; moueri autē quod frangitur, neceſſe eſt.

15 Cur eæ quæ circa littora appellantur Crocæ, rotunda ſunt figura, cùm alioquin a prīcipio ex magnis ſint lapidib⁹, oſtreis ve? An quia ea, quę pl⁹ recedūt a medio in motionibus, ferūtur celerius. medium enim fit centrum: interuallum vero ea, quæ a centro. Semper autem maior ab æquali motione maiorem deſcribit circulum: quod autē maius in æquali pertranſit tempo-

B re, celerius fertur: quæ autem celerius ex ęquali feruntur ſpatio, vehementius impetunt: quæ autem magis impetunt, impetuntur & magis. quam ob rem ea q̄ plus a medio diſtant, confringi neceſſe eſt. id autem cùm patiantur, rotunda fieri eſt neceſſariū. Crocis autē propter maris motum, quoniam ſimul cū illo agitantur, in perpeti eē accidit motione, eoq; verſatas modo ſemp offenſare. id autem ipſis maxime extremis contingere parti-

C bus eſt neceſſe.

16 Cur quanto longiora ſunt ligna, tanto imbecilliora fiunt: & ſi tollantur, inflectuntur magis: tametſi quod breue quidem eſt, ceu bicubitū, fuerit tenue: quod vero cubitorum centum, craſſum? An quia & vectis, & onus, & hypomochlion in leuādo ipſa fit ligni proceritas: prior nanque illi⁹ pars ceu hypomochliō fit, quod vero extremo eſt, pō- D dus. quam ob rem, quanto extenſius fuerit id, quod ab hypomochlio eſt, tanto inflecti neceſſe eſt magis. quo enim plus ab hypomochlio diſtat, eo magis incuruari neceſſe eſt. neceſſario igitur extrema vectis eleuātur. Si igitur flexilis fuerit vectis, ipſum inflecti magis cùm extollit neceſſe eſt: quod longis accidit 1 lignis: in breuibus autem quod vltimum eſt, quieſcenti hypomoclio deprope fit. E

17 Cur a paruo exiſtente cuneo magna ſcinduntur pondera, & corporū moles, validaq; fit impreſſio? An quia cuneus duo ſunt vectes ſibi inuicem contrarij: vterque autem & pondus habet, & hypomochlion, quod diuellit, & comprimit. Plagę quin etiam ipſius latio pondus, quod percutit & mouet, magnum facit: & quoniam motum mouet, ipſa celeritate valentius fit. paruo autem exiſtēte vecte, magnę illum conſequuntur vires: quā ob rem, vltra magnitudinis de- F centiam latet mouens, Sit cuneꝰ vbi A B C, quod vero cuneo ſcinditur, D E F G. vectis igitur ſit ipſa A B, pondus vero ipſi⁹ B inferior pars, hypomochlion autem D G, huic autem cōtrarius vectis B C. percuſſa igitur A C, vtroq; illorum vtitur vecte: ſcindit enim ipſum B.

Cur

G K

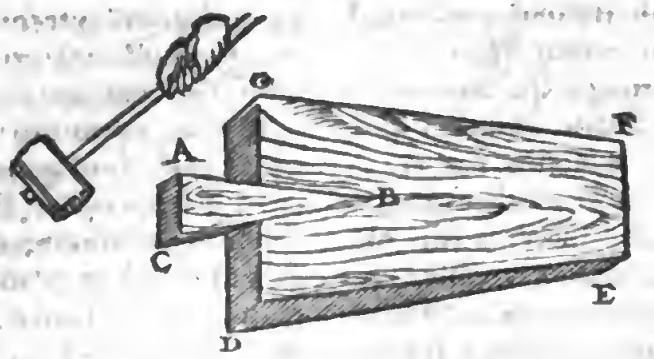

88 Cur ſi quiſpiam trochleas cõponens duas in tignis duobus ad ſe inuicem iunctis contrario ad trochleas modo circulo funẽ circunduxerit: cuius alterũ quidem caput tignorum appendatur alteri, alterũ vero trochleis ſit innixum, & a funis initio trahere cœperit, magna trahit põdera, licet imbecillium fuerit virium.

H L

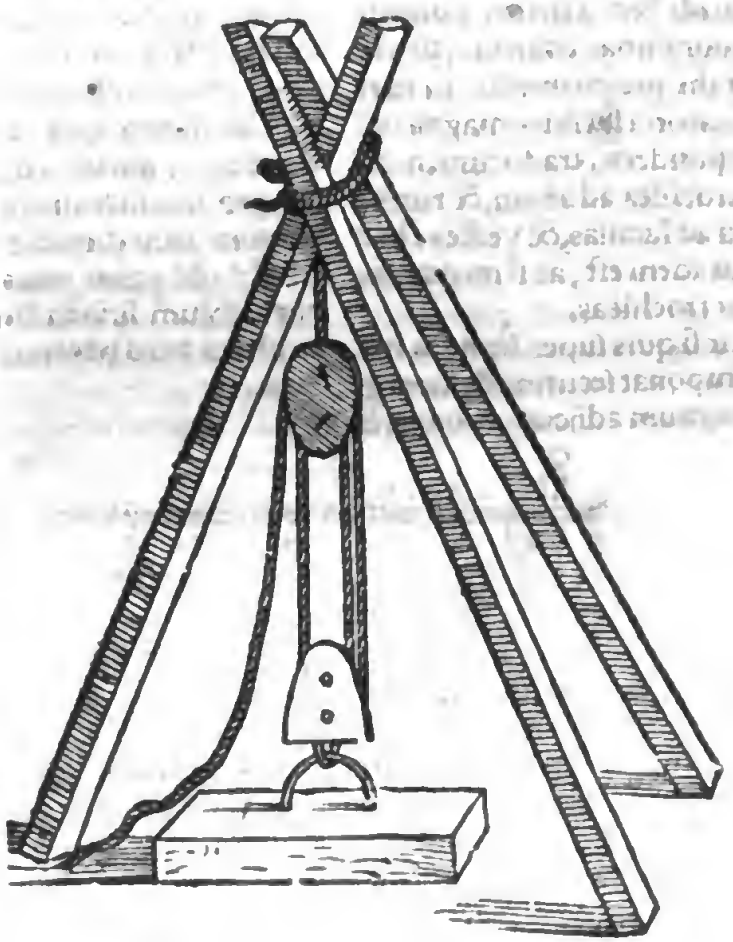

I M

An

A An quia idem pondus à minori potẽtia ſi mouetur, vecte medio trãſfertur magis, q̃ à manu: trochlea aũt idem vecti facit, quam ob rem ſi vna facilius trahet, & ab vnico tractu multo grauius trahet, quàm facere poſſit manus, idipſum duæ trochleæ plus quàm indupla velocitate leuabunt. Minus.n. altera trahit, q̃ ſi ipſa per ſe ipſam traheret,
B quando circa alteram iniectus fuerit funis: illa nanq; minus ẽt põdus effecit. Pariq; modo ſi ad plures iniectus fuerit funis ĩ pau cis trochleis, multa fit differẽtia. quam ob rem à prima pondere quatuor minas trahente, ab vlti ma trahi multo minus. Et in re ædificatoria faciliter magna mo uent pondera. traducunt.n. ab vna trochlea ad aliam, & rurſus ab illa ad ſuculas, & vectes. hoc autem idem eſt, ac ſi multas fa cerent trochleas.

Cur ſi quis ſuper lignum ma
19 gnã imponat ſecurim, deſuperq;
C illi magnum adiiciat pondus, li gni quippiam quod curandum D ſit non diuidit: ſi vero ſecurim extolles percuciat, illud ſcindit, cùm alioquin multo minus habeat ponderis id quod percutit, q̃ id qd̃ ſuperiacet, & premit? An quia omnia cum motu fiũt: & graue ipſum grauitatis magis aſſumit motum dum mouetur, q̃ dum quieſcit. Incumbẽs igitur connatam graui motionẽ non mouetur, motũ vero & ſecundũ hanc mouetur, & ſecundum eam quæ eſt percutientis. Præterea ſecuris ipſa efficit cuneus, paruus autem exiſtens cuneus magna diuidit, cũ ex duobus ſit vectibus contrario ad ſeſe inuicem modo conſtitutis. E

Cur ſtatera, qua carnes ponderantur, paruo appendiculo magna trutinat onera, cùm alioquin tota dimidiata exiſtat libra? ubi enim onus imponitur, ſolum ſuſpenditur lanx: in altera vero parte, ſola eſt ſtatera. 2

F

An quia ſimul librã & vectem ipſam contingit eſſe ſtateram. libram quidem, ubi ſpartorum quodcunque ſtaterę ſit cẽtrum: in altera enim parte lancem, in altera aũt pro lance æquipondĩ appendiculũ habet, quod libræ incumbit, ceu ſi quis alterã apponeret lancem, & illi pondus imponeret. manifeſtum.n. q̃ tã-

G tundem trahit pōderis ei quod in altera iacet lance. Quēadmodum autem ſi vna libra multæ ſint libræ, ſic talia inſunt ſparta multa in eiuſmodi libra: quorū vniuſcuiuſq; quod intrinſecus eſt ad appēdiculū, ſteteræ eſt dimidiū. & oīno iſtuc libra eſt, vnā quidē habēs lancē, in qua pōdus appenditur: alterā vero, vbi
18 in ſtatera æquipondiū. Quā ob rem appendiculum ad alteram ſui partem eſt ſtatera. huiuſmodi aūt exiſtens multæ ſunt librę: totq;, quot fuerint ſparta. Sēper
H aūt quod lanci propinquius eſt ſpartum, appēſoq; oneri, maius trahit pondus: quoniā fit quidē omnis ſtatera inuerſus vectis: hypomochlion nanque vnumquodq; ſpartū ſuperne exiſtēs: pōdus vero id, quod lanci ineſt. Quanto aūt productior vectis fuerit longitudo ab ipſo hypomochlio, tāto ibi quidē facilius mouet: hic aūt æquilibriū facit, pondusq; ſtaterę trutinat, quod ad æqpōdiū vergit appēdiculū.

21 Cur Medici facilius dētes extrahunt dētiforcipis onere adiecto, quàm ſi ſola vtātur manu? An quia ex manu magis quàm ex dētiforcipe lubricus elabitur dens. An ferro id potius accidit, q̄ digitis, quoniam vndiq; dentem non comprehendīt: quod molis digitorum facit caro: adhæret. n. & cōplectitur magis. An quia dentiforceps duo contrariū vectes, vnicū habētes hypomochlion, eius ſcilicet inſtrumenti connexionē. Hoc igitur K ad extractionē vtuntur organo, vt facilius moueant.

Sit dentiforcipis alterum quidem extremū vbi eſt A: alterū autem quod extrahit, B. vectis autem vbi A D F: alter vero vectis vbi B C E. hipomochliō autem C G D: cōnexio vero vbi G: dens autem pondus. Vtroq; igitur B & F ſimul cōprehendētes L mouēt. qñ aūt cōmot⁹ fuerit, facili⁹ manu trahit, q̄ īſtrumēto.

Cur nuces abſq; ictu facile cōfringunt inſtrumētis, quę ad eū 22 fiunt vſum & multū. n. aufertur viriū, motionis ſcilicet. & violētiæ. Præterea duro & graui comprimēs inſtrumēto citi⁹ cōfringet, q̄ ligneo & leui. An quia ſic vtrinq; à duobus comprimitur vectibus ipſa nux: à vecte aūt ſa M cile diuelluntur onera. id. n. inſtrumētū ex duobus cōponitur vectibus, idē habētibus hypomochlion, connexionem videlicet ipſam vbi eſt A. Quēadmodum igitur fuere diductæ ſecundum extrema motis C D ipſæ F E, ſic à parua faciliter potentia conducuntur.

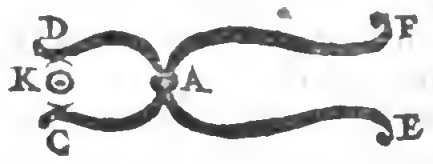

Quòd

A Quòd igitur cum percuſſione feciſſet pondus, id valentiores illa E C, & F D vectes efficiũt. eleuatione.n. in cõtrarium elati & comprimentes, frangũt vbi eſt K. Hanc etiam ob cauſam quanto vicinius fuerit K ipſum A, cõfringitur celerius. quanto.n. ab hypomochlio plus diſtat vectis, facilius & plus mouet ab eadẽ potentia. Eſt igitur A quidem hypomochlion: ipſa autẽ D A F vectis: & item ipſa C A E. Quanto igitur ipſum K vicinius fue-

B rit angulo ipſius A, tanto vicinius ſit cõnexioni vbi eſt A. hoc autem eſt hypomochlion. Ab eadem igitur potentia applicante F E plus extolli neceſſe eſt. Quam obrem, quoniam ex contrario eſt eleuatio, neceſſe eſt magis comprimi. quod autem comprimitur magis, citius frangitur.

23 Cur ſi duo extrema in rhombo puncta duabus ferantur lationibus, haudquaquam æquale vtrunq; eorum pertranſit rectam,

C ſed multo plus alterum? Idem autẽ eſt ſermo, cur quod ſuper latus fertur, minus pertrãſit, quàm ipſum latus. illud. n. diametrum minorem, hoc vero maius latus. & hoc quidem vnica, illud vero duabus fertur lationibus. Feratur enim ex ipſa A B, A quidem ad ipſum B, B vero ad ipſum D eadem celeritate. feratur autem & ipſa A B in ipſa A C iuxta C D eadẽ celeritate cũ illis, neceſſe igitẽ eſt A qdẽ in ipſa

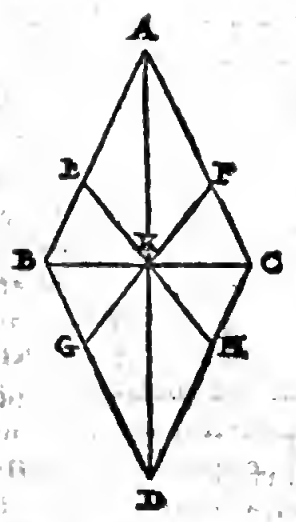

A D diametro ferri, B vero in ipſa B C. & vtranq; ſimul pertranſiſſe, & ipſã A B ipſum latus A C. latũ enim ſit ipſum A ipſam A E, A B autem ipſam A F, & proiecta ſit F G iuxta ipſum A B, & ab ipſo E ſimiliter repleatur. Simile igitur fit quod repletũ eſt ipſi toti. æqualis igitur A F ipſi A E, ipſa autẽ A B ipſam A F lata erit. in diametro igitur erit ſecundũ K. & ſemper neceſſe eſt ipſum ferri ſecundum diametrũ, & ſimul A B latꝰ pertrãſit latꝰ A C, & ipſũ A diametrũ ptrãſit A D. Similiter ẽt demonſtrabit & ipſũ B in ipſa B C diametro latũ. æqualis.n. eſt ipſa B E ipſi B G. Repleto igitur ab ipſo G, quod intus eſt, toti eſt ſimile: & ipſum B in ipſa diametro erit ſecũm laterũ cõnexionẽ. Et ſimul latꝰ pertrãſit latꝰ, & B ipſũ B C diametrũ. Sit igit A multo plus ipſa A B ptrãſiit & ipſũ latꝰ, minus latꝰ eadẽ lata celeritate: & ipſũ latꝰ maiorẽ cũ B, pertranſiuit vna latũ latione.

G Quãto.n.acutior fuerit rhõbus, diameter quidem minor fit: A C autẽ maior, latus vero ipſius B C min⁹. Abſurdũ eſt.n. (vt dictũ) id qđ duabus fertur lationibus, aliquãdo ferri tardi⁹ illo, qđ ferẽ vnicã: & vtriſque poſitis æquali velocitate punctis, alterũ pertranſire maiorẽ. Cauſa autẽ eſt, quoniam ei quod ab obtuſo fertur angulo, ambæ ferè contrariæ fiunt lationes, & illa ſecũdũ quã ipſum fertur, & illa ſecũdũ quã ipſum à latere defertur. Ei autẽ H quod ab acuto fertur, accidit vt ad idẽ feratur. coadiuuat.n.quę ipſius eſt lateris, illam quę eſt ſuper diametrum. & quãto hunc quidem acutiorem feceris, illũ vero obtuſum magis: hæc quidem tardior erit, illa vero celerior. Hæ quidem igitur magis cõtrariæ fiunt. quoniã obtuſior fit angulus: illæ vero ad idẽ magis, qm̃ lineæ coarctãtur: ipſum enim A ferè ad idem fertur ſecũdum ambas lationes. Coadiuua I tur igitur altera: & quanto ſanè acutior fuerit angulus, tãto magis ipſum A ad contrarium. ipſum.n. ad B fertur: latus autẽ defert ipſum ad D. Et quanto ſane obtuſior fuerit angulus, magis contrariæ fiunt lationes: rectior enim efficitur linea. ſi aũt omnino recta fieret, penitus vtiq; eſſent contrariæ. latus vero ſecundum vnicam latum lationem â nullo præpeditur: rationabiliter igitur maiorem pertranſit.

24 Dubitatur quam ob cauſam maior circulus æqualem minori circulo conuoluitur lineam, quando circa idem centrũ fuerint poſiti: ſeorſum aũt reuoluti, quemadmodũ alterius magnitudo ad magnitudinẽ ſe habet alterius, ſic & illorum ad ſe inuicẽ fiunt lineæ. Præterea vno etiã & eodẽ vtriſq; exiſtente centro, aliquando quidẽ tanta fit linea, quam conuoluuntur, quantam minor per ſe conuoluitur circulus, quãdoq; vero quantam maior. Quòd quidẽ igitur maiorẽ cõuoluitur maior, manifeſtum L eſt. angulus.n. ſenſu videtur eſſe cuiuſq; circunferentia propriæ diametri, maioris circuli maior, minoris minor. quam ob rẽ eandem habebunt proportionẽ ſecundũ ſenſum ad ſe lineæ, ſecundum quas fuerint conuoluti. Verum enimuero q⁹ etiam æqualẽ conuoluuntur, quãdo circa idẽ fuerint poſiti centrum, manifeſtũ eſt: & ſic fiunt aliquãdo quidẽ æquales lineæ, ſecũdum quã maior conuoluitur circulus, ali- M quando vero ſecm̃ quã minor.

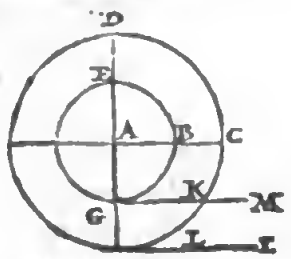

Sit.n. circulus maior quidẽ vbi D F G: minor vero vbi E C B: vtriuſq; autem centrũ A. Et quã quidem per ſe magnus cõuoluitur

A tur, ſit vbi F I: quam vero per ſe minor vbi G K, æqualis A. Si igitur minorem mouero, idem mouens centrum vbi A, maior aũt ſit annexus. quando igitur A B fuerit recta ad ipſam G K, ſimul & A C ſit recta ad ipſam F I. quã ob rem æqualem ſemper trãslata erit ipſam quidẽ G K, vbi eſt G B circunferentia: ipſam vero F L, quæ eſt vbi F G. Si aũt quarta pars æqualẽ conuoluitur, manifeſtum eſt ꝙ totus circulus toti circulo æqualem cõuoluetur. quare quãdo B G linea ad ipſum peruenerit K, & ipſa F C circunferẽtia erit in ipſa C L: & vniuerſus erit conuolutus circulus. Similiꝫ modo ſi magnum mouero,

B illi paruum annectẽs, eodem exiſtente centro, ſimul cum A C ipſa A B perpendiculum & recta erit: hæc quidem ad ipſam F I, illa vero ad G M. Quã ob rẽ quando hæc quidem æqualẽ ipſi G M pertrãſiuerit, illa vero ipſi F I, & rursũ facta fuerit recta ipſa F A ad ipſam F L, & ipſa A C rurſum recta, uelut à principio erantĩ ipſis M I. Hoc autem neque aliqua

C intercedẽte mora maioris ad minorẽ, ut ſcilicet per aliquod temporis ſpatium ſtaret in eodem puncto: neꝫ tranſiliente minore aliquod punctum, maiorem quidem æqualẽ minori pertranſire, hũc aũt maiori, abſurdũ eſt. Præterea vnica ẽt ſemper exiſtente motione, centrũ motum interdũ quidem magnam, nonnũquam vero minorẽ cõuerti, admirandũ eſt. Idem.n. celeritate eadem latũ æqualem natum hoc eſt pertranſire: eadem autẽ celeritate vtroꝫ modo æqualẽ licet mouere. Principiũ aũt ſumendũ eſt circa iſtorũ cauſam, ꝙ eadẽ potentia & æqualis hãc quidem tardius mouet magnitudinem, illam vero celerius. Si enim fuerit quippiã, quod a ſeipſo moueri natũ nõ ſit, ſi ſimul & illud mouerit, quod natũ eſt moueri, tardius mouebitur, q̃ ſi ipſum per ſe moueretur. Et ſi E quidem natũ fuerit moueri, nõ ſimul aũt moueatur, ſimiliter ſe habebit. Et impoſſibile certe eſt plus moueri, q̃ mouens: non.n. ſuam ipſius mouetur motionẽ. Si igitur circulus maior vbi A, minor aũt vbi B, ſi minor maiorem impellet non reuolutum ex ſe, manifeſtũ eſt ꝙ tantũ ipſius rectæ maior pertranſit, quantũ eſt impulſus: tantum autem eſt impulſus, quãtũ paruus eſt motus: æqualem igitur ipſius rectæ pertranſiuerunt. Neceſſe igitur F eſt ſi reuolutus minor maiorem impellet, reuolui ſimul cum impulſione: tantum aũt quantum minor reuolutus eſt, ſi nihil ipſe ſuũpſius motione moueẽ. Quomodo.n. & quantũ mouit, tantum motũ eſſe neceſſe eſt, quod mouẽt ab illo: ſed profecto paruus circulus tantũ ſeipſum circulariter mouit, quãtum eſt pedalis quantitas: (tantũ .n. ſit id quod motus eſt) & magnus igitur tantũ motus erit. Similiꝫ

G modo ſi magnus paruum moue
bit, motus erit paruus, quemad
modū maior. Per ſe aūt motus
illorū vtrumlibet, ſiue celeriter
ſeu tarde eadē velocitate, ſtatim
quantū maior natus eſt circūfer
ri lineam: quod difficultatē fa-
cit, quod non ſimiliter faciunt,
quando fuerint connexi. hoc au
tē eſt, ſi alter ab altero moueat,
non quā natus eſt, neque pecu-
liarē motionem. Nihil.n. refert
circumponere, & annectere, aut
H coniungere vtrumlibet alteri. ſi
militer.n. quando hic quidē mo
uet, ille vero mouetur ab iſto,
quantum vtiq; mouerit alter, tā
tum alter mouebitur. Quando
quidem igitur adiacēs mouerit,
aut propenſus, non ſemper con-
uoluitur: quādo vero circa idē
poſiti fuerint centrum, alterum
ab altero ſemper conuolui neceſ
ſe eſt. Sed nihilominus non ſuā
ipſius motionē mouetur alter,
ſed veluti nullā haberet motio-
nem: & ſi habuerit, illa autē non
I vtatur, tantundē accidit. Quan
doquidē igitur magnus moue-
rit ſibi alligatū paruum, paruus
mouet quantū ille: quando aūt
paruus, rurſus magnus quantū
iſte: ſeparatus aūt vterq; ſeipsū
mouet. Quòd aūt eodem exiſtē
te cētro, & mouente eadem ve-
locitate, accidit inęqualem illos
pertrāſire lineā, paralogiſmo ſo-
phiſtice vtitur is, qui dubitat.
idem.n. ambobus eſt centrum,
verum per accidens veluti muſi
cum & albū, eſſe.n. vtriuſq; cir-
culi centrol non eodem vtitur. A
Quando quidem igitur mouēs
fuerit paruus, vt illius centrum K
& principiū: quando vero ma-
gnus, vt illius. nō igitur idē ſim
pliciter mouet, ſed ē quo modo.

Cur lectulorū ſpondas ſecun 25
dum duplā faciunt propor tio-
nem, hanc quidem ſex pedum,
vel paulo ampliorem, illā vero
triū? curūe nō ſecūdum diame-
trū illos reſtibus extendūt?

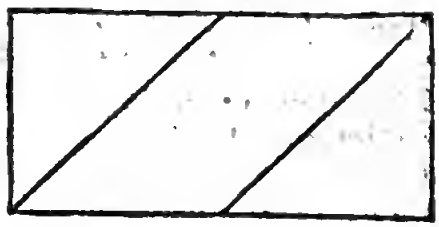

L

An tantos quidē magnitudine
faciunt, vt corporibus ſint pro-
portionem habentes: fiūt.n. ſic
ſecundum ſpondas dupli, longi
tudine quidem cubitorum qua
tuor, latitudine vero duorum.
Extendunt aūt illos non ſecun-
dū diametrum, ſed ex oppoſito, M
vt & ligna minus diſtrahantur.
cellerime.n. ſcindūtur ſecundū
naturā diuiſa, & eodem modo
diſtenta laborāt maxime. Am-
plius, qm̄ opus eſt, vt reſtes pon
dus ferre poſſint, ſic certe pōde-
re impoſito minus laborabunt,
ſi trāſuerſim, q̄ ſi oblique exten
dātur. Præterea hoc ēt modo mi
nus abſumit reſtiū. Sit.n. lectul⁹
A F G K, & bifariā diuidatur ip-
ſa F G ſecundum B, æqualia cer-
te foramina ſunt in ipſa F B, &
in

A in ipſa F A. latera.n.ſunt æqua-
lia.nam totum F G duplum eſt.
Extendunt autem, ut deſcriptũ
eſt,ab ipſo A ad ipſum B. ita vbi
eſt C,ita vbi eſt D: ita vbi H, po-
ſtea vbi E, & eodẽ ſemp modo,
donec ad angulũ puenerit aliũ.

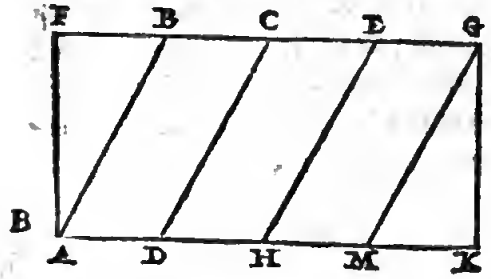

Duo enim anguli reſtis habent
capita. æquales autem ſunt re-
ſtes ſecundũ curuaturas, videli-
cet A B, & B C ipſis C D, & D H, &
aliæ ſimili ſe hñt modo, qm̃ ea-
dẽ demõſtratio.ipſa.n. A B æqua
lis eſt ipſi H E: æqualia.n.ſunt la
tera ſpatij B G, M A, & foramina
æque diſtant.ipſa aũt B G æqua
lis eſt ipſi M A: angulus.n. B æqua
lis eſt angulo G: in æqualibus.n.
C hic quidẽ intus, ille vero extra.
& B quidẽ eſt ſemirectus: eſt.n.
F B. æqualis ipſi F A: & angulus
vbi F, rectus eſt. B aũt angulus
æqualis ei ubi eſt G: qm̃ quadra
tum altera parte longius duplũ
eſt: & ad mediũ eſt curuatura.
quã ob rẽ A D ipſi E G eſt æqua-
lis.huic vero ipſa H M. Similiq;
modo demonſtrantur aliæ, qm̃
æqusles ſunt duæ, quæ ſecundũ
curuaturas ſunt, duabus. Quare
manifeſtũ eſt, ꝙ tot ſunt reſtes
in lectulo quot ſunt quatuor, ſi-
cut A B. Quanta autem forami-
nũ eſt multitudo in ipſo F G late D
re, & in eius dimidio F B eſt me
dietas. Quã ob rẽ in dimiato le-
ctulo tãtę reſtiũ magnitudines
erũt, quãtũ eſt A B: multitudine
vero tot, quot in B G sũt forami
na. Hoc aũt nihil refert dicer̃, q̃
q̃t sũt in ipſis A F & B F ſil'sũptis.

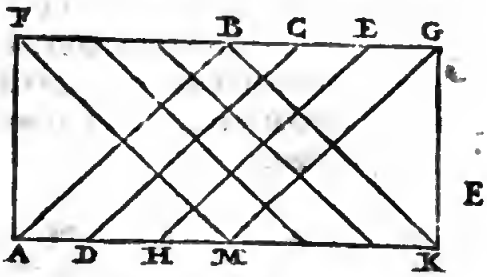

Si autem ſecũdum diametrum
extendantur reſtes, quemadmo
dum ſe habet in lectulo A B C D,
dimidia non tot ſunt, quot am-
borum latera F A F G. æqualia
autẽ, quot in ipſis F B, F A, ſunt
foramina: maiores autem ſunt
ipſæ A F, B F, duæ exiſtentes, q̃
A B. quare reſtis in tantum ma-
ior, quantum ambo latera dia-
metro ſunt maiora.

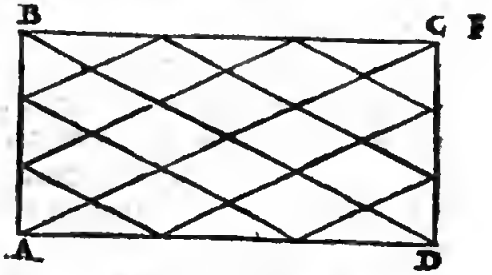

Cur difficili⁹ eſt lõga ligna ab
extremo ſup humeros ferre, quã
ſcd̃m mediũ, æquali exiſtẽti põ
dere? An qa vibrato ligno ipsũ
extremũ, phibet ferre vibratio-
ne magis retrahẽs lationem. An
qm̃ licet nihil inflectatur, neq;

G multã habeat longitudinẽ, difficilius tñ ad ferendum eſt ab extremo, quoniam facilius ex medio eleuatur, q̃ ab extremo, & ideo ſic ferre eſt facilius. Cauſa autẽ, quoniã ſecundũ medium quidẽ eleuato ligno, ſemper ſeſe inuicẽ ſuſpendunt extrema, & altera pars alteram bene ſubleuat. mediũ. n. veluti centrũ ſit, vbi habet is, qui eleuat, aut fert. Extremorũ igitur vtrunq; deorſum vergens, ſurſum ſuſpenditur. q̃ K ſi ab extremo eleuetur, aut ferat, non ſane facit: ſed vniuersũ pondus ad vnum vergit medium, quo eleuatur, aut fertur. Sit medium vbi A, extrema B C. Eleuato igitur aut portato ſecundum A, ipſum quidem B deorſum nutans, ſurſum eleuat Si ipſum aũt C deorſum nutans, B ſurſum eleuat: ambo autem ſurſum eleuata hoc faciunt.

H

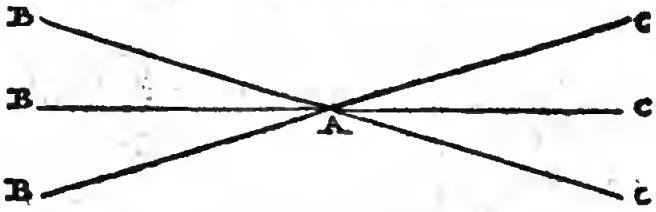

L

27 Cur ſi valde procerum fuerit idẽ pondus, difficilius ſuper humeros geſtatur, etiam ſi mediũ quiſpiam illud ferat, q̃ ſi breui⁹ ſit? Quod enim dudum dictum eſt, cauſa non eſt: ſed vibratio nũc eſt cauſa. quando. n. productius fuerit, vibrantur extrema: I quam ob rem contingit portantem difficilius geſtare. Vibrationis aũt cauſa eſt, quoniam ab eadem motione magis transferuntur extrema, quanto proceriũs fuerit lignum. Humerus quidẽ ſit centrum vbi A: manet. n. is. ipſæ aũt A B, A C, quæ ſunt ex cẽtro. quanto aũt maius fuerit id, quod ex centro eſt, ſiue A B, ſeu A C, plus transfertur ſpatiũ. Demonſtratum aũt eſt hoc prius.

B A C

Cur iuxta puteos celonia faciunt eo quo viſuntur modo: ligno enim plũbi adiungunt põdus: cum alioquin vas ipſum & plenũ, & vacuũ pondus habeat?

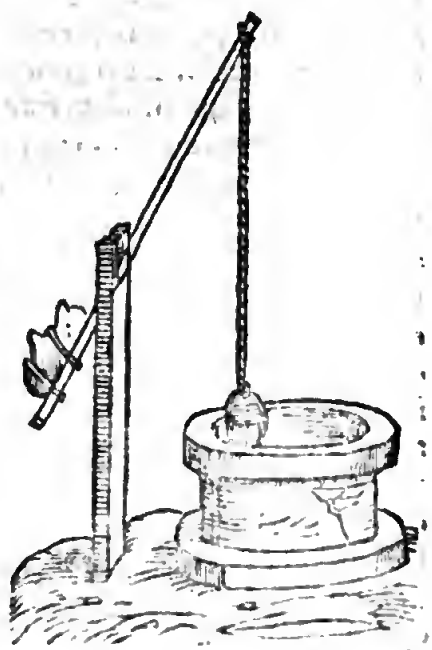

M

An

A An quoniam duobus temporibus hauriendi, diuiſo opere, (intingere. n. oportet, & id ſurſum trahere) cõtinget demittere quidem vacuũ faciliter, trahere vero plenum difficulter. Cõmodũ igitur eſt paulo tardius illud demittere, cùm multo leuius effectũ ſuſtollatur pondus. id aũt facit in extremo celonio adiunctũ plumbũ, aut lapis. demittenti quidem maius fit pondus, quã ſi ſolummodo vacuũ oporteret demittere: cũ vero plenũ fuerit, ſurſum id rapit plũbũ, aut quicquid illi ponderis inerit. Quam ob rem faciliora hoc modo ambo ſunt, quàm illo. D

Cur quando ſuper ligno, aut huiuſmodi quopiam duo portauerint hoſtes æquale pondus, nõ ſimiliter premuntur, ſi ad vnũ non declinet põdus, ſed magis, quãto vicinius fuerit geſtãtib⁹. 29

E

B

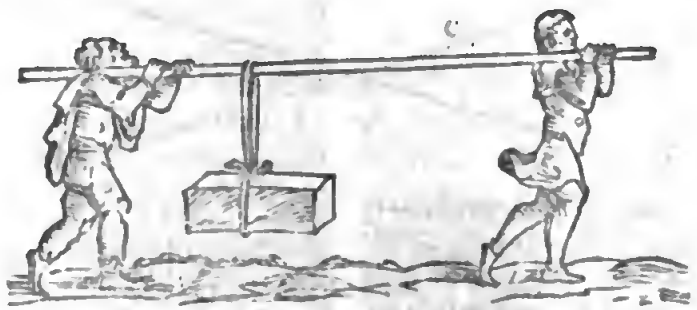

An quoniam vectis quidem lignũ efficitur, pondus vero hypomoclion: qui aũt propior eſt ponderi ex ijs qui illud geſtant, id quod mouetur: alter vero portantiũ, quod mouet. Quanto igitur plus diſtat à pondere, tanto facilius mouet, & alterũ premit magis inferius, veluti contranitente pondere impoſito, quod hypomochlion factũ eſt. Si aũt in medio inerit pondus, nihilo magis alter alteri fit põdus, aut mouet: ſed eodem modo alteri alter fit pondus. C

30 Cur ſurgẽtes oẽs, femori crus ad acutum conſtituentes angulũ, & thoraci ſimiliter femur, ſurgunt? ꝙ ſi nõ, haud quaquã ſurgere poterunt. An quia id, quod æquale eſt, quietis vbiq; eſt cauſa? rectus autem angulus æqualitatis eſt, ſtationemq; facit: quã ob rem ad ſimiles fertur angulos ipſi terræ circũferentiæ: non enim quod ad rectũ eſt ipſi pauimento. An quoniam ſurgens fit rectus, ſtantem vero neceſſe eſt perpendiculũ eſſe ad terrã. ſi quidem igitur ad rectum debet eſſe, hoc aũt eſt caput ſecũdum pedes habere, & fieri oportet cũ ſurgit. Quando quidem igitur fuerit ſedens, ſecundum paralellum pedes habet & caput, & non in æquali. F

Caput

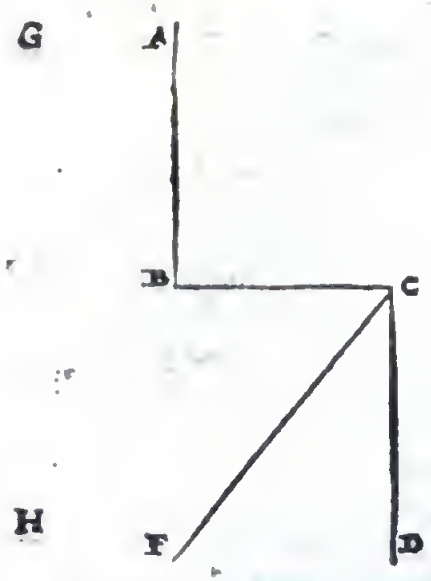

Caput ſit A, thorax A B, femur B C, crura C D. ad rectũ aũt fit, & thorax vbi A B, ipſi femori, & cruri femur ſic ſedẽte. quã ob rẽ eo ſe habentẽ modo ſurgere eſt impoſſe. neceſſe aũt eſt crus recli nare, pedesq; conſtituere ſub capite. hoc aũt erit, ſi C D fiet, vbi C F, & ſimul ſurgere continget, & ĩ eadem æquali habere caput & pedes. ipſa aũt C F acutũ facit I angulum ad ipſam B C.

31 Cur facilius moueť cõmotũ, q; manens? veluti currus citius cõmotos agitant, q; moueri inci pientes. An quia difficillimũ eſt pondus mouere, quod in contra rium moueť. aufert. n. quiddam ex motoris potentia, licet multo ſit velocior: neceſſe nanq; eſt tardiorem eẽ impulſionẽ illius qđ repellitur. Secũdo aũt loco ſi ge uerit: reſiſtit. n. ipſum quieſcens. Quod autẽ moueť ad idipſum, ad quod impelliť, impellenti ſimile facit, ceu ſi quiſpiã moven tis potentiam, & celeritatẽ auge. K ret. quod. n. ab illo pateret, vtiq; ipſum facit ex ſe commotum.

Cur ea quę proñciunť, ceſſant 32 a latione? An quia impellens deſinit potentia, vel propter retractionẽ, vel pp rei proiectæ inclinationem, qñ ea valẽtior ſuerit, q; proñcientis vires. Aut iſthæc ambigere, principiũ relinquentes, abſurdum eſt.

Cur quippiã nõ peculiarem 33 ſibi fertur lationem, impulſore alioquin non conſequente? An videlicet qm̃ primũ id efficit, vt L alterum impellat: illudq; rursũ, vt alterũ. Ceſſat aũt qñ non poteſt amplius facere primum impellẽs id quod ferť, vt impellat: & qñ ipſius lati grauitas nutu ſuo declinat magis, q; impellentis in ante ſit potentia.

Cur neq; parua valde, neque 34 magna longe proñci queũt, ſed cõmẽſurationem quãdã illa habere ɔportet ad id, quod, pñcit? An quia neceſſe eſt quod proñcitur, & impellitur, cõtraniti ei vnde impellitur. quod aũt ma- M gnitudine ſua nihil cedit, aut imbecillitate nihil contranitiť, non efficit proiectionẽ, neq; impulſionem. Quod. n. multo impellẽtis excedit vires, haudquaquã cedit: quod vero multo eſt imbecillius, nihil cõtranititur. An quia tm̃ fertur id quod fertur, quantum aeris mouerit ad profundum: quod autẽ non moueť, neq; mouebit quippiã. accidit autem illis ambo iſthęc habere.

Valde

A Valdè.n.magnum, & valde pàr uum,ceu non mota exiſtunt: alterum nanque nihil mouet, alterum vero nihil mouetur.

35 Cur ea quæ in vorticoſis feruntur aquis,ad medium tandē aguntur omnia?

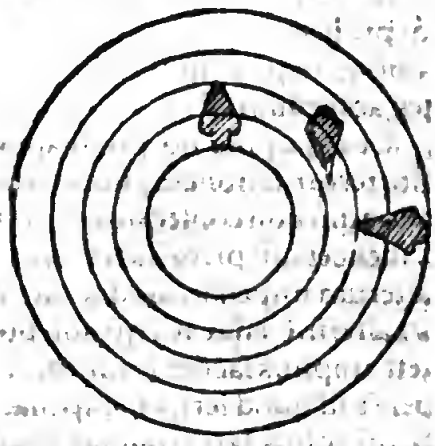

B

An qa magnitudinē habet qd cunq; fertur:quam obrē illi⁹ extrema in duobus ſunt circulis, hoc quidē minori,illo vero maiori:quare maior diſtrahit, qm celerius fertur, & tranſuerſum impellit illud ad minorem. quoniam aūt id quod fertur, latitudinem habet,& iſte rurſus idem C efficit, & ad interiorem propellit,donec ad mediū perueniat. An quia quod ferē, ſimili ſe hēt modo ad omnes circulos ꝓpter medium. medium enim in vno quoq; circulo æqualiter diſtat. An quia quorum quidem circū actæ aquæ latio non ſuperior,ꝓpter magnitudinē, ſed grauitate ſua circuli celeritatem excellūt,ea neceſſe eſt relinqui, & tardius ferri.tardius aūt minor circulus fertur. non idem enim in tempore æquali magnus cū paruo reuoluitur circulus, quando circa idem fuerint mediū. quā ob rem in minori circulo relinqui eſt neceſſe, donec ad mediū perueniant. Quorumcunq; aūt ſuperior a principio fuerit latio, ea finiens idem efficiet. oportet enim hunc quidem ſtatim, alterū vero celeritate ſuperare grauitatem, quam ob rem ad interiorem ſemper circulū relinquetur quodcūq;. Neceſſe enim eſt quod non ſuperatur, aut in exteriori,aut in interiori moueri: in illo autem in quo eſt, impoſſibile eſt ferri,quod non ſuperatur: ádhuc vero minus in exteriori: celerior enim exterioris circuli eſt latio:reſtat igit, vt id, quod non ſuperatur,ad interiorē trāſferatur.ſemper autē vnūquodque proficit, vt non ſuperetur. F Quoniā vero peruenire ad medium, finem quidem efficit vt quippiam non moueatur: ſtat autem ſolummodo ipſum centrum:ad hoc ſanè omnia congregari neceſſe eſt. D E

Mechanicarum quæſtionum finis.

ARISTOTELIS

LIBER DE MVNDO,

Gulielmo Budæo interprete.

Proœmium. Cap. 1.

Liber hic ſi Stagiritę doctrinā, phraſimq; nō ſapit, vt fama eſt, illū forte edidit, qui & Rhetoricam ad Alexādrū.

MIhi quidem ſę pe diuina quę dā res, Alexāder, admirationeq; digna viſa eſt Philoſophia: præcipue vero ea in parte, in qua ſola ipſa ſublime ſeſe tollens ad cōplandas rerū naturas, magno illic ſtudio contendit exiſtētem in eis veritatem pernoſcere. Et cùm cæteri quidem mortales altitudine ipſa rei, atq; magnitudine deterriti, eo īſtituto abſceſſiſſent, dignum id incœptum eſſe duxit Philoſophia, quod intrepide ipſa nec dubitanter aggrederetur, Earum etiam rerū diſciplinā ſibi tū cognatiſſimam, tū maxime decoram arbitrata eſt. Siquidem cùm per rerū naturā negatum hoc eſſet homini, cœleſtem vt in locū corpore ſeſe conferret, vtq; veluti è terra peregre proficiſcens: locum illū oculis perluſtraret, id quod ſtolidi illi Aloidæ quondam facere inſtituerunt: eo factum eſt, animo vt humanus huius viæ ducem nactus intellectum, peregrinabundus illuc importaretur. Ex quo euenit, viam cū inueniſſet Philoſophia laſſitudinis vacuā atq; laborīs, res vt inter ſe ſitu lō gisſime ſeiunctas vna intelligen L tia cōplecteretur: facile nimirū eas res noſcitans, queis cum ſibi naturalis intercedit neceſſitudo. Eadem ēt cū diuino animæ oculo diuinarū rerum naturam cōprehendiſſet, hominibus ſubinde ea interpretari cœpit, quā ſiq; antiſtitis officio perfungi. Id.n. libens Philoſophia faciendum ſuſceperat, vt quās res cunque præcipuæ cōmēdationis eſſe exiſtimaſſet, eas quoad eius fieri poſſet, inter homines eroga ret, quibus vtiq; ipſis abundę, M atq; prolixe conſultum ipſa cupiebat. Quapropter, iſtos miſerari quiuis iure poſſit, vt puſilli animi ſcriptores, res quaslibet, vulgóq; expoſitas ſumma admiratione proſecutos, qui nobis vnius loci naturā, aut vrbis cūiuſdam formā ſitumq;, aut magnitudinē fluminis, aut deniq; amœni montis aſpectum deſcribere inſtituerūt: cū interim magnifice de ſemetipſis ſentiāt, ob exilem

exilem quãpiam naturę perce-
A ptionem. Cuiuſmodi nonnulli
magno illi quidem ſtudio fece-
runt, accuratavt dictione deſcri
berent, hic Oſſam montem, ille
Nyſſam: alĩ Coryceum ſpecũ,
alĩ quiduis eorũ, quæ inter or-
bis particulas cẽſentur. Id quod
ideo euenit, ꝙ illis maiora vidiſ
ſe non contingit, mundũ ſcilicet
& præcipuas eius partes. Haud
quaquã.n. illi tantopere quæli-
bet admirarentur, ſi hiſce cõtẽ-
plãdis incubuiſſent legitima cõ
tentione: omnia vero & parua,
B & floccifacienda duxiſſent, dun
taxat prout horũ extat excellẽ-
tia. Proinde dicere ipſi aggredia
mur de ĩſs omnibus vniuerſum
collectis, quam ꝙ fieri poteſt ma
xime, theologica cõmentatione
ediſſerere, quæ nã ſit cuiuſ ꝙ ho-
rũ natura, ſitus, motus. Tibi ve-
ro, vtpote imperatorum præſtã
tiſſimo, hoc quoꝙ decorum cõ-
ſentaneum ꝙ eſſe arbitror, cum
maximarũ rerum cõmentatio-
nẽ animo conſectari, tũ vero ex
C Philoſophiæ ſtudio nihil iã non
grãde animo agitare, optimates
etiã viros ĩſs rebus inuitare, qui
bus rebus ipſi ab eadem munifi
ce prædito eſſe contingit.

De *mundi partibus, ac ipſarũ inter ſe ordine.* Cap. II.

Mundus. MVndus eſt compages è cœlo terraꝙ coagmẽta-
ta, atꝙ ex ĩſs naturis, ꝙ
inter ea continentur. Dicitur ẽt
aliter mundus, ordo & digeſtio
vniuerſorum, quæ à Deo & per D
Deum aſſeruatur. Huius ſitum
mediũ ĩmotum & ſtabilem Ter Terra.
ra vitæ fœcũditate prædita, ſor-
tita eſt: animantiũ quidem illa
omnifariã diſtinctarũ ſedes &
parẽs. Huius vniuerſitatis ſupre
ma pars omnis omnẽ in partem
finita eſt, & terminata. Cuius id
quod in celſiſſimo loco ſitũ eſt,
Cœlum dicitur, dei domiciliũ. Cœlum.
Hoc cũ diuinis corporibus ple-
num ſit, quæ Sidera nos appella Sidera.
re ſolemus, motuꝙ ſempiterno E
agatur vno circum actu, orbiſꝙ
ductu eodem, perrenni vtiꝙ in
æuum tenore rapta ſecũ illa cir
cũagit corpora ad numerum, in
moremꝙ præſultoris. Vniuerſi
aũt mundi cœliꝙ globoſa, vt di
ctũ eſt, forma compacti, iugiꝙ
vertigine exagitati, duo eſſe pũ-
cta neceſſe eſt inter ſe è regione
obuerſa: itidem atque ſi globus
in torno circumagatur, ſtabilia
quidẽ illa, globũꝙ continentia:
circa ꝙ mundus vniuerſus ver- F
titur. hos Vertices appellãt, aut Vertices
Cardines. Per quos ſi lineam re & Cardi-
ctam ab vno ad alterum porre- nes.
ctam intellexeris, quã nonnulli
Axem vocitant, erit hæc vtiꝙ Axis.
mũdo linea dimetiens, ita ut ter
ram in medio, ambos autẽ car-
dines habeat pro terminis. Qui
cũ ipſi fixi ſint & immoti, alter
eorũ ſemp ſublimis apparet ſu-
per verticem, ad tractum cœli
aquilonarem: ab Vrſa appellat⁹
Arcticus. At infra terram alter Arcticus.
ſemper

G Antarcticus.

ſemper conditus circa tractum auſtralē, Antarcticus dictus eſt, vt cōtrarius arctico. Cœli porro ſiderum q̄ ſubſtātiā appellam⁹ Aether. Aetherē: non quidē ideo, q̄ igni ta flagret ipſa, vt aliqui cenſuerunt, (pīm vtiq; aberrantes circa potētiā illā maxime ab ignea natura abhorrentē) origine vero hui⁹ vocabuli inde ducta, q̄ ſemper ęther currat motu circū ductili, cùm ſit illud eſſntum a q̄- Stellæ fixę tuor illis diuerſum: tū diuinum, tū interitus expers. Eorū vero H ſiderum, quæ intus cohibentur, ea quæ errationis neſcia ſunt, cum cœlo circūferuntur, eaſdem vtiq; ſedes, poſitusq; eoſdē tenentia. Signifer. Quorum medius circulus (cui ſignifero nomen eſt) duos per orbes tranſuerſus cœlū cingit, qui Tropici. a conuerſionibus ipſi ſolis, Tropici quali conuerſionales appellati ſunt, in duodecim ille quidē regiones totidem ſignorū diuiſus. Planetæ. At vero quæ erratica dicuntur, nec eadem ipſa celeritate cū prioribus moueri ſuapte natura I comparata ſunt, nec inter ſe inuicē: ſed in alīs atq; alīs orbib⁹, ita vt orbiū ipſorū partim propius terrā accedant, partim ſublimeferantur. Et ſtatariorū quidē numer⁹ iniri prorſus nequit ab hoībus: tametſi oīa eadem in ſuperficie moueant, quæ vnica eſt totius cœli. At vero errabundorū numerus ſeptenario collect⁹, in totidem orbibus ſitus eſt deinceps ſubſtitutis, ita vt ſubīde īferior ſupiore minor ſit, ſeptēq; orbes ſeſe complectentes inuicē K atq; coercentes, a globo denique ſiderū inerrantiū cōprehendantur. Huic porro globo contiguā Planetæ noſa, & poſitura. hēt ſemper poſiturā, Phœnōtis ſimul, & Saturni circus dictus. Cui proximus eſt Phaethontis, qui & Iouis appellatur. Poſt hunc ſequit Pyrois, Herculis idē, Martisq; appellatus. Ab hoc rurſus ē Stilbon, qui ſacer Mercurio eſſe credit: a nonnullis ēt Apollini ſecundū quē Luciferi orbis ē: quē Veneris nonnulli orbē, quidam Iunonis vocant. Ab eo eſt orbis L Solis. Et deniq; Lunæ nobis citimus, ad terrā vſq; fines ſuos proferens. Aether vero cū diuina Aether. cōtineat corpora, ratas ēt vices motuū cōplectit. At vero ętheriæ diuinæq; naturæ (quā certa lege conſtare demūauimus, conſtitutisq; vicibus, mutabilitatis etiam immunē, atq; ī aliā aliāq; ſpēm conuerſionis) confinis eſt natura patibilis prorſus & vertibilis, atq; (vt ī vniuerſum dicā) ſolubilis, & obnoxia. Cui⁹ ēt ipſius principia obtinet ſubſtātia M tenuitate particularū p̄dita, flāmulisq; ignita, quas ætherea natura magnitudine ſua excitat, & motus celeritate. Iā vero ī natura ipſa ignita, eadēq; incōdita appellata atq; incōpoſita, tū ſulgores emicant, & iacula trāſciūtur flagrantia: tū trapeculæ, ſouæ, & crinitæ fixæ viſunt, & ſæpe reſtinguunt. Hanc naturam excipit Aer illi ſuſtratus: ſuopte Aer. ille quidē ingenio, caligine, & ge-

lu

A lu permixtus, cæterũ illuſtratus agitatione atq; ſuccenſus: vnde calorẽ concipit & claritatem. In hoc aũt ipſo vim patibilẽ ſortito, oĩfariam q; in alĩa aliam q; naturam cõmeare natura comparato, nubes concreſcunt, imbres cũ ſtrepitu decidunt, niues, pruinæ, & grandines: flatus ẽt ventorũ tẽpeſtatũ q; cient: ſimul tonitrua & fulgetra exiſtũt: fulmina inde caſitant: ſexcentę deniq; ibidẽ conflictationes aeriæ opa

B citatis fiunt. Ab aeria porrò natura, Terra protinus, & Mare ſitũ habent fixum, & affirmatũ, ſtirpibus illa qui lẽ aĩantibus q; ſcatens: fontib⁹ ẽt; & fluminib⁹, partim per ipſam lapſus ſuos ĩplicantibus, partim aquas ſuas in mare eructãtibus. Inſuper ipſa diſtincta, ſimul innumerarũ herbarũ indidem enaſcentiũ varietate, fructificantiumq; ſimul montium verticibus, nemorũ opacitatibus, urbiumq; frequẽtia, quas animãtes ſapientiæ participes, hoĩes ſ. condiderunt: in-

C ſuper q; inſulis maritimis, atque continentibus. Orbẽ vero terrarũ, hoĩum ferè ſermo in inſulas diuiſit & continentes, ſ. ignorantiũ vniuerſam ipſam terram inſulã eſſe vnicam, Atlãtici maris ambitu circũdatam. Multas aũt, & alias longe quidẽ illas sũmotas, ſed tñ veluti dirimente freto, huic ipſi eſſe obuerſas, nõ abſimile veri eſt, partim hac maiores, partĩ ẽt minores, ſed quarũ nulla p̃ter eã ſub proſpectum nr̃um ſita ſit. Nã quod ĩſulis noſtris accidit, vndiq; vt nr̃a maria eas alluant, idẽ orbi quoque huic contigit, rõnẽ inſulæ vt obtineat Atlãtico mari cinctæ. Cõ plures item alĩ terrarũ orbes eadem poſitura conſtantes, inſulę naturã hñt in vniuerſo mari ſitæ: quod latisſime patet: eorũq; nonnulli p̃grandes, p̃grandibus quoq; ipſis maribus circũfuſis. Enimuero humoris vniuerſi naturam finitimã merito eſſe cenſeas naturæ aĩabili, & aeriæ, ita vt ipſa innatabũda exiſtere terrã faciat per quaſdã ſaxoſas eminentias, quas habitabiles vocamus: poſtquã protinus in imis mundi partibus & ſummerſis, atq; in medio maxime mundi vniuerſa iã terra ſtabilr defixa cõpreſſaq; ita cõſtitit, vt ĩmota pmaneat, atq; illabefactabilis. Atq; hæc eſt mũdi vniuerſitas, quã infernã appellam⁹. Quinq; igiť hæc eĥta in regionibus totidẽ globoſe incubantia, mũdũ ipm ita totũ coagmẽtarunt, minor, vt deſceps atq; minor regio a maiore cohibeať: terra (v.gr.) vt ab aquę globo, aqua ab aeris, hic ab ignis, ab ætheris denique globo ignis coerceať: cum interim ſupremã regionem, Deorũ fecerint domicilium: infimã animalium in diẽ victitantiũ. Hui⁹ porro id quod liquore cõſtat, flumina & ſcaturigines, & maria vocare cõſueuimus: qđ ariddi eſt, terrã & continentes inſulaſq; appellamus. Iã inſularum

D Plures terrarum orbes.

E Vniuerſitas infernа.

Quinque elemẽta.

F

Orbis terrarũ d̃ nitio.

Inſularũ partitio.

non-

G nõnullæ grãdes ſunt, veluti hæc cuncta habitabilis à nobis iã dicta eſt, aliæq; quas ingentia maria vndis ambiunt circunfluis: aliæ minores, nobis notę & inteſtinæ. Quarũ rurſus quædã memorabiles, vt Sicilia, Sardinia, Cyrnus, Creta, Eubœa, Cypr⁹, & Lesbos: quædã lõge exiliores, tũ Cyclades, tum Sporades, tũ aliæ alijs nominibus nuncupatæ. Porrò aũt pelagus, quod extra orbẽ nobis habitatum fuſũ

H Atlanticũ pelagus. Oceanus.

eſt, & Atlãticũ dicitur, & Oceanus: à quo ipſi circumluimur. Qui in faucibus ipſe anguſtis, q̃ vergunt ad occidentem veluti via patefacta, qua parte Herculis columnæ vocitatæ ſunt, eliſo fluxu irrumpens, mare interius efficit, fermè vt dicere eũ poſſis in portũ ſe recipere. ſenſim deinde amplior infunditur: ſinus interca ingẽtes complectens inter

Herculis columnę. Mare interius.

I ſe contingentes, anguſtis etiam ceruicibus in fauces ſeſe comprimẽs, viciſſimq; latius expatiãs. Ac primum quidẽ inſinuari dicitur dextrorſus ab Herculis columnis intro nauigantibus, circa vtranq; Syrtim, alteram earũ magnam, paruam alterã vocãt. At vero in alteram partem non iã itidẽ ſinuoſus inundans, efficit tria maria, Sardoũ, Gallicũ, & Hadrium. A quibus continuo Siculum ſequitur, porrectũ in obliquũ: quod & ipſum excipitur à Cretico. Cretico coniuncta ſunt parte altera Aegyptiũ, Pãphylium, Syrium: altera Aegæum & Myrtoum. At põtus,

Syrtes.

Pontus. K

velut antedictis obiectus, atque ex aduerſo protẽſus, multis partibus cõſtat. pars eius in intima penetrans, Mæotis appellatur. Mæotis. quæ aũt ad Helleſpontũ vergit, Propontis in fauces contracta eſt, quã Propontidẽ vocant. Rurſus ab ortu Solis in orbem terræ exundans Oceanus infert ſeſe velut in mediũ procedens, Indico ſinu, Perſico q; perfoſſo, finitimum mare Rubrũ intercipiẽs. Ad alterũ au tẽ cornu ſimul atq; ſublõga ceruice anguſtaq; penetrauit, rurſus amplificat⁹ Hyrcaniæ fines, Caſpiæq; amplectitur. Mare ve ro, quod ſuper Hyrcaniã eſt, vaſtum illũ obtinet locum, qui eſt ſuper Męotin paludem. Tũ aũt, qua parte Scythas, Celtaſq; cõplectitur, ſenſim aſtringit orbẽ terrarum ad vſque ſinum Galli cũ, ſupradictaſq; columnas, extra quas Oceanus terrã fluctib⁹ ſuis oberrat. Quo ipſo in mari inſulæ duæ ſitæ ſunt quãmaximæ, quas Britannias appellãt, Albium, & Ierna: ñs etiam maiores, quas cõmemorauimus ſupra Celtas iacentes. Queis tamẽ ipſis magnitudine nec Taproba ne cedit, nec ea cui Phebol nomen eſt illa ſuper Indos poſita, ſitu ad terrarum orbem inflexo, hæc ad Arabicũ ſinum. Sunt ẽt non paucæ, ſed exiguę, circa Britãnicas, & Iberiã, quæ quaſi corona cingũt hunc orbem hominum domicilium, quem ſuperius inſulam eſſe diſſeruimus.

L

Inſulę maiores. M

Huius

A Huius orbis latitudo, quâ continens eſt amplisſima, paulomin⁹ quadraginta millia ſtadiorũ patet, vt quidam perhibuerunt authores rectæ & exquiſitæ geographiæ: lõgitudo ad ſeptuaginta millia. Diuidit porro in Europam, Aſiam, & Africam. Europa his finibus circũſcribitur: Herculis cippis, Ponti receſſui, Hyrcano mari: ſecundum quã anguſtiæ Iſthmi ſimiles ad Pontum vſq; pertinent. Nonnulli tamen ab illo Iſthmo Tanaim fluB uium Europæ terminum eſſe dixerunt. Aſia eſt quicquid terræ ſitum eſt ab Iſthmo iã dicto, à Ponto, Hyrcanoq; mari ad Iſthmũ vſq; alterum, qui Arabicũ ſinum interiacet & mare interi⁹, illud quidẽ cohibitũ ab eo mari, & ab Oceano, qui eum cõplectitur ambitu. Sũt q; fines Aſiæ ſtatuant ſpatium, quod a Tanai procenditur ad Nili vſq; oſtia. Africa ab Arabico Iſthmo ad columnas Herculis porrecta ẽ: vel vt alĩ cenſuerunt, ab Nilo. Nam C Ægypti quicquid Nili oſtĩs ſeptũ eſt, alĩ Africæ, alĩ attribuũt Aſiæ: inſulasq; tribus terræ partibus adiacentes, ſcriptorũ partim vt exemptiles ab orbe terrarum cenſuere, partim vt contributas ĩs partibus, quibus earũ quæq; vicinitate coniuncta eſt. Proinde terræ, marisq; naturã, ac ſitum huiuſcemodi prodẽda cenſuimus, quem habitum orbem appellare conſueuimus.

Orbis latitudo, & lõgitudo.

Tres partes orbis.

De his, quæ in Aere generantur. D
Cap. 3.

QVas res aũt tum in eo orbe, tum circa eum exiſtere contingit, quibus ille rebus quodammodo afficiatur: earum ipſarũ rerũ vt quæq; maxime cõmemorandę videbũtur, dicere porro aggrediamur, ſummam quandã colligẽtes eorum, quæ ſunt neceſſaria. Duas igitur exhalationes ab eo ſurſũ ferri nouimus in aera nobis impendẽtem, tenues illas quidem E oĩno, nec nobis conſpicuas, niſi ſi quid eſt huiuſcemodi ad tractus orientales, & prẽter ea quę ex amnibus, & locis irriguis ſublimia ferri videntur. Earũ autẽ exhalationum altera ſicca eſt, in fumumq; cõformata, è terra manans: altera humida, roſidę expirationis plena, ab humida natura exhalata. Ex hac nebulæ, rores, & gelu omne genus, nubes, pluuiæ, niues, & grãdines oriũtur. A ſicca autem illa venti & flatuum differentiæ exoriunt, F tonitrusq;, & fulgura, turbines, & fulmina, aliaq; his cognata.

Exhalationum duo genera.

Nebula eſt expiratio quædã roſida, aquæ nequaquam genitrix, vt aere craſſior ipſa, ſic nube rarior. Gignitur vel ex nubis primordĩs rareſcentibus, vel ex reliquĩs nubibus. Huius aduerſaria, vt eſt, ita eſſe dicitur Serenitas: nihil aliud ipſa exiſtẽs, q; aer nubibus nebulaq; vacuus. Ros eſt humidum quid è ſerenitate concretum, minutimq; delabens.

Nebula.

Serenitas.

Ros.

Glacies. Glacies eſt aqua conferta a ſere-
G nitate cõpactilis. Pruina ros eſt
Pruina. concretus. δροσοπάχνη cõpoſi-
δροσοπάχνη. to noſe dicta, eſt ros ſemiconcre
Nubes. tus, quaſi ros pruinoſus. Nubes
eſt craſſamentũ exhalationũ cõ
uolutum, vim hñs aquæ gignẽ-
Imber. dæ. Imber fit expreſſione nubis
magnopere addenſatæ, tot hñs
differẽtias, quotuplex eſt nubis
compreſſio. quippe q̃ remiſſa ſi
fuerit, molles ſtirias diſpgat: ſin
vehemens, pleniores. Hoc̃q; ap-
Pluuia. pellamus pluuiã, imbris contor
H ta ſtillicidia, cũ maiuſcula ipſa,
tũ vero iugi tenore caſi tantia.
Nix. At vero nix gignit̃ denſitate nu
biũ friatili, q̃ ſimul ac in aquam
verti cœptæ ſunt, in minuta con
tundunt̃: cùm eo, vt illa cõtuſio
ſpẽm ſpumæ, exactumq; cando
rẽ, humoris aũt, qui ineſt, cõcre
tio, quiq; nondũ fuſus eſt, aut ra
refactus, rigorẽ efficiat. Hæc im
petu & confertim decidens, ῥίψος
ῥιπτος. appellat̃. Quo genere volu-
I tim contorto, libramẽtumq; ex
compreſſu capiente ad celerio-
Grando. rẽ lapſum, fit q̃ Grando vocat̃:
cùm interea pro fragmentorum
magnitudine quæ abrumpunt̃,
tum corpuſcula maiora grandi
nis, tum delapſus violentiores
fiant. Atq; hęc q̃ hactenus dicta
ſunt, naturæ vi ab humida expi
ratione euenire cõparatum eſt.
Ventus. A ſicca vero tũ Ventus oriri ſo
let, cum a frigore ita, vt fluat, illa
trudit̃: nihil vt aliud ventus ſit,
niſi aer multus fluctuans & coa
Spiritus. ctus, qui ẽt ſpiritus appellat̃: cũ
alioqui ſpiritus appellet̃ ſubſtã- K
tia animata & genitalis, in ſtir-
pibus, atq; in animantibus exi-
ſtens, per oĩaq; pertinẽs: de qua
nunc diſſerere nihil neceſſe fuit.
Flatus vero, qui in aere ſpirant, Flatus.
ventos, auras, expirationes dici- Aura.
mus, quæ ex humore prodeunt. Expiratio
Vẽti, qui è terra vliginoſa & hu nes.
mefacta prodeũt, ἀπόγειον, qua Ventorũ
ſi terra oriundi: qui è ſinibus, ſi genera.
liunt, ἐγκολπίαι, quaſi ſinuales
vocant̃: inter quos ipſos, eoſq;
qui è fluminibus erũpunt, ex a-
quisq; ſtagnãtib⁹, intercedit nõ
nihil proportionis. ἐκτεφίαι ap- L
pellant̃, qui in fractura nubis, re
ſoluendaq; eius craſſitudine col
liduntur inter ſe, quaſi quidã nubi
genæ. ἐγυδρίαι, quaſi aquatores
dĩr, qui cũ pluuñs aquis graſſã-
tur, impetu & confertim effuſis.
Et ĩj quidẽ qui ab oriẽte iugi te- Ventorũ
nore perflant, ἄρη & vulturni: nomina.
q; ab vrſa, βορέαι, & Aquilones
vocantur: ζέφυροι, & Fauoñ, q;
ab occaſu: qui a meridie, νότοι
dĩr & Auſtri. Vulturnorũ por-
rò is κραιπίας dictus eſt, qui naſci M
tur ad ortum ſolſtitialẽ: Subſo-
lanus ad æquinoctialem: ad bru
malem Vulturnus. At eorũ qui
ex obuerſa parte prodeũt, quos
Fauonios vocamus, ἀργέστης, &
Corus ab occaſu ſolſtitiali, qui
ẽt ὀλυμπίας ab aliquibus dict⁹
eſt, & ab alĩs ἰαπυξ. Fauonius
ab æquinoctiali, Africus ab hy-
berno oritur. At vero Aquilo-
nũ is, qui κραιπία coniunctus eſt,
peculiariter appellatur Aquilo:
qui

A qui aũt hũc a vertice ſtatim exci-
pit per meridianũ ſpirans, Septentrio dr. θρασκίας deinceps à Coro ſpirat, quẽ nonnulli Cæciam appellauerunt. Rurſus ex Auſtris is, q a vertice nobis condito ſeſe infert ex aduerſo Septẽtrionis, Auſter noſis prærogatiua dr. Qui inter hunc & Vulturnum eſt, ἀφρόνοτος eſt vocitat⁹, q̃ſi dicas Vulturnauſter. At qui ſpirat altrinſecus inter Africum & Auſtrũ, hũc alĩ λιβόνοτον q̃ſi Africauſtrum: alĩ λιβονοτίνικα
B vocant. Ventorũ porrô quidã flatus rectos, quidã reflexos habent. Rectos hñt ñ, qui lineis rectis ſemper graſſari ſolent: reflexos & refractos, vt is quem καικίαν nuncupant. Rurſus quidã hyeme pollent, vt Auſtri: quidã æſtate, vt ἐτησίαι qui dr, i. aniuerſarĩ, cinnũ quẽdam conficiẽtes Septentrionum atq; ſubſolanorum. ὀρτίδιαι, quaſi auiarĩ, vẽti quidam dicti ſunt, ex aquilonio genere, verno tẽpore inualeſcentes. Cæterum è genere vio
C lentiorum flatuũ, καταιγὶς nomen eſt flatus ingruentis ſuperne, repenteq; euerberantis. θύελλα flatus eſt ſualens, qui repẽte proſilit. λαῖλαψ, & τρόβιλος nũcupatur, qui inferne ſurſum verſus repente conuoluitur. ἀναχύσημα, quaſi effl atus terræ, dr vẽtus ſublimen ſeſe rapiens, cũ aut è ſpecu alt⁹ depreſſo flatus emicuerit, aut è terra in hiatũ diſcedente: qui Turbo terreſtris eſt
Turbo. tum, cum multus ac contortus ferri cœptus eſt. Flatus vero in D nube implicitus & craſſa & humida, cõtinuatũ nubis ſpiſſamẽ tum violenta eruptione perfrin gens, mugitũ edere cũ ingẽti fra gore ſolet, qui Tonitru dr, mõ Tonitru. haud abſimili ſpiritus vehemẽter in aqua impulſi. Fulgetra eſt Fulgetra. ſpiritus ignitus & coruſcans, dũ nubes dirũpit: q̃ tonitru antecedere ſolet, cùm tñ poſt ipm fiat. Siquidem quod oculis percipitur, ei quod auribus obiectũ eſt, anteuertere natura comparatum eſt: quippe illo è longin- E quo aſpectabili, hoc tum demũ exaudibili cùm auribus appulſum ſit. preſertim qñ alterũ omnium naturarum celeritate maxima præditum eſt, ignita ſ. natura: alterũ min⁹ volucre, quod ẽ naturæ ſpirabilis & aereæ, nõ antequã aures pepulerit, ad aditũ peruenit. At vero quod fulſerit, ſi ad terrã vſq; curſim illiſum ſit, Fulmen vocatur. Sin ſe- Fulmen. miuſtũ quidem, ſed vniuerſum tñ, violẽtumq; incubuerit, πρηστὴρ, F hoc eſt accenſus turbo, dr. Præſter. Quòd ſi prorſus ignis nihil interim conceperit, τυφὼν vocatur, Typhon. qui eſt vertex pcelloſus, & euerberans. Horũ quicquid ĩ terrã ĩpetu decubuerit, στεπτὸς, i. Fulmen, noiat. Qui φολόεις, dr, cũ fuliginem contraxit: ἀργὴς, ſi raptim emicuerit: ἑλικίας ſi lineari ſpecie cõformatus eſt. στεπτοὶ dicunt, quæcũq; fulmina in quiduis illiſa ſint. Ad ſummã eorũ q̃ in aere apparẽt, alia ſpecie-

G tenus exiſtunt: alia ẽt habent naturæ ſubſiſtentiam. Speciem tñ exhibent arcus cœleſtes, & virgulę aliaq; huiuſcemodi. Subſtãtia etiam apparent fulgores cœleſtes, & quos emicantes vocamus, & Crinitæ ſtellæ, & hñs ſimilia. Arcus eſt ſpẽs ſegmenti ſolaris, vel lunaris, ædita in nube humida, & caua, & perpetua, quã velut in ſpeculo intuemur, imagine relata in ſpeciem circularis ambitus. Virga eſt arcꝰ cœleſtis exhibitio in directum cõformata. Area eſt ędita imago ſydereæ claritatis vndiq; illuſtrata: hactenus arcu differens, q; ille è regione Solis ac Lunæ viſendũ ſe exhibet: cùm area ſidus totum ambitu cingere orbiculari ſoleat.

Arcus.

Virga.

H

Area.

Fulgor. Fulgor eſt ignis collectio, qui in aere exarſit, per cœlum ille quidẽ, aut iaculari ſpecie trãſmeãs, aut vno loco fixus. At eiaculatio ignis eſt enatus attritu, in aere p̃ nici motu inuehens, ob eamq; p̃nicitatem oblongam formam ſimulans. Fulgor fixus eſt exten-

Eiaculatio.

I ſio longe porrecta, & loco pmanens & tanquam profluuium ſideris. Quòd ſi in alteram partẽ dilatetur, Crinita ſtella vocat. Sæpenumero autem euenit, vt fulgores tẽpore multo maneãt, ſæpe vt confeſtim extinguant. Complures item & aliæ rerum formæ cernuntur in cœlo apparentium, vt quæ Faces, quæ Trabeculæ, quæ Dolia, quę Scrobes nuncupantur: omnia ab earũ rerum ſimilitudine appellata, vnde noſa mutuata ſunt. Eaq; partim in occidua mũdi parte, partim in oriente cernũtur, partim etiam ambiguo in vtranq; partem æditu: raro vel ſeptẽtrionali, vel auſtrino. Cæterum oĩa in certa, quippe nihil huiuſcemodi hactenꝰ proditum eſt memoriæ, ita fuiſſe conſtabilitum raro ſitu, & conſtituto, vt ſemper cõſpicuum fuerit. At huiuſcemodi ſunt, quæ in natura animabili, aeriaq; fiunt.

Crinita

K

De his, quæ in Terra fiunt. Cap. 4.

IAm vero terra continet etiã L ipſa in ſe, vt aquæ, ita ſpiritꝰ ignisq; ſcaturigines: quarũ quædam ſub terra latent, oculis humanis ſubductæ: multæ ſpiracula habẽt emiſſariaq; vaporis, oculis humanis ſubductę, vt Lipara, vt Aetna, vt Aeoliæ ĩſulæ, quæ quidem ſępe, & ipſæ flumi num more fluunt, igmitasq; ferri glebas euomunt. Nonnullæ vero huiuſmodi ſcatebræ ſecun dũ fontes ſitæ, aquas inde manã tes inde calefaciunt, aliquæ inde M vt tepentes, efferuefactæ aliæ, q̃dam modicæ tẽperatæ vt emittantur. Multis etiam in locis orbis exitus ſpirituum pari ratione patefacti ſunt: quorũ partim fanatico furore afficiũt hoĩes, p̃pius antecedenteis: partim tabifica vi abſumunt: partim fatidicos efficiunt, vt Delphici, & Lebadici. ſunt & qui prorſus enecent, vt in Phrygia. Frequenter fit etiam, vt congenitus ſpiritus in terra conditus, cum aberrans inſi-

Spiritꝰ, & ignis ſcaturigines.

Aquę calidæ.

Spiracula terræ.

A insinuarit, in abstrusos quosdã eius, atq; cæcos meatus, quasi e dibus suis erumpens, multis in locis vibrantem motum cieat. Est etiam nec raro, cum flatꝰ ad uena, introrsus in terræ caua irrumpens, deinde exitu omni ex cluſus, intus sese versando ingenti vi terram quatiat, nequicquã exitum inde quæritans. ex quo fit naturæ facinꝰ, quod vocamꝰ Terræmotum. Terræmotuum autem ñ, qui ad angulos acutos in obliquum quatiunt, ἐπικλίν

Terræ motus.

B ται appellantur, quasi in trãsuersum sese agẽtes: Sursum vero deorsumq; ad angulos rectos iactãtes, βράσται vocantur, a similitudine aquæ effervescentis. At qui labes terræ relinquunt in caua subsidẽtis, ab hiatu χασματίαι nominati sunt. Quem hiatum ñ qui vi eruptiõe facta patefaciũt, ῥῆκται, id est effractores, dicti sunt. Iam horum aliqui flatum secum erupturum rapiunt, alñ saxa, alñ cœnum. Sunt qui fontium scatebras ædidere, quæ antea non erant, ὦσται, id est trusores, vocant, qui vno obnixu subuertunt, quod impulerunt. Sũt etiam qui quassabũdi, atq; vtroque declinantes, vibrantesq; qđ mouerint, semper erigunt: ob id

C παλματίαι, hoc est vibratores, dicti. efficiuntq; terræmotũ tremori non dissimilem. Appellantur etiam μυκητίαι terræ motꝰ, qui cum mugitu quatiunt, indito ob id nomine: quanquã sæpe terræ mugitus absq; terræ motu contigerit. id quod assoleꝛ, cũ D spiritus impar quatiendæ terræ fuerit, intusq; cohibitus ac conuolutus arietarit impetu vehementi. Adde q; flatus, qui terrã subierint corroboratiores fiunt a liquoribus terrenis, qui intus conditi sunt.

De his, quæ in Mari eueniunt. Cap. 5.

PRoportione his respondẽt ea quæ in mari eueniunt. nam & hiatus fiũt maris, & recessus, vndarumq; excursiones interdum reciprocantes, interdum eluuie retro non recur- E rente. id quod proditum est circa Buram, Helicemq; cõtigisse. Sæpenumero etiam in mari euaporationes ignis existunt, fontes excaturiunt, ostia fluuiorũ aperiuntur, arbores enascũtur, fluxiones & vortices existunt, instar eorũ habentes, quæ a flatibus designari dictum est, non in medio mari modo, sed ẽtĩ euripis, & in fretis. Aiunt ẽt multos æstus, vndarumq; sublationes statis quibusdam tẽporibus cum Luna circumagi. Atq; vtĩ F vniuersum dicam, cum elementa in aere, in terra, & in mari, cõmoda inter se tẽperatura mixta sint: nimirum affectionũ quoq; similitudines ñsdem cõstant in ipsis: in singulis illę quidem naturis ortus alternantes, & interitus, vniuersitatem vero asseruantes generationis immunẽ atque corruptionis.

G *Dubitationis ſolutio, quo pacto mundus ex contrarijs conſtitutus, tam diu nõ diſſolutus fuerit. Cap. 6.*

TAmetſi extiterunt, qui ſe ſe admirari addubitabundi dicerent, quin fieri tandem poſſet, ſi è principijs cõtrarijs mundus conſtitit (ſiccis dico & hũidis, frigidis & calidis) vt iã diu nõ diſſolutus fuerit, atque interierit. Perinde quaſi mirari quiſquã debeat, quo nã pacto ciuitas incolumis perduret, q̃ è gẽtibus contrarijs cõpoſita
H ſit, egenis inquã & diuitibus, iuuenibus & ſenio confectis, infirmis & valentibus, prauis atq; innocẽtibus. Ignorãtia eſt iſta vtique hoĩum, hoc eſt in cõcordia ciuili non videntiũ longe admirabiliſſimum, q̃d ex multis ipſa vnũ efficit affectũ, & è diſſimilibus ſimilẽ, oĩs illa quidẽ naturæ ſuſceptrix & fortunæ. Atque haud ſcio an ẽt cõtrariorũ appetens ſit natura: ex eiſq; conſona, non itẽ è ſimilibus conficiat. Sic certe ipſa marẽ cũ fœmina con-
I iunxit, non ẽt cũ ſuo horũ vtrunque ſexu. Quin primã ẽt cõcordiã per contraria, non per ſimilia deuinxit. Addeq; ars naturæ æmulatrix hoc idẽ facit. ſiquidẽ Pictura alborũ nigrorumq; colorũ, luteorumq; & rubrorum naturas inter ſe attemperans, effigies rerum efficit cõſonas exẽplaribus. Muſicæ acutis & grauibus ſonis, longisq; & breuibus vna permixtis in diuerſis vocibus, vnum ex illis concentum abſolutum reddidit. Grammati K
ca ex elementis vocalibus & mutis inuenta temperata, artẽ omnem literaturæ ex illis compoſitam reliquit. Hocq; nimirum illud eſt, quod apud Heraclitum legiſ, Scotinum ab oſcuritate cognominatũ. Criſpa, ĩquit, & mi «
nime criſpa vna vinxeris, cõſen «
tiens & diſſentiens, cõſonans & «
diſſonans: vnum ẽt ex oĩbus, om «
niaq; ex vno. Itaq; vniuerſorũ coagmentationem (cœli inquã & terræ, & vniuerſi mundi) cin
no quodã principiorũ ſumme L
contrariorũ commode attẽperato, natura ipſa digẽſit, vna eadẽq; concinna cohærentia: quippe ſiccũ humido, calidum frigido, graui leue mixtũ, & rectum orbiculari. Terram etiam oẽm, oẽ mare, ætherem, Solem, Lunã, & poſtremo totum cœlum vis vna per oĩa pertinens, certo ordine deſcripſit, concinneq; digeſſit, è diuerſis ipſa naturis, atq; ĩpermixtis, aere, terra, igne, & aq̃ mundũ architectata. Cumq; eũ etiam globoſa ſuperficie cõpre- M
hendiſſet naturas quammaxime contrarias, veluti edicta cõcordia & imperata, adſtrinxit ad conſenſum, mutuũq; cõmercium: cuiuſmodi rerũ mollitione vniuerſitati ipſi ſalutẽ machinata eſt. Huius aũt rei cauſa eſt cõ Elẽtorum cõcordia.
cordia elementorũ. Concordiæ porrò cauſa eſt æquabilitas, & quod alterũ altero non plus polset, ad æquilibriũ. n. adæquant grauia cũ leuibus, calida cũ ĩs q̃ ipſis

Natura appetens contrariorum.

A ipſis oppoſita ſunt: natura vtiq; nos docente in maioribus, æqualitatem tutricem eſſe concordiã & ſeruatricem: concordiã autẽ mundi eſſe ſalutem, rerũ oĩum parentis, ac longe oĩbus præſtantis pulchritudine. Nam q̃ tãdẽ natura præſtabilior ipſo? Quam enim dixeris cũq;, eius vtiq; ipſius mundi pars erit. Nam quicquid pulchritudine p̃ditum eſt, id quaſi gentile hẽt cũ eo ſocietatẽ, adeo q; recte, atq; ordine conſtitutũ eſſe id a mundi noĩe con

B cinne digeſtũ Græco ſermone, conſentaneaq; partium cõpoſitione ſpecioſum eſſe ſignãt. Ecquid nam eſt autem ſingulariũ partium, quod cum eo æquiparari poſſit ordine, quo cœleſtis motus temperatus eſt & conſtitutus? Sole vtiq; & Luna, reliquis itẽ ſideribus intra ſpatia ſe mouẽtibus exquiſitiſſime emodulata à ſeculo in ſeculũ alterũ. Age ecquæ tandẽ vices tã ratæ eſſe poſſunt, q̃ eſt exacte comparatus a natura tempeſtatum an

C ni tenor in orbem redeuntium: omnium ille quidem rerum fœcunditate præditus: æſtates deinceps hyemesq; referens tẽporibus deſtinatis: ſimul dies & noctes inoffenſis vicibus alternantes, è quibus menſis annusq; cõficitur. Ac magnitudine quidẽ ambitum lõge ſummũ complexus motu perniciſſimo circumagitur, claritate ſynceriſſima p̃ditus: vi etiam potentiaq; fretus exorte, vt ſenẽ, ſic interitus. Hic omnium animantium naturas, D tũ aquatilium, tum pedeſtrium tum etiam in elemento ſpirabili victitantum ſegregat, ñſq; ſpatia vitæ ſuis admetiẽs motibus. Ex hoc aĩam ducunt oĩa: ab hoc aĩam habent animantia: ex hoc deniq; miracula rerũ nouarum exiſtunt, q̃ ſtatis temporibus efficiunt. Vis ventorũ omniuaga in ſe ipſa conflictat: fulmina è cęlo cadunt: pluuiæ procelloſæ atque ſtupendæ ſubitos fragores ædunt. Vnde fit vt & vi humoris expreſſa, & vi ignea diffl ata, E conſtituat vniuerſi concordia. Iã vero terra oĩ gñe veſtita ſtirpium fruticantiũ, riguisq; exuberans large erumpentibus trita veſtigñs aĩantium q̃ in ea paſſim circunferunt: oĩa tempeſtiue proferens ex ſeſe & vegetans, hoſpitaliq; ſinu excipiens: cum innumeras ipſa rerũ formas perferat, ab eisq; multipliciter afficiatur, nihilo ſecius tĩ naturam aſſeruat ĩdomitã ſenectute, quãlibet ipſa motibus contremefacta, vndis ſuperfluentibus prola F ta, incendñs deniq; inflammata, mõ hac, mõ illa parte ſui. Quin etiam illa ipſa oĩa cenſeri merito poſſint incolumitatis eius cã cõmode euenire, ſalutẽq; illi sẽpiternã præſtare. Siquidẽ ea motu quaſſata, continuo proſiliũt venti qui introrſus inſinuarant, vtiq; ſpiraculis terrarũ diſcęſſibus patefactis, vt ſuperiꝰ dictũ eſt. Imbribus ẽt tũ expurgat, cũ oĩa peſtifera in ea abluuntur:

Aequabilitas cõcordiæ ſeruatrix.

Mundi ortus.

G ad ſyncerioremq; conſtitutionē ſuper ſubterq; tū reducitur, cū auris perſpiratur. Et conflagrationes quidem quod concretius eſt terræ, concoquunt: congelationes item quod inflammatū eſt, id attemperant ipſæ atq; remittunt. Ac ſingularū qdē rerū aliæ oriunt aliæ vegetant, & aliæ occidūt: cū interim ortus cō peſcāt graſſant eis interitus, rurſusq; interitus rerum leuent ortus exuberanteis. Vnica vero ex omnibus conflata incolumitas
H permanet ipſa in ęuum: cūm inter ſe rebus ex aduerſo obſiſtentibus, & cedentibus vicisſim atque prævalentibus vniuerſitas conſeruetur in ſempiternū, noxam nullam contrahens.

De Deo. Cap. 7.

REſtat vt ſummatī de cauſa diſſeramus, quæ cīicta rum ipſa rerum vim hēt tutricem & continentem, quem madmodum cætera perſtrinximus. Flagitij enim inſtar eſſet,
I cūm de mundo dicere inſtituerim, tractatu ſi minus exquiſito fortaſſe, at certe qui ſat eſſe poſſit ad formulam doctrinæ craſſiorem, intactam præcipuā mūdi partem principemq; præterire. Vetus igitur ſermo eſt, a maioribusq; proditus inter oēs homines, vniuerſa tum ex Deo, tū per Deum conſtituta fuiſſe atq; coagmentata, nullamq; naturā ſatis inſtructam ad ſalutem eſſe poſſe, quæ citra Dei pręſidium ſuæ ipſa demum tutelæ permiſa ſit. Quocirca veterum nōnul- K
li eo vſq; prouecti ſunt, vt hæc omnia dictitarent, Deorum eſſe plena, hauririq; eorum ſpectra ab hominibus, oculis, & auribꝰ, reliquiſq; ſenſibus: ſententię illi quidem fundamenta iacientes diuinę fortaſſe potentiæ, nō itē naturę diuinæ congruentis. Etenim cunctorum, quę rerum natura complectitur, cū ſeruator eſt Deus, tum vero quęcunq; in hoc mundo quoq; modo perficiuntur eorū oīum genitor eſt: non ſic tū ipſe vt opificis in mo- L
rem, animalisq; laſſitudinē ſentientis, labore affici poſſit: vt q ea facultate vtatur, quæ nulli cedat difficultati, cuius ipſe vi facultatis omnia in poteſtate continet: nec minus etiam quę longius ab ipſo vidētur eſſe ſubmota. Summam igitur & primam ſedem mundi ſortitus, ea de cauſa ὄπατος, quaſi ſupremus appellatus eſt: & (vt inquit Poeta) Dei domicilium.
in ſummo culmine vniuerſi cœli ſuū habet ipſe domicilium ſi- M
tum & collocatum. Maxime vero vim eius ſentit, numineq; eiꝰ ante oīa fruitur id corpus, quod proxime eum ſitū eſt: tū quod ſecundū ab hoc ſitum habet, & vnumquodq; deinceps, prout ſituum ordo ad noſtrum vſq; locum natura cōſtitutus eſt. Quo fit, vt & terra, & terrena omnia Terrena.
q̄; longiſſime ab diuinitatis adminiculatione abſcedunt, tā infirmitate ſumma ſint ipſa, conciuinitatisq; ſibi cōſentaneæ maxime

A xime expertia: atq; ideo multo tumultu exagitata. Atqui cum ita ſit numen diuinũ natura ſua comparatũ, quoquo vt verſus permeet: nimirum ea in quibus ipſi verſamur, ac nobis ſuperiora, pro eo quãtus eſt acceſſus ad Deum, vel abſceſſus ab eo, eius opitulatione quoq; ſentiũt. Proinde id præſtabilius eẽ cenſem⁹, Deoq; tum decentius, tum magis conſentaneum, ita de eo opinari, vt dicamus, poteſtatem illam in cœlo ſedes ſuas habentẽ,
B incolumitatis cauſam rebus vniuerſis præſtare, ñs quoq; quę lõgius ab ea remota ſunt: nec illis aſſentire, qui eam ipſam poteſtatem per omnia pertendentem, & ventitãtem ad ea quoq;, quæ nec adire ipſam honeſtũ eſt, nec dictu ſpecioſum, ſua illic opera efficere contendunt, resq; terrenas adminiſtrare. Atqui ne ex hominum quidem principum dignitate eẽ dixeris, cuilibet operi incumbere: vt (verbi gratia) exercitus ducis aut vrbis præfecti, atq; etiam dom⁹ primarij di
C ſpẽſatoris, ſi faſciculum ſarcinarium componere, aut viliorem aliquam operã obire vſu venerit vt neceſſe ſit: cuiuſmodi munere, magni regis tẽpore, ne qđ. quis quidem mancipium eius facile obiuiſſet. Quippe, vt proditur, viſenda quędam ſpecies Cãbyſis, Xerſis, & Darij regnantiũ in exquiſitũ maieſtatis faſtigiũ exornata erat, compoſitaq; magnifice, omnibusq; numeris ve-

Regis magni faſtigium

nerationis auguſta. Et quidem (vt fama eſt) Suſis ipſe ac Ecbatanis ſedibus collocatis procul hoſium cõſpectu regiam ſanè admirãdam obtinebat, ambitu ſeptam auro, electro, eboreq; fulgenti. Cui veſtibula multa erãt, atriaq; continentia: multæ vero ianuæ multorum ſtadiorũ inter ſtitiũs ita dimenſæ inter ſe, atque diremptæ, vt aditus æneis foribus, murisq; magnis obſtructi, atq; muniti eſſent. Tum autem viri principes & lectiſsimi ſtationes digeſti erãt, atq; decuriati recte atq; ordine: pars munere
E ſtipantium regem ipſum fungẽtes, eiq; famulãtium: pars cuſtodes circa ſepta regiæ appoſiti (ianitores emiſſariosq; appellabãt) cum interim rex ipſe, qui idem dominus Deusq; vocitabatur, omnia & videret, & audiret. Ab his item erant alĩ vectigalium quæſtores obuentionumq; conſtituti: alĩ duces tum bellici, tũ venatores: alĩ coactores munerariĩ: alĩ deniq; munerũ reliquorum curatores, put vſus ratioq; adminiſtrãdarũ rerum ferebat.
F Tum autem vniuerſum Aſię imperium, Helleſpõto quidem ab occidentis partibus terminatũ, India autem ab orientis regunt pro poteſtate prætores, præfecti & reguli, ſerui regis ipſius, qui magnus appellatur. Curſores etiam, exploratoresq;, ſtatores, & cuſtodes ſtationarĩ, & deniq; ſpecularĩ excubitores. Quorũ erat ipſorum is apparatus, ea de

D

ſcriptæ

G ſcriptæ collocationis rō, tam rato ordine vices munerū conſtitutæ: & p̄ſertim eorū qui ignes ædere p̄nuncios, & tollere è ſpeculis ſoliti ſunt, deinceps in aliā, illi quidē ex alia dantes accipientesq; ſignū in orbē, abuſq; finibus imperij aduſq; Suſa & Ecbatana, quicquid rerū nouarū q̄ſquā in Aſia moliret aut incepta ret, rex vt ipſe vno die reſciſceret. Atqui ſtatuere nos oportet magni ipſi⁹ regis faſtigiū, pręut quidē eſt Dei eminētia, qui pro
H poteſtate mundum tanquā prouinciā obtinet, tam eſſe infimū, q̄ eſſe ſummū hoc ipſum regis faſtigiū, ſi cū animāte quodam viliſſimo, atq; infirmiſſimo cōponeretur. Quapropter ſi è dignitate regis haud quaquā eſſet, Xerſem functione propria adminiſtrare oīa & abſoluere, quæcūq; facta cuperet, ne ipſum qui dem operibus faciendis inſtantem curatoris operū officio perfungi: longe id nimirum minus Deo conuenit. Quare auguſtius
I id decentiusq; exiſtimandū eſt, Deū ſummo in loco ita eſſe collocatū, numinis vt tñ eius vis p vniuerſum mūdum pertinens, tum Solē Lunāq; moueat, tum cœlum oē circumagat: ſimulq; cauſam præbeat eorū quæ in terra ſunt, ſalutis atq; incolumitatis. Neq; vero illi ipſi itidem vt principibus mortaliū, opus eſt aut artificioſa mollitiōe, aut alieno miniſterio: qñ ij propria infirmitate præditi operarū decurias rebus cōficiendis, & numeroſas manus adhibent. Illud añt diuinitati maxime cōſentaneū, K
vt formas rerum omnium citra difficultatē ſimpliciq; motu abſoluat: nō ſecus atq; illi machinatores ſolent, qui inſtrō vno demittendo, multos & varios affectus ædunt: aut vt illi pſtigiatores facient, νευροπάσας ob id appellant, quod imagunculas aīmatas eſſe fidiculis ductitandis ementiunt. Qui cùm funiculum ipſi aut neruum adduxerūt, cieri ceruicē & manum, quaſi ani- L
mantis ſimulacri, humerūq; itidem, & oculū faciūt, interdum etiā oīa mēbra, idq; quadā cum venuſtate atq; æquabilitate motus. Hoc igit modo natura diuina ab vno eodēq; ſimplici motu primo vim ſuā immittit in ea, q̄ ſunt primo contīentia, ab illisq; ſubinde in ea quæ longius atq; longius abſunt, quoad permeauerit p vniuerſa. Quippe alterū ab altero motū rurſus ipm quoq; aliud mouet cū mūdo: cū
vnūquodq; interim agat cōue- M
nienter cōſtitutioni ſuæ, nec tñ eadē ſit via omnibus, ſed diuerſa, nonnullis etiam contraria: tametſi primus illis velut ad concentum, atq; equabilitatē auſpicatus, natura ſit comparatus ad vnū motū: ſiſt atq; ſi qs ex eodē vaſe ſimul iaciat globū, teſſerā, turbinē, & columellam, nempe vnūquodq; eorū accōmodate ſuæ formæ mouebit: aut ſi quis animal vnū aquatile, aliudq; ter

reſtre,

A reſtre,&aliud volucre è ſinu ſuo emittat. Planũ eſt enim, q̃ natatile eò proſiliens enatauerit, vbi ei commodũ eſt victitare: terreſtre ad ſuas ſedes, paſcuaq; ſua crepſerit: at aerium è terra ſublime raptũ euolauerit, vna vtiq; eadẽq; prima cauſa ꝓpriã eorũ vnicuiq; aptitudinẽ reddente. Eademq; rõ eſt in mundo. Siquidem ab vna cœli vniuerſi cõuerſione, quæ die noctuq; finitur, aliæ atq; aliæ permeationes fiũt. Cumq; vno oĩa coerceantur globo, pars tñ celerius, pars mouet tardius: nimirũ interuallorũ longitudine, & ſingulorũ opificio eam dr̃iam efficiente. Et Luna quidẽ mẽſe ſuum peragit orbẽ, augeſcens viciſſim, imminutaq; & tabeſcẽs. Sol anni ſpatio ſuũ orbẽ metitur: & qui eum ęquãt curſu, Luciſer, & Mercurius. Pyrois ſpatio altero tanto maiore. Iouis ſtella ſpatio Pyroentis ſexcuplici. Vltima Saturni quæ dr̃ tpe ſeſquiplo maiore ĉ̃ quantũ eſt id quo circũagitur illa quæ C infra ipſam eſt proxime. Qui uero ex omnibus cõcentus exiſtit conſonantibus in cœlo, chorũq; cõficientibus, vt ex vno ille quidem oritur, ita in vnum deſinit. Vniuerſumq; ipſum cõmodius κόσμον nominaueris, id eſt compagem rerũ cõpoſitã, cõcinnoq; ordine digeſtã, quã ἀκοσμίαν, id eſt cõgeriẽ cõfuſam & incondita. Quẽadmodũ porrò fit in choro, vt auſpicanti præſuli, aut p̃centori accinat oĩs chorus è vi-

De planetaq; curſibus.

ris interdũ fœminisq; cõpoſit⁹, D qui diuerſis ipſi vocibus, grauibus, ſ. & acutis concentũ aitemperant: eandem ipſi rõnem ſtatuimus & in Deo, q̃ vniuerſum mundũ moderatur & regit. Et ſidera enim ſemp & vniuerſum ipſum cœlũ eos ad numeros mouent, quos De⁹ ſurſum quaſi auſpicando præcinendoq; emodulatur: quẽ à ſimilitudine ſanè cõgrua χορυφαῖον mundi recte appellaueris, quaſi præſultorẽ ipſum huiusq; chori magiſtrũ. Geminis aũt itineribus Sol ingre- E dit lumine ſuo cuncta quoquoverſus colluſtrãs: diẽ noctemq; altero itinere diſterminãs, ortu ſuo, ſ. & occaſu: altero quatuor anni tẽpora ſecũ ductitãs, vltro citroq; per cœlũ perreptãdo nũc aquilonius ipſe, nunc auſtrinus. Quid dicã pluuias tempeſtiue exiſtentes, ventos, & rores, omneſq; mmotiones, quæ ĩ aere eueniunt à principe rerũ cauſa, atq; primordiali? Adde Huminũ lapſus, maris ęſtus intumeſcenteis, F enaſcentiũ arborũ incrementa, frugũ maturitates, fœturas animaliũ: deniq; vegetationes rerũ omniũ adoleſcentiũ primũ, deinde tabeſcentium: eodem accedentib⁹ cauſis (vt dictũ eſt) â cõſtitutionibus ſingulis rerũ atq; opificĩs. Itaq; ille omnium princeps parensq; animi tantũ ſenſu ſpectabilis, ſimul ac ſignũ naturis dedit inter cœlum terramq; vehentibus, earũ vnaquæq; in orbibus ſuis iugi motu cieẽ, atq;

inter

G inter ſuos limites, alternis cõditis atq; apparẽs, ſexcẽtas illa formas eodẽ à principio exhibẽs, vicisſimq; ſubducẽs. Qđ vero ĩ hiſce rebus agit, magnopere ſiſe ẽ ñs, q̃ belli tpe inter hoſtes factitã

Elegans ſi mile. tur. Nãq; ſtatĩ vt clasſicũ exaudiri in exercitu cœptũ ẽ, alios ipſe videas, ſcuta ſibi aptãtes loricã alios inducẽtes, alios ocream vel galeã ſumere, vel balteo ſe cĩgere feſtinãteis. Rurſus videas q̃ frenatos equos admittãt, alios q̃

H currus cõſcendãt, qui deniq; teſſerã p̃ explicatã aciẽ prodãt. Tũ manipuli ductor ad manipulũ, cẽturio currit ad cẽturiã. Poſtremo equites ad cornu, velites ad ſtationẽ quiſq; ſuã feſtinãt. Cũ iterim ſub vno ductore oĩa moueanť, q̃ imperia & ipſe ſignãnda accepit ab eo, apud quẽ ſumma ẽ imperñ, eodẽ nos & ipſos mõ cẽſere cõuenit de Vniuerſo. Cùm. n. ab vna vi ĩpulſrice cieãtur oĩa, fit vtiq; qđ cuiq; cõmodũ eſt, & cõueniens. Nec vero ſi

I ea vis ipſa, nec cerni ab hoĩbus, nec apparere põt đquo pacto id obſtat, aut illi ad ea, q̃ diximus agẽda, aut nobis ad fidẽ hiſce rebus accõmodandã. Nã & aĩa ipſa, q̃ viuimus, q̃ vrbes, q̃ domos habitamus, cùm haudquaquã ſub aſpectũ nr̃m ſita ſit, operibꝰ tñ ipſis vr̃. Oĩsq; vitæ cultus nitorq; vtq; ab ea inuentus eſt, & deſcriptꝰ, ita ex ea tenorẽ ſuum ſeruat. Terræ cultura & cõſitio, artiũ excogitationes, vſus legũ reipublicę recte atq; ordine conſtitutæ rõ, adminiſtratiões ciui- K
les, bellum extra fines patriæ, &
rurſus pax in ea. Proinde hæc ẽt
de Deo ſentiẽda nobis ſunt: illo
quidẽ, ſi vim ſpectes, valentiſſimo: ſi decorẽ, formoſiſſimo: ſi vitã ĩmortali: deniq; ſi virtutẽ, p̃ſtantiſſimo. Quapp, cùm ſit inconſpicabilis naturæ oĩ interitu
ræ, ipſis nihilo ſecius ipſe cernit
ab opibus. Atq; ea quidẽ, q̃ ĩ aere fiunt đquo mõ affecto, q̃ ĩ terra, q̃ in aq̃, ea certe Dei opa eſſe merito dixerimus: Dei inq̃ opera, cũ imperio ſummo mũdũ ac L
p̃ptãte obtinẽtis. Ex quo Deo,
vt inquit Empedocles phyſicꝰ:

Oĩa quotquot erunt, quot ſunt »
præſentia, quotq;
Orta fuere ante hac, ſtirpes, ho- »
mines q;, feræq;,
Inde etiam volucres, piſces q; hu- »
moris alumni.

Enimuero nõ tã abſurda q̃ puſilla cõparatio (vt opinor) fuerit ſi mũdũ cũ illis lapidibus cõponamus, qui in operibus fornicatis, forficis in modũ diſpanſi cõformati, ſtructura ſeſe interſecãte, vmbilici vocanť. Etenĩ ñ la- M
pides in medio collocati, q̃ parte
ſ. vtroq; verſus ſtructura arcuata pendaţ, q̃ſiq; oneri cedit: in co
hærentia cõtinent, atq; ĩ cõſtructione ordinata totã formã operis, ĩmobilẽq; aſſeruant. Fama ẽ ẽt Phidiã illũ ſtatuariũ, cum Mineruã illã, q̃ eſt in arce, coagmentaret, in medio eius ſcuto faciem ſuã expreſsiſſe, oculosq; fallenti artificio; ita deuinxiſſe ſimula-

Phidiæ ſtatuarij in ſculpenda Minerua præclarus artificiũ.

chro,

A chro, eximere ĩde vt ipſam ſi qs cuperet, minime poſſet: aſſr quidē certe q̃ vt ipm ſolueret ſimulachrū, opusq; eiuſmodi compactile cōfunderet. Hāc eandē igr rōnē Deus hēt in mundo, vtpote qui vniuerſorū coagmētationē cohærentē cohibeat & coarctet, incolumitatēq; vniuerſitatis conſeruet: niſi quatenus non medio ille loco, in terra ſ. vbi turbida regio eſt: ſed in excelſo ſit⁹ eſt, purus ipſe in puro loco. Quē locū tū οὐρανὸν ab origine vocis
B dicimus, q̃ſi terminū extimū ſupremorū corporū: tū ēt Olympū, vt vſquequaq; lucidū, ab oī caligine ſecretū, motuq; oī incōdito, cuiuſmodi ſunt qui apud nos venti fiunt, & tēpeſtates. Id q̃d his verbis ſignāt Homerus.

» Eſſe ſolum diuis ſubnixum ſemper olympum
» Fama eſt, haud vētis tremefactū haud imbribus vdum,
» Ac procul a niuib⁹ ſubductum: nubibus illinc
» Splendida ſummotis, candēſq; expanditur æthra.

C Huius aūt rei elogiū eſt mortaliū conſenſus, regionē mundi ſūmā non dubie Deo tribuentiū. Quā ob cām ipſi manus tollim⁹ ſurſum inter vota concipienda. Qua rōne, nec male illud quoq; ab eodē Poeta pronunciatum:

„ Cœlum ſorte tulit ſimul ęthera Iuppiter altum.

Quinetiam q̃ maxime eximia ſunt inter res ſenſu perceptas, eū dē illa locū obtinēt, vt ſidera, vt Sol & Luna. Vnde fit, vt cœleſtia D concinno ordine digeſta, ſuas ipſa vices conſeruent perennes & cōſtitutas, nulliq; obnoxias mutationi. longe illa ſecus atq; terrena: quæ ita natura comparata ſunt, ipſa in alias vt ex alīs affectiones trāſeant, fieriq; identidē altera atq; altera non reſpuant. Certe contigiſſe aliqū conſtat, vt terræmotus violētia terra ipſa multis ī locis diſceſſerit, īdeoq; hiatus extiterīt: vt imbres vi maiore ruentes, diluuium ī terram E intulerint: vt excurſiones vndarū receſſusq; tū continentes mari obruerint ſępenumero, tū rurſus maris alueos adiecerint cōtinentibus: vt vis flatuū & verticū oppida funditus diſturbarit: deniq; vt incendia atq; inflāmationes aliquæ ſupne delapſantes partes orbis exuſſerīt verſas ad orientē, vt Phaethontis tpe contigiſſe dr̄: q̃dā ēt vt è terra erumpentes veluti expirabundæ idē fecerint, vt cūm crateres Aetnæ F abrupta terra patefacti, conflagrationem emiſerunt inſtar torrentis p terrā graſſabundā. Quo tpe, qui e mortaliū genere pietate erant imbuti, ñ a numine diuino eximio honore ingētiq; affecti ſunt. Siquidē iuuenes & robore valentes, cum parētes ſuos ætate iā cōfectos humeris ſuſtulliſſent igneo flumine iā iā oppri mendi, in eo erant ipſi vt interirent: cū ecce flumen ipſum ita ſe ſcidit, vt huc & illuc diuerſi fluctus digrederentur, iuuenesq; in

Crateres Aethnę patefacti.

Pietati præmiū apud Deum.

G tactos cũ ſenibus trãſmitterent.
Vt vero ſummatim iã loq̃mur, qđ in naui gubernator eſt, qđ in curru agitator, qđ in choro prę-centor, qđ deniq; lex in ciuitate, & dux in exercitu, hoc Deus eſt ĩ mũdo. Niſi ſi hactẽ⁹ intereſt, q; labor & mot⁹ multiplex illos exercet, & curę angunt varię: cũ huic elaborata ſuccedãt oĩa, oĩs moleſtę expertia, citraq; corpis infirmitatẽ: qppe cui in loco ſtabili, ĩmotoq; collocato oĩa mouere, & circũagere ꝓ arbitratu
H liceat, quo libitũ eſt cũq;, & qũo libitũ eſt: idq; diuerſis in formis
Lex ciuilis ſiĩ atq; naturis. Id autẽ rõne ſiĩ facit ille atq; lex ciuilis, q̃ ĩmobilis ipſa exiſtẽs ĩ vtentiũ animis, regit oĩa ad rempublicã ꝑtinentia. Et ciues q̃dẽ q̃ſi ei⁹ aſſeclę in mediũ, pdeũt: qui aũt principes vocant ad ꝓtoriũ ſe cõferunt: legislatores ad ꝓpria tribunalia: ſenatores deniq;, & q̃ cõcionatores dicunt ad cõceſſus ſibi contributos cõueniũt. Rurſus is in Prytaneũ it, cui, ſ. id datũ eſt, in
I eo vt publico victu epuleẽ: alter rapit ad iudicium, cãm vt ibi dicat: in carcerẽ alius cõpingit, vt ſupplicio afficiat illic. Tum vero epulones in ciuitate celebres ad epulas legitimas q; cõueniũt. Iã vero agunt dies feſti, iã ludicra ſolẽnia: iã anniuerſaria ſacrificia fiũt diuis, heroesq; ritu ſuo colũtur: poſtremo ĩferię mortuis ĩferunt. Sic alia ab alĩs fcta vno vl̃ ĩperio, vl̃ legis vna authoritate, aſſeruant eum, qui obtemperat.

Sic vrbs ſimul plena eſt vaporibus ſacris, K
Reſonatq; cãtib⁹ pĩs, ac luctib⁹.
Hoc idẽ de vrbe quoq; maiore, de hoc inquã mũdo exiſtimare debem⁹. Deus.n. nobis lex ẽ, in oẽm illa q̃dẽ partẽ ad ęq̃libriũ vergẽs, nullã correctionẽ admittens, nullã varietatẽ: qppe q̃ potior ſit illis legib⁹, & ſtabilior, q̃ ĩ tabulis pſcriptę ſunt. Ei⁹ enim auſpicĩs perennĩter, & cõpoſite ꝑeuntis vniuerſus hic cœli ordo regiť atq; adminiſtrať, numeros oẽs cõcinnitatis habẽs: ĩ omneis L ipſe naturas partitus, p vniuerſitate ſeminũ, in ea q̃ hęrent ſolo, atq; ĩ animãtia, q̃ ẽt ſuis ipſa generibus formisq; diſtincta ſunt. Nã & vites fiũt, & palmę, & perſeæ, ficiq; dulces, & oliuę (vt inqt poeta.) Tũ q̃ fruct⁹ exptes, alios vſus pſtãt, platani, pinus, buxi, alni, populus ẽt nigra, & cupreſſus odorata. Tũ q̃ autũni tpe frućtũ ſuauẽ fundũt, ſed cõditu difficilẽ, piri, punicę, mali. At vero animãtiũ alię ferę ſunt, & aliæ cicures, tũ in aere, tũ humi, tũ in M aqua victitãtes: oriũ turq;, & ĩua leſcũt, & deĩde ĩtereũt, legib⁹ ob tẽperãtes diuinis, atq; cedentes. Oẽ enim reptile (vt inquit Heraclit⁹) terrã depaſcitur atq; poſſidet. Vn⁹ porrò De⁹ cũ ſit, pluribus noĩb⁹ appellat⁹ ẽ: ab ĩs vtiq; ſuis oĩbus effectibus denoĩatus, quorũ ſpecimen edere ipſe ſolet. Atq; eũ q̃dẽ ζῆνα, tum δία vocant, ĩter ſe cõpoſitis vtẽtes noĩbus, atq; è regiõe collocatis, tan Dei noĩa plura.

quã

A quam duab⁹ his vocib⁹ ſignifi-
care velint, per quē viuimus. Is
Crono, id eſt Saturno, & chro-
no, i. tpe ortus eſſe dr: nimirū ab
æuo ſempiterno ad alterū ꝙuum
ptinēs. Vocaſ & Fulgurator &
Altitonās, & Ætherius, & Fulmi
nator, & Pluui⁹: à pluuiꝰ vtiꝙ,
& fulminib⁹, alīſq; opib⁹, è qb⁹
vocabula ipſa deducta ſunt.
Quin & Frugipotēs, & Cuſtos
vrbiū vocitaſ, & Natalitius, Se-
ptitius, Cortalis, Gentilitius, &
Patrius: videlicet à cōione, q̄ di-
B uino ipſi numini ꝰs cū reb⁹ ītēr-
cedit. Ad hęc Sodalitius, & Ami
citię p̄ſes, tū Hoſpitalis, Caſtren
ſis, Trophęalis, Expiator, Sāgui
narius, & Supplex, et Plaçabilis,
vt Poetę loquunt: deniq; Seruа-
tor dr, ac Aſſertor: & (vt ſemel
oſa cōplectar) Cœleſtis, & Terre
nus, ab oī natura, ſorteq; nomen
adept⁹, vtpote q oīum rerū au-
thor ſit. Quā ob rem q̄ de ipſo ī
Orphicis carminib⁹ dicta ſunt,
haud quaquā perperā dicta sūt.
Equidē neceſſitatē ipſam ēt ni-
C hil aliud, quā Deū dici cēſuerim
& intelligi: cui ἀνάγκη ex eo no
men ē, ꝙ natura q̄dā ſit īmobil'.
Eundēq; εἱμαρμένην, id eſt fatū,
dictū à ſerie rerū conſerta, inof-
fenſoq; tenore, pcedente. Quod
alio noīe πεπρωμένην iō appella
uerunt, ꝙ ab eo oīa terminata
ſunt, ac nihil ī rerū natura īfini
tū eſt. Quin & μοῖραν, i. Sortē,
appellatū eundē Deū à partitio
ne rerū dixerim: & νέμεσιν, q̄ſi
poteſtatē diuinā, eius q̄d viſum
ē cuiꝙ diſtributricē. ἀδράστειαν D
etiā, quaſi cām quandā natura
cōparatā, quā fallere nemo q̄at,
aut vitare. αἶσαν deniq; dictū,
quaſi ſemp exiſtentē. Iam q̄d de
Parcis & de fuſo, pditū eſt earū
eodē id ēt quodāmodo ptinet.
Siquidē tres Parcas priſci triaī Tres Par-
tēpora partiti ſunt: filumq; fuſi cę.
partim iā pactū, partim futurū,
partim iā intorqueri dixerunt.
Earū vnā ſtatuentes in eo, q̄d iā
pfligatū eſt: quā Atropon ideo
nūcuparūt, qm̄ ea q̄ iā p̄teriere,
retrorſus agi nequeūt: At Lache E
ſis functio futuris deſtinata eſt.
oīum enim quię ſm naturā ſunt,
ſors ſua quodꝙ manet. Præſen-
tib⁹ aūt reb⁹ aut inſtātibus Clo
thus opa attributa eſt, quæ netu
vnicuiꝙ cōficit, q̄d ſuū ē. Hocq;
fabulamētū recte atq; ordine cō
poſitū eſt. proinde hæc oīa non
aliud quicq̄, q̄ Deū eſſe planū
eſt, vt eximius Plato cenſuit.
Enimuero Deus (vt eſt vetuſto
verbo, pditū) principiū, & finē,
& media rerū omniū tenens, re-
ctaq; linea incedēs, opaī ille qui F
dem ſm naturā, è veſtigio comi
tem habēs iuſtitię p̄ſidem, quā
δίκην nominauerunt, diuinæ le
gis vindicē, ſimul vt quicquam
ſanctionū eius prætermiſſum ē.
Cuius vt ſit particeps numinis
iam inde oportet ab initio, qui
ad vitam beatam euaſurus eſt,
atq; felicem.

Libri de Mundo finis.

MAGNIFICO ET GENEROSO EQVITI DOMINICO MAVROCENO

Dominicus Monteſaurus Bene agere.

CVm ſuperioribus annis, magnifice ac excellẽtiſſime Dominice, Ariſtotelis commentariolus de Mirãdis auditionibus ad noſtras manus peruenisſet, eum ego ipſum, ne quod tempus dabatur propter deſidiam in otio viuerem, interpretari conatus ſum. Librũ quidem credimus Ariſtotelis eſſe, vt quidam Nicandri expoſitor in Theriaca aſſerere videtur, necnõ & Stephanus libro de Vrbibus: quod etiam ex Galeni ſexto de Locis affectis facillime colligitur. Itaque cum Veronæ optimus Prętor ageres, inq; ea Republica gubernãda dies, & noctes excubares, & vigilares: ego qui tamen ſcirẽ magnificentiam tuam inter tot, tantaq; negotia, Philoſophorum volumina quamlibentiſſime lectitare, commẽtariolum hunc in lucem ſub tuo lumine exire volui: nõ enim ſolum in vtraq; lingua, ſed in omni Philoſophorũ ſecta verſatus es. Huncigitur, qualiſcunq, ſit, hilari fronte ſuſcipe. quod vt facias eo libentius oro, atque obſecro quo magis acerrimo, diuinoq; tuo iudicio, quemadmodum alijs omnibus in rebus, itaĩ hoc omnes facile acquieturos certe ſcio. Vale. Veronæ.

Digitized by Google

ARISTOTELIS

DE ADMIRANDIS AVDITIONIBVS COMMENTARIOLVS,

Dominico Monteſauro Veronenſi interprete.

A

1 Aeoniæ mons eſt, Heſęn⁹ nomine, Pęoniã à Media diuidens, in quo fama eſt, quoddam aĩal reperiri, Bolinthum nuncupatum, tametſi à Pęonib⁹ Monapios appelletur. Vniuerſa huius forma, boui ſimilis eſt: ſed eundem magnitudine, ac robore, iubaq; pariter excellit. à ceruice enĩ (quẽ admodũ equus) iubã valde prolixã, necnõ à vertice vſq; ad oculos ipſam demiſſam habet. nec (veluti boues) cornibus armatũ eſt, ſed aduerſa ipſius cornua inter ſe ſunt, & mucronata ad inferiorẽ ſitum iuxta auriculas vergunt, amplitudine nõ multo arctiore, q̃ vt ſingula ſemiſeſtariũ capiãt. nigritia proba refulgent, veluti ſi decorticata, expolitaq; ſint. Cum aũt id animal excoriatum fuerit, eius tergus diſtentũ locũ octo accubantiũ occupat. Qñ vero pcuſſum eſt, fugã properat: & niſi defatigatũ nunquã conſiſtit. Caro eius grati ſaporis eſt. Calcitrãs ac proluuiem alui vel ad quatuor paſſus profñciẽs repugnat, quo prẽliãdi modo id D
fæpe cũ facilitate maxima vtit: & ita adurit, vt pili inſectantiũ canũ abſumant: ſi quidẽ concitet, ſtercore cõburit: (vt q̃iũt) ſi vero nõ irritetur, nequaquam adurit. Tẽpore aũt pariẽdi ad locum, in quo pariat, quãplurima ſui generis aĩalia aduẽtant, quæ oĩa cũ ſimul cõgregata ſint, maxime parturit, in circuitumq; ſtercorat. largã enim quandã ei⁹ ex- E
crementi copiã hęc belua eñcit.

Qui in Arabia degunt, came- 2
los prodit ſuas matres nõ ſuperuenire: quinimmo, ſiquis cogat, ipſi non patiunt. Etenim, cũ aliq̃ admiſſarius non haberet, curator pullũ matri optę admiſit: qui dũ coiret, delapſo opimẽto matrẽ agnouit: & quãuis coitũ abſoluerit, camelariũ illũ paulo F
poſt morſu defixo interemit.

Ferunt cuculos, qui Helicẽ in 3
colunt, pariendi tpe non nidificare, ſed in palumbiũ, aut turturum nido parere: neq; incubare, nec excludere, neq; nutrire, ſed cũ pullus genitus, ac educat⁹ ab aliena aue fuerit, conſortes, cum quibus hic vitã degit, ẽ paterno nido eñcere. Præſtat aũt (vt vr̃)

G pullus cuculi magnitudine, pulchritudineq; : qua ꝺ re facile pullos cęteros longe antecellit. Hoc vero & palũbes adeo lętari autumãt, vt & ipſi vnà cũ illo propriós pullos è nido explodant.

4 Caprę Cretẽſes, cùm aliqñ ſagitta tranſfixę ſunt, vt vulgo fertur) dictãnum illius inſulæ propriũ quæritant, dictamnoq; deuorato confeſtim telum eñciũt.

5 In Achaia ceruæ nõnullæ, vt dr̃, eo in loco degũt, quo ſua demiſerũt cornua, vt caueãt ne fa-
H cile inermes reperiant̃. qꝺ ea de cã faciunt, qm̃ inſtr̃m, quo repugnare poſſunt, cũ res exigit, non habẽt. et locũ, quo cornua demiſerunt, à nemine adhuc fert̃ compertum eſſe. Plurimæ quoq; viſæ ſunt ẽt ceruæ, quæ cornibus enatam hederam gerunt.

6 In Armenia venenũ quoddã naſci aiunt, qꝺ Pardaliãches ab angore dictũ eſt. Hoc igit̃ venatores victimã aſpergunt, ac recedunt, cũ ab ipſis Panthera cõſpicata fuerit. ea vero poſtq; id teti-
I gerit, de more ſtercus hoĩs q̃rit. quocirca venatores ſtercus ĩ vaſe reponũt, ac ex aliq̃ arbore vas ſuſpẽdũt. fera itaq; ĩſiliẽs ibidẽ, & ad extremã defatigationẽ perueniens, ab ipſis ſuperatur, illorumq; præda efficitur.

7 In Ægypto aũt trochilum ad os crocodilli aduolare aſſerunt, dentesq; ipſi⁹ depurgare, carnis excreſcẽtiam roſtro ex ipſis dentibus extrahendo. ipſe vero non ſolũ trochilo minime nocet, ſed mirũ in modũ ea re delectatur. K

8 In Cephalenia affirmant aliqui capras quotidie (veluti quadrupeda reliqua) nullo pacto bibere, ſ3 rictu flatui oppoſito aſtare, ac ore aperto aera ſuſcipere.

9 In Syria ĩter equos ſylueſtres vnũ armento præeſſe inquiunt. cùm vero aliquis cęteris iunior fœminam ſuperuenerit, ducem iraſci, ac illum tandiu inſectari, quouſq; deprehenderit. & cũ ſe inflexerit, ore ex poſterioribus poplitibus genitale euellere. L

10 Teſtudines cũ viperam ederint, mox cunillam deuorare autumant: quam ſi celeriter nõ inuenerint, interire. Et ruricolas quãplurimos huius rei veritatẽ experiẽtia cõprobare, qui cùm aſpexiſsẽt ipſas ita agere, ab vna cunillã euulſere: q̃ facto eos paulopoſt ipſam defunctã vidiſſe.

11 Genitale viuerrę non naturæ ſiſſis cũ cęterorũ aĩaliũ genitalibus eſſe dr̃, ſed vtcũq; diſponat̃, tpe ꝓpetuo ſolidũ, veluti os extat. Proditur vero idem genitale præſtantiſſimum medicamentum vrinæ ſtillationibus eſſe, & per ramenta ex vino dari. M

12 Picũ martiũ auiculã, & reſupinũ, & pronũ ſtellionũ more ꝓ arborem ſcandere aſſerunt. Depaſcere aũt vermes ex arborib⁹ dicit̃, ac arbores, cũ coſſos quærit, tam vehemẽter in profundo defodere, vt ipſas ſternat.

13 Plataleas aues cõchas q̃ in fluminib⁹ extãt, effodiẽtes deuorar̃ fama eſt: deĩde cũ copiã earũ abſorbuerint

A ſorbuerint euomere: poſtremo carnē qdē cōcharū edere, teſtas vero earum minime tangere.

14 Arcadię mons eſt Cyllene nomine, in quo merulas pullos albos parere aiunt, nec vſquā aliu bi naſci: ac diuerſas voces emittere, & noctu aduerſus Lunā incedere. Si quis autē interdiu ipſas capere tētauerit, maxima cū difficultate eas venari poterit.

15 Anthinon quidē quaſi iucundum ſuaueq; vinū à nōnullis appellatū, circa Melū, Gnidūq; oppida naſci, ac gratā olentiā expi
B rare: Oligochronion vero q̄ſi in ſuaue, pauciq; momēti ac durationis, ppe Erithacē fieri, pdit.

16 Loci quibuſdā Cappadociæ mel abſq; fauo cōfici fert, ac ſpiſſitudine ſua oleo ſiſte euadere.

17 In Trapezonto, quæ in Pōto eſt, mel grauiter olens ex buxo generari aiunt. quod quidem ſi edatur, ſanos mente abalienare: comitiali vero morbo prehēſos integre abſoluere autumant.

Stephanus lib. de Vrbib⁹ hunc locū citat.

18 Lydias arbores amplam mel
C lis copiā generare enarrant nōnulli, ac incolas ex ipſo paſtillos abſq; cera conficere, & ipſos abſcindētes paſtillos vehemētiori tractiōe egere. In Thracia quoq; & ſi nō tam ſolidū, ceu tñ arena ceū gignit. vniuerſum vero coactū mel non, quemadmodum aqua, & cætera humida, parem ſortiri magnitudinē autumant.

19 Chalidicam herbā, & amygdalam ad mellificandum maximam vtilitatem præſtare proditur: fœtum enim plurimum D ex ipſis fieri inquiunt.

Aſſeritur, apes ab vnguētorū 20 delitꝫs pturbari, ac odores odiſſe. nōnulli tamen ipſas hoſtes his delibutos percutere autumant.

Aiunt in Illyrꝫs, qui Taulan- 21 tñ nuncupant, ex melle vinum fieri. cū enim fauos expreſſerint, aquā infundētes in lebete decoquūt, donec dimidiū defecerit: deinceps in dolꝫs effundentes, idq; iucundiſſime iactitātes, dolia ſup tabulas reponūt, atq; ibi longo tpis ſpacio permanere, & E vinoſum, ac prſertim ſuaue, ſpirituoſumq; euadere inquiunt. Hoc autē iam & in Græcia euenīſſe nonnulli enarrāt, vt nequaquam à veteri vino differat. ſed cum poſtea hoc explorarent, neminem temperiem huius inuenire potuiſſe autumant.

Circa Theſſaliā ſerpentes tan 22 to ī numero generari memoriæ proditū eſt, vt niſi à ciconꝫs interimerentur, incolas excedere, ac regione tota emigrare coegiſſent. Quocirca honos his tantus F in Theſſalia eſt, vt ciconias occidere capitale ſit. & ſi quis eas exanimauerit, eidem pœnæ, cui & homicida, obnoxius eſt.

Pari modo & in Lacedæmo- 23 nia tā magna ſerpentum copia quibuſdā temporib⁹ fieri remoratur, vt pp ciborum inopiā Lacones ipſis pro alimēto vti fama ſit: ex quo Apollinem Pythium ipſos ſerpentum excoriatores appellare fertur.

24 In Cypro insula metas ferrũ
G comedere asseritur.

25 Chalybes in insula quadam parua, quæ in sublimi paululũ recumbit, aurum ex pluribus rebus componere inquiũt. qua de causa & in metallis id refundũt, vt emptores decipiant.

26 Ab his, qui ex Susis ad Mediã proficiscũtur, secũda itineris die ingens terrestrium scorpionum copia reperiri fertur. quo circa, cũ Persarum rex illàc exercitũ
H traiiceret, triduo toto agmine commoratus, venationem scorpionũ imperauit, & his, qui plurimos scorpiones ceperint, præmium dediſſe ferunt.

27 In Cyrena mures vnius generis non esse, sed forma colorẽq; plurimũ distare asserunt. alios enim ceu mustellæ lata facie fieri: nõnullos vero viperæ formã sortiri, quos viperas vocant.

28 Circa Siciliam aquæ stagnũ ineſſe asserunt, in quo si quis aues, cæteraue suffocata animalia intinxerit, rursus reuiuiscere
I autumant.

29 Apud Gelonas Scytarum feram versari tradit, excessu quidem raram, nomine aũt Tarandam: quæ quacũq; incedit, pilorum colores mutat: ideoq; raro capitur. locorũ arborũq; & omnino omniũ colorẽ reddit. mira pilorũ mutatio huius est, cũ reliqua colore tantũ immutentur, ceu chamæleo, & polyp⁹. Tarandę magnitudo, q̃ boui est: nec caput ceruino absimile sortitur.

In Abydo quendã mente ab 30
alienatum ineſſe ferũt, ac ad theatrũ pluriũ dierũ spacio accessisse, vt histrionum acta respiceret, adnotaretue: qui ab insania absolutus fatuitatis tempore vitã iucũdissime degisse asseuerauit. K

In Tarento cauponem noctu 31
furentem fuisse, interdiu autem vina vendidisse quidã asserunt. etenim propriæ tabernę clauim sub zona seruabat: cũ vero multi surripere tentauerint, eã nullo pacto abstuliſſe. L

In Lipara insula aliqui affir- 32
mant huius visatq; naturæ terram reperiri, in qua si quis ollã occultauerit, quodcunq; voluerit, dummodo in ea imponatur, decoquetur.

Flagrant in Medis & Psitta- 33
cinæ gentis ac Persidis confinio ignes, quorum hic quidẽ in Medis minus, qui aũt in Psittacina magis, et syncera flamma ardet: qua de causa Persarũ rex ad hũc culinas molitus est. vterq; vero locis planis, nec inęqualibus ineſt. Cęterũ hos quidẽ interdiu M
noctuue percipere licet: qui vero in Pamphylia cremãt, noctu duntaxat percipi possunt.

Circa Atitaniam iuxta confi 34
nia Apolloniatis saxum quoddam ineſſe autumãt, ex quo quidem emissus ignis non percipitur, cũ vero oleo desuper respergitur, inflammatur.

Extra columnas Herculeas 35
ignes flagrare fama est, hos qdẽ semper, alios vero noctu solum,

veluti

A veluti Anonus Periplus memoriæ prodidit. Et in Lipara manifeſtũ ignem, ac flammeũ inueniri, vetũ non interdiu, ſed noctu tantũ ardere autumãt. In Pithecuſis ardentem ac ſupra modũ calidũ ignem reperiri aiunt, vetũ non adurentẽ. Ignẽ tñ, qui in Lipara extat, aliqñ anno ſextodecimo deficere, decimo vero ſeptimo redire refert Xenophanes.

36 Exhalationẽ Aethnæ nec flãmeam nec continuã eſſe, ſed plu
B ribus annis fieri aſſeuerant.

37 Circa Lydiã ignem quãpluri mũ ſurſum ferri, ac ſeptẽ dierũ diſcrimine flagrare inquiunt.

38 Miranda eſt ignis exhalatio, q̃ in Sicilia cõtingit, cuius ebullitio p ſtadia quadraginta diffũditur, ſed nec tria attollit ſtadia.

39 Lapis in Thracia eſt, Spinus nomine, qui ſtercuſus ardet, idq; iuxta ſe poſitus (ceu Smarillus) reddit. iſti igit lapides apud ſe inuicem compoſiti, aquaq; conſperſi flagrant: idemq; Marithã
C agere aſſeuerant.

40 Circa Philippos Macedoniæ metalla reperiri narrant, ex quibus fruſta eiecta grãdeſcere prodit, aurũq;, vt clarũ ẽ, pducere.

41 In Cypro circa Tyrrhiam ꝯs eiuſdẽ naturæ fieri aiunt, quod ruricolæ minutatim contuſum, vt conſtat, ſeminant, poſthacq; in id eruptis aquis augeſcit, & redditur, ac hoc modo colligitur.

42 In Melo inſula loca defoſſa iterum confeſtim terra repleri aſſeuerant.

Apud Pęoniam cũ pluuiæ cõ 43
tinuæ fiunt, colliquata terra au- D
rum, Apyron nuncupatũ, inueniri inquiũt, & adeo Pęonię terram deaurare, vt ponderis auri vltra mnam reperiſſe cõplures dicunt: & aliũ quidẽ tres mnas, alium vero quinq; cõducere, regiq; exploratores auri geminos obolos reportare aſſerunt, & ad menſam resumbere, primumq; inter illos epularum primitias regem impartiri.

Flumẽ Ozũ, quod in Bactris- 44
eſt, auri plures glebas deferre E
memoriæ proditũ eſt: & in Iberia flumen Theodorum dictũ, iuxta littora multum auri ſcatere, ac ſimili ratione deportare.

Ab antiquis regib⁹ in Pieria 45
Macedoniæ reconditã quãdam auri copiã defoſſamq; eẽ fertur, ac ex vna fouearũ quatuor, quæ ibi ſunt, aurum renaſci ſeſquipedali magnitudine aiunt.

Argẽti Myſini, ferriq; Chaly 46
bici peculiariſſimã eſſe generationẽ ferunt. vnà enim cũ arena
F per fluuium delata naſcitur, (vt aiunt) hanc vero alñ quidẽ vna ratione abluẽtes in fornace adurere autumant, alñ aũt eius ſedimen naturale ſępenumero lotũ cõburere, lapidemq; Pyrimacũ appellatũ interponere, cuius copia in illa regiõe magna eſt. Ferrum vero hoc cęteris pulchrius efficit, nec ab argento diſtaret, ſi in fornace una nõ cremaret. ſolũ aũt hoc minime rubigine cõſumit, nec copioſum effici prodit.

47 Apud Indos ęs adeo lucidum
G ac purũ, necnon rubigine carẽs reperiri aiunt, vt neq; colore distare ab auro percipi solitũ sit, sed in Darñ poculis cados nonnullos pluresq; inueniri, qui nec alio pacto, q̃ odore, ænei sint, an aurei, cognosci nequeunt.

48 Stannũ Celticũ plumbo multo ocyus liquescere scribit. cuius eliquationis argumẽtũ est, q̃ in aqua positũ liquescere soleat, vt cõstat. ergo facile colorat. Liquescit aũt extremo frigore, geluq;
H procreato, cũ ipsius innatus calor ad intra recluditur, ac obeius imbecillitatem compellitur.

49 In Pãtheo olea est, optima corona noſe. huius aũt folia cęteris oleis è cõtrario exeunt. intus. n. & nõ foris virẽt, ac nec aliter q̃ myrtus, ramos coronæ effigiem præ se ferẽtes emittit. Ab hac vero palmitẽ Hercules euulsit, ad Olympiaq; illũ explantauit: ex quo athletas coronatos fuisse ferunt. hęc. n. iuxta flumẽ Illisum
I puenit, ac sexaginta stadiorũ discrimine à flumine distat, vallaturq; domibus circũquaq;: quã si qs tangeret. magna ab accolis afficeret pœna. Cęterũ posthac ex ea Eleios palmitẽ quoq; accepisse, ac ĩ Olympia plantasse, & athletis coronas ĩstituisse asserũt.

50 Ad Lydiæ metalla apud Pergamũ exĩstẽtia, quæ antea Crœsus cõfecerat, bello quodã exorto opifices cõfugisse ferunt, qui obstructo illius loci ostio suffocati sunt: posteaq; longo tpis interuallo metallis adopertis, vasa, q̃bus pro manib⁹ abluẽdis opportunitate vtebant, in lapides cõuersa inuẽta fuisse, ac quouis liquore (ceu amphoræ) repleta fuissent, pari mõ ipsum in lapidem cõuersum fuisse: necnon simili rõne ossa hominum in lapides conuersa vulgo proditur. K

Paludis Ascanię aqua adeo ni- 51
trosa ex suapte natura extat, vt nulla alia purgatione pallia, quę in ipsa remorãtur, egere noscantur. si quis vero ea in eadẽ aqua aliquãdiu p̃miserit, intercidũt. L

Iuxta paludem Ascaniã My- 52
thepolis oppidum conditũ est, quod per centũ vigintiq; stadia à Cio distat: quo in oppido algore hyemis aduentante, puteos omnes exiccari ferunt, vt nullo modo vas ab earũ aqua intingi possit: feruore autẽ æstatis adeo repleri, vt ad extrema puteorũ labia vnda prosiliat.

Fretum, quod Siciliã Italiãq; 53
secernit, vnà cum incremẽto lunari decremento'ue augeri minuiq; asserunt. M

Qua de causa in via quoq;, q̃ 54
Syracusas ducit, fons ĩ prato extat, qui nec magnitudine p̃stat, nec multa aqua refert⁹ est. cum vero vehemens turbo è regione efflauerit, immensam aquæ copiam accolis cõcedere solit⁹ est.

Porrò in Siciliæ paliscis fons 55
est, qui decẽ accubantiũ situm occupat. hunc enim ad sexcubitalẽ altitudinem aquam reñcere aiũt, adeo, vt accolę, cũ id videbant,

A bant, cãpos exũdaturos arbitra
rent: rurſusq; aqua in eundẽ re-
dit fontẽ. Iuſiurandi quoq; in ſe
diuinitatẽ detinere autumant.
nã ſi quis tabellã inſcriptã iuſiu
randi in eũ impoſuerit, ſi recte
iurauerit, tabellã ſupernatare af
firmant: ſin ſecus, tabellã graui-
tate affectã in ꝓfundũ aboleri,
hominẽq; periurũ cõburi. quo-
circa ſacerdotem ab ipſo fideiuſ
ſionẽ de expurgationis impen-
ſa ſuſcipere, cũm factũ quid iuſ-
B iurandum depurgare voluerit.

56 Demoneſſus Carthaginenſiũ
inſula extat, quæ cognomẽ à De
moneſſo primo eius cultore ſor
tita eſt. Cœruleũ metallũ chry-
ſocollãq; hæc regio obtinet, quã
optimam ad auri precium aliq;
inuenire poterit. etenim medica
mentum oculorũ hæc eſt. Atq;
ibi æs geminos paſſus ſuperna-
tans in mari reperit, ex quo ſta-
tua illa cõfecta eſt, quæ in Sicyo
nia veruſtiſſimo Apollinis tem-
plo conſpicitur.

57 In Pheneo quoq; Orichalci ap
C pellati inueniũtur, quib⁹ inſcri-
ptũ erat, Hercules Amphitryo-
nis Helide capta dicauit. Helin
enim ceperat vxoris ductũ iux-
ta oraculũ, cuius patrẽ Augeam
iampridẽ interfecerat. Cęterum
cũm ęs effodiunt, acutiſſimi vi-
ſus efficiuntur, & palpebris ca-
rẽt: quo circa æris flore, cinereq;
phrygio ad oculos vtuntur.

58 Antrũ quoq;, quod Glaphy-
rum, quaſi ſculptũ vocãt, ibi eſt,
in quo niues ex guttis quibuſdã
defluẽtibus cõcreſcunt. hoc aũt D
eius loci aſcenſus ad pauimẽtũ,
quo anguſtiſsimus eſt, declarat.

Ex vno aquilarũ pari altera, 59
quæ ſterilis eſt, marina viciſſim
efficit, quouſq; cõpares eyadãt,
ex marinis vero oſſifragę. ex his
aũt pernices, accipitres, vultu-
resq; fiunt. illi quoq; nec ſobolẽ
vulturũ claudunt, ſed magnos
vultures, qui fœcũditate carẽt,
gignũt: argumẽto, ꝙ nemo vul-
turis magni nidum conſpexit.

Mirandum eſt autẽ, cur apud 60
Indos circa plumbum quod ibi E
extat, hæc eueniant. Cũm enim
colliquatum eſt, in frigida aqua
detinetur aliquãdiu, demumq;
ex aqua exilit.

Ferũt æs Moſſynicon nuncu- 61
patũ nõ cõmixtione ſtanni, ſed
ex terra quæ cum eo naſcit deco
quitur ue, lucidiſſimũ candidiſ-
ſimũq; exiſtere. Auctorem vero
huius tẽperamentũ neminẽ do-
cuiſſe aſſeuerãt. qua de cauſa res
æneæ, quæ ſuperiori tpe molitæ
ea in regione fuerunt, recẽtiores
longe excellere videntur. F

In Ponto hyeme aues nõnul- 62
las reperiri memoriæ proditum
eſt, quæ neq; cũm alui proluuiẽ
emittunt, nec quando pennę eis
euelluntur, ſentiunt: neq; etiam
cũ minuto veru transfixæ ſunt,
niſi cũm igne torreantur.

Apes ſolſtitia pſagire videnť, 63
cũ opera non ſubeant: quo indi-
cio apiarij vtuntur, ac tunc tpis
quietem degunt. Cicadæ quoq;
poſt ſolſtitia canere videntur.

64 Echinũ in teruallo annuo ſine
G cibo viuere aiunt.

65 Feles cũ coriũ exuere velint, reliquorũ ſerpentiũ more vultu reſupino bibere inquiũt, eũq; à medicis ſeruari, cùm mirum in modum comitialibus profit.

66 Vrſæ adipem traditur, cũ algore hyemis in vaſe congelatus fuerit, per id tempus, quo vrſa conditur, creſcere, vaſq; in quo inerit, ſupergredi.

67 In Cyrenẽſi agro ranas vocales penitus deeſſe ſcribitur: atq;
H in Emathia Macedoniæ regione ſues ſolipedes generari legitur.

6 In Cappadocia mulas fecundas victitare proditur: ac in Creta populos nigras fructiferas naſci vulgo fertur.

69 Circa Babylonis rigua decedẽtib⁹ fluuijs ĩ cauernas aqueas, hebetes piſces nõnullos remanere prodit, quos inde exire ad pabula pinnulis gradientes crebro caudæ motu, cõtraq; venãtes refugere in ſuas cauernas, & in his obuerſos ſtare, ac ſæpenumero
I viros aliquos eorũ cauernas ingredi, ipſoſq; irritare aiunt. Illorũ aũt capita ranæ marinæ proxima extant, reliquæ partes gobijs, branchiæ cæteris piſcibus.

70 In Heraclea, q̃ in ponto eſt, & ĩ Rhegio defoſſos piſces innaſci legit, q̃ iuxta amnes aquatilesq; regiones incolunt. cũ vero certo tpe hęc exiccant, exareſcuntq;, in terrã iter cõtendũt. poſtea au tẽ terra magis deſiccata, humorẽ inſectãtes, ad ſyluã cõfugiũt. poſtremo vero hac arefacta adhuc in humore perſeuerãt, quẽadmodum animalia, quę in latebris remorant. cum aũt eos effodiunt, anteaquã aquarũ ſucceſſio eueniat, motu demũ corporum ipſos viuere approbant. K

Apud Paphlagoniã effoſſos ex altis ſcrobibus piſces oriri aſſerunt, virtute quidem præſtantiſſimos in locis, vbi nullæ propè reſtagnant aquæ, ſola tellure vitam illis ſuppetente. 71

Ceruas, quæ in Epiro oriuntur, dextrũ cornu defodere, ceu multa vtilitate præditũ aiunt. 72 L

Vitulum marinũ coagulum euomere, cùm eum capiunt, ferunt, tanquã medicamẽtum ad comitiales morbos vtile. 73

Lyncẽ quoq; vrinã terra operire ſcribit, eo q̃d ad multa alia, necnõ ad gẽmarũ utilitatẽ p̃ſtat 74

Italiæ mõs eſt, Cyrcęus noĩe, in quo veneni quædã ſpẽs letalis oriť, huius vis atq; naturæ, vt ſi quis ex ipſo aſperſus fuerit, cõtinuo cõcidat, ac caluus efficiat, mẽbraq; totius corpis defluant. 75 M quã ob rẽ ſupficiẽ corpis defunctorũ miſeratione dignã ineſſe tradit. Hanc aũt veneni ſpeciẽ ferũt Paulũ Peuceſtiũ, & Gaiũ, cũ Cleonymo Spartano tradere decreuiſſent, à Tarẽtinis cõpertos, ac de veneno ĩterrogatos capitales pœnas perſoluiſſe.

In inſula Diomedea, quæ in Adriatico ſinu iacet, mirabile diuinumq; Diomedis delubrũ ineſſe legit, circa q̃d aues ĩ circulo 76

verſari

A versari magnitudine quidē prę
stantes: roſtris autē longiſſimis
durisſimisq; quæ Græcis tantū
ad eum locū aduenientib⁹ adu-
lantur, ac accolas barbaros ala-
rum clangore infeſtāt, & in ſub-
limi elatæ eorū capita veheme-
ter percutiunt, vulnęrā tesq; ro-
ſtris ipſos necant. Vnde origo fa
bulæ, Diomedis ſocios in earū
effigies transfiguratos: qui cum
naufragia haud procul ab inſu-
la ſuſtuliſſent, Diomedes dolo
*Eneto. ab Aęneo, qui eorum locorū im
B perium gerebat, interfect⁹ fuit.

77 Apud Vmbros pecora anno
ſingulo ter parere aiunt, terrāq;
multo copioſiorem multitudi-
nem fructuū emittere regione
q̄ ſeminatur. Mulieres quoq; ei⁹
loci accolas plures generare, ra-
roſq; ſingulas ſingulos parere,
quam multas vero geminos, ter
nosq; parturire fertur.

78 In Electris īſulis, quæ ī Adria
tico ſinu extant, ſimulacra gemi
na adiacere ferunt, quorum alte
rum quidem ſtanneum, alterū
C vero ęneum extat, vetuſtiſſimo
tī more elaborata. Hæc quidē
Dædali opera fuiſſe priſcorum
monumenta teſtantur, cum Mi
noem ex Sicilia, Cretaq; inſectā
tem effugeret, atq; in eis ſe accō-
modaſſet regionib⁹. Antedictas
autem inſulas ab Eridano aſtrui
aſſeuerant.

79 Lacus non procul ab amne Eri
dano conſtat, cuius aqua calida
eſt, ac odorem graue molestūq;
exhalat, ex qua nullum animal
bibit, nullaq; auis eum ſuperuo D
lat, ſed intercipit, pariterve mo-
ritur. hic autē. cc. ſtadia circuit,
ac per. x. latus eſt. Accolæ vero
fabulantur Phaethontem iā ful
mine ictū in hunc decidiſſe: ini-
biq; crebras populos exiſtere, ex
quibus electrum dictum excide
re: quod nec abſimile gummi eē
aſſeritur, cum lapidis duritiam
ferè ſortiat: collectum vero hoc
ab accolis ad Græcos trāsferri.
Ad has ergo inſulas Dædalum
peruenisſe inquiunt, ac eas occu
paſſe, in earumq; ptima eius ſi- E
mulacrum, ac Icari ipſi⁹ filij ap
pendiſſe. poſtea autem cum Pe-
laſgi ex Argo depulſi, ī eas naui
gaſſent, irruiſſentq;, Dædalum
effugiſſe, atque ad Icarum inſu-
lam applicuiſſe ferunt.

Siciliæ mons eſt, Aetna nomi 80
ne, in quo antrum quoddam in
eſſe traditur, in cuius circuitu cę
terorum florum ingētem copiā
omnibus anni temporibus inna
tam eſſe aſſerunt, ſed multo ma-
xime locum aliquem immēſum
uiolarum repletum fuiſſe: quæ F
regionem proximam ſuaui olē-
tia replent, quamobrem uenato
res cum canes ab odore deuicti
fuerint, leporū veſtigia inſecta-
ri nequeunt. In hoc autem hiatu
occultus eſt ingreſſus, quo Plu-
tonem Proſerpinam rapuiſſe fa
bulantur. Triticum quoque hoc
in loco reperiri affirmant diſſi-
mile illi, quo accolæ vtunt, nec
non cætero aduentitio. quandā
tī peculiariſſimam magnitudi-

nem

G nem ſortitur. hoc enim adnotarunt primum triticeum fructũ apud ipſos apparere. Quocirca Cererem ſibi vendicarunt, enarrantes apud ſe Deam hanc natã educatamq; fuiſſe.

81 Cretæ inſulæ lupos, urſoſq;, ac viperas, cęteraue ęjs ſimilia maleficia naturam negaſſe ferunt, ea de cauſa, q; in illa regione Iupiter ortus atq; alitus ſit.

82 In mari trans Herculeas colũnas inſulã deſolatam a Carthaginenſibus inuentam fuiſſe pro H ditur, quæ quidem omni formi lignorũ materia, amnibusq; nauigabilibus, necnon cæterorum fructuum genere mirabilis eſt, diſtatq; à terra plurium dierum ſpatio: ad quam Carthaginenſes ſæpe ob eius felicitatẽ accedebant, ac illorum nõnulli eã ineolebant. Præſides vero Carthaginenſium cum id intercipere decreuiſſent, mortali pęna ad ipſam accedentes puniebant: indigenas vero omnes interimi iuſ- I ſerunt, ne ibi degerent, ac etiam ne turba aliqua in ipſos conuerſa inſulæ imperium conſequeretur, & Carthaginenſium libertatem tranquillam perturbaret, ſurriperetve.

83 Ex Italia in Galliam vſq; Celtiberorum Iberorumq;, viã quã dãm reperiri aiũt, cui Herculea nomen eſt, in qua tam Græcus, quam incola viator indigenarũ beneficio nulla iniuria moleſtia ve affici tur: cæterum ſi quis ex eis quem piam infeſtaret, pœnã eiuſdem generis dare ferunt. K

Venenum à Gallis Toxicũ di 84 ctum confici legitur, idq; adeo velocem interitum corporibus afferre aiunt, vt Galli venatores cum ceruum, aut quoduis aliud animal ſagitta transfixerũt, maxima cum feſtinatione accurrentes, carnem vulnere infectam reſecent, ne reliquę animalis partes veneno afficiantur, partim quidem cibi cauſa, partim vero ne animal putridum conficiat. Alĩ tamen remedium toxico inueniri corticẽ roboris affirmãt: L alĩ autem alterum aliquod folium, quod Coruatiũ appellãt, cum illi animaduertiſſent, coruum venenũ deguſtaſſe, languoreq; affectum ad eum magno impetu aduolare, ac illud, poſtquã deuoraſſet, a dolore quieuiſſe.

Cum Iberię paſtores nõnulli 85 locum arboribus refertum incẽdiſſent, ac terra à ſyluę cõbuſtione vehementer ſupercalefieret, argentum regionem manifeſte effluxiſſe aſſerunt: paulo; poſt terræmotibus ſuccedentibus, ac M diſruptis locis, quamplurimum argentum vna coactũ fuiſſe traditur, quod maximam vtilitatẽ Maſſilienſibus tribuit.

In Gymnaſiis apud Iberię in 86 ſulas adiacentibus, quæ præter alias ſeptem famoſas inſulas cæteras magnitudine excellere videntur, oleum ex oliuis minime effici traditur, ſed ex Terebintho uehementem eius copiam fieri, idq; ad omnia congruens. Cęterum

A rum illius loci accolas adeo mulierum commercio delectari autumant, vt pro singulo fœmineo corpore, quattuor quīque' ue masculina corpora mercatoribus exhibeant. Cùm vero pro Carthaginensibus militiā exercerent, nihil aliud pro eorū mercede præter mulieres deliberāt, suspiciuntq; nec enim apud eos vllum aurum, argentum'ue possidere licet. Hinc autem illud ortum est, ipsos nullo pacto diuitias in patriam exportare posse,
B quoniam Hercules maximo cū exercitu ob opulētiam illorum Iberiam deprædatus sit.

87 Circa Liguriam in Massilien sium agro stagnum quoddā reperiri asserunt, qđ ebullire, ac aquas supereffundere aiunt, tantamq; piscium copiam ēñcere, vt nec credere dignum sit. Cùm vero Etesiæ efflant, terræ pulue rem super se obducit, eumq; talem illic procreat, vt superficiē eius, ceu solum firmet. Cæterū indigenæ tridente id interrum-
C punt, & quotquot pisces volue rint, prompte excipiunt.

88 Ligures nonnullos adeo fundarum iactu præstare tradit, vt cum multas uiderint aues, inter se certatim eligunt qualem quisque earū necis apparatu capere decreuerit, vt prompte omnes quisq; suam consequantur auē. Peculiarem quoq; isti naturam detinent, vt mulieres in puerperio vnà operentur, infantemq; aqua abluūt, ac saltim terrā scal punt, effodiunt'ue: cæteraq; do- D mestica exercēt, quæ neq; priusquā ad puerperium accederent, agenda erant. Mirabilem ēt amnem sortiuntur, cuius vnda in sublimi tantum attollitur, fluit'ue, vt ñ, qui trans fluuium sunt, conspici nequeant.

Insulam quandam Thaliam 89
nomine in Tyrrhenæ prouincię mari inesse fama est, in qua ex eadem metalli minera antea quidem æs effodiebāt, ex quo fabrilia omnia confecta fuisse aiunt, E
postmodū vero minime id impetrasse. at lōgo elapso tpe in eodem metallo ferrū Popagion dictum repertum est, quo nūc adhuc Tyrrhenñ incolæ utuntur.

In Tyrrhenia oppidū quod 90
dam, Oenareū appellatū extat, cuius apicem munitū iesse affirmant. in medio enim collis xxx. stadiorum altitudine consurgit, qui syluam arborum aquarūq; variam continet. At cū accolæ extimescerent, ne illorum quis eius loci tyrannus efficeretur, F
quosdam ex seruis suis libertos principes sibi constituunt, ac annis singulis eorum successores procreant.

Cumæ Italiæ ciuitas est, in 91
qua, vt clarū est, Sybillæ fatidicę sub terra quidā subterraneus thalamus pāditur, quam diutissime ibi virginē degisse ingūt. cæterum cùm quidem hæc Erithræa sit, à quibusdam Italiæ accolis Cumæa, ab alīs vero Melachræna appellatur. Loci autem

huius

G huius præſides Leucades extãt. Ex ea quoq; regione amnem apud Cumas quendam reperiri aſſerunt, cerum nũcupatum, in quem ſi quid proiectum fuerit, primum naſci, pullulariq;, ac poſtremo lapideſcere affirmant.

92 Alciſthenes Sybarita miro ſumptu clamydem cõfeciſſe, exornaſſeq; legitur, ac eam in Crotonis promontorio ad Iunonis nundmas præpoſuiſſe, ad quas vniuerſæ Italiæ indigenæ cõfluH unt. cæterũ præter omnia, quæ ibi mira uidentur, hoc incredibili admiratione Italos maxime detinuit: illamq; in ſuam ptãtẽ Dionyſius ſenior redegit, q hãc Carthaginenſibus centũ viginI tiquinq; talentorum precio vendidit. Colore quidem purpurea erat, amplitudine vero vlnarũ quindecim. vndiq; autẽ minutis animalibus velabatur intextis. deſuper quidem Suſæ, deorſum autem Perſæ oppida inſerta. I medio vero Iuppiter, Iuno, Diana, Minerua, Apollo, Venus inaderãt, in vtroq; autem extremo Alciſthenes inerat, vtrinq; vero Sybaris ipſa eminebat.

93 Circa Iapygiæ extremitatẽ locum reperiri autumant, in quo bellum Herculem cum Gigantibus geſsiſſe fabulantur: ex quo quidem ſanioſum humorẽ tantum talemq; effluere, vt gratia grauis olentiæ ipſius regionis mare eius innauigabilem exTet. Herculem quoq; quãplurima monumenta ac penè infinita in itinere, quo Italiã peragrauit, reliquiſſe affirmant. Cęterũ K circa Pandoſiam Iapigiæ oppidi Dei certa veſtigia apparent, ad quæ nemini incedere fas eſt. Amplius quoq; circa extremam Iapygiam lapidẽ plauſtrali pondere grauem ineſſe, quem ab illo eleuatum, ac retro tranſmiſsũ aiunt, eueniſſeq; eum vno digito duntaxat à Deo commoueri.

In Orchomeniorum oppido, 94 quod in Bœotia extat, vulpem apparuiſſe affirmant, quam cũ canis inſectaretur, in ſcrobẽ quã L dam irrupiſſe, canemq; vnà intraſſe, ac latrantem magnum feciſſe ſonum, ceu ſi cãpeſtris amplitudo ipſi ineſſet: venatores vero, cũ de hac re felicitatem cogitarent, eius loci oſtium fregiſſe, ac ſeipſos intro miſiſſe: videntes autem ex quibuſdam ſpiraculis lumen ab extra intro ferri, manifeſte cætera contemplaſſe, ac celeri curſu omnia ſuis magiſtratibus enunciaſſe.

In Sardine inſula Antiquorũ M ædificia multa, pulchraq; Græ- 95 corum more elaborata extare affirmant, ac fornices nouis proportionibus expolitos, quos Iolaꝰ Iphiclis filius fabrefecit: qui cũ ab Hercule Theſpiades accepiſſet, ad ea loca nauigauit, illaq; inhabitauit ob ſanguinitatẽ, quam cum Hercule congruentẽ habebat, præcipue tamen quoniam Hercules vniuerſas occidentis regiones ſubiugauerat. Ea autem inſula antea quidem

(vt con-

A (vt conſtat) Ichnuſa vocabatur, quia immenſam humani veſtigij ſimilitudinem figuramq; ſortita eſt. Felicem, fertilemq; ſuperiori tempore hāc fuiſſe aſſerūt: Ariſtæumq;, qui agricultura inter Antiquos maxime pollebat, eius loci indigenis imperaſſe fabulātur, cū iampridē à magnis auium copijs occuparentē. Nūc vero tali fertilitate fortunaue minime viget, ob Carthaginenſium imperium, quòd vniuerſos fructus cibo idoneos extir-
B pare incolis iubebant. at ſi eorū quis ipſos plantaſſet, capitali pęna trucidabatur.

96 Inter ſeptem Aeolias inſulas vna eſt Lipara nomine, in qua ſepulcrum eſſe fabulātur, de quo quamplurima ac ſanè mōſtroſa enarrāt. In hoc vero conueniūt omnes noctu ad eum locum accedere non tutum eſſe. inde.n. tympanorum, cymbalorumq; ſonitum, riſumue cum tumultu ac crepitaculis euidenter exaudiri aſſerunt, Aliud quoq; cir
C ca eius inſulæ ſpeluncam, quod magis horrorem portentumue inducit, eueniſſe. ſ. cùm quidam ebrius ante Solis ortū eo in ſpecu obdormiſſet, quem ſerui eius inueſtigabāt, tres dies integros cubauit, quarta vero luce à domeſticis inuentus eſt: qui cùm ceu mortuus à domeſticis haberetē, ad peculiare ſui ſepulcrū delatus fuit: ſed repente ſurrexit, omniaq;, quæ ſibi eo in ſomno euenerant, aſtātibus enarrauit. Cæterū etſi hoc quidem fabulo D ſum nobis vr̄, nihilominꝰ id obliuioni minime permittere operæpreciū eſſe duximus, cū eorū locorū deſignationē deſcriptionem ue feœrimus..

Apud Italiæ Cumas lacus ex 97
tat, cui Aornus nomē eſt, qui cū nihil (vt cōſtat) admiratu dignū habeat, collibus altiſſimis triū ſtadiorum altitudine circundatē ac eius figura rotūda eſt, immēſamq; profunditatem habet. Cęterum idq; mirabile videt, cùm multæ denſæq; in eo loco ſuper- E tollantur arbores, ac nōnullę in eo reclinent, nullus tamen intro ſpicere pōt in eius aqua folia cō ſtanter ſtare, ſed adeo pellucida ſyncera q; eſt, vt qui eā contēplā tur, ſtupore maxime afficiant. Circa Epirū āt, quę ab eo haud multum diſtat, calida aqua regionē ſæpe irruit, ex qua regio vniuerſa Pyriphlegeton eſt appellata. Quòd autem in eo nulla auis ſuperuolet, abſurdum eſt. qui enim ad eum acceſſerunt, quādam cygnorum copiam in F ipſo oriri referunt.

Inſulas Syrænū intra Italię li 98
mites poſitas eſſe traditur circa freti promontoriū, quod antelo cū pręcipitē, ſinibusq; redundātē iacet, ac Cumas, & Poſſidoniam appellatam continet. Cęterū in eo earū templa cōſtituūt, easq; excellenter & accurate indigenæ ſacrificiis veneranť: quarum hęc nomina eſſe dr̄, & primam quidem Parthenopem, alteram

G teram vero Leucoſiam, tertiam autem Ligiam vocant.

99 Mons quidam, cui Delphion nomen, eſt, qui Mentoricā Iſtriā q; mediat, cuius faſtigium altū extat: quod cùm Mentores, qui littora Adriæ incolunt, aſcēdūt, ea quæ in Ponto eueniunt, lōga intercapedine contemplantur. cæterum in eo monte forum cō mune efficitur, ad quod quidē cùm Ponti mercatores aſcenderunt, Lesbia, Chia, Thaſia vendunt, ex Adriatico vero mercatores amphoras Corcyraicas.

H Amnē Iſtrū nomine, qui ex
100 Hercynnis quercetis effluit, bifidum eſſe prodit, & partim quidem in Pōtū, partim vero in Adriaticū mare diffundi, argumēto, quòd non ſolū hac tempeſtate, ſed antiquorum ſæculo multo magis viſum fuiſſe, eo q; loca innauigabilia ibi extāt: etenim cū Iaſon ad Cyaneas nauigaret ex Ponto, nauigaſſe per Italiam fama eſt. At inter cętera ſigna, q̄ nec pauca numero ſunt, altaria ab Iaſone confecta oſtendūt. In I ter inſulas quoq; Adrię vna eſt, in qua ſacellum multo ſumptu Midias Dianæ ædificauit. Amplius Iaſon freti plāctas minime tranſnauigaſſet (vt dicūt) niſi illinc itinera tolerare cœpiſſet.

101 In Aegiala īſula, quā Tyrrhenum mare inundat, alia optima tū monumenta oſtendunt: atq; id quod de calculis dr̄, conſtat, cum iuxta Aegiala littora calculos verſicolores repiri affirmēt. Hi.n. (vt inſulæ illius Græci ĭdi K genę aiūt) ex abſterſionib⁹, quas vnctores corū tunc tpis efficiebāt: colorē ſuſcipiebāt, cū nec antea nec poſt hac conſpectas fuiſſe fabulent. Amplius huius rei manifeſta adnotarūt ſigna. vnū quorū eſt, q̄d id fretū ob Symplegadū ortū innauigabile ipſis efficit, vtunq; qui eo in loco extant Poeta teſte. hic. n. periculi difficultatē mōſtrat, cū inquit, nemini per loca hæc tranſuehi congruit, cum pariter nauiū tabulas, hoīumq; corpora vndæ L maris pernitioſi, ignisq; turbines aliò ferant. Cęterū circa quidē Cyaneas ignem erūpere minime aſſerunt, circa vero fretū, quod Siciliā determinat, effūdi, cū in medio vtriuiq; igniū ſpiraculis ſita ſit, inſulæ videlicet, q̄ cōtinuo cōburit, & eruptiōes ignis æthnæ, quę ſępenumero p vniuerſam regionem dilabit.

Certis anni tpibus Tarenti- 102
nos Atrei, & Tydei, Aiacis ue, ac Laertis liberis ſacrificare aſſe runt: at alia & peculiari die filijs M Agamēnonis ſeorſum ſacrificiū perficere, in qua minime mulieribus fas ĭerat ea quę in illis macłabantur, deguſtare. Apud eos quoq; ſacellū Achili dicatum extat. Cęterū poſtquam Hercules Tarentinos occupauit, regionē, quā nūc īcolūt, Herculeā nominarunt: cū ſuperiori tempore ab Ionibus depręda Phō appellaretur, etſi ab illorū prioribus debellata Sigion nominaretur.

Apud

A Apud Sybaritas vero Philo-
103 ctetem venerari ferũt, ipſumq; cũ in patriam ex Troia reuerteret, Malaca Crotoniata appellata condidiſſe, quæ p. cxx. ſtadia à Crotona ciuitate diſtare aſſerunt, ac inibi in Apollinis tẽplo arc⁹ ſagittaſq; Herculis repoſuiſſe enarrãt, ſed Crotoniatas ipſos ui inde ſurripuiſſe, ac in eorum Apolliniaco appẽdiſſe. Inquiũt quoq; Philoctetẽ vita functum ibi, ppe fluuiũ Sibarim adiacere, cũ Rhodñs cũ Tripolemo o-
B pem ferret, qui aduerſus eius regionis indigenas, vt bellum gereret, aduentabat.

104 In Italia regio eſt, ppe Metapontũ, Gargaria noĩe, in qua tẽplũ Græcæ Mineruæ ineſſe autumant, vbi Epñ inſtrumenta eius inſcripta titulo recumbere, quib⁹ ligneũ equum cõfecerat. hic.n. cũ Palladẽ in ſomnis cerneret, dignũ cenſuit ei opera dedicare. cęterũ cũ tps itineris diffe-
C rret adeo eo in loco ſomno correptus fuit, vt minime nauigare poſſet: qua de cauſa facellum id Palladis Gręcę nomenclaturam ſortitum eſt.

105 Delubrũ Palladi Achaię dicatũ ea in regione, quã Dauniã vocant, reperiri affirmãt, in quo æneas bipennes, & arma Diomedis, eiuſq; ſociorũ dependere cõſpiciuntur. Eius vero loci canes Græcos extra aduentantes minime iniuria afficiunt, ſed adulãtur ac ceu domeſticis alludunt. Cæterum uiros omneſq; mulieres Danaos ac eorum proximos D
veſtes atras pullaſ ue hac potiſſimum vt cõſtat cã induere. etenim cũm Troianæ in captiuitatem eſſent deductæ, ad ea loca aduẽtarũt, ac verentes ne ab vxoribus Græcorũ compatriotis ſeruitutem acerbiorem atq; duriorem conſequerentur, naues incendio aboluerũt (vt fama ẽ.) itaq; ſeruitutẽ, quam verebanť, effugerũt, ac vnà ipſarum uiros ſecum vi, & demũ æquo animo degere decreuerunt. ideo nunc
E quoq; Apulas mulieres veſtimẽta ſolo verrẽtes, & in imo ſuccinctas conſpici licet, quales Troianas eleganter Poeta deſcripſit, Helceſipeplus, & Bathycolpus appellans.

Inter Picẽtinos facellũ Dianę 106
extare vulgo ferť, i quo antiqui opis ęneus torq; s in Deæ finib⁹ adiacet, cui⁹ epigrãma eſt, Diomedes Dianæ. Verũ enimuero hũc collo cerui circũpoſitũ fuiſſe fabulantur, quem quidem cũ cerui collo complicatum, & tali modo ab Agathocle Siculorum
F rege compertum, in Iouis delubrum appoſitum fuiſſe legitur.

Siciliæ ꝓmõtoriũ eſt Pelorus 107
noĩe, circa quod tã magnã croci copiã, puenire enarrãt, vt Gręci eius loci incolæ qualitatẽ huius floris cõprehẽdere nequeãt: colliguntq; illũ ac magnis curri⁹ in Pellorũ trahũt, ac verno tpe lectulos tentoria ue ſibi ex eo croco pręparãt atq; conficiunt.

Polycrit⁹, q Siculorũ res car 108
mine

G mine cecinit, in quodam loco mediterraneo lacum quendam inſtar immenſi clypei ineſſe ſcribit, cuius aqua pellucida, at cæteris turbulentior extat. cæterũ ſi quis eam lauandi beneficio ingreditur, in latitudinem creſcere: ſi vero rurſus ſe abluerit, longe eum diffundi, ac tãta magnitudine augeri, vt eius extremũ quinquaginta hominũ recepta culum occupat. cũ vero hũc numerum latitudine attigerit, denuo hic extumeſcens abluentiũ
H corpora in ſublime elata ſup ſolũ extra expellere, quo peracto illũ ad priſtinam mediocremq; formam conſtitui. Hunc vero haud ſolum homines, ſed quadrupeda, cùm in eum ſe iniecerint, effectum patiuntur.

109 In Carthaginenſium regno mons extat, cui Gonium nomẽ eſt, multis uariiſq; arboribus refertus, ac florum copia adeo diſtinctus, vt loca ei proxima, quę ſuauem olentiã participant, gratam iter agentibus exhalationẽ
I efflent. Ea tamen in regione fontem olei exoriri aſſerunt, qui redolentiam ramentis cędriæ proximam detinet. ad hunc autem neminẽ accedere fas eſt, niſi naturæ fontis neſcius ſit. hac vero ignorantia ſeruata fontem pluri mã olei copiam efferuere inquiunt, adeo vt, tuto id exhaurire liceat. Aiuntq; fontem prope, lapidem quendã magnũ ac ſpõte natum ineſſe, qui æſtatis feruore ineunte ignis flãmã effundere aſſeritur: at algore hyemis K
procedente ex eodem loco aquę emanationem erumpere, quę adeo frigida eſt, vt collecta minime à niue differre videatur. nec quidem hoc modico tẽpore aptũ eſſe, ſed vniuerſo quidẽ æſtu ignem emittit, cæteris vero anni temporibus aquã. Cæterum coruos geminos continue circa Iouis delubrum degere affirmãt quorum vnum alió minime aduolare, ac alterum in alteriori parte colli albicare traditur.

Scitarũ Medorumq; regio eſt, 110
Thracia nomine, quam fluuius, L
cui Ponti nomenclatura extat, Vide Nicandri ex-
inundare prodit: in quo lapides poſitorem
ardentes deferuntur, verum li- in Theria-
gneis carbonibus contrariũ effe- ca in ver-
ctum cõſequuntur: etenim ſolli- bo Threiſ-
bus excitari quamcitiſsime ex- ſa.
tinguuntur, aqua autẽ reſperſi refulgent, pulchrioriq; flamma flagrant. cęterum cũ comburũt flagitioſam grauemq; olentiam bitumini proximam efficiunt. qua de re, reptilia ea in regione his ardentibus degere nequeũt. M

Locus nec ualde paruus, ſed 111
uiginti ſtadiorum amplitudine iuxta ipſos eſt, qui ordeũ ꝓcreat, quo homines vtunt: equi vero, & boues, ac his ꝓxima id comedere nolunt, cæterũ nec ſues canesue ob id ſtercus hominũ deguſtare audent: at horũ quicũq; pulmẽtũ panem ue ex hoc ordeo confectum ederit, alui pluuiẽ emittunt, donec intereãt.

Inter Scotuſos Theſſaliæ quẽ 112
dam

A dam naſci fonticulū legitur, ex quo immēſa aquæ copia effluit, qui quidem vlcera confractaq; hominum ac iumentorum mēbra conualeſcere facit. At ſi quis lignum, nec penitus, ſed tantillū reciſum in ipſum iecerit, id denuo conglutinari, in priſtinūq; conſtitui autumant.

113 In ea Thraciæ parte, quæ ſupra Amphipolin extat, mōſtruoſum quid ac incredibile his qui rem cernere minime potuerunt euenire aſſerunt. Etenim pueri cū ad aucupationem ex ruribus B regionibusve exeunt proximis, venandi gratia accipitres aſſumunt, atq; ita venationem perficiunt. poſtquam autem ad locū idoneum aduentauerint, nominatim magno clamore accipitres vocant. at illi puerorum voce audita ad ipſos accedunt, atq; ad arbuſta iter arripiūt, vbi pueri eos baculis percutiētes deprehendunt. Verum quod cuncta miranda excedit, eſt, ſ. accipitres ipſos, cū auiculas nonnullas aucupātur, eas venatoribus reportare: pueros vero deprehēſis auiculis omnibus portionem quan C dam accipitribus tradere, ac inde diſcedere.

114 Mirādum id quoq; eſt, quod apud Venetos fieri contingit. In eorum enim regione ſæpe mone dularum innumerabiles copias deferri, triticumq;, cū ſeminant deuorare conſumereq; aiūt: quibus Venetos anteaquā ad ſua loca aduolare debeant, inter terræ confinia diuerſorum fructuum D munera apponere, ac ea ſeminare conſueuerunt: quę ſi monedulæ deguſtauerint, adeo in confinio remorantur, ceu ſi hoſtium impetus ipſas repelleret.

Ager Chalcidicus in Thracia 115 Olyntho, pximus extat, in quo locus Scarabeorum interfector dictus eſt, cuius amplitudo paulo amplior area eſt. at ſi in hoc cætera deuenerint animalia, rurſus ex eo diſcedere poſſunt, præterquam ſcarabei omnes: ſed ñ locum circumcirca inambulantes fame inibi moriuntur. E

Iuxta Thracię Cyclopas fon- 116 ticulus exiſtit, cuius aqua aſpectu quidē ſyncera pellucida ve incolis, ac pari modo cæteris apparet. cæterum ſi ex ea aliquod animal biberit, confeſtim obire diem aiunt.

Iuxta Biſaltas Graſtoniæ re- 117 gionis lepores captos bina iecora habere traditur. Inibiq; locus quidam eſt, qui iugeris magnitudinem non excedit, in quem, ſi bruta ingrediātur, repente interire autumant. In ea quoque regione delubrum aliud Diony F ſio dicatum, quod amplitudine pulchritudineue cætera excellit. in quo, cū eius feſtiuitates ac ſacra celebrātur, ſi Deus quidem annualem feracitatem agere intenderit, magnum ignis ſplendorem apparere aſſerunt & hūc omnes: qui circa delubrum degunt, homines conſpicere. ſi vero frugum penuriam, lucem hāc

G minime videri, ſed tenebras locum occupare, ceu cæteras noctes legitur.

118 In Elide domicilium quoddã ineſſe legitur, quod ab oppido octo ſtadiorum diſcrimine maxime diſtat: in quo, cùm Dionyſia perſoluuntur, tres vacuos lebetes imponunt. at hæc ita agentes Græcum peregrinum quem volunt vaſa explorare, foresq; domicilij ſigillo concludere adhortantur. & poſtquam portas aperire decreuerint, ſigilla ciui-
H bus aduenisq; oſtẽdunt, foresq; aperiunt. qui vero ingrediuntur, lebetes vino repletos, lociq; pauimẽtum ac eius parietes minime oblæſos inueniunt: qua de cauſa nequaquam ſuſpicandum eſt, vt id arte aliqua incolæ moliantur.

Iuxta Elides miluos quoque
119 carnem è manibus illorum, qui per plateam eam deferunt, eripere ſcribitur: eos tamen qui ſacra conficiunt, minime tangere au-
I tumant.

120 In Coronea Bœotiæ talpæ vitam degere, & terram infodere nequeunt, cũ in reliqua Bœotia talparũ multa copia habeatur.

121 In Arcadiæ colloſſis fontem quendam ineſſe aſſerunt, in quo muſculi terreſtres generãtur, ac inibi interdiu noctúue pernatant, deguntq;. Hoc idem in Lãpſaco inueniri aſſerunt.

122 In Cranone Theſſaliæ geminos duntaxat coruos oppidum incolere aſſerũt. ñ vero cùm enidulati fuerint, (vt cõſtat) perK gre abeunt, ac alios eiuſdem numeri & ſui gñis inibi relinquũt.

In Apollonia, quę regioni At 123
lantinorum proxima extat, bitumen foſſile enaſci, picemq; aquarum more ſcaturientem emanaſſe proditur, haud à Macedonica differentem, niſi hæc craſſior, nigrior ve illa exiſteret. Cæterum
L nec longe ab ea regione ignis oĩbus anni temporibus flagrat, veluti circa regionem illam accolę affirmãt. at locus qui comburit, non multum extenditur, (vt cõ L ſtat) ſed amplitudinem quinque accubantium occupat: redolet vero ſulphur, alumen ́ue. propè autem hunc herbæ profundę naſcuntur. Sed quod alicui admirationem inducere poſſet. potiſſimum eſt, arbores magnas interuallo cubitorũ quatuor ab igne diſtare. Flagrare quoq; eiuſmodi ignem circa Lyciam, & Megalẽ Peloponneſi ciuitatẽ ferunt.

Pecora apud Illyrios bis ſin- 124
gulo anno parere traditur, ac ꝑ maiori parte gemellos, multaq; M
ternos vel quaternos pullos parturire, nonnullas vero quinos aut plures. Amplius autem terna lactis mulctra implere facile aſſerunt. Gallinas quoque non (vt alibi) ſemel, ſed bis terq; interdiu parere affirmant.

Syluęſtres boues Pæonię lon 125
ge maiores cęteris, qui in aliis locis reperiuntur, extare legitur.

Et ſi de Siciliæ freto quã plu- 126
res alij ſcripſerunt, attamen hio,

A quem retro diximus: Polycrit⁹ de ipſo portentuoſum quid eue nire cecinit. Etenim ex Tyrrheno pelago multo cum ſtridore ac impetu elatam fluctuationē vtriuſq; promontorij cacumina incurrere ait: quorum aliud quidem Sicilię, aliud vero Italię, cui Rhegion nomen eſt, ex uaſto. ſ. mari delatam in anguſtam fluctuationem cōcludi inquit. hoc autem exacto vndam ī ſublimi altumve extolli multo cum fremitu, vt penitus multam loci
B amplitudinem aſcendentis occupet, & longe aſtantibus eius elationem viſibilem eſſe, quę fluctuanti mari nequaquam ſimilis extat, tum altitudine, tum albedine, tum etiam ſpuma. pari quoq; ratione qui in locis â mari inſuperabilibus extant, inundationes ad vtraq; promontoria irruere, ac inibi conſcendere affirmāt. cuius quidem rei enarratio incredibilis eſt, contemplatio vero aſpectu intolerabilis extat. cùm interdum vero huius
C inundationes ex mutuo confractu concertant, adeo profundū horridumque ſpectaculum his qui uident, exhibere neceſſe eſt, vt illorum quam plurimi ſe ſuſtinere nequeant, ſed præ timore hallucinati in terram concidūt. poſtquam vero vnda ad vtrūq; deuenerit locum, ac in ſublime elata vſq; ad extrema fuerit in mare, quod ſubter labitur, defertur, ac tunc rurſus maximo rugitu fremituve per immenſas aſperaſq; vortices fretū ebullire inD quiunt, & ex profundo ad ſublime in orbem eleuari, ac verſicolorem deferri: cum eius fluctuactio atq; longitudo aliquando q dem obſcura, quādoq; vero cœrulea, ſępenumeroq; purpurea apparere dicatur. Addebat præterea, quòd animalia cuncta nec auditu nec viſu huius fretum tolerare queunt, ſed ad infimas latebroſasq; montium partes confugiunt. cùm vero inundatio ceſſauerit, vortices ſublimes varias
E q; deferre, adeo reciprocationes diuerſas actitantes, vt flammæ, ac aliquorum magnorum ſerpētum contorſioni perſimiles motiones referre videantur.

Athenienſes cum Cereri Eleu 127
ſinæ delubrum ædificarent, columnam æneam inter lapides reperiſſe proditur, cuius inſcribat: DEI OPEAE hoc monumentum: quam alii quidem Mufæi vxorem extitiſſe aſſerunt, nōnulli Tritolemi mātem fuiſſe.

Inter inſulas, quæ nomencla- 128
turam Aeoli ſortiuntur, vna extat, in qua quandam phœnicon, ideſt palmularum copiam inna ſci affirmant: qua de cauſa phœnicodam quaſi palmulaceam eā appellari. Haud igitur verū dixit Caliſthenes, cum hanc arborem à Phœnicibus Syriam litto ralem incolentibus cognomen ademptam fuiſſe enarrat: quinimo & ipſos Phœnices à Græcis vocatos fuiſſe tradunt nonnulli, eo, quòd primos mares nautas, Vide Gal. vj. de Loc. affectis.

G si illàc pertranſibant, cunctos interficiebant, mactabantq́. vnde & idiomate Perębeorum cruentare phœnixæ appellant.

129 Oppidũ eſt, quod ab indigenis Hypata dicitur, in quo colũnam quandam vetuſtiſſimam repertam fuiſſe ferunt, quam cũ illam literis vetuſtiſſimis, inſculptam homines eius regionis, cuius fuiſſet, cognoſcere voluerint nonnullos Athenas columnam deferentes miſerũt. ñ vero dum
H Bœotiam perambularent, cauſam peregrinationis quibuſdã externis communicarunt; qui eos Thebas introduxere, in eo p̃cipue loco, quem Ismenion appellant, cùm aſſererent inibi maximam literarum inſcriptionẽ reperiri. Referebant quoq; in illo quædam conſecrata vetuſtiſſima ineſſe, quę conſimiles literarum numeros detinebãt, qua de cauſa ex cognitis earũ, quas
I inueſtigabant, inuentionem ipſos feciſſe affirmant ac huiuſmodi carmina compoſuiſſe.

" Abducta boue Geryonis, pulchraq; Erythia,
" Hæc luco Alcydes Perſephone poſuit.
" Victorem at deſyderio Deacandida vicit,
" Nympharum vero de genere vna Erythe.
" Hic puerum fago cõplexa Erythonta ſub alta,
" Concubitus ſola hęc dat monumenta ſui.

cùm ex eo, & nô ex Erythia boues abduxerint: etenim
K Lybię & Iberię regionibus nullũ Erythiæ nomen reperiri legitur.

In Lybia ciuitas eſt, cui Ityca 130
nomen extat: quæ quidem (vt inquiunt) ſita eſt in eo ſinu, qui Hermææ & Equi promontoriũ mediat, vltra vero Carthaginẽ CC. ſtadiorum intercapedine, quam etiam ſuperiori tempore à Phœnicibus conditã fuiſſe traditur, quam Carthago annis. CCLXXXVII. (veluti Phœniceæ enarrant hiſtorię.) In hac enim
L ſal defoſſile altitudine trium cubitorum innaſci aiunt, aſpectu quidem candidum, minime vero ſolidum, ſed tenacisſimę ſorditiei proximum. cęterum cùm Soli exponitur, conſolidatur, ac perſimile pario lapidi efficitur, & ex eo animalia cęterave ſupellectilia, ac vaſa ſculptores ſcalpunt, & conficiunt.

Legitur priſcos illos Phœni- 131
ciæ indigenas, cũ ad Tarteſſum nauigare cœpiſſent, tantam argenti copiam pro oleo atq; alia ſorditie nautica delata exportaſ
M ſe, vt nec plus habere nec ſurripere argentum ex eo poterant. cæterum cũ adnauigarent alioriſum, cuncta non ſolum quibus vtebantur, argẽtea, ſed & anchoras oẽs ex argento confeciſſe.

Aſſerunt Phœnices qui apud 132
Gadiram incolunt, cùm trans colũnas Herculeas quatuor dierum itinere ſubſolano flatu expirante adnauigarent, ad nonnulla loca ſolitaria incultaq; accesſiſ

ſe

A ſe: vlua tamẽ acalga repleta, quę cùm quidem aquarum gurges efficitur, tinguntur: cùm autem inundatio, demerguntur. in quibus thunnorum protentam copiam inueniſſe, qui magnitudine & craſſitie perpingues inerãt hos vero cùm exſiccaſſent, in vaſis repoſuerunt, ac Carthaginẽ detulerunt. cæterum Carthaginẽſes ros ex urbe minime admouebant, ſed ob excellentem virtutem, quam in epulis cibisve afferunt, eos inter ſe illi conſu-
B mebant.

133 In Pedaſia Cariæ regionis Ioui ſacrificia perſoluũtur, ad quę capram quandam incolæ mittunt, de qua mirãdum quid euenire autumãt. Incedit enim hęc ex Pedaſſo per. lxx. ſtadia, ad locum ſacrificij, per turbãq; multam, quę eam contemplatur, minimeq; capra ipſa conturbatur, neque ab itinere auertitur. cùm vero funi alligatur, tramite pul-
C chriori eum, qui ſacerdotia exportat, præcedit. Verum quod cæteris aduenis ſtuporem inducit, eſt, eius cornua calices quaternos occupare.

134 In Illyrijs, quæ Ardia vocantur, iuxta Autariatarum confinia, inquiunt nonnulli montem reperiri, cui vallis ampliſsima vna quam proxima eſt, ex qua multam aquæ copiam, non omnibus horis, ſed vere duntaxat reſilire aiunt: quam cùm indigenæ exhauriũt, in cauerna aliqua interdiu quidem conſeruant, noctu vero ſub dio exponunt: idq; D per quinque vel ſex dies illi acti tantes, aqua induratur, ac optimum ſal efficitur: quod gregis gratia præcipue reſeruant: ſal etenim ad ipſos minime vehit, eo quòd loca longa intercapedine à mari diſtantia incolant, nec ipſi cum alienigenis degant. Salis igitur maximo uſu greges paſcuntur. ſal enim bis in anno gregibus cibi cauſa exhibent, quod ſi non agerent, quamplurimam gregis copiam ipſis perire contingeret.

In Argo vero locuſtarũ quod E dam genus innaſci affirmant, 135 quod aduerſus ſcorpiones pugnator nuncupatur. etenim cũ ſcorpionem viderit, in eum ſurgit: pari paſſu quoq; & ſcorpio contra illam irruit. hæc quidem in orbem oberrãs, in ipſum ſtridorem emittit: ille vero aculeũ, quo armatus eſt, eleuat, & in eã circunducit, mox aculeum remittit, ac demum omnimode F extendit. at illa eum circunc urſat, illumq; poſtremo aggredit, ac deuorat. Cæterum hanc comedere locuſtam ſcorpionum ictui optimum ineſſe medicamentum aiunt.

Veſpas, quæ in Naxo oriunt, cùm viperam ediderint, eius ve 135 nenum attrahere proditur: etenim caro viperę gratiſsima guſtui veſpę extat. verum ſi poſtea aliquem eculeo feriunt eas adeo illi circundolentias efficere aſſerunt, vt in illis grauiorem morſi

G bus viperarum videantur.

137 Venenum Scythicum, quo milites Scytharum ſagittas reſpergunt, ex vipera confici aſſerunt. Scythæ etenim vſui reſeruant viperas, quæ iam ſobolem procrearunt, veluti apertũ eſt. has vero capiunt, ac nonnullorum dierum ſpacio liqueſcere dimittunt. cùm autem eas idonee putrefactas eſſe illis viſum fuerit, ñ vniuerſum hominis ſanguinem in olla effundentes, intra ſterquilinia defodiendo operiunt. cæterum cùm ſanguis putruerit, eius partem ſuperiorẽ q̃ aquę effigiem repreſentat, viru lentæ ſaniei viperæ commiſcẽt, ac hoc pacto lethalem veneni ſpeciem efficiunt.

H

138 Regio in Cypro inſula extat, cui Curium nomen eſt, in qua quoddam ſerpentum genus ineſſe ferunt, quod proximam cũ aſpide Aegypti naturam atque facultatem obtinet: præterquã quòd ſi hyberno tẽpore aliquẽ morſu defixerit, minime eum lædit. Id autem alia de cauſa euenire ſolet, niſi quòd animal illud condenſatum, atq; contractum algore hyemis prorſus impotẽs niſi calefiat, redditur.

I

139 In Ceo quoddam apñ genus innaſci autumant, a quo ſi quis ſpina percuſſus fuerit, moritur.

140 In Myſia album quoddã vrſarum genus ineſſe aiunt, cuius fœminæ cùm à venatoribus inſequuntur, huiuſcemodi expirationem flatus emittunt, vt inſectantium canum carnes putreſcere dicantur. pari quoque modo cæteras beluas cibo ineptas reſpiratione reddere ſolet. cæterum ſi quis ui prope eas aduentauerit, tam magnam pituitę copiam ex ore effundunt, ceu conſtat, quæ faciei canum, ac ſimili ratione hominum adhærent, vt ipſos ſuffocare, vel excæcare videatur.

K

141 In Arabia hyenarum quoddam genus reperiri affirmant, quod, cùm beluam vel hominẽ præuiderit, eos obtumeſcere facit, ac ſic in veſtigio hærere, vt corpora mouere nequeant. cæterum cùm hæc fecerit, id hienarum genus flagrare videtur.

L

142 Circa Lyciam animal quoddam ineſſe ferunt, cui Leontophonon nomen extat. leo enim interit, cùm hic ex eo aliquid deuorauerit, tametſi id ſponte nõ efficiat, ſed ipſum animal fugit. cæterum ſi venatores eum capiunt, veru decoquunt, & farinæ albæ modo alĩs carnibus ferę inſidiantes aſpergunt: quas ſi Leo guſtauerit, ab illis repente interimitur. Illud quoque animal aduerſus leonem vrinam ſpargit, quam leoni exitialem in eſſe ferunt.

*Syriam.

M

143 Vultures ab odore vnguentorum, ſi quis eos inũxerit, vel aliquod edendi gratia eis delibutũ dederit, exanimari affirmant. carabeos pari quoque paſſu rosarum redolentia interire, pdiť.

144 In Sicilia, ac in Italia muſtellas

A lasineſſe enarrãt, quarum morſus exitiales ſunt, cæterum nec molles & imbecilles, veluti illę, quę apud nos degunt, extare traditur. Ac eo in loco muſcarum quoddam genus reperiri, quod circunquaq; aduolare dicitur, ac cũ momorderit animalia aliqua, ea interire efficit.

145 In Meſopotamia Syriæ prouincię, ac in Iſtronte anguiculos oriri ferunt, qui indigenas minime mordent, aduenas vero mi-
B rum in modũ iniuria afficiunt.

146 Circa Euphratem exacte hoc euenire aſſerunt. etenim quamplurimi angues præcipue iuxta vtraſq; amnis ripas verſantur. quocirca in meridie ibi viſunt: cũ vero lux deficit, in altera duntaxat riparum parte apparent, cæterum illi Syrios dormientes minime morſu defigunt, aduenas vero Græcos auide & cum cruciatu exanimant.

147 In Teſſalia ſerpentem, Sacrũ nomine, cuncta non ſolum quæ
C momorderit, ſed etiam quę tetigerit, interficere fama eſt. qua de cauſa cùm apparuerit, ac ſibil? eius auditur, tametſi id raro videatur, ſerpentes, & viperæ ac cętera omnia beluarum genera fugiunt. Magnitudo huic nõ ad amplitudinem, ſed ad mediocritatem tendit. Verum in Teno ipſius Theſſaliæ oppido tandem à muliercula hic occiſus fuit, hoc maxime (vt dicunt) modo. Mulier orbem in terram deſcripſit, veneficiaq; in eo depoſuit, ac ad eum vnà cum filio introiuit, moxq; eius ferę ſibilũ voce imitata eſt. hic vero aduerſus eam reſibilauit, & ad orbem acceſſit. E at cùm illi quamproxime aduẽtaret circulo, ſopore mulierem labefactabat, adeo vt illa ferè minime ſopori reſiſtere poſſet, cętero rũ puerũ iuxta ipſam ſedẽtẽ dormientemq; verberibus excitabat, ſeq; increpabat, & filium, ac aſſerebat ſi dormire prexiſſent, facile interituros: at ſi coacta vi beſtiola orbem ingrediatur, ambo ſalutem conſequuturos. cùm vero ſerpens in circulum ſe con ieciſſet, ipſum quamprimũ mor F tuum eſſe memorię proditũ eſt.

D

De admirandis auditionibus commentarioli finis.

ARISTOTELIS
PHYSIOGNOMICA.

Phyſiognomicam ſcientiam reperiri. Cap. 1.

Vòd & animæ ſequuntur corpora, & ipſæ ſecundum ſeipſas nõ ſunt impaſſibiles à motibus corporis, H id manifeſtum fit valde in ebrietatibus, & ægritudinibus: multum nanq; animæ mutatæ uidẽtur à paſsionibus corporis. Et è contrario quòd corpus compatitur paſsionibus animæ, manifeſtum circa amores, & timores, & dolores, & uoluptates. Amplius autem & in ĩs quæ natura fiunt, magis vtique aliquis conſpiciet, quòd corpus & anima ita ſe habent connaturalia, vt fiant cauſæ plurimarum paſ- I ſionum adinuicem. Numquam enim animal factum vel generatum eſt tale, quod formã haberet alterius animalis, animã vero alterius: ſed ſemper eiuſdem corpus & animam. quare neceſſarium eſt conſequi tali corpori talem formam. Amplius autem & ſcientes circa unumquodq; animaliũ ex forma poſſunt conſyderare: equites equos, & venatores canes. Si aũt hęc vera fuerĩt (ſemp ãt hęc vera ſunt) erit ſane ars q̃piã Phyſiognomoniæ.

Priores tribus modis Phyſiognomoniam ſpeculaſſe, ac tradidiſſe, non tamen perfecte. Cap. 2.

PRiores itaque Phyſiognomones iuxta tres modos aggreſsi ſunt hanc diſciplinam, quiſq; iuxta vnũ. Alĩ quidem ex generibus animalium phyſiognomizant, ponentes ſecundum vnumquodq; genus figuram quandã animalis, & ſpeciei animam. Alĩ autem in talibus corpori ſimilem habẽti corpus, & animam ſimilem putabant. Alĩ autem quidam hoc quidem faciebant, non ex omnibus autem animalibus experiebantur, ſed diſtinguebant ex ipſo genere hominum ſecundum gentes, quæcunq; differunt ſecũdum vſus & mores: ut Aegyptĩ & Thraces, & Scythæ ſimiliter electionem ſignorum faciebãt. Quidam autẽ ex moribus à parentibus, quales mores diſpoſitionem ſequantur. ſequitur autẽ vnicuiq; mos, iracundo, timido, coeunti, & in unaquaq; aliarum paſsionum. Eſt aũt ſecundum oẽs modos hos phyſiognomonizare, & adhuc ſecundum alios, & electionem ſignorũ diſſimiliter fieri. Hi quidem igitur iuxta mores ſolum phyſiognomoni- L M

A monizant. Primum quidem ꝙ quidã nõ ñdem cùm ſint, mores qui ſunt in facie, eoſdem habẽt: vt fortis & inuerecundus eoſdẽ hàbent, animabus vel intellecti bus multũ ſeparantur. Secundo autem, ꝙ ſm quædam tempora mores non eoſdem, ſed aliorum habent. triſtibus enim exiſtenti bus, qñq; cõtingit diem delecta biliter ducere, & morem accipe re, qui eſt hilaris: & è contrario hilarem contriſtari, vt mos, qui erat in facie, permuteſ. Adhuc
B cum his, de paucis vtiq; ſemper apparẽtibus coniecturam quis accipiat. Qui autẽ ex feris phy- ſiognomonizant, non recte electionem ſignorum faciunt. non enim eſt vtiq; dicere percurren tem formã vniuſcuiuſq; animalium, quod quicũq; vni ſimilis huic corpore erit, & anima ſimi lis erit. Primum enim, vt ſimplr dicã, nullus vtiq; videbit homi- nem ita ſimilem beſtiæ, ſed aſſi- milantẽ in aliquo. Adhuc autẽ
C cũ his, animalia pauca quædam propria habent ſigna, multa ve ro cõia. quare ſi quis ſimilis fue- rit non ſm proprium, ſed ſm cõ mune aliquid, quo pacto magis iſte leoni, quã ceruo ſimilior di- cetur. decẽs enim propria ſigna proprium quid ſignificare, cõia autẽ cõe. Cõia ergo ſigna nihil vtiq; manifeſtabũt phyſiogno- monizanti. Si aũt aliquis, ppria vniuſcuiuſq; ferarũ elegerit, nõ vtiq; habebit aſſignare cui⁹ ſunt hæc ſigna. merito enim proprij proprium. Nihil aũt proprium D animaliũ phyſiognomonizato rum in anima habebit vtiq; ali- quis accipere. neq; enim forte ſo lum leo, ſed alia multa: neq; timi dum lepus, ſed & alia infinita. Si ergo neq; cõia eligenti mani- feſtum aliquid fit, neq; ſm pro- pria, non vtiq; erit vnũquodq; animaliũ aſpicere, ſed ex homi- nibus electionem facere oportet patientibus eandem paſſionem. vt ſi fortis inſpiciat aliqs ſigna, fortia animalium in vnum acci- pientẽ oportet perſcrutari, quæ E paſſiones his quidem oĩbus in- ſunt, aliorum autẽ animalium nulli accidant. Si enim ita quis elegerit, ꝙ eadem ſunt ſigna for titudinis prædictis animalibus, non ſolum fortitudinis cõem in eſſe paſſionem eorũ quæ ſunt in intellectu, ſed & alia quædã, ſic vtiq; dubitabit, vtrum fortitu- dinis aut alterius ſigna ſint. Sed oportet ex pluribus eligi anima libus, & non habentibus vllam paſſionem cõem manifeſtã, cu- ius vtiq; ſigna reſpicias. Quæ- F cunq; itaq; ſignorũ ſtabilia ſũt, aliquid ſtabile ſignificant. quæ aũt adueniunt, atq; diſcedunt & deficiunt, qũo vtiq; ſignum ve- rum erit non manentis in intel- lectu. Siquidem enim ſtabile ad ueniens, & deficiens ſignũ quis ſuſcipiet, cõtingeret utiq; ipſum quidem verũ eſſe, non tñ conue niens erit, non perpetuo conſe- quens rem. Quæcunq; aũt paſ- ſiones factæ in anima non in ali-

quo

G quo permutant ſigna quæ ſunt in corpore, quibus vtitur Phyſiognomon, non erunt hmõi, cognitiones arti: vt quæ ſunt circa opiniones, & ſcientias Medicũ, aut Citharœdum non cõtingit cognoſcere. nã addiſcens aliquã diſciplinã, nullũ permutauit ſignorũ, qb⁹ vtit Phyſiognomõ.

Quid ſit Phyſiognomonia, & ex quibus generibus Signa in vniuerſum accipiantur. Cap. 3.

H OPortet ergo determinare circa qualia quædã ẽ Phyſiognomonia) qm̃ non circa oſa) & ex quibus ſingula ſigna accipiãtur. deinde cõ ſequenter de manifeſtiſſimis circa vnũquodq; declarare. Phyſiognomonia ergo ẽ, ſicut & nomen ipſius dicit, circa naturales paſſiones eorũ quæ ſunt in intellectu, & eorum quæ ſuperacquirunt, quęcunq; aduenientia trãſmutant ſigna eorũ quæ phyſiognomonizantur. Qualia autem hæc ſint poſterius declarabitur. I nunc aũt dicam ex quibus generibus ſigna accipiuntur, & ſint omnia. Ex motibus enim phyſiognomonizãt, & ex figuris, & ex colorib⁹, & ex moribus in facie apparentibus, & ex lenitate, & ex voce, & ex carne, & ex partibus, & ex figura totius corpis. In vniuerſum igitur hmõi ſunt, quæ dicũt Phyſiognomones de omnibus generibus, ſigna. Si igitur immanifeſta, aut nõ recte deſignans eſſet talis explicatio, ſufficiant quæ dicta ſunt. Nunc aũt fortaſſe melius ẽ ſingillatim de K omnibus, quæcunq; manifeſta ſunt ab his, quæ phyſiognomonizamus, exactius explanare, dicentem cuiuſmodi ſigna referantur ad ſingula, quæcunq; in prædictis declarata non fuere.

Quo pacto per vnumquodq; dictorum generum Signa accipiantur. Cap. 4.

COLORES ergo ſignãnt, acuti quidem calidum, & ſanguineum: albi cum rubore, bonã indolem, qñ in leui corpore accidit hic color. L

PILI vero, molles quidem timidum, duri aũt fortem. Hoc aũt ſignum ſumptum eſt ex omnibus animalibus. timidiſſimũ enim ẽ ceruus, lepus, ouis, & pilum molliſſimũ habent: fortiſſimum aũt leo, aper, & pilum duriſſimum habent. Eſt autẽ & in auibus hoc idẽ videre. vlr enim quæcunq; quidem habent durã pennam, fortes: quæcunq; autẽ mollẽ, timidæ: & particulariter eſt hoc quidẽ videre in coturnicibus, & in gallis. Similiter autẽ M & in generibus hominũ hoc idẽ accidit. quicunq; enim apud ſeptentrionẽ habitant, fortes ſunt, & durorũ pilorũ: qui aũt apud meridiem, timidi, & mollẽ pilũ habent. Piloſitas aũt quæ eſt circa vẽtrẽ, loquacitatẽ ſignificat. hoc aũt refertur ad genus auiũ. propriũ enim auis eſt eorũ quæ ſunt circa corpus, piloſitas quæ circa ventrẽ eſt: eorum aũt quæ ſunt circa intellectũ, loquacitas.

Phyſiognomiæ definitio.

Caro

A Caro autē, dura quidē, & boni habitus natura inſenſibilē ſignificat: lenis autē & ingenioſum, & inſtabilem: niſi in forti corpore & habēti extremitates potentes hoc acciderit.

Motvs aūt, tardi qdē mollem intellectū: acuti vero calm.

In voce autē, grauis quidem & intenſa fortem: acuta autem & remiſſa timidum.

Figvræ autem, & passiones, quæ apparēt in facie, B ſm ſimilitudines accipiūtur paſſionis. qñ enim patitur aliquid, fit vt ſi hoc habet, qñ aliquis irascitur, irascibile ſignū eiuſdem generis. Mas autem fœmina maior eſt, & fortior, & extrema corporis fortiora & craſſiora, & habitus melioris, & potiora ſecundum omnes virtutes.

Inueniendorum ex ſignis habituum, & Paſſionum modi duo. Cap. 5.

C Signorum autē, quæ ſunt in partibus, fortiora ſunt, ea q̄ accipiūtur in moribus manifeſtis, & ſm motus, & figuras. Omnino aūt vni quidem ſignorum credere ſtultum eſt: qñ aūt plura conueniunt, quæ ſunt in vno, magis vtiq; conueniet, vt quis accipiat vera eſſe ſigna. Eſt aūt alius etiam modus, ſm quē aliquis phyſiognomonizet: nullus tñ aggreſſus eſt. Vt ſi neceſſe ſit iracundū & triſtē & paruum ſm morem, inuidū eſſe, & ſi nō ſint inuidi ſigna: ex illis tñ prioribus cōtingat vtiq; Phyſiognomoni & inuidum inuenire, maxime quidem, qñ talis proprius modus fuerit eius q̄ philoſophatus fuerit. poſſe enim quibuſdā exiſtentibus neceſſariū eſſe, proprium putamus Philoſophiæ. quod eſt, quando contraria ſunt huic iuxta paſſiones, phyſiognomizare etiam mala. D

De voce ſm paſſionem intendens quiſpiā, acutā putarit, duplicē ob cauſam, iracundi vocē ponendā eſſe: Indignatus enim & iratus intendere cōſueuit vocem, & acute loqui: ſegniter aūt diſpoſitus remittit vocē, & grauiter loquitur. Rurſus autē animaliū, fortia quidē grauis vocis ſunt, timida aūt acutæ vocis. leo quidē, & taurus, & canis latrabilis, et gallorū qui ſunt animoſi grauiter vociferant: ceruus aūt, & lepus acutæ vocis ſunt. Sed forte & in his melius eſt, non eo q̄ ipſorū vox ē acuta & grauis, fortē aut timidū ponere: ſed arbitrandū eſt, fortem quidem fortis, remiſſam aūt & imbecillem timidi. Eſt aūt potiſſimum, qñ ſigna non ſunt confeſſa ſed ſubcontrariantia, nihil ponere, niſi ſint diſcrepantiū inter ſe quædā quibuſdā credibiliora. Et maxime quidem in ſpeciem, ſed non in tota genera referre decet: ſimiliora enim ſunt quæſito. non enim totum genus hominum phyſiognomizamus, ſed quædam eorum quę ſunt in genere. E F

Dubitatio.

Solutio.

Paſſionū,

G

Paſſionum, Habituumue multorum ſigna. Cap. 6.

FORTIS CORPORIS SIGNA. Pili duri: figura corpis erecta: oſſa, & coſtæ, & extrema corporis fortia & magna: & venter amplus, & cõtractus ad ſe: armi lati & diſtantes, nec valde colligati, nec oĩno diſſoluti: collum forte, nõ vehemẽter carnoſum: pect⁹ carnoſum, & latũ: coxa contracta: ſurę deorſum cõtractę: oculus charopus, nec valde expãſus nec omnino clauſus:

H ſqualidior color in corpore: acu

a.l.gena ta frons, recta, nõ magna: nãtis neq; lenis, neq; oĩno rugoſa.

TIMIDI SIGNA. Pili molles: corpore inclinatus non erectus: ſuræ ſurſum cõtractæ: circa faciẽ ſubpallidus: oculi imbecilles, & nimium cõniuentes: & extrema corporis imbecilla: & crura parua: manus longæ & graciles: lumbi aũt parui, & imbecilles: figura contenſa in motibus: non temerarius, ſed ſupinus, &

I ſtupefactibilis: mos qui eſt in facie, facile mobilis: mœſtus.

INGENIOSI SIGNA. Caro humidior & mollior, non boni habit⁹, neq; valde pinguis: quæ circa humeros & collũ maeriora, & quæ circa faciẽ: & colligata quæ ſunt circa humeros, & inferiora laxata: bene ſoluta, quæ ſunt circa coſtas: & ſm dorſum non carnoſus: corpus albũ mixto rubore, & purũ: cutis tenuis: pili nõ valde duri, nec valde nigri: oculus charop⁹, hũid⁹,

INSENSATI SIGNA. Quę K ſunt circa collũ & crura, carnoſa, complexa & colligata: cotyle rotunda: humeri ſurſum contracti: frons magna, circularis, carnoſa: oculus pallidus, obtuſus: crura circa talũ craſſa, carnoſa, rotunda: mãdibulæ magnę, carnoſæ: lumbi carnoſi: crura lõga: collum groſſum: facies carnoſa, ſublonga ſatis: motus aũt, & figurã, & morem qui apparet in facie, ſm ſimilitudines accipit.

INVERECVNDI SIGNA. Oculus apert⁹ & ſplendidus: pal L pebręſanguineę & craſſæ: & parum curuus: humeri ſurſum eleuati: figura non rectus, ſed parũ pronus: in motibus præceps, rubeus corpore, color ſanguineus, facies rotunda, pectus ſurſum contractum.

MODESTI SIGNA. In motibus tardus, & loquens tarde: vox tarda, et plena ſpiritu, & mitis: oculus hilaris, nõ ſplẽdidus, niger, neq; valde apertus, neque oĩno clauſus, conniuens tarde. oculorum enim qui celeriter cõ M niuent, hi quidem timidum, illi vero calidum ſignificant.

IVCVNDI SIGNA. Frons ingens, & carnoſa, & lenis: quæ ſunt circa oculos humiliora. apparet, et facies ſomnolẽtior, neq; intẽſe aſpiciẽs neq; remiſſe: & in motib⁹ tardus erit, & remiſſus: figura, & more qui eſt in facie, non præceps, ſed videt bonus.

TRISTIS SIGNA. Rugoſa facies: & macri oculi, cõfracti.

ſimul

A ſimul autē & confractiones oculorum duo ſignificant, hoc quidem molle & fœmininum, illud vero demiſſum triſte. & in figura humilis, & motib⁹ remiſſus.

CINEDI SIGNA. Oculus confractus, genu flexibilis, inclinatio capitis ad dextram, mot⁹ manuum ſupini & diſſoluti, & ambulationes duplices, hęc quidem circunclinātis, alia vero tenentis lumbos. & oculorum circunſpectiones, qualis vtiq; fuit Dionyſius Sophiſta.

B AMARI SIGNA. Facie remiſſus, nigri coloris, macer, quę ſunt circa faciem quaſi abraſa: facies rugoſa, non carnoſus, recti crinis & nigri.

IRACVNDI SIGNA. Rectus corpore, figura bene coſtatus, animoſus, ſubrufus, humeri diſtantes, & magni, & lati: extrema magna, & fortia: lenis & circa pectus, & circa bubones: barbatus probe, capillorū ambitus floridus, deorſum tendens.

MANSVETI SIGNA. Gra
C uis ſpecie, carnoſus, caro hūida, & multa: bonę magnitudinis, & cōmēſuratus: figura curuus, curſus capillorum ſurſum vulſus.

SIMVLATOR. Pinguia q̄ circa faciem, & quæ circa oculos rugoſa, ſomnolenta facies de more videtur.

PVSILLANIMVS, paruorum membrorū, & paruorum articulorū, macer, & paruorum oculorū, & paruæ faciei, qualis vtiq; fuit Leucadius Corinthi⁹.

TALORVM AMATORES, D iuſto breuiorē cubitum habentes, gaudentes parta victoria.

AMATORES *MVNERVM, quibuſcunq; eſt ſuperius labiū eleuatum, & forma proni, & rubicundi. *a. Leōa uerſiarū

MISERICORDES, qcunq; pulchri & albi coloris, & habēt oculos pingues, & nares deorsū diſtantes, & ſemper plorāt. lidē etiā amatores ſunt mulierū, & genitores fœminarum, & circa mores in amorē propēſi, & ſem E per memores, & ingenioſi, & calidi. horum aūt ſigna dicta ſunt. Miſericors eſt ſapiens, & timidus, & modeſtus. Immiſericors inſipiens, & inuerecundus.

VORACES ſunt hi, quibus id quod eſt ab vmbilico ad pectus, maius eſt, quàm quod inde eſt vſq; ad collum.

LVXVRIOSVS, qui eſt albi coloris, & hirſutus: rectis capillis, & craſſis, & nigris: & tempora hirſuta, oculus pinguis, & laſciuus.

AMATORES SOMNI, qui F habent ſuperiora maiora, curui pedes, calidi, habentes carnem boni habitus, elegantes forma, & hirſuti circa ventrem.

MEMORES, qui habent ſuperiora maiora, pulchra, & carnoſa magis.

Inuenendorum Signorum methodus.

Cap. 7.

VIdentur aūt mihi anima & corpus compati adinuicem: & aīæ habitus alteratus

ſimul

G ſimul alterat corporis formã, & iterum forma corporis alterata ſimul alterat animæ habitum. Qm̃ enim animę ineſt triſtari et lætari, manifeſtum eſt ꝙ triſtes obſcuræ faciei ſunt, & gaudẽtes hilaris. Siquidem igitur anima diſſoluta, formã, quæ eſt in corpore, adhuc exiſtere contigeret, ſanè & ita aĩa & corpus cõpatibilia forent, quãuis conferentes adinuicẽ non eſſent. nũc aũt manifeſtũ ꝙ vtrunq; ſeſe cõſequit. Maxime tm̃ id ex hoc manifeſtũ
H fiat. Mania enim videt eſſe circa animã: & Medici Medicamẽtis purgãtes corpus, & victibus nõ nullis vtentes in ipſis permutãt animam à mania, curationibus aũt corporis, ſimul & corporis forma ſoluitur, & anima à mania permutatur. Qm̃ igit vtraq; ſoluuntur, palam, ꝙ ſibi inuicẽ conferunt. Manifeſtum inſuper eſt, ꝙ virtutibus animæ ſimiles corporis formæ fiũt. quare ſunt omnia ſimilia in animalib⁹ eiuſdem cuiuſpiam declaratiua: hęc
I vero minime. Et quibus animalia operantur, hæ quidẽ proprię paſſiões vniuſcuiuſq; ſexus animalium ſunt, illæ vero cões. In propr̃is igitur operibus animę, proprię paſſiones ſm corpus, in cõibus autem cões. Communes quidem ſunt, iniuria, & quæ eſt circa venerea exceſſus. iumentorum, & non iumentorum cõis eſt iniuria: porcorum, & aſinorũ habitus qui ẽ circa venerea. Propriũ aũt eſt, in canibus qui-

Maſticando cocũt.

dem, contumelioſum: in aſinis autem indolens. Quomodo igit cõe quidem & proprium cõuenit diſtingui, dictum eſt. Opus autẽ eſt multa conſuetudine, ſi quis debet eſſe ſufficiens ad dicendum ſingula de his. Quoniã enim ea quæ videntur in corporibus, dicuntur referri ad ſimilitudines quæ fiũt ab animalib⁹, & ab actib⁹: & p̃prietates quę dam aliæ à caliditatibus, & frigiditatibus fiunt. Sunt aũt horum quædam apparentiũ in corporibus parua dr̃ia vtentia, & eo- L
dem nomine appellata: vt pallores qui fiunt à terroribus, & qui à laboribus: hi enim eodem noſe vtuntur, & dr̃iam paruam habent inter ſe. parua autem differentia exiſtente, non facile eſt cognoſcere: ſed ex cõſuetudine formæ apparẽtem quidem aſſumere conuenientiam oportet. Eſt igitur & optim⁹ modus & citiſſimus, qui eſt ab apparente conuenientia, & cõtingit ita eo modo vtentẽ multa dignoſcere: & nõ ſolum vtr vtile eſt, ſed ad ele M
ctionẽ ſignorum ſingularium. electorum enim quodq; decere oportet tale, ut quod eligit vult. Amplius aũt ſm electionem ſignorum, & ſyllo, quo vti opus eſt, vbicunq; contingat, adiungentes cõuenientibus cõuenientia. vt ſi inuerecũdus erit & pauiloquus, & fur vtiq; erit & illiberalis. & fur quidem cõſequẽs inuerecundiam, & pauiloquiũ illiberalis. In talibus igitur quibuſq;

A busq; oportet hoc mō cōgruentem fieri methodum.

Paſſionum, Habituumq; in animalibus diſtinctio, ex maſculini femininiq; generis comparatione.

Cap. 8.

NVnc aūt primum tentabo genera animalium diſtinguere, & quæ ipſorū conuenit permutari, vt ſint fortia & timida, & iuſta & iniuſta. Diſtinguēdum aūt animalium genus in duas formas, in maſculinam & in fœmininā, adiungē-
B tem id quod congruit vnicuiq; formæ. ſunt enī ſimiles. Et quas conamur nutrire, ferarū, māſuetæ magis, & molliores ſm animas fœmininæ maribꝰ ſunt, minus aūt fortes. verū nutrimēta, et aſſuetudines manuū recipientes magis. quare exiſtentes tales erunt fermē minus iracūdæ maribus. Manifeſtum aūt id ex nobis alicubi eſt: qm̄ cū ab ira vincimur, difficillime ꝓſuaſibiles, & maxime reſpicimus, ne quicquā vſquā eueniat. ferimur aūt
C ad violentiā inferēdā, & patrandum, ad quodcunq; ira impulerit. Vidētur aūt mihi magis malefica fieri fœminea maſculis, & proteruiora, petulantiora ue, & illiberaliora, & impotentiora. Fœminæ igit̄, & quæ apud nos nutriunt̄, valde manifeſta ſunt: quæ vero ſunt apud ſyluā, oēs confitentur & paſtores & venatores, q; talia ſunt qualia ſint dicta. At vero & hoc manifeſtum eſt, q; ſingula in vnoquoq; genere fœmina mare minoris capi-
D tis, & anguſtioris faciei, & graciliores colli ſit. & pectora imbecilliora habent, & minorū coſtarū ſunt. coxēdices aūt, & coxas magis carnoſas maribus. genua aūt flexibiliora, & crura gracilia habent. pedes vero pulchriores, & formā totius corporis molliorē, quā fortiorē. minus neruoſa aūt ſunt, & molliora p̄dita humidioribus carnibus. Maſculina autē his oībus contraria habentia, eo q; natura ſunt fortiore, & iuſtiore, genere. fœmina autē eſt timi-
E dior, & iniuſtior natura.

His ita ſe habētibus, videtur Leo omniū perfectiſſimo aſſum ꝓſiſſe maris formam.

De Leone, oium aſſahū ꝓfectiſſimo maris formā aſſumēte.

Leo enim habet os ingens: faciem aūt quadratiorē, nō valde oſſeā: ſuperiorē mandibulā non proeminentē, ſed æqualiter pendentē deorſum: naſum aūt magis craſſum q; ſubtilem: oculos charopos, cōcauos, nō valde rotūdos, neq; valde proeminētes: magnitudinē vero moderatā: ſupercilīū ingēs: frontē quadratā,
F ex medio ſubcauā magis. ad ſupercilia aūt & naſum ſub fronte velut nubes ſupſtat. ſupra frontem, iuxta naſum, hēt pilos inclinatos, veluti aſylum: caput moderatū, collum bonæ longitudinis, craſſū, cōmēſuratū: crinibꝰ flauis, non planis neq; valde eriſpis. q; sūt circa humeroꝝ claues ſpacioſa magis, q; cōiūcta humeros fortes, et pectꝰ iuuenile, et metaphrenū latum: robuſtis coſtis.

robu-

G robuſto⁹q; dorſo, abunde p̄ditū. coxendices non carnoſas, nec coxas: crura fortia & neruoſa: greſſum iuuenilem: & totū corpus articulatum, & neruoſum, neq; valde durū, neq; humidum. ambulans autē tarde, & magnifice incedens, & ſe in humeris cūm ambulat quatiens. Talis igit̄ eſt ſm ea, q̄ ſunt circa corpus. Quæ aūt circa animā ſuſcep̄tiuum, et liberale, magnanimū, & amans victoriæ, & manſuetū, iuſtū, & amans eorū cum quibus verſet̄.

Formido, Trās. ant. le. datiuū, formido

H De Pardali, omniū aialiū fœmineā formā maxie oſtēdentē.

Pardalis aūt, inter ea quæ fortia vidētur, fœmineæ formæ magis eſt, niſi ſm crura. his aūt operatur & aliquod opus fortitudinis facit. Habet enim faciē paruam: os magnū: oculos paruos, albos, concauos, ipſoſq; circūuagantes magis: frontē longiorē, verſus aures rotundam magis, quā planam: collum longū valde, & gracile: pectus expers coſtarū, & longum dorſum: coxendices carnoſa, & coxas: quæ vero ſunt circa ilia & ventrē, leuia

I magis. color aūt varius. & totū inarticulatū, & incommenſuratum eſt. Forma corporis talis ē. In his aūt quæ circa animā, puſillum eſt, & furax, & in ſumma doloſum. Animalia igit̄, quæ videnť fortia, conuenientiora tranſumpta, maſculinæ formæ & fœmininæ, dicta ſunt. alia aūt quæcunq; ſunt, facile ē vtiq; pertranſire. Quę cūq; aūt ad phyſiognomonizandū inſpicere cōueniet ab animalib⁹, in electione ſignorum diceť. Electio aūt ſignorū, K quæ eſt ſm hoīes, ſic accipitur.

De *Paſſionum, Habituumq; ſignis, à corporis partibus ſumptis. Cap.* 9.

De Pedibus.

QVibuſcunq; pedes bene formati, & magni et articulati, & neruoſi, fortes ſunt ſm ea quæ ſunt in aīa. reducuntur ad maſculinū gen⁹. Quicunq; aūt pedes paruos, ſtrictos, inarticulatos habent, delectabiliores aūt viſu q̄ fortiores, molles ſunt ſm ea q̄ ſunt in aīa. referuntur ad fœmininū genus. L Quibus pedum digiti curui, inuerecūdi, & quibus vngues curui. referuntur ad aues curuorū vnguium. Quib⁹ pedum digiti coniuncti ſunt, timidi: referunť ad coturnices ſtrictorum pedū in lacubus degentes.

De Talis pedum.

Quibuſcūq; ea quæ circa talos ſunt & neruoſa, et articulata, fortes ſm animam. referūtur ad maſculinū genus. Quicunq; aūt ſunt talis carnoſi et inarticulati, molles ſecundum animam referuntur ad fœmininum genus. M

De Cruribus.

Quicunq; crura habent articulata, & neruoſa, & robuſta, fortes ſm animam. referunť ad maſculinū. Quicūq; crura gracilia, neruoſa habent, luxurioſi. referuntur ad aues, Quicunq; crura valde ſupflua habent, vt parum dirupta, odibiles, & inuerecūdi. referunť ad apparentē decentiā. Qui genu flexiles, cinędi. referū tur ad apparētem cōuenientiā.

De Coxis

Qui habēt coxas oſſeas & neruoſas, fortes ſunt. referuntur ad maſculinū.

A maſculinum. Qui habent coxas oſſulentas, & ſuperfluas, molles ſunt. referunt ad fœmininum.

De Natib⁹ Quicunq; nates acutas oſſeas habent, ſunt fortes. Quicūq; vero carnoſa, pinguia habent, molles. Quicunq; aūt habent modicam carnē veluti deſiccatā, mali moris ſunt. referūtur ad ſimias.

De Lūbis. Qui lumboſi, amatores ferarum. referuntur ad canes, & leones. Videbit vtiq; aliqs & canes ferarū amatores lumboſos eſſe.

De Vētre. B Quibus ea quæ ſunt circa vētrem, pinguia, bene fortes. referuntur ad maſculinū. Quicunq; autem non pingues, molles. referuntur ad indecentiam.

De Dorſo Quibuſcunq; dorſum ingēs, & forte, fortes ſunt anima, referuntur ad maſculinum. Qui autem dorſum ſtrictum, & imbecille habent, molles. referuntur ad fœmininum.

Qui autē robuſtis coſtis, fortes ſunt ſm animā. referūtur ad maſculinū. Qui autem nō bene coſtati, molles ſunt ſm animam, C referuntur ad fœmininum. Qui cunq; autem ex coſti circumtumidi ſunt ſicuti inflati, loquaces, & ſtultiloqui. referuntur ad boues, vel ad ranas.

De Vmbelico. Quicunq; aūt maius habent, quod ab vmbilico eſt vſq; ad extremū pectoris, eo, quod eſt ab extremitate pectoris vſq; ad collum. voraces, & inſenſibiles. Voraces quidē, qm̄ ventrē magnū habēt, quo appetunt cibū: inſenſibiles aūt, quia anguſtū locum habent ſenſus, atq; in arctum redactum, ab eo, qui recipit cibū, ita vt ſenſus grauati ſint pp repletiōes ciborū, aut indigētias. D

Quicunq; autem pectus magnum habent, & dearticulatū, fortes ſunt ſecundum animam. referuntur ad maſculinum. De Pectore.

Quicunq; aūt metaphrenum habēt magnū, & bene carnoſū, & articulatū, fortes ſunt ſm animam. referunt ad maſculinum. De Metaphreno.

Quicūq; aūt imbecille, et nō carnoſum, & inarticulatum, molles ſunt ſm animā. referunt ad fœmininū. Quibuſcūq; aūt metaphrenū curuum ē valde, humeriq; ad pectus cōtracti, mali moris ſunt. referunt ad apparentem cōuenientiā: quia apparent ea q̄ antrorſum, cōuenientia videri. Quicūq; aūt metaphrenū eminens habēt, glorioſi, & inſipientes. referuntur ad equos. Qm̄ autem neque curuum vehemēter oportet eſſe, neq; concauum metaphrenum, quærendum bene formati. E F

Quibuſcūq; ceruix articulis eminentibus & humeri, fortes ſunt ſm animā. referūtur ad maſculinum. Quibuſcunq; aūt ceruix, & humeri imbecilles, & inarticulati, molles ſunt ſm aīam. referūt ad fœmininū. Hęc dico, quæ dixi de pedibus, & coxis. De Ceruice, & Humeris.

Quibuſcūq; humeri bene ſoluti ſunt, liberales ſunt ſm animam. referunt ad apparēs: qa conuenit apparenti forę liberalitas. Quibuſcunq; vero difficulter ſo

G lubiles, conuulſi, illiberales. refe
runt ad apparentē cōuenientiā.

De his q̄ ſunt circa clauē Colli. Quibuſcunq; aūt ea quę ſunt circā clauē colli bene ſolubilia, ſenſibiles. nā bene ſolubilib⁹ exiſtentibus his quæ circa clauem, facile motū ſenſuum recipiunt. Quib⁹ vero q̄ circa claues ſunt, concluſa ſunt, inſenſibiles. difficulter enim ſolubilibus exiſtentibus his quæ circa clauē, impotentes ſunt recipe motū ſenſuū.

De Collo. Qui collū groſſum habēt, fortes ſunt ſm animā. referūtur ad

H maſculinum. Qui aūt habēt gracile, imbecilles ſunt. referunt ad fœminas. Quibus collum craſſum, & carnoſum, iracundi. referuntur ad iracūdos tauros. Quibus autem eſt ingens, non valde craſſum, magnanimi. referūtur ad leones. Quibus eſt longū gracile, timidi ſunt. referūtur ad ceruos. Quibus autem breue valde, doloſi, & inſidiatores. referuntur ad lupos.

De Labiis. Quibus ſunt labia gracilia & in extremitatibus laxa, ita vt ſu-

I perius labiū ad inferius protendatur ad coniunctionē labiorū, magnanimi ſunt. referuntur ad leones. Videbit vtiq; aliq̄s hoc & in magnis et fortibus canib⁹. Quibus labia gracilia dura, circa dentes caninos ſupereminentia, qui ita habēt, ignobiles. referuntur ad ſues. Qui aūt craſſa labia habent, & ſuperius inferiori propēdens, fatui. referunt ad aſinos. Quicunq; autē ſuperius labiū, & gingiuas proeminentes habent, amatores ſunt contume

K liarum. referuntur ad canes.

De Naſo. Qui aūt naſum extremū craſſum habent, ſegnes. referunt ad boues. Qui aūt naſum extremū â ſummo craſſum habent, inſenſibiles ſunt. referuntur ad ſues. Qui naſum extremum acutam habent, fœue iraſcibiles ſunt. referunt ad canes. Qui aūt naſum habēt rotundū & obtuſum, magnanimi. referuntur ad leones. Qui vero naſum extremū ſubtilem habēt, auiculares. Quib⁹ in

L curuus à fronte mox deducit, inuerecundi ſunt. referunt ad coruos. Qui aūt aquilum habēt, articulatū à fronte, magnanimi. referunt ad aquilā. Qui aūt naſum cōcauū habēt, & quæ ante frontem rotūda, circūferentiā aūt ſuperiorē erectā, luxurioſi. referuntur ad gallos. Qui vero ſimū, luxurioſi. referunt ad ceruos. Quibus aūt nares ſunt aptę, iracūdi. referunt ad paſſionē, q̄ fit in ira.

De Facie. Qui faciem carnoſam habēt, ſegnes. referunt ab boues. Qui faciem macilentā habēt, accurati.

M Qui aūt carnoſam, timidi. referuntur ad aſinos, & ceruos. Qui valde paruā habēt, puſillanimi. referunt ad catū, & ad ſimiam. Quibus facies magna, tardi. referunt ad aſinos, & boues. Qm̄ vero neq; paruam neq; magnam oportet cē, medius habit⁹ vtiq; horum erit conueniens. Quibus aūt facies videtur parum decēs, illiberales ſunt. referuntur ad apparentem conuenientiam.

Quibus

De Oculis A Quibus aũt ab oculis tanquã veſiculę depẽdẽt, amatores vini ſunt. referuntur ad paſſionẽ. Itẽ quibus vehemẽter cadunt quæ ante oculos apparent, vt veſiculæ, amatores ſomni. referunt ad paſſionẽ. Itẽ ex ſomno ſurgentibus depẽdent quæ ſunt in oculis. Qui oculos paruos habẽt, puſillanimi. referũtur ad apparẽtẽ decentiã, & ſimiã. Qui vero habent oculos magnos, referuntur ad boues. Igitur bene formatũ oportet neq; magnos neq; paruos habere oculos. B Qui vero cõcauos habẽt, malefici. reducunt ad ſimiam. Quicũq; habent oculos eminentes, fatui. referunt ad apparentẽ decentiam, & aſinos. Qm̃ aũt neq; eminentiũ oculorum, neq; cõcauorũ oportet eẽ, medius vtiq; habitus pręſtabit. Quibuſcũq; aũt oculi ſunt parũ concaui, magnanimi. reducunt ad leones. Quibus vero plus, mã ſueti. referuntur ad boues.

De Fronte C Qui frontẽ paruã habent, indiſciplinabiles. referunt ad ſues. Qui aũt magnã valde, tardi. referunt ad boues. Qui vero rotũdã habẽt, inſenſati. referũtur ad aſinos. Qui aũt min⁹ planã habẽt; ſagaces. referũtur ad canes. Qui vero quadrãgulũ cõmenſuratũ fronti habẽt, magnanimi. referũtur ad leones. Qui aũt collectam habẽt, adulatores. referuntur ad paſſionẽ quę fit. Id aũt in canib⁹ videbit quiſpiã: qm̃ canes cum blandiunt. contractã hẽnt frõtẽ.

Qui aũt nebuloſam, audaces, referuntur ad taurũ, & leonem. D Qm̃ aũt nebuloſus habitus audaciã ſignificat, tranquillus aũt adulationẽ, medius habit⁹ vtiq; horum bene decenter ſe habet. Qui triſtẽ habent frontẽ, mœſti. referuntur ad paſſionẽ: qm̃ mœſti triſtẽ habent faciẽ. Qui autẽ demiſſam, lamentabundi. referuntur ad paſſiones, quia lugentes demiſſæ ſunt frontis.

De Capite Qui habent magnum caput, ſenſati. referuntur ad canes. Qui vero paruum, inſenſati. referunt ad aſinos. Qui habent capita pineata, inuerecundi. referũtur ad habentes vngues curuos. E

De auribus Qui aures paruas habent, ſimiales ſunt. Qui aũt magnas, aſinini. Videbit aũt aliq; & canũ optimos moderatas aures hẽre.

De Paſſionum, Habituumq; ſignis, à communibus quidem generibus deſumptis, membris tamen particularibus applicatis. Cap. 10.

De Coloribus Qui valde nigri ſunt, timidi. referuntur ad Ægyptios, & Æthiopes. F Valde aũt albi, timidi ſunt. referuntur ad mulieres. Color autẽ qui confert ad fortitudinẽ, mediũ horũ oportet eſſe. Flaui, magnanimi ſunt. referuntur ad leones. Rubei valde, aſtuti. referuntur ad vulpes. Pallidi, colore turbati, timidi ſunt. referunt ad paſſionẽ quę fit ex timore. Qui aũt mellei coloris, ſunt frigidi. frigida aũt mobilia difficulter. mobilibus aũt difficulter exiſtentib⁹ ñs quæ iuxta ſunt corpus, erunt

G vtiq; tardi. Quibus color ruber eſt, acuti ſunt: qm̃ omnia q̃ ſunt ſm̃ corpus, à motu calefacta erubeſcunt. Quibus color flāmeus eſt, maniaci: quia ea quæ ſunt in corpore, vehementer calefacta, flammeū colorem habent. Qui autē extreme calefacti, maniaci utiq; eſſent. Quibus aūt eſt flammeus color circa pectus, difficilis irę ſunt. referunt̃ ad paſſionē. iratis nanq; ſuperaccēduntur ea quæ ſunt circa pectus. Quibus aūt circa collum & tēpora venę
H diſtenſæ ſunt, difficilis iræ. referuntur ad paſſionem, quia iratis hæc accidunt. Quibus facies ſupererubeſcēs eſt, verecūdi ſunt. referuntur ad paſſionē, quia verecūdatis ſupererubeſcit facies. Quibus genæ ſupererubeſcunt, amatores ſunt vini. referunt̃ ad paſſionē, quia ebrīs ſupererubeſcunt genæ. Quibus aūt oculi ſupererubeſcunt, extra ſe feruntur obiram. referūtur ad paſſionē: quia qui ab ira efferuntur, erubeſcunt oculis. Quibus autem
I oculi valde nigri, timidi. niger enim color valde, videtur timiditatē ſignificare. Qui autē non ſunt valde nigri, ſed declināt ad flauum colorē, boni animi ſunt. Quib⁹ aūt oculi glauci aut albi, timidi ſunt. viſus eſt enim albus color timiditatem ſignificare. Qui aūt non ſunt glauci, ſed charopi, boni animi ſunt. referūtur ad leonē, & aquilā. Quibus autē vino colore ſimiles ſunt, ſtolidi ſunt, referunt̃ ad capras. Quibus ignei ſunt, inuerecundi, referuntur ad canes. Qui aūt oculos diſcoloratos habent & turbatos, timidi. referunt̃ ad paſſionem: quia qui timuerint, pallidi fiūt colore non æqualiter. Quicunq; oculos lucētes habēt, luxurioſi. referuntur ad gallos, & coruos. K

Qui tibias piloſas habent, venerei ſunt. referuntur ad hireos. Qui aūt ea quæ ſunt circa pect⁹, & ventrem valde piloſa habēt, nunquā in eiſdē perſeuerant. referunt̃ ad aues: quia eæ pect⁹, & ventrē valde piloſa habent. Qui L pectora habent valde nuda, vel nō piloſa, inuerecundi ſunt. referunt̃ ad mulieres. Qm̃ igitur nō oportet valde piloſa eē, neq; nuda, medius habitus eſt optim⁹. Qui humeros piloſos habent, nunquā in eiſdē perſeuerant. referunt̃ ad aues. Qui dorſum habent piloſum valde, inuerecūdi ſunt. referuntur ad beſtias. Qui aūt collū retro piloſum habent, liberales ſunt. referuntur ad leones. Qui aūt mentū habent acutum, animoſi. referunt̃ ad canes. M Qui habēt ſupercilia cōiuncta, triſtes ſunt. referuntur ad ſimilitudinē paſſionis. Qui ſuperçilia diuulſa habēt ante naſum, & extenſa vſq; ad tēpora, fatui ſunt. referunt̃ ad porcos. Qui erectos pilos habent in capite, timidi. referunt̃ ad paſſiones: quia timentibus eriguntur. Qui capillos multum criſpos habent, timidi. referuntur ad Æthiopas. Quoniam igitur & erecti, & vehementer

De Piloſitate ſqua cunq; corporis pte.

criſpi

A criſpi timiditatē ferūt, qui in extremitate ſunt criſpi ad bonum animū referunt. referuntur autē & ad leonē. Qui id frontis, quod eſt ante caput, eleuatū habent, liberales ſunt. referunt ad leones. Qui in capite adnatos habent capillos ad frontem iuxta naſum, ſunt liberales. referuntur ad apparentem decentiam.

Pars hęc ſi eſt in antiqua trāslatione, & forte Græco codici addita ē. {QVI longi, ac tardi greſſus, ſit vtiq; tarditate moleſtus, perfectiuus: qm̄ longe progredi efficax, tarde vero cogitabundum. Qui breuis, ac tardi greſſus tarditate moleſtus, nō perfectiuus: qm̄ breuiter, tardeq; pgredi minime efficax. Qui longi, ac celeris greſſus minime moleſt⁹, perfectiuus: qm̄ celeritas pfectiuū, longitudo vero non inefficax. Qui breuis, et celeris greſſus moleſtus, non perfectiuus.

B

*non moleſtus. De membroꝝ Motibus.

DE manus, & cubiti, & brachij motu eadē referuntur. Qui humeris rectis, tenſis inſultāt, galeangones. referuntur ad equos. Qui ſcapulis mouent curui, elati. referuntur ad leones. Qui pedibus inuerſis ambulātes, & cruribus, fœminini. referunt ad mulieres. Qui vero corporibus circūtorquentes ſe & fricātes, adulatores ſunt. referunt ad paſſiones. Inclinati aūt ad dextram in ambulando, cinędi ſunt. referuntur ad apparentē decentiā. Quicunq; oculos habent bene mobiles, acuti, rapaces. referunt ad accipitres. Qui palpebrizāt, timidi: qa in oculis primū mouent.

C

{Qui demiſſum aſpectū: & qui bus altera palpebra immitit in oculis per mediū fixi aſpect⁹: & qui palpebras ſuperiores tarde reducunt, molliterq; intuentur: & qui palpebras immittunt: in vniuerſumq; oēs, qui molliter ſoluteq; ſpectāt, referunt ad apparētē decētiā, & ad fœminas.}

D

Hęc & ps i antiqua deeſt trāſlatione: forteq; & ipſa Græco codici eſt adiecta.

Qui oculos frequenti tempore mouentes, tincturam albuginis in oculo velut immotam habēt, intellectiui. ſi enim in quopiam intellectio vehementer fiat, anima ſtat, & viſus.

E

QVI voce admodū magna vociferantur grauiter, iniurioſi. referunt ad aſinos. Quicūq; aūt vocant à graui incipientes, & finiunt in acutū, iracundi, & lugētes. referunt ad boues, & ad decentiā vocis. Quicunq; aūt vocibus acutis, mollibus, ac ruptis loquuntur, cinædi. referūtur ad mulieres, & ad decentiam. Qui cunq; graviter vocāt, magnū ac perplexū, referunt ad fortes canes, & decentiā. Quicūq; molliter ſine contentione vocāt, manſueti. referuntur ad oues. Quicunq; vocant acute & fortiter, iracundi. referuntur ad capras.

Ve Voce.

F

PARVI valde, acuti ſunt. latione enim ſanguinis paruū locum cōtinente, motiones quoq; valde velociter accedūt ad ſapere. Qui autē ſunt valde magni, tardi. latiōe enim ſanguinis magnū locū continente, motus tarde accedūt ad ſapere. Quicunq; autem paruorum ſiccis carnib⁹

De Parui corpe, & Magnis.

G vtuntur, aut & coloribus, aut q̃ per caliditatẽ corporibus ſuperfluunt, nihil perficiũt. exiſtente enim in latione paruo, & veloci pp igneũ, nunquã ſm idẽ eſt ſapere: ſed aliud in alio prius, q̃ excedens perficiat. Quicũq; vero magnorũ humidis carnib⁹ vtũtur, & aut coloribus, qui pp frigiditatẽ innaſcuntur, nihil perficiunt. exiſtente enim latione in magno loco & tardo per frigiditatẽ non permittit aliquid accedere ad ſapere. Quicunq; autem
H paruorũ humidis carnib⁹ vtuntur, & coloribus pp frigiditatẽ, fiunt perfectiui. exiſtente enim motu in paruo, difficulter mobile tẽperamenti, cõmenſurationẽ præbuit primũ perficere. Quicunq; aũt magnorũ ſiccis carnibus vtunt̃, & coloribus per caliditatem, fiunt perfectiui & ſenſitiui. exiſtente enim latione in loco magna, & tarda pp frigiditatem, nihil cõducet accedens ad ſapere. Quicũq; vero magni ſiccis carnibus vtunt̃, & coloribus
I pp caliditatem, fiunt perfectiui & ſenſitiui. magnitudinis enim exceſſum, & carniũ & coloris caliditas acquiſiuit, vt cõmenſurata ſit ad perficiendum. Excedentia igitur corporũ magnitudinibus, aut paruitatibus deficiẽtia, qũo perfecta ſunt, & quomodo imperfecta, dictũ eſt. Media autem natura horũ ad ſenſus optima & perfectiſſima, quib⁹ vtiq; ſupponitur ineſſe. motus enim non multi exiſtentes faciliusad mentem accedunt: hęc etiã parui exiſtentes ſupergrediuntur. quare perfectiſſimam & ad perficiendum quæ fuerint propoſita, & ad ſentiẽdum oportet moderatam eſſe magnitudinem. k

INCOMMENSVRATI, aſtuti. referuntur ad paſſionem, & ad fœminã. ſi enim qui incõmenſurati, aſtuti: commẽſurati vtiq; erunt ſimul & iuſti, & fortes. Relationẽ aũt cõmenſurationis ad corporũ bonã motionẽ, & bonam natiuitatem reducere oportet, ſed nõ ad formã maris, L ſicut in principio dictũ eſt. Bene ſe habet aũt & oĩa ſigna, quęcunq; p̃dicta ſunt, referre ad apparentẽ conuenientiã, & in maſculũ & fœminã. hæc enim perfectiſſima diuiſione diuiſa ſunt, & demõſtratũ eſt, q̃ maſculus ẽ fœmina iuſtior, & fortior, & vt in vniuerſum dicat̃ melior. In oĩ aũt electione ſignorũ, alia alĩs ſignis magis declarant manifeſte ſubiectum: manifeſtiſſima aũt, quæ in principalibus locis fiũt. Principaliſſimus aũt locus eſt, q̃ M eſt circa oculos, & frontẽ, & caput, & faciẽ. ſecũdus aũt qui eſt circa pectus, & humeros. conſequẽter circa crura, & pedes. qui aũt circa ventrẽ, minim⁹. Oĩno aũt, vt ſic dicã, iſta loca manifeſtiſſima ſigna prębẽt, in quib⁹ et prudẽtię plurimę decor appet,

De Cõmẽſuratis & Incõmenſuratis.

Phyſiognomicorum finis.

ARISTOTELIS
DE COLORIBVS LIBELLVS

A Simone Portio Neapolitano latinitate donatus, ac

COSMO MEDICI

Florentinorum Principi Magnanimo D.

De coloribus Simplicibus. Cap. 1.

Libri huius phrasis Theophrasti potius aut alius, quã stagiritã sapere videtur.

Simplices colores sunt, q̃ elementa, puta ignem, aerem aquam, & terram sequũtur. Aer. n. & aqua per se sunt natura alba: ignis autem, & Sol, flaui: terra vero natura alba est, at propter tincturam multicolor apparet. quod in cinere fit manifestũ. nam exusto colore, qui tincturam faciebat, albꝰ euadit: non tñ omni ex parte q̃ fumo, qui niger est, tingat. Quocirca etiam lixiuium efficit flauum: flammeo, & nigro aquã colorante. Niger aũt color consequitur elementa, cùm in se inuicem mutant. Alij, qui ex his facile intelliguntur, fiunt mixtione sibi inuicem temperatorũ. Tenebra aũt fit deficiẽte lumine. Tripliciter enim nigrũ nobis apparet. aut enim oĩno quod non videtur, est natura nigrũ: aut à quibus nullum prorsus lumen fert ad oculos. nam quod nõ videt, cùm ambiens locus videt, nigri reddit apparentiã. apparent itẽ nobis huiusmodi omnia nigra, à quibus rarũ & paucum lumẽ repercutitur. Quare & nigræ apparẽt vmbræ. Similiter & aqua, qñ exasperata fuerit, quẽadmodum maris horror. nã propter superficiei asperitatẽ paucis radijs incidentibus, & dissipato lumine, vmbrosum nigrum apparet. Propterea & nubes, quãdo densa fuerit valde. eadem quoq̃ ratione, & aqua, & aer, qñ non omnino penetrat lumẽ. etenim hæc videntur esse nigra, q̃ profunditatẽ habeãt: eo q̃ omnino rari radij refranguntur. interme diæ enim partes ipsorum luminis, oẽs videntur esse nigræ, propter tenebram. Quòd autem tenebra non sit color, sed luminis priuatio, non difficile est tum ex alijs multis discere, tum potissimum ex eo, q̃ non sit sensibilis, quanta qualisq̃ figura sit tenebra, quẽadmodum in alijs visibilibus. Quòd aũt lumen sit co

G lor ignis, perſpicuum ex eo eſt, quoniam nullum alium q̃ hunc inuenitur habere colorem: tum quia hic ſolũ eſt per ſe viſibilis, alia vero per hunc. Cæterum hoc eſt conſiderandum. nõnulla enim quæ non ſunt ignis, neque ignis ſpecies natura, lumen face re videntur. Quin ergo ignis co lor eſt lumen: non tamen etiam lumen, ignis ſolius eſt color. Sed vſu venit hunc colorẽ, non ſoli igni ineſſe. lumen tamen eſſe ip-
H ſius colorem. nullo quippe alio eius viſionem fieri cõtingit, niſi lumine: vt & aliorum omnium corporum corporis apparentia.

Nigrum autem colorẽ fieri cõtingit, cùm aer, & aqua ab igne comburuntur: quare & omnia ambuſta nigreſcũt, velut ligna, & carbones igne extincto. Quin & fumus, qui ex latere prodit: vbi humidum, quod lateri inerat, excernitur, & comburitur. Quocirca & is fumus eſt niger-rimus, qui ex opimis, & pingui-
I bus, puta oleo, pice, ac teda erũpit: propterea quòd hæc maxime combutantur, continuitatemq; faciant. Nigra præterea et hæc fiunt, per quæ fluit aqua, cùm, vbi muſcoſa facta fuerint, primum humidum exiccatur: quemadmodum & parietum te ctoria, itidẽ & lapides, qui ſunt in aqua. etenim hi facti muſcoſi, ac poſtea exiccati, euadunt co lore nigri. Simplices igi- tur colores, tot ta- lesq; ſunt.

De coloribus Mediis, ſiue Mixtis. K

Cap. 1.

RElIqui colores, qui ex ho rum tẽperamento, & ma ioris, minoriſq; ratione gignunt, multas ac varias præ-bent colorũ imagines, maioris quidẽ, minoriſq; rõne, ceu puni ceus, & halurgus: tẽperamento vero, vt albus, & niger, quando quidẽ mixti fuſci reddunt appa rentiã. Quamobrẽ niger & vm-broſus mixtus lumini, puniceũ. nã nigrũ mixtũ lumini, tum qđ
L à Sole, tũ quod ab igne emicat, cõſpicimus ſemp eſſe puniceũ: & nigra ignita oſa mutari in pu niceum. etenim fumoſæ flãmæ, & carbones, qñ ſunt accenſi, cer nuntur colorẽ habere puniceũ. Halurgus vero floridus fit, & ſplendidus, qñ cum mediocri al bo & vmbroſo infirmi Solis ra-dij tẽperant. Vnde & circa orien tem, ac occidẽtẽ aer purpureus eſt, ſiquando oriente, occidẽteq; Sole apparet: radij enim imbe-cilles tunc maxime in aerẽ vm-broſum incidunt. Apparet præ- M terea mare purpureũ, cũ vndæ ſublatæ in inclinatione vmbran tur. nã imbecilles Solis radij in ſedem illabentes, efficiunt vt co lor appareat halurgus.

Quod in pẽnis quoq; fieri cõ ſpicit. cùm enim aliquo modo ad lumen extẽduntur, halurgũ reddunt colorem: verum pau-ciore incidente lumine, caligino ſum, quem vocant ὄρφνιον, ideſt opacũ. Copioſum aũt, & primo nigro

A nigro tẽperatũ, puniceũ, qui cũ floridus eſt, ac coruſcãs, in flammeũ colorẽ mutat. Nã, p mutuo in ſe inuicẽ tẽperamẽto ita accipere cõuenit, ex ſubiecto colore cõſpecto miſcẽtes, nõ aũt oſum ſimilẽ ſtatuẽtes gñationẽ. Eſt. n. colorũ, non ſimpliciter quident, ſed rõnem habet eandẽ cũ quibuſdam compoſitis, quã habẽt ſimplices inter ſe: propterea q̃ mixtio vnius habet latitudinẽ, & nõn inſignem in vniuerſo, & præuiſum ſimiliter conſtituit.

B Nam cũ dicimus temperamentum halurgi, aut puniceꝰ, neceſſe eſt ſimiliter atq; eos qui miſcẽtur ex his, faciuntq; alium colorem, narrare generationem, & non facere ſimilem apparentiã: eo quòd oporteat ſumere & conſiderare temperamẽtum ex præconſtituto puta; q̃ color vinoſus gignitur, quando cum nigro puro & coruſcanti temperantur radij̃ aerij̃, quemadmodum, & racemorum acini. etenim horũ apparet color vinoſus, interea

C dum maturantur: at ſimul, atq; nigruerint, puniceus in halurgĩ mutatur. Porrò iuxta commõ ſtratum modũ, oportet omnes colorum differentias conſiderare, ſumentes ſimilitudinem ex motu, ſecũdum apparentẽ mixtionem quæ eſt in vnoquoq; aſſimilantes, atq; in his, qui particulatim in generatione aliqua & temperamento præbent apparentiam, etiam fidem adſeſentes. Oportet autem & omnium horum inſtituere contemplatio

D nem, non commiſcentes hos colores, velut pictores: ſed ex prædictis, conferentes radios reflexos inter ſe. ita enim potiſſimũ quiſpiam poſſit ſecundũ naturam temperamenta colorũ contemplari. Fides vero & ſimilia conſiderare oportet ex ñs, in quibus erit manifeſta colorũ generatio. Hęc autem pręcipue ſunt, lumẽ Solis, & ignis, aer, & aqua. nam prout magis, minusq; miſcentur, hæc potiſſimũ omnes, vt, ita dicam, colores abſoluunt.

E Aſſumere pręterea oportet ſimi litudinem, & ex alĩs coloribus permixtis cum radĩs. carbones enim, & fumus, & ærugo, & ſulphur, & pẽnæ, mixta alia radĩs Solis, alia ſplendori ignis, multas & varias reddũt coloris mutationes. Sunt quędam etiã in concoctione conſideranda, quæ fiunt in plantis, & fructibus, & pilis, & pennis, & id genus omnibus.

De Colorum Infinitate. Cap. 3.

F AT vero non oportet nos latere, ob quot cãs multi formitas, & colorum infinitas accidit. inueniemus enim, aut propterea q̃ impariter ac in æqualiter cũ lumine & umbris temperamenta ſumuntur: nam lumen & vmbræ, ſecũdum magis & minus, plurimum à ſe inuicem diſſident, quare tum per ſe, tum mixta cum coloribus, creant colorum mutationes: aut eo q̃ qui temperantur, multitudine

G dine & viribus differũt: aut qa non habent eaſdem rõnes. multas enim & halurgus habet differentias, & puniceus, & albus, & reliquorum ſinguli: tũ ꝓpter magis & minus, tum ob mutuã mixtionem, ipſorumq; ſinceritatem. Adfert item differentiam, & cũ ſplendidum accoruſcãs, eſt id quod admiſcetur: aut contra ſquallidum, & minime ſplendidum. Eſt autem coruſcans, nihil aliud niſi continuitas luminis,
H & denſitas. fit enim aureum, qñ flauum & ſolare denſatum vehementer coruſcat. Quare & colũbarum colla, & aquarum guttę, aureę apparent, cũ lumen repercutitur. ſunt etiam quędam, quę lęuigata attritu, & potentñs quibuſdam, diuerſos & varios obtinent colores ceu argentum attritum, & aurum, & æs, & ferrum. Et nonnulla genera lapidum diuerſos faciũt colores (ceu &c. * nigri enim cũ ſint, albas depingunt lineas. eo ꝙ omnium eiuſmodi primæ quidem conſtitutiones ex paruis ſint particulis, & denſis & nigris: ſed à tinctura, quam nacti ſunt in generatione, omnibus meatibus coloratis per quos permeauit ipſorũ tinctura, aliam habuerint coloris imaginem. qui vero attritu abſumptus eſt ab ñs, non amplius eſt aureus, neq; æreus, neq; aliũ vllum eiuſmodi habet colorem, ſed prorſus niger eſt: propterea ꝙ pori, dum ipſi conteruntur, diſrumpantur, per quos tinctura permeauit: natura vero etiã ex eiſdem ſit) nam cũm prior his color non amplius ſit nobis manifeſtus, propterea ꝙ in attritu tinctura ſit diſtracta, ſecundum naturã illis inſitum colorẽ videmus. quocirca etiã omnia apparent nigra. dum autem unumquodq; horũ atteritur ad ęqualem aliquid & læue, quẽadmodum & ad lapidem Lydium, deponunt inſitum ipſis colorem, nigrum. ſ. & aſſumũt denuo colorem, quem habebant à genera
L tione, in coniunctione, & continuitate, ipſum tinctur̃ę diaphanum. †Quæ comburuntur autẽ, & diſſoluuntur, & liquefiunt in igne, hęc multos habẽt colores, quorum fumus eſt tenuis, & aereus, etiam colores vmbroſi, vt is qui ex ſulphure, & ęruginoſis æramentis exhalat, & quęcunq; ſunt denſa & lęuia, velut argentum. Alia autem, quibus vmbroſi ſunt colores, etiam læuitatem participant, velut aqua, &
M nubes, & auium pennæ. etenim
O hęc, tum propter radios incidentes, tum lęuitatem, aliâs aliter tẽperatos, diuerſos efficiunt colores: quemadmodum & tenebra.

Nullum autem colorũ videm? purũ qualis eſt, ſed omnes alĩs temperatos. nam etſi aliorũ nulli, luminis tamen radĩs & vmbris temperati, alĩ atq; alĩ & nõ quales ſunt apparent. Iccirco & quę in vmbra ſpectant̃, & lumine, & Sole, & duro aut molli fulgore, & quæ ſecundũ inclinatiõ

nes

Hęc verba his incluſa ſignis ( ) I in nõnullis deſunt codicib⁹.

† Et hęc aliquo codice deficiunt.

A nes ita aũt ita ſe habent, & ſecũdum alias differẽtias, diuerſa apparent. Item cum radijs, qui ab igne, & Luna, & candelis emittuntur: eo q; lumẽ vniuſcuiuſq; horum diuerſiorem obtineat colorem. †† Et colorum inter ſe inuicem mixtione. nam cũ per ſe inuicem feruntur, colorantur. †

†† deſunt in aliquibus codicib⁹.

Lumen enim qñ illabens ab aliquibus coloratur, & fit puniceũ aut herbaceum: & qñ quod temperatum eſt incidit in aliũ quẽpiam colorem, rurſus ab illo tẽ-
B peratũ, aliud quoddã ſumit coloris temperamentũ. atq; id aſſidue quidẽ patiens, ſed non ſenſibiliter, interdũ accedit ad oculos, ex multis quidẽ tẽperatũ coloribus, ſed vno quopiam, ex ijs quæ maxime præpollent, ſenſũ creans. Quapropter & per aquã aquea magis apparent, & quæ vñr in ſpeculis, colores habere ſimiles ſpeculorũ cernunt. quod ẽt in aere euenire putandũ eſt.

Itaq; colores oẽs mixti ex trib⁹
C gignunt, lumine, & per quæ apparet lumẽ, ceu aqua & aere, &
I tertio ſubiectis coloribus, à quibus contingit lumen refrangi.

Albũ aũt & diaphanum, qñ rarum fuerit valde, apparet colore aereũ. in dẽſis vero oĩbus appareret quædam caligo, quemadmodũ in aqua, & vitro, & aere, qñ fuerit craſſus. radijs enim propter denſitatem vndequaq; deficiẽtibus, nequimus q̃ intra eos ſunt exacte perſpicere. * Aer aũt cominus inſpectus, nullum vr̃ habere colorem. nã propter rari D
tatem à radijs vincitur, ab ijs ſeparatur cum denſiores ſint, & p eum appareãt. Cũ vero in profundo cernitur, proxime apparet colore cyaneus, propter raritatem. vbi enim deficit lumen, ibi tenebra interceptus, apparet cyaneus condenſatus autẽ quẽadmodum & aqua, omnium albiſſimus eſt.

De coloribus Artificialibus. Cap. 4.

POrrò quæ tinguntur, oſa colores à tingentibus ſumũt. multa enim floribus, E
& terra naſcentibus, & radicib⁹ tingunt, & corticibus, & lignis, & foliijs, & fructibus. præterea multa terra, multa ſpuma, multa & atramẽto. quinetiã nõnulla, aĩalium ſuccis, quẽadmodũ halurgus purpura. alia vino, q̃dam fumo, aliqua lixiuio, nonnulla mari, ceu pili maritimorum. etenim hi à mari ruffi euadũt. Et oĩno quę colores habent proprios. ſemper. n. ab omnib⁹ ijs, vnà cum humido & calido I
coloribus ſimul ingredientibus F
in eorũ quæ tinguntur, meatus, qñ aruerunt, ab illis colores ſuſcipiunt. quocirca & ſępenumero ex ijs eluuntur, floribus efflu xis ex meatibus. Quinetiã aſtrictiones, multas gignũt in tinctu ra differentias, & miſtiones, & paſſiones eorũ quę tinguntur, qũo & de temperamento dictũ fuit antea. Tinguntur autem & nigra vellera, non tñ ſimili modo colore fiunt ſplendida: eo

meatus

G meatus ipſorum tinganſ, ingredientes in florum poros: verum intermedia pili ſpatia nullam ſumunt tincturam. Alba quæ ſunt, quę̃q; inuicē comparantur eum coloribus, efficiunt, vt omnes flores appareant ſplendidiores: nigra vero contra, vt vmbroſi, & caliginoſi, quocirca & q̃ opac⁹ vocaſ, floridior fit in nigris q̃ albis. ita.n. meracior ipſis apparet flos temperatus cum radiis nigri. nam per ſe interuallū
H inter meatus nō vr̃, propter exiguitatem: velut neque ſtannum temperatū æri, neq; aliud quippiam eiuſmodi. Colores vero eorum quæ tinguntur, alterantur propter prædictas cauſas.

De mutatione colorum ex Concoctione. Cap. 5.

PIli porrò, & pennæ, & flores, & fructus, & plantæ omnes, q̃ ſimul cum concoctione oēs ſumunt colorū mutationes, ex multis eſt cōſpicuū. quæ nam aūt ſint ſingulis eorū
I quæ terra naſcuntur, colorum principia, & quales ex qualibus mutationrs ſuſcipiunt, & ꝓpter quas cauſas hæc patiuntur: itē ſi quas dubitationes contingit ea comitari, de his omnibus ex huiuſmodi eſt conſiderandum.

In omnibus autem plantis principium colorum eſt herbaceus. etenim germina, & folia, & fructus fiunt initio herbacei. Viderit autem id aliquis, & in aquis pluuiis, vbi pluſculo tpe aqua conſtiterit, denuo exiccata, fit colore herbacea. Secundum ratio K
nem autem accidit, hunc omnibus iis quæ terra naſcuntur, primum conſiſtere colorem. nam aquæ oēs vetuſtæ, initio quidē fiunt virides: temperatæ radiis Solis: paulatim vero nigreſcentes, rurſus mixtæ viridi, fiunt herbaceæ. nam humidū, velut iam dictū eſt, per ſe inueteraſcēs & exiccatum, nigricat, quemadmodum & ciſternarū tectoria. etenim horum quæcunq; ſemp ſunt in aqua, ea omnia nigreſcūt eo q̃ iuxta ea areſcat refrigera L
tus humor. Sed quæ hauſta inſolatur, partim fit herbacea, ꝓptea q̃ flauum cum nigro temperaſ: partim humore magis nigreſcente, herbacea fit ſaturata valde, & porracea. Quapropter & omnium germina vetuſta, multo ſunt nouellis nigriora. quędā vero flauiora, eo quòd nondum humor in iis nigricet. cū etenim incrementum ipſorū fit tardius & humor diu in eis permaneat, propterea q̃ refrigeratus valde
nigricet humor, fit porraceus, M
meraco nigro tēperatus. In quibus autem humor nō miſcetur radiis Solis, horum color permanet alb⁹: niſi vetuſteſcēs & exiccatus antea nigruerit. Quocirca, omnium quæ terra naſcunſ, ea quæ ſupra terram ſunt, primum ſunt viridia: q̃ vero in terra, velut ſcapi & radices, alba. Quinetiam hermina intra terram quę ſunt, albent: at ablata terra, initio velut dictum eſt, oīa

fiunt

A fiunt herbacea: propterea ꝙ humiditas, quæ per germina ad ea percolat, eiuſmodi habeat coloris naturã, eaq; illico in fructuũ incrementum abſumatur. Cùm vero non amplius augentur, eo ꝙ calidum iam non dominetur affluenti alimento, verum etiã contra reſoluitur humor à caliditate, & fructus omnes matureſcunt, concocta tum à Solis, tum ab aeris calore, quæ in fructibus erat humiditate, à plantis ſuſcipiunt colores, qũo & quæ tin-
B guntur à floribus. quare paulatim colorantur, & potiſsimum eorum partes quę ad Solem, & teporem obuertuntur. Quare & colores ſuos vnâ cum anni temporibus mutant. Nam qui ſunt herbacei coloris, omnes iam maturati, mutantur in eum qui ſm naturam eſt, colorem. Etenim albi, & nigri, & fuſci, & flaui, & nigricantes, & vmbroſi, & prope modum omnes habentes colorum differentias euadunt. Verum quoniam plurimi colores
C fiunt, pluribus ſibi inuicem tẽperatis: patet ꝙ & colores qui ſunt in plantis, neceſſe ſit eadem habere temperamenta. nam humor per has percolans, & ſecum eluens, omnes colorum potẽtias recipit: atq; hoc concocto circa fructuum concoctionem, tum à Solis, tum ab aeris caliditate, ſinguli per ſe cõſiſtunt colores, alĩ quidem citius, alĩ vero tardius, quemadmodũ euenit & in tinctura purpuræ, nam vbi hac cõ tuſa vniuerſam ex ea humidita- D
tem eluerint, eamq; effuſam coxerint in cortinis, primum nullus omnino color in tinctura cõſpicuus eſt, eò ꝙ paulatim ipſorum quiſq;, humido magis cõcocto, & inſitis ĩs coloribus ſibi inuicem permixtis, multas variasq; capiat differẽtias. Etenim niger, & albus, & opacus, & aereus, & tunc omnes ex ſimul elixatis gignuntur. quare propter temperamentum, non amplius per ſe aliorum colorũ quiſquã conſpicitur. Idem hoc accidit E
& in fructibus. in multis enim, eò ꝙ non omnes colorum concoctiones ſimul fiunt, ſed quidam ipſorum prius conſiſtunt, quidã poſtea, ex alĩs in alios mutant. ceu racemi, & palmulæ. etenim hi interdum primum fiunt punicei: ſed atro in ſe cõſiſtente, in vinoſum mutantur: deniq; fiũt cyanei, qñ iam puniceus multo & meraco nigro permixtus fuerit. Nam colores qui poſtea accedunt, qñ prævalẽt, priores colores euariant. maxime aũt hoc F
in nigris fructibus conſpicuum eſt. ferè enim ipſorum plurimi, vt dictũ eſt, initio ex herbaceo commutati, paululum in puniceum vergũt, fiũtq; ruſſi: ſed cõfeſtim commigrãt rurſus ex ruſſo, etiam meraco nigro in huiuſmodi inſito. Declarant autem & ſarmenta, & vellera, & folia omnium cuiuſmodi ſunt nigra propterea ꝙ ĩs inſit plurimus eiuſmodi color, liquidem ꝙ fructus

G ctus nigri etiam ambos colores participant, manifestū est omnium enim talium succus est vinosus. Colores vero in generatione punicei posteriores sunt nigris. indicio est aūt. nam sub stillicidijs pauimenta, & oino vbi cōtingit mediocris aquarū eruptio, in locis vmbrosis, oia mutantur primū ex herbaceo in puniceū colorē: fitq; pauimētū, tanquā sanguis nuper mactatus esset eo loco, quo color herbaceus adeptus est cōcoctionē.

H Postremo aūt etiā, hic valde fit niger & cœruleus, quod contingit & ī fructibus. Porrò, cp accedentibus posterioribus coloribus, cū euincuntur priores, color fructuum mutatur, ex huius modi quoq; facile est perspicere. nā mali punicæ fructus & rosarum folia, initio quidē fiunt alba, sed postremū coloratis eorū succis à concoctione, pallēt, mutanturq; in halurgū colorem & puniceū. Quædam plures in se habēt colores, ceu & in papaue

I resuccus, & in olea amurcę. etenim hic primū fit albus, quēadmodum mali quoq; punicæ fructus. exalbatus aūt rursum in puniceū mutatur colorem. postremo vero multo nigra temperatus, fit cyaneus. Quocirca & papaueris folia, superiora obtinēt punicantia, cp celer fit ipsorum excoctio: quæ vero sunt iuxta principia, nigra, iam hoc colore ī eis euincente, velut & in fructu: nam tandem fit niger. In quibus vero plantis vnus solus K color ineſt, puta albus, aut niger aut puniceus, aut halurgus: harum omnium fructus pmanent semper eandem habentes coloris naturam, vbi semel ex herbaceo in alium colorē fuerint mutati. Porrò flores cum fructib⁹ in nonnullis vnicolores esse contingit, quemadmodum res se habet in malo punica. etenim fructus eius, & flos est puniceus. In nōnullis vero multum colore differunt, velut & in lauro, & in hedera. flos enim oīum harū L est flauus, at fructus niger. Puniceus pręterea & mali. etenim huius flos est albus purpurascens: fructus vero flauus. Papaueris item flos est puniceus: at fructus alius niger, alius alb⁹. propterea quòd concoctiones insitorū ijs succorum, alijs atq; alijs fiant tēporibus. Facile autem hoc est ex multis contueri. † etenim fructuum quidam, velut dictū est, multas differentias & colorum, & odorum, & saporum, vnà cū concoctione capeſsunt: * quare M & odores, & succos longe differentes contingit flores, & fructus concomitari, Amplius, id magis in ipsis floribus est perspicuum. eiusdem enim folij alius est nigrum, aliud puniceū: nonnullorum autem aliud est album, aliud purpureum. maxime autem id patet in iride. multas enim hic flos continet in se varietates * propter concoctionis dīas, quemadmodū & racemorum,

† Ex hoc loco varij sunt codices.

A morum, qñ iam maturi fuerint. quocirca ēt oſum maxime folio rum extrema concoqui contin git: quæ vero ſunt circa initia, ſunt multo decoloratiora. Pro pemodum.n. quorūdam quaſi exuritur humidū, prius q̄ pro priam capiat concoctionem. iō & flores colore permanent: fru ctus vero concocti mutantur. nam illi pp alimēti paucitatem confeſtim excoquuntur: at fru ctus propter humoris copiam, in omnes qui fm naturam ſunt, B vnà cum concoctione mutant colores. Manifeſtum autem id eſt, vt dictū fuit antea, & in flori bus eorum quę tinguntur. nam initio cū tingentes purpuram, demittunt ſanguineas ſanies, q̄s αἱματίδας vocant, opacæ fiūt, & nigræ, & aeriæ. flore vero ſa tis elixato, fit floridus, halurgus, & ſplendidus. Quare neceſſe eſt & florum multos fiſſiter colori bus fructuum euariare: & alios excellere, alios autē deficere à co loribus naturalibus: propterea a q̄ quorundā ſit imperfectior, & C quorundā perfectior concoctio. flores igitur & fructus, pp has cauſas, diſcrepare inter ſe contin git. Multę aūt plurimarum ar borum tandem fiunt flauæ: eo q̄ alimento deficiente antea prę uentæ inareſcant, quam mutent in colorem qui fm naturam eſt. qñquidem & defluentium fru ctuum aliqui fiunt colore flaui, propterea q̄ & horum prius cō coctione deficiat nutrimētum. Amplius, & frumētū, & oſa quę D terra naſcunt. etenim hęc poſtre mū fiunt flaua. nā cum humidū in ĩs nō amplius nigreſcat, pro pterea q̄ celeriter exareſcit, efficit coloris mutationē. nigreſcēs au tē & viridi tēperatū fit, velut dī ctū eſt, herbaceū. verū ſi ĩfirmi⁹ ſemp fit nigrū, rurſus paulatim in viridē mutatur colorem, ac tandē fit flauū. qñquidem pyri folia & portulacę, & aliquorum aliorum concocta, fiūt punicea. at quæcūq̄ horū celeriter quo que exareſcunt, ea fiunt flaua, q̄ eorum nutrimentum ante con- E coctionem deficiat. Rationi igit maxime conſonum eſt, planta rum differentias euenire, pro pter prędictas cauſas.

De colore Pilorum, Pennarum, & Cu tum. Cap. 6.

FIunt aūt & pili, & pēnæ, & cutes equorū & boū, & oui um, & hominum, & aliorū aĩaliū oſum alba, & fuſca, & ruſ fa, & nigra, eandē ob cauſam. Alba quidē, cū humidū adhuc proprium retinens colorē exic catū fuerit à concoctione. Ni gra vero contra, quoties ipſum F in generatione humidū: quēad modū in alĩs oſibus antiquatū & tpe cōfectū, pp copiā nigrue rit. oſum.n. talium & pelles, & cu tes fiunt nigrę. Fuſca aūt, & ruſ fa, & flaua, & reliquis p̄dita co loribus, quęcūq̄ prędicta ficce ſcunt prius, quā in ipſis humidū pfecte mutet in nigrū colorē. Quib⁹ aūt inęqualiter hoc accidit, etiam

G etiam colores tales fiunt varij. quare etiam omnia cutes & colorē consequuntur, quandoquidem etiam hominum rufforum & pili sunt alboruffi: nigrorum vero, nigri, ꝙ si ſm aliquam corporis partem efflorueri album vniuersi pilos quoq; albos habent eo loco. sicuti ea quæ ex animalibus varia sunt. Ita omnes pili, & pennę cutes sequuntur, & ſm partes, & ſm corpus solū.

Similiter his se habent vngulæ solidæ, & bifidæ, rostra, & cornua. etenim hęc nigrorum fiunt
H nigra: alborum autem alba, propterea ꝙ etiam his omnibus alimentum per cutem ad exteriorem ambitum percolatur. Qd autem hæc sit causa, haud difficile est ex multis perspicere. Nā puerorum omnium capita initio sunt ruffa, propter alimonij paucitatem. atq; id manifestum est. nam capilli imbecilles sunt, & rari, eandem ob causam. Præterea etiam primum breues omnibus pueris proueniunt: verū progrediente ætate, nigrescunt,
I rursum ijs coloratis, propter affluentis alimenti copiam. Simili modo & circa pubem ac barbam, cum primum cœperint pubescere, & lanuginem emittere, hæ quoq; fiunt initio ruffę cito, propter humiditatis paucitatē, quę in ipsis desiccatur. Vbi vero plusculum alimēti ad locum defertur, rursus nigrescunt. Pili autem in corpore, plurimo tēpore ruffi perdurāt, propter alimenti inopiam, quoniam quo K
tempore augentur, etiam hos similiter nigrescere cōtingit, quē admodum & pubis, & capitis pilos. indicio autem id est. nam quæcunq; prolixos habent pilos, vt plurimum qua parte proximi sunt corpori, sunt nigriores: circa summa vero sunt flauiores, vt sunt ouium, equorū, & hominū: propterea ꝙ ijs paucissimum alimentum ad hæc loca deferatur, & exaresçat celeriter. Fiunt & pennæ nigrarum
L auium, quæ prope corpus sunt, nigriores omnibus: quę vero in summis partibus sunt, flauiores. eodem modo & quæ circa collum sunt, & omnino quæ paucum capiunt alimentum. patet id, nam omnes pili à perfectione mutantur, fiuntq; ruffi, eo ꝙ rursum alimentum deficiens celeriter exaresçat. Denique albi prius, q̄ humidum nigrescat, alimēto in ijs excocto. maxime autem hoc perspicitur in animalibus subiugalibus. omnium. n.
M pili fiunt albi. locis. n. nequeuntib⁹ similiter attrahere nutrimētum, propter calidi imbecillitatem, humidum celeriter exaresçens, fit album. Et quæ sunt circa tempora maxime omniū canescunt, & in summa circa infirma & laborantia loca. Propterea & omnium maxime in hunc colorem mutantur, cū naturam commutauerint, ppriā. etenim lepus factus est iā albus: & niger vtiq; apparuit tum cer-

uus,

A uus, tum vrſus: ſimiliter autem his & coturnix, & perdix, & hirundo. cum enim omnia talia ſint imbecilla generatione, propter alimenti paucitatem ante tempus excocta, fiunt alba. Ita & puerorum quidam ſtatim, & capita habent alba, & cilia, & ſupercilia: quemadmodum aliorū quoq; cuiq; ſub ſenectutē aperte hæc canitiei paſſio contingit, propter imbecillitatem, & paucitatem. Quocirca & plurima
B animalia alba, infirmiora ſunt nigris. ante enim quā perficiatur ipſorum augmentum, propter alimenti paucitatem excocta, fiunt alba, quemadmodum & ex fructibus quicunq; morbo correpti fuerunt. etenim hi multo magis propter imbecillitatem excoquuntur. Quæ autem fiunt alba, multum differentia ab aliis, vt equi, & canes. huiuſmodi autem omnia mutātur ex eo, qui ſecundum naturā eſt, colore in alba, propter alimē
C ti bonitatē. humidum enim in eiuſmodi non vetuſteſcens, ſed abſumptum propter incrementum, fit nigrum. nam plurima talia ſunt humida & infrugifera, propter alimenti bonitatem, quapropter neq; albi pili mutātur. id autem eſt perſpicuum. ſiquidem nigra ante canitiem ruſſa efficiuntur, alimento iam in iis deficiente, & magis excocto: poſtremo vero alba. Cæterū * quidam exiſtimant, nigra omnia fieri, propterea q̄ alimentū ipſorum comburatur à calido, D
quemadmodum & ſanguinem, & aliorum vnumquodq; errantes. nonnulla enim animalium ſtatim ab initio fiunt nigra, ſicut canes, & capræ, & boues, atque omnino quoruncunq; pili & cutes initio alimentum habent: procedente vero ætate, minus. atqui non decebat, ſed oportebat, omnium tales eſſe & pilos & vigorem, quo tempore calidum quoque ipſorum maxime pollet: & vniuerſa magis circa initia caneſcere. multo enim in- E
firmius omnium calidum eſt à principio, quàm quo tempore pili ipſorum albeſcere incipiūt.

*Manifeſtum autem hoc eſt & in albis. nam quędam ſtatim colorem habent albiſſimum, quæcunq; horum plurimum habēt ab initio alimentum, neq; ante tempus humidum in eo exareſcit. progrediente autem ætate, flaua, alimento pauciore iis poſtea affluente. Nonnulla in principio fiunt flaua, verum in vigo F
re albiſſima: ſicut & auium colores rurſus mutantur, alimento in iis deficiente. Declarat id. omnia enim hæc fiunt flaua, & circa collum, & omnino, quæcūq; indigent alimento, quod in eis deficit. Patet autem. nam quemadmodum & ruffum in album mutatur, & nigrū rurſus in ruffum: ita & album in flauum. Cō tingit autem hoc & in plantis. nonnullæ enim ex poſteriore cō coctiōe recurrūt denuo ad prio-

G rem. maxime autem id in malo punica eſt perſpicuum. nam ab initio acini fiunt punicei, & folia propter paucitatem alimenti excocti: poſtea autē rurſum mutantur in herbaceum colorem, multo alimento affluente, & cō coctione non potente ſimiliter obtinere: tandem autem concocto iam alimento, rurſus fit color puniceus. Vt autem in vniuerſum dicam, & de alīs pilis & pennis, omnia capiunt mutationes, alia: vt dictum eſt, deficiente in eis alimento: alia contra, a-
H bundante. quocirca alī alīs ætatis temporibus, & albiſſimi, & nigerrimi fiunt pili, quandoquidem coruorum quoq; pēnæ poſtremo in flauum mutantur colorem, deficiente in eis alimēto.

Verum pilorum nullus, neque puniceum neq; halurgum, neq; porraceum, neque alium vllum eiuſmodi fit habens colorem, p-

pterea q; omnes ī colores gignā K
tur, Solis radīs cū īs permixtis. Præterea ex pilis humidis, dum accidit mutatio carnis, nullam ipſi ſumunt mixtionem. Perſpicuum autem ideſt. etenim ex pēnis ab initio nulla generatur talis, qualis eſt pilus. Sed & ex auibus variæ, omnes, vt ita dicam, nigræ ſunt, velut pauo, colūba, & hirundo. poſterius autem ſumunt omnes eiuſmodi varietates, concoctione ipſarum iam extra corpus facta tum in pennis, tum in caulibus. quare accidit, L
ſicut & in plantis, etiam horum concoctionem extra corpus fieri. Quamobrem & reliqua animalia, tam aquatilia, quā reptilia, & conchylia omnigenas habent colorum formas, multa ēt his facta concoctione. Speculationem igitur circa colores, quiſpiam potiſſimum ex dictis poſſit perſpicere.

Libelli de Coloribus, finis.

ARISTOTELIS DE SPIRITV.

Quæstio de Spiritus natiui duratione, ac auctione. Cap. 1.

Liber hic proculdubio nõ est Stagiritæ.

QVænam ſpiritus natiui duratio eſt, & q̃ ipſius auctio? nã liquido exprimitur q̃d tũ pro ætatis mutatione, tum p̃ conſtitutione corporis, & auctior fieri conſueuit, & fortior. An vt & partes cęteræ, foris accidente quopiam: ſic alimentũ ĩs appoſitum quæ animã habent, conſeruat ipſa, & maiora reddit. Conſiderandum itaq; hic eſt, quale id ſit, & vnde accedat. Et ſunt modi duo, in quos referri queat. aut. n. reſpiratione iſtud fit, aut cõcoctione cibi aſſumpti, vt in partibus quoque cęteris. Et ex his minime alienus vĩ modus ille, quem cibi eſſe perhibẽt. Vt. n. corporum cæterorum alitionẽ, auctionẽq; oĩno è materia corporea fieri videmus, ita ſpiritus quoq; auctio & alitio ĩ corpus referetur aptiſſime. nã & ipſe corpus eſt. Quis autem modus hic fuerit? An palàm eſt, attractione quapiam è venis facta & concoctione iſtud fieri, quando ſanguis extremũ atque idem vniuerſis eſt alimentum. Vt igitur ad vaſorum, & eorum quæ continetur, atque omnino ad caliđi alitionẽ quippiã attrahiť, quod aer diſtribuit efficaciã p̃bens, ſibiq; ipſe concoquẽdi vim apponens auget, nutritq;: ſic hũc ipſum ſpiritũ ĩcrementũ durationẽq; accipere fortaſſis haud fuerit abſurdum. At quod primũ eſt aliorũ, & tã aĩæ cognatũ, & fortaſſis gñatione, quã ſemina in partes fingendas ſecernunť & in cuiuſq; naturam abeũt, ea ipſa prius eſt, id ex alimento ortũ habere, abſurdũ videri queat. tale. n. ſyncerius eſſe, quàm vt ita naſcat, par fuerit. Deinde ſi oĩs alimẽti excrementũ fit aliquod, cuiuſmodi ab his aut quo pacto excretio fiat? Nã expiratione fieri, rõni cõſentaneũ non eſt. nam ſtatim aerẽ recipit. reliquũ igiť eſt, vt per arteriæ meatus. Sed tũ quod excerniť, aut tenuius erit aut craſſius. & vtrũuis abſurdũ eſt. Siquidẽ enim hic oĩum ſyncerisſimus ſit, qũo excremẽtũ erit tenuius? Et ſi ſit craſſius, tũ fuerint meatus oĩno maiores aliqui, niſi per eoſdẽ attractio fiat, & excremẽti expulſio. Spũs itaq; ipſius auctio & duratio ex alimẽto facta, hiſce ferè modis eẽ queat. Quod aũt reſpiratione incrementũ, & durationem ſpũs accipiat, vt &

G Aristoteles est arbitratus, ex aere in pulmone concocto, & p vasa distributo, excremẽtis aũt foras expulsis, id plures dubitationes hẽt. Primũ. n. cõcoctio hæc à quo fiat? Ac par est, ab eo ipso, vt & cęterorũ. Idipsum vero ab sordũ quoq; est, nisi ab exteriore differat aere. quo mõ calor concoquet. Sed & spissiorẽ eũdẽ cẽ rõni est cõsentaneũ, vasorũ. s. & molis totius humiditate cõiuncta. proinde in corpulentũ quippiã abibit. At si tenuius fiat excremẽtũ, rursus p̃ter fidẽ est. De
H inde cõcoctionis quoq; celeritas pręter rõnẽ est. nã inspirationẽ illico sequit expiratio. quid igit tã velociter mutare & alterare queat? Et putarit quispiã maxime calidũ esse, astipulante ipso ẽt sensu. nã qui expirat aer, calidus est. Præterea si in pulmone & arteria sit, q̃ cõcoquit, tũ calidi quoq; vis ī ꝑsdẽ erit: id quod non aiũt illi, sed spũ moto agitatoq; excalfieri aiunt. Qd̃ si aliũ de attrahat, aut mouẽte quopiã impellente ue excipit, admira-
I tione tũ maiore, inquisitione ue id dignũ est. simul aũt non id erit, quod primũ moueat. Postremo ĩspiratio vltra pulmonẽ nõ pergit, vt quoq; ipi affirmãt. at spũs innatus per vniuersum est animalis corpus. Qd̃ si è pulmone tũ ad infernas, tũ ad partes cæteras distribuat, quonã modo tã velox esse queat concoctio? id enim admirandum omnino minimeq; vulgare est. neque enim

* Aristogenes.

ad infimas partes subito demit- K
tet concoctũ aerem. Atqui necessario id secuturũ videtur, si & concoctio in pulmone fiat, & q̃ infima sunt respiratione participent. Et tanto obscurius id esse, magisq; præter opinionẽ videbitur, quòd transitu & uelut cõtactu quodam sola concoctio sic fiet. Sed & hoc præter rõnẽ esse, & magis adhuc quã superiora videtur, vt alimenti excrementiq; eadẽ rõ sit. Sin p aliud quod piam eorũ quæ in animali ĩnr, L
tunc rõnes superiores redibunt. nisi quis respondeat, vt neq; plãtis, ita non cuiusuis alimenti aut partis excrementum esse. Quod si hoc quoq; tollas, & oĩno eadẽ ratio partium sit, supereſt vt cõstituatur vasorum eandem esse auctionem, quæ cæterarum est partiũ. distentis autẽ his, & maius interuallum capientib⁹, maior quoq; aeris copia influat, & effluat, quo modo tandẽ auctior fiat innatus spiritus. Ex hisce itaque modis oĩbus quis vero propior sit, & necessitatem demonstratiuam habeat maiorem, M
inquirendum proponitur. Nam hoc peracto, & demonstrato, quis sit innatus spiritus, & quo pacto is in animalibus spirantibus auctior fiat, manifestũ euadet. At in non spirantibus quæ alitio, & quæ auctio huiusce fuerit? neq; enim in his quoque foris esse recte affirmabitur. Quòd si intus sit, tũ è cõi alimẽto in his quoque esse, consentaneum

A neum rõni eſt: qñ ex ñſdem ſimi lia fiant, & eodem modo, niſi for tasſis ẽt in illis acceſſionem ali menti huiuſce foris eſſe, quo mo do odores ſentiat, affirmare qs volet. Sed non reſpiratio hic mo dus eſt. quãuis dubitare quiſpiã in hoc quoq; poſſit, an prorſus non ſpirent, tum ex hoc ipſo ſi gnũ ducẽs, tũ qa dũ cibũ attra hãt, aerẽ quoq; vna hauriãt, ne ceſſe ſit. Deĩde qa & ipa refrige rõne ĩdigeãt, q̃ nõ alr q̃ aeris at tractione fieri poſſit. Qđ ſi per

B diaphragmatis loca refrigerẽt, p eã ipſam quoq; partẽ aer ingre diatur: vnde reſpirationi ſimile quidpiam accidat. Quamquam hic non definiat, quæ nam hæc attractio ſit, & à quo fiat aut ſi attractio nõ ſit, quo pacto fiat in greſſus. Hæc. n. adhuc latebant. niſi forte nullo nec attrahente, nec impellente, ſed ſpõte aer in troeat. Hoc itaq; per ſeſe peculia rẽ exigit contẽplationẽ. Eorum inſuper quæ in aquis degunt, q̃ nam eſt alitio, & auctio innati

C ſpiritus? Nam præterquã quod hæc non ſpirant, ne oĩno quidẽ ſub aquis aerem cõtineri, neq; ẽ puro latice ſpiritũ gigni poſſe af firmamus. reliquũ igit eſt, vt ex alimẽto ſit. Proinde aut non in oĩbus idẽ modus gñationis hu iuſce erit, aut etiam illa ex alimẽ to ſpiritus generationem fortiẽ tur. nam ex tribus his, vnus om nino neceſſarius eſt modus. Et de ſpiritus quidem tum auctio ne, tum alitione hæc dicta ſint.

Difficultas de Reſpiratiõne. Cap. 2. D

DE Reſpiratione vero alĩ non dicunt, cuius gratia fiat, ſed id ſolum, quo pa cto fiat, dicunt, vt Empedocles, & Democritus. Alĩ ne id quidẽ nec modũ eius aſſignant, ſed tã quam manifeſtus ſit, eo vtunt. Atqui ſi refrigerationis gratia fiat, idipſum exponendũ eſt. Ca lidũ itaq; ſi in ſupremis tantum ſit partibus, tũ inferiora refrige ratione nulla indigent. ſed non eſt in ſupremis tantum. nam ſpi ritus per vniuerſum corpus eſt, E & initium reſpirationis à pul mone eſt. quo pacto itaq; qui in extremis eſt, calor refrigerabit? Et dicet quiſpiã refrigerationẽ reſpiratione factã in oẽs partes diſtribui per continuitatem. ſic proximas pulmoni partes ab ae re attracto frigefieri, deinde vici nas frigefacere, & ita deinceps vſq; ad extrema. Sed oſtenden dum id eſt fieri non poſſe. Quis itaq; modus extremorum erit? abſurdũ ẽ enim omnino ſtatue re ea agitatione quapiam, & ve F lut alimento non indigere. Qđ ſi dicas, perſpirationẽ totius eſſe aliquam, quæ. ſ. agitationẽ ſpiri tibus præbeat totius: tum quis erit finis reſpirationis? non. n. re frigeratio erit, ſi eam perſpiratio efficiat. Et in vniuerſum, ambi guum negociũ hoc totum eſt. Si ue. n. refrigerationem extremo rum in reſpirationem referas, tũ ad ea vſq; diſtributionis, ipſius celeritas qũo ſenſum effugiet? ſi-

T iĩ ue

G ue perſpirationem conſtituas, quæ calorem in ambitu totius exiſtentem foueat, tum præter quam quòd reſpirationis hic finis eſſe amplius nõ poſſit, ſiquidem perſpiratione illum conſequi liceat, mirabilis quoq; erit profecto omnium inter ſe partium fluxio & refluxio perſpiratione facta. Niſi dicas eundem in vtroq; finem recte cenſeri. & qui in ambitu totius calor ſit, non ita plenus & auctus perſpi-
H ratione ſufficienter foueri poſſit. qui vero in corde & vicinis illi partibus ſit, vehementiſſimus, maiore refrigeratione op⁹ habere, vt in primis ob hunc ipſum inſtituta fuiſſe reſpiratio videri queat. & proinde maiorem quoq; vim aeris eo attrahi oportere, ob quã inſtrumenta capaciora, & actio quædam magis conſpicua à natura fuerint conſtructa. permulta enim eiuſmodi in cæteris quoque actionibus facultatibusq; contingunt. Ad-
I huc tamen abſurdum eſt, ſi ad os quoq; diſtributio fiat, id q̃ ex arteriis eſt manifeſtum. Ob hæc itaq;, vt dictum fuit, de reſpiratione per quam diligens cõſyderatio eſt habenda, cuiuſnã gratia fiat, & quibus partibus communis ſit, & quo modo ſit. Prꝛterea nec alimentum omnibus per arterias adferꝛ, veluti tũ vaſis ipſis, tũ aliis ꝓtib⁹ q̃buſdã. viuũt aũt plãtæ quoq;, & alũtur. Sed hęc ad ea pertinent, quę de interitu rerum traduntur.

Dubitationes de Reſpiratione, Pulſu, & Alimento. *Cap.* 3. K

CVm autẽ motiones in arteria contẽti ſpiritus tres ſint, reſpiratio, pulſus, & tertia alimenti aduectio elaborationiq;, de quaq; harum dicendum eſt, & vbi, & quo pacto ſit, & cuius gratia fiat. Pulſus itaq; motio qua parte ſit, ſenſui quoque eſt manifeſtũ, quãuis. ſ. aĩalis partem tangentibus. Sed reſpirationis motus in qua ſit parte, aliquouſq; manifeſtũ quidẽ ſenſu quoq; eſt: potior tñ illius L
cognitio ratione habeꝛ. At alimenti motus vniuerſus ferè rationi eſt inquirendus. quę tñ ab accidentibus de eo fit inquiſitio ipſa quoq; à ſenſu initiũ habet.
Quòd igitur reſpiratio intus habeat initium, manifeſtum ſanè eſt, ſiue ea facultas animę ſit, ſiue anima ipſa ſit dicenda, ſiue alia quępiam corporũ miſcela, quæ per ea talem attractionem efficiat. At facultas, qua animal alitur, tota ſibiipſi reſpondet, & ſimilis eſt, tanquã eadem per vni M
uerſum ſit corpus. Et ſi forte nõ ſit, at corpus tamen vniuerſum æqualiter iuxta tp̃s ſe habet in tali motu. Quòd ſi nõ ſtatim ſit obuium, num aliqua ſit differẽtia, inſpectione partium omniũ eſt cognoſcendum. Pulſus autẽ peculiaris quiſpiam prꝛter hos, motus eſt, & quadantenus accidentarius eſſe, nec finem habere vꝛ, ob quẽ fuerit inſtitutus. Et ut calore vehemẽte in humidũ agente

A agente, neceſſe eſt quę in flatum reſoluuntur, partes ob verſationem bullas excitare, ita pulſum quoq; fieri in animalis corpore par eſt. ſtatimq; per initia primum conſiſtit pulſus: nam ñs q̃ prima ſunt, coæuus calor eſt, & fortaſſe actionem caloris in materiem quæ generationi animalis ſubſternitur, idipſum conſequi eſt neceſſe. Quòd autem reſpirationi pulſus non reſpõdeat ſignum hoc eſt. Siue enim frequens ſiue æqualis, & ſiue ma-
B gna ſit ſiue leuis reſpiratio, pulſus ſimilis idẽq; ſemper manet, ſed inæqualis ſit & intenditur, tum pro corporis affectionibus varñs, tum animæ, velut timore, ſpe, agonia. Sed an in arterñs pulſus eundem tenorem ſeruet, aut ęqualitatem, conſyderandũ eſt. Et videtur nõ ſeruare ad partes longe inter ſe diſitas animũ aduertentibus. Cęterum quod dictum eſt non finis cuiuſpiam gratia fieri, ſed actionis neceſſitatem ſequi, caloris ipſius ſcili-
C cet in humidum, id omnino ita habere videtur. At inſpirationis & expirationis motus ſiue eundem finem habet vterq;, & diuerſus alter ab altero ſit, ſiue alium, neq; ſibi mutuo reſpondeant, ob finem tamen omnino aliquem fieri rationabiliter videntur. Porrò de his tribus motibus ambigi recte poteſt, an ſint coęui: & ſi non ſint, quis horum primus ſit: & an ſit irrationabile, pulſum reſpiratione priorem ſtatui. nam alitio priuſquam to D tum animal ſit perfectum eſt, & poſtquam perfectũ eſt animal. Attractio enim menſtrui humoris ad formationẽ fœtus, & partium declinatarum auctio nutricis facultatis opus eſt: quemadmodum deſignatio partiũ ex ſemine formatricis. Iuxta quẽ ordinem reſpirationis motus poſtremus fuerit. Nã tum primũ reſpirat, vbi in lucem editus fuerit partus. eaq; pp poſtremus hic motus eſt. nam alimenti attractio elaboratioq; non ſolum E poſt, ſed & priuſquam integris ſui partib⁹ animal ſit abſolutũ, in vtero peragitur. reſpirationẽ itaq; hic motus prędedit. At pulſus per initia ſtatim in conſtitutione cordis emergit, id quod in ſectione viuorũ, & pulli formatione ex ouo deprehendere liceat. Sed &, vt ſupra quoq; dcm̃ eſt, in prima partim declinatione, quæ per actionẽ calidi in humidum fit, feruorem hũc & pulſus agitationẽ cieri par fuerit. q̃re prim⁹ hic erit motus. q̃ rõne F quoq; actioni cuipiã ſiñis eẽ vr̃ potius, quã aeris attractiõi, niſi & hic ad actionẽ faciat aliquid.

Dubitationes circa quamplurimas corporis partes, ac earum determinationes: multaq; de ipſarum functionibus. Cap. 4.

HAbeẽ aũt & de ſenſu difficultas. Nã ſi arteria ſentit ſolũ, nũ ſpũ q p eã ferẽ an mole ipa, an toto corpe aut ſi qdẽ aer prim⁹ aíę ſubeſt, eo ipo

G tanquam potiore cã ac priore: quid igitur in animæ potentiã huiuſce motionis cauſam referunt? quemadmodum illi quoque faciunt, qui partem rationalem animalemq; inter cauſas referunt: & pro illorum ſententia reprehendendi nõ fuerint, cùm & ipſi cauſam rogati, potẽtiam animæ aſſignent. At in non ſpirantibus num immixtus exterĩo eſt? An non eſt, ſed mixtus quidem, at alio quodam modo eſt. Quę itaq; differentia eius fuerit
H qui arteriã continetur, ad eum qui foris eſt? Nam vt inter hos differentia ſtatuatur, prorſus ratio poſtulat. & fortaſſis tenuitate neceſſario differat. At rurſus, aut à ſeipſo, aut ab alio quopiã calidus eſt. de hoc enim ita ſentiendum vĩ, vt de eo qui foris eſt. Nam de his quæ in corpore fiunt, ita videtur ratiocinandũ eẽ, vt de hiſce quę foris eueniũt. Et à refrigeratione auxilium oĩno quoddam accipit ipſa, qui intus eſt aer. Num igitur ſic res
I habet, vt qui foris tenuiore ſubſtantia eſt aer, vbi intro hauſtus fuerit & in anguſta vaſa intruſus, compingatur quodã modo ac denſetur? aut mixtionem neceſſario accipit aliquam, dũ per humores & cæterarũ animalis partium molem verſatur? Sed tũ non fuerit tenuior, ſiquidem mixtionem ſic accipiat. At ratio tũ dictabat, quòd primum animæ ſuſceptiuum ſit oĩno cęteris ſubſtãtia tenuius eſſe, niſi aĩam quoq; ipſam talem eſſe, nec purũ quidpiam, & mixtionis omnino expertem ſtatuamus. Porrò autem arteriam ſolam ſpiritum ſuſcipere, recipiẽdũ eſt: neruum non ſuſcipere. Differunt tĩ inter ſe, quatenus neruus tendi poteſt, arteria non poteſt, ſed ſtatim rumpitur, vt & vena. Cutis tribus hiſce; vena, arteria, & neruo conſtat. vena quidem, nã dũ pungitur, ſanguinem emittit. è neruo autem, quia tendi poteſt. ex arteria quoq;, per ſpiratiõnẽ enim habet. nam ſola arteria ſpiritum ſuſcipit. Præterea venas habere meatus, in quibus tanq; officina quapiam æraria calidũ latitans ſanguinem calefaciat. neque enim natura calidum eẽ, ſed illac veluti diffundi. eaq; propter arteriam concreſcere, & humiditatem continere tum in ſeſe, tum in tunicis cauum ipſum ambigẽtibus. quę oſa è Sectione manifeſto deprehendere liceat. Eodem modo ad inteſtina & ad ventrem venas arteriasq;
M committi, quas par ſit alimentũ attrahere, è venis in carnes mox diſtribuendum, non per obliquum, ſed per venarum oſcula, fiſtularum. ſ. more. Nam è lateribus venę magnæ & arteriæ, exiles venæ vtrinq; deriuãtur, per obliquum ſcilicet, & venæ cuilibet arteria ſua eſt adiũcta. Ad oſſa quoq;, quà. ſ. committuntur inter ſe, & ad magnum capitis os, venæ ac nerui finiũt. Hac pte cibũ capiunt piſces & reſpi-
K
L
rant:

A rãt: qui ſi nõ ſpirarẽt, tũ ex aqua profectò exempti, morerentur ilico. Quòd aũt venæ & arteriæ inter ſe cõmittãtur, ſenſu quoq; ipſo manifeſtũ eſt. Id ſanè nõ foret, niſi & humor ſpiritu, & ſpiritus humore opus haberet, qđ & in neruo, & arteria, & vena vis caloris ingẽs ſit. Cæterũ qui in neruo habetur calor vehemẽtiſſimus, naturæ eius, qui in venis eſt, plurimũ habet. Non igit calor ſpiritus regioni conuenit, tum alias ob cauſas, tum aũt ob
B refrigerationẽ. at ſi actiones efficiat & veluti excitet, tum calido id fiat. Eorũ præterea omnium, quæ innatũ quodammodo calorem obtinuere, nullo ſeſe obȷciẽte, neq; refrigerãte vllo, duratio eſt. Quòd enim oĩa refrigeratione opus habeant, ferè eſt manifeſtum. Quòd ſanguis in vena calorem detineat, & veluti concludat, ſignũ fuerit, quia dũ effluit ille, hic quoq; diſſipat, & mors ſequitur, ꝙ hepar nullã habeat arteriã. De ſemine p̃terea quæ-
C ſtio haberi poteſt, num per arteriã feratur, & an cõpreſſione id quadam fiat, & dũ emittitur ſolum. Quo loco mutatio quoq;, ꝙ quã ſanguis in ſolidarũ partiũ naturã abit, pulcherrimã de ſe inquiſitioni occaſionẽ præbet, & euidentiã. Item de neruorum nutritione, num ex oſſibus ſit. videtur enim minimè diſſimilis amborũ modus eẽ. Aut num id verũ non ſit, cũ non ſolum ex oſſib⁹ ſuſpẽſi in totius animalis mole, ſed & in corde vſſantur, q D nullis oſſibus cõmiſſi ſint nerui, neq; in alio vllo cum cęteris coeunt, ſed in carnẽ finiũt. An hoc nil impediat, quo minus ñs, qui ab oſſibus pendent, indidem alimentũ accedat, an potius ab his ipſis oſſa alantur. ſed & hoc abſurdũ eſt, neq; ſenſum aſtipulantem habet. nam ſiccus natura & nullũ meatum humectũ habẽs, per ſectiones neruus viſitur. atq; haberet, ſi per eum alimentum, quod eſt humidũ, ad oſſa veheretur. Quapropter diligens hic E eſt inſtituenda inquiſitio. Et ſi oĩno in oſſe initium conſtituat, vt ex hoc potius neruus, q̃; è neruo os ipſum, alimentum capiat, qũo igitur ad oſſa tandẽ alimentum aduehetur? aut meatus è vena arteria ue ad ipſum tendens quis erit? id enim in pleriſq; obſcurũ erit, tum ad ſpinam maximẽ quiſnam deriuetur? Deinde quæ ab oſſibus ad latera cõmittuntur, qũo è ventre deriuẽtur, & attractio quo pacto fiat? an
F plura habẽtur abſq; cartilagine, velut ſpina? ſed non vt motum exerceant hæc ſunt, magis ꝫ cõtinuationis gratia. Sed et ſi è neruo os alatur, nerui alimentũ nouiſſe oportet. Cæterũ nos affirmamus è muco illis adhærente eoſdẽ ali. Sed rurſus vnde hic, & quo pacto ſit exponẽdum erat. Carnẽ è vena atq; arteria aliud cõfirmat, quod dũ pungitur ſanguinẽ reddit. quãuis in cæteris animalibus, veluti volucrib⁹, &

ſerpentũ

G ſerpentum ac piſciũ,& vniuerſo
ouiparorũ genere non viſatur:
ſed ſanguine multo præditis pe
culiare habetur. nã & volucrũ
pectora inciſa ſaniem emittunt,
non ſanguinẽ. Vnguem Empe-
docles per congelationẽ è neruo
conſtitiſſe ait: an ne igitur ean-
dem rationẽ ad carnem, cutim
ipſam obtinere dicemus? Itidẽ
difficultas habetur de teſtatis,
quæq; molli teſta conteganť ani
malibus, quo modo cibus ñjs fo-
H ris accedat. contrà enim, intus
magis q̃ foris aduenire vr̃. Inſu
per autẽ quale in illis ſit, & qua
parte eñciatur ventris onus. Itẽ
reditus ad carnẽ q̃ ſit præter ra
tionẽ. admirabilis enim & om-
nino impoſſibilis eſſe videtur.
ſanè oĩno alĩs aliud alimentum
eſt, neq; omnibus ſanguis eẽ po
teſt. verum ex hoc cætera ſunt.
De natura quoq; oſſium conſy-
deratio eſt inſtituenda, an tripli
cis functiõis cauſa ſic extiterint,
& alia ad motũ, alia ad fulcien-
dum, alia vt cõtegant, capiãtq;.
I Et an quartum quoq; inter hæc
genꝰ ſit, quod tanquã principiũ
motus ſit, velut poli. Ad motũ
itaq; inſtituta fuiſſe dico manus
oſſa, & pedis, & tibiæ, & cubiti.
& id bifariã, flectendi ſcilicet, &
ambulandi. neq; enim ambula-
tio abſq; flexiõe fieri poteſt. Sed
& fulcimenta quoq; in his ipſis
ferè conſiſtunt. Contegunt autẽ
& capiunt, veluti quæ in capite
ſunt oſſa, cerebrũ ipſum, & quę-
cunq; medullam in ſeſe habent.
Laterum oſſa functionẽ habent, K
vt claudant. Initium aũt cęterо-
rum & velut immotũ quiddã,
ſpina eſt, à qua laterum quoq;
oſſa originem ducunt, partes
vtrinque claudentia. Et neceſſe
erat oĩno vt talis aliqua pars eſ-
ſet: nã quod mouetur, id è quie-
ſcente eſt. Simul aũt eſſe aliquid
oportet, cuius gratia. in quo ge-
nere ſanè prima ſtatuerunt, nu-
cam, & cerebrum. Præter ea ve-
ro aliud quoq; genꝰ habetur, ad
committẽdas claudendasq; par
tes cęteras factum, veluti claues L
ſunt, ex hoc ipſo tale nomen ſor
titæ. Cęterum ad vſum idoneũ
vnaquęq; harum partium aptiſ
ſime ſic eſt cõparata. Neq; enim
flexio ſiue totiꝰ ſiue partiũ fiat,
ſi talia non ſint, pes inquam, ſpi-
na, cubitus. Nam flexus intror-
ſum vſum habet perquàm neceſ
ſarium, vt & pedis & aliarũ par
tium conſimilis motio: vniuer-
ſæ enim alicuius gratia ſic inſti-
tutæ fuere, vt & oſſa quæ in eiſ-
dem viſunť. Sic quod in cubitu
habeť focile, ad vertẽdum quo- M
quouerſus cubitũ & manum fa
cit: nam abſq; hoc ſupinã manũ
mouere aut pronã non licebat:
& nec pedes leuari aut flecti po-
tuiſſent abſq; binis focilibꝰ, hũc
motum efficientibus. Eodẽ mo-
do aũt cæterę quoq; partes ſunt
inſpiciendæ, velut colli motus,
an ab vno oſſe ſit. Itẽ quæ com-
prehendunt cętera ac vinciunt,
velut patella eſt genu impoſita.
Et quamobrẽ alĩs quædam ex

hiſce

A hiſce non adſint. Quę igitur motum perficiũt, vniuerſa neruos adhærentes habent. & fortaſſis quæcunq; multam actionẽ obeunt, velut quæ in cubitu habentur & crure, manibusq; ac pedibus. Cętera quæ præter neruos oſſib⁹ adhęreſcere videnť, ligandi gratia adiecta ſunt, nõ mot⁹. quod gen⁹ aliæ quoq; partes habent, quaſcunq; vinciri oportebat. Neq; enim in omnibus neceſſe id erat, aut parũ admodũ, quæcunq;, ſ. non operoſas motiones faciunt, veluti ſpina eſt, B quæ ſolũmodo flectitur. Taliũ itaq; inter ſe nexus ſanies eſt, & humor quidã mucoſus. Cætera neruis quoq; vinciũtur, vt quæ in articulis ſunt. De hiſce oĩbus nulla inquiſitionis ratio cõmodior inſtitui queat, q̃ quæ nunc eſt propoſita: quo ſanè loco quę vere initia cuiuſq; functiõis ſtatui queant, & cuius gratia vnũquodq; ipſorũ ſit, perq̃ diligenter inſpicere cõuenit: velut vtrũ rectius in oſſa referatur motus, C & num huius gr̃a hęc ſint: an in neruos, & quæ hiſce proportione reſpondent partes aliæ quorundã aĩalium, vtpote in quib⁹ ſpũs motiuus primis ineſt: qñ & venter mouet, & cor quoq;, quorũ neutrũ os habet, ſed è neruis texunť ambo, & cordis ſubſtantia neruos habet. vſus itaq; horum nõ quidem oĩbus neceſſarius erat futurus, quæ aĩalia vocarẽtur, ſed quæ motũ quoq; exercere poſſent. Eſt itaq; iter principia iſtud recipiendum, q̃ D animalibus omnibus, quæ motum erãt exercitura, ad hunc ipſum vſum aut neruus, aut quæ ñs proportione reſponderet, partem aliã natura adnexuit. Deinde ad motũ cuiq; peculiarẽ ſua quoq; rurſus inſtr̃a affinxit: velut pedeſtribus futuris pedes: & recte incedentibus binos: at per terram oĩno gradientibus plures, quibus ſcilicet materia terre ſtris magis & frigidior cõtigit. Quædam pedib⁹ omnino vt carerent, accidit: nã vi totius moliserant mouenda. Sic volucri- E bus quoq; alæ ſunt adiectæ, & forma naturæ ipſorum idonea. Sed & inter hæc ipſa quoq; differentia habeatur, prout magis aut minus ſunt volucres. Pedes vero his quoq; ſunt additi, tum alimenti gratia, tum vt recte ſtarent: excerpta veſpertilione. nã huic ſoli his opus non erat, cùm ex aere alimętũ habeat, nec quiete indigeat. Atqui pedum vſus, nullus alius eſt. Ex aquatilibus animalibus ſola, quę teſtata ſunt F pedes habent, ob grauitatẽ ſcilicet eorũ. nã alioqui per loca volui & impelli propria vi nequibant. hæc itaq; cõia ſunt illis. ſed pro cuiusq; vſu idoneo ſingulis ſua priuatim inſtructa fuere. Ad quæ oĩa animaduertendum, ſ. eſt, ita vt nihil ex hiſce prætereatur, quod hæc inquiſitio nõ tentet. Sic ea quoq; quæ obuia non ſunt, ſed inter cæteras cãs latent, velut, quamobrem multipeda tardiſſima

G tardiſſima ſint, cùm tamen qua drupeda ſint celeriora bipedibus: an ne ꝙ toto corpore ſuper terra gradiantur? aut quia natura frigidiore cum ſint, difficilius moueri queãt? aut ob aliã cãm.

De actione Caloris contra Nonnullos.

Cap. 5.

QVi affirmant non calorẽ eſſe qui in corporib⁹ animaliũ agat, & ꝙ vna ſola latio ignis ſit aut facultas, ſecandi videlicet, non recte dicũt. Neq; enim in corporibus inanimatis oĩbus idem efficit, ſed alia H denſat, alia rarefacit, liquefacit alia, alia cogit. quare ĩ animatis quoq; idem effici exiſtimãdum eſt. Quę itaq; caloris vis ſit in fabrica operũ naturæ, cõparatione ad artẽ facta, inquiretur aptiſſime. Et in arte aliud efficit auri fabri ignis, ꝗ fabri ærarĩ, aut ꝗ loci ignis: vt nec ipſorũ quidem ignes idẽ efficiunt, & cæterorũ quoq; inter ſe artificũ. Proinde verius fortaſſe affirmabitur, ꝙ & artes hoc vtantur tanquã inI ſtrumento, mollientes, liquefacientesq;, & arefacientes, ac non nullis quoq; modum ac proportionẽ addentes. & naturã quoq; idipſum facere, vnde rerũ inter ſe multiplices dĩæ proficiſcanť. Ineptum itaq; & ridiculũ prorſus fuerit, leui inſpectione eorũ quę foris apparent, iudicium de hiſce rebus ferre, priuſquã intrò penetraris, & in alto latẽtes cauſas attigeris. Siue igitur ſeparatio ſit, ſiue attenuatio, ſiue aliud quodcũq; ſint caleſactio & igni K tio, dĩam certè ſortiẽtur opera, pro modo tali calore vtentium. Differentia tñ artis ad naturam eſt. nam illa, tanquã inſtrõ, calore vtitur: hæc, & vt inſtrõ, & vt materia. Qui. n. ab arte ad opus adhibeť ignis, ipſius operis pars nõ eſt. at qui in natura habetur calor, diffuſus per ipſum opus ẽ, atq; vnà cũ cęteris ſubſtantiam eius explet. & nulla in hoc difficultas eſt: ſed magis ĩ illo ẽ, quo pacto natura hoc inſtrm ita regat, & affectiones quibusq; re- L bus ſuas, ac modũ omniño reliquum inurat, vt planè cognoſcere ſcilicet, & rõne quadã vti videatur. Neq; enim abſq; ratiocinio & cognitione hæc peragi poſſe vidẽtur, neq; quopacto naturæ vis cognoſcẽdi tribui ꝗat, ſatis apparet. Atqui in ignẽ ſolũ & naturã ſpirituum hoc artificium referri non poteſt: at vim quãpiam talem hiſce admixtã eſſe, omnẽ admirationẽ vincit. Eadem de anima quoq; admira- M tio ſubit, nã in ñſdem conſiſtit, non igitur ineptè aut in idẽ referetur ſimplr, aut in partẽ quampiam eandem vis formatrix. Et cur mot⁹ perpetuò ſimilis actio ſit: nam & natura à qua fit, eadẽ eſt: & generatio itidem. At quæ differẽtia fuerit caloris cuiusq;, ſiue vt organum is habetur, ſiue vt materia, ſiue amborum vicẽ præſtat. nam ignis differentiæ, iuxta id quod magis ac minus eſt, ſumũtur. Hæc autem ferè in

eo

A eo vt mixtus ſit aut immixtus, conſiſtit. nam hic purior erit, & proinde intenſior gradus: ille ad mixtione cõtrarũ remiſſior. Eadem ratio in alijs quoq; ſimplicibus habetur. Siquidem enim alia ſint, os, & caro, quæ equi eſt & quæ bouis, aut ob id alia eſſe, quia è diuerſis conſtituta ſint, aut vſu ipſo differre eſt neceſſe. Si itaq; ſint diuerſæ inter partes ſimplices, quænam cuiuſq; earũ
B erunt differentiæ? Sin eædẽ ſint cũ ijs, quæ in alijs habentur. neceſſe eſt enim alterum è duobus hic eſſe, vt in cęteris quoq; rebus. Nam vini & mellis temperamentum per ſubiecta differre dicimus. vini autem ipſius ſi differentia, per rationem. Quare Empedocles ſimplicium huiuſce
C diuerſitatis cauſam oſſis naturam aſſignat. Siquidẽ enim vniuerſa eandem mixtionis rationẽ ſortirentur, non differre inter ſe oportebat, equi, leonis, atq; hominis ptes. At nunc duritie molitieq; tum inter ſeſe, tum à cęteris differunt. Sed & quæ in eodem animali habentur partes, tum denſitate, tum rãritate, tũ D cęteris quoq; affectionibus pluſculum inter ſe differre videnť. Quapropter non eadem temperatio omniũ eſt. nam craſſities & tenuitas, magnitudo & exiguitas in quanto: durum autem & denſum, & quæ hiſce contraria ſunt, in quali mixtionis conſiſtunt. Cæterũ qui ita ſentiunt, exponãt oportet, quo pacto vis, E quæ artificio præeſt, alia ſit. etenim hanc auctiorem eſſe, aut omnino minorem ſic eueniet, & per ſeipſam, & per mixtionem: aut certè ab alio intendi, quemadmodum quæ elixantur aſſantur ue, id quod uero fortaſſe propius ẽ. ſimul enim miſcet ac fingit natura. Porrò eadem quoq; de carne ratio eſt. nam & eędem propèmodum differentiæ ſunt. F Ita de vena & arteria ac cęteris. Eaq; propter alterum è duobus neceſſarium ſit, aut vt ratio horum iuxta mixtionẽ non ſit eadem, aut non è duritie & denſitate ab hiſce contrarijs paſſionibus rationes ducendas eſſe.

Libri de Spiritu finis.

ARISTOTELIS
DE XENOPHANE,
ZENONE, ET GORGIA:

Ioanne Bernardo Feliciano interprete.

De Xenophane.

G Eternum esse inquit, quicquid est: siquidem fieri non potest, vt ex nihilo qppiã existat. Siue enim oĩa facta sint, siue non omnia, vtroq; modo efficiet, vt ex nihilo fieri ipsa concedendũ sit. H Nam si oĩa fiant, nihil præexiste re: si æterno alicui alia accedant, amplius & maius vnũ ipsum effectum iri asserit. Quod aũt amplius & maius fit, id ex nihilo ẽt proculdubio existere: quippe cũ neq; in pauciore amplius, neq; in minore esse maius possit. Qđ vero est ęternũ, infinitum esse, I cùm neq; principiũ, vnde extiterit, habeat, neq; finẽ, in quẽ fieri aliqñ desierit. at infinitum esse vnũ, si enim sint duo, aut plura, fines ea eẽ inter se, ac sese mutuo terminare, sed vnum simile sibi vndequaq; esse: eo ꝙ si dissimilia plura essent, non iã esset vnũ, sed multa. Vnum aũt ipsum, cũ æternũ sit, & immensum, & sibi vndequaq; simile, immobile ẽt esse, non enim moueri posse, nisi K excesserit. Quod aũt excedit, ne cesse esse, vt vel in plenũ, vel in vacuũ excedat. Quorũ alterũ, hoc est plenum, admittere nullo modo possit: alterũ, quod est vacuũ, nihil sit. Sed si res ita se habeat, doloris quoq;, & ægritudinis, & morbi expers eẽ, atq; eiusmodi, vt neq; situ trãsponi, neq; forma diuersificari, neque alteri L possit cõmisceri. Eo ꝙ ex oĩbus his, vt & vnũ multa fiat, & qđ non est, procreetur, & quod est, intereat, necessario efficiat, quæ sanè fieri nullo pacto queãt. Nã si commixtũ fuisse vnũ ex pluribus dicatur, sintq; multæ res, quæ in se mutuo moueantur: vt mixtio vel tanquam in vno plu rium compositio, vel recessione M quasi mixtorũ superadditio fit, efficeretur, vt illo modo, eorum quæ à sese mutuo separarentur, mixta essent: hoc, si supadditio esset, in auersione, singula, quæ sub se mutuo posita ex mixtis sunt, detractis primis manifesta rentur. quorũ neutrum euenit. hoc aũt modo etiã multa essent,

nec

A nec nobis tantūmodo eſſe viderentur. Quocirca quia res eē ita nequit, neq; fieri poteſt, vt multa ſint, ea quę ſunt, ſed non recte eſſe ea videantur: quandoquidē multa etiā alia ſenſu omni apparent: rationē, neq; eadem gigni, neq; id quod eſt, multa, ſed ęternum, & infinitum, & ſibi vndequaq; ſiſe eē cōuincere affirmat.

Nunquid igitur primum nō omni ſumpta opinione, neq; oī quod apparet, incipiendum eſt, ſed ſemper eo quod maxime eſt
B firmum ac ſtabile. Quare ſi oīa, quæ in opinionē veniunt, & apparent, non recte exiſtimantur, nihil fortaſſe conuenit, vt huic. ēt opinioni & dogmati acquieſcamus, quod nihil ex nihilo fieri ſtatuit: quippe cū vna ēt quędam ex nō rectis hęc opinio ſit, quā ex ſentiēdo quodam modo cū in multis eſſemus, exiſtimauimus. Sin aūt non omnia falſa ſunt, quæ nobis apparēt, ſed aliqua etiā horum rectæ exiſtimationes habentur, vel ex demon-
C ſtratione, quæ maxime rectæ eē videant, ſumi debent, quas idētidem certiores eſſe neceſſe eſt, vel quæ ex illarū rationibus demonſtrandæ ſunt. Si enim ſint duæ inter ſe cōtrarię opiniones. Quemadmodum, ſi multa facta fuiſſe dicat quiſpiā, neceſſe eſſe, vt ex ñs quæ non ſunt, ea extiterint: ſi vero id eſſe non poteſt, ea quæ ſunt, multa minime eſſe: efficeretur enim vt ens quodcūq; eſt, infinitū eſſet: atq; iccirco, ēt vnum: ex vtriſq; his ſanè ratio D concluſa ſi ſimili modo probabilis eſt, nihilo magis vnū eſſe, q̄; multa demonſtat. At ſi altera ſtabilior ā ac certior, quæ ex ea collecta fuerint, magis fuiſſe demō ſtrata cenſendū eſt: quę quidem ſi in eum incidant, qui vtraſq; has opiniones habuerit, licet ea quæ ſunt, adhuc moueātur, probabilior tñ hæc eſt, citiusq; hāc, q̄; illam opinionē oēs admittēt. Quare etiā ſi eueniat, vt contrariæ ſint enuntiationes, & impoſſibile eſſe, vt & factū ſit quicpiā E ex eo quod nō eſt, & non multæ res ſint, à ſe mutuo hæc conuincantur, quid magis ita rem ſe habere aſſereret quiſpiam? Neque enim vbi demonſtrauit, rectam eſſe opinionē, à qua incipit, neq; magis certam, q̄; de qua demonſtrat, ſumendo diſſeruit. Magis ſiquidē ſumitur, veriſimile eſſe, vt ex eo qđ non eſt, aliquid fiat, q̄; non multa ſint ea quæ ſunt. Nam de ipſis his admodū dī, & fieri ea quæ non ſunt, & nō multa facta fuiſſe ex ñs quæ nō ſunt, F atq; hęc nō è vulgo quilibet, ſed exñs nonnulli aſſeruerunt, qui ſapientes etiam habiti ſunt. Iam vero Heſiodus,

Primū ante omne aliud, inquit, ſx
Chaos extitit, inde patenti.
Pectore cunctorum ſedes firmiſſima tellus. ſx
Atq; amor, is cunctis ſpecie immortalibus anteit. ſx
Ex quibus alia, ait, genita fuiſſe, ipſa aūt hæc ex nihilo. Multi prę

terea

G terea alĩ, esse nihil, sed fieri oĩa
asserunt ex ñs, quæ non sunt, oĩa
quæ fiunt, existere affirmantes.
Vt nonnullis videri, etiã ex ñs,
quæ non sunt, gigni omnia quæ
fiunt, perspicuum iã sit. At vero
fieri ne possint, nec ne ea quæ di
cit, omittendum vr̃, sed illud cõ
syderandum, vtrũ ex ñs, quæ su
mit, id conficiatur, an nihil ve-
tet, quo minus alio modo sese ha
bere res queat. Illud sanè est, qđ
primum sumit, fieri ex eo quod
nõ est, nihil posse. Nunquid igit
H oĩa esse ingenita necesse est? An
nihil prohibet, quin alia ex alĩs
existant, atq; id in infinitũ pro-
grediatur? An etiã reflexio in or
bem fit, vt alterũ ex altero pro-
creetur, dũ semper ita aliquid ẽ,
& infinities ex sese mutuo singu
la gignuntur. Nihil profecto ob
stat, quin oĩa genita sint, etiã si
nihil ex eo quod non est, fieri cõ
cedatur: nullũq; ex nominibus,
quæ vnũ consequuntur, prohi-
bet, quin infinita etiam ea, quæ
I sunt, apud ipsum appellemus.
propterea q; ille quoq; infinito
attribuit, vt omnia & sit, & di-
catur. Nihil itẽ vetat etiã, si infi-
nita nõ sint, quo minus in orbẽ
generatio eorũ circũuoluatur.
Adde q, si oĩa gignuntur, & est
nihil, vt nonnulli dicũt, quo pa-
cto vnũ æternum erit? Nam de
vno quodam q sit, quasi sit, &
cõcedatur, ita disputat. Si enim
inquit, genitũ non est, sint æter-
na, quasi essentia rebus inesse ne
cesse sit. Præterea, etiã si q̃s maxi
me fieri nequeat, vt quod non K.
est, factũ sit, aut quod est, interie
rit, quid impedit tñ, quia alia ge
nita sint, alia æterna, quẽadmo-
dum ẽt Empedocles inquit. Nã »
cũ omnia etiam ille eadem con-
cesserit, & quicquã esse impossi
bile ex non ente creari,
Quodq; est disrumpi, & consu- »
mitur interiturum,
Semper enim stabit nixũ, quo- »
cunq; feratur:
Ex ñs tñ quæ sunt, quędam ęter
na esse inquit, ignẽ, aquam, ter-
ram, & aerẽ, reliqua ex his & ge
nita eẽ, & gigni. Nulla enim alia L
ñs quæ sunt, vt existimat, gene- »
ratio ẽ, mixtio sed tantũ, & mix »
torum abstractio, cuius vis hęc,
natura à mortalib⁹ appellatur.
Generationẽ aũt æternis non in
esse, neq; ea generari dicit, eo q;
ipoſe id prorsus sit. Vnde inqt,
Qui fit enim vniuerso esse tia, »
& vnde profecta est? Sed, dum
ignis & ęterą miscentur, & cõ-
ponuntur, multa hæc generari,
dũ segregantur & abstrahũtur,
corrũpi asserit. Verũtamen mix
tione & segregatione multa eẽ, M
natura autẽ quatuor absq; cau-
sis, vel vnũ: vel si etiã infinita sta-
tim extiterint hęc, ex quibus cõ
positis gignũtur, segregatis cor-
rumpuntur cætera. Quẽadmo-
dum Anaxagorã quoq; affirma
re nõnulli dicunt, ex ñs quę sem
per essent, & ĩfinitis generari ea
quæ fierent. Quòd si ita esset, ne
quaquam æterna oĩa essent con
cedenda, sed nonnulla etiã quæ
& gigne-

A & gignerentur, & genita ex ñs, quæ sunt, fuissent, necnon ĩ substantias quasdam alias corrũperentur. Accedit, ꝙ nihil vetat, quin vna quædam substãtia & forma vniuersum sit, sicut & Anaximander, & Anaximenes inquiũt, alter aquã eẽ vniuersum, Anaximenes aerẽ asserẽs, & qui cũq; alĩ ita vniuersum esse vnũ censuerunt. Id.n. & figuris, & multitudinibus, & paucitatib⁹, & dum rarum & densum euadit, multa & infinita ea quæ & B sint, & gignant, efficit. Cum vero Democritus quoq; aquã, & aerẽ, & vnũquodq; qđ ex multis his est, fluxione differre asserat, quid prohibet ẽt ita multa & oriri & interire, dum vnũ ex ente in ens antedictis dr̃ñs semper mutat, & nihilo tñ aut amplius, aut minus totũ ip̃m efficitur? Quid itẽ vetat, quin ĩterdũ ex alĩs corpora & gignãtur, & è contrario corrũpantur? Si aũt ẽt hæc quispiã concesserit, sitq; aliquid ĩgenitũ, quid magis id C infinitum esse denr̃atur? infinitũ.n. esse, inquit, si ĩt quidẽ aliquid, sed genitũ tñ minime fuerit: quippe cũ & gñationis principiũ, & finis, termini eius sint. At.n. quid obstat, id quod ingenitum est, ex antedictis finẽ habere? Nam si genitũ est quippiã id habere principiũ illud cẽsẽt, vñ ea q̃ gignuntur, existũt. Sed quid vetat quæso, quin ẽt si genitũ non fuerit quicq̃, prĩcipiũ nõ ex quo genitũ sit, sed alterũ habeat? sintq; ad sese mutuo ter D minãtia ea, q̃ ꝙterna sunt? Quid præterea impedit, quo min⁹ totũ ingenitũ sit, & infinitũ, ea vero q̃ in ipso gignuntur, sint terminata, cũ & principiũ gñationis, & finẽ habeant? Porrò ẽt, sicut Parmenides inquit, nihil prohibet vniuersum esse vnũ & ingenitũ, & tñ esse terminatum, Orbiculare, ut ait, globosæ persimile vndiq; molli,

A cuius medio spatia in qua scũque ferantur

Partes æqua, vt nec maius, nec E firmius vllum. Cũ.n. habeat mediũ & extrema, finẽ hẽt, quã uis ingenitum sit. nã ẽt si vt ipse inquit, vnũ sit, atq; id corpus alias tñ sui ptes hẽt, q̃ similes inter se sint. Simile.n. ita vt dicit vniuersum esse nõ alteri alicui, quod terminatũ esse arguit. Nã si infinitũ est simile, & simile alteri est simile, duo igitur, uel plura entia sunt, nõ vnũ, neq; infinitũ. Sed fortasse simile sibi esse simile dicit, ipsumq;, inquit, si- F mile esse vniuersum, eo ꝙ simili bus partibus constet, cũ sit vel aqua vniuersum, vel terra, vel quippiã aliud hmõi. Cõstat.n. hunc cẽsere vnũ esse vnũquodque, quod duplicibus partibus constet, & corpus sit, quod sanè infinitum minime est. Nam vniuersum ip̃m est infinitũ. Quare hæc licet ingenita sint, ad sese mutuo terminant. Ad hæc, si ꝙternum & ĩfinitũ sit, quo pacto esse vnum corpus potest? nam

G si fit dissimilium partium, erũt multa. & ipse quoque ita existimat. sin autem tota aqua, vel tota terra, vel quodlibet aliud vnum id sit, multas proculdubio partes habebit: quemadmodũ Zeno etiam ens esse conatur demõstrare id, quod ita vnum est. erunt igitur etiam plures eius partes paucioribus, & minoribus, & diuersæ prorsus, si ita nullo neq; accedente, neq; recedente corpore, alterabile sit. At si neq; corpus sit, neq; latitudine neq; longitudine vlla præditum, quo modo esse infinitum potest? Quid obstat, quin multa, & numerabilia huiusmodi sint? Quid prohibet etiã, quin licet plura vno esse dicantur, infinita tamen magnitudine sint? Sicut Xenophanes quoq; ipse infinitam esse terræ profunditatẽ, & aeris asserit. Id quod etiã Empedocles declarat, cum quosdã reprehendens, qui ea nullo modo esse posse dicebant, cum tñ res ita esse videretur,

I Quandoquidem, inquit, est infinito terra ipsa profundo,
Necnon amplaq;, & immensa spátia ætheris alti,
Vaniloquo qui hominum multorum effunditur ore,
Naturam vniuersi ipsius cõspicientum.

Nihil absurdi insuper est, si cũ vnum sit, non vsquequaq; simile fuerit. Si enim sit aqua vniuersum, vel ignis, vel quodcunque aliud tale, nihil vetat, quin plura, quàm vnum ens esse dicamus. Quandoquidem vnumquodq; non prorsus simile sibi ipsi est, cum partim rarum, partim densum sit, etiam si in raro vacuum non insit. Nihil tamen obstat, quin in raro separatim aliquibus in partibus secretum vacuum insit. Quare, si totum partim densum, partim rarum sit, & simili modo plenum vniuersum, rara pars minus plena erat, quàm quę densa est. Quòd si etiam ingenitũ sit, ac propterea esse quoq; infinitum concedatur, vt neq; aliud, atq; aliud esse infinitum possit, neq; ita cõtinuo vnum erit appellandum. Quo pacto enim infinitum totum, vel vacuum non totum esse vnum potest? At vero immobile etiam esse inquit, siquidem vacuum nõ est. omnia enim dũ mutant locum, mouentur. Sed primum hoc non omnibus probatur, sed esse vacuum quoddã aiunt, quod tamen corpus non sit. Quemadmodum Hesiodus quoq; in generatione, primum ante omne aliud chaos inquit, extitisse: quod quasi sedes quædam entibus substernèretur. Tale quid etiam vacuũ quasi vas quoddam ac receptaculũ, quod medium intercedat, requirim⁹. Deinde etiam si vacuum nullum sit, neque ita quippiam fortasse non moueretur. Nam Anaxagoras quoque cum hoc ante ipsum tractarit, & non solum satis sibi esset id pronuntiasse, va-

H

K

L

M

A vacuum non esse, moueri tamẽ ea quæ sunt, inquit, etiam si vacuum non sit. Simili modo etiã Empedocles moueri quidẽ semper, inquit, ea, quæ simpl tempus in omne mouentur assidue, nihil esse in vniuerso vacuũ affirmans, vnde superueniens fuerit quicquam: sed cum in vnam formam concreuerit, vnum vt iam sit, quicquam neque quod vacuũ, neq; quod supereffluat, vllum esse inquit. Quid.n. prohibet, quin in sese mutuo ferantur, & deuoluantur omnia, dum B hoc in aliud, atq; aliud in aliud, atque ita deinceps semper transmutatur, quoad, ad primum vltimum redierit? Quin etiam forma rei, licet in eodem loco q̃ maneat, mutationem vel alterationem, cum alĩ, tum ipse ille asserit: vt ex ñs etiam, quæ ab ipso dicuntur, nihil obstet, quo minus res, dum ex albo nigrũ, vel ex amaro dulce fit, moueantur. Nam siue non esse vacuum concedamus, siue plenum admitte- C re nihil posse, id nulli impedimẽto est, quin alteratio efficiat. Quamobrem, neq; omnia æterna, neq; vnum, neque infinitum esse necesse est. Sed neq; infinita multa, neque vnum simile, neque immobile siue vnum sit, siue multa quædam. His autem ita constitutis, nihil ex ñs, quæ ab illo dicta sunt, & transponi, & alterari res vetat, cum etsi vnum sit vniuersum, motio existat, dum & multitudine, & paucitate differt, & alteratur, D nulla re alia accedente. nam si modo quicquam id est, quod accedit, corpus non est: & si multa sint, dum ea inter se simul & commiscentur, & secernuntur. Mixtionem enim neque super additionem eiusmodi esse, neque compositionem, qualem inquit, verisimile est: vt vel statim separata inter se sint, vel in auersione dum alia alĩs superoccurrunt, a sese mutuo seorsum ferantur: sed ea, quæ mixta sunt, ita esse com- E posita, vt quælibet pars, cum qualibet confusa ita sit, vt non composita, sed mixta esse videantur, neque deprehendi, qualesnam partes eorum sint, possit. Quia enim non est corpus aliquod, quod minimum sit, vnaquæque pars, simili modo ac totum, commixta est.

De Zenone.

FIeri non posse inquit, vt F siquid est, id factum fuerit, hoc de Deo asserens: quippe cum necesse sit, vt quod factum fuerit, id vel ex similibus, vel ex dissimilibus extiterit. quorum fieri neutrũ queat. Neq; enim simili magis conuenire, vt a simili procreetur, quàm similem procreet: eo q̃ æqualibus vel similibus omnia eadem erga sese mutuo insint. neq; dissimile ex dissimili

G posse existere. Nam siue ex imbecilliori robustu⁹, aut ex minore mai⁹ aut ex peiore meli⁹, siue è contrario præstantiora ex deterioribus fierent, ex non ente quippiam efficeretur: id quod esse nullo pacto potest. Aeternũ igitur hac de causa esse Deũ affirmat. Si aũt Deus est id, quod prestantissimũ oĩum est, vnum debere esse ipm ĩquit. nã si duo, aut plures ẽt essent, præstantissimum & optimum oĩum ipsum esse nullo modo liceret: quippe
H cũ vnusquisq; ex multis Deus similis, atq; iccirco talis foret. Deum enim & Dei potentiam eiusmodi esse, vt præsideat & dominetur, non subĩciatur, vt in eo q̃ non est p̃stantior, Deus non sit. Si igitur plures cũ sint, partim sint sese mutuo præstantiores, partim inferiores, Deos nullo modo fore. cùm Deus inferior esse, & subĩci natura non possit. Si sint æquales, non fore ea natura Deum, vt præstantissimum omnium sit. propterea
I q̃ æquale neq; melius, neq; pei⁹ æquali sit, necesse est. Quapropter si est, & talis est Deus, vnũ ipsum solum esse. neq; enim aliter omnia posset, quæcunq; vellet: quippe cum si essent plures, minime ipse esse solus posset. Cum vero vnus sit, similẽ quoque ipsum sibi vndequaq; esse ait, quantum ad visum, & auditũ, reliquosq; omnes sensus spectat. alioqui enim efficeretur, vt non præsiderent, & dominarent, sed sibi mutuo Dei partes K subĩcerentur. id quod fieri nullo pacto potest. si autem vndequaq; sit similis, globosum quoque esse. non enim partim esse, partim non esse, sed vndequaq; esse huiusmodi debere asserit. Cum itaq; sit æternus, & vnus, & globosus, neq; infinitum, neque finitum esse ipsum censet. Eo q̃ infinitum non ens sit: q̃d neque medium, neque prĩcipiũ neq; finem, neq; aliam quãpiã partem habeat: cuiusmodi infinitum esse ĩquit. ens autem ta L le esse, quale est non ens, proculdubio non posse. si plura sanè sint, ea sese mutuo terminare. Sed vnum neq; non enti, neque multis simile esse debere. vnum enim nihil habet, ad quod terminari queat. Id præterea, quod huiusmodi est vnum, quẽ Deũ esse affirmat, neq; moueri, neq; immobile esse ĩquit. quippe cũ immobile illud sit, quod non est: nam neq; aliud in ipsum, neque ipsum pertransire in aliud M potest: moueantur autem ea, q̃ plura vno sunt: alterum enim in alterum moueatur, necesse est. Quòd si id quod non est, ne moueri quidem potest: cum id q̃d non est, nusquam sit: quæ vero in sese mutuo transmutantur, plura vno sunt: propterea sane effici ait, vt duo, vel quæ plura vno sunt, moueantur, quiescat autem nihil, quod ĩmobile est: vnum vero neq; quiescat, neq; moueatur: cum neq; ei quod nõ

est,

A eſt,neq; multis ſimile ſit.In omnibus autem ita ſeſe habere Deum inquit,vt æternus,& vnus,& ſimilis,& globoſus cum ſit,neq; infinitum eſſe,neque finitum,neq; quieſcere,neq; moueri ipſum aſſerat. Ac primum quidem etiam iſte non ſecus ac Meliſſus,ſumit,id quod fit,ex eo quod eſt,gigni. At enī quid obſtat quin neq; ex ſimili,neq; ex diſſimili id quod fit,ſed ex non ente exiſtat? Adde q; nihilo magis efficietur,vt Deus ſit in-
B genitus,quàm vt reliqua etiam omnia: quandoquidem omnia ex ſimili vel diſſimili conſtiterīt:quod fieri non poteſt.Quare vel nihil erit præter Deū,vel reliqua etiam omnia erunt æterna. Præterea præſtantiſſimum eſſe Deum ſunt,potentiſſimū,atq; optimum ita appellans. Id autem ex lege minime videtur. ſed in multis præſtantiores ſeſe mutuo eſſe Dij dicuntur,non igitur ex eo quod videtur, hanc de Deo conſenſionem ſumpſit.
C Accedit q; Deum eſſe præſtantiſſimum non eo ſenſu dicitur, vt erga aliud quippiam huiuſmodi ſit Dei natura,ſed quantum tantummodo ad ſuam ipſius affectionem attinet.nā ſi ad alterum ſpectemus,quid prohiberet,Deum nō ſua ipſius æquitate & fortitudine,ſed ex aliorū imbecillitate excellere? At Deū ita eſſe præſtantiſſimum intelligit nemo: ſed quia ipſe q; optime fieri poteſt, affectus eſt: nihil q; ei,quo minus bene & recte D ſeſe habeat,deeſt.quippe cum ita ſeſe habēti ſimul illud etiam eueniat,neceſſe ſit. Ita vero eſſe affectos, etiam ſi plures ipſi ſint nihil vetat: vt omnes quàm optime fieri poteſt,affecti,& præſtantiſſimi erga alios, non erga ſe ſint.nam ſunt procul dubio etiam alia. Cum enim præſtantiſſimum Deum eſſe dicat,id aliquorum eſſe neceſſe eſt.at vero vnum vndequaq; videre & audire nihil conuenit.neq; enim ſi non etiam hac parte videt, mi- E nus videt, ſed ea parte non videt.Sed fortaſſe cum inquit,vndequaque ipſum ſentire,id ſibi vult,vt ipſum optime ita affectum eſſe ſignificet,ſi ſimilis vndequaq; ſit.At ſi ſit talis,cur globoſus potius, quàm aliqua alia forma eſſe præditus debet,quia vndequaq; audit,& vndequaque dominatur? Quemadmodum enim cum ceruſſam vndequaq; eſſe albam dicimus,nihil aliud ſignificare,quám in omni F bus eius partibus albedinem eſſe inſitam volumus: quid impedimēto eſt, quo minus ita quoque illic vndequaq; videre, & audire,& dominari dicatur, vt quamcunq; eius partem quiſpiam ſumpſerit,eam hoc modo eſſe affectam intelligamus? Sicut igitur neq; ceruſſam, ita neque Deum hac de cauſa globoſum eſſe neceſſe eſt. Porrò neq; infinitum,neq; finitum eſſe,corpus cum ſit, magnitudinem q;

habeat, qui fieri poteſt? Præſertim cum infinitum id ſit, quod finis capax finem non habeat. finis autem & terminus in magnitudine, & multitudine, & in omni demum quantitate ineſt. Quocirca, quod finem non habet, magnitudo cum ſit, infinitum eſt. Adde, quòd cùm ſit globoſus, finem quoque habeat neceſſe eſt. extrema enim habet, ſi quidem habet medium, a quo plurimum abeſt. habet autem medium, cum globoſum ſit. a
H medio vera extrema ignis circumeunt. extremum enim corpus, an fines habere, nihil refert. Neq; præterea ſi non ens eſt infinitum, iccirco ens infinitum nõ erit. Quid enim obſtat, quin nõ nulla ſint, quę eadem tam de ente, quàm de non ente dici queant? Nemo ſiquidem eſt, qui nõ ens nunc ſentiat. ſed ens quoque non ſentire nunc quiſpiam poteſt. Quæ vtraq; & dici, & cõ ſyderari ſane poſſunt. Non album item non ens eſt: nunquid
I igitur propterea oĩa quæ ſunt, eſſe alba dicendum erit, ne quippiam idem de ente, & de non ente ſignificemus? an nihil impediet, quin ex ĥs etiam, quæ ſunt aliquid album non ſit. omitto quòd ita alteram quoq; negationem admitteret infinitum, niſi id quod antea dictum eſt, magis ex eo quod habet, vel nõ habet, vnumquodq; eſſe eſt exiſtimãdum. Quare etiam ens vel infinitum erit, vel finem habebit. Fortaſſe etiam non enti K
infinitatem attribuere abſurdum eſt. non enim vnumquodque quod finem non habet, infinitum dicimus. ſicut neq; inæquale, id quod non eſt. Accedit quòd Deus vnus cum ſit, finem quantum ad alium Deum ſpectat, non habet. ſi vero vnum tãtum eſt Deus, vnum etiam tantum partes ipſius Dei erunt. Nã illud quoq; abſurdum eſt, ſi ĥs, quæ multa ſunt, accidit, ut ad ſe ſe mutuo ſint finita, ac terminata, propterea ſequi, vt vnum fi- L
nem non habeat. multa ſiquidẽ ſunt, quæ & multis, & vni eadẽ inſint: nam etiam eſſe ipſum cõmune vtriſq; eſt. Abſurdum itaque fortaſſe eſſet, ſi propterea non eſſe Deũ aſſereremus, quia multa ſunt, ne in hoc ſimilis eſſe ipſis videretur. Ad hæc quid prohibet, Deum, etiam ſi vnus ſit, finitum eſſe, & fines habere? quemadmodum etiam Parmenides vnum eſſe ipſum, inquit:

Orbiculare globoſæ perquam M
ſimile vndiq; moli,
A cuius medio ſpatia in quaſcũque ferantur.

Partes æqua. Terminũ.n. & finem alcuius quidem eſſe neceſſe eſt, non tñ ad aliquid. Nõ enĩ neceſſe eſt, vt quod habet finẽ, ad aliquid aliud finem habeat. tanquam finitum ad id referatur, quod deinceps ſubſequitur infinitum. Sed finitum eſſe, nihil aliud eſt, quàm extrema habere

A herè. quod autem extrema habet, vt ad aliquid ea habeat, neceſſe non eſt. aliquibus enim nõ accidit, vt finita ad ſeſe mutuo ſint. Præterea quod inquit de eo, quod immobile eſt, & moue tur, ſimili modo vt ſuperiora, abſurdũ fortaſſe eſt. neq; idem eſſe non moueri & immobile eſſe, exiſtimare quiſpiam poſſet: ſed non moueri eſſe negationẽ, quemadmodum etiam non æquale, quod de non ente etiam verum eſt. immobile vero de eo B iam dici, quod quodam modo ſeſe habet, non ſecus ac inæquale. ſicut etiam quieſcere, cui moueri contrarium eſt. nam negationes, quę a primo exiſtunt, de contrarijs etiam ferè dicuntur. Non moueri igitur de non entè etiam verum eſt, quieſcere autẽ non enti non ineſt. Simili modo autem neq; immobile eſſe idem ſignificat. At iſte immobile eſſe pro quieſcere ſumit. & id quod non eſt, quieſcere inquit, quia tranſitionem non habet. Sed ſi- C cut ſuperius etiam diximus, abſurdum fortaſſe eſt, ſi, quia aliquid non enti attribuimus, id de ente non eſſe verum dixerimus, præſertim ſi negatio fuerit, cuiuſmodi eſt non moueri, & non tranſire. Multa enim, ſicut etiam dictum eſt, de entib⁹ ſimili modo dicuntur. alioqui verum non eſſet, ſi multa eſſe non vnum diceremus, eo, q̃ nõ ens quoq; non vnum eſt. In quibuſdam vero contraria videnꝰ conuenire, cum ex negationib⁹ D minime loquimur. Neceſſe ſiquidem eſt, æquale vel inæquale eſſe, quicquid multitudine & magnitudine conſtat: par item, vel impar, ſi numerus ſit, eodẽ modo moueri vel quieſcere, ſi ſit corpus. Præterea, ſi etiam ea de cauſa non mouetur Deus, & vnum, quia ea quæ multa ſunt, mouentur, dum in ſeſe mutuo tranſeunt, quid vetat, quo minus Deus quoque in aliud moueatur? Si autem ipſe non mouetur, quid vetat, partes ipſius E omnia ambiẽtis Dei in ſeſe mutuo moueri? quippe cum vnũ, quod Zeno inquit, multa natura eſſe videatur. Corpus enim Deum eſſe ſtatuit, ſiue vniuerſum hoc, ſiue quodcunq; aliud ita appellet. Nam ſi eſſet incorporeus Deus, globoſus eſſe qui poſſet? Ita quidẽ ſanè, cum nuſquam eſſet, neque etiam moueretur, neque quieſceret. At cum ſit corpus, quin moueatur, ſicut dictum eſt, nihil prohibet.

De Gorgia. F

NOn eſſe quippiam inquit. & ſi ſit, cognoſci non poſſe. & ſi cognoſci poſſit, eſſe tñ eiuſmodi, vt nequeat manifeſtari. Præterea ſe nequaquã q̃ ab alijs fuerit dicta, cõpoſuiſſe, q̃ de reb⁹ diſputantes contraria, vt videntur inter ſe ſibi ipſi pronuntiant: dũ alij vnũ & nõ multa, alij è cõtrario multa & nõ vnũ quidam ingenita, nõ nulli genita eſſe omnia demon-

G ſtrant. Ipſe enim aduerſus vtroſq; ratiocinatur in hunc modum. Neceſſe, inquit, eſt, vt ſi quid ſit neque vnū, neque multa, neq; ingenita, neq; genita, id nihil ſit. Nam ſi quicquam horum non ſit, altera his oppoſita proculdubio erunt: hoc eſt, neq; vnum, neq; multa, neq; ingenita, neq; genita non erunt. Atque hæc partim vt Meliſſus, partim vt Zeno aggreditur demonſtrare, poſt primam propriam ſuā demonſtrationem; in qua neq;
H eſſe, neq; non eſſe quippiam inquit. Si enim non eſſe eſt non eſſe, non ens nihilo minus erit, q̄ ens: quippe cum non ens ſit nō ens, & ens ſit ens. Quare nihilo magis eſt res eſſe, quàm non eſſe. at ſi ſimili modo, inquit, ſicut non eſſe, eſt eſſe, oppoſitum nō erit. Nam, ſi non eſſe eſt eſſe, vel non eſſe conuenit. Quare nequaquam ita, inquit, quippiam erit, niſi eſſe & non eſſe idem ſit. eſt autem idem, atque ita nihil
I quicquam eſt. Nam non ens nō eſt, & ens etiam, quandoquidē idem eſt quod non ens. atque hæc quidem ipſa ratio illius eſt. Sed ex ijs, quæ dicit, nullo modo efficitur, vt nihil ſit. Cum enim inquit, ſi non ens eſt, non ens & ens eſt ens, ſimili modo & non ens, & ens eſt, perinde ac ſi, eſt, abſolute ac ſimpliciter ſumatur: id neq; apparet, neq; neceſſe eſt. Sed ſicut de duobus ente & non ente alterum eſſe, alterum non eſſe dicitur. quapropter non ens eſſe, verum nō eſt. K
Quia igitur non eſt, non ſequitur, vt neque eſſe, neq; non eſſe vtrunq;, neque alterum non ſit. At nihil erit, inquit, ſi non eſſe & eſſe ſimiliter ſunt. quandoquidem erit aliquid etiam non eſſe. Sed nemo eſt, qui non eſſe, eſſe prorſus dicat. Nam, ſi non ens eſt non ens, non propterea efficitur, vt ſimili modo vt ens, non ens ſit: quippe cum illud ſit non ens, ens autem ſit. adde q̄, ſi etiam abſolute ac ſimpliciter
L verum eſſet, cum dicimus non ens eſſe, mirum quidem profectò id videretur: ſed ſi tamen ita eſſet, vtrum ex eo magis eueniret, vt omnia eſſent, quàm non eſſent? Ita enim cōtrarium proculdubio efficeretur. Si enim & non ens eſt, & ens eſt, oía ſunt: cum & ea quæ ſunt, & ea quæ non ſunt, ſimili modo ſint. Non enim eſt neceſſe, ſi non ens eſt, vt etiam ens non ſit. Verumtamen ſi ita etiam quiſpiam conceſſerit, vt & non ens ſit, & ens
M non ſit, nihilo minus omnia eſſent, eo quòd ea quæ non ſunt, ex illius ratione proculdubio eſſent. Præterea, ſi idem etiam ſit & eſſe & non eſſe, neque ita magis vt non ſit, quàm vt ſit, conficietur. Nam quemadmodum ille inquit, ſi non ens, & ens idem eſt, non ens autem non eſt, etiā ens non erit. quamobrem nihil erit: ita quoque vice verſa dicere omnia eſſe nos poſſumus. ſi enim non ens eſt, & ens eſt, omnia

A nia erunt. Post hanc rationē sub iungit: si sit aliquid, est vel ingenitum, vel genitum esse. si vero sit ingenitum, infinitum id fore ex Melissi enuntiatis sumit. Infinitum autem nullo modo esse, cum neq; in se sit, neq; in alio: duo enim ita, vel plura esset: ipsum vnum quod est, & illud in quo esset. nūquam autem cum sit, neq; esse prorsus, ex Zenonis ratione de sede asserit. Hac de causa igitur ingenitum non esse affirmat. quinetiam neq; genitum: eo quod nihil neque ex eo B quod est, neque ex eo quod non est, gigni queat. Si enim ens, inquit, transmutetur, nequaquā ens amplius erit, sicut si nō ens gigneretur, non ens amplius nō esset. Sed neque ex non ente genitum est. si enim non ens non est, genitum nihil ex nihilo esset. Sin autem est non ens, quia neque ex ente quicquam gignitur, iccirco neque ex non ente. Quocirca si necesse est vt si quic quam est, id vel ingenitum sit, C vel genitum: hæc autem fieri ne queunt: vt quicquam sit, fieri etiam nullo modo potest. Præterea, sic quicquam est, inquit, id vnum est, vel plura. si autē neque vnum, neque plura, nihil est. † Si enim vnum esset, incorporeum id esset †

sicut in Zenonis ratione dictum est. Si vero vnum sit, nihil esse. Quin neq; etiam multa. † Si enim vel vnum esset, vel multa, neq; moueretur quidem quippiam, D inquit. Si enim moueretur, vel non vnum amplius esset, vel nō simili mō sese haberet: sed partim non esset: partim nō ens genitum esset. si item mouetur, transfertur, si transfertur, non continuum ens diuisum est, neque quicquam hac parte est. Quare si vndequaq; mouetur, vndequaq; etiam diuisum est. vndequaq; igitur etiam nō est.

Deficit enim ea parte, inquit, qua diuisum ab ente est: diuisum loco vacui appellans, quē- E admodum in Leucippi rationibus, quæ vocantur, Scriptum est. Si igitur nihil hę demonstrationes conficiant, omnia esse. oportet enim vt quæ cogitantur, sint: & non ens, siquidem non est, ne cogitari quidem possit. Quòd si ita sit, nullum esse mendacium inquit, neque si in niari currus decertare quispiam dixerit. eo quòd ea omnia etiā sint. Nam quæ videmus quoque & audim⁹, singula propterea sunt F quia cogitantur. Si enim non propterea, cur sicut ea quę videmus, sunt, ita magis ea quæ videmus esse dicendum est, quām quæ cogitamus? quippe cum, sicut illic multi eadem possent videre, ita hic multi cogitare eadem possemus. Ac quæ quidē cogitantur, talia sunt. Sed quænam sint vera, incertum est. Efficitur ergo, vt etiam si quippiā sit, cognosci a nobis res minime queant. Si vero, inquit, cognosci

G ſci etiam poſſunt, quo pacto manifeſtare eas qui ſquã alteri poterit? Quod enim vidit quiſpiã, id quo modo oratione alteri explicabit? vel quo modo id alteri audienti, & non videnti poterit manifeſtari? Nam ſicut viſus ſonos non percipit: ita neq; auditus audire colores poteſt: ſed ſonos tantummodo. Et dicit quidem ille qui loquitur, ſed nõ colorem, neque rem dicit. Quo modo igitur rem quiſpiam ab altero vel verbis, vel ſigno ali-
H quo alio ſibi exponi petit, quã ille conſyderauit? Qui enim colorem intuitus non eſt, ſed orationem audiuit, ignorat colorẽ, & orationem percipit, qui vero è contrario colorem inſpexit oratione auditu minime percepta, non colorem, ſed orationẽ ignorat. Quare cogitari neque color, ſed videri, neq; ſonus, ſed audiri tantummodo poteſt. Sed ſi etiam cogitari poteſt: & cognoſcit quidem, ac recognoſcit ille qui dicit: qui audit tamen
I quo pacto idem cogitabit? non enim fieri poteſt, vt idem in pluribus, & ſeorſum collocatis ſit. vnum enim duo eſſet. Verum ſi etiam idem, inquit, in pluribus K ſit, nihil obſtat, quin id non ſimile diuerſis appareat, qui non prorſus ſimiles inter ſe ſunt. Quin etiam in eodem quamuis vnum, & non duo ſint, idem nõ prorſus ſimile ineſt. quippe cũ neque idem ipſe ſibi ſimilia in eodem etiam tempore ſentire videatur: ſed alia auditu, viſu alia, & antea & nũc diuerſo modo percipiat. vt difficulter admodum omnia eadem quæ alter ſentire quiſpiam queat. Ita fit, vt etiam ſi cognoſci res poſ- L ſit, eam alteri explicare quiſquã non poſſit: propterea φ, & res ipſæ explicabiles verbis non ſunt, & idem prorſus quod alter, cogitare poteſt nemo. Sed omnes quidem etiam hæ veterum aliorum dubitatiões ſunt. Quocirca, hæc quoque perpendenda, atque excutienda in diſputatione de illis videntur.

De Xenophane, & Zenone & Gorgia fi- M nis.

Ariſt.

ARISTOTELIS

LIBER DE LINEIS INSECABILIBVS,

APVD LATINOS NONDVM VISVS:

Nec non

GEORGII PACHYMERII EA DE RE compendium, hactenus falsò Aristoteli ascriptum, nunc vero fidelissime è grẽco in latinum sermonem conuersum.

Iulio Martiano Rota interprete.

Aristotelis textus.

NVnquid vllæ reperiũtur lineę, quæ secari nequeunt? & vt in vniuersum resista pertractetur, est ne in omni quantitate, sicut nonnulli statuunt, aliquid carens partibus? An confitẽdũ est lineas aliquas insecabiles esse: nam, si vt paucum, sic & paruum est aliquid in rerum natura: quod autem infinitas ferè sectiones sustinet, neq; paucum, neq; paruum est, sed potius, & multum, & magnum, quæ pauco, & paruo sunt opposita: statim manifestum euadit, paucum, & paruum finitas habere diuisiones. Quòd si finitas diuisiones habent, necesse est magnitudinem insecabilem aliquam extare. Quare omni quantitati insecabile quiddam inerit, modo reperiatur quippiam, quod paucum, & paruũ nũcupari debeat

1. I

Georgij Pachymerij Compendium.

DIcebat Parmenides, ens vnum esse, & qd prẽter ens esset, nihil esse, eo q̃ non ens foret: ita vero dicebat, ne si multa fateretur, non ens quoque esse concederet. Nam omnia q̃ sunt, ĩquit, quatenus sunt, vnũ sunt. M multa vero forent, si & quod habent diuersum est, & quod prẽter ens est, ipsum non ens videlicet extaret. Item alia de causa, ne & vacuum introduceretur, quod ea distinguit, q̃ multa sunt. quo sanè magnopere commoti Xenocrates, & Plato, manus argumentationi dederunt, & illi etiam, qui indefinentem entis sectionem in duas partes introducũt. tanq̃ demõstratum sit ens esse multa, neq, sit ens proprie vnum, si diuiduum fuerit, sicut Parmenides fidẽter asseuerabat, & cum ipso Zeno, q multa

G multa negabat eſſe. veluti colligere licet ex Parmenide Platonis dialogo. His igitur exàduerſo obtentis, Xenocrates & Plato obuiam eũtes, indiuiduas magnitudines commenti ſunt, inter quas & ens illud collocarunt, vt & vnum & indiuiduum conſeruaretur. Philoſophus itaque magnitudines indiuiduas eſſe non poſſe, ſed diuiſibiles ſemper adhuc remanere, cum alias ſæpe ſuis in libris aſſeruit, diceus non eſſe difficile lineas indiuiduas è medio tollere, tum maxime in commentarijs de Gña. & Corrup. vbi cum preclare ex
H aduerſo argumentatus eſſet, ꝓpriã deinde ſententiam exponit, quæ nõ dari magnitudinem indiuiduam aſſerit, verum diuiduam, & ſine fine diuiduam: atq; hanc ſine fine diuiſionem cuiuſmodi ſit, ipſemet in Tertio Phyſicorum declarat, potentia non actu vnquam reperiri. Nã ſi quis abſoluere moliat huiuſmodi diuiſionem. hærebit tandem, & ĩ poſterum operis partẽ reſeruabit. idẽ iſtud igitur, & hoc in libro, huic rei dedicato, explanat Ariſtot. Argumẽtationes vltro citroq; prius adducẽs
I qui mos eſt dialecticis conſuetus, & inter cætera vtilitate præcipuꝰ. Nã qui poſſunt hinc inde rõnes collidere, quid quaq; in re probabilius ſit, inueniunt. Nunquid igitur, inqt, vllæ reperiuntur lineæ, quarum lõgitudo ſecari nequeat: vel ſuperficies aliqua, cuius longitudo, & latitudo findi non poſſit? vel corpus, quod diuiſionem tribus diametris non admittat, & deniq;, eſt ne quantitas vlla indiuidua, ſicut aliqui dicunt. ſncipit igitur. & rationes adducit, atq; primo ſic introducit magnitudines indiuiduas. Simili mõ ſe hẽt ĩ omnibus rebus, paucum & paruum, ac
K multum, & magnum. Itergo & in hac pauca, & parua magnitudine ſunt infinitæ diuiſiones, vt Philoſophus ſupponit, non erit illa pauca, & parua, ſed multa, & magna. Nam quo mõ paucum eſſe põt, quod infinitas ſectiones admittit, & qũo patuum illud erit, quod tot diuiſiones ſuſtinere valeat? Vel igitur non erit alicubi paucum & patuum, ſed erunt omnia multa & magna: vel ſi quidem eſt & paucum & paruum idem erit quod multum, & magnũ: vel tertium dabitur, & erit magnitu
L do indiuidua, quæ hãc pauci & parui appellationem obtinebit, vt quæ nequeat in minora ſe diuiſam eſſe, nec plures diuiſiones ſuſtinere. q; ſi quis aliter dicat, & infinitas ſectiõnes habitutum concedat tam magnũ, q̃ paruum, nec velit magnũ plures, paruum aũt pauciores & minores, qua ĩre differet magnum, a paruo? Quapropter ob iſta neceſſe eſt eſſe magnitudinem partibus carentem. Quo poſito, & magnum multas diuiſiones ſuſcipiet, & paruũ paucas: & non tot, quot magnum. Per hoc etiam magnum a paruo diſtabit.
M eſt aũt oſtenſio, vt patet, ducens ad inconuenies.

Deinde ſi lineæ extat forma, atq; idea, fatẽdũ eſt lineã ĩdiuiduã eẽ. nã conſtat ideã oĩum, de quibus p̃dicat, primã eẽ. At partes totũ natura ſempantecedũt. Quar̃ diuidua erit ipſa linea. Et eodẽ mõ ipſum quadratũ, ipſe triangulus, & aliarum figurarũ ideæ, ac deniq; ſuperficies ipſa, & corpus ipſum. Continget. n. ideis, prius alia quædam eſſe.

Præ

A Præterea ſi per eum,qui hæc aſſe
rit,ideæ atq; formæ exiſtentium re
rum ſunt,& non ſolum hominis,&
bouis,ſed corporis ẽt, & ſuperficiei,
& lineæ: Atq; idcirco lineæ quoque
forma reperiẽt,hæc aũt forma lineę,
ſingulas quaſq; lineas formę nomẽ
participantes,p̃cedit,ſicuti dicunt,q̃
formas,ideasve rerum ponunt, par
tes vero natura toto priores ſunt,di
uidua foret & linea illa lineaꝝũ om
nium prima, ac ſi non in infinita,
ſaltẽ infinita, ſicut volunt illi,ſicq;
partes erunt priores illa linea, quæ
prima omnium ſupponitur: Qua-
B re diuiduam illam eſſe,cõis eſt oĩb⁹
philoſophis difficultas. q̃m & illa
magnitudo eſt, & oĩs magnitudo
diuidua. Quid vero ſermoni lineã
finitos diuidenti hoc confert,ſi ne-
ceſſe eſt ipſam finitas ĩ partes,& nõ
in infinitas diuidi,prout ipſi dicũt?
Magis igitur,& pulchrius ſe ab hac
difficultate expediet qui finites li-
neam diuidit, q̃ qui infinities,qua-
tenus ille principia lineæ illius,par-
res finitas faciet, hic autem ĩfinitas,
infinitorum aũt neq; ſcientia,neq;
compoſitio eſt vlla. An dicẽdum q̃
iſta ratio impugnat ideas,ac nullas
C prorſus eſſe oſtendit. Nam ſi forent
ideæ,illæ quoq;,vtpote magnitudi-
nes diuiderentur, quemadmodum
proculdubio & ipſe ex lineaꝝ ideis
coagmentatus triangulus, ipſeque
quadratus, & deniq; ſuperficies om
nis plana,& corpus omne. Poſſum⁹
& aliud etiã tñdere,q̃ illi ideas ſup-
ponendo, lineas indiuiduas p ideas
aſtruebant, vt cum ipſam lineam in
ter ideas poſuerint, non cogãtur eã
amplius diuidere (nam & eius im-
paſſibilitas,& immobilitas deſtrue-
retur prout ipſi opinãtur: verum vt
iudiuiduam multo magis ſuſcipiãt D
illam ipſam primam lineam. Atq;
hoc modo bene procedit ſecũda ra-
tio,ſequitur tertia.

Amplius ſi elemẽta ſunt cor-
pora,& elementis nihil eſt pri⁹,
ſuntq; partes toto natura prio-
res, indiuiduum proculdubio
ignis erit,& vniuerſaliter quic-
quid corporis alicui⁹ eſt elemẽ-
tum. Quare non ſolum in reb⁹,
quæ cognoſcimus intellectu, ve
rum etiam in his,quæ ſenſu per
cipimus, quippiam erit, quod E
partes non habet.

Si corpora ſunt elementa, ſi ele-
mentis nihil eſt prius;partes autem
toto priores ſunt.& ignis & elemen
ta cætera nullam ſuſtinebunt diui-
ſionem, ne partes primis elementis
priores deprehendantur. Quare nõ
ſolum res,quæ tantum intellectu p
cipiuntur, erunt indiuiduæ, ſicut
Deus,& mens, verum etiam ĩter ea,
quæ ſenſu comprehenduntur, erũt
eiuſmodi aliqua, velut ẽlita. Sed ob
ijceret aliquis,quid hoc ad orationẽ
facit,quæ ad finita, & nõ ad infini-
ta diuidendo procedit? Dicendum F
igitur,q̃ illi non modo ideam inſe-
cabilem poſuerunt,ſed etiã elemẽ
tum, velut ignem,& cætera, vel po-
tius ipſum triangulũ,& ipſum qua-
dratum: & hinc abeuntes, oſtende-
runt,non tantum nõ omne corpus
eſſe diuiduum in infinitum,ſed ne-
q̃ne ſimpliciter omne corpus diuidi
poſſe. Nam elementa corpora cum
ſint, indiuidua remanent,ne priora
primis inueniantur, partes inquam
toto. Eſt autem ſyllogiſmus oſtenſi
uus. Elementa,quamuis ſint corpo-

rz,

G ra,non diuidẽtur,ne principijs prin-
cipia inueniantur priora, partes vi-
delicet toto: quare talia corpora nõ
diuiduntur. elementa igitur nõ di-
uidentur. maior propoſitio cõditio-
nem ex diſiunctione continet, Hu-
iuſmodi corpora vel diuiduntur,vel
non diuiduntur, ſed ſi diuiduntur,
erunt quædã priora primis: qm̃ aũt
nequeunt per naturam diuidi,indi-
uidua ſunt igit', per tertium modũ
cõditionalium ſyllogiſmorum, qui
per ablationẽ vnius alterũ aſtruit.

Præterea per Zenonis argu-
II mentationẽ, neceſſe eſt aliquam
extare magnitudinem,quæ par
tibus careat, ſi modo fieri neqt,
vt res aliqua per ſingula quæq;
tangenda decurrens, finito in tẽ
pore tangat infinita. Nam opor
tet,vt ad medium mobile prius
veniat. At rei,quę partibus non
vacat, medium ſubinde ſemper
aliquod ſupereſt. Sin autem tan
git infinita,finito in tempore,id
qđ ſuper lineam fertur,& mobi
le celerius æquali in tempore
plus ſpatij tranſigit, cogitatio-
I nisq; noſtrę velociſſimus ẽ mo-
tus,cogitatio quoq; finito in tẽ-
pore ĩ ſingulis rerum motibus,
tangit infinita. Quare ſi cogita-
tionem in omni rerum progreſ-
ſu ſingula tãgere, nihil aliud eſt
q; numerare, cõtinget finito in
tempore cogitationem infini-
ta numerare. quòd ſi hoc fieri
nequit, indiuidua ſanè dabitur
aliqua linea.

Adhuc autem & Zenonis argu-
mẽtatio negat magnitudines in in-
finitum diuidi poſſe, qñquidem,ſi- K.
cut ille dicebat, fieri nequeat, vt in
tẽpore finito res, quæ mouẽat, tan-
gat infinita. Nã eſto vt aliquis vna
hora ſtadium conficiat, ſi ſtadium
ergo diuidi poteſt in infinitum, tan
get quiſpiam ſtadium abſoluens in
finita ſtadij puncta finito in tempo
re, nempe vna hora. Et aliter, qua
oportet ambulantẽ prius ad mediũ
veniat, q̃ ad vltimum ſtadij, rei ve-
ro, quæ ſubinde ſemper partes ha-
bet,nunq̃ prorſus defutura ſunt me
dia,quòd ſi tangat infinita finito in
tempore,res,quæ ſuper linea fertur, L.
idq, quod celerius eſt æquali in tẽ-
pore plus pertranſit. (Nam velocius
eſt quod in æquali plus,& in mino-
ri,tum æquale, tum plus ẽt peragit,
ſicut in Phyſicis declaratũ eſt). Ce-
lerior vero ſit cogitationis motus of
prorenſa,& corporea latione, cogi-
tatio quoq; ſingulum quodq; infi-
nitorum finito in tempore contan-
get. Quare ſi cogitationem tangere
vnumquodq, eſt numerare, contin-
get ipſum numerare infinita finito
in tempore. quòd ſi hoc eſſe non
poteſt, inſecabilis linea fuerit.

Poſtremo & ex ijs, quæ tra-
dunt mathematicis imbuti di- M.
ſciplinis, quiuis lineam aliquã
inſecabilem eſſe concedet. Nam
ſi, vt dicunt, illæ commenſura-
biles ſunt lineæ, quæ eadẽ men-
ſura dimetiri queunt: & quæ-
cunque ſunt commenſurabiles,
vt dimetiantur omnes, nihil im
pedit, nimirum longitudo ali-
qua extabit, qua menſurabun-
tur omnes, hanc neceſſe eſt indi
uiduam eẽ. Nam ſi diuidua ſta-
tuatur, huius quoque menſuræ
partes,

A partes, menſuram aliam aliquã habebunt. partes enim toti cõmenſurabiles ſunt ita, vt partis portio. quæ dimidia fuerat, efficiatur dupla. qm̃ vero hoc fieri nequit, indiuiſibilis eſſe menſura debet. Eodem modo & quæ ſemel ab ipſa menſura ſunt mẽſuratæ, ſicut omnes ex menſura compoſitæ lineæ, ex indiuiduis componuntur. Idem etiam continget in figuris planis, nã omnes inter ſe ſunt à conſtitutis lineis procreatę, commenſurabi-
B les. quare ipſarum quoq; menſura indiuidua erit.

Inſuper ex iis, quæ mathematicis diſciplinis Periti tradũt, erit aliqua linea indiuidua, ſicut aiunt, ſi modo illæ cõmenſurabiles lineæ ſunt, quæ eadem mẽſura dimetiuntur, ſiq; omnes, quę commenſurabiles ſunt, etiam menſurari queunt (extabit enim aliqua longitudo, qua dimetientur oẽs) hanc menſuram indiuiduam eſſe neceſſe eſt. Nam, ſi diuidua ſupponatur, & huius partes aliquam menſuram admittent, toti
G quippe cum metiuntur, & quia cũ toto hæc cõmenſurabilia ſunt, habebunt & ipſa menſuram cum toto communem: nã commenſurabilia ſunt, quę eadem menſura metiuntur. Quare, quoniã menſurę partes cõmenſurabiles ſunt cum toto, dabit alia menſura cõmunis partibus mẽſuræ, & toti: Rurſuſq; eadẽ quæſtio de iſta mẽſura excitabitur, etſi ipſa quoque fuerit diuidua, hoc & in ea fiet, atq; ita ſemper procedemus. Quòd ſi alicubi finis occurrat, indiuiduaq; linea deprehenſa fuerit, nihil prohibet nos, & primã menſu D ram indiuiduam concedere. Quare omnes ex menſura coagmentatę lineæ ex impartibilibus lineis erunt copulatæ. Atq, hoc inquiunt, & in planis figuris accidet, nedũ in lineis, ex quibus figuræ ſunt compoſitæ: nam oẽs figuræ, quæ à conſtitutis lineis (ſunt aũt conſtitutæ lineæ rhitas grammas græci vocant, ad quas aliæ rectæ numero infinitæ, & commenſurantur, & non cõmenſurant, inter ſe vero vel longitudine, vel poteſtate tm̃, commenſurabiles ſunt) oẽs, inquam, ab huiuſmodi conſtitutis lineis figuræ, ſibi inuicem com E menſurabiles ſunt. Quare & hæc cõi quadam menſura, quæ ſuperficies ſit menſurabunt, quę pari modo, ſicut de lineis aiunt, erit & ipſa partibus carẽs menſura. Quocirca, nõ ſolum neceſſe eſt eſſe lineam inſecabilem, quæ cõmenſurabiles lineas metiatur, ſed ẽt figuram planã inſęcabilem, quæ figuras planas cõmẽſurabiles dimetiatur. Quòd aũt non oĩa omnibus cõmuni quadam menſura cõmetiri, queant, oſtendit diſſectio lineæ ex duobus nominibus cõpoſitæ, ſicut in. 42. Decimi libri Elemẽtorum Euclidis ſcriptum F eſt, vbi aſſęgit lineam ex duobus nominibus vno in pũcto diuidi in nomina, quam ſanè rem pro viribus in ſequentibus explicabimus.

Cæterum ſi quis menſuram diuidet, conſtituram quandam & determinatam lineã, nõ erit amplius neq; conſtituta, neq; irrationalis linea, neq; aliarũ vlla, de quibus modo dictum eſt, velut quã ἀποτομὴν vocãt ex duobus nominibus compoſitam.

Verum

G posse existere. Nam siue ex imbecilliori robusti⁹, aut ex minore mai⁹ aut ex peiore meli⁹, siue è contrario præstantiora ex deterioribus fierent, ex non ente quippiam efficeretur: id quod esse nullo pacto potest. Aeternũ igitur hac de causa esse Deũ affirmat. Si aũt Deus est id, quod prestantissimũ oĩum est, vnum debere esse ipm ĩquit. nã si duo, aut plures ẽt essent, præstantissimum & optimum oĩum ipsum esse nullo modo liceret: quippe H cũ vnusquisq; ex multis Deus similis, atq; iccirco talis foret. Deum enim & Dei potentiam eiusmodi esse, vt præsideat & dominetur, non subĩciatur, vt in eo q̃p non est p̃stantior, Deus non sit. Si igitur plures cũ sint, partim sint sese mutuo præstantiores, partim inferiores, Deos nullo modo fore. cùm Deus inferior esse, & subĩci natura non possit. Si sint æquales, non fore ea natura Deum, vt præstantissimum omnium sit. propterea I q̃p æquale neq; melius, neq; pei⁹ æquali sit, necesse est. Quapropter si est, & talis est Deus, vnũ ipsum solum esse. neq; enim aliter omnia posset, quæcunq; vellet: quippe cum si essent plures, minime ipse esse solus posset. Cum vero vnus sit, similẽ quoque ipsum sibi vndequaq; esse ait, quantum ad visum, & audi tũ, reliquosq; omnes sensus spectat. alioqui enim efficeretur, vt non præsiderent, & domina rent, sed sibi mutuo Dei partes K subĩcerentur. id quod fieri nullo pacto potest. si autem vndequaq; sit similis, globosum quoque esse. non enim partim esse, partim non esse, sed vndequaq; esse huiusmodi debere asserit. Cum itaq; sit æternus, & vnus, & globosus, neq; infinitum, neque finitum esse ipsum censet. Eo q̃p infinitum non ens sit: q̃d neque medium, neque prĩcipiũ neq; finem, neq; aliam quãpiã partem habeat: cuiusmodi infinitum esse inquit. ens autem ta L le esse, quale est non ens, proculdubio non posse. si plura sanè sint, ea sese mutuo terminare. Sed vnum neq; non enti, neque multis simile esse debere. vnum enim nihil habet, ad quod terminari queat. Id præterea, quod huiusmodi est vnum, quẽ Deũ esse affirmat, neq; moueri, neq; immobile esse ĩquit. quippe cũ immobile illud sit, quod non est: nam neq; aliud in ipsum, neque ipsum pertransire in aliud M potest: moueantur autem ea, q̃ pluravno sunt: alterum enim in alterum moueatur, necesse est. Quòd si id quod non est, ne moueri quidem potest: cum id q̃d non est, nusquam sit: quæ vero in sese mutuo transmutantur, plura vno sunt: propterea sane effici ait, vt duo, vel quæ plura vno sunt, moueantur, quiescat autem nihil, quod ĩmobile est: vnum vero neq; quiescat, neq; moueatur: cum neq; ei quod nõ est,

A eſt,neq; multis ſimile ſit.In omnibus autem ita ſeſe habere Deum inquit,vt æternus,& vnus,& ſimilis,& globoſus cum ſit,neq; infinitum eſſe,neque finitum,neq; quieſcere,neq; moueri ipſum aſſerat. Ac primum quidem etiam iſte non ſecus ac Meliſſus,ſumit, id quod fit, ex eo quod eſt,gigni. At enī quid obſtat quin neq; ex ſimili, neq; ex diſſimili id quod fit, ſed ex non ente exiſtat? Adde q; nihilo magis efficietur, vt Deus ſit in-
B genitus,quàm vt reliqua etiam omnia: quandoquidem omnia ex ſimili vel diſſimili conſtiterūt:quod fieri non poteſt. Quare vel nihil erit præter Deū, vel reliqua etiam omnia erunt æterna. Præterea præſtantiſſimum eſſe Deum ſunut,potentiſſimū, atq; optimum ita appellans, Id autem ex lege minime videtur. ſed in multis præſtantiores ſeſe mutuo eſſe Dij dicuntur,non igitur ex eo quod videtur, hanc de Deo conſenſionem ſumpſit.
C Accedit q; Deum eſſe præſtantiſſimum non eo ſenſu dicitur, vt erga aliud quippiam huiuſmodi ſit Dei natura, ſed quantum tantummodo ad ſuam ipſius affectionem attinet,nā ſi ad alterum ſpectemus,quid prohiberet,Deum nō ſua ipſius æquitate & fortitudine,ſed ex aliorū imbecillitate excellere? At Deū ita eſſe præſtantiſſimum intelligit nemo: ſed quia ipſe q; optime fieri poteſt, affectus eſt: nihilq; ei,quo minus bene & recte D ſeſe habeat,deeſt,quippe cum ita ſeſe habēti ſimul illud etiam eueniat,neceſſe ſit. Ita vero eſſe affectos, etiam ſi plures ipſi ſint nihil vetat: vt omnes quàm optime fieri poteſt,affecti, & præſtantiſſimi erga alios, non erga ſe ſint.nam ſunt procul dubio etiam alia. Cum enim præſtantiſſimum Deum eſſe dicat,id aliquorum eſſe neceſſe eſt.at vero vnum vndequaq; videre & audire nihil conuenit.neq; enim ſi
E non etiam hac parte videt, minus videt, ſed ea parte non videt.Sed fortaſſe cum inquit,vndequaque ipſum ſentire,id ſibi vult,vt ipſum optime ita affectum eſſe ſignificet,ſi ſimilis vndequaq; ſit.At ſi ſit talis,cur globoſus potius, quàm aliqua alia forma eſſe præditus debet,quia vndequaq; audit, & vndequaque dominatur? Quemadmodum enim cum ceruſſam vndequaq; eſſe albam dicimus,nihil
F aliud ſignificare,quàm in omnibus eius partibus albedinem eſſe inſitam volumus: quid impedimēto eſt, quo minus ita quoque illic vndequaq; videre, & audire,& dominari dicatur, vt quamcunq; eius partem quiſpiam ſumpſerit,eam hoc modo eſſe affectam intelligamus? Sicut igitur neq; ceruſſam, ita neque Deum hac de cauſa globoſum eſſe neceſſe eſt. Porrò neq; infinitum,neq; finitum eſſe,corpus cum ſit, magnitudinemq;

habeat, qui fieri poteſt? Præſertim cum infinitum id ſit, quod finis capax finem non habeat. finis autem & terminus in magnitudine, & multitudine, & in omni demum quantitate ineſt. Quocirca, quod finem non habet, magnitudo cum ſit, infinitum eſt. Adde, quòd cùm ſit globoſus, finem quoque habeat neceſſe eſt. extrema enim habet, ſi quidem habet medium, a quo plurimum abeſt. habet autem medium, cum globoſum ſit. a
H medio vera extrema ignis circumeunt. extremum enim corpus, an fines habere, nihil refert. Neq; præterea ſi non ens eſt infinitum, iccirco ens infinitum nõ erit. Quid enim obſtat, quin nõ nulla ſint, quę eadem tam de ente, quàm de non ente dici queant? Nemo ſiquidem eſt, qui nõ ens nunc ſentiat. ſed ens quoque non ſentire nunc quiſpiam poteſt. Quæ vtraq; & dici, & cõ ſyderari ſane poſſunt. Non album item non ens eſt: nunquid
I igitur propterea oĩa quæ ſunt, eſſe alba dicendum erit, ne quippiam idem de ente, & de non ente ſignificemus? an nihil impediet, quin ex ĥs etiam, quæ ſunt aliquid album non ſit. omitto quòd ita alteram quoq; negationem admitteret infinitum, niſi id quod antea dictum eſt, magis ex eo quod habet, vel nõ habet, vnumquodq; eſſe eſt exiſtimãdum. Quare etiam ens vel infinitum erit, vel finem habebit. Fortaſſe etiam non enti K
infinitatem attribuere abſurdum eſt. non enim vnumquodque quod finem non habet, infinitum dicimus. ſicut neq; inæquale, id quod non eſt. Accedit quòd Deus vnus cum ſit, finem quantum ad alium Deum ſpectat, non habet. ſi vero vnum tãtum eſt Deus, vnum etiam tantum partes ipſius Dei erunt. Nã illud quoq; abſurdum eſt, ſi ĥs, quæ multa ſunt, accidit, ut ad ſe ſe mutuo ſint finita, ac terminata, propterea ſequi, vt vnum fi- L
nem non habeat. multa ſiquidẽ ſunt, quæ & multis, & vni eadẽ inſint: nam etiam eſſe ipſum cõmune vtriſq; eſt. Abſurdum itaque fortaſſe eſſet, ſi propterea non eſſe Deũ aſſereremus, quia multa ſunt, ne in hoc ſimilis eſſe ipſis videretur. Ad hæc quid prohibet, Deum, etiam ſi vnus ſit, finitum eſſe, & fines habere? quemadmodum etiam Parmenides vnum eſſe ipſum, inquit:

Orbiculare globoſæ perquam M
ſimile vndiq; moli,
A cuius medio ſpatia in quaſcũque ferantur.

Partes æqua. Terminũ.n. & finem alcuius quidem eſſe neceſſe eſt, non tñ ad aliquid. Nõ enĩ neceſſe eſt, vt quod habet finẽ, ad aliquid aliud finem habeat. tanquam finitum ad id referatur, quod deinceps ſubſequitur infinitum. Sed finitum eſſe, nihil aliud eſt, quàm extrema habere

A herè. quod autem extrema habet, vt ad aliquid ea habeat, neceſſe non eſt. aliquibus enim nõ accidit, vt finita ad ſeſe mutuo ſint. Præterea quod inquit de eo, quod immobile eſt, & mouetur, ſimili modo vt ſuperiora, abſurdũ fortaſſe eſt. neq; idem eſſe non moueri & immobile eſſe, exiſtimare quiſpiam poſſet: ſed non moueri eſſe negationẽ, quemadmodum etiam non æquale, quod de non ente etiam verum eſt. immobile vero de eo
B iam dici, quod quodam modo ſeſe habet, non ſecus ac inæquale. ſicut etiam quieſcere, cui moueri contrarium eſt. nam negationes, quę a primo exiſtunt, de contrarijs etiam ferè dicuntur. Non moueri igitur de non entè etiam verum eſt, quieſcere autẽ non enti non ineſt. Simili modo autem neq; immobile eſſe idem ſignificat. At iſte immobile eſſe pro quieſcere ſumit. & id quod non eſt, quieſcere inquit, quia tranſitionem non habet. Sed ſi-
C cut ſuperius etiam diximus, abſurdum fortaſſe eſt, ſi, quia aliquid non enti attribuimus, id de ente non eſſe verum dixerimus, præſertim ſi negatio fuerit, cuiuſmodi eſt non moueri, & non tranſire. Multa enim, ſicut etiam dictum eſt, de entib⁹ ſimili modo dicuntur. alioqui verum non eſſet, ſi multa eſſe non vnum diceremus, eo, q̃ nõ ens quoq; non vnum eſt. In quibuſdam vero contraria videnꝫ conuenire, cum ex negationib⁹ D minime loquimur. Neceſſe ſiquidem eſt, æquale vel inæquale eſſe, quicquid multitudine & magnitudine conſtat: par item, vel impar, ſi numerus ſit, eodẽ modo moueri vel quieſcere, ſi ſit corpus. Præterea, ſi etiam ea de cauſa non mouetur Deus, & vnum, quia ea quæ multa ſunt, mouentur, dum in ſeſe mutuo tranſeunt, quid vetat, quo minus Deus quoque in aliud moueatur? Si autem ipſe non mouetur, quid vetat, partes ipſius E omnia ambiẽtis Dei in ſeſe mutuo moueri? quippe cum vnũ, quod Zeno inquit, multa natura eſſe videatur. Corpus enim Deum eſſe ſtatuit, ſiue vniuerſum hoc, ſiue quodcunq; aliud ita appellet. Nam ſi eſſet incorporeus Deus, globoſus eſſe quidem poſſet? Ita quidẽ ſanè, cum nuſquam eſſet, neque etiam moueretur, neque quieſceret. At cum ſit corpus, quin moueatur, ſicut dictum eſt, nihil prohibet.

De *Gorgia*. F

NOn eſſe quippiam inquit, & ſi ſit, cognoſci non poſſe. & ſi cognoſci poſſit, eſſe tñ eiuſmodi, vt nequeat manifeſtari. Præterea ſe nequaquã q̃ ab alijs fuerit dicta, cõpoſuiſſe, q̃ de reb⁹ diſputantes contraria, vt videntur inter ſe ſibi ipſi pronuntiant: dũ alij vnũ & nõ multa, alij è cõtrario multa & nõ vnũ quidam ingenita, nõ nulli genita eſſe omnia demon-

G ſtrant. Ipſe enim aduerſus vtroſq; ratiocinatur in hunc modum. Neceſſe, inquit, eſt, vt ſi quid ſit neque vnū, neque multa, neq; ingenita, neq; genita, id nihil ſit. Nam ſi quicquam horum non ſit, altera his oppoſita proculdubio erunt: hoc eſt, neq; vnum, neq; multa, neq; ingenita, neq; genita non erunt. Atque hæc partim vt Meliſſus, partim vt Zeno aggreditur demonſtrare, poſt primam propriam ſuā demonſtrationem; in qua neq;
H eſſe, neq; non eſſe quippiam inquit. Si enim non eſſe eſt non eſſe, non ens nihilo minus erit, q̄ ens: quippe cum non ens ſit nō ens, & ens ſit ens. Quare nihilo magis eſt res eſſe, quàm non eſſe. at ſi ſimili modo, inquit, ſicut non eſſe, eſt eſſe, oppoſitum nō erit. Nam, ſi non eſſe eſt eſſe, vel non eſſe conuenit. Quare nequaquam ita, inquit, quippiam erit, niſi eſſe & non eſſe idem ſit. eſt autem idem, atque ita nihil
I quicquam eſt. Nam non ens nō eſt, & ens etiam, quandoquidē idem eſt quod non ens. atque hæc quidem ipſa ratio illius eſt. Sed ex ijs, quæ dicit, nullo modo efficitur, vt nihil ſit. Cum enim inquit, ſi non ens eſt, non ens & ens eſt ens, ſimili modo & non ens, & ens eſt, perinde ac ſi, eſt, abſolute ac ſimpliciter ſumatur: id neq; apparet, neq; neceſſe eſt. Sed ſicut de duobus ente & non ente alterum eſſe, alterum non eſſe dicitur. quapropter non ens eſſe, verum nō eſt. K
Quia igitur non eſt, non ſequitur, vt neque eſſe, neq; non eſſe vtrunq;, neque alterum non ſit. At nihil erit, inquit, ſi non eſſe & eſſe ſimiliter ſunt. quandoquidem erit aliquid etiam non eſſe. Sed nemo eſt, qui non eſſe, eſſe prorſus dicat. Nam, ſi non ens eſt non ens, non propterea efficitur, vt ſimili modo vt ens, non ens ſit: quippe cum illud ſit non ens, ens autem ſit. adde q̄, ſi etiam abſolute ac ſimpliciter
L verum eſſet, cum dicimus non ens eſſe, mirum quidem profectò id videretur: ſed ſi tamen ita eſſet, vtrum ex eo magis eueniret, vt omnia eſſent, quàm non eſſent: Ita enim cōtrarium proculdubio efficeretur. Si enim & non ens eſt, & ens eſt, oſa ſunt: cum & ea quæ ſunt, & ea quæ non ſunt, ſimili modo ſint. Non enim eſt neceſſe, ſi non ens eſt, vt etiam ens non ſit. Verumtamen ſi ita etiam quiſpiam conceſſerit, vt & non ens ſit, & ens
M non ſit, nihilo minus omnia eſſent, eo quòd ea quæ non ſunt, ex illius ratione proculdubio eſſent. Præterea, ſi idem etiam ſit & eſſe & non eſſe, neque ita magis vt non ſit, quàm vt ſit, conſi cietur. Nam quemadmodum ille inquit, ſi non ens, & ens idem eſt, non ens autem non eſt, etiā ens non erit. quamobrem nihil erit: ita quoque vice verſa dicere omnia eſſe nos poſſumus. ſi enim non ens eſt, & ens eſt, omnia

A nia enunt. Poſt hanc rationē ſub
iungit: ſi ſit aliquid, eſt vel inge
nitum, vel genitum eſſe. ſi vero
ſit ingenitum, infinitum id fore
ex Meliſſi enuntiatis ſumit. Infi
nitum autem nullo modo eſſe,
cum neq; in ſe ſit, neq; in alio:
duo enim ita, vel plura eſſet: ip-
ſum vnum quod eſt, & illud in
quo eſſet. nūquam autem cum
ſit, neq; eſſe prorſus, ex Zenonis
ratione de ſede aſſerit. Hac de
cauſa igitur ingenitum non eſſe
affirmat. quinetiam neq; geni-
B tum: eo quod nihil neque ex eo
quod eſt, neque ex eo quod non
eſt, gigni queat. Si enim ens, in-
quit, tranſmutetur, nequaquā
ens amplius erit, ſicut ſi nō ens
gigneretur, non ens amplius nō
eſſet. Sed neque ex non ente ge-
nitum eſt. ſi enim non ens non
eſt, genitum nihil ex nihilo eſ-
ſet. Sin autem eſt non ens, quia
neque ex ente quicquam gigni-
tur, iccirco neque ex non ente.
Quocirca ſi neceſſe eſt vt ſi quic
C quam eſt, id vel ingenitum ſit,
vel genitum: hæc autem fieri ne
queunt: vt quicquam ſit, fieri e-
tiam nullo modo poteſt. Præte-
rea, ſic quicquam eſt, inquit, id
vnum eſt, vel plura. ſi autē ne-
que vnum, neque plura, nihil
eſt. † Si enim vnum eſſet, incor-
poreum id eſſet †

ſicut in Zenonis ratione di-
ctum eſt. Si vero vnum ſit, ni-
hil eſſe. Quin neq; etiam multa.

† Si enim
vel vnum eſſet, vel multa, neq;
moueretur quidem quippiam, D
inquit. Si enim moueretur, vel
non vnum amplius eſſet, vel nō
ſimili mō ſeſe haberet: ſed par-
tim non eſſet: partim nō ens ge-
nitum eſſet. ſi item mouetur,
transfertur, ſi transfertur, non
continuum ens diuiſum eſt, ne-
que quicquam hac parte eſt.
Quare ſi vndequaq; mouetur,
vndequaq; etiam diuiſum eſt.
vndequaq; igitur etiam nō eſt.

Deficit enim ea parte, inquit,
qua diuiſum ab ente eſt: diui-
ſum loco vacui appellans, quē- E
admodum in Leucippi ration-
ibus, quæ vocantur, Scriptum
eſt. Si igitur nihil hę demonſtra
tiones conficiant, omnia eſſe. o-
portet enim vt quæ cogitantur,
ſint: & non ens, ſiquidem non
eſt, ne cogitari quidem poſſit.
Quòd ſi ita ſit, nullum eſſe men
dacium inquit, neque ſi in mari
currus decertare quiſpiam dixe
rit, eo quòd ea omnia etiā ſint.
Nam quæ videmus quoque &
audim⁹, ſingula propterea ſunt F
quia cogitantur. Si enim non
propterea, cur ſicut ea quę vide
mus, ſunt, ita magis ea quæ vi-
demus eſſe dicendum eſt, quām
quæ cogitamus? quippe cum, ſi
cut illic multi eadem poſſent vi
dere, ita hic multi cogitare ea-
dem poſſemus. Ac quæ quidē
cogitantur, talia ſunt. Sed quæ-
nam ſint vera, incertum eſt. Effi
citur ergo, vt etiam ſi quippiā
ſit, cognoſci a nobis res minime
queant. Si vero, inquit, cogno-
ſci

G ſci etiam poſſunt, quo pacto manifeſtare eas qui ſquā alteri poterit? Quod enim vidit quiſpiā, id quo modo oratione alteri explicabit? vel quo modo id alteri audienti, & non videnti poterit manifeſtari? Nam ſicut viſus ſonos non percipit: ita neq; auditus audire colores poteſt: ſed ſonos tantummodo. Et dicit quidem ille qui loquitur, ſed nō colorem, neque rem dicit. Quo modo igitur rem quiſpiam ab altero vel verbis, vel ſigno aliH quo alio ſibi exponi petit, quā ille conſyderauit? Qui enim colorem intuitus non eſt, ſed orationem audiuit, ignorat colorē, & orationem percipit, qui vero è contrario colorem inſpexit oratione auditu minime percepta, non colorem, ſed orationē ignorat. Quare cogitari neque color, ſed videri, neq; ſonus, ſed audiri tantummodo poteſt. Sed ſi etiam cogitari poteſt: & cognoſcit quidem, ac recognoſcit ille qui dicit: qui audit tamen I quo pacto idem cogitabit? non enim fieri poteſt, vt idem in pluribus, & ſeorſum collocatis ſit. vnum enim duo eſſet. Verum ſi etiam idem, inquit, in pluribus K ſit, nihil obſtat, quin id non ſimile diuerſis appareat, qui non prorſus ſimiles inter ſe ſunt. Quin etiam in eodem quamuis vnum, & non duo ſint, idem nō prorſus ſimile ineſt. quippe cū neque idem ipſe ſibi ſimilia in eodem etiam tempore ſentire videatur: ſed alia auditu, viſu alia, & antea & nūc diuerſo modo percipiat. vt difficulter admodum omnia eadem quæ alter ſentire quiſpiam queat. Ita fit, vt etiam ſi cognoſci res poſ- L ſit, eam alteri explicare quiſquā non poſſit: propterea q̄, & res ipſæ explicabiles verbis non ſunt, & idem prorſus quod alter, cogitare poteſt nemo. Sed omnes quidem etiam hæ veterum aliorum dubitatiōes ſunt. Quocirca, hæc quoque perpendenda, atque excutienda in diſputatione de illis videntur.

De Xenophane, & Zenone & Gorgia finis. M

Ariſt.

ARISTOTELIS

LIBER DE LINEIS INSECABILIBVS,

APVD LATINOS NONDVM VISVS:

Nec non

GEORGII PACHYMERII EA DE RE

compendium, hactenus falsò Aristoteli ascriptum, nunc vero fidelissime è græco in latinum sermonem conuersum.

Iulio Martiano Rota interprete.

Aristotelis textus.

NVnquid villæ reperiũtur lineę, quæ secari nequeunt? & vt in vniuersum resista pertractetur, est ne in omni quantitate, sicut nonnulli statuunt, aliquid carens partibus? An confitẽdũ est lineas aliquas insecabiles esse: nam, si vt paucum, sic & paruum est aliquid in rerum natura: quod autem infinitas ferè sectiones sustinet, neq; paucum, neq; paruum est, sed potius, & multum, & magnum, quæ pauco, & paruo sunt opposita: statim manifestum euadit, paucum, & paruum finitas habere diuisiones. Quòd si finitas diuisiones habent, necesse est magnitudinem insecabilem aliquam extare. Quare omni quantitati insecabile quiddam inerit, modo reperiatur quippiam, quod paucum, & paruũ nũcupari debeat

Georgij Pachymerij Compendium.

DIcebat Parmenides, ens vnum esse, & qđ prẽter ens esset, nihil esse, eo q̃ non ens foret: ita vero dicebat, ne si multa fateretur, non ens quoque esse concederet. Nam omnia q̃ sunt, inquit, quatenus sunt, vnũ sunt. M multa vero forent, si & quod habent diuersum est, & quod præter ens est, ipsum non ens videlicet extaret. Item alia de causa, ne & vacuum introduceretur, quod ea distinguit, q̃ multa sunt. quo sanè magnopere commoti Xenocrates, & Plato, manus argumentationi dederunt, & illi etiam, qui indesinentem entis sectionem in duas partes introducũt. tanq̃ demõstratum sit ens esse multa, neq; sit ens proprie vnum, si diuiduum fuerit, sicut Parmenides fidẽter asseuerabat, & cum ipso Zeno, q

multa

G multa negabat eſſe. veluti colligere licet ex Parmenide Platonis dialogo. His igitur exàduerſo obtentis, Xenocrates & Plato obuiam eũtes, indiuiduas magnitudines commenti ſunt, inter quas & ens illud collocarunt, vt & vnum & indiuiduum conſeruaretur. Philoſophus itaque magnitudines indiuiduas eſſe non poſſe, ſed diuiſibiles ſemper adhuc remanere, cum alias ſæpe ſuis in libris aſſeruit, diceus non eſſe difficile lineas indiuiduas è medio tollere, tum maxime in commentarijs de Gña. & Corrup. vbi cum præclare ex
H aduerſo argumentatus eſſet, ꝓpriã deinde ſententiam exponit, quæ nõ dari magnitudinem indiuiduam aſſerit, verum diuiduam, & ſine fine diuiduam: atq; hanc ſine fine diuiſionem cuiuſmodi ſit, ipſemet in Tertio Phyſicorum declarat, potentia non actu vnquam reperiri. Nã ſi quis abſoluere moliat huiuſmodi diuiſionem. hærebit tandem, & ĩ poſterum operis partẽ reſeruabit. idẽ iſtud igitur, & hoc in libro, huic rei dedicato, explanat Ariſtot. Argumẽtationes vltrò citroq; prius adducẽs qui mos eſt dialecticis conſuetus, &
I inter cætera vtilitate præcipuꝰ. Nã qui poſſunt hinc inde rõnes collidere, quid quaq; in re probabilius ſit, inueniunt. Nunquid igitur, inqt, vllæ reperiuntur lineæ, quarum lõgitudo ſecari nequeat: vel ſuperficies aliqua, cuius longitudo, & latitudo findi non poſſit? vel corpus, quod diuiſionem tribus diametris non admittat, & deniq;, eſt ne quantitas vlla indiuidua, ſicut aliqui dicunt. Incipit igitur. & rationes adducit, atq; primo ſic introducit magnitudines indiuiduas. Simili mõ ſe hẽt ĩ omnibus rebus, paucum & paruum, ac
K multum, & magnum. Surgo & in hac pauca, & parua magnitudine ſunt infinitæ diuiſiones, vt Philoſophus ſupponit, non erit illa pauca, & parua, ſed multa, & magna. Nam quo mõ paucum eſſe põt, quod infinitas ſectiones admittit, & qño paruum illud erit, quod tot diuiſiones ſuſtinere valeẽ. Vel igitur non erit alicubi paucum & paruum, ſed erunt omnia multa & magna: vel ſi quidem eſt & paucum & paruum idem erit quod multum, & magnũ: vel tertium dabitur, & erit magnitu
L do indiuidua, quæ hãc pauci & parui appellationem obtinebit, vt quæ nequeat in minora ſe diuiſam eſſe, nec plures diuiſiones ſuſtinere. ꝙ ſi quis aliter dicat, & infinitas ſectiões habiturum concedat tam magnũ, q̃ paruum, nec velit magnũ plures, paruum aũt pauciores & minores, qua ĩre differet magnum a paruo? Quapropter ob iſta neceſſe eſt eſſe magnitudinem partibus carentem. Quo poſito, & magnum multas diuiſiones ſuſcipiet, & paruũ paucas: & non tot, quot magnum. Per hoc etiam magnum a paruo diſtabit.
M eſt aũt oſtenſio, vt patet, ducens ad inconueniens.

Deinde ſi lineæ extat forma, atq; idea, fatẽdũ eſt lineã ĩdiuiduã eẽ. nã conſtat ideã oĩum, de quibus p̃dicaẽ, primã eẽ. At partes totũ natura ſempantecedũt. Quaẽ diuidua erit ipſa linea. Et eodẽ mõ ipſum quadratũ, ipſe triangulus, & aliarum figurarũ ideæ, ac deniq; ſuperficies ipſa, & corpus ipſum. Continget .n. ideis, prius alia quædam eſſe.

Præ

A Præterea si per eum, qui hæc asse
rit, ideæ atq; formæ existentium re
rum sunt, & non solum hominis, &
bouis, sed corporis ét, & superficiei,
& lineæ: Atq; idcirco lineæ quoque
forma reperiẽ, hæc aũt forma lineę,
singulas quasq; lineas formę nomẽ
participantes, pcedit, sicuti dicunt, q
formas, ideasve rerum ponunt, par
tes vero natura toto priores sunt, di
uidua foret & linea illa lineaꝝ om
nium prima, ac si non in infinita,
saltẽ infinita, sicut volunt illi, sicq;
partes erunt priores illa linea, quæ
prima omnium supponitur: Qua-
B re diuiduam illam esse, cõis est oĩb⁹
philosophis difficultas. qm & illa
magnitudo est, & oĩs magnitudo
diuidua. Quid vero sermoni lineã
finites diuidenti hoc confert, si ne-
cesse est ipsam finitas ĩ partes, & nõ
in infinitas diuidi, prout ipsi dicũt?
Magis igitur, & pulchrius se ab hac
difficultate expediet qui finites li-
neam diuidit, q̃ qui infinities, qua-
tenus ille principia lineæ illius, par-
res finitas faciet, hic autem ĩfinitas,
infinitorum aũt neq; scientia, neq;
compositio est vlla. An dicẽdum p
C ista ratio impugnat ideas, ac nullas
prorsus esse ostendit. Nam si forent
ideæ, illæ quoq;, vtpote magnitudi-
nes diuiderentur, quemadmodum
proculdubio & ipsę ex linearũ ideis
coagmentatus triangulus, ipsęque
quadratus, & deniq; superficies om
nis plana, & corpus omne. Possum⁹
& aliud etiã rndere, p illi ideas sup-
ponendo, lineas indiuiduas p ideas
astruebant, vt cum ipsam lineam in
ter ideas posuerint, non cogãtur eã
amplius diuidere (nam & eius im-
passibilitas, & immobilitas destrue-
retur prout ipsi opinãtur: verum vt
iudiuiduam multo magis suscipiãt D
illam ipsam primam lineam. Atq;
hoc modo bene procedit secũda ra-
tio, sequitur tertia.

Amplius si elemẽta sunt cor-
pora, & elementis nihil est pri⁹,
suntq; partes toto natura prio-
res, indiuiduum proculdubio
ignis erit, & vniuersaliter quic-
quid corporis alicui⁹ est elemẽ-
tum. Quare non solum in reb⁹,
quæ cognoscimus intellectu, ve
rum etiam in his, quæ sensu per
cipimus, quippiam erit, quod E
partes non habet.

Si corpora sunt elementa, si ele-
mentis nihil est prius; partes autem
toto priores sunt. & ignis & elemen
ta cætera nullam sustiuebunt diui-
sionem, ne partes primis elementis
priores deprehendantur. Quare nõ
solum res, quæ tantum intellectu p
cipiuntur, erunt indiuiduæ, sicut
Deus, & mens, verum etiam ĩter ea,
quæ sensu comprehenduntur, erũt
eiusmodi aliqua, velut el'nta. Sed ob
jiceret aliquis, quid hoc ad orationẽ
facit, quæ ad finita, & nõ ad infini-
ta diuidendo procedit? Dicendum F
igitur, p illi non modo ideam inse-
cabilem posuerunt, sed etiã elemẽ
tum, velut ignem, & cætera. vel po-
tius ipsum triangulũ, & ipsum qua-
dratum: & hinc abeuntes, ostende-
runt, non tantum nõ omne corpus
esse diuiduum in infinitum, sed ne-
que simpliciter omne corpus diuidi
posse. Nam elementa corpora cum
sint, indiuidua remanent, ne priora
primis inueniantur, partes inquam
toto. Est autem syllogismus ostensi
uus. Elementa, quamuis sint corpo-

ra,

G ra,non diuidẽtur,ne principijs principia inueniantur priora, partes videlicet toto: quare talia corpora nõ diuiduntur. elementa igitur nõ diuidentur. maior propoſitio cõditionem ex diſiunctione continet, Huiuſmodi corpora vel diuiduntur,vel non diuiduntur, ſed ſi diuiduntur, erunt quædã priora primis: qm̃ aũt nequeunt per naturam diuidi, indiuidua ſunt igit̃, per tertium modũ cõditionalium ſyllogiſmorum, qui per ablationẽ vnius alterũ aſtruit.

Præterea per Zenonis argu-
II mentationẽ, neceſſe eſt aliquam extare magnitudinem,quæ partibus careat, ſi modo fieri neqt, vt res aliqua per ſingula quæq; tangenda decurrens, finito in tẽpore tangat infinita.Nam oportet, vt ad medium mobile prius veniat.At rei,quę partibus non vacat, medium ſubinde ſemper aliquod ſupereſt.Sin autem tangit infinita,finito in tempore,id qđ ſuper lineam fertur,& mobile celerius æquali in tempore plus ſpatij tranſigit, cogitatio-
I nisq; noſtrę velociſſimus ẽ motus,cogitatio quoq; finito in tẽpore ĩ ſingulis rerum motibus, tangit infinita. Quare ſi cogitationem in omni rerum progreſſu ſingula tãgere, nihil aliud eſt q; numerare, cõtinget finito in tempore cogitationem infinita numerare. quòd ſi hoc fieri nequit, indiuidua ſanè dabitur aliqua linea.

Adhuc autem & Zenonis argumẽtatio negat magnitudines in infinitum diuidi poſſe, qñquidem,ſi- K.
cut ille dicebat, fieri nequeat, vt in tẽpore finito res, quæ moueat̃,tangat infinita. Nã eſto vt aliquis vna hora ſtadium conficiat, ſi ſtadium ergo diuidi poteſt in infinitum, tanget quiſpiam ſtadium abſoluens infinita ſtadij puncta finito in tempore,nempe vna hora. Et aliter, quia oportet ambulantẽ prius ad mediũ veniat, q̃ ad vltimum ſtadij, rei vero, quæ ſubinde ſemper partes habet,nunq̃ prorſus defutura ſunt media,quòd ſi tangat infinita finito in tempore,res,quæ ſuper linea fertur, idq, quod celerius eſt æquali in tẽ- L.
pore plus pertranſit.(Nam velocius eſt quod in æquali plus,& in minori,tum æquale, tum pluſẽt peragit, ſicut in Phyſicis declaratũ eſt). Celerior vero ſit cogitationis motus oſ protenſa,& corporea latione, cogitatio quoq; ſingulum quodq; infinitorum finito in tempore contanget.Quare ſi cogitationem tangere vnumquodq, eſt numerare,continget ipſum numerare infinita finito in tempore: quòd ſi hoc eſſe non poteſt, inſecabilis linea fuerit.

Poſtremo & ex ijs, quæ tra-
dunt mathematicis imbuti diſciplinis, quiuis lineam aliquã inſecabilem eſſe concedet.Nam ſi,vt dicunt, illæ commenſurabiles ſunt lineæ,quæ eadẽ menſura dimetiri queunt: & quæcunque ſunt commenſurabiles, vt dimetiantur omnes,nihil impedit, nimirum longitudo aliqua extabit, qua menſurabuntur omnes, hanc neceſſe eſt indiuiduam eẽ. Nam ſi diuidua ſtatuatur, huius quoque menſuræ M.

partes,

A partes, menſuram aliam aliquã habebunt. partes enim toti cõmenſurabiles ſunt ita, vt partis portio. quæ dimidia fuerat, efficiatur dupla. qm̃ vero hoc fieri nequit, indiuiſibilis eſſe menſura debet. Eodem modo & quæ ſemel ab ipſa menſura ſunt mẽſuratæ, ſicut omnes ex menſura compoſitæ lineæ, ex indiuiduis componuntur. Idem etiam continget in figuris planis, nã omnes inter ſe ſunt à conſtitutis lineis procreatę, commenſurabi-
B les. quare ipſarum quoq; menſura indiuidua erit.

Inſuper ex iis, quæ mathematicis diſciplinis Periti tradũt, erit aliqua linea indiuidua, ſicut aiunt, ſi modo illæ cõmenſurabiles lineæ ſunt, quæ eadem mẽſura dimetiunt, ſiq; omnes, quę commenſurabiles ſunt, etiam menſurari queunt (extabit enim aliqua longitudo, qua dimetientur oẽs) hanc menſuram indiuiduam eſſe neceſſe eſt. Nam, ſi diuidua ſupponatur, & huius partes aliquam menſuram admittent, toti
G quippe cum metiuntur, & quia cũ toto hæc cõmenſurabilia ſunt, habebunt & ipſa menſuram cum toto communem: nã commenſurabilia ſunt, quę eadem menſura metiunt. Quare, quoniã menſurę partes cõmenſurabiles ſunt cum toto, dabit alia menſura cõmunis partibus mẽſuræ, & toti: Rurſuſq; eadẽ quæſtio de iſta mẽſura excitabitur, etſi ipſa quoque fuerit diuidua, hoc & in ea fiet, atq; ita ſemper procedemus. Quòd ſi alicubi finis occurrat, indiuiduaq; linea deprehenſa fuerit, nihil prohibet nos, & primã menſu D ram indiuiduam concedere. Quare omnes ex menſura coagmentatę lineæ ex impartibilibus lineis erunt. copulatæ. Atq; hoc inquiunt, & in planis figuris accidet, nedũ in lineis, ex quibus figuræ ſunt compoſitæ: nam oẽs figuræ, quæ à conſtitutis lineis (ſunt aũt conſtitutæ lineæ rhitas grammas græci vocant, ad quas aliæ rectæ numero infinitæ, & commenſurantur, & non cõmenſurant, inter ſe vero vel longitudine, vel poteſtate tm̃, commenſurabiles ſunt) oẽs, inquam, ab huiuſmodi conſtitutis lineis figuræ, ſibi inuicem com E menſurabiles ſunt. Quare & hæc cõi quadam menſura, quæ ſuperficies ſit menſurabunt, quę pari modo, ſicut de lineis aiunt, erit & ipſa partibus carẽs menſura. Quocirca, nõ ſolum neceſſe eſt eſſe lineam inſecabilem, quæ cõmenſurabiles lineas metiatur, ſed ẽt figuram planã inſecabilem, quæ figuras planas cõmẽſurabiles dimetiatur. Quòd aũt non oĩa omnibus cõmuni quadam menſura cõmetiri, queant, oſtendit diſſectio lineæ ex duobus nominibus cõpoſitæ, ſicut in. 42. Decimi libri Elemẽtorum Euclidis ſcriptum F eſt, vbi aſſegit lineam ex duobus nominibus. vno in pũcto diuidi in nomina, quam ſanè ſem pro viribus in ſequentibus explicabimus.

Cæterum ſi quis menſuram diuidet, conſtituram quandam & determinatam lineã, nõ erit amplius neq; conſtituta, neq; irrationalis linea, neq; aliarũ vlla, de quibus modo dictum eſt, velut quã ἀποτομὴν vocãt ex duobus nominibus compoſitam.

Verum

G Verum neque ſecundum ſe aliquam definitã naturã habebũt, ſed collatæ ſibi ipſis & conſtitutæ, & irrationales erunt omnes.

Cæterum inquit, ſi quis menſurã diuidet, cõſtitutam quandam & determinatam lineã, non erit amplius, neq; conſtituta, neq; irrationalis linea, velut quam apotomin vocãt ex duobus nominibus compoſitam. Verum neq, ſm ſe quidem aliquã habebunt naturam, ſed ſibi ipſis collatæ, conſtitutæ & irrationales etiũt. Primum igitur quoad fieri poteſt ex
H plicandum eſt iſtud theorema, & ſumendum quid ſit conſtituta linea, quidq; irrationalis, quid commẽſurabile, & quid incommenſurabile, quidq; duo nomina Geometræ vocent, atq; ita deinceps argumentationem exponemus. Commenſurabiles magnitudines appellant, quę eadem mẽſura dimetiri queunt. Et aliter etiam, quæ talẽ proportionẽ iter ſe ſeruant, quam numerus habet ad numerum. Velut octo, & vigintiquatuor commẽſurabiles ſunt, quia cõmunis ipſarũ mẽſura ſunt quatuor. Magnitudines incommenſurabiles
I ſunt, quarum nulla communis menſura reperiri contingit. Ac in numeris quidẽ inueniri nequeunt vlli numeri, qui à latere commenſurabiles non ſint: nam ſi nullus álius numerus ipſos dimetiatur, vnitas ſaltem vtroſq; per ſe ipſam mẽſurabit. vnde & iſti, qui incõmenſurabiles videbantur, ab vnitate cõi omniũ numerorũ menſura, menſurari queũt. In continua veto quantitate Pythagorici incommenſurabile primi deprehẽderunt ex eius in infinitũ diuiſione. Rectæ vero lineæ cõmẽſurabiles ſunt, vel longitudine, & poteſtate: K quippe cũ fieri nequeat, vt quæ longitudine, non etiam poteſtate commẽſurabiles ſint: vel poteſtate ſolũ, non autẽ longitudine quoq;. velut, vt exemplũ ſubijciã, ſit vna linea pedes ſex protenſa, ſit alia pedes quatuor extenta, cõmẽſurabiles hę ſunt longitudine: menſurat. n. ipſas, linea duorum pedũ, poteſtate igitur iſtæ cõmenſurabiles ſunt. Nam ſex quater, viginti quatuor ĩplet, & quater quatuor, ſẽxdecim. Atq; ſexdecim, & vigintiquatuor commẽſurabilia quoq; inter ſe ſunt: quippe cũ quaternario dimetiantur. Quæ vero po L teſtate tantum commẽſurabilia ſunt, non ẽt lõgitudine commẽſurabilia eẽ, diameter & latus vnius & eiuſdẽ quadrati manifeſtabit. Sit igitur ad quadratum numerum, nouẽ puta, figura in plano deſignata: habeatq; huiuſmodi figura quadrata diametrum, à quo quadratũ aliud progrediens, dũplum erit quadrati, primi qui ex latere conſurgebat.

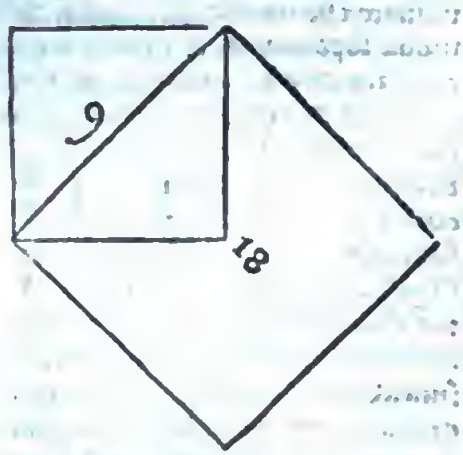

M Figura oſtẽdes quadrati ex diametro quadrati pcedẽs, illi dupli eſſe.

Quare hęc duo quadrata ſibi inuicem commenſurabilia ſunt: quia quadratum à diametro naſcens duplum

A plum eſt, ſi quadrato ex latere procreato conferat: duplum aũt & mediũ cõmenſurabilia ſunt. At vero lineæ, quæ conſtituunt quadrata, latus dico quadrati, & diameter, nõ ſibi longitudine cõmẽſurabiles ſunt, ẽt ſi poteſtate cõmenſurabiles inueniantur, cum poſſint ipſorum quadrata communi menſura mẽſurari. Si quis veto ponat latus & diametrum longitudine quoq; cõmenſurabiles, erunt imparia, ideſt nouem, æqualia paribus, hoc eſt octo: nam ſexdecim medium, ſine cõtrouerſia, ſunt octo. medium eſt etiã quadra-
B tũ a latere conſurgens quadrati prodeuntis ex diametro: eſt autem quadratum lateris vnitatum nouem: ſi ergo ẽt diametri quadratum ſupponat ortum fuiſſe ex latere commenſurabili diametro, vt latus quidẽ ſit trium vnitatũ, diameter autem quatuor (ſic enim & longitudine commenſurabiles lineæ forent:) fiet quadratũ diametri vnitatum ſexdecim. Quare ſexdecim ad octo dupla erũt ex communi oĩum opinione, & ad nouem ſimiliter dupla. Nam lateris quadratũ nouem vnitatum fuerat, cui hoc ex diametro cõſurgens qua-
C dratum, geometricis oſtenſionibus duplum demonſtratur. erunt igit æqualia nouem & octo, paribus imparia, quod ſanè eſt impoſsibile. Itaque recta qualiſcunq; propoſita, ad quã aliæ lineæ comparatæ aut commenſurabiles inueniuntur vel longitudine & poteſtate, vel poteſtate tantum, aut incõmenſurabiles, talis inquã linea rhiti, ideſt conſtituta vocatur à Geometris: perinde atq; ſignum aliquod propoſitum & manifeſtum. nam manifeſta, & determinata linea, conſtituta nominatur, ſicut dicimus in conſtitutis concenti- D
bus. Hoc igitur, quatenus conſtitutum, conſtitutum, & vt nomen proprium Geometræ proferunt conſtituta igitur linea, hæc, quę propoſita eſt nominetur. & quæ cum ea dimetiri queunt, conſtituta dicantur, ſiue poteſtate tantum, ſiue longitudine & poteſtate ſibi commenſurabiles ſint: quæ vero cũ hac in menſura nõ conueniunt, irrationales inquit appellẽtur. Quadratum etiam, quod à propoſita & conſtituta linea prodit, conſtitutum vocetur: item quæcunq; quadrata dimetiri cum eo poterunt. Quæ vero cum ea men E
ſura non communicabunt, irrationalia nominentur, inquit. Magnitudines igitur, vt ſibi commenſurabiles ſint, aut incommenſurabiles, natura facit: vt autem conſtitutæ, vel irrationales dicantur, voluntas decernit, vt huic propoſitæ lineæ, hæc quidem ſit, vt ita dicam conſtituta, tanq̃ commẽſurabilis, illa vero irrationalis, velut incommenſurabilis, & rurſus vt hæc ipſa conſtituta, alteri alicui collata ſit irrationalis: & hæc, quæ modo eſt conſtituta alteri comparata, conſtituta fortaſsis euadat. Inquit igitur Geometra linea F
ex duobus nominibus compoſita ſiue ex duabus conſtitutis, vno tantũ in puncto ſecatur in nomina. Hæ igit conſtitutæ lineæ poteſtate ſunt commenſurabiles, quæ vero poteſtate cõmenſurabiles, communem menſuram non habent, niſi longitudine quoq; commenſurabiles fuerint. Quocirca, non oĩs linea cuiuis eſt commenſurabilis, ſed hæc quidem huic, & longitudine & poteſtate commenſurabilis eſt: vt viginti pedum linea, triginta pedum lineæ:

G ipſarum.n. communis menſura eſt quinq; pedes extenſa linea. hæc autem. huic forſitan ſi non longitudine, at poteſtate ſaltem cõmenſurari poteſt. velut contiugit in lineis, quę ex duobus nominibus coagmentatæ ſunt,& in latere & diametro vni⁹ & eiuſdem quadrati, quæ licet commenſurabiles inter ſe longitudine non ſint,quadrata tñ gignunt,quæ ſeſe metiuntur: vnum.n.alteri duplum eſt:quas ſanè lineas,conſtitutas etiam vocat vnam ad extenſam aliam.Eſt ét alia linea,quę alteri cõparata neq; longitudine,neq; poteH ſtate iu menſura conuenit,quã irrationalem nominat ad extẽſam aliã conferendo. Qũ ergo, & linea ex duobus nominibus copulata, vno ſ punćto diuiſionem admittit, ſi debeant ſegmenta eſſe lineę conſtitutæ,& inter ſe poteſtate commenſurabiles,nec vllo alio in punćto ſecari poteſt, vt ſegmenta conſtitutas lineas efficiant. Igitur huiuſmodi linea ex indiuiduis compoſita eſt, & eius vna tantum erit diuiſio, vt conſtituat duas lineas, quæ mẽſurę ſint I quadratorum ab ipſis procreatorũ, & ſibi ipſis cõmenſurabilium, quorum menſurę,ſicut oſtendimus, indiuiſibiles ſunt. ſi quis.n.inquit,mẽſuram diuidat, conſtitutam quandam & determinatam lineam, non erit neq; conſtituta illa, neque irrationalis per ſe ipſam, neque enim aliquam per ſe ipſas naturam habebunt,ſed & conſtitutæ, & irrationales ad alias collatæ dicuntur. Ex his igitur colligunt illi hoc pacto dicentes, quoniam linea componitur ex duobus nominibus, & vno tantum in punćto diuiditur: ſi quis velit ſegmenta lineas conſtitutas & ſibi poteſtate commenſurabiles eſſe, non K autem vllo in alio diuidi poteſt:igitur ex indiuiduis linea partibus conſtitit. Eſt autem hæc argumentatio captuoſa. non enim ſi linea non poteſt in portiones quaſdam, rationales,niſi ſemel vno in punćto diuidi, propterea partibus expers,& inſecabilis prorſus eſt linea.

An primo quidem non oportet id quod infinitas habet diuiſiones non eſſe paruum,aut paucum.Nam locum,lineam,ſuperficiem.& ſummatim omne continuum,paruum dicimus,& in L quibus conuenit paucum etiã, nec ob id tamẽ infinitis diuiſionibus ipſa carere affirmamus.

Hæc Philoſoph⁹ ſibi tanq̃ ex aduerſo cum oppoſuiſſet, reſpondere, & quoad fieri poteſt obiecta emendare,aggreditur. Ac primo aduerſus primam illorũ argumentationẽ inſtat dicens, An primo quidem non „
oportet id quod infinitas habet di- „
uiſiones non eſſe paruum, aut pau- „
cum,ſicut ipſi dicunt.nam inquit & „
locum,& lineam,& ſuperficiem, & „
denique omne continuum,paruum „
quidem dicimus, & in quibus con- „
uenit, paucum etiam. velut,quan- „
do tanquàm definitam quantitatẽ M
ſumpſerimus,id quod eſt continuũ,
ſicut in tempore, quod continuum
eſt,dicimus & paucum tempus, vt
puta mediam horã,dicimus & pau-
cum tempus,duos dies,vel duas ho-
ras,aut aliud aliqd eiuſmodi,nõ tñ,
inquit,à rei paruitate prohibemur,
quin continuum in infinitum diui-
damus,idcirco quia facultas qua di-
uidi queat, huic ineſt, etiam ſi par-
uum exiſtat.

Deind:

A Deinde ſi de lineis hiſce indiuiduis, quæ ſunt ſ compoſito ex lineis, paruum dr, atq; ipſis pũcta inſunt infinita, fiatq; diuiſio ſm puncta, & in quibuſuis punctis æqualiter, poterit infinitas ſectiones ſuſcipere omnis lineę, vt quæ non ſit inſecabilis, & ſi dã ipſarũ in parua ſecari, erũtq; infiniti puncti pauca. fieri vero poteſt, vt oĩs nõ indiuidua linea talibus ſoluatur diuiſionibus, q̃bus coagmentata fuerit.

B Deĩde vero ſi & compoſitę lineæ quatenus lineę ſm puncta diuidentur: prædicatur autem de lineis inſecabilibus paruum, nam hoc ipſi intendunt: tunc ſanè & infiniti pũcti huic ĩſunt poteſtate: iſtud enim & ipſi confitentur in quauis linea, et in ea ipſa, quam illi ſtatuunt indiuiſibilem, infinita poteſtate puncta in eſſent. Atqui, & ipſa diuiſa eſſe per puncta poſſet, ſuſtineretq; etiã hæc infinitas diuiſiones, ſicut & non inſecabilis linea faceret, omnem vero nõ indiuiduam lineam diuiſam eẽ pro compoſitionis ratione poſſe eſt.

C Tertio, ſi magnum ex paruis quibuſdam cõponitur, aut magnũ nihil erit, aut quod finitas habet diuiſiões nõ erit magnũ. Nam totũ qualecũq; fuerit magni ſectiones admittit. Eſt autẽ probabile, & paruũ, finitas, & magnũ, infinitas habere diuiſiones, ſicq; illi etiam arbitrantur. Quare manifeſtum euadit, non hac ratione paruũ, aut magnũ quicq̃ dici, quia finitas, aut infinitas ſectiones admittat.

Ad hæc, magnum ex paruis quibuſdam componitur, quæ vero neque diuidi queunt, neque partes habent, parua ſunt, vt ipſi dicunt, vel nihil erit magnum, vel quod finitas ſectiões habet, ſicut illi ſtatuebant, non erit magnum. Nam quid magnum eſſe potent, ſi in tot pauca finita diuidatur? præſertim cum huiuſmodi paucum partibus careat, & ſectiones nõ admittat: totum enim diuiſiones habet, quæ magnis conueniunt: ſimiliter etſi ſolum ſit, modo totum aliquod ſit, probabile eſt autem & paruum finitas, & magnũ infinitas habere diuiſiones, ſicq; illi arbitrantur. nam magnũ, quatenus contingit ipſum diuidi, multa atque infinita parua erit. Quare qđ ipſi dicunt, tanquàm indiuiduum, paucum, diuidetur, & quando in finita, diuidetur, ſed vnumquodq; ſegmentum illius ſecũdum pauci naturam diuidetur, etſi in finita. Rurſus quoq; & in illis idem fiet, & deinceps in alijs, neque enim conſiſtet paucum, quod ſemper diuiſibilem habet naturam per hypotheſim. atque ita rurſus diuiſio in infinitum procedet. Quare manifeſtum euadit, non hac ratiõe paruum, aut magnum quicquàm dici, quia finitas paruum, infinitas magnum diuiſiones habeat, ſicut illi dicere vidẽtur, qui iſtud carere partibus, & inſecabile eſſe in illud reijciunt, quod neque paruum dicitur. ſiquidem paruum quoque, ſicut oſtendimus, diuidere contingit. Nam paruo minus quantum libuerit, erit etſi finitas paucum habebit diuiſiones. Igitur quia minus, & minus præcedente, demere licet, infinitæ diuiſiones erunt.

D E

G Quòd ſi quiſpiam ꝓpea qđ in numeris paucum definitas ſectiones habet, in lineis quoq; putet finitas paruum habere, ſtolidum ſe ꝓdit, eo quod numerus è rebus partium expertibus procreatur, & ab initio quodã conſtituto originem ſumit. Hîc omnis numerus, modo ĩfinitus nõ ſit, finitas diuiſiones habet: magnitudines autem tali rõne non conſiſtunt.

Quòd ſi quis propterea quod in numeris paucũ definitas ſectiones
H habet, in lineis quoq; putet finitas paruum habere, ſtolidum ſe oſtendit, ſiquidem numerus è rebus partium expertibus, videlicet ex vnitatibus procreatur: & eſt aliquid, quod numeris principium facit, quodque paucum determinat, tria quippe, niſi quis duo velit, aut vnitatem, non vt numeros, ſed vt numeri principia dicere, ac imparium quidem tria, parium autem duo. Hinc omnis numerus, modo infinitus non ſit, finitas diuiſiones habet, magnitudines aũt tali ratione non conſiſtunt. magnitudines. n. infinitum, in de-
I cremento habent, ſicut in Phyſicis dicebat: at numeri, in incremento. Quare in numeris paucum definitũ eſt, multum autem in infinitum creſcit. In continuis autem multum quidem definitum eſt. Nam quacunque in re ſumere complementũ poſſumus, nec aliquis cogitare poterit magnitudinem aliquam, quæ cœlum excedat, & extra ipſum protendant, paruum aũt indefinitũ eſt, cũ magnitudo in infinitũ decreſcat, atq; hæc Philoſophus inquit ad primam argumentationem rñdens.

Qui vero lineis ĩdiuiduis ideã K cõſtituunt, minus credibilia fortaſſe decernunt, cũ præſens affirmet opinio, quæ nunc in diſceptationem venit. Nam linearũ ideam faciendo, modo quodam ideas, tollunt, quibus demõſtrare, qđ inſtat, moliuntur. Hac. n. ratione deſtruuntur ideæ.

Secunda aũt argumentatio fuit ab ideis ſumpta. nã, qui eas magnitudines poſuerunt, indiuiduas ipſas faciebant, ne hiſce principijs, atque primis, idearũ partes priores eſſent. Inquit igitur. Qui vero lineis indi- L uiduis ideã conſtituunt, minus credibilia fortaſſe decernunt, cũ præſens affirmet opinio. Nam linearũ ideã faciendo, modo quodam ideas tollunt, quibus demonſtrare, quod inſtat, moliuntur. Hac enim ratione ideæ deſtruũntur. Minus credibilia dicit, quæ minus ſunt probabilia. probabilius eſt enim affirmare magnitudines indiuiduas, cũ ideas eſſe. Velle igit' min' credibili aſſumpto, magis probabile pronunciatum affirmare, abſurdũ eſt prorſus. Quare cum per ea, quæ aliquantulum probabilia ſunt, id, quod valde eſt M improbabile, deſtrui ſoleat, de medio potius tollentur ideæ ob iſta, quoniam cum & ideæ ſint magnitudines, ſunt autem magnitudines in infinitum diuiduę, vel penitus diuiduæ: ſecabuntur ideæ quoque ſi prorſus ſint, atque ſiue diuidantur, ſiue diuidi queant, neq; immobiles, neq; impatibiles erunt, velut ij, qui ideas ſtatuunt, voluerunt.

Rurſus quoq; ſtultũ eſt arbitrari elementa corporea partib⁹ carere.

A carere. nam etſi quidam ſic affir
mant, tamen quantum ad præ-
ſentem quęſtionem attinet, prin
cipium petiit. Et quanto magis,
quod probandum eſt aſſumere
videnť, tanto plus diuiduã eſſe
longitudine lineã, latitudine ſu-
pficiẽ, altitudine corpꝰ apparet.

Tertiæ Philoſophus rõni occur-
rit, quæ probat, quòd cũ elementa
ſint magnitudines, & oĩs magnitu-
do diuiſibilis, continget, & elemẽta
diuiſa eſſe, atque ita ſubinde princi-
piorũ principia erunt, partes vide-
licet elementorũ totius elementi: ſic
B inquam Philoſophus occurrit. Rur
ſus quoq; ſtultum eſt arbitrari ele-
menta corporea partibus carere. nã
etſi quidã ſic affirment, tñ quantũ
ad præſentem quęſtionem attinet,
principium petunt, & quanto ma-
gis, quod probandũ eſt aſſumere, vi
dentur, tanto plus diuiduã eſſe lon-
gitudine lineã, latitudine ſuperficiẽ,
altitudine corpus apparet. Quomo-
do aũt principium petunt? an quia
cum in diſceptatione poſitũ ſit hoc,
vtrum diuiduũ corpus ſit, an in infi
nitum diuiduũ, ipſi tanq̃ cõceſſum
hoc aſſumpſerunt in elementis, di-
C centes ecce elementa ſunt corpora,
nec diudua ſuapte natura ſunt: qua
re, ſi hæc indiuiſibilia ſunt, & alia
quædã indiuidua eſſe credendum.
Cum itaque iſti hoc pacto ſumant
quod probãdum fuerat, nihil aliud
hinc lucrantur, q̃ quod plura conge
runt, corpora quædam dicentes in-
ſecabilia, quorum diuiſibilitatẽ po-
tius demonſtrare queunt: atq; illis
diſſolutis, reliquorum quoq; inſeca
bilitatem diſſoluere. Quòd aũt faci-
le diſſolui queat in elementis inſe-
cabilitas, ſenſus atteſtatur. nã aqua D
& terra, quæcunq; nobis occurrit, in
partes diſſoluitur. Quamobrem di-
mittere ſenſum, & rõni ſoli inſerui-
re, abſurdũ, & ſtolidum eſt. qm̃ hac
de cauſa nõ pauci deuiarunt à veri-
tate, & ab ijs, quæ conueniunt, velut
& Parmenides, qui dicit ens vnum
eſſe, & Zeno, qui motum non eſſe
contendit, & alij plures.

Zenonis autem ratio ſibi ipſa
non conſonat, cum non ſic vno
modo velit finito in tẽpore rem
motam tangere infinita. Atqui
tempus & linea ſimili modo fi- E
nita, & infinita dicuntur, ac toti
dẽ vtraq; diuiſiones ſuſcipiunt.
Neq; numerare eſt ſingulas infi
niti particulas animi cogitatio-
ne tangere etiam ſi quis ita nos
cogitatione ſingula infiniti pun
cta tangere concedat: quod qui-
dem fortaſſe fieri nõ poteſt. Nõ
enim in rebus continuis, & Sub
ſtratis cogitationis motus con-
ſiſtit, ſicut earum, quæ feruntur
rerum. Sed, ſi quis animi cogita
tionem ſic ẽt moueri cõſentiat, F
nõ erit is motus numerus. nam
numerare non niſi interpoſita
quiete abſoluitur. Verum abſur
dum eſt fortaſſe quempiam pr̃
ignauia ſuccumbere, ꝓpterea,
quod non audeat oblatas argu-
mentatiões diſſoluere, atque ſic
imbecillitatem ſuam fouendo,
grauioribus inſuper fallacijs ſe
decipere.

Quartum argumentum ab illis
adductum probans magnitudines
in infinitum non diuidi, fuit ratiõ

G Zenonis, quam ille ꝓprie aduerſus motum opponebat dicens, ſi ſtadiũ in infinitum ſecatur: ſi definito ali quo tẽpore, per ipſum quiſpiã mouetur, tanget infinita finito in tẽpore. Et rurſus, ſi celerius æquali in tẽpore plus ſpatij peragit, q̃ tardius faciat, cogitationis autem motus celerrimus, & cogitatio dinumerare poterit infinita ĩ aliquo finito tempore. Zeno itaq; rẽ de potẽtia ad actũ transferens hæc abſurda collegit. Hic autem Philoſophus, ſicut etiã in alijs faciebat, occurrit ad hæc reſpondens, & ſophiſma talem ratio-
H nem eſſe demonſtrat, neq; n. inqt, ĩ finito tempore, infinitas ſtadij partes tanget id qđ fertur: ſed in infinito etiam ipſo. Nam ſimili modo tẽpus, & longitudo finita, & ĩfinita dicuntur, ac ſicuti tempus finitum eſt extremis, ita longitudo finita eſt extremis. Et denuo ſicuti tẽpus infinitũ ẽ diuiſione, ſic & lõgitudo infinita eſt diuiſione. Zeno igitur captioſum ſyllogiſmum componens, aliter in tempore, aliter in ſtadio finitum capit: tempus. n. à mane ad veſperam, quod eſt diuiſione infinitũ, quemadmodum, & longitudo eſt di-
I uiſione infinita, finitum extremis accipit, nec tamen ita finitum accipit ſtadium, extremis videlicet, ſed prorſus diuiſione. Neque rurſus Philoſophus, inquit ſingulas ĩfiniti particulas animi cogitatione tangere, eſt numerare, etiam ſi quis ita nos cogitatione ſingula infiniti puncta tangere concedat: quod quidem fortaſſe fieri non poteſt. nam quo pacto tanget actu ſingula infinitarum rerum puncta, tam breui tempore? non enim, inquit, in rebus cõtinuis, & ſubſtratis cogitationis motus cõſiſtit, ſicut earũ q̃ feruntur rerũ: ſed K ſi quis animi cogitationem, ſic etiã moueri concedat, non erit is motus numerus. nam numerare interpoſita quiete perficitur. Verum abſurdũ eſt fortaſſe, eos qui nequeunt ſolue re obiectiones prę ignauia ſuccumbere, atque ſic imbecillitatem ſuam fouendo, grauioribus inſuper fallacijs ſeipſos decipere.

Quòd vero de cõmenſurabilibus lineis poſtremo dicũt, omnes vna quadam & eadẽ menſura oportere mẽſurari, falſum eſt admodũ, et nequaquam Mathe L maticorum ſuppoſitionibus cõcordat. Non. n. ita ſupponunt Geometrę, neq; vtile ipſis iſtud foret: immo potius aduerſaret, lineas omnes commenſurabiles eſſe, & omnium commenſurabilium linearũ cõem mẽſuram exiſtimare. Quamobrẽ ridiculum eſt, eos, qui dicunt ſe demõſtrare ex Geometrarũ decretis, & ex quibus Mathematici docent, in contentioſam pariter atque fallacẽ diuertere argumẽtationẽ, præſertim tam inualidã. M nam multis modis imbecillis ẽ eiuſmodi ratio, & quouis modo licet euitare, ne aut inuſitata dicere, aut argui videamur.

Supponunt enim Mathematici, communem menſuram magnitudinem commenſurabilium, ſed ipſam non indiuiſibilem ſupponunt, ſed quę poſſit & ipſa alicui commẽſurabilis eſſe alia quadam communi menſura. Nouem quippe communis menſura ſunt originataſex,

&

A & octuaginta vnius. illis quidem ſi quater plicentur, his autē, ſi nouies: & præterea quadraginta quinque, ſi quinquies aſſumatur. Verum & ipſum nouem commēſurabilis eſt cū viginti vno: ternarium enim communis eſt vtriuſq; mēſura, illius quidem, ſi ter replicetur, huius autem, ſi ſepties repetatur. Atq; omnis linea, q̄ menſura cum alia non conuenit, cum hac & iſta conueniet, quia cū his cōem menſuram habet, cum illa vero non habet. Quare non omnes lineæ vna quadam & eadē menſura dimetiuntur, ſed alio quidem
B iſtæ, vt hoc modo commenſurabiles, alio autem hæc, vt illo modo.

Præterea abſonū foret, ſi quis ā Zenonis oratione vltra q̄ par ſit perſuaderetur, lineas indiuiduas concedere, quia ipſi reſpōdere neſciat, ob rectæ vero lineę motum ī ſemicirculū diuiduas non credere, quā neceſſe eſt in rectum ita diuidere, vt infinitę circunferentiæ, & interualla totidē interueniant. Rurſus quoq; facile perſuaderi poteſt ex motu circ
C culorum æqualium.

Figurę oſtendentes lineas tū ex motu rectæ lineę ſ ſemicirculū, tum ex motu duorū circulorū æqualiū eſſe diuiduas.

Nā quiſquis horū moueatur, D oportet per maius ſemicirculū moueri, & quęcunq; alia limōi conſtituta ſunt de lineis, fieri nō poſſe, vt talis vllus motus peragatur, quin pri⁹ omnibus & ſingulis interiectis occurrat. atque hæc Mathematicorū ſcita multomagis ab oībus cōceſſa, ſunt quā iſtorū dicta. Quamuis autē ex cōfutatis nup rōnibus appareat, vt neq; neceſſariū, neq; probabile ſit lineas vllas īdiuiduas extare, tñ ex ḥs ēt, quę deinceps ſubiungā, multo magis ſpicuū Ē euadet, et primo quidē p ea, quę Mathematici demōſtrant, atq; addiſcēda proponūt, q̄ mutare nō decet, niſi probabiliores rōnes habeamus. Nā neq; lineæ, neq; rectæ lineę defiō cū inſecabili linea conſentit, vt q̄ nec īter duo puncta extenſa ſit, nec mediū vllum habeat. manifeſtum eſt igitur ex antedictis rationibus, q̄ neq; neceſſariū, neq; probabile ſit lineas inſecabiles eſſe. ex his aūt, q̄ ſubḥcientur, manifeſtū adhuc magis fieri poterit. F ac primo quidē per ea, q̄ in mathematicis demonſtrata ſuppoſitaq; ſunt, q̄ iuſtū non eſt aliter q̄ certioribus rōnibus amouere. Nam ſi quam inſecabilem lineam vocant eſt & linea, & recta linea, nimirū ipſi & lineę & rectæ definitio cōueniet: ſed neque lineę, neq; rectę definitio ipſi conuenit, cum neq; aliquorū media queat eſſe, neq; medium omnino vllum habeat.

G Nam indiuidua linea quo longitudo erit, & ſine latitudine? quũ inſecabilis cum ſit, intra latitudinem conſiſtere non poteſt, vt.n. punctus duarũ linearum medius eſt potentia, cum adhuc indiuiſæ ſunt, quũ vero actu diuiſę fuerint, tunc punctus ambabus partibus actu diuiſio eſt. ſic & linea media eſt duarum ſuperficierum potentia, ſuperficie indiuiſa, & vna remanente: quũ vero actu diuiſa fuerit, & duæ ſuperficies euaſerit, linea actu diuiſio eſt, inſecabilis aũt illa exiſtẽs, & ob hoc inſeparabilis, quo pacto mediũ cõſyderabi
H tur ſuperficierũ per latũ diuiſibiliũ. neceſſe eſt igitur cum ſuperficiebus in geminas partes diuiſis ſimul diuidi, & indiuiduã lineã, quæ ambas partes diuidit, & media inter duas ſuperficies iacet: neq; igitur in medio aliquorum eſt, vt lineę naturam oſtẽdat, neq; mediũ habet inſecabilis cũ ſit, ac quo tãdem pacto ipſi cõpetet rectæ definitio. recta nanq; dicit, cuius mediũ non obſtat finibus.

Deinde omnes lineæ commẽ ſurabiles erunt. Nam omnes ab indiuiduis lineis dimetientur,
I quæq; longitudine, quæq; potẽtia ſunt commenſurabiles: indiuiduæ autem lineæ ſibi ipſis cõmenſurabiles ſunt longitudine, cum inter ſe ſint æquales. quare, potentia quoque. Quod ſi hoc eſt, diuiduum erit quadratum.

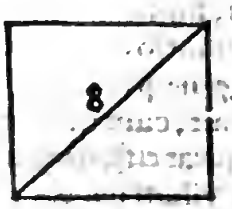

Deinde omnes lineę commenſu- K
rabiles erunt. nã quæ diſtinctio adhiberi poterit, vt hanc quidem menſuret, illam aũt non meſuret cõis illa, atq; inſecabilis menſura, illa inquam indiuidua linea: nã cum inſecabilis ſit, & partibus careat oĩbus quadrabit, & oẽs ab indiuiduis menſurabuntur, & quæ longitudine cõmenſurabiles ſunt, & q̃ potentia: inſecabiles aũt cũ ſint, & ipſæ cõmenſurabiles ſibi ipſis erunt longitudinem: æquales. n. ſunt. Quare, & potentia cõmenſurabiles erunt: nam quæ longitudine commenſurabilia ſunt, poteſtate quoque ſunt com- L
menſurabilia: non tamen è contrario ſicut dicebamus.

Tertio cùm linea breuior grã diori copulata latitudinẽ faciat, ſi ſumanf̃ ęquales portiones ab indiuidua, & à pedali linea, bipedaliq; coniungantur, minoremq; latitudinem indiuidua faciat cq̃ reliqua, minor erit latitudo, quæ ab indiuidua prouenit.

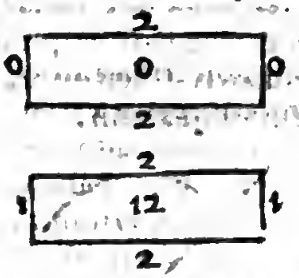

Quarto, ſi ex tribus datis rectis triangulus componitur, ex tribus quoque lineis indiuiduis cõponi poterit: in omni autem æquilatero perpendicularis in mediam baſim incidit. Quare & medium ĩdiuidue diuidet.

Præterea

A Præterea ſi ex tribus datis rectis triangulus componat, atq; ex inſecabilibus conſtituatur in oī triangulo æquilatero perpendicularis linea in mediam baſim deſcendit, (eſt aūt æquilaterus prorſus, & qui ab indiuiduis lineis conſtituitur) æquales. n. ſibi ſunt indiuiduæ lineæ. Quare in ſubiectā lineam, quæ inſecabilis defenditur, perpendiculū veniet: eritq; medium indiuiduæ lineæ, quod eſſe non poteſt: medium enim indiuidua linea non habebit.

Quinto ſi quadratum ex quatuor inſecabilibus lineis conſ-
B ſtat, diametro protracta, & perpendiculari ducta, quadrati coſta potentia perpendicularē diametrumq; dimidium æquat.

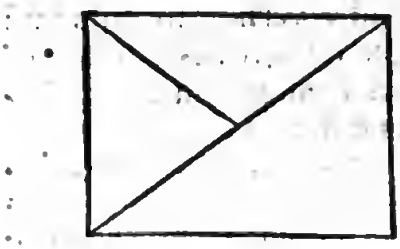

Quare non erit minima, neq; duplum erit ſpatiū à diametro
C conſurgens illius, quod ab indiuiduo procreatur. nam æquali ablato reliquum erit minus indiuiduo: nam ſi æqualis, diameter quadruplū deſcriberet, hæc, atque hmōi complura colligere quiſpiam poſſet, eo quòd omnibus, ut ita dixerim aduerſantur, quę à Mathematicis traduntur, quorum nonnulla denuo ſubnectam. Eorum quæ partibus carent, vnus eſſe cōtactus poteſt, at linea duos habet. nam tota, totam, & extremis vtrinq; finibus tangit. Deinde hoc pacto vna linea alteri copulata non efficeret ex vtriſque coniunctum maius, idcirco qa ptib⁹ carētia ſibi ipſis adiūcta mai⁹nō faciūt. D

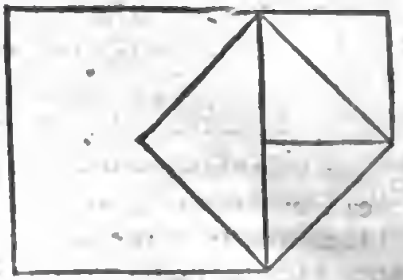

Præterea linea appoſita lineę nō faciet maius id, quod ex ambabus E conficitur totum. nam quod partibus caret alteri copulatum, non auget id, quod prius fuerat.

Poſtea nihil continuū è duobus efficitur, quæ partes non habeant, propterea qđ omne continuum plures partes continet: oīs autē linea, pręter indiuiduā, eſt continua: quamobrem linea non erit, quæ indiuidua fuerit.

Inſuper ex duabus nō habētibus partes continuū nihil gignit, qa plures partes continuū oē cōplectit: oīs aūt linea ꝓter inſecabilem cōtinua non foret: quare non eſt indiuidua. F

Amplius ſi quæuis linea, præter inſectilē, in partes diuidi poteſt, tū æquales, tū īæquales: ſcindatur linea in tria fruſta, quę nō ex tribus inſecabilibus, et vltiter imparibus conſtet, diuidua fiet inſecabilis linea. Similiter autem ſi in duo diuidatur linea, q̄ ex imparibus conſiſtit. Quòd ſi bifariā quidem non omnis linea finditur, ſed quę ſolum ex partibus

G bus coagmẽtata fuerit, ſi iam in duas partes diuiſam in quęcunque diuidi poteſt diuideretur, ſic quoq; inſectilis linea diuideẽ qñ ex parib⁹ cõpoſita p inæqualia ſcindetur. Rurſus ſi mobile per totum ſpatiũ vna hora mouetur, horæ dimidio per medietatẽ ſpatij mouebiẽ, & ĩ minori tpe p minus ſpatiũ, q̃ ſit medietas: ergo ſiquidẽ ex ĩparib⁹ indiuiduis ſpatiũ illud cõponiẽ, redibit inſectilium in medietates diuiſio. ſiquidẽ media hora, me
H diũ ſpatiũ, mobile ptrãſit. ſiſt. n. tps, et linea ſecabiẽ. Quare ſi nulla ex cõpoſitis lineis diuideẽ in

Hora

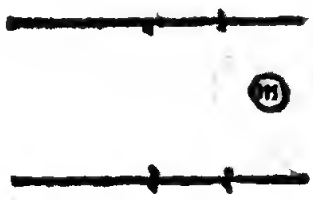

ęq̃lia, & ĩęqualia, neq; ſicuti tps ſcindeẽ, nõ erũt ĩdiuiduæ lineę.
I Eſt aũt eiuſdẽ rõnis ſicut dictũ eſt ex ĩdiuiduis oĩa, vel affirmare, vel negare. Ad hæc, oĩs linea, modo nõ ſit infinita, duos fines hẽt, ſiquidẽ linea hiſce terminatur: at ĩdiuidua linea nõ ẽ infinita, fines igiẽ habebit. quare diuidua erit, finis. n. aliud ẽ, & nõ illud cui⁹ eſt finis: aut extabit aliqua linea p̃ter iſtas, q̃ neq; finita neq; ſit infinita. Præterea, oĩs linea vel ẽ infinita, uel fines hẽt: igiẽ ĩſecabilis linea nõ ẽ infinita: fines ergo habebit atq; diuidua K
erit. nã finis aliud ẽ ab eo cuius ẽ finis, vel erit aliqua linea, q̃ neq; finib⁹ careat, neq; fines habeat. Inſup nõ erit in quauis linea pũctus: non. n. in indiuidua. nam ſi vni⁹ pũctus inſit, ipſa primũ linea ſola erit, & inde pũctus, ſin plures inerũt, diuidua fiet. ergo ſi pũctus indiuiduæ lineæ null⁹ ineſt, neq; prorſus inerit lineæ, cũ reliquæ ex indiuiduis, ſicuti dicunt, cohaluerint.

Inſuper non erit in quauis linea punctus, in indiuidua enim non e- L
rit: ac ſi indiuiduæ non ineſt punctus, neque prorſus ĩ linea erit: nam aliæ ex indiuiduis, vt illi volunt, conſtant.

Poſtea, vel nihil inter duo pũcta, vel linea, erit: q̃ ſi linea, cũ ĩ oĩbus lineis puncta inſint, nõ erit inſecabilis vlla linea.

Poſtea vel nihil erit inter duo puncta, vel linea: quòd ſi linea, cum in omnibus lineis plura puncta inſint, non erit inſecabilis linea: nam indiuiſibile eſſe ſolius eſt puncti.

Ampli⁹ nõ eẽt cuiuſuis lineæ quadratum: habebit. n. lõgitudi M
nẽ, & latitudinẽ, atq; idcirco diuiſibile erit, cũ illa quidẽ aliqd, hæc aũt aliquid aliud. q̃ ſi quadratum diuiduum eſt, & linea vnde procreatur diuidua erit.

Amplius, non cuiuſcunq; lineæ quadratum eſſet. nam omne quadratum habet longitudinem, & latitudinem: quare diuiduũ eſt. quo igitur pacto diuiduum ex indiuiduo conficitur. q̃ ſi quadratũ eſt diuiduũ, igiẽ linea quoq; erit diuidua.

Præ-

A Præterea finis lineæ punctus est,& nõ linea.finis.n.extremũ est,extremũ vero indiuiduum: igitur,si punctus ẽ finis,indiuiduæ lineæ pars erit pũctus:atq; ita vna linea maior erit altera pũcto:sin indiuiduæ lineæ punctus ineſt,quia finis idẽ ſit continuatarũ linearũ, dabit finis rei carentis partibus,& demũ qd a linea pũctus diſtabit, cũ ꝓpriũ nihil habitura ſit īdiuidua linea a puncto,præter nomen.

B Præterea finis lineæ punctus eſt, punctus autem indiuiduus, vtpote finis:linea vero, vtpote finibus comprehenſa, non eſt indiuidua, punctus igitur non linea finis eſt lineæ. Vel erit vna linea pũcto maior alia linea,ſi linea fuerit finis,& indiuiſibilis:omnis enim linea, quæ lineã aliam excedit,linea excedit, ſi vero punctus inſit lineę, quæ ſuppoſita eſt inſecabilis, & finis eſſe,quia idẽ eſt finis continuarum linearum,nõ carebit finis partibus, ſed rei, quæ partes non habet,finis erit, & ab ea diuerſus,quoniam finis diuerſus eſt a re finita,demum vero nõ differet C punctus a linea:neq; enim propriũ quicquam habebit indiuidua linea a puncto præter nomen.

Adhuc ẽt, vt linea,ſic & ſuperficies, & corpus erit impartibile.vno quippe indiuiduo exiſtẽte,cætera quoque conſequẽtur, idcirco, quia vnum ad aliud diuiditur. at corpus indiuiduum non eſt cum in ſe latitudinem, & altitudinem contineat. Quare nec linea poteſt eſſe indiuidua,corpus ſiquidem in ſuperficies, ſuperficies in lineas ſoluitur. D

Adhuc autem , & ſuperficies,& corpus ſimiliter erunt indiuiſibilia, nam vno exiſtente inſecabili,cætera quoque conſequuntur,quia vnũ ad aliud ſecatur, veluti corpus ad ſuperficiem, ſuperficies ad lineam ſecditur. Atqui corpus inſecabile non erit,cum in ipſo ſit altitudo,& latitudo,neque igitur linea poterit eſſe inſecabilis.

Qm̃ vero rõnes, quibus iſti nituntur ſententiam ſuã perſuadere debiles ſunt,& falſæ:aduerſæ autem opinionis omnes plurimum valent ad fidem faciendam:vnicuiq; liquere iam arbitror,quemadmodũ nulla queat eſſe linea,quæ diuidi nõ poſſit. Ex his autem quę ſubñcientur, manifeſtum euadit ne è punctis quidem componi lineam poſſe quam inſecabilem affirmãt: ad quod probandum illamet penè quadrabũt argumenta,aut plurima ſaltem.Oportet enim punctum diuidi,quando linea, vel ex imparibus in æqualia ſecaſ, F vel ex paribus in non æqualia ſcinditur.Item lineæ partem nõ eſſe lineam,nec ſuperficiei ſuperficiem,& rurſus lineam puncto maiorem eſſe linea : ex quibus enim vnumquodque componitur,his etiam quoduis aliud excedit.Atqui iſtud vnũ eſt eorũ, quæ nullo modo fieri queũt,& per ea,quæ mathematici docẽt, aperte falſum. Inſuper quoque continget punctum eſſe illud, E

quod

G quod in tempore fertur, mõ maior in longiori, æqualis in æquali tpe, motus fiat, excessusq; tpis tempus sit. sed fortasse tps quoque rem quandam esse ex instãtibus compositã, suntq; vtraq; tempus & linea, ex suis quæq; indiuisibilibus composita, dicet aliquis. At si nũc, est principiũ tpis, & finis, itẽq; lineæ pũctus: neq; sibi cõiũcta sunt principiũ & finis, sed ĩ medio semp aliqd habent: neq; nũc, neq; puncta sibi continua esse poterunt.

H Insuper si linea caret partibus, & tempus carebit partibus: indiuidua vero sunt in tempore, quæ nunc & instantia nominantur; quare tempus quoque quiddam erit ex instãtibus compositum, eiusdemq; rationis ambo dicentur. Atqui nec instãtia sibi ipsis continua sunt, tangerẽt enim se: at non se tangunt, nec igit puncta sibi continua sunt.

Amplius si linea magnitudinẽ aliquã hẽt, punctorum aũt iunctura magnitudinem nullã efficit, idcirco quia maiorem lo
I cum non occupant. Nã & qñ linea, lineæ superimponitur eiq; coniungitur, nulla prouenit inde maior latitudo, sunt autem ĩ linea pũcti, qui nec ipsi maiorẽ locũ occupare queunt, proculdubio sequetur, vt non possint longitudinem coniuncti facere.

Quare neque compositio rerum indiuisibiliu m faciet aliquam magnitudinem, quia maiorem locum non occupant: quando enim lineæ adiunctum fuerit indiuisibile quippiam, & adaptatum, non euadit maior latitudo, quotquot adiuncta fuerint indiuisibilia, quare fiet idem & in punctis, nec maiorem comprehẽdent locum, etiam si complura puncta fuerint adiecta, quandoquidem nec puncti vllius per se locus aliquis erit. Quocirca, non fiet ex indiuisibilibus magnitudo continua, & iõ neq; lineæ punctis, neq; tempus ex instantibus componetur. K

Præterea si res oĩs, rẽ quamlibet aliã tãgit, vel tota totam, vel ps partem, vel tota partẽ tãgit, tanget & pũctus vnus ĩdiuidu⁹ pũctũ aliũ indiuiduũ, totus totũ. L At necesse est cũ totus tangit totũ, cũ ipso vnum fieri. nam si quid remanet, qđ alteri nõ coniũgatur, non tetigit totus totũ, sin nihil remanet, & simul sunt hæc duo indiuidua pũcta, eũdẽ implebit locũ id, qđ plura nunc est, & prius vnũ fuit. Duob⁹. n. in vnũ coeuntibus, q̃ nullã ex se habeant extensionem, idẽ locus sufficit. Atqui partib⁹ carentia extẽsionẽ nõ hñt, quocirca nec ex indiuiduis vlla cõpaginabit magnitudo: igitur neq; ẽ pũctis linea, neq; ex instãtib⁹ tempus M cõponetur. Insuper siqua ex pũctis componit linea, pũctus tanget punctũ, igitur si ex ᵏ signo ptracta fuerit ª ᵇ & ᵍ ᵈ tãgẽt se primũ, & punctus, qui est in ª ᵏ & punctus qui est in ᵏ ᵈ. Quare, & diuersa parte tanget nã res, q̃ partibus caret, tãgit rẽ partibus carentem, tota totam. Ergo eundẽ locũ possidebunt, quẽ ᵏ punctus obtinet, & sese

puncti

A puncti coniungẽt in eodẽ loco, ꝙ ſi in eodẽ iuncti fuerint loco, ſe etiã tangent: q̃.n. in eodẽ ſunt loco primo ſe tangant oportet.

Inſuper ſi qua linea componitur è punctis, tanget punctus pũctum: At punctus partes nõ habet, & ideo non tanget: omne enim quod tangit, vel toto totum, vel parte partem vel toto partem tangendo tangit. at punctus partem non habet, totum autem ſi tangit. vnum ſit oportet.

Deinde hoc pacto recta rectã duobus punctis tanget: pũctus
B .n. in a k, & punctus in k g al terũ ẽt tãgit pũctũ, quare linea ex g d pluribus tangit pũctis. Eadem rõ fuerit, ẽt ſi non ſeinui cem, ſed quouis alio mõ linea li neam tetigerit. Quinetiã orbis circũferẽtia rectã lineã pluribus tanget punctis: punctus. n. con tactus quiq; eſt in circulo, quiq; in recta cõſiſtit ſeſe mutuo tan gunt, quod ſi hoc fieri non põt, neq; pũctus punctũ tãgere va let, quod ſi ſe tangere nequeũt, neq; linea punctis conſtare põt.
C nã neq; punctũ tangere neceſſa riũ eſt. Poſtea quonam pacto re cta vlla ẽ linea, & circularis, qñ nihil differat contactus puncto rũ in recta, & circulari? Nã res, quę partibus careat, rẽ, q̃ partes nõ habeat, tota totam cõtãgit, neq; prorſus eo modo eſt tange re, ſi ſunt ergo lineæ quidẽ diffe rẽtes, contactus aũt indifferẽtes non fiet ex pũctorum cõtactu li nea circularis, & recta: quare ne que è punctis conſtabit.

Poſtea quonam modo recta, cir- D
cularisq; erit vlla linea, cum nullã differentiam habitura ſit coniun ctio, neq; punctorum, neq; rerum partibus carentium in recta & cir culari: nam quod partibus caret, ſi tangat aliquid, quod partes non ha beat, totus totum tanget. immo po tius nequeunt ea, quę partes nõ ha bent ſe mutuo tangere, ꝙ ſi lineæ differunt, punctorumq; coniunctio non differt, non conſtabunt lineę è copulatione, vt vna ſit recta, circula ris altera: quare nẽ è punctis quidẽ lineæ conſtabunt.

Inſup neceſſe eſt pũcta vel ſe E
ſe mutuo tangãt, vel nõ ſe inui cẽ tãgant. ſi igitur id quod dein ceps eſt tangat oportet, eadem redibit rõ, ſin cõtingit qđ dein ceps eſt non tangere, non erit li nea cõtinuũ: nihil. n. aliud cõti nuũ dicimus, quã qđ eſt ex ſe tã gentibus compoſitũ. Quare o portebit, & hoc mõ vel puncta ſeſe mutuo tãgere, vel lineã con tinuã eſſe. Amplius ſi abſurdũ eſt puncto, pũctum ſuperimpo nere quo fiat linea, & lineæ li neam adiungere, quo fiat ſuper F
ficies, impoſſia ſunt, q̃ ab eis di cta fuerunt: ſiue. n. deinceps pũ cta, diuidetur linea per neutrũ ipſorũ, ſed per id qđ intercedit, ſiue ſe tangunt, linea erit vnius puncti ſpatiũ. hoc aũt eſſe non põt. Poſtremo oĩa diuiderẽtur, & reſoluerentur in pũcta, corpo risq; pars punctus eſſet, ſiquidẽ corpus è ſuperficiebus, ſuperfi cies è lineis cõſiſtat, ſi vero illa, ex quibus primis inexiſtẽtibus

ſin-

G ſingula conſtant, elementa ſunt puncti corporum elementa eſſe poterunt. Quare vniuoce corporum,& linearũ elementa pũcti erunt non ſpecie diuerſa.

Poſtremo cuncta diuiderentur, & ſoluerentur in puncta ſi è pũctis, & rebus indiuiduis componerẽtur: foretq; punctus pars corporis, modo corpus, è ſuperficiebus, ſuperficies è lineis, lineæ conſtituantur è punctis. Quòd ſi illa ſunt elementa ex quibus primis inexiſtentib⁹ quęque fiunt, puncta forent elementa corporum.

H Apparet itaq; ex dictis nõ eſſe lineam è punctis, neque ab ea punctũ auferri poſſe. nam ſi cõtingit punctum auferri, contingit & apponi: quopiam autẽ appoſito, illud cui adiunctum eſt, maius euadit, q̃; prius fuerat, ſi tale ſit appoſitum, quale quod ſuſcipit, erat. Quare ex ambob⁹ vnum totum facere licebit, & erit vna linea maior alia puncto: id quod fieri nequaquã poteſt. Verum per ſe quidem nõ poteſt a linea punctus auelli, per accidens aũt poteſt, eo quod ablatũ lineam ſequatur. cum .n. totum aufertur, totius & principium, & finis auferatur oportet. at lineę principium, & finis pũctus erat, licet itaq; partem de linea demere: quare, & punctum auferre, ſed ea per accidens cenſebitur ablatio. Si vero finis tãgit illud cuius eſt finis, vel ipm, vel aliq; eius partẽ, & pũctus quatenus finis lineã tãgit: ſequetur vt hæc quidẽ linea puncto maior alia ſit. hæc aũt ex punctis nihil I in medio comprehendentibus. Eadem ratio eſt & in diuiſione. nam ſi diuiſio per punctum eſt, & diuiſio tangit aliquid tam in ſolido, q̃; in ſuperficie. Similiter .n. & ſolidum è ſuperficiebus, & ſuperficies è lineis cõficitur. Non eſt autem verum dicere punctum fieri diuiſionem, neq; paruiſſimam aliquam lineam ĩ minimum, quod ĩſit, diuidi. minimum quippe minus eſt etiã eorum, quorum minimum dicitur. at lineæ nihil aliud q̃ punctus ineſt, & linea, atq; lineæ: linea vero puncto maior nõ eſt. nã neq; ſuperficies eſt linea maior: quare punctus non erit in linea minimum. Si vero lineæ cõiunctus eſt punctus, & minimũ eſt quod a tribus faciebus, hoc eſt a tribus partibus deficit, nõ erit punctus eorum quæ lineæ inſunt minimum. nam & alia q̃dam inſunt longitudini præter puncta, & lineas. Non .n. è punctis longitudo conſiſtit. Si vero id, quod eſt in loco punctus eſt, M lõgitudo quippe ſuperficies, & ſolidum, quædã ex ĩs cõpoſitæ res ſunt: illa ſiquidem ex quib⁹ cõſtat linea, ſunt in loco. etenim et linea eſt in loco, ac neq; corp⁹ neq; ſupficies, neq; ex his quippiam in linea ſunt, non erit aliquid penitus in longitudine pter puncta & lineas. Amplius ſi res, quæ maior dicitur eſſe, in loco eſt, vel longitudo, vel ſuperficies, vel corpus: eſt autem punctus

A ctus in loco, nihilq; longitudini prædictarum rerum inſit præter puncta, & lineas, ſic quoque non erit punctus rerum inexiſtentium minimum. Præterea, ſi vas aliquod, eorum quę in domo ſunt, minimum appellatur, non domui comparatum, ſed p ſeipſum cõſideratum, ñsq; & in alijs loquendi modus ſeruari ſolet, nihil eorũ, quæ ſunt in linea minimum erit ad lineam cõparatum, quare puncto non conueniet minimi appellatio. Quo
B niam vero quod non eſt in domo, minimum eſſe non poteſt eorum, quę in domo ſunt, ita & in cæteris eſt iudicandũ, contingit autẽ lineã ipſam per ſeipſam eſſe, non erit de puncto verũ dicere, ꝙ minimum ſit eorũ, quæ in linea ſunt.

Apparet igitur ex antedictis, è pũctis lineam non conſtare, neque inſecabilem & partibus expertem eſſe lineam, ſed diuiſibilem eſſe omnem lineam, atque in infinitum diuiduam. eſt autem punctus vtpote
C finis, minimum quiddam, linea vero minima non eſt, ſed precedente minor ſemper, ſemperq; diuidua. quemadmodum igitur minimum aliquid eorum quæ ſunt in domo, & nihil ad ipſam comparatum, nõ dicitur eſſe aliquid, quod ad domũ pertineat, eodemq; & in alijs pacto. quid enim ad pilam, vt ita dixerim, nigredo confert? vel ad ſtatuam faD cit, ſitam eſſe in dextra vrbis parte, ſic neque in linea minimum, quod finis eſt, & punctus ad lineam collatum aliquid erit. Quare non conueniet quidem lineę minimum eſſe, punctus autem in ea, vtpote finis erit etiam minimum, quod nihil erit ad lineam comparatum, nõ erit itaq; linea inſecabilis.

Poſtremo, non eſt etiam punctus articulus indiuiduus, nam articuli ſemper duorum termini ſunt, punctus autem, & vnius lineæ terminus eſt. Inſuper punE ctus, finis. articulus, diuiſio potius eſt. Adhuc ſi lineam ſtatuamus articulos, ſuperficiẽ quoq; articulos concedamus oportet, idcirco, quia proportionem inter ſe ſeruant. Præterea articuli quodammodo differentia eſt. quamobrẽ Empedocles in ſuis carminibus inquit,

Articuli ſemper conſtat iunctura duobus.

Punctus autem etiam inter immobilia collocatur: Poſtea vero nullus habet infinitos articulos
F in corpore, vel in manu. at puncta haber. Et denique lapidis articulus eſt nullus, neq; ſaxũ articulos vllos habet, puncta vero habet.

Libri de Lineis Inſecabilibus finis.

Theo-

THEODORI GAZÆ THESSAL.

IN PROBLEMATA ALEXANDRI APHRODISIEI ad Nicolaum Quintum Pontificem Maximum.

PRÆFATIO.

Vm ægrè interim feras, Pater sanctissime, si ego falsam deprehendam libri descriptionem, an libros tantum illos de Hierarchia authoris esse Dionysij Atheniensis viri doctissimi velis, ne quid religioni derogetur, cætera autem sint, nec ne, quorum volumina esse inscribuntur, parum referre censeas, modo fructus ex his aliquis capiatur, equidem ita censere te arbitror, nec vereor, ne quod hactenus per tam longum tempus crediderint homines, à me reprobari videatur. Multa enim docti interdum per incuriam, indocti sæpe
H per ignorantiam improbe credunt, & quod Thucydides autor gratissimus inquit, abditam rerum veritatem nullo cum labore multitudo inuestigare consuevit. labitur in ea potius, quæ in promptu & in propatulo habentur. Problemata igitur, quæ tanquam Alexandri Aphrodisiei opus conuertere me in Latinam linguam iussisti, conuerti quidem, & eo hercle libentius; quo non tantum morem me tibi gerere, verumetiam pleraq; in his quoque scite discuti intelligebam. Sed Alexandri illius hæc, Viri fœcunda sapientia præditi, & veri, atque germani opinionum Aristotelis speculatoris, nullo pacto equidem credere possum. Nam & doctrina autoris illius cum in plerisq; aliis, tum in iis, quæ de animo iste differunt problemata omnino desyderantur, & ab elocutione illius adeo longe hæc dissonant, vt facile quisq; lectione veterum literarum græcarũ exercitus intelligere possit, non id opus ad Alexandrum Aphrodisieum, sed ad aliquem multo recentiorem autorem referri oportere, doctrinæ index nullus te melior esse poterit: elocutionis vero, quoniam id per interpretationem patere satis non possit, si meo parum confidis iudicio, sint illi arbitri velim, qui neque per malignitatem ementiantur, neq; per ignorantiam literarum gentis græcæ bonarum aberrent. Sed, quamquam Ale-
I xandri Aphrodisiei problemata hæc esse non putem, vtilia tamen, legendaq; ita iudico vt nec tibi conuerti iussisse displiceat, nec me munus hoc vnquam pœniteat suscepisse. M

Quamobrem hæc illis Aristotelis problematibus, quæ superior anno conuerti, tuoq; dedicaui nomini, adiungenda, si placet, iubebis, vt copia larga problematum eodem codice contineatur, fructumq; sic capere ex vicino liceat ampliorem. Nam, & sermonis facies talem nos scitamentis huius recentis, paruniq; linguæ periti autoris posuimus, vt ex eadem officina interpretis, ex qua illa Aristotelis, hæc quoque exisse viderentur.

Vale.

ALE-

ALEXANDRI APHRODISIEI Problematum LIBER PRIMVS.

Theodoro Gaza Interprete.

PRAEFATIO.

QVestionũ naturalium rō partim certa ex ſe, conſpectaq; eſt, omni ambiguitate, diſcuſſione q; abiuncta. Quis enim, modo mentis ſit compos, quærat, quam ob cauſam natura pēnas volucrum generi largita eſt, cũ tam longe omnibus pateat, pennas primum fouendi gratia, perinde atque amiculum genus animantium illud induiſſe, deinde ornatus etiam cauſa eum in modum extitiſſe, ſ. eadem illa ratione, qua pilis naturæ ingenio teguntur, quæ ingreſſu vtũtur animantes, qua cortice ſerpētes quæ ſquamis, aut teſtis beſtiæ incolæ aquarũ? Cur item natura alĩs animantibus cornua dederit, alĩs aculeos, alĩs vngues acutos, aut roſtra, aut qd tale, quis quærere deb eat? Conſtat. n. naturã his ipſis veluti quibuſdã haſtis natiuis beſtias ſuas munuiſſe, quo ſeſe defendere ab ĩs poſſint, quæ detrimentum inue E herent. Conſtat item fructuum, ac ſeminum genera, quæ ad ortum, vicemq; ſuccedendi perpetuam natura molita eſt, tunicis, aut corpuſculis aliquibus hũidis, *aridiſue, aut corio veſtiri, ὀλιγῳρίαν i. ignoſis vt ſecura tum a frigore, tum ab æſtu, tum etiam ab animantiũ iniuria præſeruentur. In multis certe ne ipſum quidem tegumẽ tum penitus eſſe inutile naturæ ſolertia paſſa eſt: ſed cibo idoneum ſuis prouida animantibus aſtruxit. ſtirpes iã ipſas frondi- F bus, libro, cortice, reliquis id genus pennarum pilorum ve vice obduxit: quippe quæ prẽnorit, vt vel a nimio frigore, vel ab æſtu ĩmodico offendi, interireq; poſſent, niſi ita opta, conſeptaq; manerent, nõnulla etiam ſpinis tãq; ſpiculis cõtra aĩantiũ morſus armauit. flores præterea varios p̃ſtitit, vt exornaret, formoſumq; genus ſtirpiũ liberaliſſime redderet, vtq; nuntios quaſi

G ſtatueret, qui mortalibus fructuum infantiam mox prædicerent emerſuram. Hæc tam dilucida, tam certa, qui diſcutienda in medium affert, mente procul dubio vacat. at qui ambigat, an calor igni inſitus ſit: hic tãgendi ſenſu orbatus degit. qui quærit vtrum natura, & ratio prouida rebus oriendis, occidendisq; cõſultet, decernatq; ordinem, motum, poſitum, ſpeciem, colorem cætera generis eiuſdem: hic porrò criminis teterrimi reus eſt,
H grauiſſimisq; pœnis obnoxius. Quæſtionum igitur ratio, quod propoſui, partim ex ſe certa manifeſtaq; eſt, partim inexplicabilis, modumq; penitus humani ingenñ excedens, Deo duntaxat cognita immortali, qui rerũ omnium parens, atque author eſt. Operis quidẽ ſolertiſſimi cuiuſdam rationem artifex qui extruxit, integre tenet. cæteri vero, qui artis ſint illius ignari, rationem nullam reddere quæũt,
I ſed tantummodo rem inſpectãt & demirañt. Quæſtiones, quas inexplicabiles dixi, huiuſcemodi ſunt: quam ob cãm ridere hi ſoleant, quos in alis, & coſtis, aut plantis titillamus. Cur nonnulli, cum mutuum marmorũ attritum, ſectionemve, aut ferri ſtridorem, limarumve ſentiũt, dentibus obtorpeſcunt. qui fieri poteſt, vt ſtupori dentibus a frigidis fructibus iniecto portulaca herba, quæ frigida eſt, medeatur, cum non res ſimiles, ſed contrariæ remedio contrarñs eſſe debeant. Qua de cauſa lapis, K
qui magnes vocatus eſt, ferrum ſolum attrahere, ramentisq; ferri * iuuari valeat, electrum, ſiue ſuccinũ floccos, feſtuculasq; ſibi ita coniungit, vt hærentes poſſit attrahere. vnde fit, vt leo gallum tantummodo extimeſcat. Quid eſt, quod gallina edito ouo feſtuca aliqua ſe, & ouum luſtrat. Quare veratro coturnices cicuta ſturni veſcuntur, quæ toxica hominibus eſſe certum eſt. L
Quam ob rem ſcammonea bilẽ ducat: cucurbita agreſtis, agaricum, veratrum candidum, euphorbium, granum enidium pituitam. veratrum autem atrũ, ac epithymum bilem atrã. Cur aluus nonnullorum rebus aſtrĩgitur, quæ aluum reſoluere conſueuerunt: contra quæ his reſoluitur potius, quæ aſtrĩgere poſſunt. Quam ob rem alius alio cibo delectetur, eũdemq; alius facilius, alius difficilius concoquere valeat, cum nulla ratio, vel caloris, vel alicuius rei eiuſmodi M
intelligatur. Nemo ſanè vel torpedinem piſcem torporem per funiculum noſtro inuehere corpori, vel triglam * obtentam virium a torpedine accitum tollere ignorat. permulta id genus licet enumerare, quæ noſci tm̃ experimento potuerũt. Vnde apd medicos abditæ illæ, delitescentesq; cauſæ his in rebus habentur, quarum nulla rõ reddi poterit. Quocirca, temeř ſane agũt qui

A qui genus id quæſtionum ſolu-
tionibus mandare contendunt.
nec dici improbabilius quicq̃
poteſt, quam rationes, quas illi
adducunt. quippe medicamen-
ta, quibus purgãdi vis data eſt,
† χυμους ελκειν humores trahere. idcirco † materies ducere poſſe
inquiunt, quoniam habitu ſunt
calidiori: quod error eſt. nam ſi
iure calori cauſa daretur, calida
omnia vim illam purificam ſor
tiri vticq̃ oporteret. nunc vero
Atq; hoc ſemel annotatũ ſit qđ p hũore, mãm fere interpretatur. piper, quod longe calidius, vim
non trahendi, ſed concoquẽdi,
B corroborandiq̃ poſſidet. cuius
etiam generis maſtichẽ, & aloẽ
eſſe nulli dubium eſt: itaq̃ reci-
procari iſta nequaquam cenſen
dum. Nam & ſi omne, quod du
cere poteſt, calidum eſt, haud ta
men viciſſim ita cõſequitur, vt
quod calidum eſt, idem etiã du
cere poſſit. Volſit item ſtruthio
camelum vi ſui caloris ferrum
cõcoquere. quod abſurdum pe-
nitus. Leo enim, qui lõge quàm
ſtruthiocamelus calidior eſt, fer
C rum concoquere nõ poteſt. Nec
vero Medicinæ artis authores
tm̃ rerum ſtatuere proprietates
coguntur, ſed philoſophi etiam
& grammatici eodem perſæpe
veniunt. etenim quæ πάθη, id
eſt affectus appellant, vſuq; com
probata obſeruant, non niſi vi-
cem complent proprietatum.
Quærenda igitur illa ſunt, quæ
locum obtinent medium, hoc
eſt, nõ quæ perſpicua ex ſe ſunt,
vel tam occulta, vt percipi a ne
mine poſſint, ſed quæ quamuis
difficilia, & obſcura, explicari ta
men, lucemq; recipere rationũ,
& doctrina hominis, atq; inge-
nio poſſint. Solutionem autem
quæſtionis cuiusq; petendũ ex
rei vel habitu, vel ſpecie, vel a-
ctione, vel ex rei ſimili conſenſu
vel ex cologe, vel ex deceptione
ſenſus, vel ex æquiuocatiõe, vel
ex viribꝰ, quæ magis, minuſve
efficere poſſint, vel ex eo, q̃ res
durior, aut ſolutior, aut maior,
vel minor, vel ex tempore, aut
ætate, aut more, vel † parte eſſen
tiali, aut euentitia, vel ex rerum
ſimilium conditione, quorum
exempla ex quæſtionibus tum
a nobis, tum ab alĳs explanatis
colligi poſſunt. his igitur nor-
mis, ac metis, omne quod quæ-
ritur, probationi poteſt ſolutio-
niq̃ mandari. Sed, cum non ſo-
lũ ratione, quæ ĩ vniuerſum do
ceat, verum etiam ſingularũ re-
rum tractatione animus audito
ris regendus ſit, hæc proponen-
da ſoluendaq̃ cenſuimus.

D

Hoc ẽt ſemel annotatũ cẽ volo, q̃ fere p habitũ, itelligẽdũ ſit tpamẽtũ, p ſpẽ cõfirmatio.

E

*eo qđ eſt ſ; ſubia; aut ſm accidens.

CVr Homerus homines a canitie tẽporũ πολιοκροτάφους cognominauit? problema 1.

Quòd ea maxime parte capitis canities oritur, ob eam ſcilicet rem, q̃ pars capitis prior humi dior, quàm poſterior, & pituitoſior eſt.

Cur parte priore capitis ſo- 2
la calueſcere ſolemus? Quòd mollis & laxa eſt. cum enim pi lus ob naturalem ſiccitatem va cat alimento facile defluit, vt qui non ita ſolide parte in-

G nitatur priore, ſicut poſteriore, quæ ſiccior, atq; ſpiſſior eſt, caluitium ex ſiccitate oriri ſolitũ eſt. quam ob rem quibus criſpꝰ capillus eſt, citius caluescunt. canescunt autẽ ſerius, vtpote, qui capite ſint ſicciori. ſiccitas. n. pituitoſam illam materiam totã abſumit. ſunt ĩdem præterea vigiles plus quam cæteri. ſomnus enim humore conſiſtit. Quod quidem argumento conſtat infantium, qui vt humidi excrementoſiq; ſunt, ſic ſomniculoſi
H eſſe conſueuerunt. patet idẽ vel ex humidis corporum affectionibus: atq; ex ĩs, qui vel vino ſe ſe inebriarũt, vel crebro balneo vſi ſunt. Quinetiam minus excrementi mittere ĩdem ſolent ꝓ partes, quæ ſeceſſui vacãtis materiæ deputatæ ſunt, os, inquã, nares, oculos. Atqui capillo sũt promiſſo, & ſimplici, capitis humore abundant. itaq; contra afficiuntur: quippe qui aut nunq; aut lentius caluitiũ ſentiant. fieri tamen poteſt, vt vel vitio ſui
I generis quis caluescat ſicut & articulorum dolores, & pleriq; alĩ corporis affectus de parentibus ad prolem deſcendere conſueuerunt, vt non deſint, quos morbos liceat hæreditarios appellare. Ergo vel ea ipſa de cauſa, vel celerius caluescere, vel excrementoſus, ſomniculoſusq; eſſe quis poteſt. canos autem cãdidos eſſe propterea neceſſe eſt, ꝙa pituitæ, ex qua orti ſunt, colorẽ imitantur, nonnunquam etiam ad colorem penè auri vergunt, K
videlicet vbi ſe cum pituita bilis vitellina permiſcuit.

Cur excrementis abundare, 3
ac vigiles eſſe ſenes cõſueuerũt? Excrementis certe abũdãt, qui frigidiores, atq; debiliores, atq; ad concoquendum ineptiores longi temporis ſpatium reddidit: hinc enim excrementis foramina, meatusq; corporis redundant. Vigiles vero, quia ſiccio-
res parte corporis ſolida efficiũ
tur. Infantes prorſus, quia ex cõ
textu foraminum, & parte ſoli- L
da corporis ſunt hũidiores, non tantum excrementoſos, ſed ſomniculoſos quoq; eſſe neceſſe eſt.

Cur pueri non canescũt, cum
humidi excrementoſiq; eſſe ſo- 4
leant? Quia humidi, & calidi ſunt: pituita autem, vnde canities, humida & frigida eſt. addeq; puerorum caluaria mollis, laxaq; eſt inſtar cutis, itaq; vacãs materia, & inutilis diffiari poteſt, atq; euaporari, ſeniorũ præ dura eſt: tempore nanq; obdure
ſcit, ac denſa, ſolida, oſſea red di- M
tur, vnde rimas in ea natura perduxit, quibꝰ vapores excremẽtitĩ efflari, atque euanescere poſſent.

Cur mulieres, & ſpadones ca
nescere celeriter ſoleant? An mu 5
lieres, quia natura frigidæ ſunt, atque ex otĩ cauſa. ſic enim plus materiæ inutilis contrahi poteſt, præſertim ſi mẽſtrua defuerunt. Spadones, quia non amplius ſemen excernunt, ſed excre-

A excrementum illud ſeminis genitale, quod pituitoſum eſt, per totum corpus miſtum cum ſanguine digerunt.

Cur item careant pilis? Mulieres quidē, quia frigidæ ſunt, foraminaſui corporis ſpiſſiora habent, atq; coarctiora. vis enī frigoris contrahere, conſtipareq; aptiſſima eſt: itaq; exitus pilis denegatur. Spadones vero quia iuſto humidiores ſunt, excrementisq; admodum redundant. hæc enim ratio eſt, cur loca neque præhumida, neq; præ
B ſicca, ſaxoſaque herbas edere valeant.

Cur pedes ſpadonū magna
7 ex parte ſolent deprauari? Quoniam præ nimio, quem dixi, humore, membra admodum madefacta, & emollita, & proinde
*itaq; debilitata gerūt. fit *enim vt pō dere ſuperīpoſito corporis, crura parum ad ſuſtinendum valida, peruertantur. quo modo harundinem pondere ſuperannexo flecti neceſſe eſt. Rem autem
C duram, & ſiccam eſſe validiorē inque ſuo officio ſtabiliorē: humidam vero & mollem imbecillam, parumq; efficacem extare: argumento ſunt ligna, pelles, funes atq; etiam homines. quippe, ſi qui per luxum balneo & poculo immodice vſi ſunt, imbecilliores reddantur: ſed ſi per frugalitatem modice ſeſe reſiccarunt, robuſti, efficaciores euadant. Vnde fit, vt ſpadones qui dem effœminati imbecillique ſint, forſitan & vinoſi, vtpote D
qui pituita magis abundent. cum enim habitu ſint frigidiori, auidos eſſe rei contrariæ veriſimile eſt. vinum autem natura eſt calidum. Aethiopes vero, vtpote ſicciores, criſpi, macilenti, muſculoſi robuſtique conſtant.

Cur ĥdem vocem reddunt a- 8
cutiorem? Quoniam humor ille immodicus fauces, canalem aſperum cognominatum obcraſſans, atque infarciens longe reddit anguſtiores. & cum ſpiri E
tus per anguſta ſe promat, vocē agat acutiorē, quam in integris fiat hominibus, neceſſe eſt. His enim vox ampla permeatus laxitudines informatur, & ducit. Argumentum ex tibiarum foraminib⁹ accipi aptiſſime poteſt. humor autem nimius ſpadonū vel eo conſtat, q; percraſſari & mammas fœmineas explere, & genas habere tumidiuſculas, & pilis eſſe promiſſioribus, & canescere facile conſueuere. 9
Cur è ſpadonibus nonnulli F
rem aliquantiſper veneream appetant, & amore interdum tenentur? Quoniam ſunt, qui cum pubeſcerent, caſtrati, colliſi ve fuerunt. Itaque veluti ſemiſpadones ſunt. adde quibus iecur feruentius, & ſeminis concepta cula ampliora, hi veneris vſum ſæpe imaginantur, & appetūt: agere tamen quod cupiunt non poſſunt, quoniam coles eorum mox emarceſcat, & lan-

G gueat. Spiritus enim, qui diuti⁹ tumefacit, deeſt: quippe cum ſemen non adſit, vnde ſpiritus ortus per meatus ſemini attributos deferri ex parte coxarū cōſueuit. Quam ob rem fit, ut meatus illi collapſi peride atq; ī puerili ætate poſſint excæcari.

10 Cur cæteris omnibus noſtri corporis partibus, quas pili integunt, caneſcere conſueuimus, alis vero nequaquam? Quoniã locus iſte calidior eſt, quippe q conceptaculis tum ſpiritus na-
H turalis, tum ſanguinis, ſit refertus: qui etiam quia laxior, atq; ſolutior eſt, idcirco excrementa pituitæ digerere, atque difflare: aſſidue poteſt. quod quidem argumento cōſtat ſudoris aſſidui alarum.

11 Cur nonnulli pudore affecti alis inſudare coguntur? Quia pars iſta corporis laxior eſt. Natura quippe ab eo recedit. quod vel reuerendum, vel cauendum eſt: atq; pauliſper ſeſe cum ſanguine colligit, recipitque in ve-
I nas, atque arterias ampliores, quæ vbi expletæ fuerunt, extillare incœperunt. quod idem ēt euenire ñs nouimus, qui affecti lætitia ſunt, ob eam ſcilicet rē, quòd elaxari, reſoluique corpus totum, maximeque alas neceſſe eſt.

12 Quã ob cauſam pallidi, qui metuerunt, efficiuntur? Quòd natura humana visq; interior, quæ corporibus noſtris conſulit, nequid extrinſecus capiat detrimenti; continuo fugit, & ſe K ad loca confert penitiora cuſtodiq; gratia. quemadmodum nos quoque domum eadem cauſa petere ſolemus: quo cum properat, ſanguinē ſecum trahit. quo ſolo vehiculo, alimentoque vti conſueuit vtpote qui ex ſuccis omnibus ſit bonus ſolus: hic autem eſt, qui florem noſtro largiri corpori poteſt.

Cur ñdem illi contremiſcere 13 conſueuerunt? Quoniam vis etiam animalis per conſenſum vtique naturalem diffugiēs, ner L uos relíquit imbecillos, qui ſuo robore membra ſuſtinent, firmaque tuentur. Hæc eadem ratio eſt, cur & aluo fundantur, & mingant inconſulte. muſculi nanque, quorum intereſt meatus excrementorum claudere, debilitati retinere amplius nequeunt.

Quam ob cauſam rubeſcere 14 ſolent, qui gaudent? Quoniam natura ſponte rei occurrit, quæ grata extrinſecus acceſſit. Quē-admodum nos amicis, aut libe- M ris obuiam vltro feſtinam⁹, naturam autem ſanguis comitatur, quem ſuo colore cuti florē poſſe largiri, palloremque ob eius orbitatem, oriri propoſuimus.

Cur erubeſcere conſueue- 15 runt, quos puduit? Quoniam natura ſua naturali quadam, non arbitrali conſcientia verecūdatur, ac reueretur, quod honorandum, colendumque ſenſe

rit.

A rit. Itaque more pudicæ, nobilisq; puellæ compescitur: & se ad loca penitiora corporis recipit, atque occulit. quod cum agitur, sanguis concitus liberalius fluitat, cutemq; suo colore pertingit. Sunt tamen, qui naturam se se protegere copia sanguinis assueuerent. quomodo & manum naturali ingenio tanti sper faciei admouere solemus, dum pudore affieimur.

14 Cur nonnulli a vita præ nimio metu discesserunt? Quoniã
B vis naturalis admodum interiorem subiens partem sanguine, calorem situm, atque vitalem solitum de corde oriri obruit vniuersum, atque extinguit. quaratiõe oleum quoque multum, vniuersimq; lucernæ infusum flammam potest extinguere: calor quippe corporis ille perapte flammulæ lucernæ respondet. & vero, qui dolore vexantur nimio, eadem ipsa de causa discessere è vita: interit enim motus interior natiui caloris, quemad
C modum ignis quoq; obturatus extinguitur.

17 Cur multi ebriati vino obierunt? Quoniam vini copia naturalem *animalemque vim omvitaleq; nem suo calore opprimit, maxime que id sentiunt, qui calorem insitum exiguum continent, atque imbecillum. Qui enim multus, ac validus est, resistere amplius, ac spatio temporis copiã omnem illatam concoquere potest, quemadmodum plus olei infusi flamma tolerat, quæ lar- D
gior est.

Cur membra senum obtre- 18
munt? Quoniam nerui mẽbrorum, & musculi vi sua mouẽdi priuati non amplius æque partes continere firmare stabilireq; possunt. fit etenim tremor, cum põdus quidem membrorũ corporis trahit deorsum: animæ autem vis sursum eleuat, idq; vicissim, atq; assidue agitur. Hinc. n. incurui senes in terram corruũt & ne id fiat, baculis se se sustinẽt & tanquam caducos parietes li- E
gnorum adminiculo continent erectiores. Hæc eadem virium imbecillitas facit, vt & vrina, & alui excrementa prodeant in consulte.

Quam ob rem pallescere so- 19
lent, qui ęgritudini succumbãt? Qm̃ rem tristem natura sentiẽs paulatim descendit ad loca sibi penitiora cum sanguine, qui coloris author est. minus tamen illi, quàm qui metuunt, pallescũt

Quam ob causam qui lætitia 20
*exultant, resoluuntur? Quoniã F
vitalis vis, & insitus calor foras *a.l. exultãt vehemẽter, nõ nũq; & resoluunt.
ad rem lætabilem immodice, profluens dispalatur, ac interit. Vnde fit, vt & sudent, & rubeãt sanguinis aduentu. Calorem enim natiuum, ignẽq; ipsum, vt per loci sui appetitionem sursum ef ferri, sic per alimenti desyderiũ ima petere necesse est. igit vtralibet mouẽdi ratiõe perempta, calor insitus interit, & vis oĩs vitalis euanescit.

G Quam ob cauſam qui vel an
21 guntur, vel iraſcuntur, vel amāt frequenter ampliterq; ſuſpirare conſueuerūt? Quoniam qui anguntur, animum totum ad rem quæ dolori eſt, conuerterūt: qui iraſcuntur, rei, qua conciti fuere, intendunt, qui amant, rei tantum incumbūt, cuius deſiderio detinentur. Itaq; animus cōuerſus ad id, quo ſollicitatur, negligit, & quaſi officij ſui obliuiſcit: videlicet, vt muſculis thoracis vim mouendi ſuppeditet. Cor
H igitur, cum neq; per intenſionē pectoris aerem capiat, quo ventilari, refrigerariq; poſſit, neque per remiſſionē ſeuocet, quę ſanguinis ardor fauillacea excremēta commiſit, ne ſtranguletur, animam cogit, & ad deſertum officium reuocat, & hortatur, plu
*motionē rimam muſculis præſtet * rationem, & inſpirationem, expirationemq; ampliorem efficiat, ut & copiam aeris frigidi capiat, et excrementorum largam eiiciat copiam, ita vt quod vices minu
I tæ, crebræq; ſpirandi eſſent factura, hoc vna amplior reſpiratio ſubminiſtret. Quam rem γενάζειν hoc eſt ſuſpirare veteres ab anguſtia cordis dixerūt, & quidem ad quoddam temp⁹ latè ſuſpirant, idq; ſępius faciūt, quoniam animus quidē, vt dictum iam eſt, rem, a qua excitatur, aſſidue diſpicit, natura vero aliquando cordis gratia cogit vim mouendi tranſmittere thoracis muſculis ampliorē. Quod autem in thorace reſpiratio eſt, K hoc in reliquo corpore ſeductio ſpiritus per arterias habetur, ac inſpirationi intenſio, expirationi remiſſio reſpondet. Sphygmus autem, i. pulſus ipſe intēſio meatus, & remiſſio in corde & in arteria eſt.

Cur ægre id genus carnis cō 22
coquitur, quod inſitium appellatum eſt? Quoniam ſua leuitate fluitat in ventriculo per cibi humidi mediū: nec eius corpus attingit, quo tactu fieri concoctio pōt, ſed iuxta gulam redū- L
dat: cuius officium cibis non coquendis, ſed appetendis delegatū eſt. quinetiā foris aquæ iniectum non ſubſidet, ſed innatat. quoniam dum carnes teruntur, ſpirit⁹ admittitur præleuis, qui corpus eleuet, & in humore fluitare aptiſſimum reddat, hinc ēt molle, ſolutumq; ſorte talis ſpiritus euadat, neceſſe eſt.

Cur aqua per feruida grata 23
prurientibus eſt? Quoniam cauſa cur membra pruriant pituita craſſa & perfrigida eſt: hęc autē M
facit, vt cutis hebetior ſit, atque ſtupentior.

Cur ēdem balneis delectan- 24
tur calidis? Quoniam pituitam calor digerit, & vngues ex
* fundit cutiunt.

Cur terga amplius, q̄; cęteræ 25
corporis partes pruriant? Q̄m plus pituitæ continent, vtpote quæ frigidiora ſint. Quā ob rē ſenes pruritus magis exercent, quia frigidiores ſint.

Cur·

A Cur homines, qui breui ſunt
26 corpore, prudẽtiores magna ex parte ſunt, q̃ qui longo? Quoniam animus toto ĩ corpore coactius, & compactius manet, ſi breue eſt: ſi longum, paſſus per longitudinem exoluitur, & hebetaſcit. vnde Homer⁹ Vlyſſem breuem, ac prudentiſſimum refert, Aiacem longum, & ſtultiſſimum pdidit. Hoc modo qui breuiore ſunt corpore, ſunt etiã fortiores quam qui proceriore.

27 Quare qui minus ſunt prudẽ
B tes, ſuſpenſo corpore, ac vultu ſublimi incedunt? Quia quemadmodum nauicularius non ad modum robuſtus nauim recta non agit, ſic nec corpus animus imbecillior.

Problẽa hoc in nõ nullis exẽplarib⁹ ſi legebat, nec ob id, á Theodo
28 ro fuit trã ſlatum.

Cur plerique ſtulti liberos prudentiſſimos procreauerunt, & contra, multi valde prudentes ſtolidiſſimos? Quòd homines ſtultiores cum concumbunt, totos libidini ſeſe dedũt, itaq; animo penitus in corporis concreationem demerſo, aſtrictoque reC tantũ venereq, ſemen vires optimas tum rationales, tum naturales adeptum perfluit, creatq; proinde hominem prudẽtiorẽ: At homines prudentes, & docti ſemper aliquid vel honeſti, vel vtilis animo complectũtur, nec in ipſo quidẽ venereo coitu omnino â rerum ſtudio deſiſtunt. itaque aĩo remiſſiori profluens ſemen expers longe facultatis illius animalis incumbit. Hinc ẽt deduci ratio poteſt, cur homines ſtulti atque indocti filios roD buſtos maxime procreant, prudentes & docti imbecillos.

Cur ferarum animantiũ ſter-29 cus minus, q̃ vrbanarũ fœteat, & damarum, & aliorum quorũ dam excrementa pauliſper aroma redoleant? Quoniam ferè cibo ficciori ſimpliciori q̃ veſcantur, laborant q; vehementius: hominum vero ſtercus omniũ maxime animantium fœtet, q̃ vario, humidoq; cibo magis cęteris vtuntur: atq; plus q̃ ſit ſatis ĩportune prius, quàm egeamus, E gulæ ingerimus, atq; minus nos per laborem exercem⁹, atq; minus calore abundamus. cum igitur cibus, vel plene cõcoqui, vel ſatis diſſlari propter copiã non queat putreſcit aliquantulum, itaque grauius fœtet.

Cur ſinapi, & piper, & acriũ 30 omne genus cuti ſuperimpoſitum noſtri corporis vlcerare nimirum poteſt, deuoratum ventrem vlcerare non poterit? Quoniam ante immutatur atq; concoquitur, quàm incipiat agere. F adde q̃ eius vehementia hebetaſcit nimio vẽtris humore, q̃ etiam cutis ſuam ob denſitatem tempus ad agendum rebus admotis acribus ſatis adhibet: & quoniã imbecilla eſt, facile ſentit, at pars inteſtina vna, & laxior & validior eſt.

Cur & præ nimio dolore, & 31 præ nimia lætitia æquè lachrymæ excutiãtur? Quoniam qui dolent, ſpiſſitudine meatuũ, qui poſiti

G posſiti oculis ſunt, humorē, quē oculi continent, exprimunt. dolor enim meatus refrigerat, atq; aſtringit. At qui letantur & geſtiunt, humorē ex laxitate meatuū effundunt. oculi tamen quicunq; arctioribus conſtant meatibus, lachrymam neutra de cauſa mittere conſueuere.

32 Quam ob cauſam qui dolēt, ſumma corporis parte palleſcere conſueuere? Quoniam vires naturæ cum ſanguine partes interiores corporis ſubeant, ſicut
H ſuperius dictum eſt. ſanguis autem eſt, qui ſummam corporis partē calfacere posſit, & laxare.

33 Cur ſæpenumero euenit, vt qui mingunt, etiam flatum ventris extrudant? Quoniā veſica plena vrinæ intumeſcat, & premat, & adducat rectū inteſtinū: itaq; vrina, dum egeritur, inteſtinum illud relaxatur, & flatibus inteſtinis incluſis libertatē effluendi concedit. Sunt tamen, qui dum vrina ſecernitur, conſenſum quendam membrorum
I effici omnium cenſeant.

34 Quam ob rem qui oſcitantē viderint, oſcitare incipiāt? Quoniam natura animantium conſentiens inter ſe, afficiq; mutuo aptiſſima eſt, maximeq; brutorum. Hinc vbi è grege aſinorū meiere vnus adorſus eſt, cæteri quoq; omnes identidē faciunt, quibus veſica plena eſt vrina.

35 Cur ſanum lippiēs ſua aduerſa valetudine afficiat, ſanus vero lippientem ſua bona valetudine emendare non queat? Qm K
oculi humidi, molles, affectuiq; opportuni ſint. adde, q; ſanitas temperies quędam ſit corporis: morbus autem intemperies, faciliuſq; modicus habitus ab immodico mutetur, vertaturq;, q; econtrario: merito lippitudo, q habitus quidem immodicus eſt ſanitatem, habitū laudabilē celeriꝰ mutat. omnem mutationē autem ob naturalem cōſenſum corporum fieri certum eſt.

Cur numus, aut pomum in 36
aqua demerſum amplius ſeipſo L
videatur? Quoniam aqua ſubmerſo adhęrens corpori, eadem afficitur qualitate, colorēq; proinde trahit eundem, quo fallere oculum posſit, quaſi corpus amplius ſit, cum vndiq; aqua continetur. Hac enim eadem ratione Sol quoq;, & Luna, & Erroneſ omneſ, cum vel exoriūtur, vel occidunt, corpore eſſe ampliori videntur: quippe cum ita primum cœlum recipiat eandē qualitatem, afformeturque conſimilius. M

Cur quadrata è lōginquo ro- 37
tunda eſſe videantur? An quia quadrati angulos vtpote ſubtiles è longīquo percipere oculus nequeat: quibus detractis rotū dum videtur, qđ relinquitur.

Quam ob cām, cum aliquid 38
procul percutitur, ictum ſtatim cernamus, ſtrepitum lentius audiamus, quanquam vna cum ictu ſtrepitus oriatur? Quia viſum tenuiorem atque acutiorē quàm

A quãm auditum habemus. viſus agiſ anticipare, vtpote acutior poteſt, auditus vt craſſior, lentius ſuo fungitur munere. Eadẽ hæc ratio eſt, cur in attritu confrictuq; nubium ictũ, quod tonitruum appellamus, & ardorẽ, cui nomen fulgur inditum eſt, non ex æquo percipiamus: ſed fulgur primum videamus, poſt tonitruum audiamus: quanquã ictus vel prius tonitruum, quã fulgur efficiat, vel vtrunque ſimul committat. Ergo vel hac in
B re viſus vtpote agilior, & tenuior præcurrit, atq; anticipat, auditus vt craſſior, & retardior, poſtmodum ſentit.

59 Quam ob rem ex frigoris vehemẽtia partes noſtri corporis cæterę rigeant omnes, facies minime, cũ hæc vna detecta frigori pateat? An propter conſuetudinem. facies enim quòd ſemp detecta eſt, aeris mutationibus inſueuit. iuuat autem plurimũ ad reſiſtendum conſuetudo, atque exercitatio.

C Quã ob cauſam bilis ſuo con
40 ceptaculo affectu admodum facili complexa nunquam id corrodat, vbi vero in dentem corpus ſolidiſſimum pauliſper decubuit, illum corrodat, atq; interimat? Dixerim, quia natura, vt in illo vno corpore bilis contineatur, ſtatuit. vis enim naturæ plurimum ad prohibẽdum ne quid officiat, valet. Conſtat hoc etiam rebus aliꝭs. fœtus. n. decem fere menſes in vtero per- D
manens nullum ponderis ſenſum gerenti fœminæ mouet. at ſi quis flatus eodem ruat, tormentum protinus excitatur, & pondus ſentitur, & diſtentio rapit intolerabilis. arteria item aſpera ſpiritus vnius conceptaculum eſt. ita, vt ſi quid cibi, aut humoris in eam delapſum ſit, ſtrangulatio ſequatur, & tuſſis ſubita: natura enim non cibo, ſed ſpiritui viam hanc vni vendicauit.

Cur aliꝭ balneas ſitibundi in- 41
greſſi, extincta ſiti egredian- B
tur, aliꝭ contra? Qui habitu ſunt ſicciori, ſiti balneo humefactiab ſoluuntur, præſertim ſi non penitus tabeant ſiccitate. at qui humidiores ſunt, & ſiti omni vacantes, iꝭs humor per ſudorem abſumitur, itaque ſitis creatur: quippe quæ ſiccitate oriri ſolita ſit.

Quam ob cauſam radice per 42
cibũ ingeſta, aliꝭ fœde eructant, *Rigens radicem reddit.*
aliꝭ non? Quorum ventriculus F
non vitioſis excrementis, maxime quæ pituitoſis redundat, horum eructus purior eſt. Quorum autem illis redundat, impurus, & male olens. radix enim vim calfaciendi, incidendi, extenuandique materias obtinet, flatuſque ex humoribus mouet, quos per ructum retrudit, ac reiꝭcit. ita feces quoque diri odoris, ſi immotæ manent, fœtorem non ſpirant: ſi mouentur,

G uentur, ampliter ſpirant. haud enim audiendi ſunt, illi qui radicem ipſam vitioſam natura & fœtido conſtare genere cenſent. argumento quod etiam foris tam marcida male olet: nam ſi id eſſet, omnes, qui eam ediſſent, fœtidum eructarent.

43 Cur ſummis frigoribus, digiti & omnino extrema corporis nigreſcant, & decidant? Quia vis ſummi frigoris calorem inſitum ad corporis profunda impellit, & claudit. itaq; extrema,

H quoniam vires *animales et calorem nequeant adipiſci, primũ liuent, deinde nigreſcunt, & moriũtur. decidũt vero propterea, q̃ natura reliquo ſuo corpori cõfulens, adſtringit ad ſe quod integrum eſt. reliquit, atq; reſcit, quod mortuum vacat. extrema ita affici poſſunt, eo q̃ parũ carnis, caloriſq; obtinent. hinc. n. et in genere ſtirpium, quę infirma laxioraq; & minus calida ſunt, frondes hieme ſeunte amittũt.

I Errãt. n. qui principio calorem ſinatum vim aduerſam frigoris aufugere introrſum exiſtiment: proinde coactũ, & quaſi recreatum proficiſci vniuerſum larga eum copia omnibus auxilio mẽbris: itaque feruore nimio extrema poſſe exuere: nam dum int⁹ manet, cogi melius poteſt.

44 Quam ob rem qui extremis perfrixere, ſi mẽbra igni admoueant, doleãt vehementer? Hoc vniuerſim & ad ſubitam qualitatis mutationem accidere arbitrandum eſt. fit enim, vt ex multo frigoris repente tranſeant ad multum caloris. omne autẽ q̃d ſimodice, vniuerſimq; malo agitur habitu, dolorem naturę ĩfligere poteſt. ſicut quod per habitum bonum modice, atq; ad naturalem conditionẽ vniuerſim mutatur; naturã vero vehemẽter permulcet, atq; oblectat. corpus. n. humanum habitu temperatiori, quàm cætera animalia conſtat.

K

Quam ob cauſam, qui piper, L
aut panis fruſtum grandiuſculum deuorarint, ſingultiãt? Qui ventriculum mundũ, et ſentientem, & calidum habent, hi celeriter piperis acritudine mordẽtur: quo morſu ſtomachus ad repellendam rem, quę id efficit, excitatur. Itaque oritur, qui ſingultus vocatus eſt. At qui ventriculo ſunt frigidiori, pituitoſo, atq; hebetiori, hi lentius ſingultiũt. quinetiam qui panem inciſum iuſto amplius deuorarint, oppreſſi magnitudine panis, ſingultire coguntur. membrorum. n. natura nequit quieſcere, quoties aliquo detrimento infeſtatur. Piper igit̃ qualitatis ſuæ acritudine facit, q̃ ſingultus obueniat. qũo bilis quoq; interior pungit, & concitat. Panis vero ſua opprimens quantitate idem committit more pituitæ, quæ ſingultũ aggrauando ciere poteſt, reſpondet. n. piper bili, panis

M

A panis pituitæ, vtraq; vero proxima rebus extrinſecus infeſtãtibus: dixerim, ſpinis, & lapidi. piper.n. & bilis acumini ſpinarum reſpondent: pituita & panis lapidum ponderi.

46 Quam ob rem vitia, q̃ in vnguibus digitorum conſtiterint, dolore afficiant vehemẽti? Quoniã nerui ad extremos vſq; porrecti digitos ſuis ipſi excrementis vngues conficiunt, ſicut etiã dentes in gingiuis. Cum igitur vis, quæ per neruos author ſen-
B tiendi præſtatur profluens extremis inſiſtat digitis, eo ſe colligens, augeatur aquę modo, quę in compita confluit, conſtat eo magis dolorẽ poſſe amplificare, qm̃ plus ſenſus vitijs augetur.

47 Quam ob rem ñs, qui panem inciſum grandiuſcũlum deuorarint, & ob eam rem ſingultire incipiũt, retentio ſpiritus ſingultum ſedare poſſit? An quia ſtomachus ad aſperam arteriã poſitus eſt, idcirco premitur ab ip-
C ſa arteria, & inſtringitur, ita vt panis intruſus in ventriculũ excutiatur, quo excuſſo, pondus tollitur, qđ ſingultũ ciere põt.

48 Quam ob cauſam qui ex pane ſingultiunt, ſoluantur ſingultu, cum triſte aliquid audierint? quoniam ſunt intẽti ad hoc, qđ ægritudinem attulit. Cũ enim vis animalis aliorſum cõuerſa, mouere thoracem deſinat, ſpiritus parum tantiſper affluit: itaque coactus ſingultum præ ſua copia ſedat, vt dictum iam eſt.

Quam ob cãm, cum picturas D
intuemur, ſi prope aſtamus, co- 49
lores plano contineri omnes videamus, ſi procul, partim cauo, partim deuexo repreſentari neceſſe eſt? Qm̃ vis conſpiciendi, quoties per longum extenditur interuallum, langueſcit: atq; ita colorum profunda diligẽti⁹ nequit explorare, ſed partẽ albiorem deuexam videt, nigriorem cauam. Albũ.n. qm̃ lucido proximum, foras verſus elucet, nigrum, vtpote obſcurum, introrſus nitet. Hic adñci illa congruũ E
iudico, Artium aliæ materiam transformare ſolent, vt cum fictor ęneum equum, bouem, aut quod aliud animal conflando, aut ducendo hominem, aut vas aliquod affingat, videlicet materia ęris à forma in formam immutata: aliæ per adiectionem agunt, vt quæ cæra, aut luto effigiant: aliæ per demptionem, vt quæ animal ſculpendo afformant: aliæ per compoſitionem, F
atq; appoſitionem, atque cõglutinationem, vt ars ædificandarum ædium, aut nauium, aut lignaria: ſunt præterea, quę p habitus alterationẽ, penitioremq; immutationem fiant, quemadmodum natura gen⁹ animaliũ ex ſemine creare ſolita eſt: nõ deſunt, quæ per habitus mutationem atq; additionem prodeant corpis, qũo natura mẽbra enutriendo augere vtiq; conſueuit: addo ẽt, quæ per colorũ miſtionem, atq; adiectionẽ corporum conficiantur,

G conficiantur, vt artē pingendi
suo fungi officio nouimus.

50 Cur aqua frigida neruis offi-
ciat, calida non profit, sed talis
quoq; aduersa sit? Nam si quid
noxium est, contrarium eius cō
modum esse necesse est. haud. n.
fieri pōt, vt contraria mō confi-
mili efficiant. Dixerim aquam,
Al. l. pria rōne, & p se efficiāt. nō qua est calida posse officere,
sed qua calida & humida. ner-
uorum etenim ict⁹. qm̄ summa
in neruis sensio est, contendi, a-
stringiq; desiderant. qd̄ humor
H p̄stare nequit. imò neruos emol
efficitur. Al. l. per se aeruis. lit, laxat, ad cariem ducit: calorē
vero neruis haud quaquā eē in-
commodum constat, argumen-
to olei, cuius perfusione iuuari
neruos palam est, eo. s. q aliquid
obtinet astrictionis.

51 Cur poma obesse sua frigida
humidaq; natura possint: aqua,
quæ frigida & humida est, non
tātundem officiat? An q aqua
pomis tenuior est, ac digeri cele
rius pōt: idcirco non ex æquo
I offendit, præsertim cum mēbra
firmare aliquantulum valeat.

52 Quam ob causam pletiq; ci-
bos crassos, atq; difficiles conco
quere facilius possint, vt carnes
bubulas: faciles, et succi cōpotes
laudabilis ægre concoquant, vt
pisces saxatiles? Rōnē alij ad cō
suetudinem referunt, alij ad ha-
bitum quendam naturalem in-
genio humano inexplicabilem:
alij ventris calore immodico ci-
bos cōcoctu faciles vltra modū
pro sua facilitate concoqui, ita-
que perfringi, corrumpiq; cen- K
sent. difficile vero, & qd̄ modi-
ce immutatur, concoqui tantū,
non præterea quicquam vitia-
ri. Nam & paleæ, quoniam per-
quam facile afficiuntur, in cine-
rem vertuntur ab igne largo, &
rapido: quod ligno querno ac-
cidere non potest.

Cur farina hordeacea extin- 53
guere inflammatiōes possit, cū
frigidū oē cogendi, densandiq;,
non digerendi vim habeat? Di-
cendū nō vi refrigerādi, sed ter-
gendi, discutiendiq; farinā posse
digerere hordeaceā. Scindit. n. L
et deterget humores. et vero ple
raq; alia rē sibi contrariā effice-
re quęunt, videlicet nō rōne pri
maria, & per se, sed secūdaria, &
per accidēs. Exempli grā, apiū,
qd̄ calidū est, febrē minuit, non
eo q calidū (similia. n. se mutuo
iuuant:) sed q materias infestan
tes discutere, atq; detergere pōt,
et vim mouendi vrinam habet.
Iris itē, & hyssopum herbę, quā
uis calidiores, prosunt tñ ad late
rum dolores, qm̄ materias inci-
dunt, quę inflammationē mem M
branæ costis subditæ excitant,
quinetiam aquę perfusione fri-
gidæ neruorum distentionē ex
materia ortam frigida sedatam
aduertimus, per accidens. s. calo
ris interuentu interioris. Quo-
ties igitur ex se nullo interueniē
te medio qcquam agit, proprie
rationeq; primaria rem effici di
cimus. at si non ex se, sed per ali-
quod medium agat actionē per
accidens,

A accidens, rationeq; ſecundaria proficiſci dicere conſueuimus.

54 Cur ante quã balneas introeamus, tepidam egeramus vrinam: cum diutius intus manſerimus, frigidam? Dixerim quaſi per comparationem alterius ad ſolitum euenire. vrina enim, cum tepida effluat uere foras, quoniam noſtrum corpus iam frigidum eſt, tepidum, qđ emingimus, corporis comparatiõe ſentitur. At vero intus, quoniam plus quã vrina corpus re-
B caleat, frigida eſſe videtur, quãquam aliquantulo calidior eſt. Conſtat hoc ẽt, q; ſi balneas ingreſſus prius, q̃ recalcas, te recipias in labrum, aqua, quæ calida leuiter eſt, feruẽs admodum ſentietur, ſed ſi poſtquam concal actus es, labrum adieris, non ex æquo feruore eandẽ p̃cipies.

55 Cur aqua interdum locis effoſſis maritimis dulcis comperiatur? Cauſa q; pars maris tenuior dulcis eſt: craſſior ſalſa. quantum igitur tenuius eſt, dul-
C ceq; eſt, hoc per terræ foramina tranſmiſſum, liquatumq; in ipſam ſe condit tellurem. quod ea effoſſa comperitur. hæc eadem pars maris tenuior efferri quoque in cœlum, atque in humorem dulcem ac in pluuiam euadere ſolita eſt. craſſa illa reſiccata, cocta trãſit in ſalem. Quę igitur litore laxiori continetur, ſalſa propterea eſt, q̃a craſſior quoq; humor terrã ſubire p̃ meatuũ amplitudinem põt, q̃ ſalſus eſt.

Cur aqua puteorum per hyemem calida, per ęſtatem frigida eſt? Quoniam contrarium omne ſuum vitare contrarium ſemper ſolitum eſt: cum igitur frigidum, quod calido cõtrarium ẽ, atq; exitioſum, fugiat per ęſtatem, cùm cœlum recalet ſe adima telluris recipiat neceſſe eſt: quo euenit, vt aqua frigida efficiatur. Contra per hiemem, quoniam extrinſecus frigus vergit, calor ad ima fugiens aquam tepefacit. Contraria enim per idẽ D 56 loci & temporis ſimul manere E natura noluerat.

Cur in Aegypto, quæ terra 57 calidiſſima eſt, vinum frigidũ naſci ſoleat? Ratio eadem illa ẽ, quam ſuperiori reddidimus q̃ſtioni. calor etenim facit, vt frigida omnis qualitas deferat: ſe ad radices vitiũ. itaq; illas refrigerat: qđ, cum ſtirpibus cõmune eueniat oĩbus, vites amplius ſentiunt, quia molliores atq; affici opportuniores ſunt.

Quam ob cauſam aqua, quæ 58 feruida demiſſa in puteum eſt, F frigidiſſima fiat? Quoniam frigor putei calori pugnans aquæ demiſſę, facileque præ ſua frigidiſſima copia ſuperans calorem vniuerſum expellit, magnaque cum vi permeat per aquam, atque ita vehementer eam refrigerat.

Quam ob rem cũ beſtiola ocu 59 lo inciderit aliqua, comprimi alterum prodeſt? Quoniam ſpiritus viſui à natura delegatus,

non

G non præterea effluit, ſed ſe colligens, copia larga redundat. itaq; ad apertum oculum ſua copia deriuatus implet illum, & tumefacit, & in priorem partem reddit propẽſiorem. vnde fit, vt qđ incidit infirmum, ac leuius, expellatur. fortaſſe ſpiritus quoq; ipſe vniuerſus occurrens per foramina oculi beſtiolã reſicerẽ pt.

60 Quam ob cãm qui in faciem percutiuntur, ignẽ videãt? Qđ ſpiritus viſui accõmodatus extenuatus per ictum ardet, pro-
H fectusq; in aerem talis vẽ, qualis per ictum redditus eſt. Sic. n. & duobus lapidib⁹, aut ferris mutuo attritis aer interueniẽs ict⁹, extenuatusq; maiorẽ in modum in ignem conuertit. qđ idem & in nubibus euenire certum eſt.

61 Cur non lapides omnes per mutuũ attritũ ignem excutiãt? Qm̃ ſunt qui corpore ſoluto, læui, & laxo conſtent. haud enim æque p attritũ aer extenuatur, cum nullo vehementiori afficiatur ictu pp corporis lęuitatem.
I & cedens quoq;, & ſe in foramina laxioris contextus recipiẽs, nõ omnis pari mõ percuſſus recaleſcere põt. hoc ẽt per attritũ lignorum mutuũ accidit. Ignis vero, quem de Sole, & aqua excipimus, reflexu radiorũ Solis ad vitrũ, ac ĩde reditu ad planũ contrahitur. fit. n. ita, vt aer amplius cõcalfactus ignęſcat. quomodo etiam in ſpeculis agitur.

62 Cur ſcalas facilius deſcendamus, quàm aſcendamus? Quoniam in deſcendẽdo pondus no K
ſtri corporis iuuat, vt pronius deferamur, at in aſcendendo vires dum pondus corporis ſuſtinent, atq; efferunt, laborant. ſic. n. & lapis facilius deorſum, q; ſurſum fertur. nam gratię omne deorſum ferri aptiſſimum eſt.

Cur pueri ſtatim, vt ex vtero 63
parentis in lucem venerũt, plorare incipiant? Quoniã ſenſum iã & naturã alienã ſibi experiũtur: quippẽ qui ex corpore calido, & molli, quo cõtinebantur, ad aerẽ frigidum prodeant, for- L
taſſe vel luce ipſa perculſi cõtriſtari, vociferariq; ĩcipiũt. Haud. n. illi audiendi ſunt, qui animũ dicant, q; amiſſo cęleſti domicilio corpus inhabitare terrenum occepit: idcirco infantem cogere dolere, atq; plorare.

Cur apes, formicæ, muſcę, at 64
quę ad ſummã aĩalia ĩſecta oleo pereant? Quia ſpirandi meatus continent anguſtiſſimos. oleũ enim qm̃ lentum eſt, interſepit, & claudit iter, ita vt via ſpiritui omnis denegetur. qđ cum acci- M
dat, interitum ſequi neceſſe eſt. idem ẽt ſerpentibus cõtingit ex ĩs quæ mali ſunt odoris. Nã ſpiraculorum anguſtias obſtruit fuſſimentorum craſſitudo.

Cur flãdo calida refrigerare, 65
frigida tepefacere poſſimus? Qm̃ noſtra reſpiratio calida eſt, ſpiritus qui ore profluit, qualitatem abolere contrariam põt. calida vero refrigeramus, eo q; calidam etiam qualitatem mouerimus,

uerimus, atque digeſſerimus.

66 Quam ob cauſam carnes, quę Lunæ plenæ expoſitæ pernoctarunt, putreſcant, & pereãt? Qm̃ aer orbe Lunæ completo calidꝰ reddi ſolet, & humidus: q̃ quidem qualitates putredinem cõtrahũt. ita.n. à natura ſancitum eſt, vt ſi calor, & humor modice adſunt; concoctionẽ efficiant. ſi humor paulo exuperat calorem, putredinem moueat, ſi nimium, extinctionem committeret. ſi calor valde humorem vin
B cit, deuſtionem adduci neceſſe eſſet. Luna vero, cùm quadriformi notetur habitu, primo cum æqua portione diuiſa eſt, humida & aliquãtulum calida regit: ſecundo pleniter orbe, calida et quodammodo ſiccior eſt: tertio cum ſeneſcit, ſicca & frigida redditur: quarto cum luce omni exhauſta ſilet, frigida humidaque euadit: tum enim expers eſt radiorum Solis, quos calidos eſſe nemini ambiguum eſt.

67 Cur piper & ſynapi, ſi ſolida
C deuorentur calfacere ventrẽ nequeant, ſi cõtuſa, nimirum queant? Qm̃ quęcunq; nõ actu, ſed potentia ſuas continent qualitates, aliquod extrinſecus deſiderant auxilium, quo ſuam potentiam ad actionẽ promant. cum .n. per cõtuſionem tenuiora reddantur, meatuſq; corporis altiꝰ ſubeant, atque à calore moueantur natiuo, merito iam ſuam exercere potentiam valent. hęc eadem ratio cæteris quoq; qualitatibus afferenda eſt. rerum au- D
tẽ, quæ ſua qualitate agant, aliq; actu proferunt qualitatem, vt aqua, ptiſana, lac; ſunt.n. hæc humida ex ſe, atque frigida præſidꝫ nullius indigentia exterioris, quo refrigerent atq; humefaciant: conſimili modo & ſal, & terra, & reliqua generis eiuſdem. ſicca.n. conſtant natura tã potentia quam actu, & facie. At * τὰ ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ τῶν ὑδάτων natiuæ aquæ.
mare * & feruida naturæ fluenta, faciem quidem humidam p̃ ſe ferunt: ſicca vero potẽtia intelliguntur. contrà panis, & E
ſemen lini cũ ſiccam præ ſe ferant ſpeciem, humidam potentiã ſortiuntur.

Quã ob rem pleraque omnia 68
animalia videre interdiu queãt, noctu neq̃ant? Qm̃ ſpiritũ vſui viſus accommodatum habent craſſiorem, q̃; vt aerem permeare ad rem vſq; videndã valeat. craſſeſcit.n. per noctem, cum Solis abſentia refrigereẽ: extenuatur interdiu beneficio aeris, qui tenuis, & calidus eſt. feles tamẽ F
& hyenę, & veſpertiliones contra ſe habent. cum.n. interdiu nihil ferè videant, acute oſa p̃ noctem conſpiciunt. ſpiritum quidem illum viſorium, & tenuiſſimum, & dilucidiſſimũ habent, ita vt per noctẽ hic modice incraſſeſcens, idoneus ad rerũ conſpectum reddatur, per diem luce præclara ſupra modum extenuatus expãdatur, & euaneſcat. quam ob rem, leones quoq; per Solẽ ingredi acriorẽ non patiun

G tur. sunt. n. acie oculorum acutiuscula, & ignem interdiu ñdē ob eam rem fugiunt. constat talem leonis aciem esse argumento pupillæ, q̄ prefulget, atq; etiā partis humidæ oculorum, quæ dilucidissima est.

69 Quare, cùm per noctem interdormiendum oculos repēte aperiamus, lucē percipimus? Quia spiritus videndi coactus, amplificatusq; in dormiendo vniuersus larga copia erumpit per tenebras, atq; elucet: itaque spe-
H ciem quandam lucis merito potest conspicari.

70 Quare quos puduit, oculos deorsum vertere soleant? Quoniam oculos speculū planè animi natura extruxerat: quippe cùm cæteras quoque affectiones animi per oculos intelligamus: videlicet cùm angitur, cū irascitur, cum verecundatur. qđ cum animus personā quampiam reuerēdam respicere libere, atq; alloqui audentius temperet: palpebras trahi deorsum
I à musculis cogit. quasi occulens partem, qua facultas conspiciēdi administrari solita est.

71 Cur sedes audiendi, humorē omnem in offense, prēter quàm aquam patiatur? Quòd aqua p̄ sua frigiditate neruum ilico audiendi ministrum subit, frigus autem omne neruis inimicissimum est.

72 Quam ob causam, cum ventus futurus vehemens est, splendores quidā tanquam stellæ discurrent, aut tanquam fulgura K coruscent, potissimum per cœlum serenum & sudum? Dicendum iam moueri ventum iccc pisset: verū nobis, vt corpe cōstantibus crassiori, atq; ad sentiē dū hebetiori, nondū patet, aerē tñ superiorē vt tenuiorē, ac ęthe ri proximiorem, mouendo incēdit. atq; ita nos partes illius more scītillarū duci cernimus. post vbi ventus inualuit, aerē quoq; familiarē hūc terrę, & crassiorē mouet, cui⁹ agitationē p̄cipim⁹.

Cur vētus vehementius per L loca spiret angusta, q̄ p amplio- 73
ra? Quoniam vnū in locum coactus vires auget, roburq; p̄ suo prosundo accipit amplius. at vero expansus, diffususq; per spatia laxiora infirmus redditur, atque imbecillus. hinc ignis quoque, & aqua, & qualitas omnis coacta validior, quām expansa, est eadem ratione.

Quam ob rem nonnulli, cum 74
magna posita procul videre nō possunt, parua in ppinquo cernere queant: quos myopas ideo M
cognominamus, qm̄ non nisi cōniuendo respiciant? Dicendum spiritum, cui videndi officium deputatum est, tenuem synceramq; in his esse, itaq; longe deductum, vt rem apprehendere non possit. propinqua tamen, vel parua explorare suam ob tenuitatem, synceritatemq; non immerito potest. at qui ēt minima è longinquo cernūt, vt senes quoq; aliqui faciunt, his causa

contra-

A contraria reddi debet. ꝙ ſpiritum oculorum craſſum, largūꝙ habent. opuſꝙ eſt ob eam rem moueri longo itineris ſpatio, videlicet, vt attenuetur, & ad rē percipiendā reddatur idoneus.

75 Quam ob cauſam canes ſoli ex omnium animantium numero colligari poſt coitum venereum ſoleāt? Qm̄ & ceruix vuluæ caninæ anguſta eſt, & coles in vſu venereæ rei inflatur, ac intumeſcit, nec protinus retrahi poteſt. Adde ꝙ ſemen lentū, glu
B tinoſumꝙ eſt. vtrunꝙ vero per immodicam ſiccitatem accidere intelligimus. nam & indenſare arctiuſꝙ colligere membra, & humores ſtringere, atque durare ſiccitas poteſt.

76 Cur ſoli animantiū canes rabiant per æſtatē? Cenſendum id fieri ꝑ habitus ſicci amplificationē. canes. n. cum ſemper ſuapte natura habitu ſicciori conſtant, tum per æſtū magis reſiccantur, & tabent. humor. n. cōtentus in his, totusꝙ habitus cō
C calfactus, reſiccatusꝙ ſupra modū incenditur. Itaꝙ ritu hominum per febrē inſanientium furiunt, & ſaliuam ficciſſimā, rubiginoſiſſimamꝙ emittunt, incēdi totum habitū conſtat, eo ꝙ et frequent ore anhelant, & oculos habent igneos & fauces reſerant, oreꝙ hiſcente vagantur, vt refrigerētur. cauda itē præ nimia ſiccitate horret, tabeſcit, extenuatur: nec inter eos quilibet rabit, ſed qui ſiccisſimus eſt. Placet quibuſdam ſidus quoꝙ ca- D niculæ rabiem canibus per deliberationē quandam cœleſtem atque influentiam emoliri.

Cur qui rapide, inconſulteꝙ 77 inciduntur, minus doleant, quā qui conſulto? Quoniam alteri animo ſunt occupati cuique negocio, vt ex æquo ſentire præterea non poſſint. alteri ſuum animum ad membrum id vertūt, quod ſecandum eſt: atque ita, vt amplius ſentiunt, ſic vehementius dolent. E

Quam ob cām qui onera por 78 tant, aut trahūt, cū cantu ambulare conſueuerunt? Qm̄ dū animus modulis permulcē, attenditꝙ numerorū ſuauitati, minꝰ ſentire pōt, itaꝙ minus ab onere angitur. Hæc eadem ratio eſt, cur Ingentibus tibias, atꝙ tympana adhibeamus: et cur ad eos, qui vel morte ſuorū anguntur, & mœrent, vel morbo laborāt, homines cōgregari, varioꝙ vti ſermone ſolitum ſit. animus. n. cum ſe ad verba transferat, mi- F
nus rem ſentit aduerſam. vnde veteres varia ſcœnarum oblectamina ſibi excogitarunt, vt animum ſolatiꝭ, modo his, modo illis exceptum ab angore ſeiungerent.

Cur Aethiopes magna ex ꝑte 79 cū febricitāt, ītereāt, & cū hippiuerīt, exulcerentē? Qm̄ calidi sūt nimiū, & ſicci. fit. n. ꝑ febrē, vt oīs elementorū deſtruat conſtātia. qm̄qdē humor, q ē in his exiguus, abſumptus, atꝙ abditus,

G facit, vt tota elementorum conſtructio reſoluatur. calorē.n. deleri per alimēti inopiam neceſſe eſt. qui cū defuerit, frigus oriri nulli dubium eſt. Quinetiam ſiccitas humore interempto exuperat. quapp mortua corpora ſicca & frigida ſunt. Vnde Homerus, cum ex elementis duo, q̄ tenuiſſima, & leuiſſima ſunt, abire, & euaneſcer̄: duo reliqua manere corporibus mortuis noſſet, deprecatus in hunc modum eſt:

„ Sed dñ vos omnes faciant vn-
H damq̄s, ſolumq̄s.

Videlicet gelidos, & ſiccos. exulcerantur per lippitudinem oculi, qm̄ ſanguis bilem ex inflammatione excipiens, oculos p̄ nimia acritudīe excedit, et lacerat.

80 Cur in conuiuijs poculis modo contrario vtamur? Cum. n. comedere incipim⁹, minuto bibimus poculo: cū ſatiati ſumus, amplo iam agendū cenſemus. hoc etſi contemnēdum potius, q̄ diſcutiendum videtur, habet tamen cām non ineptam. vt. n.
I epularum gratia crebrius bibamus, á minutis incipimus poculis, atq̄ ad ampliora finimus: qppe cū minuta implere ſatis, vbi potare liberaliſſime libuit, non queant. at ſi ab amplioribus incipiamus, ocyus expleri neceſſe eſt. Itaq̄ frequētius, q̄d epulantes decet, haurire nō poſſimus. adde q̄ natura largo protinus, vniuerſoq̄ hauſtu excepta, rem moleſte fert alienā, & copiā omnē ſucceſſiuā aſpernatur. at vero minutis exorſa, paulatinis ampliorib⁹ aſſueta, copiā quoq̄ familiari⁹ demū admittit, et patit. K

Quam ob cām, qui aqua īter 81
cute laborāt, aſſidue ſitiant, cū aqua ſint pleni? Qm̄ humor, q̄ in his non digeritur, ſed putreſcit, falſus quoq̄ efficit, atq̄ ita ſtomachū reſiccare p̄ot. præſertim cū febriculæ adſunt. ad hęc, quāto venter amplius intumeſcit, tanto reliquum corpus minus ad portionē capiens alimen tū reſiccatur, vnde ēt extenuari conſueuerunt. maxima. n. pars L
ſibi conuerſa in aquam, ortum, amplificationēq̄ vitī exhibet.

Cur per cōuiuia, vt inter ini- 82
tia ſibi, & añ q̄ īpleamur, anguſtia p̄mimur? ſic poſt ſatietatē atq̄ ad finē cœnę relaxamur, neq̄ vllo accubādi cœtu * adduci p̄terea cōſueuimus? Qm̄ prīcipio * angi
oēs præ nimia auiditate ad partē lectiſterniorū * exteriorē tendimus. hinc euenit porrò, vt nō * iteriorē. Sic. n. legit mediocri premamur anguſtia. Politian⁹.
At poſt ſatietatē alius ī partē potius vergit inferiorē, alius in latus diſcūbit, alius itē erectius ſedet, alius vel priorē in partē inclinatur, vel in poſteriorē paulo reſupinatur: atq̄ ita efficitur, vt poſt ſatietatē relaxemur: adde, q̄ oēs inter edendi initia ī pectus propēſi, & in lata enixi corporis accubamus. itaq̄ euenit, ut anguſtia p̄mamur, neceſſe ſit. M

Quam ob cām, cū tres corpo 83
ris noſtri materię ſimplices, vniformesq̄ ſint, nō tres quoq̄ morbi

A bi vniformes, atq; ſimplices veniant, ſed plures? Duplex.n. in qualibet materia genus eſt ęgrotandi, videlicet continens, atq; intermittens. Cenſendum propterea id accidere, qm̃ non tantũ ex materijs morborũ diſcrimina oriũtur, verũ etiã ex locis. calida.n. tenuiſq; materia febrẽ acutã, breuem, ardentemq; efficit: frigida & craſſa hebetẽ, & lõgam. ſic.n. & ligna, quę calida & ſiccisſima ſunt, vt tedę, vt laurus, ingentẽ excitant flammã, at
B que ocyus abſumuntur: atquę humida, & viridia, ignẽ humilẽ reddunt, & fumóſum, & lentius deuruntur. locus itẽ ſi ampli⁹, latusq; ſit, celeri⁹ pleniuſq; accendit materiã ob eam. ſ. cauſam, q; quantũ materiæ vitiatũ eſt, coactum eodem in loco ſubſtat, perpetuaq; via accẽſum vitat. Sed ſi anguſt⁹, exiguusq; ſit, vt non totam, ſed particulatim materiã capere totam poſſit, febrem imbecillam creat, & diuturnã. Ergo ſi materię naturã, et
C locum coniunxeris, numerum omnem cõperies febrium, quas putrens materia contrahere poteſt. Nam ſi in amplis conceptaculis, id ẽ venis, atq; arterijs flaua bilis putreſcit, qm̃ calida eſt, febrem accendit ardentem, acutam, breuem, qui Ardor vocat⁹ eſt. Sed ſi pituita frigida in paruis venis, & arterijs, cuti, ppinquis putreat, febrem imbecillã, & longã mouet, cui nomẽ Quotidianæ inditum eſt. Item ſi flaua bilis paruis in conceptaculis D putret, febrem creat breuẽ, diuturniorẽ tm̃, q; ardor ſit: quam Tertianam, vel acutam ſimplicĩter nominamus. Sed ſi pituita ĩ amplis putret conceptaculis, febrẽ excitat quotidiana aliquantulo breuiorẽ. Pari modo et atra bilis, ſi amplioribus uenis putreſcat, qm̃ tota vno tempore incẽdatur, breuem agit quartanam. At ſi in paruis, diuturnam. accĩdit.n. vt ſimul & materia frigida, craſſa, ĩmutariq; difficilis ſit, & locus arctior obſiſtat, ne bilis E tota ſĩl deuri poſſit, & abſumi.

Cur febris quartana diutur- 84
nior ſit q; quotidiana, cũ pituita, quę frigida, craſſa, lentaq; ſit: qũo etiam atra bilis, quæ quartanã agit, frigida, craſſa, atq; etiã longe minor, q; pituita cõtineatur? Qm̃ pituita quamuis frigida, & craſſa, tamen humida eſt: humidum autem quodq; facile immutari poteſt, atra bilis, ſicca & frigida eſt. Siccum autẽ omne difficile immutatur. Captioſe igitur agunt, q miſſa, & quaſi F operta reliqua aduerſaq; qualitate frigidi, vnius affinitate, & pituitę copia ratiocinantur. adde q; pituita naturæ accommodatior eſt, q; atra bilis: vnde per eſuritionem pituita pro alimento natura vti cõſueuit. febre igitur quotidana vrgente natura quantum pituitæ vtile comperit, totum id ad corpus alẽdum concoquit, atq; diſpenſat. quantum autem inutile eſt, id putre-

Z iij ſcens

πρὸς γὰρ τ ὅλον ἰξέτασιν ἐπιτήδειον ſic Politia n⁹, vna ois .ſ. humor

putrefact⁹ accendit.

G scens accendere potest febrem.

85 Quam ob rem materiæ nostri corporis cum quatuor sint, putrescãtq; omnes, genera febriẽdi non quatuor, sed tria cõstãt. Quoniam sanguis naturæ familiarior est, alimentumq; suppeditat corpori. hic enim si abundat, plethoram, id est repletionẽ tantummodo creat: si putreat, non sanguis præterea eẽ potest: quippe qui recalescens flauã inbilem transeant. at reliquæ omnes materiæ, si superent, vitia p

H cutem maxime pariunt, vt vlcera, quæ à serpendo herpetes appellamus, vt cãcros, vitiligines: sed si putreant, febrem excitare consueuerunt.

86 Cur, si per parietes inuicẽ obiectos fenestrę sint, accidat, vt altera clausa, nõ præterea multus, ac vehemens ventus irrumpere per alteram possit? Censendum hoc propterea euenire, quoniã aer excitus, id est ventus, nõ nisi corpe constat. ergo altera clausa, aer qui ingressus per alteram

I est, domum replet. & quoniam corpus ẽ, nihil amplius aeris superingredi patitur, ne corpus in corpus admittatur. at si fenestra aperiatur, aer qui domum præoccuparit, pulsus per eã extruditur, itaq; locum exteriori dat aeri, & cedit, vt libere ĩgredi valeat, qui etiam ipse per obiectã fenestram cursu cõsimili effluẽs facit, vt alius per alteram admittatur. quod cum assidue agatur, impetus aeris, & agitatio vehementior excitetur, necesse est. K

Cur hominum, qui amorib⁹ 87 detinent, partes postremæ alias frigidę, alias calidæ efficiuntur? Censendũ id propterea fieri, qa quoties anguntur, desperantq; potiri se posse, quam ardent, calor insitus in profundum secontrahit cũ natura, itaq; extrema omnino refrigerantur. & pallẽt vero ob eam rem, & tristi vultu, demissoq; redduntur. At vero quoties contra vel spem obtinent bonam, vel admodum excandescũt, calor ille natiuus idẽ L ad cutem cum natura effunditur, itaque calidiores rubentioresque redduntur. Quam ob rẽ pictores cupidinem alias tristẽ, anxium, iacentemq; pingunt: alias hilarem, subridentem, volitantem puerum item eundem vegetũ repræsentant, qñi cupido vehemẽs quidem est, sed nõ diuturna et stabilis. Amor. n. honestus perpetuo vel inter bonos amicos est, vel inter parentes et liberos, vel inter maritũ & vxo M rem. inhonestus ille parum edurat, magnaq; ex parte inter externos, parumq; cognitos orit. honestus item moderatus, ac sobrius est, inhonestus vehemẽs, furibundusq;. Tenet funale, atque pennatus est, q; animantiũ videlicet animi efferri, mutariq; facile cõsueuerunt: & calor eorũ natiuus propter vehemen tem, assiduamq; solicitudinem marcescit, & vritur. * Ensis parte dextera pendet: læua phare-

tra

* al. l. Sagittãq; dẽ manu dextra ꝫ, pendet vero ad sinistram Pharetra.

A tra ſagittis referta pluribus, qm̃ principio amor per radium oritur vnum oculorũ. ſtatim quippe vt quis aſpexit, amauit. poſt, frequentes ad rem amatam radios mittit, quaſi tela iaciat, & capere illã conetur. ſagittæ abditæ in pharetra ſunt: quoniam qui amant, occulte radios mittunt oculorum. accedit ad hæc conſuetudo, quæ amorem ita accendit, vt ignem auget afflatus, quanq; ortus amoris non ad cõ ſuetudinem proprie referẽdus,
B ſed nonnunquam etiam exiſtere ſubito arbitrandus eſt. Semp enim amore caperetur, qui cuipiam conſueſceret, nudus præterea fingitur, q; & palam fit animus amantis, & ſine vllo inteructu rei prodit cupiditas. haud enim per alium amare quis poteſt, *neq; ita occulte, vt intelligi à nemine poſſit. vnde ſtatuarum quoq; artifices, Deos ac reges nudos ſæpenumero cã honoris, & laudis effingunt, ſcilicet vt perſpicua eorum poteſtas
C & animo ſynceri, nulloq; vitio protecti per corporis nuditatẽ indicentur. Plures cupidines facimus, vel quia varia libido eſt (aliud.n. alius cupit. vnde Plato cupidinem * multiplicam beluam appellat) vel quia ſæpius euenit vt idem pluribus ſe cupiditatib⁹ dedat. Matrem omnes Venerem habere vnã dicuntur,
D id eſt libidinem. Venus enim libidinis effigies eſt. Ferunt Cupidinem furiam arſiſſe infernam, quoniam ſunt, qui in amores turpes, deteſtandos, illicitos ruant, vt libro Secundo Allegoriarum de Dñs abunde docuimus.

Cur per ſtatum aeris peſtilen 88
tem alĩ intereant, alĩ reſiſtere poſſint? Cenſendum id habitus ratione accidere. etenim qui corpore male habito ſunt, ñs aer vitiatus exiguum quoque materiæ, quod integrum extat inſpiratus corrumpit, atque ita
E materię corporis omnes deprauatæ morbos plures, & inſanabiles creant, vt moriendum ſit. at qui corpore bene habito eſt, hunc peſtilens aer aut nihil offendere, aut parum poteſt. habilitatem vero corporis eſſe, quæ cauſam illam efficiendi euocet ad agendum conſtat argumento materiarum externarum. Quercus enim difficilis paſſu ignis aſpernatrix eſt, harundo facilius ignem recipit, longe facilius ſtuppa. uerum ſi ſtuppam madefeceris, & harundinem ce
F peris viridem, quercum verò ſiccam, aut etiam ſulphure illitam igni mandaueris, hæc facile corripietur, flagrabitq; : ſtuppa & harundo nullum penitus ignem excipient. hoc eodem exemplo reddenda ratio eſt, cùm quæritur quã ob cauſam labor febrem ephemeram ex tpe diei vnius appellatam potius, q; putridam facit, aut hecticã extirmi

*al.l. neq; occulte, neq; quẽ ſe nouit.

*πολυμελφαλον, multorũ capitũ legẽdũ forte multicipem.

G tate habitus nominatam. *quo
*al.l. Dicim⁹ id euenire ex p̄cedēti corporis dispōne, & cām ad illā referimus: qm. *a l.min⁹ esse, iam *min⁹ opportunū.
niam si corpus spiritum integrū habet naturalem, nullisque materiarum recrementis vitiatum sit, aptum *iam constat ad genus morbi eiusmodi concipiendum. quo enim solidius, eo siccius, & perinde languori id genus *opportunius est. Cur item Solis feruor alīs somnum afferat, alīs remoueat, eadem illa ratio est. quorum enim caput plurimum pituitæ continet, īs
H ea ipsa humoris copia per Solis ardorem resoluta, diffusaque cerebrum humefacit, itaque adducere somnum potest: at quorū caput humore vacat immodico, īs amplius resiccatum vigiliam auget.

89 Qua de causa, Sol hominem nigrum reddat, linteum candidus faciat, & ceram emolliat, lutum induret? Causam prędicta habet patientis materiæ aptitudo. materiæ nanque nostri corporis excepta pituita quoties ni
*a.l.circa
I mium recalescunt, *per cutem nigrent. At linteum nitro aut salsugine purgatum, sole detersas maculas absumente, merito candidius redditur. Sol itē humorem ex cera penitiorem euocans omnem, emollit. luti nimium, summumq; humorem exhauriens, siccat, atque indurat.
*a.l.ipatiē tis aptitudine é posita effectrō
quod si *præter rem patientem, atque efficientem aptitudo quoque rei patiētis causam effectus adhibeat, fieri pōt, vt nos quoque, si animum pietate munia-
mus, si corpus victo sobrio tuea K
mur, si spretis opibus magnis, contenti paucis degamus, labe humana immunes, quoad humanis viribus licet, euadamus, dum scilicet occasionem rei efficienti nullam suggerimus, qua agere quicquàm valeat in rem patientem: siue Dæmō infestus sit: siue sidus, siue qdlibet aliud, quod extrinsec⁹ causam afferat nostri erroris, vel vitī.

Cur qui morbo laborant re- 90
gio, astricto sint aluo, excremē-
taque admodum alba egerunt? L
Quoniam flaua bilis per totum corpus eorum effusa est, quod et oculorum, et cutis colore indicatur, neque ad intestina præterea ita confluit vt tingere possit excrementa: neq; per suā acritudinem vim excrementariā intestinorū excitat ad fęces eīciendas. Quam ob rem ars medicinalis, quemadmodum cæteræ quoq; artes, naturam sequens pro viribus, quoties valetudo vrget ad uersa, viribus infirmis & languidis corporis auxiliatur. cum. n. M
stercus excerni bilis beneficio incitantis, purgantisq; soleat, videlicet ita, vt & intestina, cum musculis ad ea ipsa pellenda eniantur, & stercus ipsum molle, ac lubricum per humores lētos intestinis appositos cōtineatur, ars perquàm aptè clysterem adhibuit, qui mel vice bilis continet: nitrum vero quia purgat, & morsu incitat intestina, & musculos ad expellendum: aquam

atq;

A atq; oleū, vt humefaciat, emollia atq; fæces, quæ febre exaruerunt. Conſtat enim alias naturā ſolam ſine opera medici poſſe agere, vt cum iudicatur de morbis, & materia quæ concoquit, tunc enim *natura veluti aduerſariorum duorum arbitra, morbi, & naturalis potentiæ adeſt, & de ægro decernit, ac iudicat: alias medicum ſolum ſine naturę auxilio ſubuenire, vt cū mēbra, quæ ſuis ſemota ſedib⁹ ſunt medicus ipſe reponit, & collo-

*a. l. modicus veluti aduerſariorū arbiter

B cat, alias naturam ſimul, & medicum opitulari, vt cum medicus quidem ſordida vlcera, & caua purgat & obſtruſa foramina reſerans, liberos meatus ſanguini præbet, natura vero per īuiſibilia foramīa vlceris ſanguinem ſyncerum tranſmittit, quē per alimentorum immutationē ad eum finem confecit, vt carnē crearet, medicus item carnē recens conditam, atq; infirmā medicamentis deſiccantibus ſtringit, atq; conſolidat, natura colo-

C rem ad poſtremum adducit, & quoad maxime licet, expolit & ornat.

91 Quam ob cauſam multi cum febre ſynocha & feruore continua appellata laboraſſent, cutē aliquandiu nigram poſt decretorium diem habuerunt? Quoniam febris bili cōmiſta eſt flaua, quę morbo inualeſcente deuſta atrum ſibi colorem hauſit, itaq; cum indicaretur, pulſa ī cutem ab natura ſumma corporis tinxit, qūo per albugines cutē D reddi albidā nouimus. craſſitudine vero materię accidit, vt difficulter coloris deleatur.

Cur atra bilis ſi ī mammam 92 decumbat aut in crus, exeſionē faciat, ſi in cerebrum, nihil exedat, ſed inſaniam tantum excitet? Cēſendum propterea id fieri, quoniam in mammam venæ amplæ, permultæq; propter lactis originem coeunt, itaq; atræ bilis copia illō confluit, & vero in crus bilis dilabitur largior: quoniā grauiora quæq; ad ima E tendunt facilius, at vero cerebrum, quia & venæ tenues, & aſcēſus difficilis, parum bilis effertur, ita vt pungere illic poſſit exedere nequeat. adde, q̄, cū cerebrum non modo frigidum, ue rum humidum etiā ſit, pugnat aliqua ex parte bilis atræ naturæ, & mitigat. Quæ igitur bilis atra veheniens eſt, cancrum eſitantem in mamma gignit, vlc⁹ diuturnum & depaſcens in cru re, inſaniam ferам in cerebro. q̄ autem flauior eſt fluxionem tā- F tummodo agit, & tumorem cācro ſimilem ſine exeſione creat, & ad inſaniam vertit leuiorem.

Quam ob rem vbi aluus ſup 93 preſſa nihil reddit, papyrus proſit conuoluta in longum, intruſaq; in ſedem? Quoniam muſculos ſedis collapſos, compreſſoſq; diducit humefacta, & excitat. quod idem etiam in vlceribus facit, quorum oræ importune contrahuntur, & conniuent, diductis

G ductis autem muſculis fæces ex cedunt, & quicquid affligit, reſicitur.

94 Cur vaſa, quę baucalia nominamus ſtrepitum quendam, dū aqua implentur, reddere ſoleāt, vnde nomen his inditū eſt, quo modo & murmur, & ſuſurrus, & reliqua factitia nomina dici incœperunt? Cēſendum id propterea fieri, quoniam vas, cum nullam continet aquam, plenū aeris eſt, corporis longe tenuioris. itaq; cum aqua in id vniuer
H ſim irrumpit, aerem tenuem facile pro ſua grauitate extrudit. ſimul enim eodem in vaſe contineri aquam, & aerem fieri non poteſt. demonſtratum quippe habemus nunquam duo corpora locum eūdem per idem tempus poſſe occupare. quod cum aer ſurſum vniuerſus per locum expellatur compreſſiorem, ſtrepitum excitari illum neceſſe eſt neq; vnum, ſed plures. agitur enim veluti pugna inter humorem, & aerem, cum deorſum ae-
I rem humor premat, aer ſurſum humorem compellat. hoc enim cum viciſſim crebro agatur, merito accidit, vt etiam ſtrepitus percrebreſcat.

95 Cur vaſa, quæ harpagia nominam⁹, ſi digito admoto foramen eorum ſuperius obturetur aquam nullam per foramen ſui fundi emittant: ſed ſi apertū ſit, libere emittere poſſint? Cenſendum hoc propterea fieri, quoniam ore aperto aer ingrediens aquam deorſum compellit, cū K etiam humor ipſe labi deorſum aptiſſimus ſit. Ita efficitur, vt aqua quæ ore per digitum clauſo effluere nequit, reſerato libere effluat. hīc omnem fere fabricam machinalem per aerem, atque humorem conſtruimus. vt horologia, clepſydras, vt ſonos ſimulachrorum, cæteraq; generis eiuſdem.

Cur tam vinum, quàm aqua 96 delirium, atque inſaniam faciat ſi inopportune febrientibus detur, cum hæc contraria inter ſe L ſint. frigida enim aqua, vinum calidum eſt? Quoniam vini calor efferens ſeſe ad partem ſuperiorem, cerebrum cum febre deurit. itaq; primum illud animi inſtrumētum, quod ſpiritus gerens ſpecimen ætheris eſt, commotum, vexatumq; vim, qua ſapimus, delirare, atq; improbe agere cogit. conſtat hoc argumēto multorum, qui cum corpore, & animo eſſent integro, ſuæ mētis eſſe per vſum meri frequentem, atq; immodicum deſierūt. M aqua ſane: quoniam obtrudit foramina, & iter claudit, quo putris materia poſſit exhalare, putredinem febresq; auget. itaq; facit, vt mens de ſuo ſtatu moueatur. ſæpe etiā feruore nimio corporis aqua iniecta pro alimento febribus eſt, quemadmodum & fabri ferrarij nonnihil humoris conſpergere conſueuerunt, vt carbones ardentius cādeant.

Cur mulieres, ſpadones, & 97 pue-

A pueri vocem reddunt acutam? Qm̃ eorum arteria ꝓp humoris copiam ſe dilatare nequit. diducere enim amplificareq; meat⁹ caloris vnius intereſt. Vt enim anguſta tibia ſonum reddit acutum, ita etiam canalis ſpirandi, quę arteria nominata eſt aſpera vocem pro ſua anguſtia extringit acutiorem. Haud enim audiendi ſunt, qui mulieres ꝓpea vocem acutiorem emittere cenſeant, qm̃ in parturiendo, vociferare iuuat ad partus facilitatẽ.

B Cur *infantes deſtillatio per
98 exercet, quæ Siriaſis appellata
*a.l.īfātes ꝓ æſtate capitis inflā matio & dſtillatio *a.l.dbilitant. Quidā ét labo rāt ꝓfluuio vētris
eſt? Aeſtu tantiſper detineri infantes multitudo dicere conſueuit. febriunt enim parte interiori febre tenui, oculis ſubſidentibus redduntur, vigilant omnino, debilitantur. Cenſendum ꝓpterea hoc fieri, quia infantes pq̃ facile affici poſſunt, & pituitã largiorem ſuo in capite cõtinẽt. ergo per æſt⁹ pituita recaleſcẽs, putreſcensq; febrem accẽdit, & membranas cerebri feruefacit,
C vt inſomnia angantur. Feruor deinde per arterias deſcendens ad ſedem cordis, & ſpiritũ *aĩalem feruefaciens, febrem ſine putredine accendit. & vero bilis augeri per febrem ſolet, quę mouere profluuium poteſt, aluum mordens, & inteſtina. cauſam, atq; originem mali eſſe in cerebro intelligimus, eo ꝙ capiti admota quæcunq; refrigerant, ꝓſunt, quaſi feruor extinguatur, qui inde ortus corpus totum in feſtat. accidit hoc idem etiã firmæ ætati, cum pituita redũdat in capite, aut flaua bilis vel colligitur, vel ẽt putreſcit. Quinetiã per aerem, quem feruidum trahimus, membra ſpiritalia recaleſcunt, & febrem per feruorẽ nimium excitant. D

Cur difficulter vlcera rotunda curentur? Qm̃ per bilẽ acrẽ, 99
atq; exedentem conſiſtunt: exulceratur quippe in orbẽ quoties bilis guttatim confluit, & exedit. itaq; fit, vt medicamenta, q̃ admodum ſicca, & prope deurẽ E
di vim habẽt, afferre neceſſe ſit: Medici ita volunt. naturæ vero & ſapientiæ ſtudioſi curari hæc difficilius propterea dicũt, qm̃ principium nullum eſt, vnde cicatrix adduci incipiat: circulus .n. & principio caret & fine: vnde figuram hãc vlceris ferramẽto immutandam cenſent in angulos, vt pars idonea ſit, vnde cicatrix oriatur.

Cur ſæpe eueniat, vt locum 100
quem ſtatuimus petere prætereamus? Quoniam noſter ſæpe- F
numero animus rebus alĩs occupatus diuerſus ita eſt, vt ſenſibus non plane inſiſtat ad ea ipſa percipienda, quæ ſua ſingulis ſenſibus habentur: fit igitur, vt quaſi videntes non videamus. quoniam illa vis non aduertit, quę iudex rerum ſenſibiliũ eſt.

Cur mel, quod omnibus dul 101
ciſſimum eſt, amarum ab ĩs ſentiat̃, qui morbo laborant regio? Quoniã eorum lingua bile amara

G ra redundat: ſic etiam quæque pars alia corporis. mel igit̃ materiam excitat quieſcentem, & guſtus bilem amariorem perciens, falſam affert imaginationem, quaſi mel ſit amarũ, quod dulce eſt.

102 Cur hominum admodũ irascentium oculi *ruffi efficiãtur? Quoniã ira ſanguinis cordi ſuffuſi, & ſpiritus calidi feruor eſt. Hic igitur, vt tenuis ad caput effertur, atq; ad oculos, quoniam
H perlucidi ſunt, ſe oſtendit. & vapores aſcendunt ſanguinei, vnde facies quoque rubicunda exiſtit. hoc & Homerus cum ita fieri aduertiſſet, ex ritu ardentis cãdebant lumina flãmæ, retulit.

*veluti ignei

103 Cur ſerpẽtes aqua aſperſi infeſtentur, & fugiant? Quoniam natura ſunt frigida, ſicca, neruoſa, exangui: hinc. n. refrigerationem immodicam fugiãt neceſſe eſt. habitu vero ſerpentes eſſe eiuſmodi conſtat eo, q̃ per hyemem latebras, & terræ profun-
I da, quæ per id tempus calidiora ſunt, petunt, contraq; per ęſtatẽ, q̃ terræ ima refrigeſcunt, inde diſcedunt, & loca poſcunt tepidiora: quinetiam Sole occidente aerem ſæpenumero fugiunt, vt frigidiorem.

104 Cur ouum, non quemadmodum cum aſſatur, ſic etiam cũ in aqua feruenti decoquitur, rũpi poſſit? Quoniam ignem ſine aqua experitur, humor contentus in eo immodice recaleſcens copiam ſpirituum parit largio
rem, quæ cum per anguſta exi- K
re cogatur, diſrupto oui tegumento exiliat neceſſe eſt. quod idem fit etiam ĩ dolĩs, cæteris q; fictilibus, ſi prius, quãm muſtũ efferueat, obturentur. adde, q̃ flamma nimia teſtam oui corripiens rumpit. Quod etiam vaſis fictilibus euenit, cum vltra modum torrentur, quapropter ouum, plerique ante q̃ igni admoueant, aqua diluunt. at verò aqua ebulliens paulatim p̃ ſua mollitudine humores effundit, abſumitq; relaxando, non ſubi- L
to corrumpit.

105 Cur per venereum coitũ oculi pauliſper conniueant? Cenſendum id propterea fieri, quoniã in concumbendo ita voluptatinos dedimus, totiq; dilabimur, vt erigere oculos, animumq;, & ſenſum in ſublime euehere nequeamus: quo fit, vt animus minus corporeas ſentiat affectiões

106 Cur nonnulla ex medicamẽtis ſimplicibus vires contrarias ſimul contineant, vt experimento latiſſime patet? Maſtiche. n. M
& abſtergit, & digerit, & firmat: acetum calfacit, & frigefacit. Dixerim vires illas contrarias propterea contineri, quoniã eorum particulæ ĩdiuiduæ per appoſitionem non per confuſionẽ coeunt. Vt arena ſi lento conglutinetur humore, inq; vnum corpus coagmentetur, non per confuſionem corpuſculorum ſuorũ in corpus, quod vnum videtur, concreſcit, ſed per coniunctionẽ

con-

A contactumq; consistit. ergo, si ita est, contrarias qualitates diuersis particulis mastichæ, aut aceti inditas, confundiq; inuicē recusantes, existimasse absurdū non est.

107 Cur per offensionē digiti pedis inguem intumescere soleat? Quoniā natura subuenire parti cuiq; dolenti soleat. & cum materia, quæ esculenta, cognata, & benignior est, sanguine inquam pro vehiculo vtatur, cum ī digitos pedis descendit cum sangui
B ne, venas amplissimas inguinis impleri, & perinde adenes, quæ corpuscula rotunda sunt posita inter sanguinis cōceptacula, necesse est ergo per immodicā sanguinis *rarefactionem inflammatio excitatur, & tumor. quæ quidem res inguen a parte, qua oritur, corporis nomē accepat.

*Politiano σφυσιν legit. i. cōstipationem.

108 Cur auium generi vesicam, & renes natura dare noluerit? Quoniam larga humoris copia opus erat ad pennarum ortum, & incrementum, quinetiam cō
C tinens volandi euibratio potest absumere humorem. Aues igit hac de causa vsu mingēdi carue runt, cum tamen bibunt, stercus larga cum copia humoris eñciunt.

109 Cur pueris calculi in vesica nascuntur, senibus vero in renibus? Quoniam renes puerorū meatus conrinent prgangustos. hinc enim terrena, crassaq; permanans materia per renes vi arctioris meatus ab vrina, & renibus, canaliculatisq; conceptacu
D lis propellitur ad vesicam. hæc locum præ sua amplitudine dat tum excernendi, qua affluat vrina, tum consistendi, qua materia subsideat calculi: At seniorū renes, quoniam meatu sunt ampliori, locum & vrinæ effluendi præbere possunt, & terrenæ materiæ subsidendi, & concrescendi. Colore autem calculi, quænam materia sit, quę peperit, no sci potest.

Quam ob causam cum calcu 110
lus per calorem consistat (pueri E
nanque calidi sunt) & in senib⁹ non nisi per illam eandem causam concrescit? Haud enim tantam refrigerationem esse in illis putandum, quantam nix & gelu contrahunt. Quippe cū sum mum frigus renes omnino interimere possit, cur inquam si ita est, non medicamentis cōtrarijs ad resoluendam calculi concretionem vtamur, sed similibus, ī. calidis: vt *saxapio & fœniculo & eiusmodi cæteris? Ipsum per
F nimiam vstionē, exassationēq; accidit, vt calculus in arenam frangatur modo pulueris, qui ex fictilibus immodice torrefactis dilabitur. Itaque minuti calculi facile cum arena mingun-tur. fieri tamen potest, vt etiam per frigidam potionem calcul⁹ expellatur, videlicet cum renes ita corroborentur, vt bonis admodum viribus per vim excernendi eñciant, necnō renum feruorem immodicum, qui calculorū

*petroseli no.

G lorum concrescendorum causa est, frigida potio extinguit.

111 Cur vlcera tam renū, quàm vesicę difficulter curētur? Quia vrina per suam acritudinem recentem cicatricem relacerat. vnde fit, vt & difficilius curentur, quæ in vesica constiterint: manet.n. in ea vrina, transit vero tā tummodo per renes.

112 Cur aquam īgressi balnei calidiorem postmodum sentiam⁹ si moueatur? Quoniam vbi ingressi sumus, aqua, quæ calida
H nobis obducta est, non solum egit, verum affecta etiā est: quippe quæ & corpus calfecerit nostrū, & refrigerata ex eo aliquātulum sit. res enim omnes, quæ sub ortum, atq; interitum veniunt, dum efficiunt, affici etiam ipsas demōstratum plane habemus. Quoniam igitur aqua refrigerata parumper nō ex ęquo præterea calfaciat, minus post, cū principio calida sentiatur necesse est, præsertim cum nec assuescendi ratio desit. cpsi aquam
I mouerimus, partem, quæ obducta nostro corpori, & proinde moderata iam est, diuertimus, calidioremq; aliam, quæ non affecit, affectaq; est, alliciem⁹, quā suum item immodicum seruantem calorem, merito calidiorē, & merito prope vrentem tantisper experimur, donec etiā hæc afficiat, atq; afficiatur, itaq; suo in calore frangatur, quod vice pari facere licet per successionē. quādiu enim aquam mouem⁹, tandiu calida, vt est, quæ accedit, percipitur. vnde qui ampli⁹ sese calfieri velint, aquam assidue mouent, quamdiu libeat calfieri. K

113 Si omne, cum moueatur, calidius se ipso effici solet, præsertim si aere, atq; loco feruentiore moueatur: cur aer agitatus, ventilatusq; frigidior sentiatur, & quidem per æstatem cum Solis calore feruescit ardentiori? Hoc enim rationi pugnare videtur superiori. quādoquidem aqua calida si mouetur, calidior reddatur: aer autem calidus si ventilatur, frigidior occurrit. Censendum hoc fieri propterea, quoniam quod qualitate, aut virib⁹ superat, quanquam euincere id potest quod eodē in genere minus est: tamē ita euincit, vt etiā ipsum mutuo aliquantulum afficiatur a minori. A qua igitur, quæ admodum calida corporis nostri comparatione est, dū calfacit, refrigeratur: nec eandē seruare qualitatē præterea potest. L

At circumfusus aer, cum per æ- M
stātem mediocriter calidus, videlicet aquæ illius feruentis cōparatiōe nostris obducatur corporibus, quæ statu cœli calidiori referuent, calfit, itaq; nos mutuo calfacit. Quod idem linea quoq; faciunt vestimenta. frigida enim primum calore nostri corporis obtepescūt, deinde nos mutuo calfaciunt. Ergo cū aer, qui iam calfactus a nobis est, p ventilationē è nostro semoueat

cor-

A corpore, atq; alius non calfact⁹ accedit, merito is ſentitur frigidior, qui ſubinde acceſſit.

114 Cur vlcerum cicatrices, quæ in pupilla oculi conſtiterunt, albæ videantur: cum extra pupillam, parte inquam oculi ſnigra, cicatrix nulla alba ĩduci poſſit? Quoniam liquidus, ac perlucidus ille ſpiritus, cui videndi vis data eſt, per pupillam tantũ permanat. Idcirco euenit, vt vbi cicatrix meat⁹ tunicæ cornææ ob cœcauit, ſpiritus ille tranſmeare

B præterea nequeat. itaq; coactus cicatricem pro ſua copia maiorem in modum illuſtrando reddere albã põt. & facultas quoq; videndi propterea tollitur, qm̃ per condenſationem oculi, ſpiritus non emanet.

115 Cur vt paleæ aquam ſeruare calidam, ita niuem *continere integram poſſint, cum aduerſæ ſint iſtæ inter ſe qualitates? Naturam palearum certa, explora/taque qualitate vacare cenſeo.

*a.l. ſeruare frigidã.

C Quam ob rem nonnulli paleas apocas, quaſi ſequales, i. qualitatis expertes nominarunt. cũ igitur media, & (vt ita dixerim) dubia temperatiõe cõſtẽt, qualitatem eorũ quibus ob ductæ ſunt, celeriter capiunt. itaq; ſeruare mõ calida, mõ frigida poſſunt.

116 Cur vbi per hyemem imber deſiit, ſtellæ illuſtriores videantur? Quoniam tam aer ſuperior q̃ inferior per agitationem extenuatur, & quaſi per imbrẽ deterſus cõſpectum ſynceriorem corporum cœleſtium præſtat, D & tranſitum liberiorem oculis præbet, & ampliorem. conſtat hoc argumento eorum corporum, quæ aquis demerſa puris atq; dilucidis clara, & nitida percipiuntur: turbulentis vero, & fœculentis, aut nullo mõ videri poſſint, aut obſcure, & dubie.

Cur ſæpenumero accidat, vt 117 inter mingendum inhorreſcamus? Quoniam bilis acrior con fluens, & mordens veſicam totum excitat corpus ad cõſentiẽ

dum, protendendumq; pauliſp E ſuas excernendi vires. horror. n. talis excitatio eſt. quod quidem pueris potiſſimũ accidit, qm̃ illa ætas largiore excremẽtorum copia redundat, propter nimiũ edendi vſum, & varium.

Cur dolores per noctem ma 118 gis ſõleant augeri? Qm̃ per id tẽpus animus ocioſus eſt, nullis videndi, aut audiendi, aut guſtãdi, aut cuiuslibet sẽſus negocijs occupatus: tractusq; ad exteriora, hac de cauſa corpis affectio-

nes per ſenſum tangendi am- F plius percipit. Actiones enĩ paucæ per noctem animales ſeruantur, ſpiratio inquam, & cogitatio. Animum vero ductum per actiones proprias ad exteriora minus corporis affectiones percipere conſtat, eo, q̃ cum aut lugemus, aut ægrotamus, aut alia qualibet moleſtia angimur, amicorũ p̃ſentia, & ſermo leuat noſtrũ malũ, & mitigat. Neq; vero ignorare debem⁹ naturã ſuis

actio-

G actionibus minus interdiu fungi ſolitam, coctione inquam ciborum, materiarum mutatione ſanguificatione, digeſtione, nutricatione, agglutinatione, aſſimulatione, cæteriſq; generis eiuſdem, animum autem ſuas p id tempus exequi potius actiones ad vſum mouendi, ſentiendi, imaginandi, cogitandi, remi
117 niſcendi, & quicquid eiuſmodi. contraq; per noctem naturā magis animum minus agere cō ſueuiſſe.

H Cur vitra per hyemem, ſi
119 quid vehementer calidum immittatur, rumpi ſoleant? Quoniam frigoris multum ex aere ambiente gelido hauſerunt, quoties igitur ante, quàm vitrum tepefacimus, aquam ferventem indimus, caliditas con-
121 trariam ſibi frigiditatem perſequitur. tum illa derepente fugiens vna cum ipſo ſpiritu diſtrahit corpus continens vitri, atq; dirumpit. foramina quippe cor
I poris vitri & ſi viſum, ſenſumq; nullum partiuntur, tamen non nihil aeris tenuioris contineant naturæ ratio exigit. Sunt qui p nimium rigorem frigoris exiccari, indurariq; corpus vitri exiſtiment, quoniam quantum in eo eſt tenue, vel humoris, vel aeris exprimatur inde, & euaneſcat. itaq; ruptioni, fractiōiq; redi opportunum, ſicut lignum cum exaruerit. Hinc enim Hippocratem quoque medicum uenas rumpi a frigido ſcripſiſſe affirmant. Ergo ſi ita eſt, cum ni- K
mius calor amplius vitrum reſiccet, quod ſicciuſculum occuparit, merito id irrumpere poteſt: ſi tamē prius, quàm ſubeat calor, molliter tepefiat, ac moderetur, nullum penitus ſentiet detrimentum. Quemadmodum Athletæ, cum perluctandi certamen adituri ſunt, oleo ſeſe permulcent, ac reddunt ad flexus, tractusq; obedientiores: etenim & qui modulorum ſunt ſtudioſi, ante quàm ad rem veniant, promere nonnihil conſueuerūt, L
quo ſpirandi meatus relaxent, & mēbra emolliant ad vocē eliciendam elegantiorem. fit. n. vt relaxatis meatibus, rigor facile cum ſpiritu abeat, & mollior cō ſtantia vitri relinquatur, quę cedens calori ſuperueniēti immunis ruptioni omni perſiſtere valeat. Vitrum autem foramina continere inuiſibilia, vel vaſorū fictilium argumēto probari poteſt. nam niſi pice intus cruſtentur, aquam large per ęſtatem reſudant, quam continent: quin M
etiā vitrum ipſum per æſtatem aqua admiſſa frigida reſudare; per hyemem ſi aquam cōtinet feruidam, fumigare vidimus, et corticem vero mali medici, ſi vitrum admorum extrinſecus collidas, humor contentus qualitatem corticis recipit, vt poſſit eū dem reddere odorem.

Cur pueri, præſertim infan- 120
tes, in terram cadentes non facile, quemadmodum viri, infringant?

A ganturCēſendum corpora pue
rorum propter ſuam mollitiem
ſic duritiæ ſoli cedere, vt eius vi
res intentas, rigiduniq; ictum re
ſoluant, & hebetent adeo, vt pa
rum affici poſſint. At viri, quo-
niam duro ſunt corpore, ſoli du
ritati, aut lapidis cuiuſpiam re-
nitūtur: itaq; amplius ictum in
tendunt, vt lapis pro ſua acriori
duritia agere efficacius poſſit.
Hac eadem ratione ſpōgia quo
que frangi cadens nō poteſt: vi-
trum autem, & fictile, & aliud
B quodlibet generis eiuſdem, cū
ceciderit, frangitur. Hinc etiam
cauſam duces, cur vehemēs vē-
ti impetus quercum euertat, ha
rundinem illæſam prætereat.
quercus enim vt prædura, vali
da, ampla, excelſa vento renitit:
itaque facit, vt impetus plenius
intendatur, atq; forteſcat: harū-
do vt mollis, leuis, tenuis, bre-
uis huc & illuc flatui cedens ad
uerſo vires noxias tuto trāſmit-
tit, & hebetat: hinc & Athleta
C cū ſuo reſiſtit, atq; renititur ad-
uerſario, vires ſibi cōtrarias au-
get, cum aliquantulum cedit, &
huc & illuc circumagit, reſoluit
facilius, & proſternit.

121 Cur infantes, cum modulos
audiant, primū vagitu ceſſent,
deinde dormire incipiant? Quo
niam modulandi rō, quæ Muſi-
ca nominatur, eſſentiæ noſtri a-
nimi indita a natura eſt, vt etiā
cæteras omnes ſcientias haberi
inſitas opinio fert, non aliter q̄
in igne calor inſitus ſit: neq; per
doctrinam quicquam acquiri, D
ſed per reminiſcentiam, atq; re-
cordationem omnia ſciri Plato
author eſt. Igitur quoties aīus
concentum aliquem, modulū q;
comptiorē ſentiat, primum re-
miniſcens, ac repetens cogit in-
fantem quieſcere, tum permul-
ctus in ſomnum vertit: ſic enim
intelligendum, vt artes omnes
habitu ſyncero, promptoq; in
animo inſint, quādiu immunis
luceat ſordibus corporis: demer
ſo autem in corpus, pollutoq;,
omnia obliuioni mandentur, & E
deliteſcant.

Cur nutrices, cum in ſomnū 122
velint puerulos vertere, moue-
re eos conſueuerunt? Vt humo-
res delapſi per agitationem cere
brum moueāt: quod hoīes æta-
tis perfectæ nunquam patiunt.

Cur aliqui ex vinolentis ge- 123
mina videant? Quoniā muſcu-
li oculorum varie humore com
pleti, factiq; proni & languidi,
oculos deprauant, vertuntq; al-
terum ſurſum, alterū deorſum:
F itaq; radij oculorum non eundē
in locum præterea concurſare
poſſunt, ſed diuerſas partes eiuſ
dem corporis adeūt, vt cum ra-
dij ſeorſum mittantur, conſpe-
ctum rei geminari neceſſe ſit:
conſtat hoc etiam eo, q̄ qui alte
rum oculum premit, ſurſumq;
impellit, gemina omnia videt.

Cur qui ab ortu naturæ ſtra- 124
bones ſunt, gemina non conſpi
ciunt? Quoniam oculos non ſur
ſum, deorſumq; habent depra-

Guatos, ſed dextrorſum, ac ſiniſtrorſum: q̄ enim oculi ſuū obtinent ſitum, i. directum, radiq̄ eūdem in locum profluant, atque identidem referant neceſſe eſt.

125 Cur pubeſcentes aduleſcētuli, videlicet annum ætatis circiter quartumdecimum, vocem reddere aſperiorem incipiant, quod trageſcere a vocis hircinę aſperitate dici ſolet? Quoniā p id tempus natura parens, & gubernatrix humani corporis magnam vniuerſamq̄ agit mutationem. argumentum q̄ fœminarum mammas tum ampliari ſolitum eſt, vt lactis idonea ſint conceptacula, & ſedes quoq; augetur coxarum, vt capax ſit fœtus futuri, virorum pectus, & dorſa amplificantur, vt onera ſuſtinere valeant grauiora. Teſtes item ampliores reddūtur, vt ſemen ſatis gignant, & teneant, & coles inſignem accipit magnitudinem, vt per ampliorē meatū genitura expeditius profluat. Quinetiam totum corpus ñſdē ipſis ampliari ſolitum ſit, quod vel morborum mutationes abolitionesq; *indicant, & vocis ergo aſperitas, qua de re agimus, per ſpiritalis membri immutationem tunc euenit. cum enim arteria aſpera dilatetur, accidit, vt partim plus, partim min⁹ incrementi proueniat, eiusq; pars interior inęquabili ſtructura ad guttur vſq; aſcendat: igitur ſpiritus, cū per eas partes emanet, quaſi per itineris inæqualitatē impingat, vocem etiā inæqualem, aſperam, & raucam agit: quod idem etiā accidit ñis, quorum arteria deſtillatione infeſtā te affecta per ductionem eſt: de lapſo nanq; humore leuis interior membrana facta inæqualis, exitum etiam ſpiritus præſtat inæqualem: talis hircorum quoque arteria eſt, & guttur, ob nimium humorem, & qui immodice oleo vtuntur, illo eodem vitio non carent: qui *cum per intentos, frequētesq; clamores rauce *proferant, hi deniq; ſiccitate arteriæ vocem reddunt inæqualem, & aſperam. At vero gruum arteria, cæterarumq; auium, quæ rauce vociferantur, facta eſt a natura omni ex parte aſpera, quoniam ita eſſet ad id commodior, quod author illa, & parens omnium ſpectabat. Poſt pubem vero adoleſcentes trageſcere deſinunt, q̄ iam ī plenum arteria tota ſit dilatata, ſuamq; naturalem æqualitatem receperit.

126 Cur oleum epotum vomitū moueat, & potiſſimum bilis flauæ? Quia vt leue, & ſuperiorū appetens, cibos ad ſtomachum inuitat, & effert: quibus ſtomachus ipſe oppreſſus, aggrauatusq; vim excernendi incitat ad euomendum: ſed maxime bilem reñcit flauā, quia leuis hæc, & tenuis eſt, & facilius petens ſuperiora. Oleum vero factum ſic eſſe a natura, vt ſemper ad locum tendat ſuperiorem perſpicuū

*a. l. ſi dicāt & circa annū 14. ſolēt cōtingere, & vocis quoq; aſperitas,

* vero

* proferūt

A cuum eſt: quoties enim cuiquam miſcetur humori, recipit ſe ad ſedem ſuperiorem, & innatat.

127 Cur oleum humidis nullis ſe permiſcere patiatur? Quia cum lentum, ſuique pertinax ſit, in particulas ſecari indiuiduas, cæterisque humoribus commiſceri neſcit: hinc dilapſum quidem in humum non poteſt celeriter ſubire.

128 Cur oleum, & aqua ſæpe & facile gelu durentur: vinum, ace
B tum, garum, aut nunquam, aut rarenter congelaſcant? Quoniã oleum nulla exuperat qualitate ſed medio potius conſtat tẽperamento: refrigerari ob eam rẽ cito poteſt, atque adeo vehemẽter, vt ſtringatur, & conſiſtat. Aqua quia frigida eſt, facilius ſe ipſa frigidior redditur, itaque gelaſcit. At garum quia tenue, & calidum eſt, idcirco min⁹ perriget. & vinum quoque eadem illa de cauſa poteſt reſiſtere. Ace
C tum vero quia partibus tenuiſſimis conſtat, incõgelabile eſt.

129 Cur quæ contraria ſunt qualitate, efficere idẽtidem valeãt? Nam, vt frigus, ita etiam calor humorem ſtringit: aqua enim gelu cogitur. Calculus calore in veſica concreſcit. Per diuerſas id effici vires cenſendum eſt. Calor enim quia nimium abſumit humorem, ĩdurat: gelu quia cogit, conſtipatq; humorem oẽm ſqualidiuſculum exprimit, ſicut ſpongia manu cõpreſſa humorem, quem ſuis in foraminibus D
continet, emittit.

Cur ſæpe contingat, vt *frig⁹ 130
ægrotum affligẽs ſe remittat, ſi * rigor
ſtrepitus, aut aliud quodlibet terrificum per id accidat tẽpus, quo frigus vrget, aut ſi aquæ copia in ægrotum vniuerſa iaciatur? Quoniam ſæpenumero materiis iam per temporis ſpatiũ concoctis, attenuatisq;, calor naturalis ex cute ad partem corporis interiorem vniuerſus irrumpens, materiam morbi digerit,
& abſumit: quod idem etiam fa E
cere theriaca poteſt, & pars magna generis calidi & ſicci, modo oportune poſt cõcoctionem ſumantur.

Quare qui diu circumagun- 131
tur præter conſuetudinem, ca- Duo hæc ſequentia Problem in Theodo. trãslatiõe haudq̃q̃ legunt.
dere ſolent? Quia cum ſpiritus animalis in cerebro per illũ motum neceſſario perturbatus, & cum humoribus confuſus, ineptus deinceps euadat ad ſuſcipiendam animę facultatẽ, ſenſum motumq; ſuppeditantem: nulla F
vi ad neruos & muſculos peruadente, fit vt moles corporis, quę ſuſtineri ac vehi ab animali ſpiritu deſinit, feratur in terra pro ſuo põdere ac nutu inſito. Hinc autem offunduntur oculis tenebræ: cp ſpiritus vidẽdi facultate præditus ſit perturbat⁹, nec pinde vt ſenſus reliqui, ſuum tueat munus. At ñs, qui paulatim & diu circũagi conſueuerunt, raro iſtud accidit: quia per illam conſuetudinẽ anima deſinit haberi

G apud naturam peregrina,ac ipſi conciliatur. Quod enim paulatim,diu,& continenter fit,deſinit tandem eſſe inſolens,ac ſenſum fugere incipit,vt nihil omnino percipiatur.

132 Quare vitrea ſpecula ſplendeant plurimum? Quoniam ſtãni natura quo intus illinuntur,cũ ſit pellucida, vitro ex ſe perſpicuo commiſta,magis reſplẽdet: & radios ſuos per vitri exiguos meatus tranſmittens, ac externam illius corporis faciem du-
H plicans,reddit magnopere lucidam . Qualitatum porro aliæ quidem vires ſuas in profundũ nequaqam tranſmittunt: vt album,nigrum,fuluum, & huiuſmodi:aliæ penitus trãsfundunt per tranſmutationem: vt frigus calor,ſiccitas, humor,quæ propterea ad diſcrimẽ & comparationem ſupradictarum, effectrices qualitates a philoſophis & medicis appellantur.

133 Quam ob cauſam in ſpeculis atq; aquis dilucidis noſtrã ſpe-
I ciem cõſpicere valeamus? Quoniam oculorum radij profecti ĩ corpora , quæ nobis ſplendida *obducta ſunt,refringantur, ac ſuam repetãt ſedem : ſpeciem enim noſtram iam ſibi habẽt obductã poſtq; refracti ſunt, itaq; illam conſpiciunt.

*oppoſita

134 Cur vaſtæ, ſynceræq; ſpeluncæ,& loca excelſa, puraq; ſoleãt reſonare? Quoniã loca eiuſmodi,vbi aerem ictũ, quæ vox eſt, exceperunt,refringunt, nobisq; reddunt eundem aerem, quem K
nos pculſim⁹, afformauimusq; in vocem:vox.n.aerem , aer locum ferit:& quo plenius percuſſus hic percutit, eo vehementi⁹ reſonare neceſſe eſt, loca humida, vtpote molliora illato ictui cedunt.itaq; omnis impetus elãgueſcit,vt nulla effici poſſit reciprocatio:errore igitur vulgus Echo tanquam numen reueretur,& colit,errore Pana, Deum illam arſiſſe credidit. Pan.n.homo doctus cauſam reſonantiæ L
primus indagauit,ductusq; auiditate noſcendi, cum aliquãdiu in ſcrutando elaboraret, moleſte ferebat,more eorũ,qui puella, quam arſerint,potiri nõ queunt. Vt etiam Endymiõ homo cœleſtium curſuum ſtudioſus, cum Lunæ curſus , faciesq; varias quæreret,nocteq; vigilaret, interdiu dormiret, deliciæ Lunę fuiſſe,ſomnoq; dormiuiſſe in expugnabili,edoctusq; ab eavt philoſophus, cauſæ ipſius ſolutionem fingitur.Illum etiam pa M
ſtorem fuiſſe ferunt, qp in ſolitudinibus, ac excelſis montib⁹ Lunæ motum ſpecularetur.citharam vero habuiſſe,quia quæ alta ſunt, a ventis magis effluẽtur ſiue qp concentũ cœleſtiũ figurarũ indagauerit. Quinetiam Prometheus,qp ſtudio rerũ cœleſtiũ flagrarit,naturãq;,& ſitũ,& cauſam ſydereæ aquilę ĩdagãdo elaborarit,libidineq; pnoſcẽdi tabuerit,dum beneficio Herculis hoſs doctioris rẽ didicerit, quã

de-

A desyderauit,fabulam de se præbuit cruciatibus liberari opera Herculis, qui aquilam iecur lacerantẽ,exedentẽq; amouerat.

Cur aqua manens, parumq; alta iacto in eam lapide orbes agat permultos? Censendum lapidẽ per sui iactus vehementiã vndiq; aquam a se propellere, atq; ita orbem agere,primũ plenioremẽ: sed cũ ad terrã vsq; lapis deferatur,suaq; mole aquam de inceps secet, dispellatq;, merito non vnum,sed plures orbes cõ-
B ficere potest:primum enĩ aquã per summa feriens dirimit,inde suo continenti delapsu depellendo, alium atq; aliũ orbẽ ducit, idq; tantisper vice agitur successiua,dũ lapis stet, atq; quiescat: q; tñ se lapidis contentio paulatim remittit, idcirco orbẽ posteriorẽ eo,q; pxime antecessit minorem obduci necesse est: qñ ẽt aqua varie,hũc s.in modũ lapidis iactu depelli consueuit.

Quare multi existimãt risum
136 ex liene oriri, hoc argumento,
C q; quibus lien scirrho,i. tumore
problema hoc 1 Theodo.codicẽ ſ repit duro vitiatus est, non perinde sint ad ridẽdum comparati, vt qui sunt incolumes:sed sint moestiores? Lien non proprio,ac per se,sed ex accidenti risus causa cẽsendus est. Quandiu.n.est sanus omnino fœculentum & melancholicum succũ ex iecinore trahit: atq; ita dum sanguis purus & defœcatus totum corpus cerebrumq; peruadit:naturam simul & animam non aliter quã vinum oblectat,exhilarat,& in D tranquillam rectamq; constitutionem traducit: inde autem risus excitatur.

Cur mulæ parere nequeant? 137
Quoniam ex animalibus constant specie diuersis: mistio enĩ seminum, quæ tam habitu, q; natura inter se discrepant,aliud quidpiam prẽter vires suorum simplicium conficit, & naturã eorum penitus abolet: quemadmodum albi & nigri mistio abolitis extremis coloribus aliũ parit colorem fuscum nomina- E tum,qui neuter extremorũ est: igitur habitus genitalis abolet, & specierũ habilitas omnis destruitur,quæ creatrix certi indiuidui est.

Quam ob rẽ qui surdi ab ortu naturæ sunt ñdem & muti viuant? 138
Quoniam quæ nunquam audierunt,hęc fari nequeũt:medicis tñ placet, vt par idem neruorum sit, cuius pars altera ad linguam, altera ad aures vsque porrigatur, atque ita necesse sit communẽ accidere affectionẽ. F Verum mutos fieri,qui ex morbo surdescunt,negãt: propterea q; pars altera tantum,quæ s.audiendi officio delegata est, suas vires amiserit: & mutos quoq; eadem ex cã, nõ ẽt surdos reddi affirmãt: videlicet, q; alteri⁹ nerui linguæ accõmodati læsio est.

Cur pleriq;, post quàm ieiu- 139
narunt,cibo ingesto *frigere in- * rigere
cipiant? Quoniam vsu solito cibi prætermisso bilescũt,& mate

G riam aggregant acriorem: poſt enim cibo ingeſto membris iã confirmatis, bilis cutem verſus expellitur: itaq; fit, vt rigor oriatur, cum bilis membra remordeat, excitetq; ad repellendum.

140 Cur ſues, cum ſurſum videre cogantur, ſileant? Quoniam genus id animantium vnum ſemper pronum in terram eſt, cibi auidum, & rebus gaudens fœdis, ac ſordidis: idcirco ſubita mutatione cõſpectus ſtupeſcit, lucisq; copia perculſum, vocem H emittere nullam poteſt: ſunt tñ qui aſperam huius animalis arteriam comprimi per anguſtiã velint, cum in ſublime erigitur.

141 Cur ſtercoribus ſues gaudeant? Medici rationem reddunt, q̃ iecur habeant maximum: qđ quidem membrum ſedes cupiditatis, ſiue libidinis eſt. Ariſtoteles Philoſopus aliter docuit: quòd enim ſues naribus craſſis, interceptisq; ſunt, idcirco vim hebetem olfaciendi habere, itaque fœtorem nequire percipere I ſcripſerat.

142 Cur vlceribus ſaneſcentibus inflammationeq; ceſſante, prurigo ſoleat excitari? Quoniam membrum iam corroboratum reliquias materiæ noxiæ, quæ vlcus commiſerit, expellit: cum enim per cutem illæ digerantur, atque excutiantur, prurigi-nem pariunt.

143 Cur alterius oculi morbꝰ grauior, multoq; diuturnior eſſe, q̃ vtriuſque conſueuit? Ratio biſariam reddi poteſt, aut enĩ quia K fluxio in alterum tantum oculum tota decumbit: redditur nã que infirmius, quod diuiditur, eoq; magis hebetatur, quo ſectũ numeroſius eſt: aut quia cum alter integer oculus frequenter ſe moueat, cogit etiam ægrum toties moueri, quod noxium eſt: quietem enim ſummum eſſe remediũ mẽbri affecti nouimus.

Cur homo amplius, & crebrius, & vehementius, quã cẽ 144
tera animalia ſoleat ſternutare? Quoniam cibo, & potione largius, magisq; varie vtitur, & ſæ L
penumero vltra ſatietatem repletur: hinc enim cum cibos ſatis concoquere nequeat, multũ ſpiritus ob humoris copiã mouet, ſpiritus vero prę ſua tenuitate efferens ſe ad cerebrum, cogit id crebro ad ſe expellendum incitari: ſtrepitus itaq; mouetur quoniam per nares meatus deniq; arctiores ſpiritus extrudatur vniuerſus: quemadmodum etiam ad partes inferiores ſpiritus idem euolutus murmur per M
inteſtina excitat, & per ſedẽ inſigni cum ſono excedit: atq; etiã ad ſuperiora enixus ructũ p̃ ſto machũ agit, & vocẽ p̃ guttur, et ſonitum, ac tinnitum per aures.

Cur defunctorum pili & vn- 145
gues augeri aliquandiu ſoleant? An non augeri cenſendum, ſed carne emacerata, conſumptaq; partes imas, quæ ante opertæ latebant, detegi, atque patere: itaque fallere quaſi per adiectio-

nem

nem auctum quicquam ſit. An, quod nõnulli volunt augeri vngues vel mortuo homĩe propterea poſſunt, quoniam per excrementa vacãtemq; materiam oriantur: mortua autem corpora ĩ recrementa per cariem reſoluũtur: quæ cũ per foramina extremaq; corporis effluant, merito pilos augent, & vngues.

146 Cur digitis manuum potius quàm pedum naſcantur, quæ albugines appellatæ ſunt: & per
B puerilem magis, quàm per firmam ętatem? Quoniam pituitę excremento oriuntur, quę ĩ pueris potius, vt edacioribus, atque ocioſioribus ſuperat. Vnguibus autem pedum minꝰ, propterea hoc accidit vitium, quoniam pedes per ambulationem frequentem, & agitationẽ amplius exercentur: itaq; vacantem illam materiam digerunt melius, atque abſumunt.

147 Cur pili pedum nõ cum barba, aut capillis, ſed lentius caneſcere ſoleant? Eadem illa redden
C da ratio eſt: pedes enim per continentem, contẽtioremq; ambulationem excrementum pituitoſum, quod canos efficit, digerunt, atque conſumunt: & pubes quoque ſero caneſcit, quia pars calidior eſt, & pituitam abſumere per coitum venereũ poteſt.

148 Cur homini vox, atq; ſermone perficiatur: cætera animaliũ genera aut ſtatim, aut paulo poſt vocem ſuam reddere plene incipiant? Quoniam vox homi D
nũ multiplicior, & artificioſior eſt, & doctrinam magis deſiderat: beſtiarum ſimplicior, & naturalis potius eſt, q̃ aĩalis.

Cur plurima ex animalibꝰ ſuas peruibrare caudas ſoleant, cũ notos ſibi agnoſcant: & cur leo iratus coſtas per caudam verberet, atq; etiam taurus? Quoniã dorſi medullam ad caudam vſque habent porrectã, quæ vim continet animalem, & motionis authorem: igitur, cum animal notum ſibi agnoſcat, per caudã E
quaſi per manum ritu hominũ excipit, & partem ſui corporis mouet, quæ agilior, & promptior eſt. Leonum vero & taurorum anima, vt per iram afficiatur poteſt cum natura: ſic eandem naturam propterea moueri vehementius cogit, vt etiã homines ſæpe manus, aut aliquam ſui corporis partem per iram percutere nouimus: cum enim illico vlciſci animus nequeat, alio quodam modo feruorem ſuum extinguit, id eſt F
ictu, aut ſtrepitu, aut alio quolibet generis eiuſdem remedio.

Quam ob cauſam hordeum toſtum, redactumq; in puluerem cicatricibus equorum, conſperſum faciat, vt pili non albi, ſed cæteris vnicolores oriantur? Quoniam vim diſcutiendi, purgandiq; obtinens detergit, atque abſumit excrementum pituitę, atque materiã

G omnem vitiosam, quam vlcus per membri infirmitatem collegerat.

151 Cur hominibus pili per cicatrices oriri nequeant, equis vero queant? Quoniam cutis hominum spissior est: quod pili indicant ipsi, qui molles, ac tenues sunt: & cicatrix vero q̄ longe q̄q; cutis spissior, foramina omnino adducit, & excæcat. at vero eq̄s laxior cutis est: quod pilis eorū percipitur, qui duri, crassiq; exeunt: quare cutis foramina claudi ex toto per cicatricem non
H possunt: ergo cum subiecta, collectaq; excrementa per meatus tenues, qui relicti sunt, exeant, & concrescant, pilos gignunt, & augent.

152 Cur hominibus morsis a dipsade, sitiq; ob eam rem intolerabili detentis, theriaca, quæ calida & sicca est, sitim epota extinguat, non augeat? Censendum non sui habitus ratione theriacam sitim posse extinguere, sed auxilio, quod membris afferre
I offensis potest, & suæ penitioris naturæ ratione: constat enim ex plurib⁹ herbis, quæ singulæ membris principalibus subueniunt singulis. Dictamum enim cordi accōmodatur: quippe quod mirifice cor firmet, atq; conseruet. Eupatorium iecur adiuuat. *petroseli num. Scolopendrium lienem. *Petrapium os ventriculi. Hyssopus trāsuersum septum, atq; pulmonem. Inula campana renes. Ruta laxum intestinum. Gentiana cerebrum. Seseli vesicam. His K omnibus viperarum carnes miscentur, quæ vi suæ naturæ contra venenata omnia genera, omnemq; illatam iniuriam, auxiliantur. Igitur cum membra omnia præsidium sibi ex theriaca trahant, merito malum sedat, quod sitim creat, atq; ita extingui sitim congruum est.

Libri primi Problema. Alexan. finis.

ALEXANDRI PROBLEMATVM LIBER II.

QVam ob causam q I per arduam febrē insaniūt, vt laxi⁹, sic plenius soleant respirare? Animā per neruos, ac musculos fungi suis muneribus certum est. Pectus igitur, totusq; thorax per ea ipsa mouetur media: sed quo M niam vires animæ læsæ sunt, deserunt suum officium: nec neruis, & musculis ex æquo præterea imperant: itaque merito fit, vt spiritus interstitione reddat laxior: plenius tamen eius gratia rei effūditur, vt cor satis possit refrigerari: vis enim vitalis exurgit, & vim animalem stimulat, interitum plane minitās, nisi suum ad munus redeat, spiritumq; reddat, & trahat. Ergo quod

A quod anima exequi assidue pp morbū nequiuit, hoc vires cordis ob sui vsus necessitatem amplitudine spirandi compensare consueuerunt.

2 Quam ob cām æstuosos esse necesse sit, quorum pulmo inflā matione laborat? Qm̄ eorū pulmo humoris copiam conueniēs calorem excipit aduentitium: factus.n. sic est, vt assidue moueretur, hinc vapores quoq; citantur, qui suā ob leuitatem sese ad *sedem cerebri efferunt, à qua concrescunt, & in naturā suę originis transeunt: qđ idem etiā in balneis, atq; opertis lebetib⁹ euenire videmus: vapores.n. suum omnem calorem amittunt, reddunturq; ex natura cerebri longe ortu suo frigidiores, atq; ita morbum creare aliquē possunt.

*a.l. caluariam.

B

3 Cur tabe ḥ consumantur, quibus gargar penit⁹ abscissum ē? Qm̄ quandiu gargar tegmentū gutturis extet, aer qui per os trahit, recalescit, & antequā adeat pulmonē, desistit à suo immodico frigore. Contra vero illo detracto aer prius ad pulmonem

C defertur, q̄ moderetur, itaq; supra modū refrigerat, & sanguinē contentū in conceptaculis indurat, & pulmonē facit ad motum tardiorē: q̄ cū per vim pulmo moueri enitatur, rumpunt conceptacula sanguinis: quā ob rem tabē oriri necesse ē. Hic addidisse non ab re forsitan sit, qđ gargar, quid columella, qđ vua oris significet. Gargar illa carnicula est, quā guttur pro tegimē- D to natura addidit, nomine à soni genere indito, ut ēt susurrum, & murmur, & reliqua huiuscemodi nostri maiores nomīarūt. Columella vitiū gargaris est, cū s. in longum per fluxionē adducitur. & Vuā quoq; gargar idē per morbū appellare solemus, quoties per inflammationē speciem accipit vuæ acini. Sūt qui fundibulum gargar ipsum appellent eo, q̄ supra amplius, infra arctius est.

Cur hominū malæ rubeant, 4
quorum pulmo inflāmatiōe laborat? Qm̄ sanguis, cum in pulmone ebulliat, vaporē sibi similem emittit: qđ.n. oritur, similitudinē suæ originis præferat, eē necesse perpetuum est. Hic igit vapor, cū prę sua leuitate ad malas se extulit, consistit, atq; ita p cutis tenuitatē, veluti per vitrū colorem suum ostendit. E

Cur pituitā per hyemē nasci, 5
augeriq; solitū est, cū per id tempus parte interiore corporis simus calidiores, vt Hippocrates F
medicus libro Aphorismorum scribit? Qm̄ cibos, quos p hyemem largius sumim⁹, vēter minus concoquere pōt. Ergo larga ista ciborum copia pressus, calore insito quasi extincto, pituitā per refrigerationē gignit: q̄ sanguis imperfectus quidā non perperam potest appellari.

Cur in terra Aegypto, q̄ cali- 6
dissima est, vinū fieri frigidum soleat, contra in Scythia, q̄ frigidissima

G disſima eſt, calidum fiat? Vinū omne calidū eſt: verum quoniā aliud magis, minusue alio hanc obtinet qualitatem, nomē illud contrarij habitus accipit, frigidumq; vocatur, quia longe minus calidū eſt. Terra aūt Aegyptus vina frigidiora cęterorum ſcilicet cōparatiōe affert, qm̄ calor illius cœli immodicus ita humū elaxat, vt calorem omnē Soli inteſtinum euocet, atq; abſumat. Scythia q; frigida eſt calorē ad ima terræ compellit, atq;
H includit: itaq; vina efficit calida, & validiora. Quod idem ēt incolis terræ Scythię, & Aethiopiæ accidit. Aethiopes.n. loca inhabitantes feruentiſſima, timidi ſunt, & effœminati, et nigri. Scytharū gens ſedē gelidam tenēs, animoſa, fortis, & candida eſt. qppe, cū calor Aethiopibus eductus ad ſumma corporis ſit, qđ atro cutis colore indicatur. Scythis interiora teneat, ſitusq; in ſedibus ſit principibus, id eſt corde, & iecore: qđ coloris candor
I plane oſtendit.

7 Cur ęſtate frigida ſunt olera & fructus: cuiuſmodi ſunt pepones, cucurbitę, ityba: hyeme autem calida: velut braſſica, radiculæ, rapa, paſtinacę? Qm̄ Solis motus circa polū, nō eſt vniuſmodi. Aeſtate.n. ſuperiorem zonā tenet: ſicut declarat dierū lōgitudo: vnde calefiunt quidem quę ſuper terrā extant, plātę vero refrigerant. At hyeme, inferius percurrens hemiſphęrium, ac terram penitus calefaciens, K
plantas reddit calidiores.

Cur ex febre ardua pulmonis 8
inflāmatio excitetur, inflammatione pulmonis febrem oriri arduam haudquaquā neceſſe ſit? e
Quoniā ardor ex bili proficiſcitur flaua, q̄ ad ventriculum, & pulmonē è ſuis refluere cōcepta culis ſolita eſt. Igitur natura, cū varię materiā noxiā reīcere tentet, ſi tenuis materia ſit, & vires ſuppetant, & tēpus calidum iuuet, p ſudorē cauſam morbi exhaurit: ſi è contrario, per aluum L
educit, aut per os euomit, quod magna ex parte facere ſolita eſt, quoniā & oris habitus ī propinquo eſt, & bilis flaua efferri aptior eſt, q̄; deferri: qđ cum ſe bilis pulmoni inſinuet, membrūque id impleat totū, excitat īflāmationem, quā Peripneumoniā nominam⁹. Ardor tñ nullus oritur, qm̄ prius extinguitur, q̄; ut poſſit committere ardorem.

Quare Hippocrates, qui in ſe 9
briū vigore cibū offerre vetat, permittit ī morbo lateris & pulmonum inflammatione? Dicit .n. vbi de ptiſſana ſcribit, nō eē eam præbendā, niſi pus in ſublime feratur: non ferri autem ſurſum, neq; expui, morbi initium oſtendit. Qm̄ in alīs quidē morbis, natura coquit humores, in alīs vero etiam morborum cauſas expellit p vrinas & deiectiones. In his porro non oportet cibum aſſumere, ne cauſa morbi neglecta ad illum conficiēdum

natura

Hęc qđ ē alicunde adiecta: ē .n. frigidior rō, q̄ p huius authoris eruditiōe atq; a Theodo. haud quaq; trāſfertur.

Hęc qđ ī Theodori codice deſiderat. M

A natura incumbat, quã oportet ſingulari certamíe cum morbo pugnare. In morbo autem lateris, natura quidem coquit vitioſum humorem, anima vero euacuat, accedente muſculorũ auxilio. Hæc.n. thorace cõtracto, vi propria expellit reliquias infeſtantis humoris. Accedit, q̃ natura quidem inutilibus humoribus proprĩ alimenti loco interim abutitur: animales vero partes, cum ſenſu ſint præditæ, qđ prauum eſt, ſecernunt, qđ vtile,
B ſibi aſciſcunt. Quã ob rem, nutrire conſentaneum eſt, vt muſculis roboratis, ad expellendam humorum moleſtiam inſurgamus.

10 Cur febris tertiana, quæ ex bili, materia calida, agili, efficaci creatur, die vno p̃termiſſo accedat: Quotidiana, q̃ ex pituita, p uenit, materia frigida, graui, hebete nullũ intermittat diẽ: Quartana diebus duobus intermiſſis conflictare incipiat? Quartana,
C cũ exiguũ materiæ habeat, ſtatim á ſudore, aut vomitu põt digeri, itaq; acceſſio ad tertiũ vſq; diẽ protollitur, donec tantũ materiæ moueatur, quantũ valeat moleſtare. Quotidiana q̃ ex larga, craſſaq; materia oritur, frequẽs eſt. morbũ vero per copiam augeri materiæ cõſtat ex febre cõtinente. hæc.n. qa ſanguine abũdante prouenit, nullã obtinet intermiſſionẽ. Quotidiana tamẽ, quia minus q̃ continens habet materiæ, nonnihil intermiſſionis, qđ vel ſenſu percipi poteſt, D oſtendit. multoq; amplius, tertiana, quã materia calida & tenuis condidit. atq; etiã lõge amplius quartana. quò. n. min⁹ materiæ ſubeſt, eò lentius venit acceſſio: quin & quintana, & ſeptana, & nonana committi põt, prout minus, minuſue materiæ vitiatũ eſt. ſic. n. natura ſtatuit, vt ſanguis, qui noſtra aleret corpora, cæteris omnibus materĩs eẽt largior, pituita locũ teneret ſm nam, hęc quoq; alere põt, bilis flaua tertio loco haberet. hæc E .n. ſuam ob acritudinem vſum nullũ pręſtat alẽdi. atra bilis fortis eſſet poſtremæ, quoniam naturæ eſt inimica: quippe q̃ mẽbra exedat, atq; interimat.

Cur vbi altera gena reſoluta 11
eſt, non ei remedia admoueamus, ſed alteri? Quoniam cum duo muſculi obiecti inter ſeſe genas moueant, ſi accidat vt eorũ alteruter reſoluatur, reliqu⁹ ſuã vim ĩtegram præterea obtinet, trahitq; ad ſe alterum languen- F tem, ita vt pars ſana rugetur, ęgra diſtendatur, trahaturque. hoc idem etiam euenire oculis diſtortis nouimus. Nam ſi pupilla in angulum vergat amplio rem, minoris anguli facta reſolutio eſt, ſi ad minorem, è contrario.

Cur ſi pes offendatur, inguen 12
intumeſcere ſoleat? Quoniam vis animalis ad poſtremas vſq; corporis partes p̃ neruos ſe porrigit, atq; ita cũ oblæſus pes ſit,

crus

G crus quidem totū perreptat, ſed nihil agit, qm̄ locū nullum idoneum inuenit: poſt vero vbi in inguē ipſum decubuit, nacta iā ſedem aptiorē ſubſiſtit, aggreſſaq; adenem, vitiat eius habitū inq; tumorem excitat cōtrariū naturæ. Adenes corpa ſunt parua, rotūda, laxa inter amplas venas, & arterias poſita modo cuneolorum, ne conceptacula ipſa humida ex copia ſanguinis mutuo putrerēt adeſu. & equidem eo ipſo venarū humore nutriun
H tur, & inflammatim inguina faciunt, concaleſcentes ſcrofulas committunt.

13 Cur capitis pars anterior caleat, vnde caluaria nominata ē, tempora hirtiora reddantur? Qm̄ partes capitis eminētiores humoris indigent. Quā ob rem ſuos continere pilos non queūt, inferiores aūt vtpote humidiores, pilorum copiā & gignunt, & ſeruant: qūo etiam telluris loca excelſa, atq; ſaxoſa parū fru
I ctificant, ſubmiſſa, & humecta fœcundiora ſane experimur.

14 Quam ob cām, cū ex quatuor elementis cōſtemus, id eſt, igne, aere, aqua, & terra, nō quatuor, ſed tria illa cōtineamus genera, humidū, ſolidum, animale ſiue ſpirabile? Qm̄, vt aliquibus placet, ignis in aeris tranſit naturā, quemadmodū & aerē concoctū extenuatumq; ignē gignere nouimus. Sunt tn̄ qui vel igneam ipſam naturā actu eſſe opinent, vt non tria, ſed quatuor enume-
rent genera, igneū, animale, hu- K
midum, terrenum.

Cur in abſceſſuū doloribus* 15
frigus præcedere, febrē ſequi ſo- * rigor.
litū ſit? Quoniā calor naturalis vehementia doloris conflictus cedit, ac recipit ſe ad loca īteriora. qua de cā, corporis ſumma re frigerantur, & ſanguinis conceptacula cōcreſcunt. poſt tn̄, vbi calor ſe recollegerit, expulſusq; bonis viribꝰ partes ſui corporis oēs aduerſus iniuriā frigoris occuparit, ſanguis concretus reca- L
le ſcit, atq; diffunditur: itaq; conceptacula vaporis repleta accendere febrē poſſunt. adde, cꝫ cum mēbro affecto cæterę oēs partes conſentiant, iniuriā collectionis quaſi propulſando, vires excernendo intendūt, ac excitāt. horror itaq;, *frigusq; exultat, febrē * rigorq;.
vero poſt hac ſanguis putridus accendit, & auget.

Cur ex fructibus alī partem 16
inutilē intus contineant, vt palmulæ, pruna, perſica: alī extrinſecus ea ipſa contineāt, vt nuces, M
vt mala punica? Qm̄ natura, cū ortum æternū, vicesq; ſuccedēdi perpetuas moliretur, prætegenda occultādaq; ſemina, quæ ortū pſtarent, cenſuit. Sic tn̄, vt ne pulpam quidem ſuorum fructuum nudam relinqueret.

Quam ob rē aut ſemē, et pul- 17
pam codē tegmento muniuit, aut ſemen ligno intus incluſit? Pulpā aūt mēbrana, aut corio, aut alio quolibet eiuſmodi quā tum ſatis eſſet, operuit. denique

varie

A varie de cuſtodia fructuum pro ut res exigebat, et patiebatur, curauit.

18 Cur fieri põt, vt qui carnes bubulas concoquunt, piſces ſaxatiles concoquere nequeant? Carnes bubulę, qm̃ durę sũt, vi magna caloris conficiuntur, & cõcoquunt. materia.n. patientem cauſę rñdere efficienti cõuenit. aliter fieri non põt, vt effectus is prodeat, quẽ vel natura, vel hominis ingeniũ ſpectet. ꝙ ſi vẽter ſupra modũ calidꝰ ſit, piſcis nõ
B paulatim concoquetur, ſed ſubito corripietur, deuretur, fumigabitur, vt cruditatem pene qđ accidit, imitetur.

19 Cur hoĩes qui tabe laborant, vnguibus reddi aduncis videãtur? Vngues quia corpe cõſtãt ſolido, tabeſcere nequeunt: quippe cũ affici difficulter poſſit, qđ ſolidũ ſit, verũ carne vndiq; tabefacta ſpeciẽ aduncã illã ementiunt, ſenſumq; decipiunt. Licet hic de tabe illa adñcere. Vlcus, qđ ex hoc vitio in pulmone cõ-
C mittit, inſanabile ꝓpea eſt, quoniã nunquã pulmo quieſcit. natura.n. ita cõſtruxerat, vt ꝓ motum cordis perennẽ pulmo aſſidue moueretur, atq; agitaretur. Quinetiam, cum pus per tuſſim efferatur, vlcus amplius lacerari neceſſe eſt.

20 Cur in febriendo carnes minuantur, pili augeantur & vngues: cõtra in conualeſcendo pili defluant, corpus augeat? Qm̃ alimenta pilis per excrementa adminiſtrari natura voluit: quę D
quidem excrementa redũdare in febriendo ſolent per aduſtionem humorum. ergo vt corpus propter habitum malum nutriri non poteſt, ſic pilus abunde iã habet, quo nutriatur. verum, cũ vires ſuas colligere corpus incipiat, conſumptis iã materñs omnibus, redactisq; quaſi in pulue rem vapores deſiſtunt, atq; ita per alimẽti inopiã pili defluũt: corpus tamen effœtum cibos auidiꝰ trahit, liberaliusq; replẽs ſeſe augetur, & viget. E

Cur ſi qđ in vrina ſubſidet al 21
bum ſit, bonũ dari indiciũ exiſtimemus? Qm̃ partes ſolidiores firmioresq; noſtri corporis, id ẽ oſſa, neruos, venas, arterias colorẽ habere hmõi certum eſt. Coloris.n. ſimilitudo naturales iã vires reconciliari, corroborarique indicat: quippe, cum natura partibus ſolidis & firmis circa humores & ſpiritꝰ ſedem ſuã crediderit. fit.n. vt cum morbi materia in conceptaculis cõcoquatur, & per vrinam, qđ con- F
cꝯctum inutile eſt, excernat, color quoq; rei concoquentis, qui albus eſt, diſtrĩgatur, atq; (vt ita loquar) delibetur. Quã ob rẽ, cũ vires ꝓ febrẽ debilitatæ paulatĩ materiam concoquãt vitioſam, principio parũ agunt, itaq; exiguũ admodũ cũ vrina mittunt, qđ pro ſua leuitate ſublime ſpecie araneæ ſupnatat, facitq;, qđ engorema, id eſt Sublimitamentũ vocatum eſt: deinde cum proficiant,

G ficiant, ampliusq; possint concoquere, plus excernunt: qđ in medio vrinæ cõsistens, facit, qđ nubeculam appellamus: eo nãque magis delabitur, quo factũ grauius est. post, vbi p materiæ morbosæ ois concoctionem plene exercenitur, iam, qđ ante leue pendebat, graue pro sua copia subsidet, fundoq; vasis coniungitur: redditq; quod hypostasin, id est subsidens, siue substãtiam nominamus: quod plane sanitatis est ĩdicium. materiam
H enim vitiatam, q̃ ĩtegro permista sanguini est, demum natura ex toto per concoctionẽ secernere, atq; reĩcere põt. Albedo igit subsidẽtis, colorem solidiorum membrorũ, hoc est sedis uirium seruari significat, læuitas materiæ concoctæ æqualitatem ostẽdit. qđ partim. n. crassius, partĩ tenuius est, inæqualitatem concoctæ materiæ indicat: continẽtia talis videlicet, vt nihil distractum, discussumue sit, plenam virium efficientiã præfert. Re-
I spondet pus in * collectionibus subsidenti in vrinis. verum pus fœtidum est, qm̃ ĩ angusto arcetur quod putret, vt neq; difflari neque misceri possit cũ sanguine: quippe quod per summa corporis cuti substare solitum sit. Subsidens illud vrinæ, quoniã è contrario se habeat, merito fœtore immune est.

* φλεγμονὴς, inflãmatiõib⁹

22 Quã ob cãm febrem bilis & faciat, & tollat? Facit cũ excitata acrior reddatur, vt putreat. Tollit cum viribus naturæ intẽ K tis ad id expellendũ quod detrimento est, ea quoq; foras versus concurrat, atq; ita educta, causam morbi per suam detractionem aboleat.

Cur oculi subsident eorum, 23
quos angor detinet? Quoniam per angorem anima intus vergit, itaq; corpus consident, atq; tabescit: cuius rei contrarium illis euenit, q̃ vehementer irati sunt. Oculis. n. redduntur propensioribus, videlicet ob animę impetum ad exteriora. fit enim vt L
quocunque vis animæ tendat, eodem etiam instrumenta, materiæq; moueantur.

Cur ossa, quæ validiora sunt, 24
ex lapsu, casuq; frangantur, caro q̃ mollior, & * mobilior est, ict⁹ iniuriam euadit? Qm̃ quæ validiora sunt, rei noxam inuehenti renituntur: itaq; sua persistẽdi contentione corrumpuntur, quæ autẽ ĩfirma, & mollia sunt, locũ rei dãt occurrẽti, & cedũt; itaq; tutius subterfugiunt: licet hoc etiam in stirpibus, & in qui M
busuis alĩs rebus conspicari.

* ἀσθενέ-ς, debiliot.

Quid est, q̃ spadones, pro- 25
ceros, blæsosq; faciat? Proceros humoris copia reddit, et caloris inopia, blæsos imbecillitas facit. Cum. n. eorum partes inferiores nequeant sustinere superiores, facile peruertunt. itaq; uitiũ, qđ blæsitatẽ pedũ vocam⁹, committitur: quod idem etiã ædificĩs accidit, nisi supior moles fundamentis respondeat.

Cur

A Cur ꝓtes corporis noſtri po-
26 ſtremas rigere maxīe ſoleam⁹ ?
*pauci sanguinis. Qm̄ tenues neruoſæ,*veſãgues, atq; ob eam rem frigidæ ſunt.

27 Cur ꝑ metū aut horrorē pili erigi ſolent ? Qm̄ affectus oēs refrigerāt, refrigeratio aūt ſorami na cutis adducit, & condenſat: pilus quippe, cū vndiq; aſtringatur, intenditur, atq; erigitur.

28 Cur hoīes melancholici munera quidem naturæ exequi valeāt, qppe qui cibos cōcoquant, atq; ī ſanguinē vertāt, animi nul
B lū munus integre exequi q̄ant ? Haud.n. recte hi cogitare pñt, quibus atra bilis redundat. Qm̄ vitioſus hic habitus ſedem animi, qua ſapimus, id eſt cerebrum occupat, & deprauat.

29 Cur morbi, q̄ crebri⁹ veniūt, curari pñt facilius, q̄ꝫ qui rarò ? Qm̄ qđ ſæpius euenire ſolet, minus naturā infeſtat, videlicet rō ne aſſuetudinis. adde, q̄ crebrio res committere parua depraua-
C tio habitus pōt, graues magna inducit. curatur autem facilius, quod ex cauſa prodĩt leuiore.

30 Quā ob cām qui febriūt, pl⁹ ſiti, q̄ꝫ fame affligañt, qui conualeſcunt plus fameſcant, q̄ꝫ ſitiāt? Qm̄ ſitis ex nimio calore febris conſiſtit. quēadmodū ēt ĩſe, qui bene valent, ſi multū meri hauſerint, ſitis oriatur neceſſe eſt. fit .n. ſitis ex nimio calore, vt mō dixi, aut à ſiccitate, videlicet humore abſūpto, quod ĩſs accidit, qui ieiunarunt. verū famen non ſentiunt, quoniam multū vitio ſæ materiæ ſuo in ſtomacho cō- D tinent: contra qui conualeſcūt, propterea fament, quòd febris late humores conſumpſerit: ſiti non infeſtantur, quòd febre ſublata, corpus refrigeratur, & rehumeſcit.

Quare cum moritur homo, 31
pediculi ſuis emigrant locis ? Quoniam deſiderant teporē & alimentum, quæ à ſanguine petebantur, qui cùm ſit refrigeratus & conſumptus, diſcedunt locum priori ſimilē veſtigantes.

Hæc duo, q̄ ſequunt̄ q̄ſita apd Theodorū, haudquaquā re periūtur.

Quare quę iugulātur animalia aſſidue calcitrant ? Propter 32 E
dolorem, potius quàm q̄ conuellantur.

Quam ob cauſam caudę quo 33
rundam animalium abſciſſę magis, quàm reliquum corpus, moueantur ? Quoniam propter meatuum ſuorū anguſtiam magis ſeruant naturalem calorem, quo vis mouendi, & ſentiendi continetur: vnde fit, vt etiam ſi quieſcant, rurſus moueantur ſi tangas.

Cur medicina purgante epo- F
ta oculi primum perturbentur, 34
& caligent: poſt purgatiōe peracta, emendent̄, atq; acutius videant ? Quoniā principio materias medicīa mouet, trahitq; ad ventrem quare vaporum copiā excitat, quæ ad caput effertur, perturbatque cerebrum, ut neq; ſenſus, neq; cogitatio cōſtare integre poſſit, poſt vbi materię ex ceſſerunt, extinctusq; eſt omnis vapor, nihil præterea eſt, qđ vel

ſenſum,

G ſenſum, vel rationem impediat.

35 Cur tabidis & purulentis copia interdū pediculorū oriatur? Quoniā pus humores corrūpit: humores deniq; vitiati calor̄ naturali concalfacti, animalia creant. ſicut etiā in cœno, aut quibuslibet fœcibus, enaſci vermes conſueuerunt.

36 Cur vehementius per ictū teſtium doleamus? Quoniā appē dices teſtiū ſentire maxime omnium mēbrorū poſſunt. adde, q̄ natura ſummā voluptatem ex

H pene oriri voluit, vt propenſiores eſſemus ad rem venereā, qua vna genus humanū ſeruari p̄t. Atqui teſtibus cum pene, & cognatio, & ſedes communis eſt: ergo cōem ēt affectionē, ſenſionemq; ſortiantur neceſſe eſt. At ubi magna ſenſio eſt, indidem ēt magna uoluptas exultat: ubi autem magna voluptas eſt, dolor ēt indidem vehementior. bono. n. maiori, malum obñci maius certum eſt. Hic ſubiungere illa non incongruū cenſeo. Cōſen

I ſus rerum atq; affectus communis trifariam fieri ſolitus eſt: aut enim per cognationem, vt cerebri, & ſtomachi. habent. n. communem copiam neruorū, aut p̄ ſitus propīquitatem, vt cordis, et ſtomachi. ſic. n. cor ſentit, quoties materia acrior ſtomachum mordet, moueturq; ad id expellendū, q̄d moleſtū eſt, aut p̄ imbecillitatē, & trāſitionem, vt cū pedis digito offenſo inguen tumeſcit. Dum. n. vis naturæ cum ſanguine ad partem læſam feſti- K nat, adenes īguinis ſanguine implentur, & cōtumeſcunt. Accōmodari vel moribus, ac vitę hominū tripartita hæc diuiſio poteſt. dolemus. n. vicē cuiuſpiā, vel quia parentela coniuncti ſumus, vel quia vicini habitam⁹, vel quia caſum audimus miſerabilem. atq; ita efficitur, vt affectio, tum propria quędam, tum communis obueniat.

Cur ſuper lippitudine caput 37 totondiſſe ad cutē iuuet? Quoniam melius caput difflatur, li- L beriusq; per ſuos meat⁹ digerit materiā vacantē, & fluitantem.

Cur vbi ex tenebris ad lucē, 38 aut ex luce ad tenebras venim⁹, non ſtatim cernere valeamus? An q̄ tenebrę craſſiori, frigidioriq; conſtant aere, itaq; diducūt confunduntq; ſpiritum, cui cernendi munus accommodatum eſt. lux vero q̄ clara, candida, et calida eſt, ſpiritum illū digerit, atq; diſpergit. cum autem per tē poris aliquātulum ſpatium aſ- M ſueſcat, cernere integre p̄ōt. adde, q̄ ex contrario, ſubito in contrariū traducti, rei nouitate turbamur, vt min⁹ cernere ex ęquo p̄ęterea valeamus.

Cur in beſtñs febres, omnesq; 39 abditi affectus difficilius curentur, periculoſioresq; ſint, q̄ ī homine? An quoniam naturā ſentiendiq; poteſtatem parte intima ſui corporis gerunt immerſam, non ad exteriora per rationem euocatam; quēadmodum homines

A homines hñt. ergo ſi ita eſt, merito ſenſus dolorem percipit vehementiorem, viresq; oēs naturę pſternit, immergitq;. adde, q; beſtiæ, vt affici minus aptę quã homines ſunt, ſic ēt curari difficili⁹ poſſunt. cãm enim mali vehementiorē vrgere neceſſe eſt, quãdoquidem id ęgrotat, quod in morbum difficile incidit.

40 Cur bullæ, quas ĩber excitat, indiciũ afferant imbris vehemẽtioris? Qm̃ aquæ copia & vapo
B ris ſpiritum multum gignit, & craſſum. qui, cũ vndiq; aquã ſubeat, erigatq; ĩ deuexum, inflat, & facie veſicæ afformat. qũo ēt vitrũ inflari põt, & genus oē humoris, cũ ebulliat, cõuerti in ſpiritum, atq; intumeſcere ſolitũ ē.

41 Cur minus doloris per ſectionẽ cutis caput integentis percipiamus, q; cum q̃libet alia pars ſecatur? Qm̃ minus carnis muſculoſæ in capite q; cæteris corporis partibus eſt.

42 Quam ob cãm ex conualeſcẽ
C tium pedib⁹ ſquamæ magna ex parte diſtringãtur, atq; ēt ex manibus, quãquã raro? Propterea quia materia ferri deorſum aptiſſima eſt. & vero pedes à ſede cordis poſiti longius, & ob eã rẽ frigidiores, minus excremẽta cõ coquere atq; digerere poſſunt.

43 Cur tabes, ſcabies, lippitudo, mala cõtagioſa ſint: aqua intercutis, febris, & ſtupor totius corporis, cui nomen apoplexia, trãſire in alium nunquam ſoleant? Qm̃ oculus quidem, vt humidus, affectioniq; opportunus ſa D cile morboſis deprauatur radiis qui cum ſpiritu à lippientis oculo proficiſcuntur. tabes autẽ expirãdo putrẽ aerem reddit, qui tractus ab homine ſano pulmonem, membrũ affectu facile vitiat, & corrumpit. Scabies quoque, cũ per ſumma corporis ſit, lentamq; ſaniẽ emittat, facile ſeſe propagare, cutẽq; integri corporis vitiare põt. cæteri ſane morbi, aut poſiti intus cutem attingere nequeunt, nullãve reddũt delibationem, vt aqua intercu- E tis, vt ſtupor attonitus. aut cum per ſumma corporis natent, nihil tamen humoris præ nimia ſua lentitate, & ſiccitate, & corpulentia emittunt, vt albugo, ut lepra. aut poſiti quidem parte ĩteriore ſunt: ſed qm̃ nihil peſtilens, atq; putrefaciens mittant, ſuum aliorſum tranſmittere vitium non poſſunt, vt febres crebriores, & ſolitæ.

Cur nonnulli s febre laboran 44
tibus lienes augeantur? An qm̃ affluentius aquam hauriũt? eſt F .n. membrũ id laxius, atq; fungoſius. An qa debile ē, materias illuc affluẽtes facilius excipit.

Cur ſenes, & pueri magis q; 45
qui ætate ſunt firmiore, calculoſi ſunt? Pueri vt edaciores, ſenes vt frigidiores, & imbecilliores, multa per cruditatem colligunt excrementa, quæ calculũ contrahunt.

Cur titillatio, & fricatio plan 46
tarum ſomnum afferre poſſunt?

G Qm̃ extrema neruorum eò con currunt,& coeunt.his.n.vehiculis pertractatio illa leuis ad cerebrum vſq; trāſmiſſa permulcet animum,atq; ad requiem, ſomnumq; inuitat. Sunt qui excrementis cauſam tribuant, q̃ tum ſua proniore natura, tum motione pedū frequẽtiore ad palmas delabantur, rurſusq; per medioerem fricandi motum remeent, neruisq; aliquanti ſper ad cerebrum peruehantur: itaq; ſede illa ſuperiore oppleta ſomnū con
H cilient.

47 Cur ampliores crebrioresq; Lunæ defectus fiant, quã Solis? Quoniã Luna tam in terminos deficiendi coituum, q̃ in turbine vmbræ ex terra per Solis diametrum ortę incurrit. & quidẽ crebrius Lunam eo deuenire, pter ſui orbis celeriorem abſolutionem neceſſe eſt: Sol per coitus tantum defectiõi deputatos obumbratur, cũ.ſ. Luna curſum per eos agat occultetq; faciẽ ſuperiorem, q tamẽ Sol longe maI ior, q̃ Luna eſt, totus abſcondi
Ex hoc loco colligitur q̃ author iſte tenet dari ſpirit⁹ ſiue dæmones, qđ ñ ẽ ad mẽtẽ Alexan. q aſſe mortalitatẽ ſuſtinuit.
nõ põt, Luna ſæpius tota occuli tur. Mouere ęs, ferrumq; multitudo, quoties Luna aut Sol deficit, cõſueuit, quaſi *ſpirit⁹ quoſdam vitioſos velint depellere. haud enim per id tempus lumina benigne terram aſpiciunt, neq; benefica delibatio inde manat, qua mali infeſtiq; ſpirit⁹ repelli poſſint, & coerceri.

48 Cur infantes, qui ſeptimo mẽſe in lucẽ venerint, viuere poſ-
*malos genios, ſiue dæmonas

ſint, qui octauo nõ poſſint. Qm̃ E ſeptenarius perfectus numerus eſt, & vt Pythagoras cenſet, & oẽs ſciæ numerorū profeſſores autumant, octonarius imperfectus eſt. Itaq; qđ tunc prodñt, imperfectum, minusq; aptū ad vitam eſt. Qua rõne ẽt monſtra viuere nequeunt: quippe q̃ nõ ex conſulto naturæ orta ſint, ſed imperfecta vel per inopiã, vel p ſuperantiam, & temeritatẽ materiæ forma diuerſa contra naturæ legem peruenerint. nihil.n. L imperfectum vel tempore, vel forma à natura creari ſolet. quã ob rem ſi quid tale erumpat, id edurare nõ ſolet. Naſci infantes menſe ſeptimo põt, quoties vis afformandi validiſſima ẽ, & ſanguinem ſibi obtinet commodũ. ſic.n. ocyus rẽ perficere poteſt: ſed ſi è cõtrario eſt, decimo exeant neceſſe eſt. Numerũ tam ſeptenarium, q̃ denarium eſſe p fectum varie conſtat: orbẽ nanque terrarũ ſeptem inſignibus ſtellis regendum nouimus. ho- M mo ſeptimo menſe dentire incipit. anno ſeptimo dentes ꝓmutat. quartodecimo, id eſt bis ſeptem annis peractis, pubeſcere incipit. vigeſimoprimo firmam aggreditur ætatem: quod tempus ter ſeptem annis conſumatur. morbi numero ſeptenario iudicantur. Luna per ſeptenariũ ſuas accipit formas. mẽſes ſeptenis conſtant diebus. vocales literæ ſeptem ſunt. & denarius quoq; numerus ortum omnẽ,

atq;

A atque interitum rerum complectitur, author Aristo. est, & numerus omnis ex denario oritur per repetitionem. Vndecim. n. & duodecim, & reliqui omnes sequētes, vnitates quibus denarius constat, repetunt. & homines prisci nō tabulis, sed dextris suis rem, de qua agerent, confirmare solebāt, videlicet numeri denarij cā, quē diligit, explent.

49 Cur ouum pressum vtroque extremo ambabus manibus frāgi nequeant, pressum latere faci
B le frangitur? Qm̄ per angulos tantummodo suos manibus reniti tur opprimētibus. Est enim angulus, quod quaq; in structura validius consistet. adde q; pressum per extrema, parte minima sentit: pressum per latera, parte ampla cōflictatur, vt facile possit destrui.

50 Cur in tinnitu aurium digito in aurem indito meatus diutius moueamus? Quoniam meatus sic ampliatur, & spiritū, qui sonitum excitat, digerit, ateq; trās-
C mittit. Quinetiam spiritus ipse, qui per contentiorem digit: motum attenuatur, secerni melius potest.

51 Cur fœminæ omnes calculū suain vesica lente concipiant? Quoniam ceruicem vesicæ ampliorem q; mares habeant. hinc enim fieri potest, vt cū vrina excrementum quoq; eñciatur, qđ calculum contrahit.

52 Cur genus stirpiū syluestriū validius, & lætius esse soleat, q; vrbanum? Vnde dici solet tellu D rem esse matrem syluestriū, nouercam autem vrbanorū. Quoniam solertia naturæ, nō humani ſgenij creatur. caret. n. humoris nimia copia, quæ satiuas stirpes elaxat, atq; effœminat.

Cur musculi transuerse inse- 53
cti difficilius vniantur, & curen tur? Quoniam fibræ, filaq; neruosa affatim ita inciduntur. Natura enim neruū carpsit, in quo fila discreuit permulta, quibus carnem vndiq; veluti deducto E
porrectoq; stamine texuit, fecitq; musculū, nomine á similitudine muris animalis translato, cui sane oppositum neruū cōdidit, qui tendo á tendendo vocatus est, cuius extremū artubus partium mouendarū annexuit. cumq; rem mollem duræ coniūgere sine vllius interuentu neq-ret (sunt. n. cōtraria) per ossa, medullamq; membrū quoddā neruaceum edidit, quod copulā nominamus, eoq; tēdonis partem postremā alligauit: ex quo vsu F
nomen copulæ accepit. Musculum solers naturæ ingenium alibi in globi speciem collegit, alibi in membranæ planū attenuauit. Denique pro vsu membri mouendi musculum quoq; aptissime accommodauit. Nā vbi membrum magnum, ac validū trahi deberet, vt crus, coactiorem, plenioremque musculum afformauit. Talem enim res postulabat, vt mouendi vim ampliorem contineret.

G Vbi paruum, aut inualidum eẽt regendum, vt palpebra, aut lingula, muſculum membranæ ſimilem addidit. Quoniam membra eiuſmodi parum potentiæ mouentis deſiderarent.

54 Cur aliqui faſcinari poſſint, præſertimq; pueri? Quoniã talem ſortiuntur naturã, vt affici perquã facile poſſint, & immutari: genus id vitij tale eſt. Qui ſumma animi nequitia perpoluti liberalem aliquam, ex oſculandamq; formã conſpicati mo-
H uentur, radios ſui conſpectus vitiatos tranſmittunt, quaſi veneno quodã vitio ſui animi radios veluti telum illinãt, iaciantq; in rem, cuius inuidia tenentur, & deſiderio. proditigitur de pupilla radi⁹ exitialis, qui per oculos obducti hominis ſubit, vertitq; quã aggreſſus naturã ẽ, maloq; habitu deprauat, vt mox corp⁹ langueſcat, morboq; laboret. q̃ vero adit⁹ per oculos pateat cõtagioni, conſtat ẽt ex ñs, q mortua hominum corpora cõtueri
I recuſant, ne radij ſui* conſpectus aliquã ſibi luem, peſtemq; referant. Sed omniũ maxime pueri vitio illo capiuntur. Quoniam natura tenerrima ſunt, facillime q̃ affici â quolibet poſſunt.

* a.l. cõſpectus refracti p oculos aliquã

55 Quam ob rẽ nonnullis vehementer tuſſientibus, aut euomẽtibus ſplendorum quędã imagines ante oculos obuerſari appareant? Quoniã abductio vehemens pectoris & ventris humores ſurſum cõpellit, & ſpiritus: qui, cum ad oculos veniant, ſpiritũ conſpiciendi perturbant, atque deprauant, ita vt foris illas imagines ementiantur, q̃ ſi vapor ductu oblongiori eſt, imagines ẽt hac eadẽ forma apparẽt. item ſi bilis ex vitello cognomi nata uaporẽ excitat, aurum imagines imitãtur. ſi pituita mouet, albi ſuſpitio occurrit. Ad ſummã pro figura coloreq; cauſę viſa quoq; imaginamur. Qui tñ p
K febrem arduam delirant, atq; inſaniunt, ñs de cerebro ipſo vapores ad conſpectoriũ ſpiritũ fun-
L duntur. & vero qui oculorũ ſuffuſione infeſtantur, eaſdem illas ſibi videntur videre imagines.

56 Cur qui aquam bibere cõſueuerunt, acutius videant? Quòd vini copia flatus nimiũ excitãs ſpiritum conſpectiuũ, ſenſuſq; omnes perturbat & vitiat.

57 Cur qui oculis cæſñs ſunt, vehemẽtius ex lippitudine doleãt, nec pati poſſint acerbitatẽ medicamentorũ? Quoniã oculorum humorem oẽm, & à cryſtallo il
M lum cognominatum propenſiorem ad partem exteriorẽ patentioremq; ſenſui continent. at q nigris ſunt oculis, minus ob cauſam contrariam ſentiunt.

58 Cur qui leuiter euomunt, pituitã egerãt, qui plenius, bilem, qui ſupra modum, ẽt ſanguinẽ? Quoniã qui vehemẽter ītẽdũt, materias quoq; imis infixa pñt euellere. pituita vero vt craſſa, illinitur, atq; ob eã rem vel à leuiore excitatione moueri, ac reñ

ci

A ci põt. ꝙ ſi bilis quoꝙ per ventrem inatet, ocyus mouebitur, q̃ pituita. Verũ materiæ, quę in venis continentur, egeri per medicamentũ hoc modo conſueuerunt. Natura cũ corpus male habitum purgatione indigere animaduerteret, poſtrema venarũ ad ventriculum finiuit, quẽadmodum ad vuluã alias duxerat venas pp menſtruam purgationẽ, atq; ad nares ẽt alias, & ad ſedem coniecit, vt inde morbis remedia per purgationẽ paterent.

B quę quidẽ ora venarũ cõiuncta lex tandiu cõtinet naturalis, dũ aperiendi neceſſitas ſit. hæc igitur quoties febres vrgent acutę, ſponte ſuæ naturæ per vim excretoriam patefacta, materiam amplis in venis atq; arterijs concoctã egerunt, aut p os, aut p aluũ. at, cum medicina epota ſit, per vim ampliantur, pmittũtq; ex conceptaculis materias attrahi. Piper.n. & ſcamonea, & cętera generis eiuſdẽ ſuo naturali ca

C lore ora aperiũt, deinde ſibi qd̃que conuenientẽ materiã attrahere naturali quadã proprietate põt, vt dictum inter initia eſt. ſanguis tñ, quoniã amplexus eſt à natura, clarusq; habetur, nõ niſi tractus p vim nouiſſime exit, cũ. ſ. vltra modum exinanitur.

59 Cur pondera facilius parte lęua ferre poſſim⁹, cum hæc infirmior ſit, q̃ dextra? Quoniã dextra vt validior, lævæ ſubuenit, leuatq; aliquantulum onus: qd̃ quidem officium læua præſtare dextræ ſuam ob imbecillitatem D non poteſt.

Quam ob cãm vinũ, aut quẽ- 60
libet alium humorẽ per fiſtulã exugendo attrahere valeamus? Cenſendum per vim inanis humorem poſſe efferri, nõ per oris attractionem. fiſtulæ nanq; meatus plenus aeris videlicet corporis p̃tenuis ẽ. & cũ fieri nõ poſſit, vt duo corpora per idem tẽpus eodem in loco maneant, vtpote humor et ſpirit⁹ atq; ẽt cũ locũ eſſe inanem, id eſt corpore E
omni vacãtẽ natura omnino recuſet, (omnis.n. locus continet aut corpus ſolidum, aut humorem, aut ſpiritum) neceſſe eſt, dũ aer canalis interior p oris ſuctionem detrahitur, humorẽ tantiſper conſequi, vt inane ſpatium relinquatur. qd̃ idem ẽt p id agitur inſtrumẽtum, quo admiſſo vrinam elicimus. lana.n. obturante detracta, ſpiritus ẽt internus educit, atq; ita ne inane ſit, vrina attrahitur. Quinetiã medicinales cucurbitæ eadem illa F
ratione ſanguinẽ trahunt. ignis .n.* admiſſus, vbi extinctus eſt, facit vt tantum ſanguinis attrahat, quantum loci ipſe occupabat, ne inane ſit, à quo penit⁹ natura abhorret. denicq; oſa quib⁹ hunc in modum quicq; attrahimus, ad rationem inanis referre omnino debemus. neq; enim calor, neq; oris attractio cauſę potiſſimę sũt, vt late ĩ vrinaria illa fiſtula patet, quæ neutro eorum attrahit vrinam. ſunt tamẽ alia

* al. l. admiſſus fit dit cõtẽtũ humoré, tenuat. & vacuat, q vbi.

G quæ ſui caloris ratione poſſint attrahere, vt tapſia illita. nec nõ & inualidum à valido trahitur, & proprietate quadam occulta pleraq; attrahunt, vt ferrum magnes, ſanguinem membra.

61 Cur naturales potentiæ natiuæ, atq; inſitę ſint, animales aduentitiæ omnes habeãtur? Qm̃ naturales, id eſt attractoria, retẽtoria, imutatoria, ſecretoria ad ipſam tm̃ viuendi pertinent rationẽ, neq; plus quicquam obtinent, quã neceſſum ſit: anima-
H les vero, & ſenſales, & motales ad bene viuẽdum non commodæ plane adſunt. membra enim niſi alantur, interire neceſſe eſt: at ſi non vel moueantur, vel ſentiant, nõ idcirco intereunt: quãquam pulmo, qm̃ vires habet trahendi, reddendiq; ſpiritus, idq; aſſidue ex periculo ſtrangulandi exerceat, inſitam ſibi ſimulet motionẽ. Naturales vero potentiæ ordine atq; numero illo ob hanc cãm habentur: cibus, & ſanguis, quoniam vacant ani-
I ma, non ex ſeſe poſſunt adglutinari membro, quod ali debet. Quã ob rem vim adeẽ oportet trahendi, quę fungi officio poſſit. Item, cũ corpus omne quod mutatur, nõ ſine vllo tempore, ſed per temporis ſpatiũ immutationem patiatur ab re, q̃ agit, atq; immutat, vim ſecundã adeſſe neceſſe eſt, quæ contineat, ſubminiſtretq; ad tempus, quãtum ſatis ſit immutandi potẽtiæ. Vnde etiam tertiam quoq; vim eẽ oportet, cuius officium ſit im- K
mutare. Sed cum vis hęc immutatoria concoquendo partẽ quidem ſanguinis utilem membris adiungat cohærendam, inutilẽ autem relinquat, quæ cum permaneat, non iter tantummodo claudat, & foramina, per q̃ ſanguis alimentumq; permeet, verum etiam putreat: cõſtat vim quandam ſubiungi quartã eſſe neceſſe, quæ partim per inuiſibilem exhalationem, partim p ſudorem, cæterasq; vias ſenſibiles excrementum ſecernat. ordo L
hic eſt, & numerus naturalium potentiarum. Membra autẽ nõ omnia ex æquo potentias, quas enumerauimus, omnes ſortiuntur, ſed ea duntaxat, quæ ſibi tm̃ operanť, vt neruus, vena, os. Nã quæ non mõ ſibi, ſed ẽt cæteris oĩbus membris victum emoliũtur, munereq; funguntur publico, hæc vnã habent potentiã intentã, & potiorem. v. g. venter, & iecur vim amplisſime mutatoriã obtinent. Lieni, ſtomacho, fellis folliculo, renibus attracto- M
ria potius data eſt, inteſtina, atq; veſica excretoria plurimum valẽt. vulua inſignis p retẽtoriã ẽ. proximũ ſane, qđ de ſenſibꝰ animaduertimus, eſt. haud. n, p cõpari mõ genera aĺaliũ oĩa ſenſibus p̃dita omnibus ſunt, ſed olfactu canes p̃cellũt, viſu aquilę, guſtu protogeuſtæ animalia indica: vnde & nomen acceperũt: tactu ſerpẽtes & quædam aues, auditu anſeres.

Cur

A Cur ſenſus quinq; tantũ, non
62 plures, neque pauciores habeamus? Quoniã pro rerum natura ſenſibilium, atq; numero, ſenſus quoq; condi debuerunt. Tactus.n. aſperum, læue, durũ, molle atq; cæteras qualitates, q̃ poſitæ in ſolidis ſunt, percipit. guſtus dulce, amarũ, ſalſum, & cætera ſaporis genera, quæ in humoribus, ſuccisue conſtant. olfactus bene malè ue olentia, q̃ vaporibus tribuuntur. auditus ſonos & ſtrepitus, quæ ictu aeris
B efficiuntur. viſus colores, qui tenuiſſimo, æthericq; finitimo ſpiritu cõtinent. quippe res ſolida reſoluta diffuſaq;, humor redditur. humor in vaporẽ tranſit, vapor in aerem, aer in æthera, atq; ſpiritũ tenuiſſimum, ita vt quaſi ſeries quędã ex terra ad cœlũ vſq; deducat ꝓpetua. liceat hic quid ſpiritus aeri interſit ſubiũgere. diſcrepat aer à ſpiritu tenuitate, & motu. ſpiritus.n. aer concitatus eſt, qui cum concitetur,
C etiam extenuetur, neceſſe eſt.

63 Quam ob cãm caro corrupto oſſi ſubpoſita laxa ſit, fungoſa, & liuida? Quoniam oſſis corruptio non niſi per habitum vitioſum fit. qui mutandi potentiam deprauat: qua deprauata, fieri non poteſt, vt caro integra, ſolida, coloratáq; gignatur. ſanguis .n. mutari præterea ex naturæ ratione non poteſt.

64 Cur in omni tranſmutatiõe, id q̃d generatur exprimit genequæſitũ hoc apud Theod. ſi legebatur. rantis & tranſmutantis colorẽ?

Quoniã facultates tranſmutantes naturales ſunt: ĩ partibus ſolidis tanquam ſedibus firmis, à natura collocatæ, vtpote oſſib⁹, venis, mẽbranis, & arterijs, non autẽ in humoribus & ſpiritib⁹: nimirum fluxis infirmis ac facilè ꝓdituris creditas facultates. Porrò autem, cũ vniuerſum corpus tribus iſtis componat ſubſtantijs: & ſolidæ partes colore ſint albo præditæ, cõſentaneum eſt in vrinis percoctis contenta eẽ alba, & puş, lac, ſemẽ, mucũ,
E lippitudinẽ, id eſt humorẽ ĩ oculis concretũ, chylum, hoc eſt lacteũ in ventriculo ſuccum, & ijs ſimilia, ſanguinem vero eſſe rubrũ, pro iecoris, à quo generat, colore. Cęterum, eorum quæ in animalis corpore generant, q̃dam ſunt omnino contra naturã: vt calculus, uermes, lapidoſa duritas in podagra, impetigines & cætera hmõi, quę ex uitioſo naſcuntur humore, q̃dã ſunt prorſus ſecundũ naturam: ut ſemen, lac, ſanguis, infans, caro,
F & huiuſmodi, quæ uera ſunt naturæ germina, quædam denicq; ſunt amborum media: ut pus, alui deiectiões, muc⁹, auriũ oculorũq; ſordes & his ſimilia facultatis cõcoctricis excremẽta. Bonę porrò tẽperaturę gignũt naturales facultates, atq; ut nõnulli exiſtimãt, ẽt aĩales, ſiue, ut uerius dicã, ſunt ipſarũ inſtrumẽta. Nam quemadmodũ fidibus in cithara & foraminibus in tibia recte cõſtitutis, artifex optiè

G modulabitur: male aũt diſpoſitis, perperam agat neceſſe eſt, cũ ipſe in re nulla ſit īminutus, ſed poteſtate tantũ, non etiã actu artem habeat incolumẽ: ita omnis facultas pro inſtrumẽti agit cõſtitutione. Siquidem cerebro, v.g. per intemperiem depraua-
H to, vis animæ rationalis nequit ſuo perfungi officio: cum tamẽ ipſa interitus expers poteſtate p maneat immutabilis, contra autem reſtituto organi tẽperamento idoneo, vim & poteſtatẽ ſuã exerit & confert ad actionẽ. Itaque, bona quidem membrorũ temperies facultates ſeruat incolumes: facultates vero producunt actiones, ſicut hæ vicisſim ipſum opus proferunt. Nimirũ moderato calida & humida ieci noris temperies, parit quidem vim ſanguinis effectricem: aut certe conſeruat: ſicut alĩ malũt. vis autem illa actionem edit, ſanguinis videlicet confectionem, ex qua deniq; opus ipſum, vtpote ſanguis, exiſtit. Vnde licet vi-
I ciſsim atq; ordine inuerſo hunc in modũ colligere. Si ſanguis generatur, incolumẽ eẽ ſanguinis confectionem: et ſi hæc ſalua eſt, validam quoq; eſſe facultatẽ huius actionis parentem: qua item ſuperſtite, neceſſe eſt bonam hepatis temperiem etiamnũ extare: & ea integra, rectam deniq; eſſe, q̃ ipſam tuetur ac moderat, elementorum commixtionem.

65 Cur acetũ conſperſum vuluę dolorẽ inuehat vehementem?

Quoniam vulua neruoſa admo-
K dũ eſt neruis. n. ſentimus, & acetum ipſum p ſuã acredinẽ mordet, ac pcutit. ſicut ẽt pect⁹ aceto offendi nouim⁹, qm̃ mẽbranis, & muſculis conſtat numeroſis. neruoſam vuluę eſſe texturã natura voluit, vt ſentiret p̃cipue, voluptatemq; ob eam rem ſum mã ex coitu venereo caperet feminis gratia concipiendi, tũ vt in partu multum extenderetur. Sunt qui per diſcordiã quandã naturalem acetum vuluę aduer-
L ſari exiſtiment: * narrantes obſtetricẽ, artem medendi ſibi vendicantẽ, aliquando in partu clã ac dolo in vterum puerperæ inieciſſe acetum cũ re alia quapiã, mercedis gratia, atq; ita intuliſſe conuulſionẽ, & ſummum dolorem: deinde ſimulantẽ ſe mederi, īfudiſſe rurſus alia quæpiã, atque ita reſtituiſſe ſanitatem: tum autem in ipſo facto deprehenſam ſceleris dediſſe pœnas. Nonnulli ſtrangulatiõibus vulue res bene olidas īfrà, male olidas ſupra per nares afferunt, ra-
M ti eſſe animal, & propterea male olida fugere, accurrere verò ad bene olentia, atque ita ad p̃priam ſedẽ redire. mihi vero videntur bene olida, cum vim habeant tenuiorẽ, et calidã, lentam materiã, morbum in vtero genetantẽ, concidere, & digerere, q̃ infeſtat: male autem olida, cum viribus ſint craſſioribus, foramina interſepire, vt vulua retrahi neq̃at. Sed quanquã male olida

* Hoc totũ ī Theo. trãslatõe ñ reperit.

vuluis

A vuluis profint,tamen comitialibus auertenda omnino ſunt. faciunt enim,vt qui eo morbo capi ſolituseſt,collabatur & ęſtuet. Ergo vitandum pennas igni iectas,lapidem gagatem,bitumen,cornu omne, lucernas, lanas pice illitas & deuſtas, lapidem thraciam,qui aqua vritur oleo extinguitur, deniq; omnia quæ craſſos reddunt humores. quippe cum tracti vapores eiuſmodi craſſent ſpiritum animalem, & cogant, præſertim cum
B iã aliquid ex ſe ipſe habeat craſſitudinis & frigidatis.atque ita efficitur, vt anima apto careat ſpiritu ad munerum ſuorũ perfunctionem,corpusq; ſuum ſpiritali orbatum vehiculo premi, collabi,proſterni patiatur.

66 Qui fieri poteſt, vt quæ qualitatum contrariarum ſunt, affectum eundem poſſint aduehere.rigorem enim & calor concitat,& frigus? Cenſendũ hoc cauſis agi diuerſis. oritur enĩ rigor ex flaua bile ratione acritudinis
C quæ membra pũgit,& mordet. excitatur enim corpus ad id repellendum,quod tentet, cumq; id ipſum frequenter faciat,viciſſimq; modo bilis ſuperfluat, & impungat,modo membra concitentur,atque repugnẽt, rigor exultat.oritur item ex refrigeratione,quoties natura per immodicam mutationẽ conflictatur, ſuaq; membra rurſus frequẽter excitat ad rem expellendam inimicam,modica enim refrigeratio chara, & accommoda natu- D
ræ membrorum eſt,immodica, abhorrenda,& noxia. Membra primum obtorpeſcunt,deĩde in horreſcunt, tum autem inalgeſcunt,& rigent vario ſ.refrigerationis incremento.

Quam ob cauſam,cum vinũ 67
cum pane febrientium imbecillitati conceſſerimus, febris nihilo per calorem vini aucta eſt,immo minor eſſe incipit? Quoniã exiguum,atq; inualidum dedimus.hinc enim facile concoctũ, digeſtumq; ĩ omnes partes mẽ- E
brorum eſt. membra autem recreata aſſumpti beneficio alimẽti firmiora ad concoquendam morbi materiam efficiuntur.habet enim panis,& vinum ex ꝓprietate quadam plus virium, quàm cæteri cibi ad alendũ,firmandumque membra humani corporis,modo quis modice aſſumat.ex quo illud Homeri,
Et Cererem,& Bacchum:nanq; hinc vires,animiq;. Quinetiam odore ſuo hæc reficere, firmareq; hominem poſſunt,& malũ F
quoq; ſui odoris qualitate recreat,atq; firmat,longeq; magis, ſi edatur & vero capreoli vitium, & *myricæ,& roſæ,& his ſimi- * mirti
lia olfacta in febriendo recreare poſſunt,atq; firmare.

Cur oleum nullo cum humo 68
re miſceri patiatur? Quoniam lentum, craſſum, & continens eſt:neq; yllas ĩ partes tenues cõſecandum,idcirco nullĩ humoribus locum dat ſubeundi, miſcen-

G scendiq;.Iunguntur autē quæq; aut *per confusionem, vt elemēta, quæ primas suas qualitates omnino amittunt, cum coeant, corpusq; vnum augmentent, quanquam resolui a natura, restituiq; possint ad pristinam cōditionem, cum non sint reuera: aut per adiectionem, vt aqua iūgi cum oleo solita est: aut per mistionem, vt hordeum cum tritico: aut per adglutinationem, vt lapis cum lapide: aut per agnationē, intimationē, & assimilationem, vt sanguis cum carne, vel H cum medulla, vel cum osse: aut per affixionem, vt lignum cum ligno clauo adacto: aut per mutuam retentionem, complexionemq;, vt *anulę ostiales. In ñs vero, quæ animata sunt, vt qui p luctā suas manus conseruerunt, quōnam modo animus coniungatur corpori, nondum expositū est: nullus enim ex prædictis modis conuenit animo, sed per habilitatem potius censendum iūgi cum corpore animum medio quodam interueniēte, quod I aliqua ex parte naturam continens vtriusq;, atq; familiare vtriq; se exhibens, atq; † vtrunq; ingenue simulans, miscet naturā incorpoream cum natura corporea, immortalem cum mortali, puram cum impura, diuinā cum terrena, videlicet hunc in modum: Oritur spiritus quidā vaporis prope speciem gerens: in iecore per calorē humorēq;, qui ea in parte modice habent, qui cum per venam cauam cognominatā ad sedē cordis ascendat cū sanguine, atq; amplius recaleat, & extenuetur, in speciē prope aeris transit, rursusq; per arteras carotides ab aggrauatione cognominatas ad basim, .i. partē subditā cerebro efferī, qua in parte frigiditate cerebri moderatur, naturaliq; quadam proprietate afficitur, transformaturq; in spiritū ęthera plane imitantē, quo animus īstrumēto aptissimo vtitur actionū suarū. Quinetiā aer, qui naribus L trahitur extenuatus in corde ascendit ad cerebrū per arterias, alimentūq; offert sese spiritui ęthereo illi, & animali, hic igitur spiritus, vt non incorporeus, ac cōmodari corpori potest: vt tenuior, syncerior, atq; clarior, q̄ natura vulgaris corporis patiatur, iungi cū aīo potest. Deniq; vinculū perq; idoneū corporis, atque animi hic accedit, naturasq; oppositas copulat, & suo familiari interuentu cōciliat, atque continet. hic q̄diu cōstans, M atq; integer sit, facultatē recte cogitandi, agendiq; oīa aīo præstat: at cū a sua natura desciscat, si leuiter refrigeretur, indensetur, crassetur, ineptum denique reddatur ad intentas animi actiones, committit, vt animus retardius, segnius, atque veternosius agat. sed si nimium refrigeretur factusq; sit corpulētus, efficit, vt animus suas penit⁹ deserat actiones, quod his plane euenire vide-

*ψ. αν. i. τραμᾶτῦ.

*anuli ostiales. ¶a. l. vtriusq; nām imitans.

de-

A demus, quibus ſedes memoriæ torpet, uitioq; tenetur lethargo: aut ijs, qui toxica hauſerunt. Cõtra ſi ímodice recaleat, moueaturq; fæuire inſanireq; cogit, vt *tantiſper animus diſiũgi a corpore per ſui vinculi deprauationem videatur. Conſiderandum porro mihi aliud diuinũ opus, cum enim animam a corpore cæleſti & diuino demiſſam, terreſtri corpore claudi oporteret: de ſcẽſum ipſi excogitauit per corporis figuram, conſtructionẽ &
B colorem. Ipſum enim caput rotundum formauit, tanquã paruum quoddam cœlũ. Cerebrũ vero purum ac perlucidum cõſtruxit, largitus ſpiracula ſeptẽ, velut feneſtras, pro planetarum numero. deniq; ſuperpoſuit oculi corpori: quia cœlũ eminet rebus omnibus generationi & corruptioni obnoxijs.)

69 Cur animantium alia parere plura, alia pauciora conſueuerunt? Cenſendum naturam ſic ſtatuiſſe, vt quæ breui tempore
C viuerent, hæc partu eſſent nũeroſiori, videlicet ea de cauſa, vt vitæ breuitas partus copia compenſaret. genera eiuſmodi ſunt ſues, canes, aues complures, piſces oẽs. quæ aũt diu viuerent, hæc pauca procrearent. quippe cum tpis amplitudo poſſet rei, quã natura ſpectaret ſatisfacere. Sunt hoc in genere elephãti, ſerpentes, cornices, cerui. quæ vero mediocriter viuerent, hæc ẽt partu eſſent mediocri. Stirpes quoq; mõ eodẽ illo fructificãt. D annua. n. oĩa, qm̃ vitã breuẽ ſortita ſunt, largã feminis copiam effundunt, vt triticum, hordeũ, milium. Arbores parcius ferũt eo q; vitam agunt diuturniorẽ. Mammæ quoque animantibus pro partuum numero datę ſunt Quadrupedibus item intra ſeſe fœtificare, atque vterum ferre natura voluit, ob eã ſcilicet cauſam, quoniam & corpore ſunt ampliori robuſtioriq;, & terram pro ſede ſortiuntur, gradiq; non magno cum labore conſueue- E runt. Volucrib⁹ partus foris cõficiendos cenſuit, vt eo immunes eſſent onere, & labore, quoniam & corpore ſunt imbecillo & per aerem agitantur.

Cur febriũ acceſſiones certo 70 venire ordine ſoleant? Qm̃ tm̃ materiæ putret, quantũ a natura concoqui poteſt. q; cũ materia concoquenda certa ſit, potentiã quoq; certam tempusq; certum eſſe neceſſe eſt. ſubiungẽdũ hic illa, quodq; materiæ genus ſuum habet vaporem. Sanguis F .n. vaporẽ humidum & calidũ reddit more aquæ feruentis, qđ in beletum tegminibus patet, atq; in balnearum tectis, & in aere. ſic etiam nubes conſiſtunt, & quemadmodum vapor aquę in rorem cõcreſcit, rurſusq; ſpeciẽ aquæ recipit, ſic etiã ſanguis ſtringitur, & ſanguis iterũ fit. bilis flaua veluti fuliginẽ agit calidã & ſiccam ritu †lapidis ignẽ †a. l. lucet ne ardẽs: ſentiẽtis. Atra bilis quaſi fauillã emit

a. l. tãdẽ

Tota hæc particula ſ Theod. codi. nõ lege natur.

G emittit modo lignorū, quæ deu
sta in cinerem aridum vertunt.
pituita fumum humidum craſ
ſum, mordacemq; reddit inſtar
lignorum viridium, cum vran-
tur. eſt enim quodq; ortum ea-
dem eſſentia, qua ſua origo eſt.

71 Qua de cauſa mel inueteratū
aut ſupra modum coctum, ama
rum euadat, neceſſe eſt? Quia ſu
um omnem humorem amittit
qui calorem temperare immo-
dicum poteſt. quemadmodum
etiam quilibet humor alius dul
H cis affici ſolitus eſt, vt vinum vt
defrutum. vnde fit, vt etiam tē-
poris ſpatio craſſeſcat, & minua
tur. & quemadmodum vinum
quatuor illa continet, florē, qui
leuiſſimus innatat, fecem, quæ
corpulenta ſubſidet, humorem,
qui temporis abſumitur ſpatio
partemq; illam vinaceam, atq;
idoneam alimento: ſic etiā mel
ex quatuor conſtat, eiusq; humi
dum recrementum illud vim
quandam obtinet deterſoriam.
quapropter incoctum tergit, &
I purgat. coctum alere tātum po-
teſt, eo ſ. q; ſors ſuperuacua om-
nis igne abſumitur. Vt vero mel
ſi vetuſtate amareſcit, ſic pīguia
omnia, & oleoſa rancida efficiū
tur, vt butyrum, oleum, adeps.
Hic de ſaporibus illa addidiſſe
non ineptum fortaſſe, ſit dulce-
dinem plus caloris, min⁹ humo
ris parit, acritudinē caloris, &
ſiccitatis copia producit, ſalſu-
ginem plus ſiccitatis, minus fri-
giditatis cōmittit, acorē frigidi
tatis hūiditatisq; copia gignit, K
auſteritatem ſiccitas largior, &
frigiditas dant, amarorē ſiccitas
& calor plenior creant, pingui-
tudinem ex humore pluri, & ca
lore exiguo oriri cenſendū eſt.

Cur hominibus admodū vi 72
nolentis circumuerti omnia vi
deantur? Quoniam larga copia
vini exhalationem ſpiritus va
poroſi ad cerebrū mittit nimiā,
qui ſpiritus cū digeri, atq; con-
ſumi nequeat prius, quàm tēpo
ris ſpatium concoctionem exhi
beat, per cerebrum voluitur, & L
quaq; verſus percurrit, atque ita
perturbatus profluit per neruū
conſpectiuū, pupillamq; ad res
conſpectui obuias, facitq; vt ta-
les videantur, qualis ipſe eſt. Af
fectum etenim interiorem foris
eſſe imaginantur, quocirca effi-
citur, vt etiam caligent, & verti
gine tantiſper tententur. cuius
vitij nomen a conuolutione a-
quarum deductum eſt. neq; ve-
ro ex vino tantū, ſed ex mate-
riis etiā corporis accidere illud
poteſt: quoties vaporem ad ce- M
rebrum nimium efferant, affe-
ctumque moueant, quæ caligo
vocata eſt.

Quam ob cauſam cum nerui 73
ijdem à cerebro, & dorſi medul
la in partes membrorū omnes trā
ſmittantur, non eadem actio,
ſed varia ſoleat prouenire? Quo
niam non modo ratione eſſen-
tiæ, verū etiā ſtructuræ euariat
actio, alia. n. ſtrues, & effigies
nerui conſpectui eſt, alia audito
rij,

A rñ,alia guſtatorñ,alia eius qui ī ore ventris poſitus eſt. Neruus .n.conſpectorius ille perforatus porrigitur. Auditorius explicatior tendit,atq; etiam magis guſtatorius ſimplici ducitur ſerie, qui ſtomacho deputat⁹ eſtꝫ, voluitur in anfractum. Porrò ampliorē in orbem ſe agit, qui ventrem perficit.quemadmodū & cithara,quæ fidibus varie concinnatur:quippe quæ craſſioribus,tenuioribus,intentioribus, remiſſioribus conſtet.aliter enī
B nunquā illa concinendi amœnitas reddi poteſt. Quinetiā in reliquis mēbris, quorū aliquod officium eſt,varīū perſpicere artificiū licet.Iecur.n. & lien carne quadā criſpa,atq; tortitia cōſtat.quā & * materiaceā,q; materiæ ſimilis eſt, nominemus. Renū quoq;,& cordis caro *ſui generis eſt. Stomachi vero fila, quæ in directū porrecta ſunt,attrahunt:quæ tranſuerſa ducuntur,impellunt. Vulua profecto,
C & reliqua mēbra,quæ vim obtinent continendi, non niſi per obliquū filorū tractum ſuo funguntur officio.venæ,& arteriæ, & mēbranæ mēbris omnibus vſui ſunt,miniſtriq; publici habentur. mēbra autem ipſa ſuis quæque diſtribuuntur muneribus,& ſingulis ſingula actionibus delegantur,vt perſpicuū ſit cui præcipue tribuere actionem debeamus.

74 Cur mulieres, quæ vterū gerunt,ſecundo aut tertio mēſe guſtare aliquid īprobe appetant, D quapropter picare tantiſper dicuntur a pica,quæ terræ glebas ſuauiter eſitat. Aut quia varius & alienus eſt eius color:vt harū appetitus.Natura ſanguinē omnē menſtruum colligere in matricē neceſſariè fœtus afformationis gratia conſueuit, qui ſanguis ſi vitiatus eſt,ſuū vitiū ad os ventris tranſmittit,atque ita ſtomachus ipſe improba mot⁹ qualitate materiæ cibos alienos atque incōmodos appetit, idq; ipſum varie peccat pro materiæ E ſubditæ conditione. Nā ſi atra ſit bilis,carbones,aut lateres,& genus quodlibet fictile appetit. ſi pituita acida, ſapores acidos concupiſcit,ſi bilis vitellina,*pi- *a.l.nidguia quærit.ſi alia miſcella quæ rulenta libet ſit,auiditas quoque guſtādi ratione illius oritur inſolens. verā hanc eſſe cauſam conſtat eo,q; non omnibus prægnantibus hoc idē vſu eueniat, ſed cōplures ſobrio appetitu degant, quibus ſ.ſanguis ille collectus ī- F teger eſt, & vacuus excremento.Vitiū id vltra menſem tertiū non protrahitur:fœtus.n.iā perfectior copiā abſumere ſanguinis poteſt,vt nihil præterea ſit, quod ſtomachū efferatur. Hoc idē etiā aliquibus eſurientibus vi famis illa intolerabili,quā bulimū appellamus,atq; etiā morbo maioris inteſtini laborantis accidit,ſ.eadē illa de cā,q; ſtōus materñs vitioſis refert⁹ eſt,ex q̄ fit,ut his ſūmopere ꝓfit purgatio.

Cur

G Cur autumnus inæquabilis
sit? Habet.n.eodem in die frig⁹,
& calorē. De hoc varia ſententia
eſt: alĩ enim ad abditam atq; in
explicabilem cauſam illud refe-
runt, alĩ ventos per id tempus
varios, & inæquales afflare aiũt
alĩ q; terra nimio æſtatis æſtu
deuſta refrigeratur per autum-
num, hinc calore adhuc extante
viciſſim agi modo frigore, mo-
do calore opinantur. Haud enī
illi audiendi ſunt, qui propterea
H inæquabile eſſe autūnum exiſti
mant, quoniā medius inter hye
mem, & æſtatem poſitus eſt: nā
& ver medium eſt, quod nō ita
euariat. Hic adĩcere illa non a-
lienum eſt, diei & noctis ſpatiū
quatuor anni tempora plane i-
mitatur. prima enim diei pars
vſq; ad meridiē veri ſimilis eſt,
meridies ipſa æſtatem ſimulat:
hīc ad veſperam ſpecies agitur
autumni, nox deinde hyemem
præfert, vt quæ humida, & geli
da ſit propter ſolis abſentiam.

76 Cur ſomnum laſſitudo affer
I re poſſit, cum hæc ſiccet, ſiccitas
vigiliam pariat? Cenſendū non
interne a laſſitudine ſomnū pro
ficiſci, ſed per mediam frigidita
tem, atq; humoris conſumptio-
nem. Quippe cum laſſitudo ex
ſe ſiccitatem creet, ſiccitas calo-
rem aboleat (humor enim calo-
ris eſt nutrimentum) abolitio ca
loris frigus augeat. Igitur natu-
ra humido alimento conſum-
pto, vitaliq; ſpiritu diminuto q̃e
ſcit, vt acquirat, rependatque
quod amiſerit. K

Cur lapis, aut ferrum, aut q̃d 77
tale proiectum in aquam ſine a-
liquo ligni ſuſtentamēto demer
gatur, ligno ſuſceptum deſcēde-
re nequeat? Cenſendum aerem
per ligni meatus admiſſum, li-
gnum eleuare, ac facere, vt inna
tet, quanquā pondus ſuſtineat:
at vero lapis, & ferrum, quia ſo
lidiora ſunt corpora, prædēſoq;
meatuum contentu ſtringūtur,
nullum ſibi admitti ſpiritū pa-
tiuntur, atque ob eam rem ne-
queunt innatare. ſic enim & qui L
per vndas interierunt, primum
ad imum delabuntur, poſt ali-
quot diebus emergunt, & flui-
tant. cum enim corpus putret,
& tabet, ſpiritus oritur, quo pul
mo meatusq; omnes implētur,
corpusq; eleuant ita, vt facultas
ſit innatandi. vnde piratas quoſ
dam, homines quos enecaſſent,
pulmone exempto in altum, pī
cere, ne efferrentur, proditū eſt.
Hæc eadem ratio eſt, cur oua in
tegra dimiſſa in aquam demer-
gi ſoleant, vrina & corrupta ſu- M
ſtineatur, & ſupernatent: tabet
enim humor eorum, & inflatur.

Cur teſtes gallorum gallina- 78
ceorum, quos lacte ſagināt, am-
pliſſimi, & concoctu facillimi ef
ficiantur? Quoniam ſanguis nō
modo ferum in ſe cōtinet, quod
renes trahunt, ſed etiam lentorē
quem ſibi teſtes pro alimēto ha
uriunt, craſſiorem vrina, tenuio
rē ſanguine, cuius ſpeciē prope
imitatur. Sed quādiu natura co
pia

A pia alimenti indigeat, quod qui dē in ætate accidit puerili, lentorem etiam illum ad totum enutriendum corpus diſpenſare ſolita eſt. Vbi autem multus deſiit alimenti vſus, videlicet tempore pubeſcendi, colligit hunc ad teſtes: quæ quidem res teſtiū ipſorum amplificatione, pilorūq; pubertatis ortu palàm fit. Teſtes enim per id tempus augentur, & pubes pilo integitur. Sed eum iterum ſanguine natura indigeat largiori, ſ. poſtea q̄ fœmi
B na concepit, vt & fœtum nutriat, & lac moliatur, lentorem illū a teſtibus reuocat, rurſusq; cum ſanguine miſcet, atque ita lac efficit. Sanguis etenim albens lac fere eſt: ergo q̄ teſtes gallinaceorum plus lactis hauriunt, ſ. blandimento lentoris, quem ſuum i lacte comperiunt, plenius augētur, & lentiores facilioresq; reddūtur.

79 Cur mel illud commēdem⁹, quod acrius ſentitur, & mediocriter hoc idem calidū eſſe exiC ſtimemus, cum acritudo non niſi per calorem immodicum conſiſtere ſoleat? Cenſendum non acre mel, ſed temperatum id eſſe. Verum linguam ſuo calore plenius calfaciendo in acritudinem vertere: dulce etenim omne acre primum, poſt nimium incaleſcens amarum reddit: qd' autem ſacchar Indi appellant, mellis coagulum eſt, Sole cogente rores, conuertenteq; ad mellis dulcedinem: quod idem monte Libani fieri certū eſt: fit ſacchar D id proximum ſalis glebulis, candidum, fragile: vim id quoque tergendi purgandique melli ſimilem habet, & coctū ritu mellis noſtratis non æque, atque in coctum purgare poteſt: cibo tamen ita aſſumptum aptius ad alendum eſt: mel item quod galbanarium cognominamus, diſcrimen tertium mellis explet, paſtu ſcilicet apum, quem galbana vitiat: prodeſt hoc illitum ad oculorum claritatem: quinetiam quod Thymum redolet, E ventrem iuuat frigidiorem. Ægyptiū vero, humidum, dilutumq; eſt, videlicet ea de cauſa, q̄ flores tractus illius immodice hument ex larga Nili amnis irrigatione. Omnium optimū inſulæ ferunt, & loca maritima: quippe quæ ficciora ſint, & ſyncériora. Melli montis Hymetti, terræ Atticæ, laus præcipua datur, propter florum ſingularem præſtantiam.

Cur lac frigidū ſit, & cur faci 80
le cōcoquat, pbetq; nutriat, cum E
habitu ſit frigidiori? Cēſendum lac ꝓpea facile trāſire poſſe ī ſanguinē: qm̄ è ſanguīe factū ē, & fere ſanguis albefact⁹ ē: albū vero, atq; frigidiuſculū fit ꝑ māmarū adenes, q albi ſunt, & ſanguine vacui, cū tñ ſuo ī fonte aliq̄d habeat caloris: lōge frigidi⁹ a multra expoſitū aeri euadit. quēad modū ēt ſemē. Cogēdū nō coagulo animalis, ſed ſucco ficuleo ē, aut gutture gallīæ, aut eni

co:

G co:ſic.n.caſeꝰ concoqui,digeriq; expeditius poteſt.

81 Cur vlcera pulmonis curari non queant? Quia quod curatū iterū eſt,quieſcere debet. Vnde illud Hippocratis medici,Pedis remediū quies eſt:motus.n.confluuiū agit materiæ ſuperuacuq; quæ excitare poteſt inflāmationē.Pulmo autē ob reſpirādi neceſſitatē in motu aſſiduo eſt.Ad de,q; purulēta pulmonis repurgari non niſi per tuſſim poſſunt quæ ſuo intento motu vlcus la-
H cerat,& dilatat. quinetiā q; mēbrū illud humidū,calidū,laxū, putredini opportunū ſpiritꝰ cō ceptaculū eſt,reſici,ꝓpterea nequit,niſi a natura vna,primordio ſeminis.

82 Quam ob cauſam homines, qui ex ardua febre inſaniunt,robuſtiſſimi,quandi inſaniūt ſint: ſoluti inſania admodū debilitētur,& langueant? Quoniā ſiccitas per cerebrū & neruos agitur immodica:robur.n. ex ſiccitate neruis acquiri certū eſt: ſedata
I aūt inſania,laſſitudinē ſentiunt, quòd iam ſenſus integrior eſt, & nerui molliores redduntur, & laxiores.

83 Cur piſces ſaxatiles cōcoctu faciliores ſint? Quoniā aqua ſaxis vicina moueri etiā ,cū ſerenū eſt,conſueuit:durū.n.ac molle,quoniā contraria inter ſe ſint quieſcere nequeunt,cū inuicem tangant:at quod mouetur,tenuius reddi ſolet,q; quod quieſcit. Ergo piſces quoque agitati per aquam ſynceriores,puriores,& K inde concoctu faciliores euadāt neceſſe eſt: hæc eadem ratio eſt, cur auium alas concoqui faciliores, q; reliquas corporis partes experiamur.

Cur ñs balneū non præcipiamus,qui febre continua iā labo- 84
rare deſinunt? Quoniā materiæ noxiæ,crudæ , craſſæq; adhuc conſtant,corporeq; abſolui non dū patiuntur: quantū materiæ autē vtilis ſit,id tenue,atq; liquidū ſubſtat: ne igitur calor bal-
L nei prius vtilē partē vt tenuiorē,q; inutilē trahat, abſtinendū a balneo eſt: neque per id tempus tantū,quo morbus minuitur, verū etiam,quo incipit, & omnino quo materia minus cō cocta eſt.

Cur Medici hominibus febre 85
laborantibus hectica ab habitu nominata,parū aquæ bibendū ante cibū præcipiant? Vt mēbra ſolida,quæ perſiccent,humefiāt reddanturq; aptiora ad ſolidioris alimēti agglutinationē,agna-
M tionēq; : hinc artifices quoq; tectorij operis prius q; admoueāt calcē,aqua parietē aſpergere ſoliti ſunt,vt tenacius incruſtetur & firmius.

Cur omnia dulcia lienē & ie- 86
cur augent? Iecur per ſui habitꝰ ſimilitudinē facilius rē dulcē attrahere poteſt:calidum.n.atque humidū eſt: lien vero,cùm partē ſanguinis fœculentā de iecore trahat,ſanguinem quoque elicit largiorem, videlicet procopia,

A pia, quæ posita in iecore est, qđ quidē tantis per agit, quādiu in-ualeat vis eliciendi, vnde nomē sortitus est.

87 Quam ob rem vehementer percussi parte capitis, quæ tempora appellantur, intereundum sit? Quoniam musculus, qui eam continet partem, ex cerebro oritur, vicinusq; illi positus est: consentiēs igitur cerebrum, ictumq; communem accipiens, dolet, atque cōtrahitur: & spiritus quoque animalis vna cum
B eo constipatur, atque crassescit: itaque animus, cum idoneo careat instrumento, a corpore confestim discedit: vīculi enim corruptio solutionem afferat rerū conuinciendarum necesse est.

88 Cur homines, quos ingens tonitrui strepitus attonitos fecerit, intereant: aut certe amentes degant? Eadem illa ratio est, quam proxime diximus: ictus enim immodicus aeris, cerebrū atque spiritum animalem per aures subit: quam ob rem spiri-
C tus ille contrahitur, crassescitq;, denique ineptus ad animi actiones redditur: & cum immodice incrassescat, etiam discessum animi a corpore agit, q̄ mors est.

89 Quam ob causam oui vitellus concoctu facilis, albumen difficile est? Quoniam vitellus calidus, albumen humidum, & frigidum est. ouum quippe qualitates elementorum omnes cōplectitur, & quatuor illa rerum primordia plane in se sita ostendit: tegmentum enim testaceū D terræ proximum est, siccum nanq;, & frigidum: albumen aquæ cognitionem gerit, humidum enim, & frigidum: spiritus in albumine contentus pro aere est, calidus enim & humidus: vitellus ignem repræsentat, plus enim calidus, minus siccus, neq; colore igneo vacat. Denique orbis vniuersi, quem mūdum vocamus, speciem in ouo dixeris demōstrari: nam & ex quatuor constat elementis, & in sphæræ faciem conglobatur, & vitalem E potentiam obtinet.

Cur stercus hominum, qui 90 morbo maiori intestini laborant, speciē gerat bubuli? Quoniam morbus hic ex pituita, magna ex parte, oriri solitus est: pituitæ autem copia putrescens spiritum agit, qui fœces subit, inflat, tumefacit, atque ita similes bubulis reddit: vnde fit sæpius, vt vel in aqua valeat innatare: Bubulum autem inflari propterea arbitrandum, quoniam plu-
F rimum boum pabulum palea est, & fœnū, plurimusq; proinde spiritus mouetur.

Cur membrana cerebri ple- 91 niore vulnerata, oriri per sectu-ram soleant, quæ fungorum nomine appellamus? Quia vapores qui ex cerebro assidue proficisci, digeriq; per rimas consueuerunt, disiecto iam osse, amplo; patefacto itinere effluunt vniuersi, offliq; gelido occursantes concrescunt, & speciem fun-

G gi capiunt: quippe qui ſupra ampliuſculi, infra prætenues, videlicet loci ratione pficiãtur.

92 Cur pituita, quæ craſſa, & frigida eſt, & inde apta ferri deorſum, ſæpe ad caput ex pedibus aſcendat? Cenſendum non ex ſe pituitam poſſe aſcẽdere, ſed per vim ſecernendi, quæ indita mẽbro cuique eſt: hæc enim quantuis in pede nocens illa materia ſit, tamen depellere ſurſum poteſt: quod cum membra omnia faciant, tandem ea in parte con
H ſiſtit materia, quæ minus depellere poteſt, q̃ ſatis fit.

93 Cur per flatum aeris peſtilentem homines multi, & inæquales malo eodem intereant? Quæ quidem res tollere fatum videntur, ideſt neceſſarium rerum cõſequentiam, quam ſtellarum ordini & motioni tribuimus. Cenſendum illos homines rapi conditione cœli peſtifera, qui concepti natiq; ſunt tali motu ſtellarum, vt longinquo tempore viuere nequirent: quemadmo-
I dum enim ædificium vetus, atque infirmum facilius impetu venti corruit, quàm nouum & validum: ſic etiã homines, qui ex fato vitam ſortiti ſunt breuiorem, expeditius ab aeris vitio mouentur, & capiuntur: malum autem cõmune, propterea eſt, quoniam aer, qui ſyderum peſtilenti defluuio vitiatus eſt, idem continet omnes, atque ab omnibus trahitur.

94 Cur multitudo, per crapulam vino vini moleſtiam leuari, dicere ſoleat? Hoc & ſi vulgare eſt, vere tamen aſſeritur. quippe cum membra per nimium vini calorem reſoluta, vini adiectione recreentur, firmenturq;, vt ſpiritus coactus, tentantesq; caput diſcutiant, & depellant: præſertim ſi temperatum eſt, quod ſecundo hauritur. De vino hæc annotare non alienum hic eſt. Vinum ſi exiguum bibatur, ſalubritatem largitur. ſi modicum, facundiam parit. ſi im-
K modicum, & menti obeſt, & cor-
L pori, vt Theagenes quoque poeta inquit, Meri copia noxia eſt. at ſi quis eo recte vtatur, nõ noxium, ſed percommodum eſt. Liberum patrem bacchis comitatum nõ inepte effingunt. choream enim, quam vini hilaritas extruit, baccharum cœtus deſignat. Satyros eidem coniungunt ratione agilitatis, facilitatisque. Lydiam etiam addunt, quoniam per immodicum vſum vini hominem reſolui neceſſe eſt. Quinetiam pardi ſectã
M tur ob eam cauſam, q̃ multa, & varia imaginãtur, qui multum vini hauſerint. Animal enim hoc varia integitur pelle. vnam ex bacchis Agauen matrem Penthei ſuum diſcerpſiſſe filiũ narrant, eo quòd multi per vinolentiam facile in homicidium ruunt. nudus fingitur Bacchus, quoniam vinum mentem, atque animum detegit, & patefacit. arſit Venerem Bacchus, arſit

A ſit Ariadnam: vino enim inebriatis libido maxima oritur. Neque caluus quidem Bacchi comitatui deeſt, ſcilicet propter cerebri detrimentum, quod vſus vini immodicus ſuehit. amittit enim vires ſuas ſedes hęc animi, atque marceſcit. vnde vinum Maronem a marcore plerique nominant: necnon & Pana hiſce adeſſe volunt, videlicet ob ſummam vini potentiā, aut ob varium eius feruorem, vireſque varias. tangitur Bacchus
B a fulmine prius quàm veniat ad lucem. eximitur vtero matris, coniectus in femur patris clauditur, quoniam vinum perſępe fictilibus contentum Soli exponitur, atque ita vires in plenum accipit, & ſaporem. Sorores quatuor Bacchus habet, quoniam vinum mutationes quatuor recipit. ſanguis ex materñs noſtri corporis vino tum in habitu, tum in natura reſpondet. Quēadmodum enim ex quatuor vinum conſtare partibus expoſui
C mus: ſic ſanguis quadripartitus eſt: quippe qui partem habeat dilutiſſimam, quam renes hauriunt & tenuem quandam, veluti florem, quam fellis folliculis trahit. & craſſam, ac fœculentam, quam lien capit, & puram, atque ſynceram, quæ digeſta in membra alere poteſt modo vini, quod ſua tm̄ parte ſyncera præſtare alimoniam poteſt.

95 Quam ob cauſam præputiñ & genarum partes tenuiores diſciſſæ coniungi adglutinarique D nequeant? Omnino quæ ex ſemine natura creauit, hæc deſtructa recreari non queunt: non enim neruus, non vena, nō membrana, non reliqua generis eiuſdem ſuam poſſunt recipere integritatem. ergo non immerito iſta quoque refici nequeunt, cūi ſemine orta ſint: at quę prīcipio ſanguis conſtituit, hęc denuo gigni, recreariq; poſſunt, eo quòd ſanguis nulla in parte ætatis deeſſe poteſt.

Cur vinacea, & zizania, & E
grana ficulna integra, vt ingeſſi 96
mus, per aluum egeri ſoleant? Vtrum quia parua admodum ſunt, & ſicca, ideo concoqui nequeant. an qua ſemina ſunt, & generandi perfecte obtinent facultatem, reſolui non patiantur ſed peruicacius ad eum finem edurant, cui ſunt deſtinata a natura. hac enim de cauſa ſpecie quoq; globi formata ſunt, quæ omnium figurarum perfectiſſima eſt. F

Quam ob cauſam parte ieco 97
ris gibba interſepta iugale collo ſubiectum graueſcat, & dilabatur? Quoniam vena a trunco cognominata, quæ ex parte iecoris gibba ad collum vſque aſcendit, amplificata per interſeptionem, infartionemque grauius ponderat, tenditque deorſum. quemadmodum inteſtinum quoque carnibus, aut quolibet alio corpore infartum deferri cogitur, atque collabi. Sic

G enim vena illa detracta iugalis interiora secum trahit, mouetq; dolorem. Tussi quoque ñdem arida infestantur. malus enim ie coris habitus efferēs sese ad mē bra spiritui deputata, excitat il la ad rem depellendam, quæ vr get, atque inde tussis exultat.

98 Cur vulua vna omnium mē brorum aspera parte interiore est: habet enim quosdam excessus, quos caliculos siue acetabu la appellamus? Vt semen humi dum possit retinere. humor ete H nim omnis facile per lęuem cor poris faciem labitur. hinc enim & artifices tectorñ operis scal ptis parietibus calcem admo uent, vt per caua & summa aspe riora crusta contineatur, & hę reat. hac vero de causa semen quoque ipsum lentum, glutino sumq; factum a natura est, vide licet vt tenacius insidere possit, & firmius.

99 Cur multi, cum suam vrinā exitum appetentem retinuis sent, resoluti sint, atq; destillatio I ne vrinæ laborarint? Quoniam vesica nimium plena, extume scenteq; vltra modum humorē ex natura membranæ inditum omnem expressit, atque ita ic cior facta est, vt præterea con trahi nequiret, more pellis, quę exiccata extendi non potest, ni si aqua mista cum oleo dilua tur. fieri autem vrinæ destilla tio solet, vel per musculi resolu tionem, qui ceruicē vrinæ clau dit, vel per exulcerationem ip sius vesicæ, vel per iniuriam cal K culi. mordetur enim vesica, aut aggrauatur. itaque excernere in citatur quantum vrinæ recepe rit minimum. difficultas vero vrinę nomen, generalius, quām destillatio est, sicut & coquen di, aut audiendi, aut spirandi difficultas.

Cur vehementer ñ sitiant, 100
quorum ventrem inferiorem fluxio exercet? Quoniam hu moribus deorsum collapsis sto machus resiccatur: sitis autem non nisi per siccitatem oriri so L lita est.

Quid est, quod lachrymas 101
moueat, cum angamur? Spiri tus, qui per angorem affectus est: hic enim ad cerebri mem branam effertur, atque humorē ibi positum exprimit: quod i dem vel prę nimia lętitia potest euenire.

Cur barba spadones careāt? 102
Quoniam calore vacant, quo pi li & oriuntur & augentur.

Quam ob rem qui pueri exe 103
cti sunt, vocem reddunt acutio M rem, quām qui adultiores, quos gallos nominamus? Quoniam per id tempus excti sunt, quo meatus sunt arctiores. spiritus autem eo tenuis sonat, quo per angustiora extruditur.

Cur cibo tā humido, quām 104
sicco ingesto eructemus? Quia spiritus vel cum cibo admitti tur, vel post ex concoctione mouetur: qui cum tenuior sit, petit superiora. itaque per os

ex-

A extruditur, quam rem ructum appellamus.

105 Cur alĩ magis, alĩ minus cõcumbere valeãt? Quòd alĩs alĩ sunt calidiores.

106 Quare qui ex luce ãplissima ad mediocrem venerunt, cernere protinus nequeãt? Quoniam lux mediocris proprius ad tenebras, quàm amplissima illa accedit. tenebrę autem suam ob crassitudinem vim conspiciendi obfuscant.

107 Cur mulieres vulua male affecta mente labantur, &
B delirent? Quoniam membrum id natura cõstat neruosa, suaq; primordia è stomacho, atque membranis cerebri ducit, quod vel ipso contextu palam est.

108 Cur mulierum menstrua colligantur? Quoniam per vitam, quam ociosiorem degunt, amplius materia superuacua redũdant. at sanguis largior in homine, quàm cętera materiarum genera ẽ. ergo merito ĩs, cum amplius vacet, egeri leuandi corporis gratia solitus est.

C Cur pestẽ lippitudo magna
109 ex parte præcedere soleat? Quoniam pestis spiritus affectio est: quòd cum spiritus motus, vitiatusque efferatur ad caput, oculos perturbat, eosq; prius quàm cætera vitiat, vtpote qui tenuior, atque mobilior sedem adeat oculorum.

110 Cur homines tremuli cũ bibant, circumferri soleant? Quia vini calor immodicus neruos subit, & spiritum contentum in D
his perturbat, qui ex sede cerebri ducitur.

Cur bestiæ statim ab ortu na 111
turæ ambulare queant, homines nequeant? Quoniam bestiæ calorem omni ex parte sui corporis parem continent, homines plus caloris habent in capite: itaque non ante erigi, ambulareq; possunt, quàm modo æquali calor in omnes partes corporis digeratur.

Cur qui neruorum distentio 112
ne laborant, si ardue febriant, li- E
berari distẽtione possunt? Quoniam ex refrigeratione, afflictio neque spiritus contenti in neruis distentio oritur, & ex calefactione aboletur: febris autem calida est.

Quare qui bilem atram euo 113
muerunt, periculo pateant? Quoniã nulla præterea bile substãte sanguis ex iecore trahatur necesse est.

Cur a mictu spiritus aluo ex 114
cedere soleat? Quoniam quãdiu F
plena vesica est, rectum intestinum, quod sibi subditum habet premit: egesta autem vrina relaxatur, atq; ita spiritus in intestino illo detentus labitur, atq; effluit cum sono.

Cur vbi eminximus, aut osci 115
tati sumus, inhorrescere consueuimus? Quoniam aliquid spiritus calidi excurrit, cuius detractione corpus refrigerari cõgruum est.

Cur albugines, aut vitiligi- 116
CC iĩ nes,

G nes,acu adacta, nullum ſanguinem emittant? Quoniam calor omnis ſummis ex meatibus vel receſſit, vel difflatus, exactuſque eſt.

117 Cur pleræq; omnes mulieres cum conceperunt picare, id eſt appetere ſapores minus conuenientes ſoleant? Quoniam conceptus præter naturam eſt.affectus autem ſtomachi vitium id eſt,quod picam vocamꝰ, quem admodum auiditas,& faſtidiū.

Hunc appetitū ſine morbū Malaciā vocat Plinius.

H 118 Cur febres quartanæ diuturniores cæteris omnibus eſſe ſoleant? Quoniam in ea materia peccatur, quæ terrena maxime eſt.terrenum autem omne graue eſt.quocirca merito quartanæ & lentius repetunt, & longius tenent.

119 Cur vlcera articulorum reduci in cicatricem nequeant,quod in pleriſq; aduertimus? Vtrum q̄ plus materiæ in articulis eſt. Ergo, cum materia largius illuc confluat,acrior redditur:itaque

I maturius ſiccat. An quoniam articulorum poſtremum chartilago eſt:idcirco cicatrix firmari nequit,ſed labitur.

120 Cur aqua pluuia leuior ſit, cum ex mari hauriatur , quod graue eſt? Cenſendum quanuis ex mari hauriatur, ſpiritus tamen agitatam tenuem efficit,& leuem.

121 Cur res frigida omnis,oſſibꝰ dentibus, neruisq; inimica eſt? Quoniam hæc natura conſtant terrena, terrenum autem omne frigidum eſt:ergo q̄ frigida qua K litas augeatur, merito accidere detrimentum poteſt.

122 Cur qui per febris ardorem inſaniunt , pulſum arteriarum habeāt leuiorem: qui per lethargum vitium memoria obtorpeſcunt,pleniorem reddant? Quoniam alteri ſpiritu relaxato cerebri delirant,alteri eodē illo ſpiritu craſſeſcente , graueſcenteq; premuntur,& infeſtantur.

123 Cur febribꝰ quibuſdam per ſudorem leuatis, cordis periculoſæ affectiones ſedari ſoleant? L Quoniam materia vitioſa partim difflatur,partim reſoluitur.

124 Cur per hyemem plus cibi aſſumere,pleniuſq; concoquere poſſimus? Quoniam calor noſtri corporis pulſus exterioris frigoris vehementia, ad ſedem interiorem ſe recipit: itaque facit,vt cibus & concoquatur, & aſſumatur.

125 Cur qui nimis concubuerūt, ſi præterea coeant, ſanguinē vice ſeminis emittant? Quoniam ſemine omni exhauſto nullꝰ hu M mor promptius ſanguine rei venereæ ſe offert.

126 Cur nerui non quemadmodum puncti , ita etiam præciſi excitent inflammationem ? Quoniam ſpiritus inæquabili punctionis ſegmento occurrēs, retorquetur , atq; in ſe coactus, ſtipatur,& recaleſcit.at præciſo penitus neruo ſpiritus effluit omnis,& abit.

127 Cur ſudores , qui ante acceſſionē

A ſionem venerint, graues ſint, & moleſti? Quoniam qui febrem ſequuntur, per relaxationem, remiſſionemq; effluant. qui antecedunt, per expreſſionem vtiq; violentiorem extringantur.

128 Cur os ieiunum grauiter oleat? Quoniam ſtomachi acritudo, niſi cibo recenti temperetur inſuauem reddit exhalationem

129 Cur nullus in corde morbus poſſit conſiſtere? Quoniam per membri opportunitatem, ante mors rapit, q̃ morbus pateat.

B Cur ſcrobe iuxta mare effoſ-

130 ſa, dulcis aqua comperiatur? Quoniam mare tranſmiſſum, liquatumq; per terram, ſuam craſſitudinem omnem amittit, inq; humorem dulcem extenuatur.

131 Cur ambuſta difficulter cicatricem recipiant? Quoniam per ignem meatus corporis omnes extruduntur, obliterantur q;, vt caro propemodum mortua ſit. fit. n. vt materia in hiſce incluſa

C perquam difficulter educatur.

Cur homines natu maiores D

vinoſi eſſe conſueuerunt? Quo- 132
niam per ætatem refrigerati calorem deſiderant: vinum autẽ: calorificum eſt.

Cur pondus facilius parte læ- 133
ua, quàm dextra efferre valeamus? Quoniam materia partis læuæ oppreſſa plus durare, patiq; quàm dextra poteſt, quippe cum altera difficilius, altera facilius moueatur.

Cur pars dextra ſanabilior 134
ſit, q̃ læua? Quoniam per exercitationem ampliorem, materię E
compeſcuntur, redduntur q; ſanitati opportuniores.

Cur mel vlceribus acre, gu- 135
ſtui dulce ſentiatur? Quoniam vlceribus horridis, reſiccatisq; mellis tenuitas occurrit, tenue autem omne acre eſt. At guſtus quia humidus eſt, mellis percipere poteſt lenitatem.

Secundi Libri Problematum Alexandri Aphrodiſiei finis.

DE CAVSIS

LIBELLVS

PROPRIETATVM ELEMENTORVM

ARISTOTELI ASCRIPTVS.

H

Ostq̃ p̃missus est sermo a nobis ī Cœlo & Mundo, & determinauim⁹ illud determinatione sufficiẽte, & cõstituim⁹ sup illd̃ demr̃atiões manifestas, aptas, lũinosas, visum ẽ nobis q̃ remãsit super nos aliquid. Volumus ergo nũc determinare oẽs proprietates, quę sunt in alto & in infimo: & constringam illud constrictione sufficiente, & narrabo elementa quatuor, & referam, quod dixerunt in eis, qui præcesserunt ex Primis, & dicã illud cum significationibus cadentibus sub sensu. Dico ergo nunc, q̃ elementa quatuor, quæ sunt materiæ, quædã eorũ sunt grauiora alĩs, & quædã sunt leuiora alĩs, sicut diximus nos in libro ex ĩs, quos edidim⁹: quod est, quia terra, quæ est frigida & sicca, est grauior elementorum: & quod sequitur eam in grauitate est aqua, quæ est frigida & humida: & quod sequitur aquã in grauitate, est aer, qui est calidus & humidus: & quod sequit̃ aerẽ in grauitate, est ignis, qui est calidus & siccus. Facta est ergo terra grauior elementorum, & inferior ipsorum in loco, & ignis leuior ipsorum, & altior ipsorum in loco: & facta sunt ista duo elementa media, s. aer, & aqua inrer hæc duo elementa. Et æstimauerunt quidam ex Primis, q̃ ignis non est ex elementis: qm̃ gñatus est ex motu alterato. & ratiocinati sunt ī illo, q̃ res, quæ generatur ex re alterata, non est elementũ, & non est elementũ nisi ex quo generata est illa res. Et q̃ ignis inter ista duo, qui est leuior rerũ, quia est in loco superiori, non est factus nisi ex confricatione orbis in aere: nã facta est ex illo caliditas, q̃ est ignis inter ista duo genera. cuius exemplum est sicut resudatio facta ex vapore terræ. & est nobis necesse vt dicamus, q̃ ignis, cum sit generatus ex motu, tunc possibile est vt sit inter orbẽ Lunæ, & inter orbem Mercurĩ ignis: itẽ inter orbẽ Mercurĩ & orbẽ Veneris ignis: item inter orbem Martis & inter orbẽ Iouis ignis: item inter orbem Saturni

I

L

M

A turni & ſtellas fixas ignis. Item & maior horū igniū eſt quē dixim⁹ eē orbē ſtellarū, fixarū cū orbis ſtellarū fixarū ſit multorū corporum, & aliqñ ex orbibus vnicuique ſit corpus vnum.

Neceſſe eſt ergo ex hoc mō, vt menſuratio, quæ eſt inter orbē Saturni & orbē ſtellarū fixarū, ſit pluris generis, et calidioris loci. Iā ergo nunc apparet p illud, qđ diximus, qꝓ inter orbes eſt īpletio ignis, ſ. aeris, q̄ ē īter oēm orbē & cōparem ſuū, qui ſequit
B eū ſub eo, et qui eſt ſupra ipſum: & nos videmus ſimile illius ī lapidibus, qui fricañt cū focili & generañt ex eis ignes p fricationē eorū. & ſimile illius iterū accidit arboribus, quæ ſunt ī mōtibus, & in deſertis. fortaſſe. n. p̄ elloſe flant venti, & confricañt ad inuicē, et inflammatur ignis, et ſicut foſſoriū, cū quo foditur. fortaſſe. n. accidit ei lapis & volat ex eo ignis, & ſimile huius multotiens exiſtit.

Volo ergo nūc redire ad illđ,
C in quo fuimus de rememoratione elementorū. Dico ergo, qꝓ animalia oīa, cū eis q̄ ſunt ī eis, ſunt cōpoſita ex iſtis quatuor materiꝭs, quę ſunt elemēta, & ſunt cō mixta per ea. & ſemp inuenitur eorū cōmixtio ex cholera citrina calida ſicca ſimili igni, & ſanguīe calido humido ſimili aeri, & phlegmate frigido humido ſimili aquæ, & cholera nigra ſimili terrę in frigore ſuo, & ſiccitate ſua. & inuenim⁹ has quatuor naturas, q̄ ſunt materię, īgredi cor D
ruptionem & additionē et diminutionē & reſolutionē â natura ſua aut ex caliditate ad frigiditatē, aut ex frigiditate ad caliditatē, aut ex humiditate ad ſiccitatē, aut ex ſiccitate ad humiditatē. Cū ergo additur vnū eorum ſuper menſurā, ſm quā componitur ex eo, ingreditur nocumētū ſuper corpus, & conuertit ab ordine ſuo, & ſua cōparatione, accidit ex eo nocumentū iterū. Et ſimiliter, qñ occupat vnū elementorū iſtorū quatuor, aliqđ E
animaliū, interficit ipſum, et qñ priuatio eſt eorū non eſt remanentia ei. qđ eſt, quia, ſi aliquod animaliū priuatur aere, non eſt ei permanētia, & ſimiliter quādo occupat ipſum aer interficit ipſum, ſicut illud, qđ ruit ex loco altiſſimo ſuperiori, moritur. n. anteq̄ perueniat ad terram, et ſimiliter ignis qñ occupat aliq̄ animaliū. Verumtñ ignis velocius aliquo eorū interficit, & ſimiliter terra, quando occupat aliqđ aīaliū interficit ipſum, & F
ſiſr aqua. Verumtñ inuenimus quędā aīalia habitare in aqua, ſicut reptilia maris, & piſces. aq̄. n. fit eis trāquillitas, & habitāt ī ea, cū qꝓ egrediunt ab aqua, nō eſt eis permanentia: nos aūt nō inuenimus aliquod animalium habitare in igne omnino.

Et remanſit nobis vt dicam⁹ de corporibus ſubſtātiarū et plātarū, & quare q̄dā eorū natāt ſup aquā, & q̄dā ſubmergunt ī ea,

&

G & ꝓꝑ quam cauſam eſt iſtud.

Dico ergo ſermonē vſem neceſſariū. ꝙ eſt, quia qñ corp⁹ eſt vincēs pars terræ, q̄ eſt frigida, ſicut ferrū & ęs, & lapis, ſubmergitur in aqua, & ſiſt qñ vincens ſup ipſum eſt ꝑs aq̄, et ē frigida, facit illud: & qñ vincēs ſup ipſum eſt pars ignis & pars aeris, natat ſup aquā, & nō fit natans ſup aquā, niſi ꝑ aggregationē caliditatis & ſiccitatis in ipſo: ſiſt & vt ſit vincēs ſup ipſum illud: & ſemꝑ inuenimus volatile na-
H tare in aere, ſuper qđ vincit pars aeris, & ignis: qm̄ penna, q̄ eſt ī eo, eſt aerea, & dū ꝑmanet pēna in eo parua, eſt pars terrę et pars aquę plus, & nō pōt volare, nec eleuari in aere: cū aūt multiplicatur penna eius, eleuat in aere, & natat in eo, cuius exemplum ſunt olera, et adipes ſup aquā natantes: qm̄ pars caliditatis ī eis plus eſt, qm̄ caliditas eſt eleuata ſemꝑ, & p̄cipue qñ sūt caliditas & humiditas. nā illud eſt meli⁹ ſm ꝙ diximus, & ſicut inueni-
I mus lignum ebani, & ylicis, & buxi, & ſimiles eis ſunt multæ ex plantis terræ.

Poſtq̄ aūt expleuimus oſa, ad q̄ tendim⁹ dicere, eſt neceſſariū nobis, vt inquiramus de frigore, an eſt cā elementaris, an accidēs intrans ſup corpora. iā ergo locuti ſumus in eo multitudinē Primorū antecedentiū. Democrit⁹ āt & Plato & ſectæ Araborū, & q locuti ſunt ſermonibus vtriuſq; dicūt, ꝙ frigus ē radix, & ꝙ caliditas gñata eſt accñtalis intrās ſup eā: & ſignū illius ē, ꝙ qñ Sol declinat à nobis in orbe ſuo decliui dextra ad partē meridiei, accidit ſemꝑ ros ſuper flumē: & ſiſt loca lōgīqua à ſentibus capitis, ꝓꝑ aſſiduationem mot⁹ Solis ad latus polorū ſeptētrionaliū, inueniunt frigida, ita ꝙ nō inhabitant, & minorat illic habitatio ꝓꝑ ſuꝑfluitatē frigoris: & loca propinqua ſentibus lineę ęqualitatis ſunt calida valde ꝓꝑ aſſiduationē mot⁹ So-
L lis ſuper ea, & hoc ē, qđ ē inuētū ſenſu. Dico ergo, ꝙ ipſi bene putauerūt ī illo, cū teſtificati ſunt, & ꝙ mot⁹ generat caliditatē, & ꝙ quies facit frigus: verūtamē nos dicimus, ꝙ ipſi cōuenerunt nobiſcū in ſermone, & alongati ſunt à nobis in ſnīa: cui atteſtat viſus, & ꝙ terra eſſet frigida & ſicca, & ꝙ terra propinquior elementorū eſt nobis, & nos ſum⁹ tangentes eam, et ꝙ aqua ē frigida & humida propinqua nobis
M ꝑculdubio: quare fiūt iſta duo eſnta ꝑpinqua nobis & duo elmēta calida, & ſunt ignis & aer longiora à nobis. Oportet ergo ꝓꝑ illud qđ apparet, ꝙ eē frigoris nō ē niſi propinquitate duorū frigidorū nobis elementorū. Iā ergo manifeſtū eſt nūc & certū, ꝙ ęqualitas eſt radix, et ſemꝑ inuenit ęqualitas in corporibus animaliū, q̄ ſunt cū ſanitate, & cū exitu ab ęqualitate ad vnam extremitatem caliditatis, aut frigiditatis, aut humiditatis, aut ſicci-

A ficcitatis, ingrediuntur ex hoc nocumenta pernitiosa. iam ergo certificatum est nunc per ista accidentia, ꝙ esse frigoris semper non est nisi ex propiquitate horum duorum elementorum frigidorum nobis. Narremus ergo nunc loca terrę, & lictora marium & ramos montium, & quod generat habitatores cuiusque lateris eorum & naturas hominum cuiusque locorum. Dico ergo, quòd in habitatoribus climatis primi, quod est pro
B pinquius lineę ęqualitatis, propter assiduam affixionem motus Solis, accidit ficcitas & caliditas, et minoratur in eis frigiditas, & humiditas: quare calefiunt matrices mulierum eorum & communicant eis nigredo corporum & crispitudo capillorum: ꝙ est, quia sperma viri, quando cadit in matrice mulieris, decoquit ipsum matrix caliditate sua, & cõmiscet sperma illud cũ sanguine mẽricis donec fit frustũ, deïde formaẽ et sic
C fit spiritꝰ vitę in ea iussu Dei: qđ est, quia sup illos huius climatis vadit Sol bis in anno, qm̃ ꝑmutaẽ de linea ęqualitatis ad septẽtrionẽ donec pertransit casu lapidis capitũ eorum: deinde qñ redit ex vltra parte, q̃ est ei in septentrione ad lineã æqualitatis, est ei reditus secũdus. & sic stellę currentes, & Luna, quorũ est operatio cõicans operationi Solis, faciunt simile illius, & sic inuenimus illos de India, & ꝙ sunt fm temporũ rectitudinẽ de illis D de Iãnẽ, & Zindi, & Europa. i illis. n. oĩbus apparet color nigredinis & crispitudo in capillis eorum. Et inuenimus illos, q sunt i climate septentrione qđ est propinquũ polo septentrionali, & lõginquum à linea ęqualitatis, & loco motus, fieri subito frigidos: quoniam infrigidantur matrices mulierum eorum, & accidit in eis albedo et subalbedo vehemens, & sunt sclaui & Dalmati, & in vñs maris septentrionalis. ipsi enim sunt secundum E hanc formam. Illi autẽ, qui sunt climatis medĩ, sunt commixxti ex albedine, & nigredine, & fm dispõnem, quæ accidit in eis ex loco de profunditate aut maris, aut lictoribus maris. Iam ergo ostensum est, cuius volumus explanationem. Inuenimus autem in lictoribus calorem propterea, quòd, quando Sol oritur super mare, impellit aqua caliditatem Solis ad extremitates, quæ sunt lictora frigiditate sua, F & intensione calefiunt propter illud lictora, nisi fuerint prope illa lictora montes excelsi, super quos ascendunt flatus venti septentrionalis, qui est frigidus & siccus, & congelat ventus ille rorem descendentem ex aere, & fit nix & glacies, quare infrigidantur loca illa propter illud. Et significationes accepimus nobis super illud, quod diximus de calore lictorum ex operatione vitri, nam, cum impletur

G pletur aqua frigida & opponit oculo Solis, & approximatur ei pannus mundus, accenditur ille pannus, & ſi aqua eſt calida, nō accendit, & non eſt illud niſi pp fugam caliditatis à frigiditate, qa ſunt cōtrarię adinuicē. Quia ergo iā diximus illud, ad cui⁹ re memorationē neceſſarium fuit, nūc dicā qđ dixerunt quidā ho mines ex quibuſdā ſapiētibus. qđ ē, quia ipſi dixerūt, qp orbis ſtridor cadēs in auribus noſtris eſt vehemēs, & qp nos cōſueui-
H m⁹ illud ex tpe natiuitatis, quare cōſueuerūt illud auditus noſtri et acquieuit ei ſenſus audit⁹: & nos qui iā attulimus hanc dictionem in libro Cœli et Mundi determinauimus. nos aūt volumus inquirere de illa inquiſitione vehementi ſufficienti, quare eorū determinatio magis vltīa et manifeſtior erit. Dico ergo, qp ipſi fecerunt eſſe neceſſariū ſtridorē orbis, & qp auditus animaliū acquieuerunt ei. iā ergo poſſē vt acquieſcat auditus ſuperio-
I ris æquali eius, & ſuperfluo, & minori: qm̄ ſtridor & tremitus, qñ approximant auditui, minorant̄, & inuenimus pp ſenſū geometricū, & viſus teſtificantes ſuper illud demōnes: qp eſt, quia corpora alta approximant qñqz & elongantur quandoque.

Dico ergo, qp qñ naſcitur Sol, & ſtellæ ſunt currentes declinatæ in meridie, eſt ſtridor minor ſtridore, qui fit, qñ Sol, & ſtellæ & Luna ſunt in ſeptentrione: & ſimiliter, qñ ſtellę ſunt ī ſuperio K
ri orbium reuolutionis ſuæ, eſt ſtridor & tremitus maior. & ſimiliter accidit in Luna, q̄ ē proprinquior corporū terræ, & velocioris motus, q̄z ipſa permutatio ad meridiē, & ſeptentrionē: & poſſibile quidē eſt, vt accidat ſimile huic in ſtellis fixis: qñ eſt ſtella ex eis ſuper capita noſtra, oportet vt ſtridor maior ſit cadens in auditu quā ipſe eſt, qñ ē longinqua apud orientē & occidentē, & ſimile illius eſt in Sole
ſm magnitudinē corpis eius, & L
ſupfluitatē ſtridoris eius ſm qp ipſi fecerunt neceſſariū, qñ fecerūt neceſſariū ſtridorē vt ſit tremitus eius in auditibus noſtris hora ortus & occaſus diuerſus à tremitu eius & ſtridore ipſi⁹ hora qua eſt ſup capita noſtra. iam ergo manifeſtū eſt & planū per ea, q̄ expoſuimus & determinauimus de tractatibus p̄cedentibus, qp corporibus ſuperioribꝰ nō eſt ſtridor, neqz tremitus: & fregimus ſermonē eorū, qui eſti
mauerunt illud p demōnes ma M
nifeſtas. ponamus ergo illud & determinemus ipſum determinatiōe ſufficiēte p rōnē geometricam & demōnes rationales. Quòd eſt, quia reuoluā circulū, qui ſit circulus terrę, & ſcribam ſup ipſum B, & reuoluā ſup ipſum circulū alium qui ſit circulus Solis, & deſcribam ſuper ipſum A G, & ponā locū ortus Solis punctū G, et A punctum occaſus eius, & ponā punctum D loco

A co Solis, qñ eſt ſuper capita noſtra in medio diei, & ponã locũ habitationis noſtrę ex terra, & protrahã lineas A G, A B, B G: & protrahã à centro E ad punctũ B lineã E B: dico ergo, ꝙ Sol ſm magnitudinẽ ſui motus & propinquitatẽ ſuã nobis nõ appropinquat ſtellę fixæ, neq; reliquę ſtellæ vagę, q̃ ſunt ſupra Solẽ, faciunt tremitũ magnũ, & qñ Sol eſt in hora ortus ſui apud pũctũ G, aut in hora occaſus ſui apud punctũ A, ẽ ei ſtridor minor ſtri
B dore, qui eſt ei, qñ eſt ad punctũ D. qm̃ manifeſtũ eſt nobis, ꝙ pũctum G, & punctũ A, ſunt lõginquiora puncto D: quare eſt vox apud ortũ & occaſum parua, & cũ ipſe ſuper capita noſtra ẽ maior, et declaraſ illud in omnidie. Sed teſtificatur nobis viſus contrariũ illius. Et ſimiliter accidit Lunæ ſm propinquitatẽ ei⁹ nobis, vt ſit ei ſtridor & ſonus maior: & qñ ẽ apud ortũ, & apd occaſum, et apud pũctũ G, aut pũctum A, oportet vt elongeſ à no-
C bis, qñ ſumus ad pũctũ B: & qñ eſt ſuper capita noſtra ad punctum D, oſtenditur ꝙ appropinquat nobis: qm̃ ẽ ſtridor maior & groſſior. et declaraſ illud ĩ auribꝰ noſtris, et apparet illud. apparet aũt cõtrariũ illius per demonſtrationes mathematicas. iã ergo determinauimꝰ hoc, cuius determinatio fuit nobis neceſſaria, & manifeſtũ eſt, ꝙ linea A B, eſt ęqualis B G lineę, & ꝙ linea B G, eſt lõgior linea E G, ſed, quia multiplicamus lineã E G, ĩ D ſe & lineã B E in ſe, & aggregamus duas multiplicatione, & accipimus radicẽ, ꝙ aggregaſ eſt linea B G, & manifeſtum eſt ꝙ linea E A eſt ęqualis lineę E G, ſiſt lineæ B G: qm̃ putamꝰ qñ multiplicamꝰ lineã E G ĩ ſe, et ſiſt lineã E B ĩ ſe, & aggregamꝰ duas multiplicationes & accipimꝰ radicẽ eiꝰ ꝙ aggregaſ: manifeſtũ igitur, ꝙ linea B G eſt longior linea E G: ergo ẽ lõgior E D: ergo multo longior linea B D, & illud eſt, ꝙ volumus declarare. Quidam E hoſes ex authoribꝰ ſermonis dixerũt, ꝙ mare eſt ꝑmutatũ ſup ſphęrã, & ꝙ nõ eſt in terra locꝰ, qui iã nõ fuerit ſup aquas: & ſignũ illorũ ſup illud eſt, ꝙ vĩ ex preſſionibus in capitibus colliũ & cacumine montiũ: & retulit vir ex eis, q̃ fodit puteũ, ꝙ poſtquã peruenit ad locũ argillę, inuenit argillã ſolidã firmã, & fodit ĩ ea, et reperũt in ipſa gubernaculũ nauis: ſciuit ergo per illud, ꝙ mare iã fuit in illo loco, et
F ꝙ ipſum ꝑmutaſ in ſeculis longis, & in tẽpore lõgo. Quare nõ cõprehendiſ illa longitudo, neque ſpatio vitæ, & abbreuiaſ ꝑter illud ꝑ breuitatẽ vitę hominis. dicaſ ergo eis ꝙ cũ ſit neceſſaria illa ꝑmutatio maris de loco ad locũ & ꝑmutatio locorũ profundorũ ad marina, & marinorũ ad profunda, tũc neceſſariũ ẽ vt dicãt ꝙ permutatio ei ẽ de occidente ad orientẽ, & de oriente ad occidentẽ, & de ſeptẽtriõe ad meridiẽ,

G meridiem, & de meridie ad ſeptentrionē, & afferunt ad illud demōnes viſibiles: ipſi aūt cōfitentur, ꝙ res, quæ fiūt in terra, ſunt propter motū corporū ſuperiorum, & elementi nobilis, ſcilicet orbis, & ꝙ currit ex corporibus, et ipſe eſt agens in reb⁹ oſb⁹, ſicut illud, qđ ipſi dixerūt ꝙ diluuiū, qđ fuit ī terra nō fuit niſi pp coniunctionē ſtellarū in ſigno piſcis, & ꝙ vētus, qui īterfecit gentes ī Hedramot fuit pp cōiunctionē, q̄ fuit in geminis,
H & ꝙ peſtilentię q̄ fuit in terra, iā & cauſa non fuit niſi cōiunctio q̄ fuit in ſigno virginis, & ſiſr reliqua facta q̄ fuerūt apud aggregationes, & apud cōiunctiōes: & ſicut illud qđ vr̄ ex caliditate Solis, & eius operatione & opatiōe Lunę, in extenſiōe fluminū & maturatione fructuū, & velocitate natiuitatis rerū & implętione earū & augmentatione ipſarum, & ꝙ Luna qñ oriť ī quacūq; hora noctis fuerit vel diei, tunc ſi flumen ingrediť mare in
I regiōe illa, in qua oriť Luna, extendit ipſum mare, ita ꝙ aqua illius fluminis redit ad partē loci à quo currit, cumq; equat Luna mediū cœli illius regionis redit aqua ita ꝙ reuertiť ad formam ſuā. deinde qñ Luna ĩcipit occidere. ĩcipit aqua extendi iterum donec Luna eſt ī cardine inferiore: cūq; eſt in cardine inferiore, incipit aqua diminui, ſicut qñ vult oriri, ĩcipit aqua augeri taliter inueniť ſem p ſenſu viſibili. & ſiſr ſtellis vagis, ſ. planetis eſt K cōitas cū Sole ī opatione ſua, ip ſæ aūt qñ declinant ad meridiē trahunt humiditatē ex pluuiſs ī meridiē. Et quidem eſt ſicut in Nilo veniēte ex parte meridiei ad terrā ægypti minoratur hæc & multiplicanť. Et illud ꝙ non ē niſi p ſtellas in parte ſeptētrionis vagas, nā qñ ſunt ī meridię, & Sol ē in ſeptētrione, minorať pluuia in meridie qñ ſunt cū Sole ī ſeptētriōe, multiplicanť pluuię in meridie, & multiplicať ex tēſio in Nilo & inuenimus Lunā apud cōplementū & multi- L
plicatur in mari inūdatio vehemens, & ſiſr nō eſt cā annorū ſterilitatis & annorū vbertatis niſi pp permutationē ſtellarum ī ſignis diuerſis ſup climata. vñ. immortalitas gentiū præteritarum et regna vacua fiunt apud cōiunctionem ſtellarū duarū. ſ. Saturni et Iouis, per permutationem enim ipſarum de triplicitate ad triplicitatem accidunt accidentia magna, & hoc inuentū eſt apud eos. nos aūt dimiſim⁹ M
de rememoratione huius multū, quia timuimus multiplicatiōes. Dico ergo, ꝙ cauſa quam dixerūt de pmutatiōe maris ſuper terrā nō p̄t eē qn ſit cā illius expmutatiōe. Lunę ſuper ſigna, & ex operatiōe eius: et eſt illud ī oſb⁹. xvim̄. dieb⁹: quare deſtruiť agricultura, & gn̄atio: aut ſit cā illi⁹ ex permutatiōe Mercurij et Veneris, et ē illud ī oſb⁹. x. mēſibus, aut min⁹ illo, aut accidit illud

A lud ex permutatiõe Solis et permutaſ maꝝ ī oī anno, aut ex operatiõe Martis, & motu eiꝰ, et fit permutatio ī oībꝰ. xxñ. mēſibꝰ, diebus. xiñ. aut ē cā illius ꝓmotū Iouis, et eiꝰ permutationē, & erit accidēs ꝙ diximus in oībus xñ. annis, aut ē cā permutatiõis Saturnus, et eſt illud accñs in oī bꝰ. xxx. annis, aut per cõiūctionē duarū ſtellarū grauiū, & ē illud ī oībus. xx. annis, aut ē propter cõiunctionē & permutationē ex triplicitate ad triplicitatē,
B & ē illud in oībꝰ. ducētis annis, &. xl. aut ē illud ꝓpter rē, quā dixerūt authores atalaſimet orbi ſignorū, et ē accesſio. vñ. partiū, et receſſio octo partiū ī oībꝰ. 80. annis gradu. Quaꝝ accidit illud in oībus ſexcētis annis, et xl. 3. aut ē illud ꝓpter mutationē orbis ſtellarū fixarū et ipſe permutaſ in oībus. c. annis gradu, vno, quare accidit illa permutatio in oībus. xxxvñ. milibus annis, et hoc vltimū oīum rerū ſuper ꝙꝝ
C innituntꝫ authores recidiuatiõis & ſnīa quā īducūt. nos aūt inuenimus rõne geometrica, et operatiõe mēſurali, ꝙ rotūditas ē. xxiiñ. milia miliaria, ꝙ eſt reuolutio terrę ſuper. xxxvi. annorū milia, inueniꝫ ergo illud in ciuitatibus ꝓpinquis litoribus mariū, vt approximet eis mare, ſicut ciuitas Axym & ciuitas Medecuel, & ciuitas Serendid, et in ſulæ Auri, et illę qdem ciuitates ſunt ſuper mare Indię, et ſicut ciuitates, q̄ ſunt ſuper mare Alæ-
pila, et Gemon, q̄ eſt ſuper luuiē D
mare, & ſicut Aegyptus, & ciuitas Alexandria, q̄ ſunt inter mare rubeū, & inter mare aſſemꝰ. & ſicut ciuitas Roma, & Bizantium & ciuitates multæ, quarū rememoratio prolongaſ. nos autē nō vidimus ꝙ mare fuerit ꝓpinquius iſtis ciuitatibus, neq; lōgius, q̄ eſt hodie, neq; peruenit ad nos de p̄teritis annis ex regnis p̄teritis, neq; in hiſtoria regis, neq; ſcripſerūt ſapiētes ex eis qui locuti ſunt in mari et pluuiꝰ ꝙ fuerit ꝓpinquius, aut lon E
gius ciuitati, niſi ſicut hodie eſt. Iam ergo manifeſta eſt & plana per ea q̄ diximus in tractatibus, deſtructio intentionis eius, qui dicit, ꝙ mare eſt permutatū ſuper terrā, & apparet error eorū, qui eſtimauerunt illud. dico ergo quod in orbe eſt elementum vnū aut duo, aut tria, non plura aut pauciora. Dico igiſ, ꝙ ſubſtātia corporis Solis ē alia à ſubſtātiꝭ corporū ſtellarū & Lunę: ꝙ ē, ꝙa Sol hēt lumē, et lumē Lu
nę, et ſtellarū eſt acqſitū à Sole, ſi F
cut oſtendimus in alīs libris abiſto, ex naturę editiõe. Iā ergo apparet & eſt manifeſtum, ꝙ ſubſtantia corporis ſtellarum & Lunæ eſt alia â ſubſtantia corporis Solis, ſicut candela qñ opponitur ei ſpeculum: illuminatur. n. ſpeculum à ſubſtantia candelæ, & eſt alia â ſubſtantia ſpeculi. iā ergo apparet nūc, ꝙ illud, quod diximus, & ꝙ oſtenſum eſt, ꝙ ſubſtātia corporis ſtellarū & Lu

næ

G næ eſt alia à ſubſtantia corporis Solis: & ſimiliter eſt ſubſtantia corporis orbis, abſq; ſubſtantia corporis ſtellarū & Lunæ. q; eſt, quia ſubſtantia corporis orbis ex ſubſtātia corporis ſtellarum & Lunę recipit lumen, & nō illuſtratur ſplēdore, ſicut illuſtratur corpora ſtellarū, & ſimiliter oportet q; ſubſtantia ſit corporis orbis alia à ſubſtātia corporis Solis. Iā ergo apparet per iſta accidētia, & has inquiſitiōes, q; corpora eorū sūt diuerſarū ſub-
H ſtantiarū, & q; orbis cū eis quæ ſunt ī eo, ſunt tria elemēta, ſ. tres ſubſtantię: ergo & Sol eſt ſubſtātiā p ſe, & ſtellæ, & luna ſubſtantiæ per ſe: q; ſi nos aggregam⁹ illud in dictiōe vna, tūc dicimus, q; orbis eſt elementū quītū, qñ diſcernimus inter ipſum & ĩter ignē & aerē, et terrā, qñ eſt ſeparatū ab eis p materias. iiij. in natura & genere, & nos nō dicim⁹ in eo, qa eſt leuis, & ex eo elemē-
I to ignis neq; grauis, & eſt ex elemēto terræ. nā, ſi eſſet ex vno elemētorū horū ingrederet ſup ipſum corruptio & alteratio, aut particulariter, aut vl̄r, & caderēt ſub generatiōe & corruptione. hoc aūt nō ē inuentū in eo, ĩmo creator poſuit eū cām generatiōis. iā ergo declarat̄ p illd qđ expoſuimus numerus elemētorū eius. Quantitatē vero eius iā oſtēdimus in libro, quē cōpoſuimus ſup mēſuratiōe ſupiorū, & narramus in ipſo quātitatē ipſorū ab inuicē, & proportiones corporū ſtellarū, & reuelationē K orbis, & egreſſionē linearū eius, & quantitates opere ſyllogiſtico, demr̄one cadēte ſub ſenſu, & illud eſt qđ volumus exponere.

Quia ergo peruenimus ſuper illud cuius voluimus declaratio nem, tūc redeamus ſuper illos q; dixerunt q; orbis eſt infinitus. Dico ergo, q; elemēta quatuor, ſ. terra, aqua, aer, & ignis ſunt finita: q; eſt, quia vnicui q; eorū ē extremitas inuenta: ergo oportet neceſſario q; ſit ei extremitas
L ſecunda: & omne, cui ſunt duæ extremitates, eſt finitū. vos autem dicitis q; non eſt finitū: hoc aūt eſt ex magno impoſſibili cō tingente dictum. dico. n. q; dicitis, in elemento vnū eſt mobile, aut quietū, neceſſe ē ergo eis dicere, quia eſt mobile & motus eius reuolubilis eſt ſuper mediū ſuper duos polos, polū meridianū, & polū ſeptentrionalē. Poſtquā ergo manifeſtū ē, q; ē ei mediū & datū eſt ei illud, q; opor-
M tet vt ſint ei extremitates neceſſario, et oē, cui sūt extremitates, habet vt locatū ſit, et finitū. iam ergo planū eſt, non q; mundus habet mediū et oī cui eſt mediū ſint duæ extremitates: & omne, cui ſunt duæ extremitates, ē habens finem, & iterum omne, cui eſt extremitas vna, neceſſario ē extremitas ſecunda. iā ergo manifeſtū ē p illud, qđ p̄miſim⁹, q; mūdus ē finitus, & manifeſtus ē error ei⁹, q dicit eū infinitū: qui aūt dixit Primorū, q; latus meridianū

A ridianũ terrę eſt eleuatũ, & ꝙ latus ſeptẽtrionale contractum & depreſſum, dixit, ꝙ quidã ex regibus eorũ voluit aggregare inter duo maria, mare rubrum, et mare expanſum, ſ. ſemmi, vt ingrederet ex mare ſemmi ad mare rubrũ. & eſſet ꝑ illud introit⁹ ex terra Romanorũ ad terrã Admot, & terrã Iamã, & ex terra illius partis ad hanc, & tranſierũt inde ad mare Perſicũ continuũ cum duabus inſulis daieli & altarilẽ, & ꝙ eſt illic, & alleuiaret
B per illud ſuper eos ſtudiũ. Aeſtimauerunt ergo, ꝙ quidam ex ſapientibus eorũ prohibuit regẽ ab hoc opere, & dixerunt, ꝙ cã ipſum prohibendi fuit ꝓpea, ꝙ ipſe accepit altitudinẽ maris rubri, et altitudinem maris ſemmi per. xi. ſtadia, & ſtadiũ quidẽ eſt octingentorũ cubitorũ: ſubmergunt ergo ciuitates, q̃ ſuꝑ maris litora ſunt, ab vtriſq; laterib⁹ ſimul, ſicut ciuitas Alexandria, et Damach, & Dimix, & Alpharine, & Erte, et Scilicia, et Coriſca,
C & Sardinia, & aliæ inſulæ, q̃ ſunt circiter. lvñ. inſulæ: quare ſubmergent multæ ex regionibus. Poſtquã ergo narrauit regi dimiſit illud, ad qd̃ intẽdebat, vel ꝙ dixerũt. Redeamus ergo ſuꝑ eos in hoc ſermone certo, & ſyllõ geometrico cũ demõne rõnali. Dico ergo iſtd̃, ꝙ de mari rubro in mari ſemmędie aqua tranſit ſuꝑ alueũ ꝑ æſtimationẽ noſtrã, & nõ eſſet alueus, quẽ foderent, latior illo, qui eſt cadens in hoc mare, cuius timemus exitum. D

Ipſe aũt cucurrit in ipſum multis milibus annorũ. ergo in eo addit nõ aliquid, & maxime cum multiplicet Nilus apud tranſitũ ſuũ, qñ redit Sol ab vltimo termino ſeptentrionis ad latus meridiei, ſic ergo ver⁹ eſſet, ſermo, quẽ dicitis, & opinio, quã putatis deſtruxiſſet de ciuitatibus, quas timetis ꝑ additiones aq̃, et iſtis inſulis multæ, & deſtruent quædã eorũ cũ multitudine facta, q̃ ingredit ex duplo eius, ſ. E
continente ſphęrã ex parte oriẽtis, & ex parte meridiei: ingreditur. n. aqua in mare ſemmi à ꝑte occidentis ex mari cõtinente, ergo accideret eis accñs, quod timuerũt: nos aũt nõ videmus illud accñs. Iã ergo manifeſtũ ẽ cõtrariũ eius qd̃ didicerunt à magiſtro ſuo, & ñ opinati ſunt hãc opinionẽ, & dubitauerunt in ſe ipſis hãc dubitationẽ, niſi q habitãt in terra Aegypti, aut ſunt in circuitu Nili. Ipſi vero cõſidera
F uerunt aduẽtũ Nili ex parte meridiei recedẽtes ad ſeptẽtrionẽ, & putauerũt, ꝙ illæ acceſſus nõ ẽ, niſi de climate terræ ad partẽ ſeptẽtrionalẽ, & ꝙ ipſa eleuata eſt ad partẽ meridiei: quare accidit ex hoc opinio falſa oportet. aũt vt accideret illis hæc opinio à rõcinabilibus ipſorũ, qui habitãt litora tigris, & euphratis, & dicerent, ꝙ illa terra ex parte ſeptẽtrionis eſt vehemẽtius eleuata ꝓꝑ deciſionẽ horũ duorũ fluminũ ex parte ſeptentrionis ad

G partē meridiei: exitus.n. tigris ē ex mōte Armeniæ, & exit⁹ Euphratis eſt ex terra Alchaſar, & caſus eorū eſt ī mare Perſicum. Op⁹ ergo vt accideret ī mari Perſico, ꝙ timuerunt ſuper mare Sēmi ex magnitudine tigris, & euphratis, et multitudine aq̄ eorū.

Iā ergo manifeſtus ē error eorū, qui æſtimauerūt, ꝙ terra eſt eleuata ex parte, & contracta ex parte: & apparet error eorū, & ꝙ ipſa eſt centrū mundi totius, & ꝙ ipſa eſt ſm̄ equalitatem ex
H oī parte cum ſuperficie aquæ, et ignis continens aerē. Remanſit aūt ſup nos, vt dicamus corruptionem elemētorū quatuor, ſ. terrę, aq̄, aeris, & igīs: īgredit̄ au tē ea corruptio per ſenſum, quo ſentimus: qđ eſt, quia aer infrigidat̄ & calefit et humectat̄ et exic cat̄, & aqua infrigidat̄ & calefit, & accidūt in ea dulcedo & amaritudo & ſalſedo, & terra infrigidatur, & calefit, ſi ñ fit per totū, fit per partē. fuit autē in diebus Philippi regis via monte Mace-
I doniæ inter duos montes, & ſuperueniebat ei in quibuſdā momētis, hora, qua non tranſirent ſup illam viā, aliquis equitū & peditū, qui nō caderet mortuus qñ erat inter illos duos montes. Interrogauit ergo de illo rex Philippus quoſdā ſapientes ſuos, & neſcierunt cām illius, donec prę cepit Socrates ei facere fabricā altam: fecit ergo ei, & Socrates poſuit in ea ſpeculū de calibe: appoſuit ergo inſpicere in ſpeculo, qđ ꝓparauerat oppoſitū duob⁹ K montibus: vidit enim duos dracones magnos, vnū ex hoc mōte, & alterū ex monte ſecūdo, & vnuſquiſq; eorum aperuerat os ſuū aduerſus ſociū ſuū, & egrediebatur ex orificijs eorū vapor & corrūpebāt illū aerē, & dū Socrates ſedebat aſpiciendo in ſpeculo, et cōſideraret, dracones trā ſibant ſuper illā viā ęquites. Vidit ergo Socrates eos cadētes de beſtijs. ſciuit ergo ꝙ fuit illđ ꝓp̄ vaporem, qui fuerat egreſſus de L vētribus draconū, et ꝙ ille corrūpebat aerē illius loci. Feſtinauit ergo deſcendere ad Regē, & narrauit ei, ꝓcepitq; exire ī montē, quare īterfecti ſunt: ſaluat⁹q; ē loc⁹, & nō accidit in eo, ꝙ acciderat. miratus ergo ē Rex de ſapiētia Socratis, & illud quidē ñ fiebat niſi ſicut qñ proijcit̄ hyoſcyamū in lacub⁹, & fluminib⁹, & accidit piſcibus illorū fluminū ebrietas, ita ꝙ volūt exire, & ſicut corrūpunt̄ aeres aut per ſu M perfluitatē ſiccitatis: quare accidūt habitatoribus illarū regionū ęgritudines prauę, et peſtilētię mortiferę. iā ergo expoſuim⁹ cuius voluimus expoſitionem.

Caput 2.

QVia ergo ꝓmiſſus eſt ſermo à nobis ī eis, q̄ ꝓterita ſunt de ꝓprietatibus rerū, tūc loquamur nūc in proprietatib⁹ thermarū ſermonē vſ'em, quia iā ꝓcesſit ſermo ī eis à Primis. et determinemus illud determinatiōe ſufficiēte. Mileſius

A Ieſſus aũt Philoſophus locutus ẽ ĩ eis, et cõuenit ſuper illud multitudo eorũ, qui ſecuti sũt eũ. dicit. n. ꝙ cã, qua ẽ aqua thermarũ calida, nõ ẽ niſi ꝓp vẽtũ calefaciẽtẽ in ꝓfunditate terræ, et ĩ cõcauitatibus q̃ ſunt ĩ vẽtre eius: quare cõuertĩt caliditas illa ſup aquã, et calefacit eã, ergo egredi tur calida. Dico ergo, ꝙ iſte ſ̃mo ẽ manifeſti erroris, et quia ſequi tur ĩpoſſe, et ĩcõueniẽs valde. ſed ſi ſ̃mo, quẽ ipſe dicit, eẽt, et opõ quã putauit, oporteret vt egrede B reť ille vẽt⁹, et ille vapor calidus cũ egreſſione donec corrũpereť: nos aũt inuenim⁹ hãc aquã ſempiternę caliditatis. oportet ergo per hãc ĩquiſitionẽ vt ſit via Mileſ̃ nõ vera, et determinatio ei⁹ nõ cõueniẽs rõcinatiõi Philoſophiæ. Verũ Rẽtipholos philoſoph⁹ dixit ĩ illo ſermone, in quo cõtrarius ẽ Mileo, & ſecuti ſunt eũ in illo multitudo hominũ et dicit, ꝙ terra ĩ illo loco ẽ rara, ñ cõiũctarũ ꝓtiũ, vehemẽtis mollificatiõis, cui ẽ duricies: quare C ingrediť eã caliditas Solis. ergo calefit aqua in cõcauitate terræ in foueis, q̃ ſunt in vẽtre ei⁹: quare ẽ illud cã illi⁹ caliditatis. dico ergo iterũ, ꝙ hęc via ñ ẽ uera, ne ꝙ cõueniẽs rõcinationi geometricæ, ꝙ ẽ, qm̃, ſi ſ̃mo, quẽ ipẽ dicit, eẽt, et opõ, ſicut ipẽ putauit, oportet ut permutareť terra ĩ illis locis, qñ declinat Sol in latus meridiei, ꝙ ẽ lat⁹ hiemis, & minuereť illa caliditas in illo tpe, et addereť ĩ tpe æſtatis. Nos ãt nõ videm⁹ illud, & ꝙ æqualitas caliditatis in illa aqua exiſtit ĩ tpibus. iiĩ. ſ. in hieme, æſtate, vere, et autũno. iã ergo oñſum ẽ nũc, ꝙ ille ſ̃mo ẽ ĩpoſſis, et nõ ẽ aptatio cõueniẽs oĩno. Democ. ãt dicit, ꝙ cã in caliditate hui⁹ aq̃ ẽ, quia in cõcauitatibus, q̃ ſunt in ventre terræ, ſunt mõtes calcis. cũ ergo currit aqua ſup illos mõtes calefit, et egrediť aqua calida ſup faciẽ terrę. Dico ergo, ꝙ hũc ſermonẽ ingrediť q̃l ẽ cõtrariũ cõſideratiõi & rõcinatiõi, ꝙ ẽ, quia calx nõ calefit, niſi ſit aſſociata cũ igne, et locata ſit caliditas ĩ ea. cũ ergo effundiť ſuper eã aqua, efficiť calida. Iã ergo manifeſtũ ẽ, ꝙ ad calcẽ, q̃ ẽ ĩ ventre terræ, nõ peruenit ignis. Iã ergo cõſequiť hãc ĩtẽtionẽ, quã ĩtẽdit Democ. et facta ẽ. impoſſe inconueniẽs ꝙ nõ ꝓt eẽ: quare ergo iã manifeſti ſunt quidã de ſ̃monib⁹ eorũ per inquiſitionẽ ꝓcedẽtẽ: et dico tũc in illo ſermonẽ inconuenientẽ ad cõprehendẽdũ quod rectum eſt: quia quod eſt quod dicã in illo ſermonẽ faciẽ. D tẽ eſſe neceſſarium, ꝙ aqua currit ſuper mineras ſulphuris: quare caleſcit ſuper illud. & ſignum illius eſt, quia odor ſulphuris eſt inuentus in illa aqua, et qñ inuenitur in ea ſapor eius extĩguitur et candela, et remanet in lichino eius de igne, & puluerizatur ſup ipſum puluis ſulphuris, et accẽditur, et qñq; cõficitur lutum cũ naphtha et ſulphure, et fit ex eo lichinũ, et accẽdiť et cõburiť. E

G *Caput Tertium.*

ET ſiſr dicimus in vulcano, qui eſt in terra Siciliæ ītra mare Semmi, ꝙ ille cōcauitates & ruinæ, in quibus ſunt ignes, nō ſunt niſi ex ſulphure ī vētre illius montis. cū ergo flat ventus & moueť vnda illo motu coarctat vnda illū montē, & calefit ꝓp illud ſulphur, & accēditur ī eo ignis, et egrediunť ex eo fumus & lapides cōbuſti: ꝑficitur ergo ignis ī illo mari, & lapides natant ſuper aquas. quod
H eſt, qa oē corpus graue, qñ aduritur, alleuiať, & ſiſr aūt accidit iſtis lapidib⁹ collectis ex illo vulcano: iā ergo oſtenſum eſt per illud, ꝙ nunc diximus, ꝙ Primi, & ſnīæ, quas narrauerunt et intenderunt illi, quidā Mileus & Replilos, & Democritus, non ſunt concedendæ.

Caput Quartum.

QVia ergo iā cōpleuimus narrationē thermarū & vulcani, dicamus nunc
I quod dixerunt qdā Philoſophi de terra. Referūt qdam Philoſophorū, ꝙ terra fuerit ī prīcipio cōpoſitionis rotunda plana, in qua nō fuerūt valles, neq; montes: quia erat ſphæricæ figurę, ſicut corpora ſuperiora, & ꝙ iſtarū valliū, q̄ ſunt in ea, & iſtorū montiū, cā nō eſt niſi cōmotio aquarū. cauauerūt āt loca rara, & facti ſunt mōtes, & ꝙ loca rara, poſtq; cauata ſunt, facta ſunt loca mariū. Dico ergo, ꝙ illorū, q̄ dixerunt hunc ſermonē, & in tēderūt hāc ītētionē ſnīæ, iā peruenerūt ad ſnīam eorū, q̄ dixerūt, ꝙ maria ſunt permutata ſuper ſphęrā. nos aūt iā redarguimus ſermonē eorū, & fregimus ſnīas eorū per demōnes in prīcipio li. Nūc āt redeā ſuper illos, qui dixerunt hūc ſermonē ſuper reditiōe ſufficiēte, q̄ nobis poſſe ē, per propōnes cadētes ſub ſenſibus intellect⁹, & ſentētīs geometricis. Dico ī primis ī eē pluuię, qa nō ē poſſe vt fiat perforatio in terra perforatione, * ꝙ eſt Dei, dicamus, ꝙ fuit terra leuis L
& rotūda, in qua non fuerūt valles, nec habuerit montes, oportuit vt eēt ſuperficies corporis induta corpore aquę indumēto æquali ab oībus partibus, ergo cecidit aqua deſcendens ab aere ſuper aquā, q̄ erat ſuper faciē ſuperficiei terrę. ergo putať de hac aqua exiſtente ſuper faciē terrę, ꝙ nō ceſſabit perforari ab ea parū à prīcipio cōpōnis. Quod di- M
xerunt ꝙ terra fuerit leuis, rotūda ab oībus partib⁹, & ꝙ ſuperficies aquę fuit ſuper eā per mēſuras, & leniuit vētus aquā illā, & mouit eā, & facta eſt in ea inūdatio, & factū ē qddā terræ concauū, et quiddā eius gibboſum, tunc ſeqť hūc ſermonē impoſſe expellendū demōne. Quod ē, vt dicamus ſermonē faciētē neceſſariū, cui atteſtať vis⁹. Quod ē, quia vētus nō ē niſi ex vapore terræ ſicco: qūo ergo oportet vt egrediať ex terra vapor ſicc⁹, cū iā ꝓhibuerit ipſum aqua; q̄

eſt

A eſt ſuper faciē terrę,& humiditatē ſuā,& frigiditatē, deinde qm̄ facta ē aqua velamē īter terrā & aerē, tūc manifeſtū ē per hāc inquiſitionē, qa ñ eēt res ſicut putauerūt,aut intētio,ſicut ad qꝫ ītēderūt nō eēt vēto motꝰ oīno. Iā ergo manifeſtū eſt,qꝫ terra nō ceſſauit perforata eē à principio cōpōnis, & corrupta eſt intētio eorū et deſtructus ſermo eorū,q̄ putauerunt, qꝫ terra nō ē perforata.Et quia iā peruenimꝰ ſuper illud,cuius voluimꝰ declaratio-
B nē de cauſis rerū,et qualitate elementorū, & diximus in illo ſermonē vltimū cū arctiſſima inq̄ſitiōe & ſubtiliſſima ſnīa & breuiſſima,& opere cogitatiuo, & oñdimus ſermonē quorundā ſapiēter īſtructorū in philoſophia famoſorū per loquelā in naturis rerū remāſit ergo ſuper nos, vt dicamus qualiter ē terra p̄paratio mariū & trāſitus fluminū,et exitus eorū,& partes ciuitatū et loca regionū & cōpoſitio ciuita-
C tū, q̄ ſunt ſuper litora mariū & effuſio fluminorum & cognitio aliorū ab alīs. Dicemus ergo illud determinatiōe ſufficiente ut ſignificet ſpeculator ſuper æſtimationē eius, q̄ errauit ex illis, qui dicunt ſe ſcire naturas rerū & ſignificet errorē eius,qui ęſtimauit qꝫ terra eſt mobilis nō q̄ta & frangaī in illo iterū ſermo eius,ī cuiꝰ mēte ſtat,ī cuiꝰ ītellectu fingiī qꝫ mare & flumīa ſunt permutata ſuper ſphęrā,& qꝫ ipſa indigēt motu vłi,nō particulari cognitiōis, aut eſſe in ſalſedi D
ne maris & fluminorū,& dulcedine eorū,non eſt iſte locus, cognitionē vero longitudinū ciuitatis adinuicē,& numerū pedū eorū iā narrauimus in li. lōgitudinū ciuitatū, & determinauimus determinatione ſufficiēte. Cōuerſio aūt q̄nū,de q̄bus innuimꝰ in prīcipio li. in frāgēdo ſermonē, qui æſtimauit qꝫ terra mobilis eſt hoc mō. Oportet.n. vt reſoluta eſſet forma à figura, ſm q̄ꝫ ē in ſucceſſionibus p̄teritis et tēporibꝰ p̄teritis, & permi E
xta eſſent maria ſalſa vndoſa cū fluminibus dulcibꝰ,& ſiłr accideret inde permixtio aquarū ad inuicē,quarum eēnt oēs aut dulces,aut ſalſæ.nos aūt nō teſtificamus hoc ī ſenſu viſibili,neq̄ venit ad nos apud terminos qui p̄ ceſſerūt. nos aūt incipimus nūc de mō terræ,et narratione ordinis mariū,et fluminū,et locorū & ciuitatū,et regionū, ita vt ſit illud ſicut viſus intellectur, cui nō ē ſiłe aliq̄d nō verum. Cōducā ergo circulū maris cōtinentis F
ſphęrā,& protrahā ex mari cōtinēte gauſum,et ē mare Indū cōtinuū ſici, et cōtinuaī cū ea mare abelula,et eſt mare Perſicum, in quod intrat tygris et euphrates, et egrediī ex hoc mari prīo qꝫ ē male Indū galſus: ſecūdꝰ mare ē rubrū, & egrediī à mari cōtinēte iterū ex parte ſemmi ganſus, qui vocaī berdil mare ſcindens terrā Romanorū, et egreditur ſub polo vłi Ganſus, qui dr̄

G mare Delim, cui⁹ extremitas venit ad ptē meridiei et terrā Choriſcen. euphratis aūt exitus ē ex monte Armeniæ, et aſcendit ad Aglog, et exitus Tigris ē ab oriē te terrę Armenorū, et aggregaſ cū euphrate ſub Bagdel, et cadit in mare Perſicū, et egrediſ Nil⁹ de terra Aethiopię, et cadit ī mare Sēmi in Alexandria, & egrediſ Gion de monte Raſmi, q̄ ē in India, et cadit in mare oriētale. Volo aūt oſtēdere regionū loca, & mariū. Ponā ergo pūctū A loH cū Sin, & punctū B Indię, & pūctū C Perſię, et pūctū P Sceianū, & pūctū L helceb, & punctū E Semi, et pūctū D Irat, et punctū F Romanis, et pūctū Hiſpanię, et pūctū G D Aethiopię, & punctū M H Teilim, & ē inſula magna, et pūctū E baſarāti et alcuſati occidētali bagdel & bagdel ē iter tygrim et euphratē, et pūctū N Cōſtātinopoli. nos dimiſimus narrationē pluriū regionū, quia vidimus q̄ in eis, q̄ oñdimus, eſt ſufficiētia ad id, quod I intēdim⁹ de deſcriptiōe qualitatis mariū et fluminū magnorū & ciuitatū, nō eſt ergo nobis neceſſitas pluriū, quia iā nos oñdimus loca eorū & cognitionē lōgitudinis in alio lib. ab iſto, et diuiſionē ciuitatū & longitudinē fluminū, & numerū montium ſermone abbreuiato, et determinato: hoc eſt ergo illud, cui⁹ voluimus declarationem.

Libri de Cauſis proprietatum Elementorum finis.

DE CAVSIS
LIBELLVS
ARISTOTELI,
SEV
AVEMPACE, VEL Alpharabio aut Proculo aſcriptus.

Propoſitio Prima.

L Liber iſte ex Hebræo in latinū cōuerſus ex li. Proculi deſumptus fuiſſe creditur.

OMnis cauſa p̄maria plus eſt influens ſupra cauſatū ſuū q̄ cauſa vl'is ſecunda. Cum ergo remouet cauſa vl'is ſecunda uirtutē ſuam à re, cauſa vlis prima non aufert virtutem ſuam ab ea. Quod eſt, quia cauſa vl'is prima agit ī cauſatum cauſæ ſecūdę, anteq̄ agat in ipſum cā vl'is ſecunda, quę ſeq̄t ipſum. Cū ergo agit cā ſcda q̄ ſequit cauſatū, nō excludit ipſius actio à cā prima, q̄ eſt ſuper eā: & qū ſeparatur cā ſecunda à M cauſato, q̄ ſequitur ipſum, non ſeparatur ab ea prīa cauſa, quæ eſt ſupra ipſam: qm̄ eſt cauſa ei. Et nos quidē exemplificamus illud per eſſe, & viuum, & hominē. Quod eſt, quia oportet vt ſit res eſſe primo, deinde viuū, poſtea hō. Viuum ergo eſt cā hominis propinqua, & eſſe eſt cauſa eius longinqua. eſſe ergo vehementius eſt cauſa homini q̄ viuum, quoniam eſt cauſa viuo,

A uo, quod eſt cā hoī: & ſimiliter qñ ponis rōnalitatē eſſe cām hominis, eſt eē vehemētius cā homini magis q̄ rōnalitas, qm̄ ē cā cauſæ eius. Et illius, quod ſignatio eſt, qm̄ qñ remoues virtutē rōnalē ab homine, nō remanet hō, et remanet viuū ſpirās ſenſibile. Cū āt remoues ab eo viuū, ñ remanet viuū, et remanet eē: qm̄ eē nō remouet ab eo, ſed remouet viuū: qm̄ cā nō remouet per remotionē cauſati ſui. remanet ergo adhuc eē. Cū ergo indi

B uiduū nō eſt hō, eſt aīal, et ſi nō eſt aīal, eſt eē tm̄. Iam ergo manifeſtū eſt & planū, ꝙ cā lōginqua eſt prima, et prima eſt plus cōprehendēs, et vehemētius cā rei, q̄ cā propinqua. Et propter id fit eius operatio vehementioris adhærētiæ cū re, q̄ operatio eāæ propinquę. Et hoc quidem nō fit ſm hoc, niſi quia res ī primis non patit niſi à virtute longinqua. Deinde patit à ſecunda virtute, quę eſt ſub prima. Et cā

C prima adiuuat ſecundā cām ſuā operationē ſuā, qm̄ oēm operōnē quam cā efficit ſecūda, prima ēt cā efficit. Verumtñ efficit eā per modū altiorē & ſublimiorem. Et qñ remouetur cā ſecunda à cauſato ſuo, nō remouetur ab eo cā prima, qm̄ cauſa prima ē maioris & vehementioris adhærentię cū re q̄ cā propinqua. Et nō ſigitur cauſatū cauſæ ſecūdæ niſi per virtutē cauſæ primę, quod eſt, quia cā ſecunda, qñ facit rē, influit cā prīa, q̄ eſt ſupra eā ſuper illam rē de virtute ſua. D Quare adhæret illud rei adhęrētia vehementi, et ſeruat eam. Iā ergo manifeſtum & planum, ꝙ cauſa lōginqua eſt vehemētius cauſa rei q̄ cauſa propinqua, q̄ ſequitur eam: & ꝙ ipſa influit virtutem ſuam ſuper eam, et cō ſeruat ipſam, et non ſeparatur ab ea ſeparatione ſuæ cauſæ propinquæ, immo remanet ī ea, et adhæret ei adhærentia vehemēti ſecundum ꝙ oſtendimus et expoſuimus.

E

Propoſitio 2.

Mne eſſe ſuperius, aut eſt ſuperius æternitate, et ante ipſam, aut ē cum æternitate, aut ē poſt ęternitatē, et ſupra tempus. Eſſe vero, quod eſt ante æternitatem, eſt cauſa prima: quoniā eſt cauſa ei. Sed eſſe, quod, eſt cū æternitate, eſt intelligentia: qm̄ eſt eſſe ſecundum habitudinem vnam: vnde non patitur neque deſtruitur. Eſſe autem, quod eſt

F poſt æternitatem et ſupra tempus, eſt anima: quoniam eſt in orizonte æternitatis inferius et ſupra tempus. Et ſignificatio ꝙ cauſa prima eſt ante æternitatē ipſam, eſt qm̄ omne eſſe in ipſa eſt acquiſitum. Et dico quòd omnis æternitas eſt eſſe, ſed non omne eſſe eſt æternitas. ergo eſſe eſt plus commune quàm ęternitas. Et cauſa prima eſt ſupra æternitatem, quoniam æternitas eſt cauſatum ipſius.

G Et intelligentia opponit vel pa-
rificatur ęternitati, qm̃ extendi-
tur cũ ea, & non alterat neq; de-
ſtruitur. Et aĩa annexa ẽ cũ ęter-
nitate inferius, qm̃ eſt ſuſceptibi
lior impreſſionis q̃ intelligẽtia.
Et eſt ſupra tempus, quoniam
eſt cauſa temporis.

Propoſitio 3.

OMnis aĩa nobilis tres ha-
bet operationes. Nam ex
operationibus eius ẽ ope
ratio aĩalis, & operatio intelligi
bilis & operatio diuina. Opera-
H tio aũt diuina ẽ, qm̃ ipſa præpa
rat naturã cũ virtute, q̃ eſt in ip
ſa à cã prima. eius aũt operatio
intelligibilis eſt, qm̃ ipſa ſcit res
per virtutẽ intelligentię, quę eſt
in ipſa. Operatio aũt eius anima
lis eſt, qm̃ ipſa mouet primũ cor
pus et oĩa corpora naturalia: qm̃
ipſa eſt cã motus corporũ et cau
ſa operatiõis naturę. Et ñ efficit
aĩas has operatiões, niſi quia ip-
ſa eſt exẽplũ ſuperioris virtutis:
quod eſt, quia cã prima cauſauit
I eſſe aĩæ mediante intelligentia:
et propter id facta eſt aĩa efficiẽs
operationẽ diuinã. Poſtq̃; ergo
creauit cã prĩa eẽ animę, poſuit
eam ſicut inſtrm̃ intelligẽtię, in
qua efficit operationes ſuas. pro
pter id ergo aĩa intelligibilis ef-
ficit operationẽ intelligibilem.
Et, quia aĩa ſuſcipit impreſſionẽ
intelligentię, facta eſt inferioris
operationis, q̃; ipſa intelligentia
in impreſſiõe ſua in id quod eſt
ſub ipſa. Quod eſt, quia ipſa nõ
imprimit uires niſi per motum,
ſ. quia nõ recipit quod eſt ſub ea K
operationem eius, niſi ipſa mo-
ueat ipſum. Propter hanc ergo
cauſam fit q; anima mouet cor-
pus. De proprietate nanq; ani-
mæ eſt vt viuificet corpora, qm̃
influit ſuper ea virtutem ſuam,
& directe producit ea operatio-
nem rectam. Manifeſtum eſt igi
tur, q; aĩa habet tres operatiões,
vel virtutes: ſ. diuinã virtutẽ, &
virtutem intelligibilem, & vir-
tutem eius eſſentiæ, ſecundum
q; oſtendimus & narrauimus.

L

Prpoſitio 4.

PRima rerum creatarũ eſt
eſſe, & non eſt ante ipſum
cratum aliud. Quod eſt,
quia eſſe eſt ſupra ſenſum, & ſu-
pra animas, & ſupra intelligen-
tias, & non eſt poſt cãm primã
latius, neq; prius cauſatum ipſo.
Propter id ergo factum eſt ſupe-
rius cauſatis rebus omnibus &
vehementius vnitum. Et nõ eſt
factum ita, niſi propter ſuã pro-
pinquitatem eſſe puro, vni, & M
vero, in quo vero eſt multitudo
aliquorum modorum. Et eſſe
cauſatum, quamuis ſit vnum,
tamen multiplicat, ſcilicet quia
ipſum recipit multiplicitatem.
Et ipſum quidem nõ eſt factum
multa, niſi quia ipſum eſſe, quã-
uis ſit ſimplex, & non fit in cau
ſatis ſimplius ipſo, tñ eſt compo
ſitũ ex finito & infinito. Et om-
ne, quod ſequitur cauſam pri-
mam, eſt intelligentia completa

in

A in vltima potentia, & reliquis bonitatibus: & formæ intelligibiles in ipſo ſunt latiores & vehementius vniuerſales, & qđ ex eo eſt inferius, eſt intelligentia. veruntamē ſub illa eſt intelligētia in complemento & virtute, & bonitatibus, & non ſunt formæ intelligibiles in illa ita dilatatæ, ſicut eſt earum latitudo in illa intelligentia. Et eſſe quidem creatum primum eſt in intelligentia totum, verūtamen intelligentia in ipſo eſt diuerſa p̄ modum, quē diximus. Et, quia diB uerſificatur intelligentia, fit ī eo forma intelligibilis diuerſa. Et ſicut ex forma vna p̄p̄ hoc q̄ diuerſificatur in mundo inferiori proueniunt indiuidua infinita in multitudine, ſiſt ex eſſe cauſato primo, p̄p̄ea q̄ diuerſificat, apparent formę intelligibiles infinitæ. Veruntī, q̄uis diuerſificentur, non ſeiūgunt abinuicē, ſicut eſt ſeiunctio indiuiduorū. quod eſt, qm̄ ipſæ vniunt abſq̄ corruptione, & ſeparātur abſq̄ C ſeiunctione: qm̄ ſunt vnū habēs multitudinem & multitudo in vnitate. Et intelligētiæ primæ influunt ſupra intelligentias ſecundas, virtutes, & bonitates, quas recipiunt a cauſa prima, et intendunt bonitatem ī eis vſq̄ quo conſequuntur vltimū earū

Propoſitio 5.

INtelligentiæ ſuperiores primæ, q̄ conſequūtur cām primam, imprimūt formas ſecundas ſtātes, q̄ non deſtruunt, ita vt ſit neceſſarium iterare eas D vice alia. Intelligētiæ aūt ſecūdę imprimunt formas decliues & ſeparabiles, ſicut eſt aīa. ipſa nāque eſt ex impreſſione intelligētiæ ſecundæ, quæ ſequitur eſſe cauſatum inferius. Et non multiplicantur animæ niſi per modum, quo multiplicantur intelligentiæ. quod eſt, quia eſſe animæ habet finem: ſed quod ex eo eſt inferius, eſt infinitum. Igitur animæ, quæ ſequuntur alachili, .i. intelligentiam vltimam, ſunt completę perfectæ & paucæ de E clinationis & ſeparationis: & animæ, quæ ſequuntur eſſe inferius, ſunt in complemento & declinatione ſub aīabus primis & ſuperioribus. Et aīæ ſuperiores influunt bonitates, quas recipiunt ab intelligentia, ſuper aīas inferiores. Et oīs aīa recipiens ab intelligentia virtutem, plus eſt ſuper impreſſionem fortior, quia quod impreſſum eſt ab ea eſt fixum & ſtans, & eſt motus eius motus æqualis & cōtinu⁹. F Et illa, ī qua eſt ex ea virt⁹ intelligētiæ, min⁹ eſt impteſſiōe ſub aīabus primis. Et eſt, qđ ab ea īpreſſum ē, debile, euaneſcēs, deſtructibile. Veruntī, q̄uis ſit ita tī p̄manet p̄ gñationē. Iā ergo oñſum ē, quare factæ ſūt formæ ītelligibiles multæ, & nō ē eē earū niſi vnū ſimplex, & quare factæ ſunt multæ animæ: quarū quædā ſunt fortiores quibuſdā, & eſſe earū eſt vnū ſimplex, in quo non eſt diuerſitas.

Pro-

G *Propoſitio 6.*

CAuſa prima ſuperior eſt oī narratione, & non deſiciunt linguæ a narratiõe ei⁹, niſi propter narrationẽ eſſe ipſius: qm̃ ipſa eſt ſuper omnẽ cãm & non narratur niſi per cãs ſecundas, q̃ illuminãtur à lumine cauſæ primæ. Quod eſt, qm̃ cã prima non ceſſat illuminare cauſatũ ſuũ, & ipſa non illuminatur a lumine alio, qm̃ ipſa eſt lumen purum, ſic ꝙ non eſt lumen: & quia nihil eſt ſuperius
H ipſa, ſed ipſa ſuper omnia, ex illo ergo facta eſt prima ſola, cuius deficit narratio, & non eſt ita, niſi quia ſupra ipſam non eſt cã, per quam cognoſcatur. Omnis res non cognoſcitur, & naturalis niſi ex ipſa cauſa ſua. Cũ ergo cã eſt tm̃, & non eſt cauſatũ, nõ ſcitur per cãm primã, neq; narratur: qm̃ eſt ſuperior narratiõe neq; conſequitur eam loquela. quod eſt, quia narratio non fit niſi per loquelam, & loquela p
I intelligentiam, & intelligentia per cogitationem, & cogitatio per meditationem, & meditatio per ſenſum: cã aũt prima eſt ſupra res oẽs, qm̃ eſt cã eis: ꝓpter illud fit ergo ꝙ ipſa nõ cadit ſub ſenſu, & meditatione, & cogitatione, & intelligentia, & loquela: non eſt ergo narrabilis. Et dico iterum, ꝙ res aut eſt ſenſibilis, & cadit ſub ſenſu, aut eſt meditabilis, & cadit ſub meditatione: aut eſt fixa ſtans ſm diſpoſitionẽ vnã, & eſt ītelligibilis, aut conuertibilis deſtructibilis ca- K
dens ſub gñatione & corruptione, & ẽ cadẽs ſub cogitatiõe, et cã prima eſt ſupra oẽs res intelligibiles ſempiternas & ſupra res deſtructibiles: quapropter non cadunt ſuper eã meditatio, neq; ſenſus, neq; intelligẽtia. Et ipſa quidem non ſignat niſi a cã ſecũda, q̃ eſt intelligentia, & nõ noīatur niſi per nomẽ cauſati ſui primi, verũtñ per modũ ſublimiorem & nobiliorem & meliorẽ, ſicut oſtendimus.

Propoſitio 7. L

INtelligentia eſt ſubſtantia, q̃ non diuiditur. Quod eſt, qa, ſi non eſt cum magnitudine, neq; corpus, neq; mouetur, tũc proculdubio non diuiditur. Et iterum omne diuiſibile non diuiditur niſi aut in multitudine, aut in magnitudine, aut in motũ ſuũ: cũ ergo res eſt ſm hãc diſpoſitionem, tũc eſt ſub tpe, qm̃ nõ recipit diuiſionẽ niſi in tẽpore. & intelligentia quidẽ nõ eſt cũ tẽpore, immo eſt cũ æternitate. quapropter facta eſt altior & M
ſuperior oī corpore, oī tẽpore, & oī multitudine. Quòd, ſi inueniatur in ea multitudo aliqua, non inuenitur multitudo, niſi quid ſit res exñs vna. Cũ ergo intelligentia ſit ſm hunc modũ diuiſionẽ penitus nõ recipit. Et ſi ſigñatio quidem illius eſt reditio ſuper eſſentiam ſuam, quia non extenditur cum re extenſa aliqua dimẽſione, ita vt ſit vna ſuarũ extremitatum ſecũda ab alia.

A alia. Quod eſt, quia, qñ vult ſciẽ tiam rei corporalis, nõ extendit̃ cum ea, ſed ipſa ſtat fixa ſm ſuã diſpõnem, qm̃ eſt forma, a qua nõ pertranſit aliquid. Et corpora quidẽ nõ ſunt ita: & ſignãtio ꝙ intelligentia non eſt corpus, eſt, quia nec diuidit̃ eius ſubſtãtia & operatio eius, & vtræque ſunt res vna. Intelligẽtia aũt eſt multa propter bonitates, q̃ adueniũt ei a cã prima. Et ipſa, q̃uis multiplicetur per hunc modũ, tñ quia appropinquat vni,
B fit vnum quod diuiditur. Et intelligentia quidẽ non recipit diuiſionem, qm̃ eſt primũ creatũ, quod creatum eſt a prima cã, & vnitas eſt dignior q̃ diuiſio. iã ergo verificatũ eſt, ꝙ intelligentia eſt ſubſtãtia, q̃ nõ eſt cũ magnitudine, neq; corpus, neq; mouetur per aliquẽ modũ motus corporei. Quapropter facta eſt ſupra tempus & cum æternitate, ſicut oſtendimus.

Propoſitio 8.

C OMnis intelligẽtia ſcit qd̃ eſt ſupra ſe, & quod eſt ſub ſe. verũtñ ſcit qd̃ eſt ſub ſe, qm̃ eſt cã ei, & ſcit qd̃ eſt ſupra ſe, qm̃ acquirit bonitates ab eo. Et intelligẽtia quidẽ eſt ſubſtãtia intelligibilis: ergo ſm modũ ſuæ ſubſtantiæ ſcit res, quas acquirit deſuper, & res q-bus eſt cauſa. ergo ipſa diſcernit qd̃ eſt ſub ea, & qd̃ eſt ſupra eã: & ſcit ꝙ id, quod eſt ſupra ſe, eſt cã ei, & quod eſt ſub ea eſt cauſa tũ ab ea: & cognoſcit cãm ſuã & cauſatum ſuum per modũ, qui D eſt cauſa eius, ſcilicet per modũ ſubſtantiæ ſuæ & ſui eſſe. & ſimiliter omnis ſciens non ſcit rẽ meliorem & rem inferiorem, & deteriorem, niſi ſecundum modum ſuæ ſubſtantiæ & ſui eſſe, non ſecundum modum ſecundum quem res ſunt. Et ſi hoc ita eſt, tunc proculdubio bonitates, quæ deſcendunt ſuper intelligentiam a cauſa prima, ſunt intelligibiles in ea, & ſimiliter res corporeæ ſenſibiles, ſunt in intelligẽtia intelligibiles. Quod E eſt, quoniam res, quæ ſunt in intelligentia, non ſunt impreſſiones ipſę, immo ſunt cauſæ ipreſſionum. & ſignificatio illius eſt, ꝙ intelligentia ipſa eſt cauſa rerum, quæ ſunt ſub ea, per hoc, quòd eſt intelligentia tantũ. Si ergo intelligentia eſt cauſa rerũ per hoc, quod eſt intelligentia, & ſub ea ſunt per virtutem intelligibilem, tunc proculdubio cauſæ rerũ ſunt intelligibiles etiam. Iam ergo manifeſtum eſt, ꝙ res ſupra intelligẽtiam & ſub F ea ſunt per virtutem intelligibilem, ſimiliter res corporeæ cum intelligentia ſunt intelligibiles, & res intelligibiles intelligentia ſunt intelligibiles, quoniam ipſa eſt cauſa earum: & quia ipſa non apprehendit niſi per modũ ſuæ ſubſtantiæ, & ipſa, quia intelligentia eſt, apprehendit res apprehenſione intelligibili, ſiue intelligibiles ſint res, ſiue corporeæ.

Pro-

G *Propoſitio 9.*

OMnis intelligentię fixio & eſſentia eius eſt per bonitatem puram, quæ eſt cauſa prima. Et virtus quidē intelligentię primæ eſt vehemētioris vnitatis quàm res ſecūdæ q̄ ſunt poſt eam, qm̄ ipſæ nō accipiunt cognitionem eius: & nō eſt facta ita, niſi quia cauſa eſt ei quod eſt ſub ea. Et ſignātio eius eſt illud, cui⁹ rememoramur, qa intelligentia eſt regens oēs res,
H q̄ ſunt ſub ea per virtutem diuinam, quæ eſt in ea, & per eā retinet res: qm̄ per eā eſt cā rerū, & ipſa retinet oēs res, quę ſunt ſub ea. & cōprehēdit eas. Quod eſt, qm̄ oē, quod eſt principiū reb⁹ & cā eis, eſt retinens illas res, & regens eas, & non euadit ab ipſis aliquid pp virtutē alterā. Ergo intelligentia eſt princeps rerū, q̄ ſunt ſub ea, & retinens eas & regens eas, ſicut natura regit res, quæ ſunt ſub ea per virtutē intelligentiæ, quia ſiſt intelligētia regit naturā per virtutē diui-
I nam. Et intelligentia quidē non facta eſt retinens res, quæ ſunt poſt eā, & regens eas, & ſuſpendens virtutē ſuā ſuper eas, niſi qm̄ ipſæ non ſunt virtus ſubſtātialis ei, immo ipſa eſt virt⁹ virtutum ſubſtantialē, qm̄ eſt cauſa eis. Et intelligentia quidē cōprehendit gñata, & naturā, & orizontē naturæ, ſ. aīam: nam ipſa eſt ſupra naturam. Quod eſt, quia natura continet gñationē, & aīa continet naturam, & ītelligentia continet aīam: ergo in- K
telligentia continet oēs res, & non eſt facta intelligentia ita, niſi propter cām primam, quæ ſupereminet oībus rebus, qm̄ eſt cauſa intelligentiæ, & aīæ, & naturæ, & reliquis rebus. Et cauſa quidem prima non eſt intelligentia, neq; aīa, neq; natura, immo eſt ſupra intelligentiam, & animam, & naturam, qm̄ eſt creans oēs res: verūtamen eſt cauſans intelligētiam abſq; medio, & cauſans animam & naturam
& reliquas res mediante intelli- L
gentia. Et ſcientia quidem diuina nō eſt ſicut ſciētia ītelligibilis, neq; ſicut ſcientia animalis, vel animæ, immo eſt ſupra ſciētiam intelligentiæ, & ſcientiam animæ, quoniam eſt cauſans ipſas. Et quidem virtus diuina eſt ſupra omnem virtutem intelligibilem, & animalē, & naturalem: qm̄ eſt cauſa omni virtuti. Et intelligentia quidē eſt habēs ylcachim: qm̄ eſt eſſe & forma, & ſimiliter aīa eſt habens ylca-
chim, & natura eſt habens ylca- M
chim, & cauſæ quidem primæ non eſt ylcachim, qm̄ ipſa eſt tātū eſſe. Quòd ſi dixerit aliquis neceſſe eſt q̄ ei ſit ylcachim, dicemus ylcachim, ſuum eſſe ei infinitū, & indiuiduū ſuū eſt bonitas ſua pura influens ſuper intelligentias oēs bonitates, & ſuper reliquas res mediante ea.

Propoſitio 10.

OMnis intelligentia plena eſt formis. Veruntamen

A men ex intelligentijs ſunt, quæ continent formas plus vltes, & ex eis ſunt, quæ continent formas minus vniuerſales. Quod eſt, qm forma, quę ſunt i intelligentijs ſecūdis inferioribus per modū particularē, ſunt in intelligentijs primis per modū vniuerſalem: & formæ, quæ ſnnt in intelligentijs primis per modū vniuerſalem, ſunt in intelligentijs ſecundis per modum particularē. Et primis intelligentijs eſt virtus magna, quoniā ſunt B vehementioris vnitatis, quàm intelligentiæ ſecundæ vniuerſales inferiores, & in intelligentijs ſecundis inferioribus ſunt virtutes debiles, qm ſunt minoris vnitatis & pluris multiplicitatis. Quod eſt, quia intelligētię, quæ ſunt propinquę vni vero puro, ſunt minoris quantitatis & maioris virtutis, & intelligentiæ, q̄ ſunt lōginquiores ab ipſo, ſunt minoris quantitatis & debilioris virtutis. Et, quia intelligētię propinquę vero primo ſunt mi C noris quantitatis, accidit inde, ꝙ formæ, quæ procedunt ex intelligētijs primis, procedāt proceſſione vniuerſali vnita. & nos quidem abbreuiamus, & dicimus, ꝙ formæ, quæ proueniūt ex intelligentijs primis, ſunt debilioris proceſſionis & vehementioris ſeparatiōis. Quapropter fit, ꝙ intelligentiæ ſecundæ proijciunt viſus ſuos ſuper vniuerſalem formam, quæ eſt in intelligentijs vltibus, & diuidunt eam & ſeparant eam, qm ipſæ D non pñt recipere illas formas ꝙ ſeparationem & diuiſionē ſm virtutem ſuam & certitudinē earum, niſi per modū, ſm quē poſſunt recipere eas, ſ. per ſeparationē & diuiſionem. Et ſimiliter aliqua ex rebus non recipit, quod eſt ſupra eam, niſi per modum, ſm quē poteſt recipere ipſum, non per modum, ſm quē eſt res recepta.

Propoſitio. 11.

OMnis intelligentia intelligit res ſempiternas, quæ E non deſtruuntur, neque cadunt ſub tpe. Quod eſt, qm, ſi intelligentia eſt ſemper, quæ nō mouetur, tunc ipſa eſt cauſa rebus ſempiternis, quæ nō deſtruuntur, nec permutantur, neque cadunt ſub gñatione & corruptione. Et intelligentia non eſt ita, niſi, quia intelligit rem per eſſe ſuum, & eſſe ſuum ſempiternum eſt, & non corrūpitur. Cū ergo ita ſit, dicim⁹, ꝙ res deſtructibiles ſunt ex corporeitate, ſ. F ex cauſa corporea tpali, non ex cauſa intelligibili æterna.

Propoſitio 12.

PRimorum oīum quædā ſunt, in quibuſdam per modum quo licet, vt ſit vnum eorum in alio. Quod eſt, quia animi eſſe ſunt & vita & intelligentia, & vita ſunt eſſe, & intelligentia, & intelligentia ſunt eſſe, & vita. Veruntamen eſſe, & vita in intelligentia ſunt duæ intelligentiæ, & eſſe & intel/

G telligentia in vita ſunt duę vitę, & intelligentia & vita in eē ſunt duo eſſe. Et illud quidem nō eſt ita, niſi quia vnūquodq; primorum aut eſt cā, aut cauſatū: cauſatū ergo in cā eſt per modum cāæ, & cā in cauſato per modū cauſati. Nos quidem abbreuiamus & dicimus, q̄ res agens in rem per modum cāæ non eſt in ea niſi per modum qui eſt cauſa eius. Sicut ſenſus in aīali per modum aīalem, & aīa in intelligentia per modum intelligibilem,
H & intelligētia in eſſe per modū eſſentiale, & eſſe primum in intelligentia per modum intelligibilem, & intelligentia in anima per modū animalem, & aīa in ſenſu per modum ſenſibilē. Redeamus ergo & dicamus, q̄ ſenſus in aīa & intelligentia in cā prima ſunt per modos ſimiles & diuerſos, ſicut oſtendimus.

Propoſitio 13.

OMnis intelligentia intelligit eſſentiam ſuam. Q̄d eſt, quia intellectus & in
I tellectum ſunt ſimul. Cū.n. intelligentia eſt intellectum & intelligens, tunc proculdubio videt eſſentiam ſuam. Et qñ videt eſſentiam ſuam, ſcit & intelligit per intelligentiā eſſentiā ſuā. Et qñ ſcit eſſentiam ſuam, ſcit reliquas res, quæ ſunt ſub ea, qm̄ ſunt ex ea. Veruntamē ī ea ſunt per modum ītelligibilem: ergo intelligētia & res intellectę ſunt vnum. Quod eſt, quia, ſi res intellectæ & intelligentia ſunt vnum, & intelligentia ſcit eſſentiam ſuam, tunc proculdubio, qñ ſcit eſſentiam ſuam, ſcit reliquas res: & qñ ſcit reliquas res, ſcit eſſentiam ſuam: & qñ ſcit reliquas res, tunc ipſa non ſcit eas, niſi quia ſunt intellectæ: ergo in telligentia ſcit eſſentiam ſuā, & ſcit res intellectas ſimul, ſicut oſtendimus. K

Propoſitio 14.

IN omni anima res ſenſibiles ſunt per hoc, q̄ ſunt exēplū ei, & res intelligibiles in ea ſunt, quia ſcit eas, et nō facta eſt L
ita, niſi quia eſt expāſa inter res intelligibiles, quæ non mouentur, & inter res ſenſibiles, quæ mouētur. Et, quia anima ſic eſt, fit q̄ imprimit res corporeas. Quapropter facta eſt cauſa corporum, & facta eſt cauſata ab intelligentia, quæ fuit ante ipſam. Res igitur, quæ imprimuntur ab anima, ſunt in anima per intentionem exempli, ſ. quia res ſenſibiles exemplificantur ſecūdum exemplum animæ, & res, quæ cadunt ſupra animā, ſunt M
in anima per modum acquiſitum. Cum ergo hoc ſit ita, redeamus & dicamus, q̄ res ſenſibiles omnes in anima ſunt per modum cauſæ ſuæ. propter quod anima eſt ſicut cauſa exemplaris. Et intelligo per animam, virtutem agentem res ſenſibiles. Veruntamen virtus efficiens in anima non eſt materialis, & virtus in anima eſt ſpiritualis, & virtus imprimens in rebus haben-

A bentibus dimenſiones, eſt ſine dimenſione corporea. Res autē intelligibiles in anima ſunt per modum accidētalem, ſ. quia res intelligibiles vnitæ ſunt in anima per modum, qui multiplicatur, & res intelligibiles, quæ nō mouentur, ſunt in anima p̄ modum motus. Iam ergo oſtēſum eſt, q̄ res intelligibiles & ſenſibiles ſunt in anima: veruntamen res ſenſibiles corporeæ motæ ſunt in anima per modum animalem vnitū, & ſpirituales res
B intelligibiles vnitæ quieſcentes ſunt in anima per modum qui multiplicat motum.

Propoſitio 15.

OMnis ſciens, qui ſcit eſſentiam ſuam, eſt rediēs ad eſſentiam ſuam reditione completa. Quod eſt, quia ſcientia non eſt niſi actio intelligentis: cum ergo ſcit ſciēs ſuam eſſentiam, tunc redit per operationem ſuam intelligibilem ad eſſentiam ſuam. Et hoc non eſt ita, niſi quia ſciens & ſcitū ſunt
C res vna, quoniam ſcientia ſcientis eſſentiam ſuam, eſt ex eo, & ad eum, quia eſt ſcitum. Quod eſt, quia ꝓpea q̄ ſcīa eſt ſcīa ſciētis, & ſciēs ſcit eſſentiā ſuam, eſt eius opatio rediēs da eēntiā ſuā. ergo ſubia ei⁹ ē rediēs ad eēntiā ſuā iterū. Et nō ſignifico p̄ reditionem ſubē ad eſſentiam ſuam iterum, niſi quia eſt ſtans fixa per ſe, non indigens in ſua fixione & ſua eſſentia realia regente ipſam: quoniam eſt ſubſtantia ſimplex ſufficiens ſibi per ſe D
ipſam.

Propoſitio. 16.

OMnes virtutes, quib⁹ nō eſt finis, pendentes ſunt per infinitū primū, q̄ eſt virtus virtutū: non quia ipſę ſint acquiſitæ fixæ ſtātes ī reb⁹ entibus, immo ſunt virtus reb⁹ entibus hñtibus fixionē. Quòd ſi aliquis dicat, q̄ ens primum cauſatū, ſ. intelligētia, eſt virtus, cui non eſt finis, dicimus, q̄ nō eſt ens cauſatū virtus, immo eſt E
ei virtus quædam. Et virt⁹ quidem eius non eſt facta infinita niſi inferius & non ſuperi⁹: quoniam ipſa non eſt virtus pura, quæ nō eſt virtus, niſi quia virtus eſt, & eſt res, quæ non finit inferius, neq̄ ſuperius. Ens aūt primum cauſatum habet finē, & virtus eius eſt finis, ſecūdum quem remanet cauſa eius: ens autem primum creans eſt infinitum primum purum. Quod
F eſt, quia, ſi entibus fortibus non eſt finis niſi per ſuam acquiſitionem ab infinito primo puro, propter quod ſunt entia infinita, & ſi eſt ens primum ipſum quod ponit res, quibus non eſt finis, tunc ipſum proculdubio eſt ſupra infinitum. Ens autem primum creatum, ſ. intelligētia, ipſum non eſt finitum, immo dicitur, q̄ eſt infinitum, neque dicitur, q̄ eſt ipſummet, quod nō eſt finitum. Ens ergo primū eſt menſura entium primorum in-

G intelligibliũ,& entiũ ſecũdorũ ſenſibiliũ,ſ.quia ipſum eſt, qđ oĩa entia creauit, & mẽſuraũit ea menſura cõueniẽti oĩ enti. Redeamus ergo & dicamus, ꝙ ens primũ creãs ẽ ſupra infinitũ,ſed ens ſm creatũ ẽ infinitũ. Et qđ ẽ inter ens primũ creans, & ens ſm creatũ, ẽ nõ finitũ. Et reliquæ bonitates ſimplices, ſicut vita & lumen, & q̃ ſunt eis ſimilia,ſunt cauſa rerũ oĩum habẽtiũ bonitates,ſ.ꝙ infinitũ eſt a cã prima. Et cauſatũ primũ ẽ H cã oĩs vitæ,& ſiſt reliquæ bonitates deſcẽdẽtes a cã prima ſup creatũ primũ, in primis eſt intelligẽtia,deinde deſcẽdũt ſupra reliqua cãta oĩa ĩtelligibilia, & corporea mediãte intelligentia.

Propoſitio 17.

OMnis virtus vnita plus eſt infinita q̃ virt⁹ multiplicata. Quod ẽ, quia infinitũ primũ, qđ ẽ ĩtelligẽtia, ẽ ppinquũ vni puro. Propter illud ergo factũ eſt,ꝙ in oĩ virtute propinqua vni puro ẽ infini I tas plus q̃ in virtute lõginqua ab eo. Qđ ẽ,quia virtus,qñ incipit multiplicari, tũc deſtruiť vnitas eius, & qñ deſtruiť eius vnitas,deſtruiť eius infinitas,& nõ deſtruiť infinitas ei⁹, niſi qñ diuiditur.& huius qdẽ ſigñatio ẽ virt⁹ diuiſa. Et ꝙ ipſa,quanto magis aggregať & vnitur,tanto plus magnificať & vehemẽtior fit,& efficit opatiões mirabiles. Et quãto magis partiť & diuiditur,tãto plus minorať & debiliťať,& efficit opatiões viles. Iam K igiť manifeſtũ ẽ,& planũ,ꝙ virtus,quãto plus approximat vni puro & vero,fit vehemẽtior ei⁹ vnitas. & quãto vehemẽtior fit eius vnitas,ẽ infinitas in ea magis apparens & manifeſtior, & ſunt operationes eius operationes magnę,mirabiles,& nobiles.

Propoſitio 18.

REs oẽs hñt eſſentiã ꝑ ens primũ. Et res viuæ oẽs ſunt motæ ꝑ eſſentiã ſuã ꝓp vitã primã. Et res ĩtelligibiles oẽs hñt ſcĩam ꝓp ĩtelligẽtiã L primã. Qđ ẽ,qa,ſi oĩs cã dat cauſato ſuo aliqd, tunc ꝓcul dubio ens primũ dat cauſatis ſuis oĩb⁹ eẽ. Siſt vita dat cãtis ſuis motũ, qa vita ẽ ꝓceſſio,ꝓcedẽs ex ente primo qeto ſempiterno, & motus ſimiliter primus. Et ſimiliter ĩtelligentia dat cauſatis ſuis ſcĩam, quod eſt,quia omnis vera ſcientia nõ eſt niſi intelligẽtia,& ĩtelligẽtia eſt primũ ſciẽs, quod ẽ primũ influẽs ſcĩam ſuper reliqua entia. Redeamus ergo & dicamus, ꝙ ens primum M quietum eſt cauſa cauſarum. & ſi primum ipſum dat eſſe omnibus,tunc ipſum dat eis per modum creationis. Vita autem prima dat eis, quæ ſunt ſub ea, vitam,& non per modum creationis, ſed per modum formæ.

Et ſimiliter intelligentia non dat eis,quæ ſunt ſub ea, ſcientiam & reliquis rebus per modum creationis,ſed per modum formæ.

Pro-

A Propoſitio 19.

EX intelligentijs eſt, quę eſt intelligentia diuina: qm̃ ipſa recipit ex bonitatibus primis, quæ procedunt ex cauſa prima per receptionem multã. Et de eis eſt, quæ eſt intelligẽtia tm̃: qm̃ non recipit ex bonitatibus primis niſi mediante intelligentia. Et ex animabus eſt, quæ eſt aĩa intelligibilis: qm̃ ipſa eſt pendens per intelligentiam. Et ex eis eſt, q̃ eſt anima tm̃. Et ex corporibus naturalibus eſt, cui
B ineſt aĩa regens ip̃m, & faciẽs directionẽ ſuper ipſum. Et de eis ſunt, q̃ ſunt corpora naturalia tm̃, quib⁹ non ẽ aĩa. Et hoc non fit ita, niſi qm̃ ipſa non eſt intelligibilis tota, neq; aĩalis tota, neque corporea tota, nec depẽdet per cãm, q̃ eſt ſupra eam, ſ. quia non oĩs intelligentia pẽdet per bonitates cãæ primæ, niſi quæ ẽ ex ea cõpleta, et itegra. Ipſa. n. põt recipere bonitates deſcẽdẽtes ex cã prima, & pendere per eas, vt vehemẽs fiat eius vnitas.
C Et ſiſ̃ iterũ non oĩs aĩa pendet per intelligentiã, niſi quæ eſt eis cõpleta & integra, & vehementi us ſimilis cũ intelligentia per hoc, quod pendet per intelligentiã, & eſt intelligẽtia completa. Similiter non omne corpus naturale habet animam, niſi quod eſt ex eis cõpletum & integrum quaſi ſit rationale, & ſm hanc formam ſunt reliqui ordines intellectuales.

Propoſitio 20. D

CAuſa prima regit res creatas omnes, prẽter q̃ commiſceatur cũ eis. Quod eſt, quia reginien non debilitat vnitatẽ eius exaltatam ſuper oẽ eſſe, neq; deſtruit eam, neq; prohibet eam eſſentia vnitatis eius ſeiuncta a rebus, quin regat eas. Quod eſt, quia cauſa prima eſt fixa ſtans cum vnitate ſua pura ſemper, & ipſa regit res creatas omnes, & influit ſuper eas virtutem vitæ, & bonitates ſm modum virtutis earum receptibi- E
lium, & poſſibilitatem earum. Prima. n. bonitas influit bonitates ſupra res omnes influxione vna. Veruntm̃ vnaquæq; rerum recipit ex illa influxione ſecundum modum ſuæ virtutis, & ſui eſſe. Et bonitas prima influit bonitates ſuper res omnes per modum vnum, quia non eſt bonitas niſi per ſuum eſſe, & ſuum ens, & ſuam virtutem, ſiquidẽ bonitas, & virtus, & ens, ſunt res vna. Si ergo ens primum &
F bonitas fiunt res vna, ſic & ip̃m influit bonitates ſuper res influxione communi, & diuerſificantur bonitates & dona ex cõcurſu recipientis. Quod eſt, quia recipientia bonitates non recipiunt æqualiter, immo quædã eorum recipiũt plus, quædam vero minus. Et hoc quidem eſt ꝓpter magnitudinem ſuæ largitatis. Redeamus ergo & dicamus, q̃ inter omne agens, quod agit per eſſentiam ſuam, & intra ſa-

G ctum ſuum, nō eſt continuator, neq; res aliqua media, & nō eſt continuatio inter agens & factum, niſi ſit additio ſuper eſſe: etenim qñ agens & factum eſt per inſtrumentum, non facit p eſſe ſuum, & fiunt compoſita. Quapropter recipiens recipit per continuationē inter ipſum, & factorem ſuum, & eſt tunc agens ſeiūctum a facto ſuo. Agēs vero, inter quod & factum ſuū non eſt continuatio penitus, eſt agens verum, & regens, faciens
H res per finē decoris, poſt quod non eſt poſſibile, vt ſit decus aliud, & regit factum ſuum per vltimum regiminis, quod eſt, quia regit res per modum, per quem agit, & non niſi per ens ſuum. ergo ens eius iterum erit regimen eius. Quapropter ſit, q regit & agit per vltimum decoris, & regimen, in quo non eſt diuerſitas, neque tortuoſitas, & non diuerſificant operatiōes, &
I regimen propter cās primas, niſi propter meritum recipientis.

Propoſitio 21.

PRimum eſt diues per ſeipſum, & eſt diues magis. Et ſignificatio eius eſt vnitas eius, non qa vnitas eius ſit ſparſa in ipſo, immo eſt vnitas eius pura: quoniam eſt infinitæ ſimplicitatis ſimplex. Si autem aliquis vult ſcire, q cauſa prima ē diues, proiiciat mētem ſuam ſuper res compoſitas, & inquirat de eis inquiſitione perſcrutata: inueniet .n. compoſitum omne diminutum, indigens aut alio, K
aut rebus, ex quibus componitur. Res autem ſimplex, quæ eſt bonitas, eſt vna, & vnitas eius eſt bonitas, & bonitas eſt res vna. Illa ergo res eſt diues magis, quæ influit, & non fit influxio ſuper ipſam per aliquem motorum. Reliquæ autem res intelligibiles aut corporeæ corruptæ ſunt, nō diuites p ſeipſas, immo īdigent vno vero influēte ſuper eas bonitates & omnes gratias.

Propoſitio 22.

CAuſa prima eſt ſuper om L
ne nomen, quo nominaſ, quoniam, non pertinet ei diminutio, neq; complementū ſolum: quoniam diminutū eſt non completum, & non poteſt efficere operationem completā, quoniam eſt diminutum. Et cō pletum apud nos, quāuis ſit ſufficiens per ſeipſum, tamen non poteſt creare aliquid aliud, neq; influere aliquid aliud a ſeipſo omnſo. Si ergo hoc ita eſt apud nos, dicimus q primum nō eſt
M diminutum, neq; completum tantum, ſed eſt ſupra completū. Quoniam creās eſt res, & influens bonitates ſuper eas influxione cōpleta, qm̄ eſt bonitas, cui non eſt finis, neq; dimenſiones. Bonitas ergo prima īplet oſa ſecula bonitatibus. Verūtn̄ oē ſeculū nō recipit de iſta bonitate niſi ſm̄ modū ſuæ potētiæ. Iā ergo oñſum & manifeſtum, q cā prima eſt ſuper oē nomen, quo nominatur, & ſuperior, & altior

Pro-

A Propoſitio 23.

OMnis intelligentia diuina ſcit res per hoc, ꝙ ipſa eſt intelligentia, & regit eas per hoc, ꝙ eſt diuina. Qđ eſt, quia proprietas intelligẽtiæ eſt ſcientia, & non eſt eius complementum & ītegritas, niſi vt ſit ſciens. Regens ergo eſt Deus benedictus & ſublimis, quoniã ipſe replet res bonitatibus: & intelligentia eſt primum cauſatũ, & eſt plus ſimilis Deo ſublimi, & propter illud regit res, quæ B ſub ea ſunt. Et ſicut Deus benedictus & excelſus influit bonitates ſuper res, ſimiliter intelligentia influit ſcientiam ſuper res, q̃ ſunt ſub ea. Veruntamen, q̃uis intelligentia regat res, quæ ſunt ſub ea, tñ Deus benedictus & excelſus pręcedit intelligentiã per regimen, & regit res regimine ſublimioris ordinis & altioris, q̃ ſit regimen intelligentiæ, qđ eſt illud, quod dat intelligentiæ regimen. Et ſignificatio illi⁹ eſt, ꝙ res, quę recipiunt regimen in C telligentiæ, recipiunt regimen creatoris intelligentiæ. Quod ẽ, quia non refugit regimen eius aliqua ex rebus oĩno, qm̃ vult vt faciat recipere bonitatem ſuã ſimul omnes res. quod eſt, quia non eſt quod omnis res, quæ deſiderat intelligentiam, deſiderat recipere eam, & res omnes deſiderant bonitatem ex primo, & deſiderãt recipere ipſum deſiderio multo, & in illo nõ eſt qui dubitet.

Propoſitio 24. D

CAuſa prima exiſtit in omnibus rebus ſm vnam diſpoſitionem: ſed res omnes nõ exiſtunt in cauſa prima ſecundum vnam diſpoſitionẽ. Quod eſt, quia, c̃uis cauſa prima exiſtat in rebus omnibus, tamen vnaquæq; res recipit eã ſecundum ſuæ potentiæ modũ. quod eſt, quia ex rebus ſunt, q̃ recipiunt vnita receptione cauſam primam, & ex eis ſunt, quæ recipiunt eam receptione multiplicata: & ex eis ſunt, quæ reci- E piunt eam receptione æterna, & ex eis ſunt, quæ recipiunt eã receptione temporali: & ex eis ſunt, quæ recipiunt eã receptione ſpirituali: & ex eis ſunt, quæ recipiũt eam receptione corporali. Et diuerſitas quidem receptionis non fit a cauſa prima, ſed propter recipiens. quod eſt, quia recipiens diuerſificatur. Propter illud ergo & ſuſceptũ diuerſificatur. Influens vero exiſtens vnum nõ diuerſum, ifluit F ſuper oẽs res oẽs bonitates æq̃liter. Bonitas nanq; influit ſuper oẽs res ex cã prima æqualiter. Res igitur ſunt cã diuerſitatis influxiõis ſuper oẽs res. proculdubio ergo non inueniũtur oẽs res in prima cã per modũ vnũ. Iã ergo oñſum eſt, ꝙ cã prima inuenitur in oĩbus rebus per modũ vnũ, & non inueniuntur in ea oẽs res per modũ vnũ. Ergo ſm modũ propinquitatis cãæ primæ, & ſm modum, quo res reci-

G pere põt cãm primam, ſm quãtitatem illius, poteſt recipere ex ea & delectari ſm eam. quod eſt quia non recipit res ex prima cauſa, & non delectatur in ea niſi per modum eſſe ſui. Et nõ intelligo per eſſe niſi cognitionẽ. Nam ſm modum, quo cognoſcit res cãm primam ſecundum quantitatem illam recipit ex ea & delectat in ea, ſicut oñdimus.

Propoſitio 25.

H SVbſtãtiæ vnitæ intellectuales non ſunt generatæ ex re alia. Oĩs ſubſtantia exiſtẽs per eſſentiam ſuam nõ eſt generata ex re alia. Quòd ſi aliquis dicit, poſſibile eſt, vt ſit generata ex re alia, dicemus, vt ſi poſſibile eſt, vt ſubſtantia ſtans per eſſentiam ſuam, ſit generata ex re alia, proculdubio eſt ſubſtantia diminuta, indigens vt compleat eam id, ex quo generatur, & ſignificatio illius eſt gñatio ipſa. Quod eſt, quia gñatio non eſt niſi via ex diminutiõe ad cõplementum. nam, ſi inueniatur I res non indigens in generatione ſui, i. in ſua forma & ſua formatione re alia niſi ſe, & eſt cauſa ipſa formationis ſuæ & ſui cõplementi, eſt completa & integra ſemper. Et non fit cauſa formationis ſuæ & ſui complementi niſi per relationem ſuam ad cauſam ſuam ſemper. Illa ergo comparatio eſt formatio eius, & ipſius complemẽtum ſimul. Iam ergo manifeſtum eſt, q̃ omnis ſubſtantia ſtans per eſſentiam ſuam, non eſt generata ex K re alia.

Propoſitio 26.

OMnis ſubſtantia ſtãs per ſeipſam eſt nõ cadẽs ſub corruptione. Si autem aliquis dicat q̃ poſſibile ẽ q̃ ſubſtantia ſtans per ſeipſam cadat ſub corruptione, dicemus, ſi poſſibile eſt q̃ ſubſtantia ſtans per ſeipſam cadat ſub corruptione, poſſe eſt vt ſeparetur eius eſſentia, & ſit fixa ſtãs per eſſentiam L ſuam ſine eſſentia ſua: & hoc eſt inconueniens & impoſſe, qm̃ propterea, q̃ eſt vna ſimplex nõ cõpoſita, eſt ipſa cã & cauſatum ſimul. Oĩs autẽ rei cadentis ſub corruptione non fit corruptio niſi propter ſeparationem ſuã a cauſa ſua, dum vero permanet res per cauſam ſuam retinẽtem eam & ſeruantem ipſam, nõ perit, neque deſtruitur. Si ergo ita eſt, ſubſtantiæ ſtantes per eſſentiam ſuam non ſeparantur a ſua cauſa, quoniam eſt iſeparabilis cã ab eſſentia ſua, propter hoc, M q̃ cã eius eſt formatio ſui, & nõ fit cã ſuñpſius niſi per relationẽ ſuam ad cãm ſuam. Et ipſa eſt cã relationis ipſius, & ipſa eſt ipſa cã ſuñpſius per modum quẽ diximus, quoniam nõ perit nec deſtruitur, quoniam ipſa eſt cã & cauſatum ſimul, ſicut oſtẽdimus nuper. Iam ergo verificatũ eſt, q̃ omnis ſubſtãtia ſtans per ſeipſam non deſtruitur, neque corrumpitur.

Pro-

A *Propoſitio.* 27.

OMnis ſubſtantia deſtructibilis non ſempiterna, aut eſt compoſita, aut ẽ delata ſuper aliam rem. qđ eſt, quia ſubſtantia aut eſt indigens rebus, ex quibus eſt, & eſt compoſita ex eis, aut eſt indigens fixione ſua & eſſentia ſua deferente. Cum ergo ſeparatur deferens cauſa, corrũpitur & deſtruitur, ꝙ ſi ſubſtantia non eſt compoſita, tũc eſt ſimplex, & eſt ſemper, nec deſtruitur nec corrumpitur
B omnino.

Propoſitio. 28.

OMnis ſubſtantia ſtans ꝑ eſſentiam ſuam eſt ſimplex nec diuidit. Quòd ſi dixerit aliquis poſſibile eſt vt diuidatur, dicemus, ꝙ, ſi poſsibile eſt vt ſubſtantia ſtãs per ſe diuidatur, & eſt ipſa ſimplex: poſſibile eſt vt eſſentia partis ei⁹ ſit per eẽntiam ſuam iterum, ſicut eſſentia totius. ſi ergo poſsibile
C ẽ illud, redit pars ſuper ſeipſam, & oĩs pars eius eſt rediẽs ſup ſeipſam, ſicut eſt rediens totum ſuper eſſentiam ſuã: & hoc eſt impoſſibile. Si ergo impoſsibile eſt hoc ſubſtãtia ſtans per ſeipſam eſt ſubſtãtia indiuidua & eſt ſimplex. ſi. n. non eſt ſimplex, ſed cõpoſita, pars eius ẽ melior parte, & pars illius vilior parte: quare res melior, eſt ex re viliori, et res vilior ex re meliore, quoniã eſt omnis pars eius ſeiuncta ab omni parte eius: quare vniuerſitas eius non eſt ſufficiens per ſeipſam, cum indigeat partib⁹ ſuis, D ex quibus componitur: & hoc ꝙdẽ non eſt de natura rei ſimplicis, immo de natura ſubſtantiarum compoſitarũ. Iam ergo cõſtat, ꝙ omnis ſubſtantia ſtans ꝑ eſſentiam eſt ſimplex, & non diuiditur: qm̃ non recipit compoſitionẽ, vel diuiſionem, nec corruptionem, nec deſtructionem, ſicut oſtendimus.

Propoſitio 29.

OMnis ſubſtantia ſimplex eſt ſtans per ſeipſam, ſ. ꝑ eſſentiam ſuã. Quod eſt, E quia, creata ſine tempore, & eſt in ſubſtantialitate ſua ſuperior ſubſtantiis temporalibus. Et ſignificatio illius eſt, quia non eſt generata ex aliquo, qm̃ eſt ſtans per eſſentiam ſuam, & ſubſtantiæ generatæ ex aliquo ſunt ſubſtantiæ corporales et compoſitę cadentes ſub corruptione & generatiõe. Iam ergo manifeſtum, ꝙ omnis ſubſtantia ſtans per eſſentiam ſuam, non eſt in tempore, quia eſt altior et ſuperior tempore & rebus temporalibus. F

Propoſitio. 30.

OMnis ſubſtãtia creata in tẽpore aut eſt ſemꝑ in tẽpore, & tempus non ſuperfluit ab ea, qm̃ eſt creata, & tẽpus æqualiter: aut ſuperfluit ſuper tempus, & tempus ſuperfluit ab ea, quia eſt creata in quibuſdam horis temporis. Quod eſt, quia ſi creata ſequunt̃ ſe adinuicem, & ſubſtantiã ſuperiorem non ſequitur niſi ſubſtãtia inferior

G inferior ei ſimilis: non ſubſtãtia disſimilis: ſubſtantiæ.n. ſimiles ſubſtantiæ ſuperiori, & ſunt ſub ſtantiæ creatæ, à quibus non ſuperfluit tempus, ſunt ſubſtãtiæ, quæ non aſſimilantur ſubſtantiis ſempiternis, & ſubſtantiæ ſunt abſciſſæ â tẽpore, cauſatæ ĩ quibuſdam horis temporis. Nõ eſt ergo poſsibile, vt continuentur ſubſtantiæ cauſatæ in qbuſdam horis temporis cũ ſubſtantiis ſempiternis, qm̃ non aſſimilantur eis omnino. Subſtantiæ
H igitur ſempiternę in tẽpore ſunt illæ, quæ continuãtur cum ſubſtantiis ſempiternis, & ſunt mediæ inter ſubſtantias fixas, & inter ſubſtantias ſecundas in tempore. Et non eſt poſsibile, vt ſubſtantias ſempiternas, quæ ſunt ſupra tempus, ſequantur ſubſtãtiæ creatæ in tempore, niſi mediantibus ſubſtantiis temporalibus ſempiternis in tempore: & iſtæ quidem ſubſtantiæ nõ ſunt factæ medię, niſi quia ipſæ com
I municant ſubſtantiis ſublimioribus in permanẽtia, & communicant ſubſtãtiis temporalibus abſciſſis in tempore per generationẽ. Ipſæ.n. quamuis ſint ſempiternę, tamen permanentia earum eſt per generationẽ & motum, & ſubſtantiæ ſempiternæ cum tempore ſunt ſimiles ſubſtantiis ſempiternis, quæ ſunt ſupra tẽpus per dutabilitatẽ, et nõ aſſimilantur eis in motu, vel generatione. Subſtantiæ autem factæ in tempore non aſſimilãtur ſubſtãtiis ſempiternis, quæ ſunt K ſupra tempus per aliquem modum vel motum. ſi ergo non aſſimilantur eis, tunc non poſſunt acquirere eas, neq; tangere eas. Neceſſariæ ergo ſunt ſubſtantię ſempiternæ, quæ tangunt ſubſtantias ſempiternas, quæ ſunt ſupra tempus, & erunt tangentes ſubſtantias, quæ ſunt in tempore ſcilicet ſub generatione, & corruptione. Ergo aggregabile per motum ſuum inter ſubſtantias ſempiternas, q̃ ſunt ſupra tẽ
L pus, & aggregabilitatem ſuam inter ſubſtãtias, quæ ſunt ſupra tempus, & inter ſubſtãtias, quæ ſunt ſub tempore, ſ. quæ ſunt cadentes ſub generatione & corruptione. Et aggregabũt inter ſubſtantias bonas & inter ſubſtantias viles, non priuentur ſubſtãtiæ viles ſubſtãtiis bonis, & priuẽtur cum bonitate & omni cõmunitate, & non ſit eis remanẽtia neq; fixio. Iam ergo oſtẽſum eſt, q̃ durabilitatis duæ ſunt ſpe
M cies: quarum vna eſt æterna, & altera eſt temporalis: verumtamẽ vna duarum durabilitatum eſt ſtans quieta, & altera mouetur, et vna earum aggregatur cõpoſitioni finali, & operationes eius omnes ſunt ſimul, neq; quędam earum eſt ante quandam, & altera eſt currens & extenſa: quædam operationes eius ſunt ante quaſdam, & vnitas vnius earum eſt per eſſentiam ſuam, & vnitas alterius eſt per partes ſuas. quarũ vna eſt ſeiuncta ſuæ

compari

A compari per modum primum & poſtremum. Iam ergo manifeſtum eſt, q̄ ſubſtantiarū quædam ſunt ſempiternæ, & ſunt ſupra tēp⁹, et ex eis ſunt, quæ ſunt ſempiternę æquales tempori, et tēpus non ſuperfluit ab eis, et ex eis ſunt, quæ ſunt abſciſſæ à tpe, & tempus ſuperfluit eis ex ſuperiori earum & ipſarum inferiori, ſ. ex principio earum vſq̄ in finem & ipſarum extremum: & ſunt ſubſtantiæ cadentes ſub generatione & corruptione.

B *Propoſitio.* 31.

INter rem, cuius ſubſtātia & actio ſunt in momento æternitatis, & iter rem cuius ſubſtantia & actio ſunt in momento tēporis exiſtens, eſt medium, & eſt illud, cuius ſubſtātia eſt ex momento æternitatis, & operatio ex momento temporis. Qđ eſt, quia res, cuius ſubſtantia cadit ſub tempore, ſcilicet, quia tēpus cōtinet eam, eſt in omnibus diſpoſitionibus ſuis cadens ſub tempore: quare & eius operatio

C cadit ſub tēpore, qm̄ eius eſſentia eſt in tempore, qm̄, qñ ſubſtātia rei cadit ſub tēpore, procul dubio & eius actio ſub tempore cadit. Res autem cadens ſub tpe in omnibus diſpōnibus ſuis ſeiuncta eſt à re cadente ſub æternitate in oībus diſpoſitionibus ſuis. continuatio. n. nō eſt niſi in rebus ſimilibus. Neceſſe ē ergo, vt ſit res aliqua, quæ ſit res tertia media iter vtraſq̄, cuius ſubſtātia cadat ſub æternitate & ipſius actio cadat ſub tpe. Impoſſibile nanq̄ eſt, vt ſit res, cui⁹ ſubſtantia cadat ſub tēpore, & eius actio ſub æternitate, ſic. n. actio eius melior eſſet ipſius ſubſtantia: hoc autem impoſſibile eſt. Manifeſtū igitur eſt, q̄ inter res cadentes ſub tempore cum ſuis actionibus & ſubſtātiis, et inter res, quarum ſubſtantiæ & actiones ſunt cadentes ſub momento æternitatis, ſunt res cadentes ſub æternitatę per ſubſtantias ſuas, & cadētes ſub tempore per operationes ſuas, ſicut oſtendimus. E

D

Propoſitio. 32.

OMnis ſubſtantia cadēs in quibuſdam diſpōnibus ſuis ſub æternitate, & in quibuſdam diſpōnibus ſuis ſub tempore, eſt ens & generatio ſimul. Qđ eſt, quia oīs res cadens ſub æternitate eſt ens vere, et omnis res cadēs ſub tempore eſt generatio vere. Si ergo ita eſt, tunc res vna cadens ſub æternitate et tempore eſt ens, & generatio nō per modum vnum, ſed per modum & modum. Iam ergo ma- F nifeſtum ex hoc, quod dixim⁹, q̄ omne generatum cadens per ſubſtātiam ſuam ſub tempore, eſt habens ſubſtantiam dependētem per eſſe purum, quod eſt cauſa durabilitatis, & cā rerum ſempiternarum, & omnium deſtructibilium. Neceſſarium eſt autem vnum faciēs adipiſci vnitates, et ipſum non adipiſcatur, ſed reliquę vnitates omnes ſunt acquiſitę. Et illius quidē ſignifi-

catio

G catio eſt hoc quod dico, ſi inuenitur vnum faciens acquirere non acquiſitum, & aliud acquirere faciens acquiſitum, tunc quæ differentia eſt inter ipſum & primum acquirere faciens. nõ.n. poteſt facere vel eſſe, quin aut ſit ſimile ei ī omnibus diſpoſitionibus ſuis: aut ſit inter vtraque differentia. Si ergo eſt ſimilis ei in omnibus diſpoſitiõibus ſuis, tunc vnum eorũ nõ eſt primum, & alterum ſm: & ſi vnũ eorum nõ eſt ſimile alteri in omnibus diſpoſitionibus ſuis, tunc
H proculdubio vnum eorum eſt primum, & alterum ſm. Illud ergo, in quo eſt vnitas fixa nõ dependens ex aliquo, eſt vnum primum verũ, ſicut oſtẽdimus: & illud, in quo eſt vnitas inuenta ex alio inuẽta, eſt præter vnũ primum verum. Si ergo eſt ex alio, eſt ex vno primo vero acq ſita vnitas. Prouenit ergo inde, vt vni prīo vero ſit vnitas, et iterum reliquis vnis. et non ſit vnitas niſi per vnum primum verum, quod eſt cauſa vnitatis. Iã ergo manifeſtum eſt et planum, quòd omnis vnitas poſt vnum verum eſt acquiſita & cauſata: verumtamen vnum verum primum eſt cauſans vnitates, faciens acquirere, nõ acquiſitum, L ſicut oſtendimus. K

Libelli de Cauſis finis.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

A A B B C C D D E E.

Omnes Quaterni, EE Duernio.
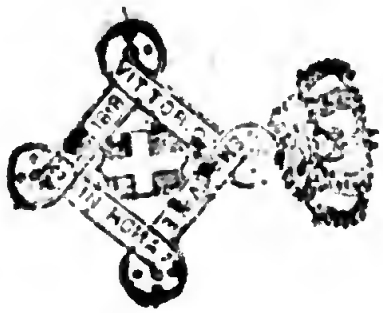
Venetijs apud hæredes Lucæantonij Iunctę.
Anno Domini M D LXII.